

**National Library
of Sweden**

Denna bok digitaliserades på Kungl. biblioteket år 2012

Ex. A.

P. O. U.
0

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930:20
FINANSDEPARTEMENTET

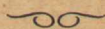
1928 ÅRS LÖNEKOMMITTÉ

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

LÖNEREGLERING

FÖR BEFATTNINGSHAVARE VID UNDER-
VISNINGSVÄSENDET

S T O C K H O L M

1 9 3 0

Statens offentliga utredningar 1930

Kronologisk förteckning

1. Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande angående åtgärder för vete- och rågmärknadens stödande. Beckman. 76 s. **Jo.**
2. Jordbruksutredningens betänkanden. 2. Betänkande angående jordbrukets kreditförhållanden. Beckman. viij, 179 s. **Jo.**
3. Skydd för äldre kulturföremål. Idun. 191 s. **H.**
4. Jordbruksutredningens betänkanden. 3. Betänkande angående vissa åtgärder för mejerihanteringens och smölexportens befrämjande. Beckman. viij, 129 s. 11 pl. **Jo.**
5. Förslag till vissa ändringar i vallagen för skyddande av partibeteckningar. Norstedt. (4), 38 s. **Ju.**
6. Gränsen för Sveriges territorialvatten. Av Torsten Gihl. Norstedt. 312 s. **U.**
7. Betänkande med förslag till lotsförordning samt andra författningar och föreskrifter rörande lotsverket. Marcus. xvj, 365 s. **H.**
8. Domänverkets omfattning, uppgifter och organisation. Tiden. 333 s. 1 karta. **Fi.**
9. Betänkande med förslag angående ordnande av den lägre lantbruksundervisningen. Marcus. 727 s. **Jo.**
10. Utredning och förslag beträffande åtgärder för ökad användning av svenska lantbruksprodukter vid allmänna inrättningar m. m. Marcus. 21 s., 3 tab. **Jo.**
11. Utkast till lagbestämmelser om befraktning. Norstedt. 154 s. **Ju.**
12. Utredning rörande Sveriges försvarspolitiska läge samt behov av försvarskrafter. Beckman. viij, 325 s. **Fö.**
13. Utredning angående kommunalförvaltningens ordrande i städerna efter processreformens genomförande. Marcus. 250 s. **S.**
14. Utredning och förslag rörande praktiska bildningslinjer på realskolans åldersstadium. Norstedt. 3 327 s. **E.**
15. 1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisationsakkunniga. Statistiska undersökningar samamt kostnadsberäkningar. Norstedt. 402 s. **S.**
16. Betänkanden med förslag angående skärpta kontrollföreskrifter rörande landsfiskalers och med dem jämställda befattningshavares medelsförvaltning m. m. Beckman. 199 s. **S.**
17. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för ordinarie tjänstestmän tillhörande den civila statsförvaltningen. NoNorstedt. 346 s. **Fi.**
18. Distriktsveterinärlönesakkunnigas utredning och förslag beträffande ordnandet av distriktsveterinärernas anställnings- och avlöningsförhållanden. Marcus. 111 s. **Jo.**
19. Utredning angående beredande av större möjlighet för skoldistrikt att vid minskning av antalet barn indraga skolor och skolavdelningar. Hæggström. (2), 88 s. **E.**
20. 1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till lönerereglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet. Norstedt. viij, 371 s. **Fi.**

Anm. Om särskild tryckort ej anges, är tryckorten Stockholm. Bokstäverna med fetstil utgöra begynnelsesbokstäverna till det departement, under vilket utredningen avgivits, t. ex. **E.** = ecklesiastikdepartementet, **Jo.** = jordbruksdepartementet. Enligt kungörelsen den 3 febr. 1922 ang. statens offentliga utredningars yttre anordning (nr 98) utgivas utredningarna i omslag med enhetlig färg för varje departement.

STATENS OFFENTLIGA UTREDNINGAR 1930:20

FINANSDEPARTEMENTET

1928 ÅRS LÖNEKOMMITTÉ

B E T Ä N K A N D E

MED FÖRSLAG TILL

LÖNEREGLERING

FÖR BEFATTNINGSHAVARE VID UNDER-
VISNINGSVÄSENDET

STOCKHOLM 1930

KUNGL. BOKTRYCKERIET. P. A. NORSTEDT & SÖNER

802247

STATISTISKA CENTRALBYRÅEN 1900

1900 ÅRS LÖNEKOMMITTÉ

BERÄTTELSE

ÖFVER

LÖNEREGELNING

FÖR BEKÄTTNINGEN ÖFVER

1900 ÅR

1900

STOCKHOLM 1900

ALM. BOKFÖRLAGS F. & M. BERLIN & LÖNN

INNEHÅLL

Skrivelse till Konungen	Sid. V
-------------------------------	-----------

Del I.

Allmän motivering.

1. Lönesystemet	1
2. Utsträckning av undervisningstiden	9
3. Kvinnliga befattningshavares avlöning	20
4. Avlöningsförhållandena för övningslärarna	25
5. Icke-ordinarie befattningshavare	37

Del II.

Det statliga undervisningsväsendet.

A1. Placering i lönegrader	42
1. De allmänna läroverken	42
2. Högre lärarinneseminariet	63
3. Statens folkskoleseminarier	67
4. Statens småskoleseminarier	75
5. De tekniska läroverken	78
6. Folkskolinspektionen	81
7. Blindundervisningsanstalterna	84
8. Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte	91
9. Dövstumskolorna	93
10. Sjökrigsskolan	99
11. Skeppsgosseskolorna	99
12. Veterinärinrättningen i Skara	101
13. Navigationsskolorna	102
B3. Författningsförslag	104
1. Förslag till avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen	104
2. Tjänsteförteckning, angivande ordinarie befattningshavare vid vederbörande läroanstalter	124
3. Förslag till tilläggsbestämmelser till allmänna avlöningsreglementet	128
4. Utkast till tilläggsbestämmelser ... för extra ordinarie och extra tjänstemän	134
C3. Specialmotivering till författningsförslagen	141
1. De allmänna läroverken etc.	141
2. Skeppsgosseskolorna, Veterinärinrättningen i Skara, Navigationsskolorna	148
3. Icke-ordinarie befattningshavare	148
DD. Jämförelse mellan nuvarande löner och olika förslag	151
1. Ordinarie befattningshavare	151
2. Icke-ordinarie lärare	167
3. Sammanfattning	170

Kommunalt anställda lärare.

<i>A. Placering i lönegrader</i>	1772
1. Folk- och småskolor	1772
2. Högre folkskolor	1866
3. Kommunala mellanskolor (realskolor)	1906
4. Kommunala flickskolor	2022
5. Landstingsseminarier	2022
6. Folkhögskolor	2095
<i>B. Förslag till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare</i>	2146
<i>C. Specialmotivering till avlöningsreglementet för kommunalt anställda lärare</i>	2366
<i>D. Jämförelse mellan nuvarande löner och olika förslag</i>	2449
1. Ordinarie lärare	2449
2. Icke-ordinarie lärare	2555
3. Sammanfattning	2558

Särskilda yttranden.*Ordinarie ledamöter:*

1) Herr Carlström	2559
2) Herr Eriksson	2664
3) Fröken Kôersner	2664
4) Herr Nilsson	2669
5) Herr Reinwall	2777
6) Herr Sjöwall	2777
7) Herr Wagnsson	2999

Tillfälliga ledamöter:

1) Rektor G. E. Göransson	3111
2) Rektor Marianne Mörner	3112
3) Lektor J. Swenning	3113
4) Läroverksadjunkt B. Wahlström	3146
5) Ämneslärarinnan Greta Stendahl	3118
6) Gymnastikläraren, major C. O. Lönnqvist	3220
7) Teckningslärare A. Johansson	3224
8) Handarbetslärarinnan Maria Hertzman	3226
9) Skolkökslärarinnan Elsa Thune	3227
10) Maskinist E. Wallstedt	3229
11) Rektor Anna Sörensen	3330
12) Rektor Anna Sörensen och övningsskollärare L. G. Sjöholm	3331
13) Folkskolinspektör P. Holmvall	3334
14) Byråchef A. Ripe	3339
15) Folkskollärare V. Fredriksson och överlärare Hedvig Norgren	3440
16) Slöjdlärare R. Ahlén	3443
17) Småskollärarinnan Karola Pålsson	3443
18) Rektor L. F. Bäckström	3553
19) Ämneslärare N. O. Ekström och ämneslärarinnan Anna Brita Bergstrand	356—3557
20) Rektor I. Andrén	3558
21) Folkhögskolinspektören E. Ingers	3661

TILL KONUNGEN.

Genom beslut den 29 juni 1928 uppdrog Kungl. Maj:t åt den då tillsatta 11928 års lönekommitté att, i samband med utredning av spörsmålet angående avveckling av dyrtidstilläggen, verkställa utredning och avgiva för-

slag om nyreglering av lönerna för lärarpersonalen vid de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter. I sitt yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden nämnda dag erinrade föredragande departementschefen bland annat om att förslag till sådan nyreglering innefattades i ett den 15 augusti 1923 av särskilda kommitterade avgivet betänkande angående lönereglering för lärare vid olika slag av läroanstalter av statlig eller kommunal natur. Över betänkandet hade yttranden inkommit till Kungl. Maj:t från vederbörande myndigheter, bland dem skolöverstyrelsen, som i sitt utlåtande av den 30 september 1924 avgivit reviderat förslag till lönereglering för ifrågavarande lärarkårer. Dessutom hade skolöverstyrelsen i skrivelse den 12 november 1926 framlagt förslag till lönereglering för lärarpersonalen vid de statsunderstödda folkhögskolorna, till vilken personalhänsyn icke hade tagits i nyssnämnda kommittébetänkande av den 15 augusti 1923. Över förslaget hade yttrande avgivits av statskontoret.

Departementschefen uttalade vidare, att det syntes vara uppenbart, att vid löneregleringsfrågornas behandling de redan föreliggande löneregleringsförslagen borde göras till föremål för granskning och överarbetning med beaktande av dels däröver avgivna yttranden, dels ock sådana ändringar, som påkallades av lönernas anpassning efter det lönesystem, varii utredningen i övrigt komme att resultera. Vad särskilt anginge lönerna för folk- och småskollärare m. fl. lärare, syntes det vara ofrånkomligt att inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löneregleringen med mindre kostnad för statsverket, än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts. Särskilt fann departementschefen böra därvid undersökas olika utvägar att differentiera bestämmelserna på ett sådant sätt, att de med hänsyn till skilda förhållanden i lönehänseende sämst ställda befattningshavarnas behov av förbättrad löneställning rimligen tillgodosåges.

1928 års lönekommitté har kommit till den uppfattningen, att de ordinarie befattningshavarna vid de statliga undervisningsanstalterna böra inordnas under det allmänna avlöningsreglemente för den civila statsförvaltningen, rörande vilket kommittén med särskild skrivelse denna dag avlatit betänkande och förslag. Likaledes har kommittén ansett de icke-ordinarie lärarna vid nämnda undervisningsanstalter kunna inordnas under samma avlöningsreglemente som de extra ordinarie och extra tjänstemännen vid den civila statsförvaltningen; preliminärt förslag till sådant avlöningsreglemente har, såsom i förenämnda skrivelse anmälts, utarbetats inom kommittén. Vidkommande lärarna vid de icke-statliga undervisningsanstalterna har kommittén väl funnit, att för dem lämpligen borde gälla samma lönesystem, som skulle komma att tillämpas för de statsanställda lärarna, men av praktiska skäl har ett särskilt avlöningsreglemente för icke-statliga lärare ansetts erforderligt.

Inom kommittén hava utarbetats såväl förslag till de tilläggsbestäm-

melser till det allmänna avlöningsreglementet och till avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän, som krävas beträffande personalen vid de statliga undervisningsanstalterna, som ock förslag till avlöningsreglemente för lärare vid det icke-statliga undervisningsväsendet. Rörande dessa förslag har kommittén den 25—28 juni 1930 haft överläggningar med de av chefen för finansdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande, förordnade tillfälliga ledamöterna av kommittén, nämligen: slöjdlärare R. Ahlén, rektor I. Andrén, ämneslärarinnan Anna Brita Bergstrand, rektor L. F. Bäckström, musiklärare C. Dramstad, ämneslärare N. O. Ekström, folkskollärare V. Fredriksson, rektor C. E. Göransson, handarbetslärarinnan Maria Hertzman, folkskolinspektör P. E. Holmvall, fil. mag. O. Håkansson, folkhögskolinspektören E. Ingers, teckningslärare A. Johansson, major C. O. Lönnqvist, rektor Marianne Mörner, folkskollärarinnan Hedvig Norgren, småskollärarinnan Karola Pålsson, byråchefen A. Ripe, övningsskollärare L. G. Sjöholm, ämneslärarinnan Greta Stendahl, lektor J. Swenning, rektor Anna Sörensen, skolkökslärarinnan Elsa Thune, adjunkt B. Wahlström samt maskinist E. Wallstedt. I dessa överläggningar deltog på inbjudan av kommittén även representanter för de myndigheter, under vilkas överinseende vederbörande läroanstalter äro ställda. Den såsom tillfällig ledamot av kommittén förordnade rektor E. B. Gezelius har däremot varit förhindrad att närvara vid ifrågavarande sammanträden.

Sedan berörda författningsförslag sedermera i vissa hänseenden omarbetats, får kommittén, under hänvisning i övrigt till sitt ovannämnda betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för den civila statsförvaltningen, härmed överlämna betänkande med förslag till löne-reglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet.

Vid betänkandet finnas fogade de särskilda yttranden, som avgivits av vissa ordinarie och tillfälliga ledamöter av kommittén.

Underdånigst

A. HAMILTON.

B. ALMGREN. OSCAR CARLSTRÖM. ERNST ERIKSSON. BERTA KÔERSNER.

R. LINDBLAD. N. AUG. NILSSON. J. A. REINWALL. CORNELIUS SJÖWALL.

G. SÖDERLUND. RUBEN WAGNSSON.

Stockholm den 21 juli 1930.

DEL I.

Allmän motivering.**1. Lönesystemet.**

Vid tillsättandet av lärarelönekommittén den 3 december 1920 erinrade chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet om önskvärdheten av att lönerogleringsarbetet för då återstående förvaltningsgrenar kunde påskyndas så, att förslag om möjligt kunde föreläggas 1922 års riksdag. Såsom utgångspunkt för lärarelönekommitténs arbete skulle tjäna det för kommunikationsverken fastställda avlöningsreglementet med där upptagna lönebelopp.

Lärarelönekommittén hade alltså i första hand att överväga, huruvida kommunikationsverkens lönesystem vore för skolväsendet lämpligt och ändamålsenligt, och fann vid sin utredning — ehuru icke enhälligt — att så vore fallet, även om undervisningsväsendets organisation och natur samt åtskilliga egenartade drag i lärarekårens tjänstgöringsförhållanden föranledde vissa svårigheter i fråga om systemets anpassning på lärarekårens. Kommittén ansåg emellertid dessa svårigheter mindre betydelsefulla än de fördelar, vilka ett enhetligt lönesystem för statens samtliga tjänstemän innebure, såsom även riksdagen framhållit i sin skrivelse angående lönerogleringen för de centrala ämbetsverken (nr 55/1921).

Statskontoret ställde sig betänksamt inför lönesystemets införande vid läroanstalterna, i synnerhet de kommunala. Att kommittén icke konsekvent kunnat tillämpa detsamma på den viktiga punkt, som naturaförmånerna innebure, vore en omständighet, som med styrka talade mot att det lades till grund för lönerogleringen.

Denna kommitténs svårighet — naturaförmånernas beräkning för särskilt folk- och småskollärarekårens — funno även andra myndigheter, såsom ett flertal länsstyrelser, så betydande, att de ifrågasatte systemets lämplighet på här ifrågavarande område eller bestämt avstyrkte dess införande. Andra förhållanden, t. ex. ferierna, vore även av den art, att jämförelse mellan lärare och andra befattningshavare vore svåra eller omöjliga att uppdraga. Även den omständigheten, att lönesystemets bestämmelser skulle tillämpas av så stor mängd och så vitt skilda myndigheter, talade mot dess införande. Därvidlag framhölls emellertid, att

Allmänna lönesystemets tillämplighet på befattningshavare inom undervisningsväsendet.

Lärarelönekommittén.

Myndigheter.

svårigheter beträffande de statliga läroanstalterna icke torde vara att be-
fara.

Andra myndigheter uttalade sitt gillande av kommitténs principiella
ståndpunkt rörande ett så vitt möjligt enhetligt lönesystem för alla stats-
anställda, sålunda jämväl lärarekårerna. Länsstyrelserna i Göteborgs och
Bohus län, Älvsborgs län — med tvekan —, Skaraborgs län, Värmlands län,
Kopparbergs län och Västerbottens län hade sålunda intet att i huvudsak
invända med avseende på systemets tillämpande på undervisningsväsen-
det, även om vissa detaljer behövde ånyo skärskådas och överarbetas.

Domkapitlen uttalade sig bestämt för systemet, med undantag av Stock-
holms konsistorium och domkapitlet i Visby, vilka gävo uttryck åt en
viss tvekan, samt domkapitlen i Skara, Lund och Göteborg, vilka ansågo
systemet väl tillämpligt på de statliga läroanstalterna men icke lämpligt
för de kommunala. Direktionen över Stockholms stads undervisnings-
verk tillstyrkte i princip förslaget, liksom övriga skolmyndigheter samt
läraresammanslutningarna.

Skolöverstyrelsen fann visserligen, att de föreslagna bestämmelserna
skulle komma att i vissa hänseenden medföra olägenheter men att dessa,
vid ett vägande mot systemets fördelar, icke kunde motivera ett avvisan-
de av systemet beträffande även lärarna.

Beträffande den fasta avlöningens fördelning i »lön» och »tjänstgö-
ringspenningar» ansåg kommittén, att inga hinder förefunnos för ett
avskaffande av denna fördelning för lärarnas vidkommande. För t.
ex. läroverkslärarna hade icke före år 1905 avlöningen varit så fördelad.
Införandet av särskilda tjänstledighetsavdrag skulle skapa enkelhet och
överskådlighet och avskaffa nu gällande rätt omständliga och opraktiska
bestämmelser för reglerandet av avdrag vid ledighet och arvode under
vikariat.

Jämväl anordningen med hela avlöningens utbetalande i efterskott för
varje månad vore för lärarna lämplig. Den såsom partiell kompen-
sation för avskaffandet av förskottsutbetalning av lönen införda begravnings-
hjälpen skulle i följd av det nya utbetalningssättet jämväl tillkomma lärar-
na. Därvid uppkomme en viss tvekan i avseende på de kommunalan-
ställda, huruvida kostnaderna för begravningshjälpen borde bestridas
helt och hållet av statsmedel eller fördelas mellan stat och kommun.
Kommittén hade funnit övervägande skäl tala för det förra, särskilt med
hänsyn till att dessa lärares kontanta avlöning till väsentligaste del be-
stredes av statsmedel.

Beträffande övergångsanordningen ansåg kommittén konsekvensen
fordra likhet med övergångsanordningarna för tidigare reglerade för-
valtningsgrenar. Vid övergången till det nya lönesystemet skulle alltså
till befattningshavarna utbetalas ett belopp, motsvarande en månads *lön*
enligt dittills gällande lönestat.

Upphävande
av avlö-
ningens för-
delning i lön
och tjänst-
göringspen-
ningar m. m.

Lärarelöne-
kommittén.

Beträffande de högre allmänna läroverken har av ålder skyldighet ålegat kommunen att tillhandahålla rektor fri bostad eller ersättning därför. Så har städse även gällt i fråga om lärarbostad för folk- och småskolans personal. Vid tillkomsten av nyare skolformer har denna grundsats i viss mån upprätthållits. Fyra kategorier av naturaförmåner hava så uppstått.

1. *Av kommun tillhandahållen fri bostad eller ersättning därför.*

Denna förmån tillkommer rektorer vid allmänna läroverk, tekniska läroverk och landstingsseminarier samt navigationsskoleföreståndarna. För Nya elementarskolan åligger motsvarande skyldighet dels Stockholms stad, dels statsverket.

Med hyresersättning till rektor må icke förväxlas »hyreshjälp» eller »hyresbidrag» till vissa lärare i några städer, ett frivilligt kommunalt åtagande.

2. *Av kommun tillhandahållen fri bostad med bränsle eller ersättning därför.*

Sådan förmån tillkommer det stora flertalet av kommunalt anställda lärare. Före den 1 januari 1901 anställd lärare erhåller dessutom kofoder eller ersättning därför. I boställsordningen för folk- och småskolor, högre folkskolor, kommunala mellanskolor och kommunala flickskolor är bestämt, vilken storleksgrad av rum m. m. bostaden skall hava.

Dövstumskolornas personal har sina förhållanden ordnade på distriktsvis varierande sätt.

3. *Av staten tillhandahållen fri bostad eller ersättning därför.*

Ifrågavarande förmån tillkommer rektor och biträdande föreståndarinna vid högre lärarinneseminariet i Stockholm, rektorerna vid folkskoleseminarier och statens småskoleseminarier. Hyresbidrag utgår till seminarielärarna i Stockholm och Göteborg, för att avlöningsförmånerna skola bringas i överensstämmelse med motsvarande lärares vid de allmänna läroverken i nämnda städer, vilka lämna sådana bidrag av kommunala medel.

4. *Av staten tillhandahållen fri bostad jämte annan förmån.*

Dylik förmån av skiftande art tillkommer blindundervisningsanstaltens flesta lärare, flertalet befattningshavare vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte samt skolköksföreståndarinna vid statens småskoleseminarium.

För vaktmästare och likställda vid de tekniska läroverken samt för föreståndaren för och instruktionssmeden vid veterinärrättningen i Skara gälla bestämmelser om avdrag å kontant lön, då naturaförmåner åtnjutas.

Lärarelöne-
kommittén.

Lärarelönekommittén anförde, att behov av ändring icke föreläge i fråga om lärarpersonalens naturaförmåner, även med tillämpning av kommunikationsverkens lönesystem i övrigt. Särskilt vore att i det hänseendet observera, att inom de olika lärarekårenna ingen önskan för sports om naturaförmånernas indragande i den kontanta lönen, medan däremot kommunikationsverkens personal på sin tid påyrkat reformen för sitt vidkommande. Lärarna hade aldrig erhållit ersättning för naturaförmånerna med viss procent av lönen utan oberoende av lönegrad till bestämt belopp, vadan inga ojämnheter såsom vid kommunikationsverken i det hänseendet förekommit. Övergång till kommunikationsverkens system beträffande naturaförmånerna för lärarekårenna skulle medföra oöverskådliga följder och avböjdes därför. Principen med bostad m. m. utöver den kontanta lönen borde bibehållas, givetvis med skälig hänsyn tagen därtill vid placeringen i lönegrader, såsom skedde år 1922 vid riksdagens beslut om lönereglering för hospitalsläkarna. Undantag borde dock göras beträffande vaktmästare- och vaktbetjäningpersonal såväl vid tekniska läroverk och vårdanstalten i Lund som, därest sådan personal uppfördes å ordinarie stat, vid statens folkskoleseminarier ävensom för personalen vid veterinärinrättningen i Skara. Fri kost, lyse och tvätt borde icke heller utgå utöver kontant lön.

Myndig-
heterna.

Lärarelönekommitténs ståndpunkt i fråga om naturaförmånerna delades icke av statskontoret, som ansåg, att förmånen av bostad m. m. utöver kontant lön medförde fördelaktigare löneställning, än som avsetts och vid jämförelse med andra statens befattningshavare vore befogad. Särskilt gällde detta kommunalt anställda lärare.

Jämväl socialstyrelsen motsatte sig lärarelönekommitténs förslag i denna punkt och förordade naturaförmånernas inräkning i lönen. Formen härför borde vara ett bibehållande av för civilförvaltningen gällande ortsguppering med värdering därefter av naturaförmånerna.

Efter omnämnande av invändningar mot lärarelönekommitténs principställning i berörda avseende, gjorda av Sveriges folkskolläraryförbund, vissa lärare utan naturaförmåner, ett flertal länsstyrelser m. fl., ingick skolöverstyrelsen på ett skärskådande av socialstyrelsens granskning. Överstyrelsen fann för sin del de framförda synpunkterna berättigade och föreslog i likhet med socialstyrelsen en fullständig omläggning av systemet i detta fall. Omläggningen skulle innebära, att alla befattningshavare med bostad m. m. eller ersättning därför placerades i lönegrader, dit de med hänsyn till alla i sådant avseende betydelsefulla synpunkter ansåges böra hänföras.

Dyrortstill-
lägg och dyr-
ortsgrupper-
ring.

I stort sett har ortstilläggsprincipen icke vunnit tillämpning på lärarekårenna. Dock har det befunnits nödvändigt att i viss utsträckning genomföra densamma. Folkskolinspektör, vars inspektionsområde inne-

fattar Stockholms stad, har 400 kronors ortstillägg, därest han är bosatt i Stockholm, och folkskolinspektör, vars huvudsakliga inspektionsområde samt bostadsort äro förlagda till något av de tre nordligaste länen, har 500 kronor. Ordinarie lärare vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö åtnjuta likaledes ortstillägg med 300 kronor. Såsom ortstillägg torde jämväl vara att betrakta de särskilda lönetilläggen till folk- och småskolelärare i vissa lappmarksförsamlingar samt till lärarna vid statens småskoleseminarier i Haparanda och Murjek. De under senare år bestämda tillfälliga löneförbättringsbeloppen utgå även enligt ortstilläggsprincipen, i vissa fall modifierad.

Efter utredning av nu rådande förhållanden, med ortstillägg endast åt ett fåtal befattningshavare inom skolstaten, granskade lärarelönekommittén lämpligheten av ortstilläggsprincipens fullständiga tillämpning för lärarekåren och fann dess generella införande önskligt samt föreslog ortsguppering för ifrågavarande kårer i anslutning till den för övriga förvaltningsgrenar gällande grupperingen. Socialstyrelsen borde utarbeta förslag till en sådan ortsguppering, anpassad efter de orter, där skolor av olika slag vore förlagda.

Lärarelöne-
kommittén.

Såväl socialstyrelsen som skolöverstyrelsen föreslogo ortstillägg i enlighet med den ortsguppering, som genomförts för andra statens befattningshavare.

Myndigheter.

Lärarelönekommitténs övervägande av det allmänna lönesystemets tillämplighet på lärarekåren resulterade däri, att detsamma — fränsett vad anginge naturaförmånerna — anbefalldes för dessa kårer, men att skilda avlöningsreglementen skulle gälla för statsanställda och kommunalanställda. 1928 års lönekommitté, vilken såsom en huvuduppgift haft att revidera för kommunikationsverken och civilförvaltningen i övrigt gällande avlöningsreglementen, har ansett angeläget att under ett reglemente inordna så många grupper av tjänstemän, som det visat sig möjligt och lämpligt att dit hänföra. Vid undersökning av huruvida det allmänna lönesystemet kunde göras helt gällande även för lärare, har kommittén funnit detta kunna och bära ske, även om på grund av vissa särförhållanden ett särskilt avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare är erforderligt eller i varje fall lämpligast.

Kommittén.

Till denna slutsats har kommittén kommit efter synnerligen ingående undersökningar av olika möjligheter att ordna *kommunalt* anställda lärares löneförhållanden. Därvid har särskilt noggrant övervägts ett system med naturaförmånerna utöver kontant lön, ett nettolönesystem. Dess grundtanke var, att lärarna skulle liksom hittills åtnjuta bostad och bränsle in natura eller kontant ersättning för utebliven sådan förmån samt att den kontanta lönen skulle så avpassas, att den samlade löneinkomsten, kontant och in natura, i möjligaste mån skulle motsvara

lön i de löneklasser inom det allmänna lönesystemet, dit respektive lärare ansåges böra hänföras. I och för detta nettolönesystem undersöktes, hur levnadskostnaderna beträffande skilda dyrortstyper ställde sig, sedan bostads- och bränsleposterna frånräknats. Undersökningen omfattade 587 orter, för vilka uträknades nya ortsindextal. Dessa visade, såsom var att vänta, avsevärt mindre relativa olikheter orterna emellan än de officiella, som omfatta även bostad och bränsle. En konsekvens härav bleve givetvis, att man måste räkna med en mindre stark lönestegring från billigaste till dyraste ort. Om man därför i ett dylikt system bibehölle lika många ortsgrupper som i det allmänna, skulle skillnaden mellan kontantlönen i olika ortsgrupper bliva bagatellartad. Av den anledningen borde i ett sådant system ortsgrupperna minskas till färre och lämpligast bliva blott tre. Med dessa utgångspunkter uppgjordes en löneplan för ett tregruppssystem.

Kommittén, som för hela den övriga civila förvaltningen anbefaller ett allmänt lönesystem med fem ortsgrupper, har ansett, att ännu ett system med tre ortsgrupper skulle te sig onödigt; skillnaden är icke så avsevärd, att fördelen med nettolönesystemet i övrigt skulle bliva påtaglig. Dessutom skulle det medföra svårigheter beträffande vissa icke-ordinarie lärarens löneförhållanden, såvida man icke för lärare inom en och samma skolform ville använda olika lönesystem, vilket uppenbarligen icke kan komma i fråga. Att dessutom för kommunala lärarens del en fristående ortsgruppering blivit erforderlig, hade visserligen icke behövt utgöra ett väsentligt hinder, men dock torde även till en sådan omständighet hänsyn böra tagas. Slutligen kan det icke betraktas såsom betydelselöst, att en befattningshavaregrupp, som omfattar inemot 30 000 personer, uttalar sig för inrangering i det allmänna lönesystemet.

Vid valet av olika lönesystem för kommunalt anställda lärare har kommittén därför — liksom i fråga om de statsanställda — stannat för det allmänna lönesystemet. En tillämpning av detsamma i överensstämmelse med lärarelönekommitténs linje, bostad m. m. utom lönen, har kommittén ansett icke böra ifrågasättas; det är, såsom socialstyrelsen visat, ett tredje system, innefattande dubbel dyrortskompensation. Naturaförmånernas inordnande i lönen, alltså bruttolönesystemet, är nödvändigt.

Den omständigheten, att kommunerna och icke staten lämna naturaförmånerna till vissa statsanställda lärare, t. ex. läroverksrektorerna, vållar visserligen smärre svårigheter i några detaljer, men dessa kunna utan större olägenhet överkommas och äro i jämförelse med fördelarna av systemets allmänna tillämpning å statsanställda lärare oväsentliga. I fråga om kommunalt anställda lärare äro antydda svårigheter mera betydande; men även med avseende på dessa träda systemets fördelar i förgrunden. Det synes kommittén vara icke blott sannolikt utan ådagalagt, att i annat sammanhang anbefallda anordningar för värdering av naturaförmånerna skola, sedan systemet väl trätt i funk-

tion, visa sig vara mera ändamålsenliga än nu använda tillvägagångssätt.

Vilken ställning kommittén intagit beträffande naturaförmånerna i de särskilda fallen, framgår av specialmotiveringarna till förslagen om löneplacering för olika grupper av befattningshavare.

Med hänsyn till det förhållandet, att staten numera bidrager till folk- och småskollärares kontanta avlöning med huvuddelen av densamma, i det att kommunen till varje sådan lärares kontanta avlöning utger endast ett belopp, motsvarande en tiondel av kvinnlig lärares begynnelselön, staten allt det övriga, har kommittén övervägt möjligheten av att staten ensam övertog kostnaderna för folkskoleväsendet i vad de avse kontant-avlöningarna till lärarepersonalen. Därmed sammanhånga emellertid, anser kommittén, principiella spörsmål rörande kommunernas hittillsvarande bestämmanderätt över det kommunala skolväsendet i flera betydelsefulla avseenden. Visserligen kunde lärarnas avlöningsförhållanden möjligen göras till en uteslutande statlig angelägenhet, utan att därigenom kommunal självbestämmanderätt beträffande folkskolan rubbades eller upphävdes. Denna rätt skulle allt framgent kunna sägas vara avhängig av de ekonomiska förpliktelser, som ändå skulle åligga kommunerna med avseende på skolbyggnader och lärarebostäder jämte lärares andra naturaförmåner. Men kommittén anser, att andra kommunala förpliktelser av enahanda art inom skolväsendet böra uppmärksammas. Sålunda ankommer det på kommunerna att uppföra och underhålla läroverksbyggnader och att anskaffa eller lämna ersättning för rektorsbostad, utan att därmed följt bestämmanderätt för kommun i fråga om t. ex. rektors anställning. Då sålunda inom ramen av kommunala förpliktelser analoga förhållanden finnas med dem, som skulle bli rådande, därest folkskoleväsendet ordnades på ovan antytt sätt, torde man icke utan närmare utredning kunna avfärda frågan om fortsättning eller upphävande av kommuns rätt att t. ex. tillsätta lärare. Kommittén finner sig emellertid icke böra i sammanhang med uppdraget att föreslå lönereglering för kommunalt anställda lärare upptaga frågan om förstatligande av dessa läraretjänster utan anser, att i annat sammanhang detta spörsmål till hela sin vidd bör upptagas till undersökning. I tekniskt avseende torde detsamma erfordra en utredning av sådan art, att kommittén icke anser sig äga vare sig befogenhet eller förutsättningar att åvägabringa densamma.

I samband med under år 1930 vid riksdagen väckt motion om statens övertagande av utgifterna till löner åt folkskollärare m. fl. har skolöverstyrelsen yttrat sig. Med bestämdhet uttalar sig överstyrelsen mot folkskolans fullständiga förstatligande. Kommittén vill icke upprepa skälen utan endast härmed antyda, att även skolans högsta myndighet anser

frågan i föreslagen omfattning ännu icke tillräckligt utredd för att kunna lösas.

Kommittén har därför efter sitt övervägande av frågan funnit sig böra avstå ifrån att slå in på den väg till avlönande av kommunalt anställda lärare, som ett statens övertagande av alla kontantavlönningar skulle innebära. I stället finner sig kommittén böra bibehålla nuvarande principiella grunder för lärareavlöningarna med kommunal lön och statsbidrag.

Lärarelönekommittén ansåg, att det icke vore möjligt att genom ett avlöningsreglemente betaga kommunala myndigheter deras rätt att besluta om kommunala tillägg till lönerna för kommunalt anställda lärare. Kommittén anser i motsats härtill, att en oundgänglig förutsättning för det allmänna lönesystemets tillämpande på lärarna är, att uttryckligen stadgas förbud för kommun, skolområde, landsting eller annan sådan myndighet att giva särskilt tillägg utöver lagstadgad lön och därmed rubba hela den lönerreglering för lärarna, som nu föreslås. Ja, kommittén går så långt, att den anser varje skäl för en statens medverkan till en lönerreglering för lärarna enligt nyssnämnda system nu saknas, så framt kommunala lönetillägg skulle förbliva tillåtna. I samband med utfärdande av bestämmelser angående statsbidrag till kostnaderna för det kommunala undervisningsväsendet bör garanti skapas för att det stadgade förbudet mot kommunala tillägg kommer att av kommunerna respekteras. Gällande författningars bestämmelser om minimilön böra alltså icke inflyta i det nya avlöningsreglementet. Detta gäller samtliga lärarekategorier. Kommittén vill emellertid redan här nämna, att särskilt nu berörda förhållande torde för en del befattningshavare inom undervisningsväsendet nödvändiggöra vissa övergångsbestämmelser för att undgå genom kommitténs förslag uppkommande löneminskningar. I vissa fall påkallas dylika bestämmelser även av de minskningar, som skulle bli en följd av kommitténs förslag i avseende å löneplacering.

Vad beträffar upphävandet av avlönningens fördelning i lön och tjänstgöringspenningar, anser sig kommittén icke behöva orda därom; med inordnandet i det allmänna avlöningsreglementet eller, för de kommunalt anställda, i ett med det allmänna i huvudsak likt, är sådant upphävande själfallet. Detta gäller även i fråga om sättet för avlönings utbetalande samt övergångsanordningar, om vilka kommittén i annat sammanhang och vid senare tidpunkt kommer att yttra sig och avgiva förslag.

Då kommittén förordar statsanställda lärares fullständiga inordnande i det allmänna avlöningsreglementet, hava likväl vissa modifieringar vid dess tillämpning måst göras. Dessa äro dock icke, i betraktande av undervisningsväsendets säregna organisation med i vissa avseenden från den övriga statsförvaltningen avvikande tjänstgörings-

och anställningsförhållanden, så betydande, att de icke väl kunna verkställas genom och taga sig uttryck i tillägsbestämmelser. Med hänsyn till den mångfald av institutioner, som det statliga undervisningsväsendet omfattar, och deras ofta sinsemellan olikartade förhållanden i fråga om vid dem anställd personals avlöning, te sig fastmera de särbestämmelser, som för undervisningsväsendets del visat sig erforderliga, såsom förvänsansvärt få och i alla hänseenden varken till antal flera eller till innebörd mera undantagsmässiga än de, som befunnits nödvändiga för flera andra förvaltningsområden.

2. Utsträckning av undervisningstiden.

Vid föregående löneregleringar i överensstämmelse med kommunikationsverkens lönesystem har tjänstgöringstiden utsträckts till sju timmar för söckendag, därvid dock medgivits tjänstgöringstidens förläggande delvis till annan plats än tjänsterummet. Frågan om arbetstidens utsträckning har dock icke varit föremål för behandling beträffande andra befattningshavare än dem, för vilka en utsträckning av nämnt slag ansetts lämpligen kunna vidtagas.

Redan före 1918 års lönereglering för de allmänna läroverken var föreskrivet, att ordinarie ämneslärare skulle vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som vid en ny läroverksorganisation eller eljest i allmänhet kunde varda stadgad.

Riksdagarna 1914 och 1916 uttalade tvekan om riktigheten av då framlagda beräkningsgrunder i avseende å lärarnas tjänstgöringstid. Med anledning härav föreskrevs år 1918, att befattningshavare vid de statliga undervisningsanstalter, som avsågos i 1918 års löneregleringsbetänkande, skulle vara pliktiga att underkasta sig sådan ökning av tjänstgöringsskyldigheten, som här ovan nämnts. I ett uttalande av 1918 års riksdag framhölls önskvärdheten av att läroverksstadgans föreskrifter angående tjänstgöringstiden bleve mera uppmärksammade.

Jämväl i fråga om folkskolans lärarepersonal har samma fråga tidigare varit före. Nu gällande bestämmelser äro utfärdade i anslutning till förslag av den 21 februari 1918 (1902 års löneregleringskommittés utlåtande), enligt vilka folkskollärare äro skyldiga underkasta sig än vidare ökning av tjänstgöringsskyldigheten, därest undervisningstiden genom beslut av Konung och riksdag för samtliga skoldistrikt förlänges utöver 34¹/₂ veckor om året.

Även en annan form av utsträckt tjänstgöringstid för folkskolans lärare berördes av 1902 års löneregleringskommitté. Kommittén ifrågasatte nämligen skyldigheten för vederbörande lärare att utan särskild ersättning bestrida undervisning i slöjd, för vilken nu arvode utgår. Vid löneregleringsfrågans anmälan i statsrådet i mars 1918 anförde chefen för ecklesiastikdepartementet, att åläggande för lärare att utan ersättning

undervisa i slöjd icke borde ifrågakomma redan av det skälet, att en mängd lärare aldrig erhållit erforderlig utbildning i detta ämne. Ett dylikt åläggande skulle också, där det med hänsyn till lärarnas kompetens eljest kunde ifrågasättas, drabba synnerligen ojämnt, i det att somliga lärare skulle få en ganska omfattande undervisning, andra endast en obetydlig ökning.

Lärarelöne-
kommittén.

Enär spørsmålet om utsträckt arbetstid ansetts böra förknippas med senaste lönerregleringar, ansåg sig lärarelönekommittén böra upptaga frågan även för undervisningsväsendets vidkommande, detta dess mer, som densamma förut varit, på sätt som tidigare sagts, föremål för uttalanden från Kungl. Maj:ts och riksdagens sida.

Kommittén framhöll, att en utökning av lärarnas tjänstgöringstid kunde tänkas åvägabragt på två olika sätt, antingen genom förlängning av läsåret eller genom ökning av arbetsprestationen per vecka. Den förstnämnda utvägen innefattade problem av pedagogisk karaktär, om vilka kommittén ansett sig icke äga befogenhet att yttra sig. Icke heller skulle den anordningen kunna inverka på storleksgraden av för lärarnas avlönande erforderliga medel.

Övningslärarna behandlade kommittén särskilt, enär frågan om deras tjänstgöringstid stode i intimt samband med själva avlöningssystemet och ansåges böra tagas under övertvägande i sammanhang med frågan om speciellt dessa befattningshavares avlöningsförhållanden.

Huru med tillämpning av bestämmelserna i § 133 av då gällande läroverksstadga den faktiska tjänstgöringstiden vid de *allmänna läroverken* gestaltat sig under senare tid, hade undersökts för höstterminen 1918. Denna undersöknings resultat hade återgivits i 1919 års statsverksproposition. Av densamma framginge, att medeltalet timmar per vecka för höstterminen 1918 ställt sig på följande sätt:

	Medeltal tim. per vecka		Medeltal tim. per vecka
Rektor vid högre allm. läroverk:		Adjunkt med huvudsaklig tjänstgöring å gymnasiet, inkl. realskolans 6:e klass:	
» » provårsläroverk	9'0	adjunkt vid provårsläroverk	20'9
» som är domkapitelsledamot...	12'0	övrig	21'6
» övrig	12'6	Adjunkt med huvudsaklig tjänstgöring i realskolans 1—5 klasser:	
» vid realskola för gossar	15'5	vid provårsläroverk	22'7
» » statens samskolor	18'7	övrig	24'3
Lektor vid provårsläroverk ..	18'9	vid realskola för gossar	24'3
» som är domkapitelsledamot...	19'0	vid statens samskolor	25'7
» övrig	20'5	Första ämneslärarinna ..	21'3
		Ämneslärarinna.....	24'6

Det var på grund av nämnda undersöknings siffror, som 1919 års riksdag uttalade önskvärdheten av att läroverksstadgans föreskrifter i berörda avseende bleve mera uppmärksammade.

Lärarekommittén verkställde själv en undersökning, avseende läsåret 1920—1921, vilken gav till resultat följande siffror:

	Medeltal tim. per vecka		Medeltal tim. per vecka
Rektor vid högre allm. läroverk:		Adjunkt med lektorstjänstgöring:	
» provårsläroverk	9'4	vid provårsläroverk.....	21'2
» icke provårsläroverk	11'8	övrig	21'9
» realskola för gossar	15'1	Adjunkt utan lektorstjänstgöring:	
» statens samskolor	18'6	vid provårsläroverk	23'4
Lektor vid provårsläroverk	19'8	övrig	24'9
som är domkapitelsledamot...	19'8	vid realskola för gossar.....	25'2
övrig	20'5	vid statens samskolor.....	25'7
		Första ämneslärarinna	21'8
		Ämneslärarinna.....	25'0

L ä r a r e

	Stadgat antal undervisnings- timmar	Faktiskt antal undervisnings- timmar i medeltal	Faktiskt över- skott eller un- derskott i för- hållande till medelgränsen
<i>Provårsläroverk.</i>			
Lektorer och adjunkter med lektorstjänstgöring	omkr. 18—20	20'4	+ 1'4
Övriga adjunkter	» 22—26	23'4	— 0'6
<i>Icke provårsläroverk.</i>			
Lektorer och adjunkter med lektorstjänstgöring	20—22	21'1	+ 0'1
Övriga adjunkter	24—28	25'1	— 0'9
<i>Lärarinnor.</i>			
Första lärarinnor.....	20—22	21'8	+ 0'8
Ämneslärarinnor	22—26	25	+ 1

Tabellerna visade, att under läsåret 1920—1921 lärarnas undervisningstid ökats och kunde anses falla omkring stadgad medelgräns.

Dessutom inhämtade kommittén uppgifter från alla rektorsämbeten om arten och omfattningen av den arbetstid, som lärarna för sin tjänsts behöriga skötsel använde utöver lektionerna per läsdag. Av uppgifterna framginge, att denna medeltid per läsdag utgjorde:

	Vid högre allm. läroverk	Vid real- och samskolor	Vid samtliga läroverk
För lektor	3 tim. 9 min.	—	3 tim. 9 min.
» adjunkt	3 tim. 9 min.	2 tim. 51 min.	3 tim.
» ämneslärarinna.....	—	2 tim. 57 min.	2 tim. 57 min.

En annan undersökning hade kommittén verkställt beträffande lärarnas undervisning som timlärare vid enskilda och kommunala läroanstalter höstterminerna 1919 och 1920. Resultatet framginge av följande tablå:

	Hela antalet lärare	Antal lärare med annan undervis- ning	Lärare med annan under- visning i % av hela an- talet	Medeltal tim- mar i veckan för lärare med annan under- visning	Medeltal timmar i veckan för alla lärare
Högre allm. läroverk	762	316	41.5	8.3	3.4
Realskolor	158	60	38	9.2	3.5
Samskolor	95	2	2.1	3	0.1

Mot utsträckt veckotjänstgöring för lärarna hade anförts huvudsakligen, att kraven på lärarna numera vore väsentligen större än förut; att, då inga nya läroverk upprättades, klasserna bleve större och följaktligen undervisningen arbetsammare; att genom ökning av arbetstiden undervisningens kvalitet lätt skulle försämrast; att lärarna på grund av sin redan nu i många fall tyngande arbetsbörda näppeligen skulle stå ut med ett ytterligare ökande av denna arbetsbörda samt att, enligt vad erfarenheten visade, vissa lärare — bland de äldre och fysiskt svagare — i varje fall icke tålde vid en ytterligare belastning. Å andra sidan hade för en anordning av nu ifrågavarande beskaffenhet erinrats om det ovan relaterade förhållandet, att lärarna i stor utsträckning åtog sig undervisning i enskilda och kommunala undervisningsanstalter. Detta förhållande hade ansetts ådagalägga möjlighet för lärare att åtaga sig en utvidgad undervisning, och det hade anförts, att, då avlöningarna höjdes, det kunde befinnas skäligt, att en del av den arbetsprestation, som i ett flertal fall lämnades enskilda skolor, måtte komma statsläroverken till godo. Härjämte hade gjorts gällande, att på grund av de långa ferierna — en förmån för lärarna, som andra tjänstemän saknade — man med skäl kunde fordra ett ökat och mera koncentrerat arbete under den tid detta arbete påginge.

Om saken såges allenast från synpunkten av statsverkets ekonomiska intressen eller med hänsyn till möjligheten att genom det för den högre lönen ökade arbetet för de ordinarie befattningshavarna vinna besparingar å de till extra tjänstemän anslagna medlen, skulle givetvis genom en anordning med ökad tjänstgöring jämväl för lärarnas vidkommande behovet av extra lärare minskas och dymedelst en nedsättning kunna vidtagas i för sistnämnda befattningshavare utgående anslag. I detta hänseende verkställde lärarelönekommittén en approximativ beräkning, varvid kommittén utgick, ej från en höjning av allenast maximisiffror eller allenast minimisiffror utan från en ökning av samtliga dessa siffror. Genom en ökning av de ordinarie ämneslärarnas tjänstgöring med 1 timme per vecka skulle en inbesparing kunna ske av omkring 40 extra lärare och med utgångspunkt från då-

varande lönebelopp en anslagsminskning vinnas av i runt tal 128 000 kronor; vid en ökning med 2 veckotimmar vunnas en inbesparing av omkring 80 extra lärare och en anslagsminskning av i runt tal 256 000 kronor. Skulle skäl anses föreligga för en ytterligare ökning av lärarnas veckotimtjänstgöring, skulle naturligen berörda siffror komma att proportionsvis höjas. Vad nu sagts, gällde självfallet allenast vid ett konstant lärjungeantal; skulle, såsom de senare åren skett, lärjungeantalet successivt växa, komme naturligen i proportion härtill behovet av extra lärare att stegas.

En ingående undersökning av de för de olika lärargrupperna rådande förhållandena hade således visat, att spørsmålet erbjöde betydande svårigheter, till vilka lärarelönekommittén så till vida icke tog ställning, som den undvek definitiva förslag och allenast hemställde, att Kungl. Maj:t vid framläggande av förslag till lönereglering måtte taga den hänsyn till förebragt utredning, som kunde befinnas skälig. Kommittén framhöll dock, att för de allmänna läroverkens vidkommande en möjligen ifrågasatt ökning av lärarnas tjänstgöringstid icke borde få en automatisk och generell tillämpning. Skäl till undantag funnes för vissa kategorier, provårsläroverkens lärare och rektorerna. Starka skäl hade anförts överhuvud mot utsträckt tjänstgöring för lärare, vilka skäl i synnerhet beträffande högre lärarinneseminarier syntes äga berättigande. Folkskollärareseminariernas övningsskollärare undantogs uttryckligen; likaledes de tekniska läroverkens och blindundervisningsanstaltarnas lärare, vårdanstaltens i Lund personal, lektorerna vid sjökrigsskolan, ordinarie ämneslärare vid skeppsgosseskolor, befattningshavarna vid veterinärinrättningen i Skara samt lärarepersonalen vid navigationsskolorna.

Beträffande *folk- och småskolor* framhölls, att betydande tekniska svårigheter för dessa skolformer vore förknippade med frågan om utsträckt tjänstgöringstid.

I stort sett sammanfölla tiden för folkskolans lärares tjänstgöringstid med elevernas timantal. En ökning av undervisningsskyldigheten per vecka skulle därför komma att medföra ökning av timantalet för eleverna, varigenom rubbningar skulle vållas i gällande undervisningsplan. En dylik förändring kunde kommittén icke förorda.

Beträffande slöjdundervisningen erinrade kommittén om att slöjd icke vore obligatoriskt ämne i alla skoldistrikt. För den händelse likväl slöjdundervisning skulle anses kunna åläggas dem av folkskolans lärare, som vore därtill kompetenta och vore placerade i distrikt med slöjd, skulle man möjligen kunna tänka sig, att lärarna utan särskild ersättning skulle vara skyldiga meddela sådan undervisning åt *en* slöjddavdelning, 4 timmar i veckan. Dock kunde sådan ökning av arbetstiden icke åläggas de lärare, som förut hade högsta antal undervisningstimmar i veckan, 31 $\frac{1}{3}$ timmar; dessa skulle icke åläggas mer än det *minimiantal* slöjdtimmar, som anges i gällande författning, eller 64 timmar årligen, motsvarande 2 effek-

tiva timmar i veckan. Ingen ökad undervisningsskyldighet skulle åläggas vare sig lärare, som undervisade i sjunde klassen eller folkskolans högre avdelning och tjänstgjorde 30 timmar i veckan, morgonandakten oräknad, eller lärare å småskolestadiet. Utginge man från att vid landsbygdens skolor i regel endast en slöjdaydelning förekomme vid varje skola, skulle efter nuvarande ersättningsgrunder besparingen med ovan nämnd anordning belöpa sig till omkring 1 300 000 kronor.

På grund av ett eventuellt åläggande av ovan antydd art för endast en del lärare skulle emellertid uppstå ojämnhet i fråga om arbetsprestation av folkskolans lärare. För undanröjande härav antyde lärarelönekommittén några av de uppslag, som framkommit i den pedagogiska diskussionen, för användningen av så vunna lediga lärartimmar. Dessa skulle möjligen kunna användas på något av följande sätt: för beredande av erforderlig avkortning i undervisningstiden för överlärare; för undervisningsavdelningars uppdelning i vissa ämnen; för särskild undervisning åt barn, som till följd av svag begåvning hade svårt att följa med klassens undervisning; för särskild undervisning åt barn, som på grund av god begåvning skulle kunna genomgå folkskolan på kortare tid än den normala. I det sammanhanget förordade kommittén, att bestämmelserna angående särskilt statsbidrag till undervisning utom den egentliga timplanen ändrades i så måtto, att bidraget utginge per veckotimme i stället för per undervisningstimme i ämnen, där timplärare kunde vara behövlig.

Ett åläggande för folkskolans lärare att undervisa även i fortsättnings-skolorna kunde kommittén icke tillstyrka, främst av det skälet, att den för dylik undervisning erforderliga kompetensen icke i allmänhet förvärvats av folkskolans lärare. De lärare, som meddelade dylik undervisning, hade i regel genom särskild utbildning skaffat sig härför nödiga förutsättningar.

De representanter för olika läroverkslärargrupper, som till lärarelönekommittén fått ingiva yttrande, betonade med skärpa, att utsträckt tjänstgöringsskyldighet icke borde åläggas läroverkens ämneslärare och att i alla händelser en höjning av minimum för veckotimtalet icke borde ifrågakomma.

*Personalsam-
manslut-
ningar och
tillkallade
represen-
tanter.*

Läroverkslärarnas riksförbund ävensom övriga lärareorganisationer underströko vådan av en utsträckt undervisningsskyldighet. Härutöver har riksförbundet i ett senare yttrande (år 1928) påvisat, att tvenne omständigheter tillkommit, som ställde hithörande fråga i en delvis ny belysning. Den ena vore läroverkens omorganisation. Tiden i läroverket hade minskats med 1 eller 2 år, vartill kommit, att genom idrottslovens införande undervisningstiden i läsämnen minskats — utan att arbetsbördan för lärarna lättats. Det slutliga resultatet av arbetet skulle ändock vara detsamma. Under sådana förhållanden måste undervisningen forceras. Den andra omständigheten vore åläggande i fråga

om lärjungarnas enskilda arbete och uppgiften att därvid handleda ävensom den beslutade koncentrationsläsningen, vilken i viss mån komme att försvåra utökning av tjänstgöringstiden.

De kommunala mellanskolornas rektorsförening ansåg, vilket läroverkslärarnas riksförbund även framhållit, att de av lärarelönekommittén beräknade vinsterna icke kunde göras på grund av fåtaligheten av personal vid de mindre läroverken och de flesta mellanskolorna.

Svenska seminarieläraryöreningen framhöll den för seminariernas arbetssätt karakteristiska studieformen, som i stadgan kallades enskilt arbete, vilket i särskild grad krävde individuell handledning från lärarnas sida.

Den inför lärarelönekommittén särskilt tillkallade representanten för lektorskåren anförde, att det enda egentliga skäl, som givits för en utsträckning av läroverkslärarnas tjänstgöring, det statsfinansiella, ingalunda vore av avgörande betydelse. Den förutsatta pekuniära vinsten skulle komma att köpas med en alltför stor risk för lärarnas pedagogiska och allmänt kulturella gärning, detta för visso icke minst, i den mån det gällde lektorerna. Vad kommittén framhållit beträffande lärarnas under senare tid alltmera betungande och krävande arbete, gällde i eminent grad lektorerna; tiden utmärktes av en ständigt tilltagande anhopning av nytt och växlande vetenskapligt lärostoff, vars fulla tillgodogörande krävdes inom den högre undervisningen; desslikes ställde nya pedagogiska strömningar alltjämt nya krav på undervisningen. Gymnasialstudierna i det omorganiserade läroverket, med stark specialisering och koncentrerings, innebure större arbetsbörda för lektorerna än förr. De officiella arbetsmått, som så komme att fordras på grund av skolarbetets egen inre utveckling, borde icke ökas, om icke den erkänt betydande och betydelsefulla insats inom vårt lands vetenskapliga och allmänt kulturella liv, som lektorerna intill våra dagar gjort, i ödesdiger grad skulle reduceras eller rentav upphöra. Skulle dock, trots allt, en utsträckt undervisningsskyldighet ifrågasättas, borde den, för att icke få alltför genomgående menliga inverknings, åvägabringas blott genom någon höjning av stadgat maximum för veckotimtalet, icke jämväl genom en höjning av minimum. Därigenom skulle någon möjlighet bevaras att undvika en orimlig och ödesdiger arbetsbelastning.

Representanten för adjunkterna framhöll, att av lärarelönekommittén verkställda kalkyler beträffande adjunkternas tjänstgöringstid vore missvisande, i det att sammanslagningen av lektorer och adjunkter med lektorstjänstgöring, av vilka de senare i allmänhet hade högre timtal än de förra, bleve till fördel för lektorerna. På samma sätt missvisande vore sammanslagningen till en grupp, »övriga adjunkter», av alla adjunkter, dem med någon gymnasietjänstgöring och dem utan sådan. Ett hänsynstagande till berörda förhållanden skulle visa, att adjunkterna ingalunda

hade underskott i sin arbetsprestation utan fastmer bure den tyngsta arbetsbördan vid läroverken och dessutom, såsom även lärarelönekommittén uppmärksammat, genom sin omfattande tjänstgöring inom gymnasiet beredde statsverket en icke föraktlig besparing.

Samtliga kollegier instämde i de båda särskilt tillkallade representanternas uttalanden.

I likhet med vad av domkapitel i vissa stiftsstäder påpekats, yrkades, att tjänstgöring för lärare, som vore domkapitelsledamöter, lämpligen borde ytterligare minskas. För provårsläroverkens vidkommande borde ingen arbetsutökning ifrågakomma.

Myndigheter.

Några länsstyrelser ifrågasatte ökning av tjänstgöringstiden för olika kategorier lärare. Jämsides därmed framhölls dock, hurusom lärarekallet fordrade jämförelsevis kostsam utbildning och vore av beskaffenhet att verka mera slitande än det arbete, som ålades många andra grupper jämförliga befattningshavare.

Domkapitlet i Upsala kunde icke tillstyrka höjning av det nu lagstadgade minimiantalet tjänstgöringstimmar i veckan. »Arbete på tjänsterummet» kunde icke utan vidare jämnställas med undervisningsarbete. Dessutom borde observeras, att det arbete, som presterades av en duglig lärare i hans bästa arbetskraft, icke kunde sättas som norm för alla lärares arbetsprestation. Domkapitlet i Linköping motsatte sig den för olika lärargrupper föreslagna ökningen av tjänstgöringstiden. Lärarna hade i förslaget fått sina löner så knappt tillmätta i förhållande till befattningshavarna vid kommunikationsverken, att däri icke funnes motiv för utsträckning av lärarnas tjänstgöring. Domkapitlet i Västerås ansåg, att vid bestämmandet av arbetstiden för lektorerna vid de allmänna läroverken hänsyn borde tagas till att de behövde tillfälle att fortsätta sina vetenskapliga studier. Statsintresset krävde, att lektorernas lärdomskapital förräntades. De lektorer, som tillika vore domkapitelsledamöter, borde få större lindring i sin undervisningsskyldighet, än förslaget medgäve, t. ex. 3—4 timmar. Ett liknande yrkande framställdes av domkapitlet i Växjö. Domkapitlet i Karlstad framhöll, att undervisningens värde kunde lida stor skada, om man utan hänsyn till det andliga arbetets säregna art sökte taga ut största möjliga timtal av lärarna. Deras arbete vore av helt annan art än arbetet i administrativa verk. Ytterst farlig vore tendensen att i direkt utmätt och betalt arbetskvantum till det yttersta utpressa all själskraft. För både lärjungar och lärare vore snarare en lättnad behövlig i syfte att bereda rum för fritt arbete. Domkapitlet i Visby fann det likaledes olämpligt att fordra ökning av lärarnas tjänstgöringstid.

Direktionen över Stockholms stads undervisningsverk vände sig mot lärarelönekommitténs förslag beträffande bibehållandet av latituden för tjänstgöringsskyldigheten och föreslog, att, om en ökning av den senare

bestämdes, även latituden skulle ökas, så att minimiantalet tjänstgöringstimmar icke måtte behöva ökas.

I fråga om förlängning av läsåret anslöt sig skolöverstyrelsen till lärarelönekommittén och ansåg sig icke böra ingå på spörsmålet, enär detsamma vore av vittgående organisatorisk art.

Beträffande ökning av tjänstgöringstiden per vecka skärskådade skolöverstyrelsen liksom kommittén varje skolforms lärarpersonal för sig och hade därvid liksom kommittén och av enahanda skäl väsentligen ämneslärarna för ögonen.

De invändningar, som gjorts mot utsträckning av tjänstgöringstiden för de *allmänna läroverkens* lärare, ansåg överstyrelsen förtjänta av beaktande men fann dem dock icke tillräckligt vägande för att helt kunna på dem bygga ett avstyrkande av arbetstidens utökande. En måttlig ökning kunde lämpligen vidtagas. Man kunde icke bortse ifrån att lärarna genom ferier och tillfälliga ledigheter vore i åtnjutande av en vilo- och rekreationstid, som vore längre än semestertiden för med dem i lönehänseende jämställda andra befattningshavare i statens tjänst. Det vore emellertid otvivelaktigt nödvändigt, att möjlighet skapades att för äldre och fysiskt svagare lärare medgiva nedsättning i den eljest normalt föreskrivna undervisningsskyldigheten.

Överstyrelsen föreslog, att för lektorer och adjunkter minimigränsen höjdes med *en* timme och maximigränsen med *två* timmar, alltså till respektive 21—24 och 25—30 timmar. I relation härtill skulle tjänstgöringsskyldigheten höjas för lektor, som tillika vore domkapitelsledamot, och för adjunkt med tjänstgöring huvudsakligen i realskolans sjätte klass och gymnasiet. Härvid vore av vikt, att fullt tydliga bestämmelser gaves i fråga om vad som borde förstås med uttrycket »huvudsaklig tjänstgöring». Ämneslärarinna och första lärarinna vid samskola borde hava samma undervisningsskyldighet som adjunkt. Rektoreernas undervisningsskyldighet borde minska. Överstyrelsen framhöll i det sammanhanget nödvändigheten av åtgärders vidtagande för skrivbiträdesinstitutionens utveckling, så att rektorerna erhöles mera tid att ägna sig åt sin huvuduppgift, läroanstalternas pedagogiska ledning. Däremot delade överstyrelsen icke lärarelönekommitténs uppfattning om att vid utsträckning av undervisningstiden undantag behövde göras för lärarna vid provårsläroverken.

Vidkommande *högre lärarinneseminariet* ansåg sig överstyrelsen icke för lektoreernas, rektors och biträdande föreståndarinnas del böra ifrågasätta arbetstidens ökning. Däremot tillstyrktes ökning av tjänstgöringstiden för ämneslärarinnor och biträdande ämneslärarinnor, nu 20—24 timmar, till 22—26 timmar.

Vid *folkskoleseminarierna* borde lektors undervisningsskyldighet bestämmas till 21—24 veckotimmar, medan utökning av övningsskollärarnas tid icke borde vidtagas.

Ingen ökad tjänstgöring borde ifrågasättas för lärarna vid de *tekniska läroverken*. I samband med en lönereglering vore det lämpligt att åvägbringa en utjämning av de tekniska läroverkens och de allmänna läroverkens lärares arbetsbörda, så att lärarna vid ifrågavarande läroanstalter bleve så vitt möjligt likställda. Med hänsyn härtill föreslog överstyrelsen, att tjänstgöringstiden vid tekniskt läroverk bestämdes till för lektor 700—800 lektionstimmar för år, inberäknat inträdes- och flyttningsprövingar, samt för rektor 560—700 lektionstimmar.

För samtliga nu nämnda läroanstalter skulle bibehållas nu stadgad möjlighet att med hänsynstagande till olika speciella arbetsuppgifter medgiva underskridande av fastställda minimital.

Vid granskningen av lärarelönekommitténs yttrande angående *folkskolans* lärare i nu berörda avseende fann överstyrelsen sig böra uttala, att ett upphävande av de grunder, på vilka slöjdundervisningen vilade, nämligen att slöjd borde vara ett särskilt avlönat ämne vid sidan av folkskolans ordinarie lästid, icke vore lämpligt; det skulle i stort sett komma att försvaga undervisningen i slöjd, detta för en praktisk uppfostran viktiga ämne.

Därest vid ett genomförande av en lönereglering det dock befunnos oundgängligen nödvändigt att utöka undervisningsskyldigheten för folkskolans personal, hade man att utgå ifrån det förhållandet, att det för folkskolan bestämda läsåret vore kortare än vid andra läroanstalter. Med hänsyn härtill fann sig överstyrelsen kunna tillstyrka ett allmänt stadgande om ett visst högsta timtal per vecka, vilket dock icke borde sättas högre än 32 timmar för folkskolestadiet och 30 för småskolestadiet samt i mindre folkskolor. Minimum borde sammanfalla med det i undervisningsplanen angivna.

Lärarelönekommitténs förslag i fråga om den s. k. övertidsersättningen fann överstyrelsen betänkligt och delade i det avseendet den mening, varåt en reservant inom kommittén givit uttryck, då han uttalat, att det syntes alldeles uteslutet, att en utökning av både tjänstgöringsskyldighet per vecka och av läsåret skulle kunna äga rum. Överstyrelsen erinrade i det sammanhanget om 1873 års riksdags upphävande av ett två år tidigare fattat beslut angående övertidsersättningens borttagande. Ända sedan 1861 — med undantag av nämnda två år — hade ersättning för övertidsläsning utgått. Ett avsteg från denna princip skulle leda till den ojämnheten likställda befattningshavare emellan, att somliga lärare skulle arbeta mer än en månad längre än det övervägande flertalet för samma lön. Dessutom skulle den bestämmanderätt om lästidens utsträckning utan särskild ersättning, som hittills förbehållits Konung och riksdag, fräntagas statsmakterna och läggas i de enskilda skoldistriktens hand. En sådan omläggning av hittills gällande grunder avstyrkte överstyrelsen av flera skäl.

Den överensstämmelse, som överstyrelsen föreslagit i fråga om avlö-

ningsförhållandena för lärarna vid de *kommunala mellanskolorna* och de allmänna läroverken, fann överstyrelsen böra följas av bestämmelser, som även i fråga om undervisningsskyldigheten medförde likställighet. Bland annat borde då för de kommunala mellanskolorna även stadgandet om läsårets längd ändras därhän, att likartade föreskrifter i det avseendet komme att gälla för de nämnda båda slagen av läroanstalter.

Undervisningstid per vecka för ämneslärarna vid de *högre folkskolorna* föreslog överstyrelsen till 25—30 timmar.

Kommittén delar lärarelönekommitténs och skolöverstyrelsens uppfattning, att spörsmålet om *förlängning av läsåret* icke lämpligen bör behandlas i samband med nu ifrågasatt löneroglering och icke heller kan anses äga avgörande betydelse för denna.

Kommittén.

Frågan om *tjänstgöringsskyldighet per vecka* har kommittén behandlat med iakttagande av den disposition av ämnet, som lärarelönekommittén och överstyrelsen följt. Därvid hava helt naturligt övningslärarna i allmänhet på grund av deras särartade arbetsförhållanden behandlats för sig, och dem i detta avseende vidkommande detaljfrågor äro berörda i motiveringar för lönesättning eller avlöningsbestämmelser.

För de lärare, för vilka överstyrelsen ansett utsträckt tjänstgöring icke kunna ifrågasättas, har icke heller kommittén föreslagit ändring i nu gällande förhållanden. Lämpligt är, att de här nämnas; de äro följande: rektorer; lektor och biträdande föreståndarinna vid högre lärarinneseminarier; övningskollärare vid högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarium; lektor och övriga lärare vid tekniskt läroverk; lärarpersonal vid blindundervisningsanstalter och dövstumskolor; lärare vid småskoleseminarium; lärare vid skeppsgosseskola; personalen vid veterinärinrättningen i Skara; lärare vid navigationsskola.

Beträffande övriga lärare ansluter sig kommittén till skolöverstyrelsens förslag, vilket innebär följande:

vid allmänt läroverk utvidgas tjänstgöringsskyldigheten för lektor, adjunkt och ämneslärarinna på det sättet, att nuvarande minimum ökas med 1 timme, maximum med 2 timmar, dock att för tillsynslärarinna fastställas samma undervisningsskyldighet som för annan ämneslärarinna;

vid högre lärarinneseminarier ökas tjänstgöringsskyldigheten för adjunkt såsom för adjunkt vid läroverk och för ämneslärarinna från nuvarande 20—24 veckotimmar till 22—26 veckotimmar;

vid folkskoleseminarium ökas tjänstgöringsskyldigheten för lektor och adjunkt såsom för motsvarande lärare vid läroverk;

vid kommunal mellanskola och högre folkskola ökas tjänstgöringsskyldigheten för ämneslärare och ämneslärarinna såsom för adjunkt och ämneslärarinna vid realskola.

Härvid förutsattes, att sådan möjlighet till sänkning i vissa fall av de lägsta timtalen, som för närvarande är stadgad, bibehålles. Denna möj-

lighet har hittills anknutits till behovet av hänsynstagande till olika speciella arbetsuppgifter. Överstyrelsen har ansett densamma böra medgivas även med avseende å äldre och fysiskt svagare lärare. Kommittén ställer sig tveksam härutinnan men anser, att Kungl. Maj:t och skolans högsta myndigheter därom böra för de särskilda fallen träffa det avgörande, som avlöningsreglementets föreskrifter i sådant avseende möjliggöra.

Vad angår nu ifrågasatt likhet mellan å ena sidan läroverkens lärare, å andra sidan kommunala mellanskolors och högre folkskolors lärare, nödvändiggör anordningen den ändring beträffande bestämmelserna för de senare, att desamma i tillämpliga delar bringas i överensstämmelse med motsvarande bestämmelser för läroverken. En sådan överensstämmelse bör även åvägabringas angående läsårets längd vid läroverk och kommunala mellanskolor. Beträffande läsårets längd vid högre folkskolor anser kommittén, att nu gällande bestämmelser kunna bibehållas.

I sammanhang med de ändringar, som av förslaget nödvändiggöras i läroverksstadgan, synes kommittén den åtgärden lämplig, att fullt tydliga bestämmelser givas i fråga om vad som bör förstås med uttrycket »huvudsakliga tjänstgöring» för adjunkt och ämneslärarinna i realskolans sjätte klass, gymnasiet eller lycéets tre högsta ringar. Kommittén vill endast antyda följande möjlighet till förtydligande:

24 timmar å högre stadiet motsvarar 30 timmar å lägre stadiet, eller, uttryckt med mindre tal, 4 å högre motsvarar 5 å lägre stadiet. Med denna utgångspunkt kunde uppställas följande regel: För adjunkt och ämneslärarinna minskas maximi- och minimala med 1 timme för varje helt 4-tal timmar å överstadiet, minimala dock till lägst 21 timmar.

För folkskolans personal anser kommittén nu gällande bestämmelser vara till fyllest. De av skolöverstyrelsen uttalade betänkligheterna mot ändring i fråga om avlöningsbestämmelserna i detta avseende anser kommittén icke kunna gendrivas. Som hittills bör därför ersättning givas för övertidsläsning; såsom övertid bör räknas lästid utöver normalt läsår, och såsom normalt läsår bör räknas det i regel förekommande, vilket med nu gällande bestämmelser är 34½ läsveckor. Utsträckning av lästid per vecka kan och bör, såsom bland andra överstyrelsen framhållit, icke äga rum.

3. Kvinnliga befattningshavares avlöning.

*Lärarelöne-
kommittén.*

Sedan lärarelönekommittén med avseende på förhållandet mellan manliga och kvinnliga lärares avlöning erinrat om vad på sin tid lärarelönenämnden och 1902 års löneregreringskommitté föreslagit samt 1918 års riksdag beslutat, refererade kommittén de synpunkter på spörsmålet, som framförts av kommunikationsverkens lönekommitté och sakkunniga för utredning av frågan om beredande av utsträckt behörighet för kvinnor

att vinna tillträde till civil statstjänst. Då lärarelönekommittén avgav sitt betänkande, hade den år 1921 tillsatta lönekommittén ännu icke slutfört sin utredning av frågan om ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden. Lärarelönekommittén avstod därför från ett ståndpunktstagande till i kvinnornas lönefråga förut framlagda förslag och uppbyggde i stället för kvinnliga lärare ett lönesystem, löneplan B, som vilade på de dåvarande grunderna för kvinnliga lärares avlöning, men kommittén betonade uttryckligen, att en dylik anordning vore att betrakta som ett provisorium, vilket i sinom tid borde avlösas av de definitiva anordningar, som kunde framgå såsom det slutliga resultatet av 1921 års lönekommittés utredningsarbeten. För andra kvinnliga befattningshavare än lärare användes den löneplan, som då gällde för civilförvaltningens kvinnliga tjänstemän (löneplan C). Principerna för provisoriet framlade lärarelönekommittén i sitt betänkande sid. 80—81.

I propositionen till 1925 års riksdag angående ordnandet av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden redogjorde statsrådet och chefen för finansdepartementet ingående för frågans historiska utveckling fram till tiden för avgivande av 1921 års lönekommittés betänkande och yttrande däröver. Nämnda kommittés förslag blev, med anledning av kritiken i däröver avgivna yttranden, överarbetat inom finansdepartementet, vilken överarbetnings resultat framlades i en promemoria, innefattande två alternativa förslag till ordnandet av kvinnornas lönefråga. (Se Kungl. Maj:ts proposition nr 1 år 1925, Bil. I.)

Departementschefen anslöt sig till de grunder, varpå alternativ I var byggt. Båda alternativen lämnade åsido frågan om införande av familjetilläggsprincipen i statens ordinarie lönesystem samt räknade med gemensam löneplan för män och kvinnor. Enligt alternativ I hade de kvinnliga befattningshavarna inplacerats så, att de blivande lönerna skulle i möjligaste mån sammanfalla med de dåvarande, medan enligt alternativ II inplaceringen hade skett efter kvalifikationskrav och göromålens art samt förbundits med ett genomgående avdrag å lönerna för de inplacerade befattningarna i de lägre lönegraderna. Den principiella skillnaden mellan de båda alternativen var den, att enligt alternativ I man och kvinna alltid skulle erhålla lika lön i en och samma befattning, medan däremot alternativ II medförde en lägre lön för kvinnliga innehavare av befattningar i 1:a—13:e lönegraderna. Vidkommande pensionsfrågorna hade i förslagen ställning icke tagits till spörsmålet om den kvinnliga pensionsåldern och avgifterna för den egna pensioneringen, varemot familjepensioneringen förutsatts bliva ordnad på i hufvudsak det sätt lönekommittén föreslagit. Enligt båda förslagen skulle de kvinnliga befattningshavarna erlägga avgifter till samma belopp som männen för såväl egen pensionering som för den familjepensionering, som staten skulle bereda dem.

1925 års
riksdag.

Behörighets-sakkunniga hade förordat, att flertalet av de för kvinnor då avsedda befattningarna jämväl för framtiden reserverades för kvinnor, medan 1921 års lönekommitté ansett, att sedan man och kvinna i allmänhet blivit likställda med avseende å rätt att innehava statstjänst, de dåvarande kvinnliga befattningarna borde i regel öppnas för män och att allenast sådana tjänster borde förbehållas kvinnor, vilkas natur krävde, att de besattes uteslutande med kvinnor.

Till denna mening anslöt sig departementschefen. Enligt propositionen skulle likalönsprincipen tillämpas på så sätt, att, därest kvinna erhöles befattning, som dittills varit förbehållen man, lönen till henne skulle utgå såsom förut till man, och att, därest man erhöles befattning, som förut varit reserverad för kvinna, lönen skulle för honom utgå såsom förut till kvinna.

Kungl. Maj:ts förslag, i vad det avsåg lika lön för manlig och kvinnlig befattningshavare, vann icke riksdagens bifall. Riksdagen vidtog nämligen den ändringen, att det bestämdes, att därest en befattning inom viss lönegrad besattes med kvinna, lön enligt sista löneklassen inom denna lönegrad icke må utgå till kvinnlig innehavare av befattningen.

Riksdagens beslut hade framgått såsom resultat av en gemensam omröstning. På grund av den gemensamma voteringen kom ingen motivering att inflyta i riksdagens skrivelse. I den mån vägledning för riksdagsmajoritetens ställning till dessa principer kan sökas i 1925 års riksdagsbehandling av ärendet, torde kunna fastslås,

att riksdagen icke uttalat sig till förmån för likalönsprincipen,

att riksdagen velat hålla öppen möjligheten att — närmast i samband med en kommande inarbetning av dyrtidstilläggen i den fasta lönen — framdeles pröva spörsmålet om behovsprincipens tillämpning i det statliga lönesystemet, samt

att riksdagen betraktat 1925 års lönereglering vara av mera provisorisk natur.

Statsutskottsmajoriteten vid 1925 års riksdag hade även uttalat, att den av utskottet förordade, av riksdagen sedermera godkända löneställningen för de kvinnliga befattningshavarna icke finge anses äga prejudicerande betydelse för behandlingen av statens lönefrågor i övrigt.

*Kvinnliga
organisa-
tioner.*

Akademiskt bildade kvinnors förening samt Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund hava anfört, att nu gällande skillnad i lön mellan manlig och kvinnlig innehavare av samma slag av lärartjänst strede mot de principer, som i enlighet med innebörden av den s. k. behörighetslagen sedan 1925 vore antagna för redan reglerade verk, varför den måste bortfalla. Vare sig en viss lärarebefattning innehades av man eller kvinna, vore tjänstgöringen lika till omfattning och art, och om skillnad i tjänsteansvar torde mindre än på något annat område kunna talas, för så vitt man medgäve alla svenska barn lika rätt till god undervisning och fostran. För kvinnor särskilt avsedda läraretjänster vore, även om

de för närvarande ansetts nödvändiga, principiellt icke önskvärda och därjämte stridande mot behörighetslagens anda. Sedan behörighetslagen trätt i kraft, förfölle även de skäl, som den senast arbetande lärarelönekommittén förebär för sitt framläggande år 1924 av en provisorisk löneplan för kvinnliga lärare. Lärarelönenämnden hade ävenledes teoretiskt utgått från likalönsprincipen eller åtminstone lön efter tjänstens art, men det oaktat räknat med avsevärt lägre lön för kvinnlig innehavare under förebärande av kvinnornas större medellivslängd och tidigare pensionering. Medellivslängdssiffrorna vore emellertid variabla, varför skillnad i medellivslängd ej syntes böra anföras såsom skäl för löneolikhet. Vad anginge lägre pensionsålder, hänvisades till tidigare framställda önskemål om lika pensionsålder för manlig och kvinnlig lärare samt om samma regler för manlig och kvinnlig befattningshavare beträffande övriga sidor av pensioneringen, såsom avgifter till änke- och pupillkassa och rätt för efterlevande att därur erhålla bidrag. De kvinnliga tjänsteinnehavarnas större sjukledighetssiffror jämförda med männens hade påtalats såsom skäl för löneskillnad mellan män och kvinnor, senast av 1928 års statsrevisorer. Rörande det av dessa framlagda materialet påpekades, att det för kvinnorna ofördelaktiga resultatet till stor del hade sin grund i att man sammanställt grupper av män och kvinnor, som varken beträffande arbete, löneförhållanden eller i semesterhänseende vore jämförbara. Vidare vore å ena sidan sjukdom intet bevis för låg fysisk och psykisk motståndskraft, å andra sidan kunde man omöjligen av sjuklighetsprocenten inom en viss grupp av tjänstemän draga några slutsatser rörande de friska gruppmedlemmarnas fysiska och psykiska motståndskraft. Sjuklighet vore en rent individuell egenskap och fullständigt känd för varje individ, varför det vore omöjligt att låta den föranleda löneskillnad mellan män och kvinnor.

Kommittén har i sitt betänkande angående allmänt avlöningsreglemente föreslagit, att den nu för de kvinnliga tjänstemän, som äro inordnade i det allmänna lönesystemet, gällande begränsningen i fråga om rätt till avlöningsförhöjningar upphäves, och att kvinnorna alltså må kunna uppnå sista löneklassen inom vederbörliga lönegrader. I motiveringen för detta förslag har kommittén framhållit, hurusom 1925 års omläggning av statsanställda kvinnors avlöningsförhållanden icke kan sägas innebära något steg i riktning mot genomförande av den s. k. likalönsprincipen. I realiteten bibehöllo de kvinnliga tjänstemännen i avlöningshänseende samma ställning som förut.

Beträffande undervisningsväsendet anser sig kommittén, i anslutning till de synpunkter, som gjorde sig gällande vid 1925 års nyssnämnda beslut, böra föreslå, att den nuvarande relationen mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner i huvudsak bibehålles. Lärarelönekommitténs förslag hade enahanda syfte, även om den av kommittén föreslagna

Kommittén.

anordningen uttryckligen betonades böra betraktas såsom ett provisorium, vilket i sinom tid borde avlösas av de definitiva anordningar, som kunde framgå såsom resultat av 1921 års lönekommittés utredningsarbeten. Frågan om de kvinnliga befattningshavarnas avlöningsförhållanden har lösts genom 1925 års riksdagsbeslut, men detta beslut har icke givit något erkännande åt ett likalönssystem i den mening man från kvinnohåll velat giva åt detta begrepp. Behörighetslagens ikraftträdande ansågs icke böra medföra lika lön för manliga och kvinnliga befattningshavare inom den egentliga statsförvaltningen och kan lika litet göra det för undervisningsväsendets del.

Den olika lönesättning för manliga och kvinnliga lärare, som för närvarande tillämpas och som enligt kommitténs uppfattning bör i huvudsak bibehållas, kan genomföras på olika sätt. För den egentliga statsförvaltningen genomfördes icke skillnaden mellan manlig och kvinnlig lön fullständigt så, att en kvinna alltid för sitt arbete avlönas lägre än en man med motsvarande uppgifter. Tvärtom användes en form, som teoretiskt innebär, att man och kvinna i en och samma befattning erhålla lika lön. Alla befattningar inplacerades i samma löneplan, och lönesättningen är lika, vare sig innehavaren är man eller kvinna, bortsett från att kvinnorna hittills icke kunnat uppnå högsta löneklassen i vederbörande lönegrad. Emellertid erhöles de befattningar, som uteslutande eller huvudsakligen bekläddes med kvinnor, en inplacering i löneplanen, som i huvudsak motsvarade den dittillsvarande lönesättningen, även om manliga befattningar inom samma arbetsområde och med väsentligen samma uppgifter voro högre placerade. För att i dylika fall skilja de av män och kvinnor innehavda befattningarna åt gavs dem olika benämningar, den ena befattningen placerad i en högre och den andra i en lägre lönegrad. Teoretiskt kunna män innehava även de lägre befattningarna och kvinnor de högre, men i praktiken räknar man med såsom regel, att de förra skola innehavas av kvinnor, de senare av män. En dylik fördelning av arbetskraften förutsätter man skola åvägabringas genom rekryterings- och befordringsväsendet.

Inom undervisningsväsendet torde man enligt kommitténs mening icke lämpligen kunna förfara på samma sätt. För befordringar gälla här mera uteslutande examensmeriter och andra teoretiska kvalifikationer, till följd varav det näppeligen låter sig göra att genom rekrytering och befordran uppdelas manlig och kvinnlig arbetskraft på olika avlöningsslagen, som motsvara den allmänna skillnaden i värdesättning av manligt och kvinnligt arbete. Kommittén föreslår därför, att inom undervisningsväsendet, det statliga såväl som det kommunala, befattningar placeras i en lägre lönegrad, när de innehavas av kvinnor, och i en högre, när de innehavas av män.

Med avseende på relationen mellan manliga och kvinnliga befattningshavares löner visar en jämförelse för olika lärarekategoriers vidkomman-

de, att det icke för alla kan bliva en skillnad med samma antal lönegrad-der. I huvudsak är i fråga om ordinarie ämneslärare tre lönegraders skillnad lämplig, medan för icke-ordinarie och övningslärare i allmänhet blott två lönegraders skillnad torde vara riktigast, för att icke allt för starka förskjutningar i nuvarande relation skola inträda. Av förslaget om läraregruppernas löneplacering framgår, huru kommittén i varje särskilt fall ansett nämnda relation böra taga sig uttryck. Därvid har kommittén utgått från den förutsättningen, att kvinnliga lärare komma i åtnjutande av sista löneklassen inom vederbörliga lönegrader; kommitténs beräkningar med avseende på relationen mellan manlig och kvinnlig lärarens lön inom de olika befattningarna äro gjorda med hänsyn till nämnda förutsättning.

Med det system för lönesättning åt män och kvinnor i statsförvaltningen, som genomfördes år 1925, ansåg man sig böra fastställa lika stora pensionsavgifter för man och kvinna, i syfte att nettoavlöningen i en och samma befattning alltid skulle bliva densamma. I fråga om undervisningsväsendet bör, vid ett bifall till kommitténs förslag beträffande olika lönesättning för man och kvinna, familjepensioneringen icke medföra samma avgifter för kvinnor som för män.

4. Avlöningsförhållandena för övningslärarna vid de allmänna läroverken, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarierna.

Övningslärarnas avlöning framhöll lärarelönekommittén vara en fråga av ganska komplicerad art. Utbildningen skiftade såväl i förhållande till ämneslärarnas som mellan övningslärarna inbördes, tjänstgöringen vore till omfattning mycket olika vid skilda slag av läroanstalter samt växade vid skolor av samma slag allt efter lärjungeantalets storlek. Det system, som nu tillämpades, bruste därför i hög grad i överskådlighet och enkelhet. Huvudgrunderna vore följande:

*Lärarelöne-
kommittén.*

1:o den ordinarie lönen bestämmas med hänsyn till det minsta antal undervisningstimmar, som i ämnet förekommer vid det slag av läroanstalter, varom i varje särskilt fall är fråga;

2:o för extra tjänstgöring lämnas ersättning, beräknad efter veckotimme och utgående med högre belopp, allteftersom läraren befinner sig i högre lönegrad;

3:o lärare må ej erhålla ersättning för mer än ett visst antal timmar i veckan, däri inräknat det timantal, med hänsyn till vilket den ordinarie lönen bestämts, dock att, där särskilda förhållanden sådant påkalla, Kungl. Maj:t må kunna medgiva lärare i teckning vid allmänt läroverk och lärare i musik, i gymnastik med lek och idrott samt i manlig slöjd vid folkskoleseminarium ersättning för ytterligare två veckotimmar;

4:o vid bestämmandet av lärarens avlöning under sjukdom och av pen-

sion tillgodoräknas ersättningen för den extra tjänstgöringen på samma sätt som den ordinarie lönen.

Av 1918 års riksdag, då beslut om nu för lärarekåren gällande lönesystem fattades, framhöllos systemets stora olägenheter beträffande övningslärarna, vilka olägenheter särskilt starkt framträdde, då det gällde att finna enhetliga grunder för dessa lärares pensionering.

Lärarelönekommittén, som funnit det nuvarande avlöningssystemet för övningslärarna kännetecknas av en obestriddlig rättvisa, i det att avlöningen utginge allt efter omfattningen av befattningshavarens tjänstgöring, kunde dock icke förorda dess bibehållande, vilket skulle hava lett till ett undantag, då det gällde att på skolstatens personal söka tillämpa kommunikationsverkens löneprinciper och system. En så mycket större anledning att frångå de nuvarande grunderna såg kommittén i riksdagens ovan nämnda uttalande om desammas brister.

Skolarbetet och skolorganisationen måste alltid beträffande ämneslärarna kräva den möjlighet till jämkning i tjänstgöringsskyldighet, som latituden mellan minimi- och maximitid medgäve. Den avsedda anordningen ansåg kommittén kunna utan större svårighet tillämpas på övningslärarna. Huvudsakligen två invändningar kunde göras mot bestämmande av minimi- och maximitid för övningslärarna. Den första innebure följande. En lärare, som redan hade det för hans lönegrad fixerade maximiantalet veckotimmar, skulle, allenast genom att få sin tjänstgöringsskyldighet ökad med en veckotimme, omedelbart uppflyttas i en högre lönegrad, vilket skulle kunna tänkas leda till en allmän benägenhet hos sådana lärare, som uppnått högsta för lönegraden fastställda veckotimantal, att söka genom uppdelning av lärjungeavdelningarna erhålla ytterligare en veckotimme och dymedelst vinna löneförhöjning. En farhåga av nu angivet slag ansåg dock kommittén icke böra tillmätas allt för stor betydelse. Omfattningen av undervisningsskyldigheten reglerades ytterst av lärjungeantalets tillväxt, och det borde tillkomma skoloröverstyrelsen att besluta i fråga om sådana uppflyttningar, som nu nämnts. Vidare ansåg kommittén, att antalet ordinarie övningslärare borde bestämmas av Kungl. Maj:t och riksdagen; härigenom bereddades ock riksdagen tillfälle att vid prövning av förslag om nya övningslärartjänster bedöma, huruvida tjänstgöringsskyldigheten i förhållande till elevantalet vore tillbörligen utnyttjad.

Om ock i regel elevantalet vid läroanstalter, varom nu vore fråga, befunde sig i stigande, kunde dock tänkas, att vid någon anstalt ett motsatt förhållande ägde rum. Hade en övningslärare med hänsyn till ett efter lärjungeantalet anpassat timantal placerats i en lönegrad och minskades nu elevantalet så, att timantalet måste sänkas och följaktligen motsvara en lägre lönegrad, kunde jämlikt de för kommunikationsverkens lönesystem gällande grunderna vederbörande befattningshavare självfallet icke nedflyttas från den lönegrad han innehade, utan han kvarstode däri, intill dess

han avginge från befattningen. Då tjänsten sedermera blivit ledig, skulle dem sättas i den lönegrad, som kunde betingas av förhandenvarande erforderligt antal veckotimmar. Vad nu senast anförts, torde emellertid endast i undantagsfall komma i tillämpning.

Enär lärarelönekommittén ansåg, att avlöningsbeloppen för de lägst avlönade övningslärarna skulle bliva för knappt tillmätta, föreslog kommittén för övningslärare viss rätt att med sin ordinarie tjänst förena annan befattning.

I avseende å relationen mellan olika grupper av övningslärare vore att märka, att lärare i ämnena teckning, musik och gymnastik avlönades efter en högre taxa än lärare i manlig slöjd, kvinnlig slöjd eller hushållsgöromål. I berörda förhållande fann sig kommittén sakna anledning till styrka någon ändring men ansåg däremot skäl föreligga till en särskilnad mellan å ena sidan lärare i slöjd och å den andra lärare i hushållsgöromål.

Övningslärarna vid folkskoleseminarium stode i avlöningshänseende något högre än motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken och högre lärarinneseminariet. Då de skäl, som motiverat en dylik anordning, nämligen övningsämnenas olika ställning på de allmänna läroverkens och folkskoleseminariernas undervisningsplan, alltjämt ägde giltighet, saknade kommittén även i detta avseende anledning förorda ändring av nuvarande relationer.

I nu gällande lönesystem gjordes en bestämd skillnad mellan å ena sidan de högre allmänna läroverkens övningslärare och å andra sidan motsvarande lärare vid realskolorna för gossar och statssamskolorna. Det hade ansetts, att undervisningen vid den förra gruppen av läroanstalter vore mera krävande och därför påkallade något högre ersättning än undervisningen i samma ämne vid läroanstalter av det senare slaget. Vid den utredning, som föregick 1918 års lönereglering, hade yrkanden ej saknats om upphävande av denna skillnad.

Orsaken till att denna skillnad i avlöningsgrunderna, som vore av gammalt datum, uppkommit, torde vara att söka i de olika kompetensfordringarna för vissa av dessa lärare vid de högre allmänna läroverken å ena sidan och vid realskolorna å den andra. Enligt nu gällande bestämmelser kunde i fråga om befattning som lärare i teckning en lägre kompetens medföra behörighet till sådana tjänster vid realskolor och i fråga om gymnastiklärare vid samrealskola. I avseende å kompetensfordringarna för musiklärarbefattningar föreläge ingen skillnad. De olika avlöningsgrunderna hade i tillämpningen vållat en hel del svårigheter. Visserligen skulle dessa försvinna, i den händelse kommitténs löneregleringsförslag vunne bifall, men erfarenheten hade givit vid handen, att den s. k. lägre kompetensen endast i särskilda undantagsfall förefunnes och att i regel kompetenskraven för de högre allmänna läroverkens tjänster uppfyllts även av lärarna vid realskolorna. Bestämmelserna härom i

läroverksstadgan vunne sålunda numera ytterst sällan tillämpning i praktiken. Vidare torde den uppfattningen, att undervisningen i övningsämnen vid de högre allmänna läroverken vore mer krävande än undervisningen vid realskolorna, ej längre stå i överensstämmelse med de faktiska förhållandena. Om dock ej direkt motsatsen kunde bevisas, torde med säkerhet kunna sägas, att den vore ungefär lika krävande vid båda slagen av skolor. Vid nu anförda förhållanden ansåg kommittén, som saknat anledning yttra sig om bibehållande av de särskilda kompetensföreskrifterna i läroverksstadgan, billigheten kräva, att den olikhet i avseende å avlöningsgrunderna för de högre allmänna läroverkens övningslärare å ena sidan och motsvarande lärare vid realskolorna å den andra, som hittills varit rådande, hädanefter försvunne. I förslaget till gruppering i lönegrader — varom kommittén senare yttrat sig — uppförde kommittén realskolornas övningslärare i samma lönegrader som motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken.

Vid övervägande av frågan om den lägsta undervisningsskyldighet enligt stat — d. v. s. med frånseende av övertimmar — vilken skulle berättiga till ordinarie anställning, ansåg sig kommittén böra stanna vid ett författningenligt föreskrivet minimiantal av 10 timmar i veckan. Visserligen kunde även denna siffra, som utgjorde den ordinarie undervisningsskyldigheten för teckningslärare vid real- och samskolor, synas vara alltför låg, för att ordinarie anställning borde på densamma grundas; men härvid borde ej förbises, att den i verkligheten icke förekomme vid någon enda av nämnda skolor, som alla fått sig tilldelade ett större eller mindre antal övertimmar.

De veckotimtal, som kommittén ansåg böra grunda placering i olika ordinarie lönegrader, uppställdes i det av kommittén föreslagna systemet på följande sätt: a) 10—14 timmar; b) 15—19 timmar; c) 20—24 timmar; d) 25—29 timmar; e) 30—34 timmar. Inom var och en av de sålunda fixerade timserierna skulle läraren alltså kunna åläggas ökad eller minskad undervisningsskyldighet utan ändring i den honom tillkommande lönen, vilken skulle utgå i överensstämmelse med den för varje serie bestämda lönegraden.

Då vid en läroanstalt veckotimtalet för den ordinarie läraren i ett övningsämne uppginge till ett tillräckligt antal utöver 34, borde enligt kommitténs mening en ny ordinarie övningslärartjänst i nämnda ämne kunna upprättas, vilket torde kunna ske i samma ordning, som f. n. iakttagas i fråga om nyupprättade ordinarie lärartjänster i läsämnen. Tilläggas borde, att redan nu två ordinarie lärare i samma övningsämne förekomme vid folkskoleseminarier, men däremot icke vid allmänna läroverk. Att emellertid i detta avseende framlägga något bestämt förslag, därtill hade för kommittén förelegat så mycket mindre anledning, som en strävan tydligen gjort sig gällande att bereda åtminstone två av ifrågavarande ämnen, gymnastik och musik, en annan och utvidgad ställning på vissa läroanstalters undervisningsplan.

Lärarelönekommittén övervägde vissa svårigheter, som kunde vara förenade med det föreslagna systemet.

Wid vissa real- och samskolor uppginge musiklärarens tjänstgöringsskyldighet, enligt författningen omfattande minst 9 timmar i veckan, på grund av övertimmar till 10 eller därutöver. Att emellertid låta de lärare, vilka hade mer än 9 timmars tjänstgöring i veckan, behålla ordinarie anställning men förändra de övriga lärarna inom samma grupp till icke-ordinarie befattningshavare ansåg kommittén icke böra ifrågakomma, utan föreslog, att samtliga musiklärare vid real- och samskolor hädanefter erhöles icke-ordinarie anställning.

Wid de allra flesta samskolor uppginge handarbetslärarinornas undervisningstid, enligt författningen minst 6 timmar i veckan, av enahanda anledning till 10 timmar eller därutöver. Vidhållande den uppfattningen, att alla befattningshavare inom samma grupp borde i detta avseende behandlas lika, föreslog kommittén, att samtliga handarbetslärarinnor vid samskolorna hädanefter anställdes såsom icke-ordinarie.

Alla övriga övningslärargrupper, som f. n. innehade ordinarie anställning, skulle enligt kommitténs förslag bibehålla densamma orubbad.

En svårighet av annan art låge i följande omständigheter. Bland de övningslärare, som skulle behålla ordinarie anställning, komme alltid att finnas ett visst antal, vilkas undervisningsskyldighet per vecka omfattade de siffror, som stode lägst eller näst lägst i varje timserie, d. v. s. 10—11 15—16, 20—21 o. s. v. Tydligt vore, att dessa i och genom den föreslagna omläggningen av övningslärarnas lönesystem komme att erhålla en ganska stark avlöningsförhöjning i jämförelse med de övriga inom samma serie. Emellertid vore att märka, att nämnda lärare skulle bliva skyldiga att åtaga sig ytterligare 4 respektive 3 timmar, varigenom ifrågavarande förmån i stort sett kunde betraktas såsom varande av övergående natur. Härtill komme, att de lärare, vilkas undervisningsskyldighet fölle närmast eller uppginge till maximum inom de olika serierna, skulle få en i motsvarande mån begränsad löneförhöjning; ovannämnda ojämnheter kunde därför från statsverkets synpunkt anses upphävd.

Kommittén erinrade om att enligt nuvarande bestämmelser övningslärare vid folkskoleseminarium icke utan eget begivande kunde åläggas en undervisningsskyldighet utöver 30 timmar och gymnastiklärare vid allmänna läroverk icke utan eget begivande en undervisningsskyldighet utöver 28 timmar i veckan. Denna begränsning, som kommittén principiellt funnit lämplig, föreslogs böra i systemet tillämpas på det sätt, att övningslärare utan eget begivande icke måtte kunna åläggas högre undervisningsskyldighet än den, som fölle inom den näst högsta serien, d. v. s. inom timtalen 25—29.

I detta sammanhang framhölls en svårighet av ganska allvarsam art. Följden av det nya systemet bleve, bland annat, att teckningslärarna vid de medelstora och största läroanstalterna — d. v. s. sådana, som uppvisade

ett sammanlagt antal veckotimmar av 34 eller därutöver, finge sig ålagda det inom varje serie fastställda högsta antalet veckotimmar.

Att övningslärare vid de folkskoleseminarier och allmänna läroverk, där arbetet för dylika lärare vore tyngre, sålunda skulle åläggas maximum av undervisningsskyldighet inom de olika serierna, på samma gång de skulle erhålla den jämförelsevis minst fördelaktiga löneregleringen, fann kommittén icke vara med rättvisa och billighet överensstämmande. Nämda olägenhet torde emellertid kunna väsentligt minskas därigenom, att vid bestämmande av övningslärarens faktiska undervisningsskyldighet för varje läsår skulle gälla, att för sådan lärare, som fått sig ålagd en på grund av lärjungeavdelningarnas storlek eller, vad folkskoleseminarierna beträffade, andra omständigheter mera ansträngande tjänstgöring, undervisningstiden inom de två högsta serierna måtte av rektor kunna sänkas under det för ifrågavarande serie fastställda högsta timantalet, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande lägre än till seriens medeltal.

Kommittén utgick alltså vid avgivande av sitt förslag från den förut-sättningen, att en sådan bestämmelse — vilken stode i nära överensstämmelse med vad som i ifrågavarande avseende gällde beträffande ämneslärarna — bleve i vederbörlig författning införd, och hänvisade dessutom till de modifikationer, som av annan anledning förordats.

Vidare framhöll kommittén, att systemet icke finge tillämpas så rigoröst, att en lämplig anordning av undervisningen riskerades. Om t. ex. en parallellklass, som krävde 2 timmars undervisning i teckning, skulle ny-upprättas, och den ordinarie teckningsläraren redan hade sig ålagt 33 timmar, kunde icke den ena av dessa timmar åläggas honom och den andra överlämnas till biträdande läraren, utan den sistnämnde måste övertaga båda. Det kunde även inträffa mindre påtagliga fall, i det att arbetsordningens rationella uppställning krävde, att t. ex. 26 timmar anförtroddes åt en ordinarie lärare och återstoden åt den biträdande. Att av sagda återstod lösrycka 3 och överlämna dem åt den ordinarie läraren kunde medföra olägenheter, som icke kunde rätt bedömas av andra än vederbörande pedagogiska myndigheter. Kommittén ansåg därför, att skolöverstyrelsen borde tillerkännas befogenhet att på rektors framställning medgiva behövliga modifikationer i detta avseende.

Likaledes fann kommittén, att den vid folkskoleseminarierna nu rådande ordningen, att två övningslärare vore anställda i samma ämne med en undervisningsskyldighet av mindre än 34 veckotimmar, icke borde rubbas på grund av det nya systemets införande utan, där så funnes behöfligt, kunna komma till användning även i fråga om de allmänna läroverken.

I fråga om samtliga svårigheter framhöll kommittén till sist, att de vid övergången till en ny lönereglering vore ofrånkomliga, för så vitt man över huvud taget ville åstadkomma en förenklande omläggning av övningslärarnas avlöningsförhållanden. Kommittén ansåg dock icke

dessa olägenheter vara av så allvarlig art, att de borde stå hindrande i vägen för en sådan länge påyrkad omläggning.

Övningslärareorganisationernas centralråd hemställde om att övningslärare måtte erhålla ordinarie anställning vid en minimitjänstgöring av 10 veckotimmar, oavsett om denna tjänstgöring utfördes i en eller flera skolor, samt att den för högsta lönegraden fordrade maximitjänstgöringen måtte sättas till 25—29 timmar i veckan.

Lärareorganisationer.

I anslutning till de särskilda yttranden av gymnastiklärare, som återfinnas i lärarelönekommitténs förslag, föreslog gymnastiska centralinstitutets direktion, att gymnastiklärares maximitjänstgöring skulle begränsas till 29 timmar per vecka samt att gymnastiklärare med minst 10 timmars veckotjänstgöring skulle erhålla ordinarie befattning ävensom att sådan lärare, tjänstgörande vid olika läroanstalter, finge sammanräkna timantalet för erhållande av ordinarie befattning.

Myndigheterna.

Musikaliska akademien föreslog likaledes, i anslutning till inlaga av svenska musikläraresällskapets styrelse, att en tjänstgöringsskyldighet av minst 10 ordinarie veckotimmar måtte konstituera ordinarie befattning samt att den lägsta timgruppen för övningsämnen, 10—14, måtte uppdelas i två, nämligen 10—11 och 12—14 timmar.

I likhet med lärarelönekommittén ansåg skolöverstyrelsen, att det icke funnes tillräckliga skäl för bibehållande av skillnad i avlöningshänseende för övningslärare vid högre allmänt läroverk och realskola.

Det av lärarelönekommittén föreslagna systemet med latitud i fråga om antalet timmar för vecka ansåg skolöverstyrelsen icke äga samma tillämpning för övningslärare som för ämneslärare. Anordningen vore för de senare tillkommen för att få en utjämning i de olika lärarnas arbetsbörda, i det att en lärare, som hade många skrivlag eller annat därmed jämförligt arbete utom lektionstimmarna, tilldelades färre veckotimmar än en annan med dylikt arbete i mindre utsträckning. En ämneslärare med t. ex. 24 timmars undervisning i veckan kunde i stort sett anses utföra fullt ut samma arbetsprestation som en lärare med 28 veckotimmar. Övningslärare däremot hade endast i undantagsfall att utföra arbete, som kunde jämföras med ämneslärarnas arbete utom den egentliga undervisningstiden.

En tillämpning av kommitténs förslag i här berörda avseende skulle enligt överstyrelsens mening komma att leda till icke önskvärda konsekvenser. Så till exempel skulle skillnaden i avlöning för en teckningslärare, som hade 25 veckotimmar, och för en annan, som hade 24 veckotimmar, i respektive högsta löneklasser inom lönegraderna 18 och 15 för ortgruppen D bliva 1 050 kronor. Skillnaden i pension för nämnda lärare skulle bliva 648 kronor. För ortgruppen G skulle löneskillnaden bliva 1 140 kronor. Å andra sidan skulle en lärare med 19 veckotimmar få samma lön som en med 15 timmar, under det att den förre för när-

varande hade omkring 1 000 kronor mer än den senare, om båda befunde sig i högsta lönegraden. Ett sådant lönesystem måste leda till att de lärare, som finge högsta eller näst högsta timantalet inom viss timgrupp, måste anse sig synnerligen ogynnsamt ställda i jämförelse med dem, vilka hade lägsta timantal inom samma eller inom närmast högre grupp. För den myndighet, som skulle hava att bestämma om lärarnas timantal, måste det uppstå stora svårigheter att rättvist avväga hithörande förhållanden. Härtill komme en annan därmed sammanhängande omständighet. Enligt kommitténs förslag skulle en lärare, som en gång tillhört en viss lönegrad men som av någon anledning fått sin tjänstgöring minskad från t. ex. 25 till 24 veckotimmar, under sin återstående tjänstetid tillhöra den högre lönegraden och således även erhålla den för den högre lönegraden fastställda pensionen. Nu hände det ej sällan, att vid ett läroverk en tillfällig ökning av antalet lärjungar inom en viss klass nödvändiggjorde inrättandet av en ny parallellavdelning för ett eller ett par år, vilket för motsvarande tid måste medföra en ökning i teckningslärarens tjänstgöring med en till tre timmar. Om då sagda lärare förut hade högsta eller näst högsta timantal inom en viss grupp, skulle han bliva uppflyttad i närmast högre lönegrad och stanna där under sin återstående tjänstetid. En sådan anordning måste ur kostnadssynpunkt medföra synnerligen stora betänkligheter.

På samma gång överstyrelsen erkände, att det måste möta stora svårigheter att konstruera fram ett för övningslärarna lämpligt avlöningssystem, ansåg sig överstyrelsen icke kunna tillstyrka det av kommittén framlagda förslaget, åtminstone icke i oförändrad form. Överstyrelsen hade därför försökt att finna någon annan form för anpassning av kommunikationsverkens lönesystem å övningslärarnas löner och framlade alternativa förslag till sådan lösning.

Det av överstyrelsen själv förordade förslaget, *alternativ I*, vore enklast i den praktiska tillämpningen, överensstämde i stort sett med lärarelönekommitténs förslag och rådde i viktiga hänseenden bot på dess brister. Förslaget hade följande lydelse:

För att åtminstone i viss mån minska ovan anförda olägenheter med den stora löneskillnaden för blott en timmes skillnad i undervisningskyldighet kan man använda flera av löneplanens lönegrader, än kommittén gjort. Om man använder 8 lönegrader och i så stor utsträckning som möjligt ansluter sig till kommitténs lönenivå utom i det avsendet, att man, som överstyrelsen i annat sammanhang anfört, tillerkänner gymnastiklärare något högre löneförmåner än teckningslärare och musiklärare, får man följande placering för manliga lärare:

Teckningslärare och musik-
lärare

Gymnastiklärare

Timantal per vecka	Teckningslärare och musik- lärare		Gymnastiklärare	
	Lönegrad	Löneklass	Lönegrad	Löneklass
10—11	5	5—9	6	6—10
12—14	8	8—12	9	9—13
15—17	11	11—15	12	12—16
18—20	13	13—17	14	14—18
21—23	15	15—19	16	16—20
24—26	17	17—21	18	18—22
27—29	19	19—23	20	20—23
30—32	21	21—24	22	22—25

Under det att, såsom förut är nämnt, enligt kommitténs förslag skillnad på en undervisningstimme skulle kunna medföra en skillnad i avlöning på 1 140 kronor och i pension 648 kronor, skulle enligt här nämnda förslag sådan löneskillnad uppgå till högst 792 kronor och skillnaden i pension till högst 480 kronor. Löneskillnaden skulle i allmänhet uppgå till mindre belopp, inom D-ort varierande mellan 438 kronor och 756 kronor.

Enligt det av överstyrelsen förordade förslaget bör vidare Kungl. Maj:t vid den nya löneregleringens införande med ledning av det för de olika läroverkens övningslärare under t. ex. den senaste 5-årsperioden förefintliga timantalet per vecka placera de olika övningslärartjänsterna vid ett visst läroverk i bestämda lönegrader, så att t. ex. vid ett läroverk teckningsläraren placeras i 21, gymnastikläraren i 18 och musikleäraren i 12. Om sedan av någon anledning förhållandena kräva utökning av det mot de olika lönegraderna svarande timantalet med en eller annan timme, bör detta behov tillgodoses med overtimmar (overtidsarbete), för vilka vederbörande lärare tillerkännes ersättning efter samma grunder, som fastställas för vikarierande lärare i motsvarande övningsämne. Då ett mera konstant behov av sådan utökning gör sig gällande, bör tjänsten uppflyttas i högre lönegrad.

Förslaget förutsätter vidare, att avlöningsreglementet bör innehålla bestämmelse om att övningslärare må kunna åläggas tjänstgöring utöver det för varje lönegrad stadgade timantalet med intill 3 timmar mot sådant arvode, som nyss förut blivit sagt, varvid dock gymnastiklärare ej utan eget medgivande torde böra åläggas mer än högst 30 veckotimmar och teckningslärare ej mer än högst 32 veckotimmar.

Sedan överstyrelsen yttrat sig om övningslärarnas inordnande i allmänhet i lönesystemet, berördes närmare ett par speciella punkter i fråga om deras avlöningsförhållanden.

Lärarelönekommittén hade föreslagit, att samtliga musikleärare och samtliga handarbetslärarinnor vid realskolor hädanefter skulle erhålla icke-ordinarie anställning och att den lägsta undervisningsskyldighet en-

ligt stat, vilken skulle berättiga till ordinarie anställning, borde omfatta minst 10 timmar i veckan. Ehuru överstyrelsen ställde sig betänksam mot att bibehålla ordinarie tjänsteställning för lärare med blott omkring 10 timmars undervisning i veckan, ansåg den sig icke kunna bortse från svårigheten att erhålla lämpliga lärare för ifrågavarande undervisning, om icke lärarna kunde påräkna ordinarie anställning. Sådana svårigheter skulle komma att finnas även hos andra skolformer, kommunala mellanskolor, högre folkskolor, i viss mån även folkskolor m. fl. Det syntes överstyrelsen vid sådant förhållande böra undersökas, hurvida man icke å sådana orter, där dylika svårigheter gjort sig gällande, kunde inrätta övningslärarebefattningar, vilkas innehavare skulle hava undervisningsskyldighet vid olika skolor. Ävenledes sade sig överstyrelsen hava i annat sammanhang påyrkat ökning av minimiantalet veckotimmar i musik vid realskolorna. Intill dess en utredning föreläge om dessa båda spörsmål, förening av övningslärarebefattningar vid olika läroanstalter på samma plats samt ökning av timantalet för musik i realskolan, ansåg sig överstyrelsen icke kunna biträda lärarelönekommitténs yrkande, att musiklärarebefattningarna vid realskolorna skulle förvandlas till icke-ordinarie.

Lärarelönekommitténs förslag, att handarbetslärarinnebefattningarna vid realskolorna bleve icke-ordinarie, biträdde av överstyrelsen, dock med framhållande av önskvärdheten av att även dessa tjänster vid de större realskolorna måtte bliva ordinarie.

Beträffande relationen mellan olika övningsläraregrupper ansåg överstyrelsen, såsom framginge av tidigare återgivna tabeller, lärarna i gymnastik böra tillerkännas något högre avlöningsförmåner än övriga lärare i här ifrågavarande övningsämnen. Som huvudsakligt skäl härför anförde överstyrelsen, att gymnastikläraren särskilt vid större skolor måste anses hava ett mera ansvarsfullt och ett i hög grad mera betungande arbete än lärarna i teckning och musik. Gymnastikläraren bure i stor utsträckning ansvaret för den yttre disciplinen och lärjungarnas allmänna uppträdande inom en skola, vartill komme, att gymnastiken och den fysiska fostran över huvud taget med rätta börjat tillmätas en allt större betydelse i skolarbetet. Även om de nu vid vissa skolor förekommande onaturligt stora gymnastikavdelningarna inom en snar framtid kunde minskas, komme gymnastiklärarna dock i regel att få undervisa avdelningar, motsvarande minst två klassavdelningar. Särskilt vid redskaps-gymnastiken måste läraren ägna synnerlig uppmärksamhet åt att å ena sidan lärjungarna vore i full verksamhet, men att å andra sidan faran för olycksfall och överansträngning undvekes. Lektionerna hölles vanligen i mycket stora lokaler med jämförelsevis låg temperatur. Det vore tydligt, att nämnda omständigheter såväl psykiskt som fysiskt verkade i hög grad betungande. Då härtill komme, att gymnastiklärarnas utbildning i stort sett kunde anses ligga på ett något högre plan än de övriga övningslärarnas, ansåg sig överstyrelsen böra hemställa, att gymnastik-

lärare vid allmänt läroverk måtte tillerkännas något högre löneförmåner — i regel närmast högre lönegrad — än teckningslärare och musiklärare vid dylikt läroverk.

Inom skolöverstyrelsen hade tre undervisningsråd velat instämma i lärarelönekommitténs yrkande, att musiklärarebefattningarna vid realskolor förvandlades till icke-ordinarie tjänster.

Generaldirektören samt två undervisningsråd hade velat förorda det inom överstyrelsen utarbetade förslag beträffande övningslärarnas avlöning, som överstyrelsen kallat *alternativ IV*.

Enligt detta alternativ utginge man vid avlöningens bestämmande från en viss tjänstgöringstid såsom den normala och reglerade avlöningen för onormal tjänstgöring genom avdrag eller tillägg å den normala lönen. Då avdraget respektive tillägget beräknades för veckotimme, komme beräkningen att på det mest fullständiga sätt ansluta sig till den verkliga tjänstgöringen, och sådana orättvisor, som skulle uppstå genom de större sprången i avlöningsskalan enligt kommittéförslaget och även vid tillämpning av överstyrelsens alternativ I, kunde icke uppkomma. Beräkningen kunde underlättas genom tabeller. Alternativ IV hade i skolöverstyrelsens yttrande följande lydelse:

Den närmaste anledningen till att det alltid mött så stora svårigheter att finna ett lämpligt avlöningssystem för övningslärarna vid de allmänna läroverken är, att dessa lärares tjänstgöring, ehuru till arten och kvaliteten i det hela lika, dock är så olika till kvantiteten, beroende på de olika läroverkens olika behov. I fråga om vissa av dessa lärare, särskilt musiklärarna vid de högre läroverken och alla övningslärare vid flertalet realskolor och samskolor, gäller det, att respektive skolor icke till fullo kunna utnyttja hela den arbetsprestation, som staten kan ha rätt att fordra av en löntagare, som skall komma i åtnjutande av full lön. Deras tjänstgöring kan betraktas som endast partiell, eller, från en annan synpunkt sett, kan man säga, att de måste på grund av omständigheterna tilldelas partiell ledighet från full tjänstgöring. Om man går ut ifrån att en övningslärares hela tjänstgöring bör omfatta 30 veckotimmars undervisning, kan man alltså säga, att en lärare, som undervisar endast 20 veckotimmar, har ledighet från 10 veckotimmars tjänstgöring och därför bör avstå ett visst belopp av den för hel tjänstgöring fastställda lönen. Avlöningen för hel tjänstgöring bör här som i andra fall bestämmas såväl med hänsyn till den utbildning, som erfordras av tjänsteinnehavaren, som till tjänstens vikt och betydelse för det allmänna, varjämte tydligen i vissa fall även andra omständigheter böra kunna få inverka. Om man då i likhet med kommittén anser, att en manlig övningslärare med 30 timmars tjänstgöring i veckan bör placeras i lönegraden 21, böra enligt den nyss angivna utgångspunkten alla övningslärare placeras i sagda lönegrad — beträffande gymnastiklärarens något högre placering har överstyrelsen yttrat sig i annat sammanhang — men de lärare, som icke hava full tjänstgöring (30 veckotimmar), böra vidkännas visst

löneavdrag för varje timme, varmed tjänstgöringen understiger 30 timmar. Storleken av detta löneavdrag bör lämpligen bestämmas till något lägre belopp än en trettiondedel av lönen för full tjänstgöring, enär man torde böra räkna med att en del av lönen närmast motsvarar lärarens utbildningskostnader och en annan del det i tjänsten utträttade arbetet. Om man räknar med ett avdrag av 3 % för varje veckotimme, blir detta avdrag för en tjänst å D-ort i 21 lönegraden 209 kronor 52 öre för varje veckotimme. För enkelhetens skull har detta i tabellen avrundats till 216 kronor (jämmt delbart med 12).

Enligt nu omförmälda förslag skulle vederbörande lärare i vanlig ordning flyttas upp i högre löneklass inom lönegrad 21. Likaså skulle han betala pensionsavgifter svarande mot samma lönegrad, dock med t. ex. 3 % avdrag för varje veckotimme understigande 30. Hans pension torde böra bestämmas genom uträkning av medelvärdet av de sista tio årens pensionsunderlag, vilka erhållas genom vederbörligt avdrag å det för lönegrad 21 gällande pensionsunderlaget.

Kommittén. Det hittills tillämpade systemet för här ifrågavarande övningslärares avlöning anser kommittén böra ersättas med ett annat och sådant, som överensstämmer med det för statliga läroanstalter i övrigt förordade. Vid granskning av de olika förslagen, lärarelönekommitténs och skolöverstyrelsens, har kommittén kommit till den övertygelsen, att det lämpligaste är det, som skolöverstyrelsen kallar alternativ IV. Systemets grundlinjer äro i det föregående anförda.

Två modifikationer böra emellertid göras vid det anbefallda systemets tillämpning. I skolöverstyrelsens utformning av detsamma skulle lärare med full tjänstgöring inplaceras i viss lönegrad samt lärare, som icke hava full tjänstgöring, vidkännas avdrag för varje timme, varmed tjänstgöringen understiger för full tjänstgöring bestämt timantal. Avdraget skulle räknas efter 3 % för varje underskjutande veckotimme och avrundas till med 12 jämmt delbart tal. Det visar sig emellertid, att denna avrundning icke är användbar, enär den i vissa fall leder till orimligheter, t. ex. så att om timantalet understiger ett visst, lönen å en billigare ort kommer att bli högre än lönen å en dyrare. Treprocentsavdraget bör därför lämpligast avrundas till närmaste med 3 jämmt delbara krontal. Nedanstående tabell exemplifierar metoden för 20 lönegraden, begynnelse- och slutavlöning:

	O r t s g r u p p				
	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
20 lönegraden, 20 löneklassen	6 120	6 552	6 984	7 416	7 848
Differens ¹ per veckotimme	183	195	210	222	234
23 löneklassen	6 900	7 380	7 860	8 340	8 820
Differens per veckotimme	207	222	234	249	264

¹ Avdrags- respektive tilläggsbelopp (om tillägg se nedan).

Dessutom bör systemet tillämpas så, att lärare med tjänstgöring, som överstiger 30 veckotimmar, erhålla tillägg enligt samma regel, som skall gälla för avdrag, då tjänstgöringen understiger 30 veckotimmar. Kommittén föreslår i enlighet härmed, att såsom villkor för erhållande av full lön enligt vederbörlig löneklass bestämmes tjänstgöring av 30 veckotimmar samt att för varje veckotimme, som över- eller understiger 30, tillägg respektive avdrag sker med 3 % å lönen, dock att så uppkommet tal avrundas till närmaste med 3 jämnt delbara krontal.

Systemet bör emellertid tillämpas icke endast beträffande övningslärarna vid läroverk, högre lärarinneseminarier och folkskoleseminarier. Det kan och bör användas å undervisningsväsendets övningslärare över huvud, utom naturligtvis timplärare, vilka erhålla avlöning per veckotimme. Således böra övningslärare, varmed kommittén avser alla lärare i andra ämnen än läs- eller s. k. läroämnena, avlönas enligt ovan angivna grunder. Det är med den utgångspunkten, som kommittén föreslår eller anbefaller inrättandet av ordinarie tjänster under vissa förutsättningar vid några kommunala läroanstalter, liksom kommittén även förutsätter, att kommun, som »reglerar befattning» i övningsämne, lämnar lön enligt det förordade systemet. Dock finnas några lärare i övningsämnen, vilka icke böra så avlönas utan erhålla lön enligt vederbörlig löneklass liksom lärare i läsämnen. Sådana lärare äro handarbetslärarinnor (slöjdlärarinnor), hushållslärarinnor och arbetslärare vid blindundervisningsanstalter samt yrkeslärare vid dövstumskolor. Nu nämnda lärares tjänstgöring består nämligen å ena sidan icke enbart i undervisning utan är till en del, stundom övervägande, hantverksmässigt utfört arbete i de internatskolors tjänst, där befattningen innehaves, samt innebär å andra sidan alltid full tjänstgöring, icke i sin helhet mätt i veckotimmar men alltid överstigande måttet 30 veckotimmar. Även torde för undvikande av missförstånd böra nämnas, att folkskoleseminariernas lärare i trädgårdsarbete icke inbegripas i beteckningen övningslärare.

Med det föreslagna avlöningssystemet är det möjligt att bibehålla övningsläraretjänster såsom ordinarie i samma utsträckning som hittills. Kommittén kan icke annat än finna det vara med undervisningsväsendets krav bäst förenligt, att även vid smärre skolor, t. ex. realskolor, åtminstone de övningsläraregrupper, som för närvarande innehava ordinarie anställning, bibehålla densamma orubbad.

5. Icke-ordinarie befattningshavare.

I fråga om icke-ordinarie befattningshavare anförde lärarelönekommittén till en början följande:

Lönesystemet för de verk, vilkas avlöningsförmåner redan reglerats, förutsätter, att icke-ordinarie befattningshavares avlöning fastställas av

Lärarelöne-
kommittén.

vederbörande verk eller av Kungl. Maj:t, dock att i vissa fall arvode utgår med i staten för vederbörande verk angivet belopp, d. v. s. bestämmanderätten är förbehållen riksdagen. För enhetlighetens skull äro av Kungl. Maj:t avlöningsbestämmelser för icke-ordinarie intagna i en för alla gemensam löneplan, och grunderna tillämpas av vederbörande ämbetsverk. Att de särskilda avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie befattningshavare inom reglerade verk i allt skulle tillämpas på läroanstalternas icke-ordinarie personal, anser lärarelönekommittén icke kunna ske med hänsyn till de helt olika förutsättningar, som inom skolstaten föreligga i avseende på personalförhållanden och organisation i övrigt. Dock torde en partiell tillämpning av sagda grunder vara möjlig i vissa fall och för vissa begränsade grupper.

Liksom Kungl. Maj:t och riksdagen hittills haft prövningsrätten beträffande avlöningsgrunderna för extra lärare, extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timplärare, ansåg lärarelönekommittén, att så fortfarande borde vara fallet, men att vissa detalj- och tillämpningsbestämmelser utan olägenhet kunde överlämnas åt Kungl. Maj:ts eget avgörande. Därför borde grunderna för uppflyttning i löneklass m. m. bestämmas på administrativ väg, medan avlöningsbelopp eller grunderna för dessas utgående borde inrymmas i avlöningsreglementet.

Avlöningsbeloppen för extra och vikarierande ämneslärare beräknade lärarelönekommittén efter den relation, som fastställts för icke-ordinarie befattningshavare i centralförvaltningen i förhållande till motsvarande ordinarie tjänstemän. Att uppmärksamma vore, att begreppet »vikarierande» här icke avsåge sådan vikarie, vilken vore ordinarie.

Beträffande det för undervisningsväsendet säregna timplärarysystemet fann lärarelönekommittén icke i stort någon anledning förorda ändring av vad nu gällde i de olika fallen, utan föreslog, att nu fastställda timarvodet höjdes i proportion till avlöningen för icke-ordinarie lärare med full tjänstgöring.

För de olika grupperna av övriga icke-ordinarie befattningshavare föreslog lärarelönekommittén, att där sådant visade sig lämpligt och möjligt, i tillämpliga delar borde gälla de grunder, som föreslagits för därmed jämförliga ordinarie eller icke-ordinarie, och att generella avlöningsgrunder för ifrågavarande extra personal icke borde fastställas. I den mån riksdagen hittills bestämt grunderna, borde avgörandet fortfarande ligga i dess hand, t. ex. beträffande ersättningen åt läkare vid de allmänna läroverken och folkskoleseminarierna.

I fråga om relationen mellan ortsgrupperna för de särskilda timpläraryarvodena gjorde lärarelönekommittén ingen skillnad mellan manliga och kvinnliga lärare.

Extralärareföreningen påpekade den väsentliga olikhet, som i fråga om anställningsformen förefunnos mellan de icke-ordinarie ämneslärarna å

ema sidan och övriga med dem jämförliga statens icke-ordinarie tjänstemän å den andra. De senare erhöle vid antagandet i statens tjänst ett antagningsbevis och kvarbleve sedan intill befordran eller avsked kontinuerligt i tjänsten. En extra ordinarie lärare däremot förordnades per läsår eller termin, varav följde, att hans anställning varje år avbrötes och att han således försattes i ett sämre läge än andra statens icke-ordinarie tjänstemän, vilket kunde medföra synnerligen oförmånliga konsekvenser. Föreningen påyrkade därför kontinuerlig anställning åtminstone för de icke-ordinarie lärare, som genomgått provår och som redan nu förordnades per läsår. Provårsutbildad lärare borde, där så ske kunde, förordnas från 1 juli t. o. m. 30 juni nästkommande år. I de fall, då en provårsutbildad lärare av någon anledning måste förordnas endast per termin, borde förordnandet omfatta tiden från 1 juli t. o. m. 31 december eller 1 januari t. o. m. 30 juni.

Över lärarelönekommitténs principställning beträffande icke-ordinarie befattningshavare yttrade sig icke överstyrelsen på annat sätt, än att den i förslagen till placering i lönegrader gjorde ett par ändringar.

Skolöverstyrelsen.

I sammanhang med yttrande över kommitténs förslag till avlösningsreglemente berörde överstyrelsen frågan om de icke-ordinarie befattningshavarnas ställning. Det kunde ifrågasättas, huruvida icke i samband med det nya lönesystemets införande vid undervisningsanstalterna åtgärder borde vidtagas i syfte att för dessa befattningshavare skapa en mera fast organisatorisk anknytning till statens undervisningsväsen. Den nuvarande anordningen med antagande för varje läsår av erforderligt antal icke-ordinarie lärarkrafter vid varje särskild läroanstalt syntes i flera hänseenden ur såväl statens som befattningshavarnas synpunkt vara otillfredsställande. Såsom en utväg till åstadkommande av en förbättring härutinnan kunde tänkas en anordning, motsvarande den vid statsdepartement och centrala ämbetsverk förekommande inskrivningen av amanuenser och med dessa jämförliga icke-ordinarie tjänstemän. En liknande inregistrering av icke-ordinarie befattningshavare inom undervisningsväsendet torde i många avseenden kunna medföra fördelar. Att en fastare ordnad rekrytering av lärarkåren vid statens undervisningsanstalter ur det allmännas synpunkt vore av värde, torde ligga i öppen dag. För de icke-ordinarie befattningshavarna skulle tydligen en dylik inskrivning — som i varje fall syntes böra äga rum först efter viss aspiranttjänstgöring, vilken ådagalagt vederbörandes lämplighet för lärarkallet, och endast under förutsättning att befattningshavaren avlagt vederbörliga kunskapsprov — vara ägnad att åtminstone i någon mån bereda en fastare ställning och en större trygghet.

I annat sammanhang — placering i lönegrad — fäste överstyrelsen uppmärksamheten på att lärarelönekommittén utslutit icke-ordinarie lärare vid provårsläroverk från andel i handledararvode. Enligt överstyrelsen

funnes intet skäl härtill, utan dylik lärare borde uppbära arvode för handledning av lärarekandidater efter samma grunder som ordinarie lärare.

Kommittén.

Enär kommittén föreslår, att ordinarie lärare och övriga ordinarie tjänstemän inom statens undervisningsväsende inordnas under det allmänna avlöningsreglementet, böra även de avlöningsbestämmelser, som äga tillämpning på huvudparten av civilförvaltningens extra ordinarie och extra tjänstemän, så långt ske kan, tillämpas på undervisningsväsendets icke-ordinarie personal. De olika förutsättningar, som för skolväsendet föreligga i avseende å personalförhållanden och organisation, torde utan större svårighet kunna beaktas med iakttagande av sådan föreskrift i avlöningsreglementet för icke-ordinarie tjänstemän, att för vissa extra tjänstemän och tillfälliga befattningshavare skall gälla, vad om dem må vara särskilt stadgat eller eljest av vederbörande myndighet bestämmas.

De grupper icke-ordinarie lärare, på vilka avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän synes kunna tillämpas, äro nu så kallade extra lärare, extra ordinarie lärare, vikarierande lärare och timlärare. I vissa fall äro tilläggsbestämmelser till reglementet av nöden, som taga fasta på undervisningsväsendets i det föregående antydda särskilda organisationsförhållanden.

För ovan nämnda lärarekategorier hava av ålder avlöningsgrunderna i regel bestämts av riksdagen. Det torde icke behöva möta betänkligheter att på Kungl. Maj:t överflytta denna bestämmanderätt beträffande personal inom undervisningsväsendet, för vilken arbetet till sitt omfång före varje läsår respektive budgetår är i huvudsak noggrant och i detalj fixerat. För varje undervisningsanstalt föreligger, vilket näppeligen är fallet på något annat område, en för varje år i alla enskildheter bestämd arbetsplan, vilket möjliggör en matematisk och ekonomisk översikt för fastställande av lönestat för varje institutions vidkommande.

Även för möjliggörandet av en fastare ordnad rekrytering av lärarekåren torde inordnandet under ett med civilförvaltningen i övrigt gemensamt avlöningsreglemente vara lämpligt. De icke-ordinarie lärarnas ställning vinner därigenom sådan trygghet, som både skolans högsta myndigheter och de icke-ordinarie lärarna själva ansett böra åvägbringas i samband med införandet av nytt lönesystem för undervisningsanstalterna.

Skolöverstyrelsen har ifrågasatt och lärareorganisationerna begärt, att med lärarekårens införande i ett lönesystem med dyrortsgruppering borde icke-ordinarie lärare beredas en ställning, som motsvarade andra icke-ordinarie tjänstemäns. Kommittén anser, att så lämpligen nu bör ske. Vad därvid angår de statliga icke-ordinarie lärarna, böra de vid anställande såsom extra ordinarie inregistreras inom undervisningsväsendet, på sätt Kungl. Maj:t närmare föreskriver, samt antagas till extra ordinarie lärare

i huvudsaklig överensstämmelse med vad som föreskrivits rörande extra ordinarie tjänstemän inom den civila statsförvaltningen i övrigt.

Anställning såsom extra ordinarie lärare anser kommittén böra beredas endast de lärare med föreskrivna examensmeriter, som fullgjort tjänstgöring såsom extra lärare lägst i motsvarande lönegrad under minst två år eller, beträffande kommunalt anställda lärare, äga behörighet till motsvarande ordinarie befattning. Där så ske kan, bör anställning för extra ordinarie lärare avse tiden fr. o. m. den 1 juli t. o. m. den 30 juni nästkommande år samt i de fall, då förordnandet måste avse endast termin, fr. o. m. den 1 juli t. o. m. den 31 december respektive den 1 januari t. o. m. den 30 juni. De lönebelopp, som kommittén föreslår för extra ordinarie statliga lärare, belöpa per kalenderår, medan de för övriga icke-ordinarie lärare belöpa på läsår och för del av läsår eller termin beräknas i förhållande till tjänstgöringen.

Ävenledes ansluter sig kommittén till skolöverstyrelsens förslag i fråga om andel i handledararvode för sådana extra ordinarie lärare vid provårsläroverk, som anlitas för handledning av lärarekandidater, att utgå efter samma grunder som för ordinarie lärare. Det är härvid att observera, att handledararvodenas totalsumma icke genom föreslagen anordning kommer att ökas; det är endast fråga om en annan fördelning av dessa arvoden.

Då kommittén förutsatt, att extra ordinarie lärare skall hava anställning under minst ett läsår, har kommittén för kortare anställning med full tjänstgöring infört en annan kategori av icke-ordinarie lärare, nämligen extra lärare; andra icke-ordinarie lärare hava av kommittén be-tecknats såsom timlärare.

I övrigt hänvisar kommittén beträffande icke-ordinarie lärare till vad om dem föreslagits i avlöningsreglementena samt till specialmotiveringar för dessa.

DEL II.

Det statliga undervisningsväsendet.**A. Placering i lönegrader.****1. De allmänna läroverken.****Rektorer.**

Enligt 1918 års löne reglering har med hänsyn till rektors ställning och arbetsuppgifter lönen bestämts i anslutning till regeln, att chefer för centrala ämbetsverk omedelbart och utan intjänande av ålderstillägg erhålla för dem avsedda löne förmåner. Till den kontanta lönen kommer tillfällig löne förbättring samt fri bostad eller ersättning därför.

*Lärarelöne-
kommittén.*

Lärarelöne kommittén föreslog bibehållandet av rektors avlöning såsom chefslön, alltså utan ålderstillägg; inga omständigheter hade sedan år 1918 inträffat, ägnade att rubba den då till grund för placeringen hävdade åskådningen. Med hänsyn till rektorer tillkommande fri bostad eller ersättning därför föreslog lärarelöne kommittén dock icke deras inrangerande i löneplan A, för tjänstemän i chefs- eller därmed jämförlig ställning, utan i de inom löneplan B fallande lönegraderna.

För inplacering i lönegrader föreslog lärarelöne kommittén en indelning av rektorerna i olika avlöningsklasser alltefter läroverkens lärjungeantal. De administrativa och i all synnerhet de expeditionella rektorsgöromålen, som i fråga om arbetsbelastning vore proportionella mot lärjungeantalet, hade under de senare årtionden antagit en sådan omfattning, att olikheterna mellan större och mindre läroverk kommit att framstå i allt starkare belysning.

För att finna en något så när stabil gräns mellan mindre, medelstora och större läroverk lade lärarelöne kommittén till grund för uppdelningen en medeltalsberäkning av antalet lärjungar under tioårsperioden 1913—1922. I den en gång, med hänsyn härtill och till andra omständigheter, gjorda grupperingen skulle efter skolöverstyrelsens hörande Kungl. Maj:t kunna företaga ändringar efter t. ex. 5 år för varje gång och därvid för läroverk nära gränsen taga hänsyn utom till lärjungeantalet även till andra omständigheter, antal linjer och parallellavdelningar, den ekonomiska förvaltningens omfång m. m. Därest under den tid en rektors förordnande omfattade, en sådan omgruppering av läroverken skedde, som

medförde, att det läroverk, där han vore anställd, hänfördes till en lägre grupp och avlöningen i följd därav borde utgå efter en lägre lönegrad, borde dock vederbörande för den tid hans förordnande varade, bibehållas vid honom vid förordnandets tillträdande tillförsäkrade avlöningsförmåner.

Vad de högre allmänna läroverken beträffar, skulle enligt lärarelönekommitténs förslag sådana med ett lärjungeantal under 350 hänföras till den lägsta gruppen. De övriga skulle indelas i två grupper, en med ett lärjungeantal 350—600, en annan med mer än 600 lärjungar, till vilken senare högsta grupp även Lunds högre allmänna läroverk, i dess egenskap av provårsläroverk, samt Nya elementarskolan i Stockholm i egenskap av statens provskola borde räknas. Grunderna för indelningen borde bestämmas av riksdagen, medan Kungl. Maj:t skulle avgöra, vilka läroverk som definitivt skulle hänföras till ena eller andra gruppen, dock att högst en tredjedel av läroverken skulle hänföras till den högsta respektive till den lägsta.

De olika gruppernas rektorer inplacerades vid mindre läroverk i 28 lönegraden, 31 löneklassen, vid medelstora läroverk i 29 lönegraden, 32 löneklassen, och vid större läroverk i 30 lönegraden, 33 löneklassen.

Av lärarelönekommittén erinrades, att överläkarna vid rikets större hospital och asyler, som före senaste lönereglering varit i lönehänseende närmast likställda med rektorerna vid de högre allmänna läroverken, blivit placerade i 29 lönegraden, med bibehållande av rätt till fri bostad, värme och lyse. Jämväl erinrades om att rektorerna, på grund af att de tillsattes på förordnande, borde enligt vedertagen princip tillförsäkras en jämförelsevis förmånlig avlöning.

Även i fråga om rektorerna vid real- och samskolor föreslog lärarelönekommittén en gruppindelning, med i huvudsak samma grunder för uppdelningen som för de högre allmänna läroverken men med endast två grupper. Högst en femtedel av antalet skolor av detta slag år 1923 skulle hänföras till de större, vilka skulle hava ett lärjungeantal av minst 250.

Med hänsyn till förmånen av fri bostad eller ersättning därför placerades ifrågavarande läroverksrektorer i respektive 26 lönegraden, 29 löneklassen, och 27 lönegraden, 30 löneklassen.

Länsstyrelsen i Södermanlands län ansåg beträffande bostadsförmånen, att befattningshavare borde vidkännas avdrag å lönen, motsvarande denna förmåns värde efter ortens pris. Länsstyrelsen i Malmöhus län uttalade, att rektorernas placering, i betraktande av naturaförmånerna, vore för hög. Länsstyrelsen i Hallands län anslöt sig till lärarelönekommitténs förslag beträffande rektorerna, under framhållande särskilt av vikten av att till de krävande rektorsbefattningarna förvärva personer av den mest framstående pedagogiska och organisatoriska kapacitet. Länsstyrelsen i Värmlands län hade intet att erinra mot kommitténs förslag. Länsstyrel-

Myndigheter.

sen i Västerbottens län avrörde rektoratens indelning i klasser efter elevantalet. Länsstyrelsen i Kalmar län ansåg avlöningsförmånerna till befattningshavare vid statens undervisningsväsende i förslaget väl avvägda och innebära en skälig förhöjning i nu utgående löner.

Domkapitlet i Uppsala ansåg rektorerna böra inrymmas i blott två avlöningsklasser, den 3:dje och lägsta borde bortfalla. Anslaget till rektorernas skrivbiträden borde höjas.

Socialstyrelsen fann lärarelönekommitténs förslag beträffande rektorers avlöningsförmåner innebära för hög avlöning och att bostadsförmånen borde indragas i lönesystemet.

Vid sin granskning av lärarelönekommitténs förslag till placering av lärarna i lönegrader gav skolöverstyrelsen ett oförbehållsamt uttryck åt sitt erkännande för kommitténs förståelsefulla uppskattning av lärarkallets stora betydelse, vilken uppskattning kommit till synes bland annat vid strävandet att åvägabringa hållpunkter för en riktig värdesättning av de många skilda befattningsgruppernas avlöningsrelationer till såväl andra statens funktionärer som varandra inbördes.

Skolöverstyrelsen ansåg emellertid, att lärarelönekommittén vid bestämmandet av rektorernas plats i lönesystemet lagt för stor vikt vid den administrativa sidan av deras verksamhet och till en viss grad förbisett det enligt överstyrelsens mening viktigaste området av en rektors arbete, läroverkets undervisande och fostrande verksamhet. I och för lättandet av de särskilt vid stora läroverk mycket betungande expeditionella och kamerala göromålen, som verkade störande på den viktigaste sidan av läroverkschefens uppgift, föreslog överstyrelsen, *dels* att vid de större läroverken skulle upprättas kamrerarbefattningar, *dels* att vid de övriga sekreterarbefattningen skulle avlönas med hänsyn till arbetets art och omfattning.

Med frångående av lärarelönekommitténs gruppindelning av läroverken i och för rektorernas placering å löneplanen i tre olika lönegrader föreslog överstyrelsen, att samtliga högre läroverks rektorer skulle placeras i 30 lönegraden, 33 löneklassen, men med skyldighet att erlægga ersättning för dem tillkommande bostadsförmån. Överstyrelsen framhöll emellertid, att den sålunda ifrågasatta indragningen av bostadsförmånen i och för sig syntes för rektorerna motivera en annan och högre löneställning än den av lärarelönekommittén föreslagna, varjämte den olikhet mellan olika läroverk, som, även sedan de kamerala göromålen i rimlig utsträckning avlyfts från rektorerna, förefunnes i arbetets totala omfattning, enligt överstyrelsens mening borde erhålla uttryck vid lönernas fastställande, ehuru på annat sätt, än kommittén föreslagit. I analogi med vad 1902 års löneregleringskommitté ifrågasatte för landssekreterare och landskamrerare, föreslog överstyrelsen för rektorer vid stora, medelstora och mindre läroverk olika avvägda arvodesbelopp, att utgå utöver lönen men utan att medföra rätt till förhöjd pension och icke heller nödvändigtvis graderade efter ortsgrupp. Denna löneförstärkning borde

fixeras till skillnaden mellan två på varandra följande löneklasser i 30 lönegraden eller 480 kronor för rektorer vid mindre läroverk, dubbla beloppet eller 960 kronor vid medelstora läroverk och 1 440 kronor vid de största läroverken, varvid lärarelönekommitténs beräkningar av läroverkens storleksgrad i det stora hela ansågos kunna följas.

Av enahanda skäl, som anförts för rektorerna vid högre allmänna läroverk, föreslog överstyrelsen, att samtliga rektorer vid realskolor och samskolor skulle hänföras till en för alla gemensam lönegrad 27, löneklass 30, och därutöver såsom arvode erhålla löneförstärkning med 480 kronor vid mindre och 960 kronor vid större skolor.

Enligt förslaget skulle på grund av bostadsförmånens indragning vissa rektorer genom reglering komma att drabbas av löneminskning. I dylika fall borde befattningarnas nuvarande innehavare erhålla ersättning för mistade löneförmåner.

För kvinnlig rektor föreslog överstyrelsen löneplacering med sådan relation mellan manlig och kvinnlig befattningshavares lön, som lärarelönekommittén i övrigt iakttagit beträffande lön för manliga och kvinnliga lärare, men med löneförstärkning av samma storlek som för man.

Kommittén har i likhet med lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen ansett rektorerna vid de högre allmänna läroverken böra fördelas i olika avlöningsgrupper. Såväl administrativa och expeditionella rektorsgöromål som ock den arbetsbörda, vilken den pedagogiska ledningen av ett läroverk innebär, måste anses vara så väsentligt olika vid läroverk med exempelvis 800 lärjungar, fördelade på ett 30-tal avdelningar, och läroverk med 200 eller färre lärjungar, fördelade på endast 15 eller än färre avdelningar, att olikhet i avlöningshänseende är fullt motiverad.

Kommittén.

De högre allmänna läroverken har kommittén ansett böra indelas i tre grupper. Vilka läroverk som definitivt skola hänföras till varje grupp, torde böra bestämmas av Kungl. Maj:t efter det grunderna för indelningen godkänts av riksdagen, som bestämmer antalet rektorstjänster inom varje grupp, alldeles på samma sätt som riksdagen för tjänster inom den allmänna civilförvaltningen och för kommunikationsverkens högre tjänster fastställer antalet.

Kommittén har ansett sådana grunder böra utgöras av läroverkens storlek med hänsyn till antal avdelningar efter skolomorganisationens fullständiga genomförande samt möjligen andra särskilda förhållanden, till vilka vid gruppindelningen Kungl. Maj:t kan finna skäligt taga hänsyn. Därvid torde emellertid böra ihågkommas, att den nya läroverksorganisationen med sina flerstädes djupt ingripande verkningar i fråga om läroverkens storlek, linjedelning m. m. rubbar de grunder, vilka lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen tänkte sig för gruppindelningen.

Hur en gruppindelning skulle praktiskt te sig i fråga om de 45 högre

allmänna läroverken och de 4 högre allmänna flickläroverken, är visserligen på nuvarande stadium av läroverksorganisationen synnerligen svårt att bedöma; dock har kommittén sökt utröna, hur den skulle kunna tänkas. Såsom indelningsgrund har valts antalet klassavdelningar; läroverk med minst 23 avdelningar hava förts till grupp I, läroverk med 17 t. o. m. 22 avdelningar till grupp II samt läroverk med 16 eller färre avdelningar till grupp III.

Med denna indelning skulle följande 17 läroverk hänföras till grupp I (högsta gruppen): högre latinläroverket å Norrmalm, högre allmänna läroverket å Södermalm, högre realläroverket å Norrmalm och högre allmänna läroverket å Östermalm, samtliga i Stockholm; de högre allmänna läroverken i Uppsala, Linköping, Norrköping, Jönköping, Kalmar, Karlskrona, Malmö, Lund, Karlstad, Örebro och Västerås samt Göteborgs högre latinläroverk och högre realläroverk. Det har inom kommittén ifrågasatts, om icke till denna grupp borde hänföras nya elementarskolan i Stockholm i dess egenskap av statens provskola med därav följande hänsyn till hela läroverkets ställning i dess pedagogiska verksamhet.

Till grupp II skulle hänföras följande 11 läroverk: Stockholms högre allmänna läroverk å Kungsholmen, nya elementarskolan i Stockholm — eventuellt till grupp I —, läroverken i Östersund, Sundsvall, Gävle, Borås, Vänersborg, Halmstad, Hälsingborg, Kristianstad och Skara.

Till lägsta (III) gruppen skulle hänföras de högre allmänna läroverken i Nyköping, Strängnäs, Södertälje, Eskilstuna, Växjö, Eksjö, Västervik, Visby, Ystad, Landskrona, Uddevalla, Skövde, Falun, Hudiksvall, Härnösand, Umeå och Luleå samt de fyra högre allmänna flickläroverken eller inalles 21.

Den av lärarelönekommittén förordade regeln, att högst en tredjedel av läroverken bör hänföras till högsta gruppen och högst en tredjedel till lägsta, anser kommittén icke kunna upprätthållas. Den önskvärda stabilitet, som måhända i någon mån skulle vinnas genom en dylik regel, torde ernås genom indelningsgrundens beroende av läroverksorganisationen.

Ändringar i den ursprungliga grupperingen böra efter skolöverstyrelsens hörande kunna företagas av Kungl. Maj:t inom ramen av det utav riksdagen bestämda antalet rektorstjänster inom varje grupp.

Då det gällt att bedöma, vilken löneställning rektorer vid de högre allmänna läroverken böra intaga, har kommittén funnit skäligt, att i allmänhet ingen rektorsbeställning blir vid lönereglering lägre avlönad, än nu är förhållandet, om även å andra sidan lönen för den lägsta läroverksgruppens rektorer icke kan sättas nämnvärt högre än nu.

En förutsättning för bestämmandet av rektorlöner har för kommittén varit, att rektorer tillsättas medelst förordnande på viss tid. Lönerna för andra förordnandetjänstemän äro för närvarande bestämda till andra belopp än de i allmänna löneplanen förekommande och utan rätt till av-

löningsförhöjningar efter viss tjänstetid. Kommittén har ansett lämpligt att inordna dessa förordnandetjänstemän i det allmänna lönesystemet, med därav följande lönedifferentiering efter dyrort men utan rätt till avlöningsförhöjningar. I överensstämmelse härmed anser kommittén jämväl rektorerna böra inordnas i detta system. Därvid inräknar kommittén även bostadsförmånen i lönen.

Kommuns skyldighet att för rektor vid allmänt läroverk anskaffa och underhålla bostad eller lämna skälig hyresersättning bör bibehållas. Dock torde nu gällande bestämmelser böra närmare preciseras; i sådant syfte förordar kommittén, att en boställsordning fastställes, och anbefaller, att ett av skolöverstyrelsen år 1921 utarbetat förslag till dylik boställsordning av Kungl. Maj:t lägges till grund för åtgärders vidtagande i frågan.

Bestämmelser om kommuns skyldighet i ifrågavarande avseende höra icke till ett avlöningsreglemente. Kommittén anser sig dock böra antyda, huru förhållandet rationellt kunde tänkas böra gestaltas.

Där kommun tillhandahåller bostad in natura, erlägger rektor hyra till staten enligt bestämmelserna för tjänstebostad. Tillhandahålles icke bostad in natura, inlevereras i stället av kommunen ett motsvarande belopp till statsverket. Huru detta belopp skall bestämmas, är en angelägenhet mellan staten och kommunen. Lämpligen torde den kunna uppgöras så, att Kungl. Maj:t, efter bostadsnämndens hörande, gör avtal med kommun om ett belopp, som motsvarar hyra för liknande lägenhet å orten. Tills så skett, inlevererar kommun samma belopp, som hittills utgått.

För rektor vid nya elementarskolan i Stockholm gäller såsom nu, att kommunen icke erlägger hyresersättning, utan lön utgår enligt löneplanen efter läroverkets placering i avlöningsgrupp.

Den nu tillämpade principen, att rektor omedelbart och utan intjänande av ålderstillägg erhåller för honom avsedd lön, anser kommittén böra följaktligen och föreslår därför, att rektor omedelbart kommer i åtnjutande av lön enligt högsta löneklassen i vederbörlig lönegrad.

I överensstämmelse med anförda synpunkter och med hänsyn till nu utgående bostadsersättningar föreslår kommittén följande löner för rektorer inom respektive avlöningsgrupper:

Högre allmänt läroverk	I, manlig rektor:	34 lönegraden,	36 löneklassen;
	kvinnlig	» : 30	» 33 » .
»	»	» II, manlig	» : 33 » 35 » ;
	kvinnlig	» : 29	» 32 » .
»	»	» III, manlig	» : 32 » 34 » ;
	kvinnlig	» : 28	» 31 » .

Jämväl i fråga om rektorerna vid *realskolorna* har kommittén funnit en indelning i avlöningsgrupper böra göras. Skillnaden i arbetsbörda för en rektor vid en realskola med exempelvis 500 lärjungar och upp till 17 avdelningar samt en annan med färre än 100 lärjungar och blott 4 avdel-

ningar är uppenbar. Lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen hade ansett realskolorna ur ifrågavarande synpunkt böra indelas i två grupper; kommittén har för sin del ansett sådana förhållanden komma att råda beträffande realskolorna efter skolomorganisationens fullständiga genomförande, att även dessa läroverk böra med hänsyn till lönesättning för rektorerna indelas i tre avlöningsgrupper. Vid denna indelning har kommittén ansett likartade grunder böra tillämpas som för de högre allmänna läroverken, ävensom att dessa grunder liksom antalet rektorsbefattningar inom varje grupp böra fastställas av riksdagen, varefter Kungl. Maj:t skall äga att besluta om själva fördelningen. För ändring och genom sådan åstadkomna nya förhållanden böra gälla bestämmelser, analogt med dem för de högre allmänna läroverken i motsvarande fall. Realskolor med minst 14 klassavdelningar hava av kommittén ansetts böra hänföras till grupp I, realskolor med 8 t. o. m. 13 avdelningar till grupp II och realskolor med 7 eller färre avdelningar till grupp III.

Vid undersökning av hur vid indelningsgrundernas tillämpning på de 69 realskolorna grupperingen skulle gestalta sig, har kommittén funnit följande 5 realskolor böra hänföras till högsta gruppen: Vasa realskola och Katarina realskola i Stockholm, Malmö realskola samt Göteborgs östra och Göteborgs västra realskola. Till andra gruppen skulle höra realskolorna å följande 21 orter: Enköping, Oskarshamn, Karlshamn, Varberg, Mariestad, Lidköping, Kristinehamn, Arvika, Söderhamn, Ängelholm, Trälleborg, Alingsås, Amål, Falköping, Örnsköldsvik, Skellefteå, Lidingö, Katrineholm, Nässjö, Trollhättan och St. Tuna. Återstående 43 realskolor, i Norrtälje, Vadstena, Vimmerby, Strömstad, Filipstad, Askersund, Sala, Köping, Arboga, Piteå, Haparanda, Vaxholm, Söderköping, Motala, Mjölby, Tranås, Ljungby, Mönsterås, Ronneby, Sölvesborg, Tomelilla, Simrishamn, Hässleholm, Anderslöv, Hörby, Höganäs, Eslöv, Laholm, Falkenberg, Lysekil, Ulricehamn, Vara, Säffle, Karlskoga, Mora, Avesta, Ludvika, Sandviken, Bollnäs, Sollefteå, Ström, Nederkalix och Boden, skulle hänföras till lägsta gruppen. Härvid äro de kommunala mellanskolor medräknade, vilkas förstatligande börjar senast under år 1930.

I fråga om lönebelopp för de olika gruppernas rektorer har kommittén ansett, att samma relation som i fråga om de högre allmänna läroverkens rektorer bör bibehållas, ävensom att lönebeloppet för rektor inom lägsta realskolegruppen icke bör sättas lägre än nuvarande lönebelopp. Med hänsyn till nämnda utgångspunkter och vad kommittén anfört beträffande grunderna för rektorers avlöning föreslår kommittén följande löner för realskolerektorer:

Realskola I, manlig rektor:	30	lönegraden,	33	löneklassen;
	kvinnlig	»	: 27	»
				: 30
» II, manlig	»	»	: 29	»
	kvinnlig	»	: 26	»
» III, manlig	»	»	: 28	»
	kvinnlig	»	: 25	»

Beträffande särskilda åtgärder för att, åtminstone vid de största läroverken, från rektor avlyfta en del av den expeditionella arbetsbördan, lämpligen den rent kontorsmässiga skötseln av räkenskaperna, anser sig kommittén endast böra föreslå en särskild utredning därom. Det vill synas kommittén, som skulle vissa svårigheter att bedöma detta spörsmål föreligga, intill dess läroverkens omorganisation enligt nyss av statsmakterna fattade beslut genomförts. Möjligheten att exakt bedöma omfånget av de olika rektorsexpeditionernas arbete torde ännu icke helt föreligga.

Angående särskild ersättning till rektor, som är föreståndare för provårskurs, hänvisar kommittén till avlöningsreglementet och i det sammanhanget lämnad motivering.

Redan i förarbetena till 1918 års lönereglering uppdrogos vissa jämförelser mellan lektorer och de s. k. andra gradens tjänstemän. Såväl lärarelönenämnden som 1902 års löneregleringskommitté hade kommit till den uppfattningen, att lektorerna borde åtnjuta högre avlöning än den för andragsgradstjänstemän bestämda. Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut blev i överensstämmelse med detta kommitténs förslag 400 kronors tillägg för lektorer utöver avlöningen för tjänstemän av andra graden. Denna relation framhölls yttermera av riksdagen år 1919 i samband med den då beslutade löneförbättringen.

Lektorer.

Sedan lärarelönekommittén betonat det rent konstruktiva i en snäv jämförelse mellan lärare och administrativa tjänstemän och framhållit de stora olikheterna dem emellan i fråga om utbildning, arbetsuppgifter och befordringsmöjligheter, påvisade kommittén särskilt några faktorer, vilka borde tagas i betraktande, för att lönefrågan för lärarnas vidkommande skulle kunna lösas i överensstämmelse med krav på rättvisa och billighet. Dessa faktorer vore för lektorerna: 1) lång och dyrbar akademisk utbildning, endast jämförlig med läkarens; 2) efter studietiden — i medeltal något mer än 9 år efter studentexamen — ett oavlönat provår; 3) relativt hög befordringsålder — i medeltal 34 à 35 år; 4) kravet på fortsatt vetenskaplig produktion, som förpliktade till insatser i det allmänna kulturarbetet och den andliga odlingen; 5) små befordringsmöjligheter — i stort sett vore lektorstjänsterna slutbefattningar.

Lärarelönekommittén.

Med hänsyn till anförda omständigheter föreslog lärarelönekommittén, att manlig lektor placerades i 27 lönegraden och kvinnlig lektor i 24 lönegraden¹ (B 17).

I den mån domkapitlen uttalade sig om placeringen, tillstyrkte de samtliga den för lektorerna föreslagna placeringen, med följande modifierationer. Domkapitlet i Västerås fann det icke rättvist att sätta de

Myndigheter.

¹ Här och i det följande, där lärarelönekommitténs inplacering av kvinnliga befattningshavare refereras, angives såsom placering den lönegrad i 1925 års nya löneplan, som närmast motsvarar den inom parentes upptagna lönegraden i löneplanen för kvinnliga lärare.

högre allmänna läroverkens lektorers löner lägre än dem, som ifrågasatts för lektorer vid de tekniska läroverken. Växjö domkapitel ansåg, att lektorerna blivit missgynnade. Domkapitlet i Göteborg ansåg, att staten vid utmätningen av lönerna borde hålla dem skadeslösa, som påkostat sig en högre eller högsta utbildning. Lärarelönekommitténs förslag innebure, att de högre utbildade lärarna skulle få en lägre levnadsstandard än de lägre utbildade, vilket vore en fara för hela vår vetenskapliga kultur. Domkapitlet i Karlstad yrkade, att lektor skulle placeras i 28 lönegraden.

Flera länsstyrelser funno vissa läraregrupperns placering för hög, detta särskilt i betraktande av varje lärares sammanlagda arbetstid. Länsstyrelsen i Kalmar fann föreslagna avlöningsförmåner för lärare vid statens undervisningsväsende väl avvägda och innebära skälig förhöjning i nu utgående löner; däremot syntes kommunalt anställda lärare hava tillgodosetts med avsevärt större löneförhöjning än förstnämnda befattningshavare. Länsstyrelsen i Västerbottens län ansåg, att en definitiv lönereglering, särskilt för de allmänna läroverkens lärare, icke längre kunde undanskjutas. De för dem föreslagna lönerna kunde icke heller anses vara för högt tilltagna i förhållande till utbildning och tjänstgöring. Fråga kunde vara, om icke för möjligheten att i Norrland bibehålla dugliga lärare vid de allmänna läroverken det vore nödvändigt att tillgodose dem i högre grad, än som kommitterade gjort.

Skolöverstyrelsen hade samma mening som lärarelönekommittén, att lektorerna i lönehänseende icke intagit den plats, som på grund av utbildningstid och arbetsförhållanden bort tillkomma dem, och biträdde lärarelönekommitténs förslag.

Kommittén.

Kommittén ansluter sig till lärarelönekommitténs av skolöverstyrelsen biträdda förslag om lektorernas placering i lönehänseende. En på kommitténs föranstaltande verkställd undersökning beträffande antalet sökande till lektorsbefattningarna vid de allmänna läroverken utvisar, att i många fall svårigheter äro för handen att få befattningarna besatta med fullt kompetenta sökande; den långa och dyrbara utbildningen avskräcker uppenbarligen från fullföljandet av akademiska studier fram till doktorsgraden eller likvärdig lärdomsgrad, vilken är kompetensvillkoret för lektorat. Så länge detta kompetenskrav anses böra oförändrat upprätthållas, synes man nödgas sätta lektorslönen relativt högt. Med den betydelse, som givits åt lektoraten vid våra högre allmänna läroverk — en betydelse, som måhända ökats i och med den senast genomförda läroverksorganisationen — torde lärarelönekommitténs förslag till löneplacering vara riktigt avvägt. 1928 års lönekommitté föreslår alltså, att manlig lektor avlönas enligt 27 lönegraden; kvinnlig lektor torde böra avlönas enligt 24 lönegraden.

Adjunkter.

En jämförelse hade vid 1918 års lönereglering gjorts beträffande adjunkterna med befattningar inom de centrala ämbetsverken, nämligen

med s. k. första normalgradens tjänstemän. Vid löneregleringen sattes en adjunkts begynnelselön 600 kronor högre än de sistnämnda.

Lärarelönekommittén framhöll, liksom beträffande lektorerna, hurusom kompetenskrav, arbetsuppgifter och tjänstgöringsförhållanden samt frånvaron av så gott som alla befordringsmöjligheter borde beaktas vid bedömandet av adjunkternas löneställning. I sitt förslag till placering stannade kommittén för 23 lönegraden för manliga adjunkter och 20 (B 14 b) för kvinnliga.

*Lärarelöne-
kommittén.*

Domkapitlen i Uppsala, Linköping, Karlstad och Visby föreslogo adjunkternas uppflyttning i 24 lönegraden. Länsstyrelsen i Jönköpings län fann likaledes adjunkternas placering för låg; länsstyrelsen i Malmöhus län ifrågasatte, huruvida icke vid löneregleringen språnget från lektor till adjunkt vid de allmänna läroverken blivit något längre, än som av omständigheterna påkallades; länsstyrelsen i Älvsborgs län påpekade, att läroverksadjunkternas placering i löneschemat innebure en brist, som borde avhjälpas; lärarelönekommittén hade faktiskt sänkt adjunktskårens relativa lönenivå genom upphävande av den förutvarande relationen mellan adjunkts slutlön och lektors begynnelselön.

Myndigheter.

Skolöverstyrelsen omnämnde kraven från kollegierna vid rikets allmänna läroverk, att, för bibehållandet av lönerelationen till lektorer å ena sidan och förstegradstjänstemän å andra sidan samt med hänsyn till andra tungt vägande omständigheter, särskilt bestridandet av 51 % av all undervisning å gymnasiet, adjunkterna borde placeras i 24 lönegraden. Överstyrelsen fann dock för sin del, att de manliga adjunkterna borde placeras i 23 lönegraden och de kvinnliga i 20 (B 14 b). Visserligen ansåg överstyrelsen goda grunder föreligga för adjunkternas placering i 24 lönegraden, men det förhållandet, att vissa förutvarande andragradstjänstemän, vilka tidigare ställts före adjunkterna i lönesystemet, fått sin plats i 24 lönegraden, syntes dock närmast motivera adjunkternas placering i 23 lönegraden.

I likhet med lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen har kommittén funnit adjunkterna böra placeras i 23 lönegraden. Av adjunkterna själva begärd placering i 24 lönegraden skulle innebära ett bortseende från vissa förhållanden, som enligt kommitténs mening böra tagas i betraktande vid tillämpning av det föreslagna lönesystemet på läroverkens lärare. I jämförelse med befattningshavare inom den övriga statsförvaltningen, vilka i fråga om utbildning och arbetets beskaffenhet äro närmast jämställda med adjunkterna, intaga adjunkterna en bestämt förmånligare ställning både i fråga om de långa ferierna och den i viss mån friare tjänstgöringen under terminerna. Vitsord torde få tillmätas överstyrelsens uttalande, att »det är omöjligt att bortse ifrån att lärarna genom sina ferier och tillfälliga ledigheter från undervisningen äro i åtnjutande av en vilo-

Kommittén.

och rekreationstid, som är dubbelt eller i vissa fall mer än dubbelt så stor som semestertiden för de statens befattningshavare, med vilka de enligt löneregleringsförslaget skulle i lönehänseende likställas». Tillströmningen, sådan den kan bedömas på grund av till lediga tjänster anmälda antal sökande, giver vid handen, att för läroverkens adjunktsbefattningar även med nuvarande avlöningsförhållanden finnes erforderlig tillgång på väl kvalificerade lärarekrafter. Det kan med hänsyn till nämnda omständigheter icke anses motiverat att för adjunkterna förorda en placering i 24 lönegraden, utan kommittén föreslår, att manlig adjunkt hänföres till 23 lönegraden och kvinnlig adjunkt till 20 lönegraden.

I och med de kommunala mellanskolornas förstatligande överflyttas vissa ordinarie ämneslärare från tjänst vid kommunal mellanskola till adjunktstjänst vid statsläroverk utan att innehava behörighet till sådan adjunktstjänst. För dessa föreslår kommittén placering en lönegrad lägre än för övriga adjunkter. I tjänsteförteckningen har därför under de allmänna läroverken måst upptagas jämväl adjunkt utan föreskriven adjunktskompetens.

Ämneslärarinnor.

Lärarelönekommittén.

Vid 1918 års lönereglering bestämdes avlöningen till ämneslärarinna till 2 800 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor. Inom 1902 års löneregleringskommitté hade reservationsvis föreslagits full likställighet mellan ämneslärarinnor vid samskolor och de ordinarie lärarinnorna vid kommunala mellanskolor, vilka senare utöver kontant lön åtnjöt fri bostad och bränsle eller minimiersättning därför med 350 kronor. Lärarelönekommittén godtog denna likställighet genom att placera båda kategorierna i samma lönegrad 19 (B 14 a).

För första lärarinna föreslogs ett särskilt arvode av 700 kronor.

Skolöverstyrelsen.

Förslaget i denna del biträdades helt av skolöverstyrelsen, detta dess mer, som styrelsen ifrågasatt en stark utökning av samskolelärarinnornas tjänstgöringsskyldighet.

Kommittén.

Sedan 1918 års lönereglering genomfördes, hava betydande ändringar gjorts i fråga om avlöningsförhållandena för läroverkens ämneslärarinnor. Dels hava de kommit i åtnjutande av tillfällig löneförbättring, dels hava de adjunktskompetenta fått lönen höjd från 2 800 kronor till 3 600 kronor.

Kommittén delar lärarelönekommitténs och skolöverstyrelsens mening beträffande likställighet mellan ämneslärarinnor vid statsläroverk och kommunala mellanskolor eller, såsom kommittén benämner dem, kommunala realskolor.

Skillnaden mellan adjunktskompetent och icke adjunktskompetent lärare vid kommunal realskola föreslår kommittén skola bestå däri, att den förre i och för löneuppflyttning får tillgodoräkna sig tre år. Motivering härför är given vid förslaget om lönereglering för de kommunala real-

skolornas lärare. I överensstämmelse härmed föreslår kommittén, att adjunktskompetent och icke adjunktskompetent ordinarie ämneslärarinna placeras i samma lönegrad, den 19, men med nämnd rätt för den förra.

Det av lärarelönekommittén föreslagna arvudet till första lärarinna av 700 kronor kan kommittén icke tillstyrka. Endast med tvekan vill kommittén förorda bibehållandet av sådan särskild ersättning vid ett högsta belopp av 500 kronor och föreslår, att skolöverstyrelsen erhåller rätt att pröva, i vad mån sådan ersättning må utgå med ett lägre belopp vid vissa läroverk än vid andra, allt efter olika läroverks olika arbetsuppgifter för ifrågavarande särskilda uppdrag. Ersättningen bör utgå till sådan lärare, vare sig kvinnlig eller manlig, som vid samläroverk förordnas såsom tillsynslärare.

För lärare i gymnastik, teckning och musik bibehöll lärarelönekommittén ensartade avlöningsgrunder liksom hittills. Placeringen i lönegrader gjordes i enlighet med följande tablå:

Övnings-
lärare.

Lärarelöne-
kommittén.

Timal per vecka	Manlig teknings- lärare, gymnastik- lärare och musik- lärare vid all- mänt läroverk	Kvinnlig teknings- lärare, gymnastik- lärare (samskola) och musiklärare vid allmänt läro- verk
	Lönegrad	Lönegrad
10—14	5	2 (B 1)
15—19	11	7 (B 5 b)
20—24	15	11 (B 8)
25—29	18	15 (B 11 a)
30—34	21	18 (B 13)

Såsom tidigare nämnts, föreslog lärarelönekommittén, att lärarinnor i handarbete borde anställas såsom icke-ordinarie.

I likhet med lärarelönekommittén ansåg skolöverstyrelsen otillräckliga skäl föreligga för skillnad i avlöningshänseende för övningslärare vid högre allmänt läroverk och realskola. Däremot fann överstyrelsen lärarna i gymnastik böra tillerkännas något högre löneförmåner än övriga övningslärare i betraktande av det större ansvar och den tyngre arbetsbörda, som undervisning i gymnastik innebure, vartill komme, att gymnastik och den fysiska fostran över huvud taget börjat tillmätas allt större betydelse i skolarbetet. Även den omständigheten, att gymnastiklärarnas utbildning i stort sett kunde anses ligga på ett något högre plan än övriga övningslärares, motiverade för de förra i regel högre placering än för teknings- eller musiklärare.

Skolöver-
styrelsen.

Vid inplaceringen i lönesystemet avvek överstyrelsen från lärarelönekommitténs förslag i fråga om veckotimslatitudens tillämpning på ifråga-

varande lärare (se sid. 33); överstyrelsens majoritet stannade för ett förslag, betecknat alternativ I. Reservation häremot anfördes emellertid av generaldirektören samt två undervisningsråd, vilka i stället förordade alternativ IV. I enlighet därmed skulle manlig gymnastiklärare placeras i 22 lönegraden och kvinnlig i 19 (B 14 a) lönegraden samt manlig musik- och teckningslärare i 21 lönegraden och kvinnlig sådan lärare i 18 (B 13) lönegraden.

Kommittén. Kommittén anser likställighet böra råda mellan övningslärare vid högre allmänt läroverk och vid realskola.

Beträffande det av skolöverstyrelsen väckta förslaget om högre löneställning för gymnastiklärare än för övriga övningslärare kan kommittén icke förbise det förhållandet, att genom den nya läroverksorganisationen gymnastik samt därmed sammanhängande idrotts- och friluftsverksamhet erhållit en annan och betydelsefullare plats i skolarbetet än tidigare. Till det arbete och ansvar för planläggningen och övervakandet av ungdomens friluftsliv, som påvilar läroverkens gymnastiklärare, synes viss hänsyn kunna tagas vid lönesättningen, ehuru kommittén icke finner tiden inne att i fråga om själva lönegradsplaceringen ställa gymnastiklärarna över de andra övningsläraregrupperna. Kommittén hyser härutinnan samma mening som lärarelönekommittén, vilken ansåg, att härmed borde anstå, tills i samband med en eventuell omorganisation av gymnastiska centralinstitutet deras utbildningsförhållanden blivit på annat sätt ordnade. En placering av gymnastiklärarna en lönegrad högre än övriga övningslärare synes kommittén för övrigt mindre rationell även ur den synpunkten, att skäl till sådant hänsynstagande, som kommittén vill göra beträffande läroverkens gymnastiklärare, icke föreligger i fråga om övriga läroanstalters motsvarande lärare. Med kommitténs här nedan framlagda förslag placeras de i samma lönegrad med samma tjänstställning, men ett vederlag kommer likväl läroverkens gymnastiklärare till del för deras på grund av läroverksorganisationen inträdda ändrade arbetsförhållanden.

Den hänsyn, kommittén enligt vad nyss sagts funnit redan nu kunna tagas till de för läroverkens gymnastiklärare inträdda arbetsförhållandena, skulle taga sig uttryck i bestämmelser av samma innebörd som de i läroverksstadgan givna föreskrifterna rörande minimi- och maximitid för ämneslärarnas tjänstgöring. I det syftet föreslår kommittén, att gymnastiklärarens vid läroverken hemarbete räknas såsom underlag för lön på följande sätt: för intill 13 timmars tjänstgöring ökas den tid, som i varje fall beräknas såsom underlag för lön, med 1 timme, för 14—21 timmars tjänstgöring med 2 timmar och för 22 eller flera timmars tjänstgöring med 3 timmar. I övrigt hänvisar kommittén till vad å sid 36—37 anförts i fråga om systemet för övningslärarnas avlöning.

På grund av olika på frågan inverkan omständigheter och då övningslärarnas tjänstgöring i synnerligen många fall understiger, vad kon-

mittén ansett böra betraktas såsom normerande för lönegradsplaceringen, kan kommittén icke placera *lärare i gymnastik, musik eller teckning* högre än manlig i 20 lönegraden och kvinnlig i 18 lönegraden. Denna placering medför, att lärare med 15 timmars tjänstgöring komma upp till en avlöning, som överstiger den nu utgående. Inom lägre dyrortsgrupper medför placeringen en minskning i slutlön för dem, som hava full tjänstgöring, men kommittén anser sig icke kunna undgå den konsekvensen av det nuvarande mindre rationella lönesystemets tillrättande med mindre än att övningslärarnas lön sattes högre, än som med hänsyn till andra läraregrupper kan anses försvarbart.

Lärarinna i kvinnligt handarbete eller *hushållsgöromål* föreslås till placering i 13 lönegraden för tjänstgöring av 30 veckotimmar, med reduktion för understigande veckotimmar enligt systemet för övningslärares avlöning. Vid tiden för lärarelönekommitténs utredningsarbete funnos vid läroverken inga lärarinnor i hushållsgöromål; 1928 års lönekommitté föreslår, att dessa senare inrättade tjänster bliva reglerade samtidigt med övriga läroverkens befattningar.

Kommittén har övervägt, huruvida *lärare i manlig slöjd* vid läroverken borde erhålla fastare anställningsformer, än nu är fallet. Det är inkonsekvent, att lärarinnor i kvinnligt handarbete kunna bliva ordinarie, ehuru deras tjänster omfatta mindre veckotimantal än undervisningen i manlig slöjd. Ätminstone de slöjdlärare, vilkas tjänstgöring uppgår till minst 20 veckotimmar, synas böra erhålla ordinarie anställning, med lön enligt systemet för övningslärare. Såsom lämplig lönegrad för manlig ordinarie slöjdlärare förordar kommittén 14 lönegraden och för kvinnlig slöjdlärare 12 lönegraden.

I förslag till avlöningsreglemente 32 § angav lärarelönekommittén närmare grunder för avlöning till extra och vikarierande manliga ämneslärare vid allmänt läroverk, kvinnliga sådana samt vikarierande ämneslärarinnor vid samskola ävensom till timplärare i läsämne, lärarinnor i kvinnligt handarbete samt vikarierande och biträdande lärare i övningsämne. Förslaget innehöll följande avlöningsgrunder:

a) extra och vikarierande manlig ämneslärare, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, åtnjuter, för läsår räknat, lön enligt löneklassen 19 samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

b) annan extra och vikarierande manlig ämneslärare åtnjuter, för läsår räknat, lön efter löneklassen 18 samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

c) extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare vid högre allmänt läroverk eller realskola, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, åtnjuter, för läsår

Icke-ordinarie lärare.
Lärarelönekommittén.

räknat, lön enligt löneklassen 17 (B 16) samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

d) annan extra och vikarierande kvinnlig ämneslärare vid högre allmänt läroverk eller realskola åtnjuter, för läsår räknat, lön efter löneklassen 16 (B 15) samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

e) vikarierande ämneslärarinna vid samskola, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till ämneslärarinnebefattning vid dylik skola, åtnjuter, för läsår räknat, lön enligt löneklassen 15 (B 14) samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

f) annan vikarierande ämneslärarinna vid samskola åtnjuter, för läsår räknat, lön enligt löneklassen 13 (B 13) samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

g) timlärare i läsämne åtnjuter arvode, beräknat med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig timlärare, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk	170	180	190	200	210	220	230
annan manlig timlärare	145	155	165	175	185	195	205
kvinnlig timlärare, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk	155	165	175	185	195	205	215
annan kvinnlig timlärare	130	140	150	160	170	180	190

h) extra eller vikarierande övningslärare åtnjuter arvode, beräknat med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig extra eller vikarierande teckningslärare, gymnastiklärare eller musiklärare	122	128	134	140	146	152	158
kvinnlig extra eller vikarierande teckningslärare, gymnastiklärare eller musiklärare	117	123	129	135	141	147	153
kvinnlig extra lärare i handarbete	107	113	119	125	131	137	143
manlig extra lärare i manlig slöjd	117	123	129	135	141	147	153

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen föreslog följande:

manlig extra ordinarie lärare, behörig till lektorstjänst och med tjänstgöring till huvudsaklig del på gymnasie-stadiet, löneklass 20; kvinnlig 18 (B 17);

manlig extra ordinarie adjunktskompetent lärare löneklass 19; kvinnlig 17 (B 16);

icke adjunktskompetent manlig extra ordinarie lärare löneklass 18; kvinnlig 16 (B 15);

vikarierande ämneslärarinna vid samskola med kompetens till dylik befattning löneklass 15 (B 14);

vikarierande ämneslärarinna vid samskola utan kompetens till befattningen löneklass 13 (B 13).

Lärarelönekommitténs förslag till avlöningsgrunder för timlärare biträdades av skolöverstyrelsen ävensom förslaget, att lärarinnor i kvinnligt handarbete erhöles icke-ordinarie anställning.

Samtliga extra ordinarie och vikarierande lärare i läsämne — icke timlärare — föreslogos av överstyrelsen, liksom av lärarelönekommittén, till uppflyttning i högre löneklass efter grunder, som Kungl. Maj:t skulle bestämma.

I anslutning till de grunder, vilka kommittén angiver i utkast till tilläggsbestämmelser till avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän, föreslår kommittén följande löner för icke-ordinarie lärare vid de allmänna läroverken:

Kommittén.

till extra ordinarie lärare i läsämne, manlig enligt 21, kvinnlig enligt 18 lönegraden; till extra ordinarie lärare i gymnastik, musik eller teckning, manlig enligt 18 lönegraden, kvinnlig enligt 16 lönegraden;

till extra lärare i läsämne, manlig enligt 18 löneklassen, kvinnlig enligt 15 löneklassen.

De avlöningsgrunder kommittén föreslår för timlärare, framgå närmare av ovan nämnda utkast till tilläggsbestämmelser. Till detta samt specialmotiveringen härtill hänvisar kommittén i övrigt beträffande avlöning m. m. för icke-ordinarie lärare. Här synes dock böra framhållas, att lönegrad och löneklass för icke-ordinarie lärare hänföra sig till löneplan för extra ordinarie tjänstemän inom civilförvaltningen, i vilken löneplan varje lönegrad börjar två löneklasser lägre och slutar en löneklass lägre än lönegrad med motsvarande ordningsnummer i löneplanen för de ordinarie tjänstemännen.

Lärarelönekommittén behandlade icke avlönings- och därmed sammanhängande frågor för annan vaktmästarpersonal än den vid seminarierna, tekniska läroverken, blindundervisningsanstalterna, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, skeppsgosseskolorna och dövstumskolorna. Denna personals lönefråga beröres i samband med förslag om placering i lönesystemet för befattningshavare vid nämnda institutioner.

Vaktmästare,
eldare och
övrig vakt-
betjäning.

Till 1928 års lönekommitté har den 13 september 1928 av Kungl. Maj:t för utlåtande och förslag remitterats en av Sveriges allmänna läroverks vaktmästarförening i februari 1918 ingiven framställning angående utredning av läroverksbetjäningens tjänstgöring och löneförhållanden m. m. samt i detta ärende av läroverksöverstyrelsen den 25 september 1919, av

statskontoret den 19 januari 1920, av 1902 års lönerogleringskommitté den 2 september 1921, av skolkommissionen den 24 januari 1922 och av skolöverstyrelsen den 23 januari 1927 avgivna utlåtanden. Den 3 december 1919 kompletterade läroverksöverstyrelsen sitt förslag av samma år med framställning och förslag rörande tjänstepersonalen vid högre lärarinneseminariet. Vaktmästarföreningen inkom den 15 januari 1927 med förnyad framställning till Kungl. Maj:t, över vilken skolöverstyrelsen den 23 januari samma år avgav ovan nämnt utlåtande. Den 7 november 1927 inkom vaktmästarföreningen ånyo med anhållan om åtgärders vidtagande för vaktmästarpersonalens statsanställning m. m.

Av vaktmästarföreningen anfördes i framställningen år 1918, att läroverkens vaktmästare stode tillbaka för ämbetsverkens i fråga om anställningens trygghet, avlöningens storlek och utsikterna att undgå nöd på gamla dagar. I senare inlaga yrkades, att vaktmästarnas tjänster skulle bli ordinarie och att en reglering av löne- och arbetsförhållanden skulle vidtagas. Då avlöningen utginge ur läroverkens ljus- och vedkassa, kunde den bli beroende av faktorer, som inverkade olika på olika orter och i varje fall försvårade eller omöjliggjorde tillgodoseendet av betjäningens krav, hur välberättigade de än kunde vara.

Skolöverstyrelsen.

. I och för utredning anmodade skolöverstyrelsen läroverkens och högre lärarinneseminariets rektorer och kollegier att yttra sig i ämnet.

Skolöverstyrelsen fann, efter sålunda verkställd utredning, vaktmästarnas begäran om en mera tryggad och ekonomiskt fördelaktigare ställning befogad.

I fråga om formen för anställning ansåg överstyrelsen kollegiet böra yttra sig före vaktmästarnas tillsättning men rektor ensam böra hava bestämmanderätten liksom ensam innehava den disciplinära befogenheten, dock att beträffande vaktbetjäntes skiljande från tjänsten kollegiets mening borde inhämtas.

Att olägenheter följde därav, att avlöningen utginge ur ljus- och vedkassan samt bestämdes av kollegiet, ansåge överstyrelsen bevisat. Dels hade avlöningen vid många läroverk, särskilt de mindre, blivit för knapp, dels hade beloppen t. o. m. för vaktmästare med ungefär likartad tjänstgöring blivit i hög grad växlande. Ett likformigt lönesystem borde träda i det gamlas ställe, och förutsättningen härför vore, att vaktmästarnas avlöning utginge ur statsmedel. Oegentligt vore dock att bestrida utgiften i fråga av terminsavgifterna till statsverket ävensom en del av ljus- och vedkassan och en annan del av statsmedel, utan överstyrelsen hemställde om att vaktmästares avlöning i penningar helt måtte övertagas av staten.

Läroverksvaktmästares befattning ansåg överstyrelsen vara mera maktpåliggande och ansträngande än t. ex. vaktmästarnas vid departementen, de centrala ämbetsverken och länsstyrelserna. Dessa senare hade

i allmänhet en stor del av dagen ledig, medan de förras arbetsdag började mycket tidigt och slutade sent. Detta gällde i första hand de egentliga vaktmästarna vid högre lärarinneseminariet och de större läroverken, vilka i lönehänseende borde ställas lika med förste vaktmästarna vid statens ämbetsverk och betecknas med benämningen vaktmästare av andra graden. Övriga läroverksvaktmästare borde avlönas i likhet med expeditionsvakter och betecknas såsom vaktmästare av första graden.

Av en utav överstyrelsen verkställd undersökning angående behov av vaktmästarpersonal framginge, att en vaktmästare av andra graden borde finnas vid högre lärarinneseminariet och vart och ett av de högre läroverken samt vid de fem största realskolorna. Två vaktmästare av första graden skulle dessutom finnas vid vart och ett av nio högre allmänna läroverk, en vid vart och ett av övriga högre läroverk utom fem, vid vilka endast en av första graden skulle finnas. Vidare skulle av senare slaget finnas en vid varje realskola utom ovan nämnda fem. Kvinnliga vaktmästare borde kunna anställas av senare slaget, med ett avlöningsbelopp 20 % lägre än för motsvarande manlig vaktmästare. För kvinnlig vaktmästare, som i undantagsfall anställdes i stället för manlig av andra graden, borde i varje särskilt fall avlöningen bestämmas av Kungl. Maj:t.

Till den för längre eller kortare tid erforderliga extra personalen borde avlöningen utgå ur läroverkets kassor.

Vid varje läroverk borde en vaktmästare åtnjuta förmånen av bostad med bränsle och lyse; hyressumman borde, där ersättning lämnades, utgå ur byggnadsfonden och i motsvarande fall kostnaden för bränsle och lyse ur ljus- och vedkassan. För naturaförmåner eller ersättning därför borde avdrag göras å den kontanta lönen: för bostad och bränsle i Stockholm med 300 kronor, i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län med 225 kronor, å övriga orter med 150 kronor; för lyse med 25 kronor.

Dessutom borde fastställas bestämmelser med begränsning av kostnaderna i avseende på bränsle och lyse för de vaktmästare, som kunde komma att åtnjuta sådan förmån. Bostadsinnehavaren skulle vara pliktig att själv verkställa eller bekosta sågning, huggning och uppbärning av det för bostaden avsedda bränslet. Förmån av lyse borde i fråga om förbrukning av elektrisk ström innebära allenast rätt till en årlig maxiförbrukning av 100 kilowattimmar.

Statskontoret ansåg, att det vore mindre lämpligt och staten knappast värdigt, att statstjänare avlönades av läroverkens elever. Med hänsyn till av läroverksöverstyrelsen anförda omständigheter, särskilt den stora svårigheten att med det nu rådande avlöningssystemet uppnå enhetlighet, ansåg sig statskontoret kunna tillstyrka, att staten åtog sig avlöningen av läroverkens vaktmästare. Detta vore även att fullfölja en redan av statsförvaltningen godtagen princip, tillämpad vid andra statsanstalter, t. ex. folkskoleseminarier och tekniska läroverk.

Statskontoret.

I likhet med läroverksöverstyrelsen ansåg statskontoret, att utvägen att höja lärjungeavgifterna till statsverket icke borde anlitas.

Vad beträffar avlöningen ansåg statskontoret, att vaktmästarna av den högre gruppen borde avlönas högre än vanliga vaktmästare av samma typ inom statsförvaltningen. Det syntes nämligen av handlingarna vara ådagalagt, att läroverksvaktmästarnas dagliga arbetstid betydligt överskred den för vaktmästarna vid exempelvis de centrala ämbetsverken föreskrivna samt även att vaktmästaryssslorna vid de högre läroverken fordrade större mångsidighet hos sina innehavare. De »egentliga vaktmästarna» vid de allmänna läroverken borde därför erhålla högre avlöning än vaktmästarna vid de centrala ämbetsverken eller landsstaten. Mot de av läroverksöverstyrelsen föreslagna beloppen hade statskontoret den erinran att framställa, att i avlöningarna för vaktmästarna vid läroverken i Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län borde ingå ortstillägg med 75 kronor eller samma belopp som till nämnda läns länsstyrelsevaktmästare. Avdrag från den kontanta lönen för bostad och bränsle med 225 kronor borde göras även i Västernorrlands län. Dessutom borde kvinnlig vaktmästare tillerkännas ortstillägg i de fall, där manlig skulle vara därtill berättigad.

Enligt statskontoret kunde det ifrågasättas, huruvida icke omedelbart föregående tjänstgöring såsom läroverksvaktmästare borde få räknas vederbörande till godo för erhållande av ålderstillägg, enär dessa befattningshavare redan förut utövat statstjänares funktioner.

Till sist erinrade statskontoret, att med lönereglering följde frågan om pensioneringens ordnande. För att ifrågavarande befattningshavare skulle kunna beredas full fördel av pensionsrätten, syntes de böra undfå rätt att för pension få tillgodoräkna sig hela sin föregående tjänstgöring vid allmänt läroverk.

Beträffande familjepensioneringen kunde ifrågasättas ett bidrag av staten till gäldande av befodringsavgifter i likhet med vad 1918 års riksdag medgav i fråga om sjukvårds- och ekonomipersonal vid statens hospital och asyler.

*Påminnelser
från vakt-
mästarför-
eningen.*

I påminnelser i februari 1920 yrkade vaktmästarföreningen, att maskinisterna vid de större läroverken i Stockholm, Göteborg och Malmö samt de vaktmästare vid de större realskolorna, vilka förutom vaktmästar-tjänsten även skötte värmeledningen, skulle åtnjuta samma lön som vaktmästarna vid de större läroverken.

Löneförmånerna borde sättas till 2100 respektive 1900 kronor för de båda grupperna, ålderstilläggen till 200 kronor, ortstilläggen höjas till 300 kronor och 150 kronor. Alla vaktmästare borde åtnjuta fri bostad jämte bränsle och lyse eller ersättning därför utan avdrag å lönen. Semester borde tillkomma varje i ordinarie tjänst antagen vaktmästare och arvodet till semestervikarie utgå av allmänna medel.

1902 års löneregleringskommitté ansåg de vid de allmänna läroverken anställda vaktmästarna och med dessa jämförliga befattningshavare redan vara i viss mening statsfunktionärer och att frågan nu gällde, huruvida de lämpligen borde göras till ordinarie befattningshavare i statens tjänst. Det borde tillses, att ordinarie befattningar icke inrättades i de fall, där full sysselsättning icke kunde beredas personalen. Kommittén ansåg, att en definitiv lönereglering skulle medföra ett fastlåsande av förhållanden, som på ett mera praktiskt, mera ändamålsenligt och mera smidigt sätt låte sig ordna genom ett bibehållande av det hittillsvarande systemet. Intet avgörande skäl att göra dessa befattningar till ordinarie statstjänster låge i det betydelsefulla och behjärtansvärda spörsmålet angående ordnandet av pensioneringen.

1902 års
löneregleringskom-
mitté.

Med hänsyn till det sagda samt med hänsyn till de år 1921 rådande statsfinansiella förhållandena ansåg sig löneregleringskommittén icke åtminstone för den tidpunkten kunna tillstyrka, att läroverksvaktmästarna gjordes till ordinarie statstjänstemän.

För vaktmästaren och eldaren vid högre lärarinneseminariet, redan uppförda å seminariets ordinarie stat, kunde däremot en definitiv lönereglering vidtagas oberoende av spörsmålet om betjäningen vid de allmänna läroverken.

Skolkommissionen avgav år 1922 ett utlåtande över vaktmästarnas löneframställningar och anförde endast, att kommissionen komme att föreslå, att avlöningen åt läroverkens vaktmästare och eldare skulle åligga vederbörande läroverkskommuner och att i följd av detta förslag frågan om avlönings-, pensions- och anställningsförhållanden borde upptagas till slutgiltigt avgörande i samband med ordnandet av läroverkens ställning i det hela.

Skolkom-
missionen.

Kommittén instämmer i statskontorets uttalande, att staten bör åtaga sig läroverksvaktmästarnas avlöning, såsom redan skett vid t. ex. de tekniska läroverken. Detta åtagande bör dock begränsas till den vaktbetjäning, som har full tjänstgöring, medan övrig personal av ifrågavarande slag bör anställas och avlönas på hittills vanligt sätt och enligt grunder, som för varje läroanstalt för sig befinnas lämpliga.

Kommittén.

Såsom skolöverstyrelsens utredning visar, äro vaktmästarna beträffande arten och omfånget av sin syssla i flera avseenden olika ställda vid olika läroverk. Vid de mindre skolorna finnes blott en vaktmästare, i vilkens åligganden utom egentlig vaktmästartjänst ingår även uppdraget att ombesörja eldning. Där två eller flera vaktmästare finnas, utgör den enes huvudsyssla att ombesörja eldning, medan jämväl åligganden av annan art, t. ex. smärre reparationer, biträde med egentliga vaktmästaruppdrag o. d., ingå i tjänsten. På grund av dylika förhållanden är det å ena sidan lämpligt och naturligt med olika löneställning; å andra sidan icke lämpligt med andra benämningar än vaktmästare, dock att vakt-

mästare med den högre löneställningen betecknas såsom förste vaktmästare, de övriga såsom vaktmästare. I likhet med vad som gäller för vaktmästare inom den övriga statsförvaltningen torde lägre löneställning för kvinnliga befattningshavare i vaktmästartjänst icke behöva ifrågakomma.

Beträffande läroverkens vaktmästare föreslår därför kommittén,

att vid vart och ett av de högre allmänna läroverken samt vid fem realskolor, nämligen Vasa och Katarina realskola i Stockholm, Malmö realskola samt Göteborgs östra och västra realskola, *en* vaktmästare erhåller anställning såsom *förste vaktmästare*;

att av vaktbetjäningen vid de högre allmänna läroverken i Uppsala, Linköping, Karlskrona, Malmö, Örebro, å Södermalm i Stockholm och Östermalm i Stockholm, vid högre latinläroverket å Norrmalm i Stockholm, högre realläroverket å Norrmalm i Stockholm samt Göteborgs högre latinläroverk och Göteborgs högre realläroverk *två* erhålla anställning såsom *vaktmästare*;

att vid samtliga realskolor samt högre allmänna läroverken i Norrköping, Jönköping, Kalmar, Lund, Hälsingborg, Halmstad, Karlstad, Västerås, Gävle, Sundsvall och Östersund samt å Kungsholmen och vid nya elementarskolan i Stockholm *en* erhåller anställning såsom *vaktmästare*.

Vid detta förslag är hänsyn tagen till de storleksförhållanden, som beträffande de olika läroverken inträda efter skolomorganisationens fullständiga genomförande. Dock är härvid avseende fäst vid den plan för denna organisation, som anknyter till riksdagens beslut av år 1927. Det torde bliva erforderligt, att skolöverstyrelsen beträffande förslaget erhåller i uppdrag att verkställa de modifikationer, som senare beslut av riksdagen i fråga om ändringar av 1927 års organisationsplan må betinga.

I fråga om löneplacering föreslår kommittén, att *förste vaktmästare* erhåller lön enligt 7 lönegraden och *vaktmästare* enligt 5 lönegraden. I likhet med vad som nu gäller för personal vid statens verk böra åtnjutna naturaförmåner inordnas i lönen och ersättning utgivas av befattningshavarna. Härvid torde flerstädes inträda det förhållandet, att nu utgående avlöningsförmåner komma att underskridas; till detta bör hänsyn tagas vid fastställande av övergångsanordningar beträffande nuvarande befattningshavare.

Slutligen vill kommittén framhålla, att av läroverkens medel böra, såsom hittills skett, kunna utgå ersättning för sådana uppdrag utom tjänsten, som enligt särskild överenskommelse anförtros åt vaktmästarna, t. ex. städning, i den mån det befinnes lämpligt, att dylik syssla ombesörjes av vaktmästaren. Härför anser kommittén ingen tilläggsbestämelse erforderlig, enär dylika uppdrag för dessa befattningshavares del icke kunna sägas falla under sådan »tjänstgöring vid vederbörande verk», som omnämnes i 28 § 4 mom. i avlöningsreglementet.

2. Högre lärarinneseminariet.

Wid 1918 års lönereglering erhöill manlig rektor vid högre lärarinneseminariet 500 kronor utöver avlöning till rektor vid högre allmänt läroverk. Tillägget är lika med skillnaden mellan avlöningen till lektorerna vid de båda slagen av undervisningsanstalter. Dessutom utgår av statsmedel hyresbidrag med ett belopp av 3500 kronor. Tillfällig löneförbättring utgår med 1000 kronor.

Rektor.

Lärarelönekommittén ansåg, att rektor vid högre lärarinneseminariet borde jämföras med rektor vid de största högre allmänna läroverken, och hänförde honom till 30 lönegraden, 33 löneklassen, med bibehållande av särskilt arvode, höjt från 500 kronor till 600 kronor. Kvinnlig rektor placerades i 26 lönegraden (B 20), högsta löneklassen.

Lärarelöne-
kommittén.

Skolöverstyrelsen likställde rektor vid högre lärarinneseminariet med rektorerna vid provårsläroverken och föreslog ett särskilt arvode av 1800 kronor — vid läroverken 2000 kronor — att utöver lön, lika med de högst ställda läroverksrektorernas, utgå till den förre. Dessutom skulle samma löneförstärkning, 480 kronor, som föreslagits för det stora flertalet läroverksrektorerna, till honom utgå, medan hyresersättningen komme att bortfalla. För kvinnlig rektor föreslogs 26 lönegraden (B 20), 29 löneklassen, med löneförstärkning av 480 kronor.

Skolöver-
styrelsen.

Kommittén kan icke ansluta sig till den av skolöverstyrelsen uttalade meningen, att rektor vid högre lärarinneseminariet bör åtnjuta sådant tilläggsarvode, som tillkommer rektor vid provårsläroverk i dennes egenkap av föreståndare för provårskurs. Den praktiska utbildningen av blivande lärare är för rektor vid ett provårsläroverk en uppgift vid sidan om hans egentliga rektorsuppgift, medan däremot ledningen av motsvarande utbildning av högre lärarinneseminariets elever är dess rektors väsentliga uppgift.

Kommittén.

Skolöverstyrelsen hade i övrigt jämfört seminariets rektor med högsta gruppen läroverksrektorerna; överstyrelsens förslag innebar därför ungefär 800 kronors högre avlöning till rektor vid seminariet än till rektor vid ett av de större läroverken i Stockholm. Kommittén anser den förre, med hänsyn till högre lärarinneseminariets omfattning och betydelse samt rektors befattning med utbildning av lärare, böra jämföras med den högsta gruppen av läroverksrektorerna. Enär för dessa föreslagits 34 lönegraden, 36 löneklassen, respektive för kvinnlig 30 lönegraden, 33 löneklassen, föreslår kommittén alltså för rektor vid högre lärarinneseminariet samma löneplacering.

Ingen anledning syntes kommittén föreligga att jämka på nu gällande grundsats, att högre lärarinneseminariets lärare skulle i avlöningshänseende vara bättre tillgodosedda än läroverkens: undervisningen vid det

Lektorer,
adjunkter och
övningskol-
lärare.

Lärarelöne-kommittén. förra måste hållas på en mera vetenskaplig nivå och i viss mån hava den akademiska undervisningens form. Kommittén föreslog därför placering av manliga lektorer i 28 lönegraden och av kvinnliga i 25 (B 18). Därtill skulle tillsvdare komma det hyresbidrag, som i vederbörlig ordning bestämdes.

Skolöverstyrelsen. Till alla delar instämde skolöverstyrelsen i lärarelönekommitténs förslag.

Kommittén. I fråga om lektorer ansluter sig kommittén till förut framställda förslag om lön enligt 28 lönegraden för manlig och 25 lönegraden för kvinnlig.

Samma skillnad, som genom nämnd placering åvägbringas mellan lektor vid seminariet och läroverkslektor, anser kommittén böra finnas mellan ifrågavarande läroanstalters adjunkter, för vilka vid seminariet även nu utgår sådant tilläggsarvode, som tillkommer lektor. Adjunkt föreslås därför till placering i 24 för manlig respektive 21 lönegraden för kvinnlig.

Vid högre lärarinneseminariet finnas numera anställda även övningskollärare, för vilka föreslås samma placering som för folkskoleseminariernas övningskollärare eller 19 respektive 16 lönegraden.

Ämneslärarinnor. Vid seminariet funnos intill år 1930 två slag av ämneslärarinnor, ordinarie och biträdande. Lärarelönekommittén föreslog för de förra 20 lönegraden (B 14 b) och för de senare 19 lönegraden (B 14 a). Till biträdande föreståndarinna borde dessutom utgå fri bostad eller hyresersättning.

Lärarelöne-kommittén.

Skolöverstyrelsen. Beträffande ordinarie ämneslärarinna instämde skolöverstyrelsen i lärarelönekommitténs förslag.

För de biträdande ämneslärarinnorna föreslog skolöverstyrelsen lönegraden 17 (B 12) i stället för 19 (B 14 a), enär deras tjänstgöring fölle inom normalskolans förberedande avdelningar och utbildningen stode på ett lägre plan än ämneslärarinnornas.

På grund av förslaget, att alla hyresersättningar skulle bortfalla, föreslog skolöverstyrelsen för biträdande föreståndarinna vid seminariet eller normalskolan lönegrad 20 men därutöver ett särskilt arvode av 1500 kronor, särskilt motiverat dels av hyresersättningens bortfallande, dels av befattningens viktiga uppgift.

Kommittén. För ämneslärarinna föreslår kommittén, i överensstämmelse med placeringen av lektorer och adjunkter i jämförelse med motsvarande befattningshavare vid läroverk, 20 lönegraden, med rätt till tre års tillgodoräknande för adjunktskompetent.

Kommittén biträder överstyrelsens förslag om särskild ersättning till biträdande föreståndarinna och föreslår, att sådan ersättning sättes till

högst 1500 kronor, att utgå efter skolöverstyrelsens bestämmande i varje särskilt fall.

De biträdande ämnesläraryrket äro numera indragna.

För andra övningslärare än lärarinna i handarbete föreslog lärarelön-kommittén, att lönerna skulle utgå efter samma grunder som för motsvarande lärare vid högre allmänt läroverk. Då enligt nuvarande bestämmelser föreskrift om normaltjänstgöring saknades, förutsatte kommittén, att ingen ordinarie lärare finge sig ålagd mindre tjänstgöring än 10 veckotimmar.

I anslutning till nyss nämnda grunder beräknade kommittén avlöningen för lärarinna i handarbete på följande sätt, utgående från att ordinarie lärarinna icke ålades mindre tjänstgöring än 15 veckotimmar:

Timantal per vecka	Lönegrad
15—19	5 (B 4 b)
20—24	7 (B 6 b)
25—29	12 (B 9)
30—34	16 (B 11 b)

De anspråk på likställighet i lönehänseende med övningslärarna vid folkskoleseminarierna, som framställts av högre lärarinneseminariets ävensom de högre allmänna läroverkens motsvarande befattningshavare, ansåg överstyrelsen icke taga skäligen hänsyn till övningsämnenas mera dominerande och krävande ställning vid folkskoleseminarium. Överstyrelsen föreslog därför, att avlöning till högre lärarinneseminariets övningslärare måtte utgå enligt samma grunder, som komme till tillämpning vid de allmänna läroverken.

För lärare i gymnastik, musik eller teckning förordas samma placering som för motsvarande lärare vid läroverk, alltså för manlig lärare 20 lönegraden och för kvinnlig 18 lönegraden.

Lärarinna i handarbete vid högre lärarinneseminariet ävensom vid skolköksseminariet synes kommittén böra placeras en lönegrad högre än sådan lärarinna vid läroverk, varför föreslås 14 lönegraden.

Lärarinnor i hushållsgöromål vid statens skolköksseminarium förordas till lön efter 16 lönegraden; för sådan lärarinna, som tillika är biträdande föreståndarinna, föreslås särskild ersättning med högst 1500 kronor, att utgå efter skolöverstyrelsens bestämmande i varje särskilt fall.

Kommittén föreslår, såsom det ovan sagda antyder, nyreglering för personal vid det med högre lärarinneseminariet förenade statens skolköksseminarium, av vilken personal sex lärarinnor i handarbete och hushållsgöromål äro ordinarie.

I särskilt förslag den 3 december 1919 om lönereglering för *vaktmästare* vid högre lärarinneseminariet har skolöverstyrelsen förordat, att två vakt-

Övningslärare.

Lärarelön-kommittén.

Skolöverstyrelsen.

Kommittén.

Vaktmästare.

mästare finge ordinarie anställning, en med lön såsom förste vaktmästare vid allmänt läroverk och den andre såsom »vaktmästare av första graden». 1902 års löneregleringskommitté har i sitt yttrande år 1921 om vaktmästarens löneförhållanden framhållit, att en definitiv lönereglering kunde vidtagas för nämnda personal vid lärarinneseminariet, oberoende av spörrmålet om vaktbetjäningen vid de allmänna läroverken; vid seminariet i fråga vore nämligen såväl vaktmästare som eldare redan uppförda å dess ordinarie stat.

Lärarelöne-kommittén.

Vaktmästare föreslogos till ordinarie anställning med samma placering, 5 lönegraden, som vaktmästare vid centralt ämbetsverk samt i likhet med denne med avdrag å lönen för bostadsförmån.

Kommittén.

Kommittén, som föreslagit lönereglering för läroverkens vaktbetjäning, förordar ävenledes högre lärarinneseminariets vaktmästare och eldare till ordinarie anställning, den förre med beteckningen *förste vaktmästare* och placering i 7 lönegraden, den senare med benämningen *vaktmästare* med placering i 5 lönegraden. För åtnjutna naturaförmåner skall ersättning utgå enligt avlöningsreglementets bestämmelser.

Icke ordinarie befattningshavare.

Lärarelöne-kommittén.

I fråga om vikarierande lektorer ansåg kommittén omständigheterna motivera en begynnelselön med en löneklass högre än extra lärares vid de allmänna läroverken. Vikarierande ämneslärarinna likställdes med sådan vid samskola. För vikarierande lärare i övningsämne inrycktes i avlöningsreglementet följande förslag:

extra eller vikarierande övningslärare åtnjuter arvode, beräknat med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

manlig extra eller vikarierande teckningslärare och musiklärare samt kvinnlig extra eller vikarierande teckningslärare, musiklärare och gymnastiklärare i likhet med motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken;

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
extra eller vikarierande kvinnlig lärare i handarbete.....	107	113	119	125	131	137	143

Till arvode åt biträde å rektorsexpeditionen, bibliotekarie och läkare föreslog kommittén en gemensam anslagspost av 1 900 kronor att av Kungl. Maj:t fördelas mellan sagda befattningshavare.

Skolöverstyrelsen.

För vikarierande lektors placering en löneklass högre än dylik befattningshavare vid de allmänna läroverken ansåg överstyrelsen behörighet till lektorstjänst böra föreligga.

II anslutning till förslaget om anställning och avlöning för icke-ordinarie lärare, intaget i tidigare nämnt utkast till tilläggsbestämmelser till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, föreslår kommittén, att vid högre lärarinneseminariet lön till icke-ordinarie lärare skall utgå enligt följande grunder, nämligen:

till extra ordinarie: manlig i läsämne enligt 22 lönegraden, kvinnlig i läsämne enligt 19 lönegraden; manlig övningsskollärare enligt 17 lönegraden, kvinnlig övningsskollärare enligt 14 lönegraden; lärarinna i hushållsgöromål enligt 14 lönegraden; lärare i annat övningsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk; till manlig extra övningsskollärare enligt 15 löneklassen och till kvinnlig extra övningsskollärare enligt 12 löneklassen;

till timlärarinna i handarbete 159 kronor för läsår och veckotimme, timlärarinna i hushållsgöromål 177 kronor för läsår och veckotimme och andra extra lärare eller timlärare i övningsämnena enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk;

samt till andra extra lärare eller timlärare i läsämne, än ovan sagts, avlöning enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

3. Statens folkskoleseminarier.

Liksom lärarelönekommittén föreslog en gruppindelning av de högre allmänna läroverkens rektorer, tillstyrkte den även en klassindelning av rektorerna vid folkskoleseminarierna och fann därvid den lämpliga beräkningsgrunden i själva läroanstalternas organisation. Då emellertid vid tiden för kommitténs arbete organisationen av seminarierna ännu icke tagit fast form, utan genom indragning av studentklasser m. m. begränsning av seminariernas verksamhet syntes nödvändig, föreslog kommittén, att vid den tidpunkt, då löneregleringsförslaget skulle föreläggas riksdagen, Kungl. Maj:t skulle efter skolöverstyrelsens hörande angiva grunderna för en klassificering. Härvid förutsattes av kommittén, att en viss proportion mellan antalet rektorer i de olika grupperna fastställdes, ävensom att rektorerna vid provårseminarierna likställdes med rektorerna vid provårsläroverken.

Lärarelöne-
kommittén.

I fråga om placering i lönegrad föreslog kommittén för de olika grupperna densamma som för de högre allmänna läroverken, respektive 28, 29 och 30 lönegraden, med omedelbar placering i lönegradens högsta löneklass.

En kommittéledamot reserverade sig mot förslaget om tre avlöningsgrupper och föreslog endast två, med bortfallande av den lägsta.

Den vid 1918 års lönereglering åvägabragta likställigheten mellan lek-

torer vid folkskoleseminarierna och de högre allmänna läroverken ansåg lärarelönekommittén böra bibehållas.

Adjunkter å övergångsstat jämställdes likaledes med motsvarande befattningshavare vid läroverken.

Vid 1918 års löne reglering blevo *övningskollärarna* ordinarie befattningshavare och i avlöningshänseende ställda högre än de högst avlönade folkskolelärarna. Lärarelönekommittén bibehöll denna jämförelse och placerade de manliga övningskollärarna i lönegrad 20, de kvinnliga i 17 (B 12).

Genom nyss nämnda löne reglering blevo *lärarna i teckning, gymnastik eller musik* vid folkskoleseminarierna i lönehänseende gynnsammare ställda — 10 kronor per veckotimme — än motsvarande lärare vid de högre allmänna läroverken. Lärarelönekommittén föreslog placering i lönegrad på följande sätt:

Timantal per vecka	Lönegrad för manlig lärare	Lönegrad för kvinnlig lärare
10—14	6	3 (B 2)
15—19	12	8 (B 6 a)
20—24	16	12 (B 9)
25—29	19	16 (B 11 b)
30—34	22	19 (B 14 a)

Lärarelönekommittén frångick såtillvida principen vid 1918 års löne reglering, enligt vilken *lärare i slöjd* eller *hushållsgöromål* likställdes, att den fann bestämda skäl förefinnas för en något förmånligare placering av lärarinna i hushållsgöromål. Lönerna beräknades efter följande tablå:

Timantal per vecka	För lärare i slöjd		För lärarinna i hushållsgöromål
	Lönegrad för manlig lärare	Lönegrad för kvinnlig lärare	Lönegrad
10—14	5	2 (B 1)	3 (B 2)
15—19	10	6 (B 5 a)	7 (B 5 b)
20—24	14	10 (B 7)	11 (B 8)
25—29	17	13 (B 10)	15 (B 11 a)
30—34	20	17 (B 12)	18 (B 13)

Lönen för *lärare i trädgårdsskötsel* blev 1918 beräknad efter andra grunder än egentliga övningslärare. Dessutom uppdelades icke dessa lärare i olika lönekategorier alltefter arten av seminarium, enkel- eller dubbelseminarium, utan till lärare vid senare slaget bestämdes ett tilläggsarvode utöver lönen. Lärarelönekommittén förordade nämnda gruppindelning och föreslog: vid enkelseminarium för manlig lärare lönegrad 13, för kvinnlig 9 (B 6 b), vid dubbelseminarium för manlig lönegrad 17 och för

kvinnlig 14 (B 10), utan att bibehålla nu utgående särskilt tilläggsarvode för läraren i Umeå.

I fråga om *icke-ordinarie befattningshavare* föreslog lärarelönekommit-
tén följande grunder, intagna i avlöningsreglementet:

a) extra och vikarierande ämneslärare, manlig eller kvinnlig, vilken är behörig till lektorstjänst vid folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, ävensom annan extra och vikarierande ämneslä-
rare, manlig eller kvinnlig, åtnjuter, för läsår räknat, enahanda avlönings-
förmåner som de, vilka tillkomma motsvarande befattningshavare vid de
allmänna läroverken, varjämte för extra och vikarierande ämneslärare
vid folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg tillsvidare tillkom-
mer hyresbidrag till det belopp, som i vederbörlig ordning bestämmes;

b) timlärare i annat läsämne än hälsolära och ekonomilära åtnjuter ar-
vode, beräknat med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt
för veckotimme räknat:

manlig och kvinnlig timlärare, vilken är behörig till lektorstjänst vid
folkskoleseminarium eller adjunktstjänst vid allmänt läroverk, ävensom
annan manlig och kvinnlig timlärare lika med motsvarande befattnings-
havare vid de allmänna läroverken;

c) manlig vikarierande övningsskollärare åtnjuter, för läsår räknat, lön
enligt 16 löneklassen samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t bestäm-
mer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

d) kvinnlig vikarierande övningsskollärare åtnjuter, för läsår räknat,
lön enligt 13 löneklassen samt kan efter grunder, som Kungl. Maj:t be-
stämmer, uppflyttas till högre löneklass av samma löneplan;

e) extra eller vikarierande övningslärare åtnjuter arvode, beräknat
med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för veckotimme
räknat:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig extra eller vikarierande lärare i teckning, i musik eller i gymnastik med lek och idrott	132	138	144	150	156	162	168
kvinnlig extra eller vikarierande lärare i teck- ning, i musik eller i gymnastik med lek och idrott	127	133	139	145	151	157	163
extra eller vikarierande lärarinna i hushållsgöro- mål	125	131	137	143	149	155	161
extra eller vikarierande lärare i manlig slöjd ...	127	133	139	145	151	157	163
extra eller vikarierande lärarinna i kvinnlig slöjd	122	128	134	140	146	152	158

Enligt överstyrelsens mening hade beträffande rektorerna inga bäran-
de skäl anförts för avvikelser från de grunder, som överstyrelsen föreslag-
it för de allmänna läroverken. Arvodestillägg efter dessa grunder borde
utgå på det sättet, att dubbelseminarierna likställdes med de största högre

Skolöver-
styrelsen.

läroverken, enkelseminarier med studentkurs med de medelstora läroverken och enkelseminarier utan studentkurs med de mindre. Till rektor vid provårsseminarium skulle därutöver utgå särskilt arvode med högst 2 000 kronor för år, i enlighet med vad som föreslagits för provårsläroverkens rektorer.

I fråga om ämneslärarna följde överstyrelsen lärarelönekommitténs förslag.

Placering av övningslärarna högre än motsvarande befattningshavare vid de allmänna läroverken fann överstyrelsen obetingat rättvis. I enlighet med sin placering av läroverkens gymnastiklärare högre än övriga övningslärare uppflyttade överstyrelsen även seminariernas gymnastiklärare en lönegrad. Lärarinna i kvinnlig slöjd kunde icke, varken med hänsyn till utbildningen eller arbetets art, i löneavseende ställas efter lärarinna i hushållsgöromål. Lärare i trädgårdsskötsel, särskilt vid enkelseminarium, ansåg överstyrelsen likaledes hava fått för låg placering och föreslog lönegrad 14 respektive 10 (B 7).

Spörsmålet om övningsskollärarnas rättvisa inplacering å löneskalan fann överstyrelsen vara det mest svårbedömda och samtidigt med hänsyn till konsekvenserna viktigaste. Härom anförde överstyrelsen: »Den erfarenhet, överstyrelsen besitter rörande betydelsen av dessa befattningshavares gärning i lärarutbildningens tjänst, inskräper synnerligt starkt den grundläggande betydelsen av övningsskollärarnas insats i seminariets hela arbete. Det torde ock förhålla sig så, att, i den mån för ämneslärarbefattningarna förvärvats personer med mera vetenskapligt inriktad och betonad utbildning, än tidigare varit fallet, den ytterst betydelsefulla uppgiften att uppehålla seminariets förbindelse och sammanhang med folkskolan i mycket hög grad kommit att påvila övningsskolans lärare. Härav blir det uppenbart, att det måste ligga synnerlig vikt uppå att för dessa befattningar kunna förvärva personer med ej blott gedigen utbildning och levande pedagogiskt intresse utan även med alldeles speciellt mångsidig och omfattande praktisk erfarenhet om folkskolans arbete. Ur sistnämnda synpunkt ha under senare år icke sällan svårigheter mött för en god rekrytering, vilka svårigheter med stor sannolikhet kunna återföras på den ekonomiskt ogynnsamma ställning, som en övningsskollärare intagit i förhållande ej blott till lärare i folkskolans överbyggnad utan jämväl i den egentliga folkskolan i städer, där särskilda kommunala lönetillägg hittills utgått. Det synes överstyrelsen angeläget, att härutinnan en ändring må ske. Otvivelaktigt är den av kommittén föreslagna placeringen av övningsskolans lärare ägnad att till en del undanröja de nuvarande svårigheterna, i vad dessa hava avseende på folkskolan, försåvitt den anordning, som av överstyrelsen ifrågasatts rörande naturaförmånerna, kommer till stånd. Men det ligger i öppen dag, att kommittéförslaget svårligen öppnar möjligheter för att åt övningsskolorna förvärva eller bevara lärare med behörighet för högre folkskolor. Genom

den förmånligare placering, som överstyrelsen föreslår för sistnämnda lärargrupp, torde dessa svårigheter snarast komma att ökas. Alltjämt lär det bliva ogörligt att erbjuda sådan lärare ekonomiskt lika gynnsamma betingelser i ett seminariums övningsskola som vid högre folkskolan å orten, ett förhållande, som icke kan vara till fördel för seminarierna. Efter överstyrelsens mening kunna sålunda tungt vägande sakliga skäl anföras för en uppflyttning av övningsskolans lärare i 21 lönegraden. Överstyrelsen skulle ock ansett sig böra bestämt understödja de framkomna yrkandena i sådan riktning, därest icke de av kommittén tillämpade principerna skulle göra en av nämnda jämkning betingad omgruppering jämväl av andra lärargrupper ofrånkomlig. I sådant avseende vill överstyrelsen erinra, att åt högre lärarinneseminiariets biträdande ämneslärarinnor samt åt landstingsseminariernas och statens småskoleseminariers lärare svårigen kan tilldelas en sämre ställning, än som erbjudes åt folkskoleseminariernas övningsskollärare. Jämväl blindskolornas och dövstumskolornas lärare hava medelbart eller omedelbart fått sin löneställning bestämd i förhållande till här förevarande befattningshavare. Då överstyrelsen icke funnit sig kunna ifrågasätta en allmän uppflyttning av samtliga de lärargrupper, vilkas placering i löneavseende influeras av den lönegrad, som kan komma att bliva bestämd för seminariernas övningsskollärare, har överstyrelsen vid det slutliga ståndpunktstagandet sett sig nödsakad att begränsa sig till att framhålla, dels att en placering under 20 lönegraden skulle medföra mycket allvarsamma olägenheter för lärarutbildningen, dels ock att en uppflyttning till 21 lönegraden efter överstyrelsens sätt att se skulle väl överensstämma med de ifrågasattas lärarnas maktpåliggande arbetsuppgifter.»

Vidkommande den icke-ordinarie ämneslärarpersonalen förordades tillämpning av vad som föreslagits rörande motsvarande lärare vid de allmänna läroverken.

Med hänvisning till i annat sammanhang föreslagen utökning av ämneslärarnas veckotimantal framhöll överstyrelsen, hurusom behov av timläraertimmar i läsämnen i allmänhet icke längre skulle komma att föreligga och således en besparing för statsverket komma att inträda.

För de allmänna läroverkens *rektorer* har kommittén föreslagit avlöning med de av kommunen bestridda naturaförmånerna inräknade i lönen. Då vid folkskoleseminarierna dessa förmåner tillhandahållas av statsverket, föreligger ingen svårighet att tillämpa samma principer.

Även beträffande seminariernas rektorer synes en indelning i avlöningsgrupper böra göras. Den indelning i tre dylika, som av lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen föreslagits, anser kommittén lämplig. Grunderna för en sådan indelning böra fastställas av Kungl. Maj:t, och kommittén inskränker sig i det avseendet till förslag om lönebelopp för de särskilda avlöningsgrupperna. Därvid likställer kommittén de olika

Kommittén.

grupperna med motsvarande vid de högre allmänna läroverken och föreslår samma placering som för dessa.

Beträffande *lektorer* samt *manliga adjunkter å övergångsstat* — numera finnas inga kvinnliga adjunkter å övergångsstat — förordar kommittén föreslagen placering: manlig lektor i 27, kvinnlig i 24 lönegraden, manlig adjunkt å indragningsstat i 23 lönegraden.

Övningsskollärare föreslås till placering i 19 respektive 16 lönegraden. Med hänsyn till sitt förslag i fråga om avlöning för folkskollärare, 15 lönegraden för manlig lärare, har kommittén ansett jämväl övningsskollärarna böra placeras något lägre, än lärarelönekommittén tänkt sig, därvid emellertid, på grund av vad skolöverstyrelsen anfört beträffande övningsskollärarnas arbete och löneplacering, kommittén ansett sig icke kunna föreslå lägre placering än de nyss nämnda 19 och 16 lönegraderna.

Kommittén finner lämpligt bibehålla vedertagen skillnad mellan folkskoleseminariernas *övningslärare* och de allmänna läroverkens samt föreslår därför med hänsyn till de senares placering, att ordinarie manliga *lärare i gymnastik, teckning eller musik* placeras i 21 lönegraden, kvinnliga i 19 lönegraden, med tillämpning av för motsvarande lärare vid de allmänna läroverken avsedd beräkning efter antalet undervisningstimmar, därvid löneunderlaget för gymnastiklärare beräknas efter 30 veckotimmar.

Manlig slöjdlärare är av överstyrelsen föreslagen till samma placering som övningsskollärare. Kommittén anser, att utbildning och arbetets art icke motivera denna jämställdhet, utan föreslår placering i 17 lönegraden.

Kvinnlig slöjdlärare bör i analogi härmed placeras i 15 lönegraden; sådan lärare vid *manligt seminariums övningsskola* föreslås till lön enligt samma lönegrad som slöjdlärlarinna vid läroverk eller 13 lönegraden.

För *lärarinna i hushållsgöromål* förordar kommittén 14 lönegraden, vilken placering med hänsyn till kommitténs förslag om 15 lönegraden för kvinnlig slöjdlärare är den lämpliga, enär den förra icke såsom den senare har att utbilda eleverna till facklärarinnor i vederbörligt ämne.

Lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium har föreslagits till tre lönegraders lägre placering än övningsskollärare, vilken relation kommittén finner lämplig. Kommittén förordar alltså för lärare i trädgårdsskötsel följande placering: manlig lärare vid dubbelseminarium 16 lönegraden, kvinnlig 13 lönegraden; manlig lärare vid enkelseminarium 13 lönegraden, kvinnlig 10 lönegraden.

För *icke-ordinarie lärare* föreslår kommittén lön enligt följande grunder: till extra ordinarie och extra lärare i läsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk;

till extra ordinarie och extra övningskollärare enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid högre lärarinneseminariet;

till manlig extra ordinarie lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 19 lönegraden;

till kvinnlig extra ordinarie lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 17 lönegraden;

till manlig extra ordinarie lärare i slöjd enligt 15 lönegraden;

till kvinnlig extra ordinarie lärare i slöjd enligt 13 lönegraden;

till extra ordinarie lärarinna i hushållsgöromål enligt 12 lönegraden.

Beträffande timlärare äro förslag lämnade i tilläggsbestämmelser till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän, till vilket jämte specialmotivering till avlöningsreglementet här hänvisas.

I riksdagens skrivelse nr 8 år 1913 (punkt 167) uttalades, att avlöningsförmåner till vaktbetjäning vid seminarier icke i något fall borde sättas högre än för förste vaktmästare i nyreglerat verk, om utom vanliga vaktmästargöromål eldning och dylikt åläge vaktmästaren, och för övrigt icke i något fall högre än för vaktmästare i nyreglerat verk.

Vakt-
betjäning.

Under flera år före lärarelönekommitténs arbete hade åtskilliga utredningar verkställtts angående seminariernas vaktpersonals avlöningsförhållanden. Av 1902 års löneregleringskommitté föreslogos mera preciserade bestämmelser beträffande denna personals arbets-, anställnings- och avlöningsförhållanden: vid ett och samma seminarium borde minst en, högst två befattningar av nu förevarande slag vara ordinarie; två tjänstegrader borde inrättas, den ena motsvarande förste vaktmästare vid centralt ämbetsverk, den andra motsvarande vaktmästare vid sådant verk; tillsättning och entledigande borde ankomma på skolöverstyrelsen.

1902 års löne-
reglerings-
kommitté.

År 1920 avgav skolöverstyrelsen utlåtande i ämnet och avvek däri i vissa fall från löneregleringskommittén. Särskilt begränsningen till två ordinarie befattningshavare vid ett och samma seminarium avstyrktes. Tillsättningen respektive entledigandet borde verkställas av rektor, dock att beslut skulle underställas skolöverstyrelsen för prövning och stadfästelse.

Mynäigheter.

Statskontoret anslöt sig till uppfattningen om ordinarie ställning i viss utsträckning för ifrågavarande personal men ville lägga frågan om antagande och entledigande helt i rektors hand.

Lärarelönekommittén erinrade om att den trygghet i avseende å anställningen, som den nämnda utredningen visat böra beredas vaktpersonalen, redan genom 1918 års lönereglering åstadkommits för vaktmästarpersonalen vid de tekniska läroverken.

Lärarelöne-
kommittén.

I avseende å avlöningsförhållandena följde lärarelönekommittén utredningens uppdelning av personalen i två tjänstegrader, med avlöningar lika med för förste vaktmästare och vaktmästare i de centrala ämbetsverken bestämda. Till den förra gruppen — förste vaktmästargruppen — borde hänföras dels en vaktmästare vid sådana seminarier, där två eller flera ordinarie vaktmästartjänster inrättades, dels ock vaktmästare vid sådana med värmeledning försedda seminarier, där endast en ordinarie vaktmästarsyssla inrättades; till den senare gruppen — vaktmästargruppen — borde hänföras dels den eller de återstående vaktmästarna vid seminarier med två eller flera ordinarie vaktmästartjänster, dels vaktmästare vid sådana seminarier utan värmeledning, som endast hade en ordinarie vaktmästare, dels ock trädgårdsbiträde med full och stadigvarande sys-selsättning. Med tillämpning av kommunikationsverkens lönesystem skulle dessa grupper hänföras till respektive lönegraderna 7 och 5. Om ock en dylik gruppering borde vara regel, torde det kunna ifrågasättas, huruvida icke med hänsyn till de skiftande arbetsförhållandena för denna personal vid olika seminarier anledning kunde i ett eller annat fall förefinnas till placering av någon eller några befattningshavare i 6 lönegraden. I den mån ordinarie kvinnliga befattningshavare av nu ifrå-gavarande slag borde anställas, torde dessa böra i regel hänföras till med ovan angivna manliga lönegrader jämförliga och i övrigt lämpliga löne-grader i löneplan C, varvid lönegraderna C 1 och C 2 synts kommittén lämpligen kunna ifrågakomma.

Naturaförmåner skulle med sitt värde avdragas å lönen. Anställning och entledigande borde ankomma på rektor, med besvärsmätt hos skolöverstyrelsen.

Spörsmålet om änke- och pupillpensioneringen syntes lärarelönekommittén kunna ordnas i likhet med anordningen beträffande sjukvårds- och ekonomipersonalen vid statens hospital och asyler, enligt vilken visst bidrag lämnades av staten till befordringsavgifter (riksdagen år 1918).

I den mån icke-ordinarie vaktpersonal anställdes, torde den böra av-lönas i enlighet med grunderna för avlöning för extra vaktmästare vid nyreglerade verk.

Skolöverstyrelsen.

I fråga om lärarelönekommitténs förslag beträffande vaktbetjäningen fann överstyrelsen icke någon anledning till erinran.

Kommittén.

Såväl skolöverstyrelsen som 1902 års löne-regleringskommitté hava föreslagit löne-reglering för folkskoleseminariernas vaktbetjäning. Det av lärarelönekommittén framställda förslaget grundar sig på de utredningar, som sålunda tidigare verkstälts; skolöverstyrelsen har, såsom ovan sagts, icke funnit anledning till erinran mot lärarelönekommitténs förslag i detta avseende.

I överensstämmelse med vad förut föreslagits beträffande läroverkens personal av ifrågavarande slag vill kommittén för sin del biträda lärare-

lönekommitténs förslag om löneroglering, med anpassning efter den för de allmänna läroverken förordade anordningen.

Kommittén föreslår därför,

att vid vart och ett av seminarierna i Stockholm, Uppsala, Linköping, Falun, Lund, Landskrona, Göteborg, Karlstad, Härnösand, Umeå och Luleå inrättas *en* befattning såsom *förste vaktmästare* med placering i 7 lönegraden;

att vid vart och ett av seminarierna i Stockholm, Uppsala, Strängnäs, Linköping, Växjö, Skara, Falun, Kalmar, Lund, Karlstad och Luleå inrättas *en* och i Göteborg *två* befattningar såsom *vaktmästare* med placering i 5 lönegraden.

Såväl skolöverstyrelsen som lärarelönekommittén hava ansett behov föreligga av större ordinarie personal, medan statskontoret i det avseendet uttalat tvekan. Kommittén anser, att, då för närvarande en viss omläggning av seminariernas organisation diskuteras, en sådan begränsning som den föreslagna är lämplig, men vill å andra sidan framhålla, att vid några seminarier behovet av flera ordinarie vaktmästare snart torde göra sig gällande och att anordningar för detta behövs fyllande då torde erfordras.

4. Statens småskoleseminarier.

Rektorerna vid statens treklassiga småskoleseminarier, i Haparanda, Murjek och Lycksele, hava nu följande avlöning: manlig 4 900 kronor med tre ålderstillägg å 400 kronor samt tillfällig löneförbättring 800 kronor; kvinnlig 3 400 kronor med tre ålderstillägg å 300 kronor samt tillfällig löneförbättring 700 kronor; i båda fallen därutöver fri bostad eller ersättning därför.

Vid 1920 års löneroglering blevo *ämnes- och övningsskollärarna* likställda med folkskoleseminariernas övningsskollärare.

Skolköksföreståndarinnan åtnjuter i avlöning 1 800 kronor med tre ålderstillägg å 250 kronor samt tillfällig löneförbättring 450 kronor, vartill kommer bostad, bränsle, lyse och kost.

Lärarelönekommittén föreslog för manlig *rektor* 24 lönegraden och för kvinnlig 20 lönegraden (B 15 a).

Beträffande *ämnes- och övningsskollärare* framhöll lärarelönekommittén, att på grund av särskilt språkförhållandena stor svårighet rådde att få kompetenta krafter till dessa avlägset liggande seminarier; dock stannade kommittén vid att föreslå bibehållandet av likställighet med folkskoleseminariernas övningsskollärare och förordade därför 20 lönegraden för manlig och 17 lönegraden (B 12) för kvinnlig lärare.

För *skolköksföreståndarinnan* föreslog lärarelönekommittén 12 lönegraden (B 9) jämte bostad och värme men med avdrag för lyse och kost.

Vikarierande ämnes- och övningsskollärare syntes lärarelönekommittén

Lärarelöne-
kommittén.

böra åtnjuta avlöning efter 16 löneklassen med rätt till uppflyttning i löneklass efter av Kungl. Maj:t bestämda grunder.

Lärarelönekommittén ansåg, att åt Kungl. Maj:t borde överlåtas att för *vikarierande skolköksföreståndarinna* bestämma avlöningen, vilken nu vore av riksdagen bestämd till 1 600 kronor samt fri bostad med bränsle och lyse eller ersättning därför med 400 kronor.

För *timlärare i övningsämne* föreslogs i avlöningsreglementet arvode som för kvinnlig extra eller vikarierande lärare i motsvarande ämne vid folkskoleseminarium.

Lärarelönekommittén erinrade därjämte om den medelst anslagsmedel å extra stat avlönade personalen vid småskoleseminariet i Hagaström och Lycksele; avlöning för denna personal borde bestämmas efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Myndigheter. Domkapitlet i Luleå föreslog följande löneplacering: rektorer 25 respektive 21 (B 15 b), ämnes- och övningsskollärare 21 respektive 18 (B 13) lönegraden. Såsom motiv anfördes, att det vore svårt att få lämpliga lärare på grund av ogynnsamt klimat och isoleringen samt övningskolornas organisation. Högre utbildningskrav borde ställas på dessa lärare. Skillnaden i kompetens mellan den för ämneslärare vid folkskoleseminarierna, lektorskompetens, och densamma för ämneslärare vid småskoleseminarierna, folkskolläraryxamen, vore överraskande och olämplig i betraktande av den viktiga uppgift, som utbildningen av lärare för de mindre folkskolorna i mindre gynnade trakter vore.

Skolöverstyrelsen hade gjort en sammanfattning av de yttranden, som avgivits över lärarelönekommitténs betänkande i denna del från kollegier, domkapitel och småskoleseminariernas lärarförening, av vilken sammanfattning framgick, att yrkandena särskilt ginge ut på att skillnad borde göras mellan statens och landstingens seminarier, mellan ämnes- och övningsskollärare vid de särskilda seminarierna och slutligen mellan å ena sidan småskoleseminariernas lärare och folkskoleseminariernas övningsskollärare.

Det första av dessa krav ansåg överstyrelsen tillgodosett dels genom ortsgrupperingen samt dels och ännu mer genom de föreslagna kallortstilläggen. Ur organisatoriska och pedagogiska synpunkter föreläge heller intet skäl att sätta seminarierna i Haparanda, Murjek och Lycksele i en klass för sig, utom såtillvida att rektorerna vid de statliga treklassiga seminarierna borde erhålla högre avlöning än rektor vid tvåklassigt seminarium.

Beträffande frågan om olikställighet i lönehänseende mellan ämneslärare och övningsskollärare hade redan lärarelönenämnden år 1915 ansett, att det icke vore lämpligt att avgränsa dessa lärares tjänstgöring från varandra. Särskilt den viktiga uppgiften att leda elevernas praktiska övningar fördelades dessa lärare emellan, och ingen bestämd skillnad i

kompetens ifrågasattes. Åren 1919 och 1920 godkändes av statsmakterna likställigheten. Överstyrelsen fann, att med nuvarande organisation ingen åtskillnad mellan ämnes- och övningsskollärare vore erforderlig.

I fråga slutligen om avlöningen för småskoleseminariernas lärare i dess förhållande till avlöningen för folkskoleseminariernas övningsskollärare hade visserligen statsmakterna år 1919 gjort ett principuttalande om likställighet, vilken dock ännu icke kommit till stånd. Överstyrelsen ansåg, att lärarelönekommitténs förslag om sådan likställighet innebure ett upplyftande ur försumpning av småskoleseminariernas lönefråga och motsvarade den ställning i organisatoriskt och pedagogiskt hänseende, som dessa läroanstalter ägde eller borde äga.

Erfarenheten hade visat nuvarande avlönings otillräcklighet, när det gällt att locka kvalificerade sökande till småskoleseminariernas lärarebeställningar. Helst hade överstyrelsen velat biträda reservanternas inom lärarelönekommittén yrkande om placering i 21 lönegraden, men då en dylik ändring av kommitténs förslag skulle draga med sig betydande rubbningar i fråga om andra lärargrupper, nödgades överstyrelsen stanna vid ett tillstyrkande av kommitténs förslag, dock med stark betoning av att 20 lönegraden vore den lägsta, som borde ifrågakomma, oavsett alla jämförelser för övrigt.

För rektorernas vidkommande följde överstyrelsen lärarelönekommitténs förslag, men med inberäkning av bostadsförmånen i lönen, och placerade rektorerna vid statens treklassiga småskoleseminarier i lönegraden 26 respektive 22 (B 16).

Skolkökslärarinna placerades i lönegrad 15 (B 11 a).

Icke-ordinarie befattningshavare placerades, såsom lärarelönekommittén föreslagit.

För *rektorer* vid treklassiga seminarier föreslås lön enligt 25 lönegraden, 28 löneklassen, respektive 22 lönegraden, 25 löneklassen, och för rektorer vid tvåklassiga seminarier 24 lönegraden, 27 löneklassen, respektive 21 lönegraden, 24 löneklassen. Detta innebär ett frångående av överstyrelsens förslag om löneklassuppflyttning men står i övensstämmelse med kommitténs förslag om avlöning för rektorer vid andra läroanstalter; såsom för dessa äro naturaförmånerna inordnade i lönen, varför rektor har att erlægga hyra i enlighet med bestämmelserna om tjänstebostad.

Kommittén

Beträffande *ämnes- och övningsskollärare* finner sig kommittén böra följa överstyrelsens mening och föreslår bibehållande av likställigheten i lönehänseende mellan ämneslärare- och övningsskolläraretjänst. I fråga om dessa lärares löneställning delar kommittén även överstyrelsens mening om riktigheten av samma placering som för övningsskollärare vid folkskoleseminarium och föreslår därför för manlig lärare 19 lönegraden och för kvinnlig 16 lönegraden.

För *skolköksföreståndarinna* i Murjek och Lycksele föreslås placering i 14 lönegraden, med inräknande av värdet av åtnjutna naturaförmåner.

Beträffande *icke-ordinarie lärare* föreslår kommittén, att extra ordinarie och extra ämnes- och övningsskollärare erhålla avlöning enligt samma grunder som motsvarande lärare vid folkskoleseminarium; i fråga om timlärelöner hänvisas till tilläggsbestämmelser till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän.

5. De tekniska läroverken.

Rektor vid tekniskt läroverk blev vid 1918 års omorganisation av den lägre tekniska undervisningen i avlöningshänseende likställd med rektor vid högre allmänt läroverk. Denna likställighet fann lärelönekommittén icke böra rubbas men ansåg, att en gruppering av de tekniska läroverken vore motiverad på samma sätt, som kommittén tänkt sig i fråga om läroverk och seminarier. Såsom omfattande och betydande betecknade kommittén de tekniska läroverken i Malmö och Örebro. Det förstnämnda omfattade gymnasium jämte tre fackskolor, det andra vore med avseende på lärjungeantalet det mest betydande, med i viss mån differentierad undervisning i olika parallellavdelningar. Övriga läroverk av ifrågavarande slag skulle hänföras till de grupper, som Kungl. Maj:t, efter det grunderna för indelningen godtagits av riksdagen, fastställt.

I enlighet med sådan gruppindelning skulle rektorerna placeras: högsta gruppen i 30 lönegraden, 33 löneklassen, andra gruppen i 29 lönegraden, 32 löneklassen, och lägsta gruppen i 28 lönegraden, 31 löneklassen, vartill skulle komma naturaförmåner eller ersättning därför i enlighet med vad nu är därom föreskrivet.

Lektorerna vid de tekniska elementarskolorna hava sedan år 1905 varit fullt likställda med lektorerna vid de högre allmänna läroverken.

Den starka tekniska utvecklingen i landet har emellertid skapat krav på de tekniska läroverkens omorganisation, vilken även kommit till stånd genom 1918 års reformering av den lägre tekniska undervisningen. Lärelönekommittén framhöll de svårigheter i fråga om konkurrens med läroverken om lektorer, som denna utveckling skapat. Emellertid ansåg kommittén sådan konkurrens företrädesvis gälla lektoraten i de speciellt tekniska ämnena och mera bestå i tävlan mellan å ena sidan det praktiska livet med dess mera lockande framtidsutsikter och å andra sidan de tekniska läroverken om dugande tekniskt utbildad personal. Kommittén ansåg sig icke böra uppdelade lektorerna i två grupper, med högre lön för den ena än för den andra, och då den icke ville förordas för samtliga en förmånligare ställning än för de allmänna läroverkens lektorer, föreslogs 27 lönegraden. Därvid tog kommittén även sikte på det förhållandet, att konkurrensen med industrien om tekniskt utbildad personal san-

nolikt icke efter den industriella högkonjunkturs tillbakagång skulle kunna tillmätas någon större betydelse.

Vaktmästare placerades av lärarelönekommittén i 5, maskinist, äldre och laboratorievaktmästare i 7 lönegraden, med bostadsförmånen inräknad i lönen.

Betjäningspersonal med tjänstgöring och avlöning jämväl vid kommunal läroanstalt skulle avlönas i enlighet med av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Lärarelönekommittén föreslog inga andra grunder för *extra lärare*s avlöning, än att den förordade bibehållandet av nu gällande anordning, enligt vilken erforderliga anslagsmedel, beräknade efter en i förhållande till den nu ifrågasatta löneregleringen för ordinarie lärare något högre måttstock, allt fortfarande skulle stå till överstyrelsens förfogande att för ändamålet användas enligt grunder, som överstyrelsen funne i de särskilda fallen böra tillämpas, med hänsyn till arten och omfattningen av vederbörande extra lärare undervisning.

I fråga om rektorernas likställighet med de allmänna läroverkens instämde skolöverstyrelsen med lärarelönekommittén och anslöt sig även till dess förslag beträffande gruppindelning.

Skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen, som ofta erfarit, vilka stora svårigheter det mötte att för de tekniska läroverkens lektorstjänster förvärva tillräckligt väl kvalificerade lärarekrafter, fann det mycket angeläget, att något gjordes för att minska dessa svårigheter. Därför måste tjänsterna genom bättre lön göras mera lockande, även om ett slags uppdelning i löneavseende av lektoraten därigenom skulle åvägabringas. En utväg vore, att i vissa fall, med prövning av vart och ett särskilt, minskning i tjänstgöringsskyldigheten möjliggjordes. En annan vore, att till lektors avlöning vid tekniskt läroverk måtte efter Kungl. Maj:ts beprövande kunna komma ett lönetillägg av exempelvis 20 % å begynnelselönen, vilket tillägg skulle kunna utgå till högst 15 av de tekniska läroverkens 38 lektorer. Dylikt tillägg skulle kunna tillerkännas även rektor, om det med hänsyn till hans lärareverksamhet skulle anses befogat. Tillägget skulle kunna tilldelas på begränsad tid och utgå personligt.

Överstyrelsen hade intet att invända mot att den hittillsvarande ordningen för bestämmandet av extra lärare avlöning bibehölls, dock att anslagsmedlen borde ökas, så att arvodet i medeltal kunde höjas i samma proportion, som avlöningen till motsvarande lärare vid allmänt läroverk bleve höjd. Av samma skäl, som anförts beträffande beräkningen av tjänstgöringsskyldigheten för lektor vid tekniskt läroverk, borde arvodet beräknas icke efter det mer eller mindre variabla antalet veckotimmar utan efter det verkliga antalet undervisningstimmar. Med hänsyn tagen till förenämnda omständigheter och då även här en gradering efter ortsgrupperna torde få anses skälig, ansåg överstyrelsen lämpligt, att de

medeltimarvoden, efter vilka ifrågavarande anslagsbelopp finge beräknas, bestämdes sålunda inom de olika ortsgrupperna:

A	B	C	D	E	F	G
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
5: —	5: 20	5: 40	5: 60	5: 80	6: —	6: 20

Dessa arvodesbelopp motsvarade ungefär, vad lärarelönekommittén föreslagit för veckotimme beträffande manlig adjunktskompetent lärare vid allmänt läroverk.

Överstyrelsen instämde visserligen uti vad styrelsen för de tekniska läroverken i Örebro och Malmö framhållit beträffande önskvärdheten av särskilt vissa laboratorievaktmästares uppflyttning i högre lönegrad, än av lärarelönekommittén föreslagits, men ansåg dock, att denna sak hellre borde behandlas i samband med prövningen av de ifrågavarande läroverkens anslagsbehov, och fann därför icke anledning att i detta sammanhang föreslå någon ändring i berörda avseende.

Kommittén.

Kommittén biträder förslaget om *rektors* jämställdhet med läroverksrektor ävensom om gruppering av de tekniska läroverken såsom av allmänna läroverk och folkskoleseminarier. Grunderna för denna gruppering böra godtagas av riksdagen, varefter tillämpningen bör överlämnas till Kungl. Maj:t. Det torde vid förslag av Kungl. Maj:t till löne reglering böra angivas, huru sådan gruppering tänkes verkställd, på det att antalet rektorstjänster inom varje grupp må kunna fastställas av riksdagen. För kommittén är det klart, att rektorer vid de tekniska läroverken i Örebro och Malmö böra, på grund av dessa läroverks organisation och storlek, hänföras till högsta gruppen; till andra gruppen synes kommittén under nu rådande förhållanden intet läroverk kunna hänföras, vadan de återstående fem skulle tillhöra lägsta gruppen.

Enär för de sju tekniska läroverkens rektorer kommunerna bekosta naturaförmånerna, bör samma lönesystem som för de allmänna läroverkens rektorer tillämpas. Kommittén föreslår samma löneplacering som för läroverkens rektorer inom motsvarande avlöningsgrupper.

Såväl lärarelönekommittén som skolöverstyrelsen hava ansett rekryteringen av *lektorstjänsterna* vid de tekniska läroverken erbjuda svårigheter. I synnerhet skolöverstyrelsen ansåg löneförstärkning på ett eller annat sätt erforderlig för att tillförsäkra dessa läroverk tillräckligt kvalificerade lärarekrafter. Kommittén har genom en utredning angående nyrekryteringen av lektorstjänster från och med år 1919 till och med år 1928 sökt bilda sig en uppfattning om läget i förevarande avseende. Denna utredning ger vid handen, att till 42 tjänster anmält sig 242 kompetenta sökande, medan 330 lektorstjänster vid de allmänna läroverken söktes av 517 fullt kompetenta, i medeltal alltså till varje tjänst vid tekniskt läroverk 5.78 sökande och till allmänt läroverk 1.57 sökande. I betraktande

härav anser kommittén inga särskilda åtgärder erforderliga för att vare sig skilja på de tekniska läroverkens lektorer i olika avlöningsgrupper eller placera dem högre än lektorer vid allmänna läroverk. Kommittén ansluter sig till lärelönekommitténs förslag om placering av de tekniska läroverkens lektorer i 27 lönegraden.

För *vaktbetjäningen* vid de tekniska läroverken föreslår kommittén följande placering: Maskinist 7 lönegraden, laboratorievaktmästare 7 lönegraden, vaktmästare 5 lönegraden. Å lönen avdrages värdet av lämnade naturaförmåner.

Vid vissa av nu ifrågavarande läroverk finnes betjäningpersonal av förevarande slag, vilken icke åtnjuter full avlöning från staten, enär vederbörande förutsättes jämväl tjänstgöra vid kommunala läroanstalter. I dessa fall utgå bidragen från statens sida under villkor, att vederbörande kommun till befattningshavaren, så länge han är anställd vid såväl statens som stadens läroanstalter, utbetalar så stort arvode, att sammanlagda avlöningsförmånerna uppgå till samma belopp, som fastställts för motsvarande ordinarie personal, dock med avdrag av belopp, motsvarande ordinarie befattningshavares pensionsavgifter. Därest förhållandena sådant påfordra, torde en motsvarande anordning även för framtiden böra vidmakthållas, och böra i så fall ifrågavarande personals avlöningsförhållanden regleras av Kungl. Maj:t.

I fråga om *icke-ordinarie* lärare föreslår kommittén lön enligt följande grunder: till extra ordinarie lärare enligt 22 lönegraden, till extra lärare enligt 19 löneklassen samt till timplärare med följande belopp för de olika ortsgrupperna per läsår och veckotimme: 228 kronor, 240 kronor, 252 kronor, 264 kronor och 276 kronor.

6. Folkskolinspektionen.

Såväl vid lönereglering år 1914 som vid fastställande av tillfällig löneförbättring åren 1917 och 1918 uppdrogos vissa jämförelser mellan folkskolinspektörerna och andra befattningshavare inom undervisningsväsendet. Till grund för bestämmandet av inspektörernas avlöningsförmåner torde närmast hava legat de lönesatser, som tillkommo manliga adjunkter vid folkskoleseminarier och allmänna läroverk.

Då år 1918 fråga uppkom om ny lönereglering för folkskolinspektörerna, förklarade 1902 års lönekommitté, att ovan nämnda relation i möjligaste mån borde bibehållas. Med utgångspunkt från att inspektörs begynnelseavlöning då var till beloppet lika med den avlöning, som seminarieadjunkt åtnjöt efter intjänande av två ålderstillägg, och med hänsyn till adjunkternas år 1918 fastställda lönebelopp föreslog löneregleringskommittén en avlöning av 5 300 kronor jämte två ålderstillägg à 500 kronor. Kungl. Maj:ts förslag, som bifölls av riksdagen år 1919, stod i överensstämmelse med löneregleringskommitténs. Till lönebeloppet har sedan

Folkskol-
inspektörer.

kommit tillfällig löneförbättring. Riksdagen beslöt därjämte ortstillägg till vissa inspektörer.

*Lärarelöne-
kommittén.*

Inspektörskåren hade framställt krav på likställighet i löneavseende med folkskoleseminariernas lektorer, vilka krav hade skärskådats av lärarelönekommittén. Denna fann emellertid icke tillräcklig anledning förefinnas att frågå den relation i avlöningshänseende till särskilt läroverksadjunkterna, som fastslogs år 1919 av riksdagen.

Med bibehållande av nämnda relation skulle inspektörs begynnelseavlönning motsvara 25 löneklassen. Emellertid tillstyrkte lärarelönekommittén 26 lönegraden, vilken placering hade sin grund däri, att den möjlighet till förtjänst, som inspektören på sina resor möjligen förut kunde hava haft, genom ändring i resereglementet blivit väsentligt beskuren. Därjämte förutsatte lärarelönekommittén, att folkskolinspektör allt fortfarande komme i åtnjutande av vederbörlig ersättning för expenser.

I sitt förslag till avlöningsreglemente föreslog lärarelönekommittén för extra eller vikarierande folkskolinspektör lön enligt 22 löneklassen med rätt till uppflyttning till högre löneklass efter grunder, som Kungl. Maj:t skulle äga bestämma.

Mynägheter.

Domkapitlet i Västerås ansåg, att inspektörernas likställighet med lektorerna hade goda skäl för sig. Inspektörerna borde tillsättas på förordnande. Domkapitlet i Luleå föreslog, att inspektörerna inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands län bibehölles vid det särskilda lönetillägg à 500 kronor, som hittills utgått till dem. Domkapitlet i Visby föreslog 27 lönegraden och 900 kronor för år i expensmedel.

Skolöverstyrelsen erinrade om att den tidigare hävdad den mening, att folkskolinspektörerna i avlöningshänseende borde likställas med seminariernas lektorer. Denna sin tidigare uttalade uppfattning fann överstyrelsen ur strängt saklig synpunkt ingen anledning att frånträda. Dock ansåg sig överstyrelsen, med hänsyn till riksdagens ställning till frågan, icke böra påyrka en mera väsentlig förändring av den bestående ordningen utan ansåg sig på annan väg kunna vinna beaktande för framkomna önskemål. En folkskolinspektörs arbetsuppgifter och ledande plats inom organisationen, administrativt och pedagogiskt, kunde till fullo sägas giva honom karaktär av skolchef inom sin landsändas skolliv. Ur den synpunkten jämställde överstyrelsen honom med andra skolledare på så sätt, att han placerades i sin lönegrads högsta klass omedelbart. Därigenom vunnes även ett likställande av dem, som tidigare varit verksamma i kyrkans och det kommunala eller enskilda undervisningsväsendets tjänst, med dem, som förut innehaft jämförlig statsanställning. Med denna motivering föreslog överstyrelsen sådan ändring i lärarelönekommitténs placering, att folkskolinspektörerna skulle komma att omedelbart åtnjuta avlöning i högsta löneklassen av 26 lönegraden. I konsekvens med vad hittills gällt föreslogs förordnad inspektör till åtnjutande av

samma löneförmåner, som kunde varda tillerkända konstituerad sådan, varvid dock avdrag för ett pensionsavgifterna motsvarande belopp förut-sattes.

Beträffande vikarierande inspektör föreslog överstyrelsen placering i 25 löneklassen med rätt till uppflyttning i högre löneklass.

Kommittén anser, att nuvarande anställningssätt för folkskolinspek-törerna bör bibehållas. Ett förordnandesystem för folkskolinspektörer kan icke vara till båtad för skolväsendet annat än med nu tillämpad praxis: först ett kortare förordnande, därpå konstituerande. Endast ge-nom denna fasta anställningsform kan folkskolinspektörsinstitutionens nöjaktiga rekrytering åvägbringas.

Kommittén.

Skolöverstyrelsens förslag om inspektörs omedelbara placering i sin lönegrads högsta löneklass finner sig kommittén kunna biträda med hän-syn till inspektörernas chefsställning inom det kommunala skolväsendet i respektive inspektionsområden.

I fråga om lönegradsplacering hava följande synpunkter för kommit-tén varit de bestämmande. Lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen ansågo sig icke kunna förorda högre placering än i 26 lönegraden, vilket med den från samma håll yrkade placeringen av folkskollärare i 17 löne-graden blir 9 lönegrader högre än för dessa. Med denna relation är, då kommittén föreslår 15 lönegraden för folkskollärarna, den 24 lönegraden den för inspektörerna riktiga. Härigenom uppnås visserligen icke, vilket för övrigt icke heller torde komma att ske med överstyrelsens placering, möjlighet att rekrytera kåren ur seminarieläktorers eller med dessa lik-ställdas krets. Kommittén anser emellertid detta rekryteringsområde praktiskt taget icke kunna påräknas ens med 27 lönegraden, i vilken lek-torerna redan föreslagits till placering. Icke heller torde det vara be-hövt att genom en högre lönesättning söka erhålla rekrytering av in-spektörstjänsterna från seminarieläktorernas krets eller att eljest skärpa kompetenskraven för inspektörerna. Hittills hava till befattningarna förvärvats med folkskolans behov förtrogna och i övrigt för upp-giften väl skickade sökande, utan att de ägt högre akademisk examen. Detta torde med inspektörernas placering i 24 lönegraden även i framtiden bliva fallet.

De löneminskningar, som skulle uppkomma vid vissa inspektörstjänster, om man jämför nu utgående slutlöner med de föreslagna lönebeloppen, kompenseras därtav, att inspektörer skulle omedelbart placeras i löne-gradens högsta löneklass.

Kommittén förordar alltså manlig folkskolinspektör till lön enligt 24 lönegradens högsta löneklass, 27 löneklassen, och kvinnlig enligt 21 löne-gradens högsta löneklass, 24 löneklassen.

Därjämte förutsätter kommittén, att inspektörerna fortfarande komma i åtnjutande av vederbörlig ersättning för expenser.

Då vissa nuvarande innehavare av inspektörstjänster skulle lida löne-
minskning, böra dessa genom övergångsbestämmelser hållas skadeslösa
härför.

Icke-ordinarie folkskolinspektör bör erhålla lön enligt av Kungl. Maj:t
fastställda grunder.

7. Blindundervisningsanstalterna.

Rektorer.

För rektor vid institutet och förskolan å Tomteboda äro föreskrivna
samma kompetensvillkor som för rektor vid realskola. Till sedvanliga
rektorsgöromål komma emellertid ytterligare de arbeten, som följa med
föreståndarskapet för ett internat, och en del göromål, som vanligen be-
stridas av syssloman, samt ledningen av blindskriftryckeriet, föredrag-
ningen för institutets direktion av ärenden rörande de betydande
fondmedlens användning och en vidlyftig korrespondens med forna
lärjungar vid institutet, som söka råd och hjälp av skiftande slag.
Med hänsyn härtill blev ifrågavarande rektor vid 1919 års löneroglering
i avseende å den kontanta lönen likställd med rektor vid högre allmänt
läroverk. Härtill kommer boställsvåning med värme och planteringsland,
därest tillgång till sådant finnes.

Rektorerna vid blindskolorna i Växjö och Kristinehamn blevo vid 1919
års löneroglering i avlöningshänseende med varandra likställda, oaktat
rätt väsentliga olikheter förelågo i avseende å deras arbetsuppgifter.
Medan rektor vid den förra skolan sköter ett internat, har rektor vid
den senare uppsikt över ett externat och dessutom över den ganska om-
fattande materialdepån för blinda yrkesidkare, varjämte han har att under
vederbörande styrelses kontroll handhava skolans ekonomiska förvalt-
ning. Emellertid äro kompetensvillkoren för båda rektoraten lika och
enahanda med ämneslärarkompetensen vid institutet å Tomteboda. Vid
bestämmandet av lönebeloppen utgick man också från avlöningarna för
institutets ämneslärare. Avlöningen bestämdes för manlig rektor år
1919 till 5 500 kronor, därav 3 700 kronor lön och 1 800 kronor tjänstgö-
ringspenningar, och för kvinnlig rektor till 4 500 kronor, därav 3 000 kronor
lön och 1 500 kronor tjänstgöringspenningar. Härtill kommer bostad med
värme samt tillfällig löneförbättring.

Lärarelöne- kommittén.

Lärarelönekommittén, som tillstyrkte, att rektor vid högre allmänt läro-
verk måtte såsom regel hänföras till 29 lönegraden med omedelbar pla-
cering i dess högsta löneklass, förordade, att rektor vid institutet å Tomte-
boda måtte i avlöningshänseende erhålla en liknande ställning. Härut-
över borde komma naturaförmåner i enlighet med vad nu är stadgat.

Lärarelönekommittén ansåg sig böra förorda bibehållande av jämställd-
heten för rektorerna i Växjö och Kristinehamn och, vad angår placering

gen i lönegrad, att man borde utgå från den ställning, som härutinnan bereddes ämneslärarna vid Tomtebodas institut. Kommittén, som för de sistnämnda förordade en placering i 18 lönegraden, föreslog, att nu ifrågavarande manliga rektorer hänfördes till 23 lönegraden med omedelbar placering i dess högsta löneklass. Kvinnlig rektor vid förskolan i Växjö borde i anslutning härtill hänföras till 20 lönegraden (B 14 b), likaledes med placering i lönegradens högsta löneklass. Härtill borde komma fri bostad med värme.

Ämneslärarna vid Tomteboda, vilka efter folkskollärarytbildning genomgått en ettårig provårskurs vid institutet, blevo vid 1919 års löne-reglering i avseende å den kontanta lönen likställda med övningsskol-lärarna vid folkskoleseminarierna. Såväl den längre tjänstgöringstiden under året för ifrågavarande ämneslärare och det större antalet under-visningstimmar för vecka som ock tjänstgöringens krävande art och de förhållanden, under vilka densamma skulle utföras, föranledde emellertid, att blindlärarna utöver den kontanta lönen fingo åtnjuta samma förmån av fri bostad med värme, som förut tillkommit dem. Till deras skyldigheter hörde nämligen också att i tur och ordning hela dagen uppe-hålla sig å anstalten för att hava uppsikt över eleverna.

Ämnes-
lärarna.

Lärarelönekommittén uttalade, att syftemålet med den löneställning, som år 1919 tillerkändes ifrågavarande ämneslärare, torde hava varit att till dessa befattningar erhålla väl kvalificerade sökande från folk-skolans lärarkår. För detta ändamål syntes ett upprätthållande av den nuvarande likställigheten beträffande den kontanta lönen med övnings-skollärarna icke vara en oefftergivlig fordran, i synnerhet om man toge i betraktande den betydande förmån av fri bostad och bränsle, som skulle tillkomma. Det syntes kommittén skäligen att mera direkt jämföra nu förevarande blindlärare med nämnda övningsskollärare; då de sistnämnda hänförts till 20 lönegraden, torde, med en approximativ uppskattning av blindlärarnas berörda naturaförmåner till skillnaden mellan 19 och 20 lönegraderna, nu ifrågavarande ämneslärare böra hänföras till 18 löne-graden. Utöver den kontanta lönen borde i anslutning till det nysst sagda följaktligen komma fri bostad med värme.

Lärarelöne-
kommittén.

De två första lärarinnorna vid Tomtebodaanstalten åtnjuta nu en var en avlöning, som med 300 kronor överstiger avlöningen till ämneslärarinna.

Första
lärarinna.

Denna anordning ansåg lärarelönekommittén motivera en placering av första lärarinna en lönegrad över ämneslärarinna, och då kommittén för den sistnämnda förordat 15 lönegraden (B 11 a), följde härav, att första lärarinna borde placeras i 16 lönegraden (B 11 b), med såsom nu fri bostad och värme därjämte.

Lärarelöne-
kommittén.

Ämneslärarinna.

Såsom fallet varit med ämneslärarna, blevo vid 1919 års lönereglering ämneslärarinna vid institutet å Tomtebodas samt lärarinnorna vid förskolorna å Tomteboda och i Växjö samt hantverksskolan i Kristinehamn i avseende å den kontanta lönen likställda med kvinnliga övningsskollärare vid folkskoleseminarierna.

Lärarelöne-kommittén.

Beträffande ifrågavarande lärarinnor ansåg lärarelönekommittén desamma gälla, som ovan anförts i fråga om ämneslärarna vid blindskolorna. Då kommittén för kvinnlig övningsskollärare förordade en placering i 17 lönegraden (B 12), ansåg den ämneslärarinna vid Tomteboda och övriga nu ifrågavarande lärarinnor böra hänföras till 15 lönegraden (B 11 a), varjämte borde såsom nu tillkomma fri bostad med värme.

Arbetslärare.

Vid senaste lönereglering för manliga arbetslärare vid institutet å Tomteboda och hantverksskolan i Kristinehamn ansågos desamma av skolöverstyrelsen närmast jämförbara med lärare i manlig slöjd vid folkskoleseminarierna och föreslogos därför till en kontant avlöning av 3 000 kronor med tre ålderstillägg å 400 kronor. Riksdagen år 1919 beslöt i enlighet med detta förslag sätta avlöningen till 3 000 kronor men sänkte ålderstilläggen till 300 kronor. Härtill kommer fri bostad med värme samt tillfällig löneförbättring (A- och B-ort 485 kronor; C-ort 565 kronor; D-ort 645 kronor; E-, F- och G-ort 725 kronor).

Lärarelöne-kommittén.

Lärarelönekommittén ansåg, att vid rekryteringen av dessa platser yrkesskickligheten i främsta rummet borde beaktas, och bortsåg därför från jämförelsen med slöjdlärarna vid seminarierna. Kommittén fann skäligt tillstyrka 16 lönegraden samt därutöver bostad med bränsle.

Handarbetslärarinna samt lärarinna i hushållsgöromål.

Vid 1919 års riksdag bestämdes avlöningen för ifrågavarande lärarinnor till 2 400 kronor med tre ålderstillägg å 200 kronor jämte bostad med värme. Härtill kommer tillfällig löneförbättring (400, 465, 530, 600 kronor).

Lärarelöne-kommittén.

Lärarelönekommittén ansåg, att dessa lärarinnor borde i lönehänseende i förhållande till ämneslärarinnorna intaga en ställning, som motsvarade arbetslärarnas i förhållande till ämneslärarnas, och föreslog en placering med två lönegrader under ämneslärarinnornas, alltså 13 lönegraden (B 9), med bostad och värme därjämte.

Övriga lärare m. m.

Vid institutet i Tomteboda finnas två musiklärare och en gymnastiklärare.

Den ene av de förstnämnda, lärare i instrumentalmusik, åtnjuter sedan år 1919 avlöning med 2 500 kronor + tre ålderstillägg å 300 kronor samt bostad med värme, vartill kommer tillfällig löneförbättring med 625 kronor. Tjänstgöringsskyldigheten är 24 veckotimmar. Den andre musikläraren, sånglärare, har en tjänstgöring av endast 4 veckotimmar och

är bosatt utom anstalten. Hans arvode utgör 650 kronor jämte två ålders-tillägg à 100 kronor samt tillfällig löneförbättring med 150 kronor.

Gymnastikläraren har en tjänstgöringsskyldighet av 14 veckotimmar. Han saknar bostadsförmån. Avlöning är lika med lön för gymnastiklärare vid realskola, 1 700 kronor med tre ålderstillägg à 200 kronor och tillfällig löneförbättring.

Lärarelönekommittén föreslog för läraren i instrumentalmusik 14 lönegraden, med bibehållande därutöver av naturaförmånerna. Skulle tjänstgöringens omfattning ändras, skulle detta föranleda därav betingad löneplacering.

Lärarelöne-
kommittén.

För gymnastikläraren föreslog lärarelönekommittén samma placering som för manlig gymnastiklärare vid allmänt läroverk med motsvarande tjänstgöring.

Viss i staten icke uppförd personal — vaktmästare, husmoder m. fl. — ansåg lärarelönekommittén böra såsom hittills få sina avlöningsbelopp bestämda av institutets direktion, eventuellt efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Överstyrelsen utgick ifrån att vid blindundervisningsanstalterna nu gällande tjänstgöringstid icke rimligen kunde utökas varken för år eller per vecka. Då en dylik utökning föreslagits skola ske i och med ny löne-reglerings ikraftträdande för det övervägande flertalet övriga befattningshavare inom det statliga undervisningsväsendet, fann överstyrelsen det hittills föreliggande skälet bortfalla för att blindskolornas lärarpersonal skulle beträffande naturaförmåner intaga en gynnsammare ställning än övriga jämförliga kategorier. Den av överstyrelsen föreslagna placeringen grundade sig alltså på den förutsättningen, att avdrag å lönen skulle göras för naturaförmåner.

Skolöver-
styrelsen.

Rektor vid Tomtebodas jämfördes av överstyrelsen med rektor vid allmänt läroverk i den lägsta gruppen och placerades i 30 lönegraden, 33 löneklassen, med tilläggsarvode av 480 kronor; rektorerna vid förskolan i Växjö och hantverksskolan i Kristinehamn föreslogos till placering i 26 lönegraden, 29 löneklassen.

För övriga befattningshavare föreslogos följande placeringar: ämneslärare 20 lönegraden respektive 17 (B 12), med ett särskilt lönetillägg av 700 kronor till första lärarinna, i överensstämmelse med vad som föreslagits för första lärarinna vid statssamskola; arbetslärare 17 lönegraden; handarbets- eller hushållslärarinna 14 lönegraden (B 10); en musiklektör 17 lönegraden; en gymnastiklärare 9 lönegraden.

Av inspektören för blindundervisningen har så sent som år 1929 framhållits, att avlöning till rektor vid hantverksskolan för blinda i Kristinehamn borde sättas högre än för rektor vid förskolan i Växjö. Den senare skolan är beräknad för 40 elever, under det den förra har över 60 vuxna

Inspektören
för blind-
undervis-
ningen.

blinda män. Förutom skötseln av hantverksskolan har rektor i Kristinehamn att förestå därstädes förefintlig materialdepå, från vilken försäljningen för budgetåret 1926/1927 uppgick till 121 000 kronor. Såväl inköpen av de många olika slagen av arbetsmaterialier som försäljningen av dessa i småposter till blinda i landets skilda delar gör, att rektor därstädes har ett synnerligen krävande arbete.

Med hänsyn till att blindskolornas elever måste tillbringa största delen av sin tioåriga skoltid borta från hemmet, utom räckhåll för föräldrarnas omvårdnad, vore det av största vikt, att skolorna kunde ägna barnen den bästa möjliga omsorg. Särskilt under barnens vistelse i förskolan (tiden 7—11 år) vore en omsorgsfull och moderlig tillsyn av nöden. Vid förskolan å Tomtebodas förordnade första lärarinneas arbete vore av största betydelse för skolan på samma gång som det vore mycket maktpåliggande. Den ringa skillnaden i lön mellan henne och övriga lärarinnor — ett arvode å 300 kronor per år — gjorde, att förskolans lärarinnor visat sig mindre villiga att åtaga sig denna arbetsbörda, särskilt som deras lärarinnegärning i och för sig vore synnerligen krävande. För att erhålla den för ifrågavarande befattning mest lämpliga vore nödvändigt, att ovan nämnda belopp å 300 kronor ej oväsentligt höjdes.

Vid institutet funnes en första lärarinnebefattning med samma arvode fastän ingående i lönen. Då denna lärarinna ej på långt när hade samma arbetsbörda som den i förskolan, behövde ingen höjning här komma i fråga. Förmodligen kunde efter nuvarande första lärarinneas avgång denna befattning utbytas mot en vanlig lärarinnebefattning.

Med anledning av ett yttrande i 1929 års proposition angående provisorisk avlöningsförbättring för lärare vid allmänna läroverk m. fl., att »blindskolornas lärare synas i det hela böra likställas med motsvarande befattningshavare vid folkskoleseminarierna», framhöll inspektören viktigen av att nuvarande proportion bibehölles. Blindskolelärarna hade nu bostad utöver lönen. Även med denna förmån utöver vad folkskoleseminariernas lärare åtnjota i avlöning, vore det svårt att få lärare, som vore lämpliga och villiga att åtaga sig det uppslitande arbetet. Såvida icke de blinda, när det gällde deras fostran och undervisning, skulle bliva lidande, måste utkomsten för lärarna göras så god som möjligt.

Kommittén.

Då det tidigare gällt att bestämma avlöningsförmåner för blindundervisningsanstalternas befattningshavare, synas endast helt lösliga jämförelser hava gjorts med andra läraregrupper. Varken med hänsyn till kompetenskrav eller arbetets art kan kommittén finna blindundervisningsanstalternas lärare hava i löneavseende placerats med tillbörligt beaktande av andra lärares ekonomiska förhållanden. Över huvud taget finner kommittén, att beträffande befattningshavare inom abnormskolväsendet gäller, vad skolöverstyrelsen i sitt yttrande om lärarelönekommitténs förslag anfört vid tal om åt dövstumskolornas personal tillerkän-

da avlöningsförmåner: »Det vill ock förefalla, som om sagda avlöningsförmåner icke allestädes hava fastställts under fullt hänsynstagande till det ekonomiska vederlag, som kommer andra lärargrupper med likartade uppgifter och jämförlig utbildning till del».

Enär nu är fråga om att införa lärarna i ett lönesystem, där statens tjänstemän i allmänhet äro eller avses skola bliva inplacerade, är å ena sidan jämförelse med andra läraregrupper ofrånkomlig, å andra sidan jämförelse med andra befattningshavaregrupper nödvändig. Vid sådant förhållande har kommittén i flera fall funnit en löneroglering böra i någon mån utjämna den olikformighet i lönesättning, som kommittén funnit vara till finnandes mellan abnormskolorna å ena sidan och flera andra läroanstalter å andra sidan.

Därtill kommer, att vad blindundervisningsväsendet beträffar det-samma torde hava den organisation och gestaltning, som för överskådlig tid framåt kommer att bliva beständande, medan däremot på ett flertal andra undervisningsväsendets områden, särskilt den högre skolans eller läroverkens, av statsmakterna under senare tid fattade beslut innebära viktiga organisationsändringar, vilka för lärarnas vidkommande i ett flertal fall medfört betydande nya krav i fråga om arbetsintensitet och, särskilt vad gymnasiet angår, pedagogisk nyorientering.

Då kommittén så övergår till förslag om placering av blindundervisningsanstaltens personal i lönesystemet, finner sig kommittén ifrån nu nämnda utgångspunkt än mindre benägen än i flera andra fall att godtaga av lärarelönekommittén väckta förslag. Även med hänsyn därtill, att kommittén i likhet med skolöverstyrelsen för det övervägande flertalet läraregrupper föreslår lönerogleringens förbindande med utsträckning av nu gällande tjänstgöringstid, medan en dylik utökning icke rimligen kan eller bör ske för blindskolepersonalen, finner sig kommittén för denna icke kunna förorda så höga avlöningsförmåner, som lärarelönekommittén och i vissa fall skolöverstyrelsen föreslagit.

Samtliga befattningshavare böra inplaceras i lönesystemet så, att avdrag å lönen göres för åtnjutna naturaförmåner.

För rektorerna föreslås lönesystemet tillämpat på samma sätt som för läroverkens m. fl. förut nämnda rektorer.

Rektor vid Tomtebodas anser kommittén böra jämsställas med rektor vid högre allmänt läroverk i lägsta avlöningsgruppen, varför föreslås 32 lönegraden, 34 löneklassen, för manlig och 28 lönegraden, 31 löneklassen, för kvinnlig rektor.

Kommittén anser, att om än kompetensvillkoren äro lika för rektorerna vid Växjö- och Kristinehamnsskolorna, väsentliga olikheter föreligga i avseende å deras arbetsuppgifter, såsom redan lärarelönekommittén uppmärksammat. I det avseendet har även så sent som år 1929 av inspektören för blindundervisningen påpekats, att dessa sysslor icke böra jämsställas. Tagas kompetensvillkoren i betraktande, enahanda med ämnes-

lärarekompetens vid Tomtebodainstitutet, är icke heller jämställdhet för någon av ifrågavarande befattningar med rektor vid realskola riktig. Kommittén anser sig icke kunna föreslå högre placering än 25 lönegraden, 28 löneklassen, respektive 22 lönegraden, 25 löneklassen, för rektor vid hantverksskolan i Kristinehamn, och för rektor vid förskolan i Växjö 24 lönegraden, 27 löneklassen, respektive 21 lönegraden, 24 löneklassen.

Ämneslärarna hava tidigare jämförts med övningsskollärarna vid seminarierna. Med hänsyn till den särskilda utbildningen för blindlärarekallet efter folkskollärareutbildningen och tjänstgöringens speciella och krävande art samt det förhållandet, att blindlärarna tagas i anspråk utöver lektionstid för elevuppsikt, anser kommittén denna jämställdhet befogad, ehuru arbetets art icke är likvärdig, i det övningsskollärarens uppgift står på ett högre plan, i den mån han är meddelaktig i utbildningen av lärare. Det försteg i avlöningshänseende, som blindlärare hittills haft i åtnjutna naturaförmåner, anser kommittén därför icke kunna bibehållas utan föreslår samma lön som för övningsskollärare eller 19 respektive 16 lönegraden.

Härtill bör för *första lärarinna* vid förskolan å Tomteboda komma ett särskilt lönetillägg av 700 kronor. Det nu till första lärarinna vid institutet utgående lönetillägget bör i övergångsbestämmelse tillförsäkras nuvarande innehavare av tjänsten för att sedan upphöra; däremot bör, såsom ovan föreslagits, vid *förskolan* en ämneslärarinna förordnas såsom första lärarinna, enär det verkliga behovet av biträde åt rektor i fråga om vården av de blinda föreligger inom förskolan, läroanstalten för de yngsta eleverna.

Vid genomförandet av föreslagen reglering av blindlärares löner, med indragning av naturaförmånerna i avlöningen, kunna vissa tjänster, såsom tidigare antytts, bliva lägre avlönade än nu. Det bör därför iakttagas, att genom övergångsbestämmelser nuvarande tjänstinnehavare genom personlig lönefyllnad hållas skadeslösa för minskning i avlöningsförmåner. Detta bör gälla alla de lärare vid blindskolor, för vilka genom löner reglering löneminskning skulle inträda.

Arbetslärare äro av skolöverstyrelsen föreslagna till placering i 17 lönegraden, vilken även föreslogs för manliga folkskollärare. Kommittén, som föreslagit dessa senare till lön enligt 15 lönegraden, föreslår även arbetslärare till placering i sistnämnda lönegrad. Denna löneställning synes kommittén visserligen hög med hänsyn därtill, att kraven på pedagogisk utbildning hos lärarna komma i andra rummet. Riksdagen har emellertid tidigare särskilt fäst sig därvid, att dessa lärare böra bibringa sina elever sådana färdigheter, varav dessa bliva beroende för framtida förvärvsarbete. Avlöningen bör därför tillmätas så, att personer med utmärkt yrkesskicklighet, parad med för den speciella blindundervisningen lämpade personliga egenskaper, kunna förvärfvas för dessa lärarebefattningar. Vid inplacering i det allmänna lönesystemet ligger emellertid en

Jämförelse med andra statens hantverksutbildade befattningshavare nära; sådana äro avsevärt lägre avlönade inom andra statens verk. Det är med hänsyn till vad ovan sagts samt i betraktande av nu utgående löneförmåner, som kommittén finner sig böra föreslå 15 lönegraden.

I överensstämmelse härmed föreslår kommittén placering av *handarbetslärarinna*, *slöjdlärarinna* och *lärarinna i hushållsgöromål* i 13 lönegraden.

Beträffande *en musikleärare* samt *gymnastikleärare* vid institutet å Tomteboda anser kommittén jämställdhet mellan dessa och motsvarande lärare vid läroverk böra råda och förordar dem därför till placering i 20 lönegraden för manlig och 18 lönegraden för kvinnlig lärare, enligt samma system med beräkning av lön efter veckotimantalet som för läroverkens musik- och teckningslärare.

Kommittén anser, att vid Tomteboda böra följande befattningshavare erhålla ordinarie anställning: *husmoder* med lön enligt 6 lönegraden, en lönegrad lägre än husmoder vid vårdanstalten i Lund, *maskinist* med lön enligt 7 lönegraden och en *vaktmästare* med lön enligt 5 lönegraden.

För *den andre musikleäraren*, som icke är ordinarie, liksom för övrig *i staten icke uppförd personal* å Tomteboda böra avlöningsbeloppen bestämmas efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

8. Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Riksdagen fastställde år 1921 stat för vårdanstalten i Lund för blinda och lade i stort sett till grund för lönebestämmelserna de för andra blindanstalter gällande. De vid sagda anstalt rådande speciella förhållandena betingade dock vissa undantag.

På grund av att till den för *rektor* utöver lönen kommande bostadsförmånen även hörde värme, förordade lärarelönekommittén icke likställighet med rektor vid de största realskolorna utan föreslog för manlig rektor 26 lönegraden, för kvinnlig rektor 22 (B 16), med omedelbar placering i båda fallen i högsta löneklassen.

För *första lärarinna* föreslog lärarelönekommittén likställighet med sådan lärarinna vid Tomteboda, eller 16 lönegraden (B 11 b), samt bostad och värme.

För *ämneslärarinna* föreslogs 15 lönegraden (B 11 a) samt bostad och värme; för *slöjdlärarinna* 13 lönegraden (B 9) samt bostad och värme.

Husmoder placerades i 7 lönegraden, med bostad och värme utöver lönen. För lyse samt kost och tvätt skulle avdrag göras i enlighet med av Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen fastställda grunder. Nuvarande avlöningsförmåner vore 1 400 kronor med tre ålderstillägg à 200 kronor samt bostad, värme, lyse, kost och tvätt.

För *översköterska*, som nu åtnjöte 1 000 kronor med tre ålderstillägg å 150 kronor samt samma naturaförmåner som husmoder, föreslogs 5 lönegraden med bostad och värme därutöver.

För *kvinnligt skrivbiträde*, tillika *räkenskapsförare*, som nu hade 1 800 kronor med tre ålderstillägg å 200 kronor, föreslogs 7 lönegraden.

Vaktmästare, nu till antalet tre, placerades i 5 lönegraden. Nuvarande vaktmästare åtnjöte lön med, den ene 1 450 kronor, de två övriga 2 900 kronor, vartill för samtliga komme tre ålderstillägg å 100 kronor samt tillfälligt lönetillägg med 240 kronor.

Till *extra personal* föreslogs lön böra utgå efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Skolöverstyrelsen.

Med hänsyn till sitt förslag om avdrag för naturaförmåner föreslog överstyrelsen följande placeringar:

Manlig rektor lönegraden 27, kvinnlig 23 (B 17); ämneslärarinna lönegraden 17 (B 12), med särskilt arvode därutöver av 700 kronor för första lärarinna; slöjdlärarinna lönegraden 13 (B 10); husmoder lönegraden 8; översköterska och kanslibiträde lönegraden 7; en av vaktmästarna lika med vad som föreslagits beträffande folkskoleseminarium eller lönegraden 7.

Kommittén.

Rektor vid vårdanstalten i Lund åtnjuter nu samma löneförmåner som rektor i Kristinehamn. I betraktande av vårdanstaltens betydande omfattning anser kommittén, att en löneskillnad är befogad, och föreslår därför manlig rektor vid vårdanstalten till placering i 26 lönegraden, 29 löneklassen, samt kvinnlig till placering i 23 lönegraden, 26 löneklassen, med avdrag för naturaförmåner.

Ämneslärarinna föreslås till samma placering som de övriga blindskolornas motsvarande lärare eller 16 lönegraden. Härtill bör, vad *första lärarinna* beträffar, komma sådant särskilt lönetillägg av 700 kronor, som skulle tillkomma första lärarinna vid förskolan å Tomtebodas.

Slöjdlärarinna bör erhålla samma placering som lärarinna i handarbete vid Tomtebodas eller 13 lönegraden.

Husmoder föreslår kommittén till en lönegrads högre placering än motsvarande befattningshavare vid statens vårdanstalt å Bona och vad som föreslagits för husmodern vid Tomtebodas, detta med hänsyn till vårdanstaltens omfattning och uppdelning på olika avdelningar, skola, arbetshem och asyl, samt särskilt den senares karaktär av sjukanstalt; placeringen skulle alltså bliva 7 lönegraden.

Översköterska föreslås till placering i 6 lönegraden, *kanslibiträde* i 7 lönegraden och *vaktmästare* i 5 lönegraden.

Enligt kommitténs mening bör annan personal vid vårdanstalten, är som i det föregående föreslagits till löneroglering, erhålla löner enligt av Kungl. Maj:ts fastställda grunder.

9. Dövstumskolorna.

Avlöning till distriktsskolornas föreståndare utgör i fem distrikt 6 000 kronor jämte rätt till tre ålderstillägg å 500 kronor i tredje distriktet och två lika stora ålderstillägg i första, andra, femte och sjätte distrikten. I tredje och fjärde distrikten är lönen 5 500 kronor med ett ålderstillägg av 500 kronor. Härtill kommer bostad med värme och, utom å Manilla, lyse samt planteringsland. Föreståndaren i första distriktet åtnjuter dessutom ett provisoriskt avlöningstillägg å 1 100 kronor.

Föreståndare
(rektor).

Skolöverstyrelsen har år 1921 framlagt förslag till provisorisk reglering av dövstumskolepersonalens löner och däri ställt dövstumslärare något högre än blindlärare. De förras utbildningstid är ett år längre än de senares, undervisningsskyldigheten två veckotimmar mer, varjämte arbetet i dövstumskolan anses särdeles tungt och enerverande. Överstyrelsen har ansett lön till rektor för dövstumskola böra vara åtminstone lika hög som för rektor vid Tomtebodas blindinstitut.

Av lärarelönekommittén framhölls, att fordran på formell adjunkt-kompetens föreläge beträffande blindinstitutets rektor men icke i fråga om dövstumskolas rektor. Därjämte intoge den förre en central ställning till blindundervisningen i dess helhet i landet och ägde att fullgöra en mångfald uppgifter, som i viss mån fölle utanför de egentliga rektorsgöromålen. Kommittén förordade med hänsyn härtill, att manlig rektor vid dövstumskola hänfördes till 26 lönegraden, högsta löneklassen, kvinnlig till 22 (B 16), och därutöver fri bostad och värme eller ersättning därför.

Lärarelöne-
kommittén.

Till rektor vid dövstumskolan å Manilla skulle dessutom utgå, därest han tjänstgjorde såsom föreståndare för seminariet för utbildande av dövstumslärare, ett lönetillägg med ett vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen fastställt belopp, dock högst 2 000 kronor för år.

Till rektor vid dövstumskola, där provårskurs anordnas, skulle, därest han tjänstgjorde såsom kursens föreståndare, utgå ett terminligen av skolöverstyrelsen bestämt belopp, dock högst 300 kronor för år.

Det nuvarande systemet med olika avlöning i olika distrikt frångick lärarelönekommittén och föreslog avlöning för samtliga distrikts ordinarie *ämneslärare* enligt 21 respektive 18 (B 13) lönegraden. Härigenom skulle, enligt kommitténs beräkningsgrund med avseende å naturaförmåner, som åtnjötes av blindlärarna, löneställningen för dessa och dövstumslärare bliva likvärdig.

Ordinarie
lärare.

Lärarelöne-
kommittén.

Till sådan lärare vid dövstumskolan å Manilla, vilken tillika tjänstgjorde vid seminariet, skulle utgå ett av skolöverstyrelsen vid slutet av varje termin bestämt lönetillägg.

I skolöverstyrelsens förut nämnda förslag av år 1921 hade jämförelse gjorts mellan *yrkeslärarna* vid dövstumskolorna och arbetslärarna vid

större än i regel tillkommande tjänsteman i vaktmästargrad, men kunde icke likställa nu ifrågavarande befattningshavare med preparatorerna vid vetenskapliga institutioner, utan föreslog 7 lönegraden samt att, i den mån särskild ersättning för nattjäntstgöring erfordrades, sådan borde utgå efter av Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen angivna grunder.

För extra ordinarie och vikarierande *ämneslärare* hemställde lärare-lönekommittén om lön efter 17 respektive 14 (B 13) löneklassen med rätt till uppflyttning.

För *lärare i slöjd eller yrkesundervisning utan full tjänstgöring* ävensom för *kindergartnarlärarinna* föreslogos arvoden efter av riksdagen fastställda grunder med följande belopp inom respektive ortsgupper:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig	88	92	96	100	104	108	112
kvinnl.ig	78	82	86	90	94	98	102

Icke-ordinarie befattningshavare.

Lärarelöne-kommittén.

Tillsynshavande lärarinna skulle, på grund av den olika beskaffenheten av de lokala förhållandena och behoven, efter skolöverstyrelsens förslag icke uppföras på ordinarie stat. Härjämte syntes överstyrelsen hava ansett, att såsom icke-ordinarie befattningshavare borde tillsvidare betraktas lärare i gymnastik, sjuksköterska, vårdarinna, trädgårdsarbetare, dräng, kusk, portvakt, sekreterare och kamrerare, konfirmationslärare och läkare. Bestämmandet av avlöningsförmånerna för nu senast uppräknade personal borde icke underställas riksdagens prövning, utan det torde böra överlämnas åt Kungl. Maj:t att, där så befundes lämpligt, i anslutning till grunderna för den ordinarie personalens avlöning, besluta om avlöningsförmånerna för senast nämnda extra befattningshavare.

Skolöverstyrelsen betonade svårigheten av att fastställa enhetliga lönesatser för en lärarekår, vars avlöningsförhållanden vid olika skolor vore icke oväsentligt olika. Enligt överstyrelsens mening hade avlöningsförmånerna icke allestädes fastställts under fullt hänsynstagande till det ekonomiska vederlag, som komme jämförbara lärargrupper annorstädes till del. Det vore dessutom nödvändigt, att den nuvarande olikformigheten upphävdes vid ett eventuellt förstatligande av dövstumundervisningen.

Skolöverstyrelsen.

Liksom i fråga om blindundervisningen utgick överstyrelsen vid sina förslag ifrån att dövstumlärnarnas omfattande tjänstgöring samt arbetets tunga beskaffenhet i övrigt icke möjliggjorde någon utökning av deras arbetstid. Därjämte ansåg överstyrelsen, att rektor och ämneslärare med hänsyn till utbildning och arbetets beskaffenhet skäligen kunde göra anspråk på en något fördelaktigare löneställning än motsvarande befattningshavare vid blindskolorna.

lärarkrafter vinnas. En sådan överflyttning är omöjlig nu, då varje distrikt bildar en sluten helhet. Ett överförande av dövstumundervisningen på staten innebär ock endast ett fullföljande av redan tillämpade principer.»

Med förordande av dövstumundervisningens förstatligande övergår kommittén till en granskning av lärarelönekommitténs och skolöverstyrelsens förslag till lönereglering för personalen. Kommitténs egna förslag äro gjorda under hänsynstagande till överstyrelsens omorganisationsplan, medan de nuvarande av olika förhållanden betingade olikheterna beträffande personalens sysselsättning och avlöning icke kunnat i avgörande mån inverka på förslagen.

En följd av nu rådande olikformighet torde emellertid nödvändigt bliva, att icke samtliga nuvarande befattningshavare kunna uppföras på ordinarie stat, enär omfattningen av vissa befattningar icke med visshet kan förutses, förrän den slutliga omorganisationen fastställts. Kommittén förordar därför, att tillsviðare Kungl. Maj:t med ledning av skolöverstyrelsens riktlinjer i sitt nämnda utlåtande med förslag till omorganisation fastställer avlöningsgrunder och provisoriska avlöningsbelopp för befattningshavare, som icke bliva ordinarie.

De tjänster, för vilka kommittén föreslår lönereglering, äro följande: rektorer, ämneslärare, yrkeslärare, slöjdlärlarinna (kvinnl. yrkeslärare), maskinist, husmoder, vaktmästare och eldare.

Vid förslag om lönereglering för dessa dövstumskolornas befattningshavare erinrar kommittén om sin för blindskolepersonalens lönereglering framförda motivering, enligt vilken kommittén funnit jämförelser med andra tjänstemannagrupper böra medföra jämkningar i förut väckta löneplaceringsförslag.

Skolöverstyrelsen har beträffande *rektor* föreslagit ett tilläggsarvode för sådan vid internat. I övrigt har rektor likställts med rektor vid realskola. Kommittén anser, att sådan jämförelse icke lämpligen kan göras. Redan lärarelönekommittén har framhållit, att fordran på kompetens är olika. Kommittén anser en jämförelse med blindundervisningsanstalterna vara mera naturlig. Därvid föreslår kommittén två lönelägen, såsom även skolöverstyrelsen tänkt sig.

Dock kan kommittén icke godtaga såsom enda indelningsgrund den av skolöverstyrelsen föreslagna, skolans karaktär av internat eller externat, utan anser andra förhållanden böra jämväl tagas i betraktande vid bestämmandet av rektors avlöning. Dessa andra omständigheter äro framför allt skolornas storleksförhållanden beträffande lärjunge- och befattningshavareantalet, eller, såsom det också kan uttryckas, graden av svårskötthet, vilken konstitueras icke enbart av karaktären av internat eller externat. Härvid är dessutom att märka, att några av skolorna äro avsedda att vara internat-externat, vadan svårighet föreligger att organiskt hänföra dem till ena eller andra slaget. Då emellertid först vid beslut om

dövstumundervisningens förstatligande och i samband därmed ifrågasatt omorganisation hithörande frågor kunna slutgiltigt bedömas, torde åt Kungl. Maj:t böra överlämnas det slutliga avgörandet om till vilken avlöningsgrupp varje skolas rektor skall hänföras. Det synes emellertid av skolöverstyrelsens omorganisationsförslag framgå, som om man skulle kunna tänka sig såsom mest rättvist, att rektorerna vid Manilla, Lunds, Vänersborgs och Härnösands dövstumskolor inordnades i den högre av de båda avlöningsgrupperna och rektorerna vid de övriga skolorna i den lägre.

Följande placering föreslås för de båda avlöningsgrupperna:

Dövstumskola I, manlig rektor:	29	lönegraden,	32	löneklassen,
		kvinnlig » :	26	» , 29 » ,
» II, manlig » :	27	» ,	30	» ,
		kvinnlig » :	24	» , 27 » .

I betraktande av den jämförelsevis ringa omfattning, som det med Manilla dövstumskola förenade seminariet har och måste få, anser kommittén nu utgående arvode (1500 kronor) till rektor icke skäligen böra höjas till högre belopp, än som föreslagits för rektor vid provårsläroverk, och föreslår därför, att till rektor å Manilla utgår, därest han tjänstgör såsom föreståndare för seminariet, särskild ersättning med ett vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen fastställt belopp, dock högst 1800 kronor för år.

För manliga *ämneslärare* föreslår kommittén lön efter 20 lönegraden och för kvinnliga efter 17 lönegraden. Därmed ställas dessa lärare en lönegrad högre än motsvarande lärare vid blindundervisningsanstalterna, vilket är skäligt med hänsyn till de förras ett år längre utbildningstid, något vidsträcktare undervisningsskyldighet samt enligt sakkunnigas samstämmiga uttalanden tyngre och mera enerverande arbete.

Till lärare vid dövstumskolan å Manilla, vilken tillika tjänstgör vid seminariet, bör utgå en av skolöverstyrelsen vid slutet av varje termin bestämd ersättning, liksom sådan ersättning bör utgå till rektor vid dövstumskola, där provårskurs är anordnad.

Manlig *yrkeslärare*, för vilken inga särskilda krav på pedagogisk förutbildning föreligga, såsom är fallet med arbetslärare vid blindundervisningsanstalterna, förordas till placering i 11 lönegraden och kvinnlig i 8 lönegraden. Med hänsyn till lärareuppgiften torde den en grad högre placeringen än av statens hantverksföreståndare vara motiverad.

Husmoder vid de fyra större skolorna, å Manilla samt i Lund, Vänersborg och Härnösand, föreslås till samma lön som husmoder vid vårdanstalten i Lund eller enligt 7 lönegraden, husmoder vid annan dövstumskola till lön enligt 6 lönegraden.

Vaktmästare och *eldare* föreslås till placering i 5 lönegraden, dock att, i

den mån särskild ersättning för nattjänstgöring erfordras, sådan bör utgå efter av Kungl. Maj:t angivna grunder. *Maskinist* vid dövstumskolan i Vänersborg, som intar en särställning i förhållande till andra skolors ledare, bör erhålla lön enligt 7 lönegraden.

Beträffande *icke-ordinarie lärare* föreslår kommittén lön enligt följande grunder: extra ordinarie ämneslärare, manlig enligt 18, kvinnlig enligt 15 lönegraden; extra ämneslärare, manlig enligt 16 löneklassen, kvinnlig enligt 13 löneklassen. I fråga om *timlärare* hänvisas till tilläggsbestämmelser till avlöningsreglemente för extra ordinarie och extra tjänstemän.

10. Sjökrigsskolan.

Vid tiden för lärarelönekommitténs arbete funnos vid sjökrigsskolan anställda två ordinarie lektorer, från och med den 1 juli 1913 uppförda å allmänna indragningsstaten, med avlöning lika med den, som gällde för lektorer i allmänhet före 1918 års löne reglering för de allmänna läroverken, eller 4 000 kronor med fyra ålderstillägg à 500 kronor, vartill kommer tillfällig löneförbättring.

Lärarelönekommittén ansåg, att ifrågavarande lektorat borde återföras till likställighet med motsvarande befattningar vid de allmänna läroverken, och föreslog placering i 27 lönegraden.

Lärarelönekommittén.

I lärarelönekommitténs förslag instämde chefen för sjökrigsskolan.

Chefen för sjökrigsskolan.

Numera finnes blott ett av de nämnda lektoraten kvar. Kommittén anser anledning icke föreligga att reglera avlöningen till ifrågavarande lektor, vilken under år 1930 inträder i pensionsåldern.

Kommittén.

11. Skeppsgosseskolorna.

Sedan kommittén erinrat om att vid 1918 års riksdag avlöning för *rektor* vid skeppsgosseskola fastställts till 6 000 kronor, vartill numera komme tillfällig löneförbättring, föreslog kommittén placering i 24 lönegraden med omedelbar placering i 27 löneklassen, detta i anslutning till vad kommittén föreslagit för rektor vid kommunal mellanskola. Kommittén ansåg tjänsteställning och arbetsuppgifter närmast motsvara kommunal mellanskolerektors.

Lärarelönekommittén.

Vid 1918 års löne reglering jämsätldes i möjligaste mån skeppsgosseskolornas *ämneslärare* med lärare vid de yrkesbestämda högre folkskolorna. Avlöningen sattes till 3 600 kronor jämte tre ålderstillägg à 400 kronor, vartill numera komme tillfällig löneförbättring.

Lärarelönekommittén, som för lärarna vid de yrkesbestämda högre folkskolorna föreslagit lönegraden 18, vartill skulle komma naturaförmåner

eller ersättning därför, föreslog för skeppsgosseskolornas lärare lönegraden 20, utan naturaförmåner.

För extra ordinarie ämneslärare föreslog lärarelönekommittén avlöning efter 16 löneklassen med rätt till uppflyttning i löneklass efter av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

För timlärare föreslogs arvode, räknat för veckotimme, enligt följande tablå:

A	B	C	D	E	F	G
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
130	140	150	160	170	180	190

Avlöning till andra icke-ordinarie befattningshavare ansåg lärarelönekommittén böra bestämmas av Kungl. Maj:t.

Myndigheter.

Stationsbefälhavarna vid flottans stationer i Stockholm och Karlskrona förordade för rektor placering i 25 lönegraden, 28 löneklassen. Med lägre placering hade talet om jämställdhet med rektor vid kommunal mellanskola näppeligen fog för sig, enär värdet av den senares naturaförmåner icke av lärarelönekommittén tillbörligt beaktats.

Ämneslärarna föreslogos av båda stationsbefälhavarna placerade i 21 lönegraden. Med lägre placering skulle äventyras de länge eftersträfvade stora fördelar beträffande upprätthållandet av den standard, som vunnits genom den år 1918 genomförda organisationen av skeppsgosseutbildningen.

Kommittén.

Den ungefärliga jämställdhet mellan *ämneslärare* vid skeppsgosseskola och högre folkskola, som vid 1918 års löneroglering åvägabragtes, anser sig kommittén böra i viss mån bibehålla. Lärarelönekommittén föreslog 18 lönegraden jämte naturaförmåner för de yrkesbestämda högre folkskolornas lärare och 20 lönegraden för lärarna vid skeppsgosseskolorna. Med hänsyn till den placering, 19 lönegraden, som kommittén förordar för de en- eller tvåklassiga högre folkskolornas ämneslärare, vill kommittén för sin del föreslå samma lönegrad för skeppsgosseskolornas lärare, med rätt för adjunktskompetent till tre års tillgodoräknande. Med denna placering skulle nu utgående begynnelselönen, 5 670 kronor, ökas till 6 168 kronor och slutlönen, 7 290 kronor, ökas till 7 860 kronor, under förutsättning att Karlskrona och Marstrand placeras i ortsgrupp III.

Beträffande *rektorerna* föreligger en skillnad i avlöningsform, i det att rektor i Karlskrona åtnjuter rektorslönen, ungefär 8 900 kronor, medan till rektor i Marstrand, där en ämneslärare i egenskap av förste lärare bestrider rektorsbefattningen, utgår arvode med 600 kronor jämte dyrtidstillägg utöver lärarelönen. Kommittén har ingen anledning att häri föreslå ändring utan förordar, att till en förste lärare i Marstrand må utgå särskild ersättning utöver lärarelönen med 900 kronor och att rektor i Karlskrona må erhålla lön i högsta löneklassen av vederbörlig lönegrad.

Den lämpliga placeringen synes 24 lönegraden vara, och kommittén förordar alltså, att rektor vid skeppsgosseskolan i Karlskrona placeras i 24 lönegraden, med lön omedelbart enligt 27 löneklassen.

För *icke-ordinarie lärare* föreslår kommittén lön enligt följande grunder; extra ordinarie ämneslärare enligt 17 lönegraden, extra ämneslärare enligt 15 löneklassen, timlärare nedanstående belopp för olika ortsgupper, räknat för läsår och veckotimme:

O r t s g r u p p				
I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
168	180	192	204	216

12. Veterinärinrättningen i Skara.

Till *föreståndare* för veterinärinrättningen i Skara, benämnd lektor, föreslog lärarelönekommittén avlöning efter 27 lönegraden eller likställighet med lektor vid allmänt läroverk. För bostadsförmån skulle avdrag göras å kontant lön.

Lärarelöne-
kommittén.

För *instruktionssmeden*, vilkens avlöningsförmåner senast reglerades vid 1919 års riksdag och bestämdes till 3 000 kronor med två ålderstillägg å 300 kronor samt 10 % av årets nettovinst å rörelsen i smedjan, från vilket allt skulle göras avdrag med 300 kronor för bostadsförmån, föreslogs placering i 13 lönegraden, med skyldighet till avdrag å lönen för bostadsförmån men med rätt såsom nu till provision med 10 % av den å rörelsen i smedjan under året uppkommande nettovinsten.

Övrig personal borde få löneförmåner bestämda efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Lärarelönekommitténs förslag tillstyrktes av medicinalstyrelsen.

Medicinal-
styrelsen.

Veterinärinrättningens *föreståndare*, nu i avlöningshänseende likställd med lektor vid allmänt läroverk, förordar kommittén till placering i samma lönegrad som lektor eller den 27 lönegraden. Visserligen äro kompetensvillkoren för veterinärinrättningens föreståndare avsevärt lägre än för lektor i allmänhet, men den förre åliggande uppgifter utöver undervisningsskyldighet samt den kortare ledighet, som semester i stället för ferier innebär, synes kommittén motivera bibehållandet av jämställdheten.

Kommittén.

Instruktionssmeden har i ett viktigt avseende fått sin ställning ändrad under senare år. Den honom tidigare åliggande undervisningsskyldigheten är kvar blott till en del, i det att endast civil hovbeslagarekurs numera förlägges till Skara, medan kurser för fortsatt hovslagarutbildning för arméns instruktörer sedan ett flertal år varit förlagda till veterinärhögskolan i Stockholm och genom generalorder av år 1929 även formellt utslutits ur Skarainrättningens undervisningsplan. Detta förhållande synes

kommittén motivera lägre placering i löneavseende, än tidigare föreslagits, vilket även med hänsyn till löneställningen för statens hantverksmästare är riktigt. Instruktionssmedens placering föreslås till 11 lönegraden, med därutöver såsom nu 10 % andel av den å rörelsen i smedjan under året uppkommande nettovinsten.

Nuvarande innehavare av tjänsten bör erhålla personlig lönefyllnad.

Övrig personal bör erhålla löneförmåner enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

13. Navigationsskolorna.

Lärarelönekommittén tog beträffande avlöningsförhållandena för befattningshavare vid navigationsskolor såsom utgångspunkt 1911 års riksdags bestämmelser angående samma skolor.

Föreståndarna jämfördes närmast med rektorerna vid rikets realskolor och placerades i 26 lönegraden, högsta löneklassen; föreståndaren för navigationsskolan i Kalmar, där ingen särskild maskinistklass finns, placerades i 25 lönegraden, högsta löneklassen. Utöver den kontanta lönen skulle komma av kommunen bekostad fri bostad.

Lärarna placerades såsom läroverksadjunkter eller i 23 lönegraden.

För *övriga lärare*, nu benämnda extra lärare, föreslogs dels en annan benämning, speciallärare, dels avlöning efter följande grunder:

a) speciallärare i sjökaptens- och styrmans- samt 1:a och 2:a maskinistklasserna, vilken undervisar i sådant ämne, där för undervisningens bestridande om möjligt bör anlitas från tekniska högskolan utexaminerad ingenjör, åtnjuter arvode, beräknat med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

A	B	C	D	E	F	G
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
190	200	210	220	230	240	250

b) speciallärare i samma klasser, vilken undervisar i annat ämne än under a) sägs, åtnjuter arvode, beräknat med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

A	B	C	D	E	F	G
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
145	155	165	175	185	195	205

Vidkommande föreståndarnas och de ordinarie lärarnas placering ansåg kommerskollegium, att de i varje fall borde placeras åtminstone i den lönegrad, som av lärarelönekommittén föreslagits.

Mot förslaget i fråga om de extra lärarna framställde kommerskollegium erinringar i tre hänseenden. För det första borde extra lärarna tillförsäkras proportionsvis samma avlöningsförhöjning, som avsetts skola tillgodokomma de ordinarie lärarna. För det andra fann kollegium icke tillräckliga skäl föreligga att bibehålla den hittills tillämpade skillna-

den mellan avlöning för undervisning, som bestredes av från tekniska högskolan utbildad ingenjör, och avlöning för annan undervisning, utan föreslog, att det högre timarvodet fastställdes för samtliga kategorier av extra lärare i ifrågavarande klasser. Arvodena till extra lärare i skeppar- och 3:e maskinistklasserna samt i hälso- och förbandslära borde höjas med belopp, som procentuellt motsvarade den höjning, som föreslagits för övriga kategorier extra lärare. För det tredje fann kollegium angeläget att till en viss grad mildra de olägenheter, som de ofta inträffade lärarombytena medförde, och föreslog därför rätt till ålderstillägg för extra lärare med minst 18 timmars undervisningsskyldighet per vecka.

Kollegium ansåg även, att frågan om avlöning till *examensförrättaren i 1:a och 2:a maskinistklasserna* borde göras till föremål för prövning vid en nyreglering av navigationsskolepersonalens avlöningsförhållanden.

Slutligen ansåg kollegium, att *vaktmästargöromålen* vid skolorna i Stockholm, Göteborg och Malmö hade sådan omfattning, att de motiverade inrättande av ordinarie vaktmästarsysslor, med befattningarnas hänförelse till 7 lönegraden.

I överensstämmelse med sitt förslag om löneförmåner för läroverksrektorerna förordar kommittén lön till *föreståndare* för navigationsskola enligt samma grunder, som föreslagits för nämnda rektorer. Av kommun tillhandahållen bostad bör alltså ingå i lönen och för bostaden erläggas hyra till staten enligt bestämmelserna för tjänstebostad. Beträffande lönebeloppen anser kommittén, att lönen för föreståndare vid navigationsskolorna i Stockholm, Göteborg, Härnösand och Malmö bör sättas lika med lönen för rektor vid realskolor inom II avlöningsgruppen och föreslår därför lön enligt 29 lönegraden, 32 löneklassen. Rektor i Kalmar föreslås till lön enligt 27 lönegraden, 30 löneklassen.

Kommittén.

Ordinarie lärare hava tidigare jämförts med adjunkter. Med hänsyn till tjänstgöringsskyldighet och undervisningens krävande art torde mot jämförelsen intet vara att invända. Däremot kan i avseende å utbildningskrav samt tid och kostnader för kompetensens vinnande jämförelsen icke sägas vara riktig. I betraktande härav anser sig kommittén icke kunna förorda en högre placering än 22 lönegraden.

Kommittén anser, att annan skillnad i avlöning för *timlärare* än sådan mellan lärare i hälsolära och lärare i annat ämne icke bör fortfa, utan föreslår, att samtliga timlärare utom i hälsolära erhålla lön, beräknad för de olika ortsgrupperna samt för läsår och veckotimme med följande belopp:

O r t s g r u p p				
I	II	III	IV	V
.kr	kr.	kr.	kr.	kr.
228	240	252	264	276

Beträffande timlärare i hälsolära böra avlöningsförmånerna utgå enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

B. Författningsförslag.

Såsom tidigare anförts, föreslår kommittén, att det statliga undervisningsväsendets ordinarie tjänstemän inordnas under det allmänna avlöningsreglementet för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, vartill kommittén i särskilt betänkande denna dag framlagt förslag. Till detta reglemente skulle fogas en särskild tjänsteförteckning, upptagande det statliga undervisningsväsendets personal. Bland de till reglementet hörande tilläggsbestämmelserna skulle inflyta, under vederbörliga huvudtitlar, sådana särbestämmelser, som äro erforderliga för statens undervisningsväsende.

De icke-ordinarie lärarna vid det statliga undervisningsväsendet skulle inordnas under samma avlöningsreglemente, som skulle komma att gälla för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. Enär kommittén ännu endast utarbetat ett preliminärt förslag till sådant avlöningsreglemente, kan kommittén på nuvarande stadium icke framlägga detta avlöningsreglemente, men kommittén har ansett lämpligt, att vissa för det statliga undervisningsväsendet erforderliga tilläggsbestämmelser till ett dylikt reglemente redan i detta sammanhang framläggas utan att dock vara definitivt avfattade från kommitténs sida.

Förenämnda författningsförslag, jämväl det i annat betänkande denna dag framlagda förslaget till allmänt avlöningsreglemente, återgivas här nedan.

1. Förslag till Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen.

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott fastställa följande

Avlöningsreglemente.

(Allmänna avlöningsreglementet).

1 avd. Allmänna bestämmelser.

1 §.

Detta reglemente äger tillämpning å samtliga ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, med de undantag, som angivas i särskilda av Kungl. Maj:t och riksdagen meddelade tilläggsbestämmelser till reglementet.

2 §.

1. Tjänsteman äger åtnjuta *avlöning* enligt de föreskrifter och under de villkor, som reglementet innehåller, samt i enlighet med de tilläggbestämmelser, som meddelats av Kungl. Maj:t och riksdagen i samband med beslut om reglementets tillämpning inom den del av statsförvaltningen tjänstemannen tillhör.

2. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet eller tilläggbestämmelserna stadgas, från och med den dag tjänsten tillträdes till och med den dag tjänstemannen avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

3. Utbetalning av avlöning sker månadsvis i efterskott, så framt icke beträffande särskild ersättning utbetalning i annan ordning finnes lämpligen böra ske.

4. Angående tjänstemans skyldighet att avgå från tjänsten och om rätt till pension är särskilt stadgat.

3 §.

1. Med befattning, som avses i detta reglemente, må icke förenas annan ordinarie tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, så framt icke Kungl. Maj:t och riksdagen beträffande viss befattning annorlunda beslutat.

2. Erforderliga föreskrifter därom, att tjänsteman vid visst verk eller innehavare av viss befattning icke må åtaga sig uppdrag eller utöva verksamhet av beskaffenhet att icke böra förenas med hans ordinarie tjänst, meddelas av Kungl. Maj:t.

3. Tjänsteman, som utom sin ordinarie tjänst eljest innehar eller avser att åtaga sig bisyssla, skall, i den ordning Kungl. Maj:t föreskriver, göra skriftlig anmälan därom till vederbörande myndighet.

Med bisyssla förstås härvid befattning i allmän eller enskild tjänst, varaktigt eller mera tidskrävande tillfälligt uppdrag samt yrkesmässigt bedriven verksamhet.

4. Prövas bisysslan inverka hinderligt för statstjänstens utövande, och är icke fråga om befattning eller uppdrag, som tjänstemannen erhållit av Kungl. Maj:t eller med Kungl. Maj:ts medgivande, eller om ledamotskap av riksdagen, skall förbud för honom meddelas att med den ordinarie tjänsten förena ifrågavarande bisyssla. Tjänsteman må dock icke utan tvingande skäl förvägras att åtaga sig offentligt uppdrag.

5. För tid, varunder tjänsteman av bisysslan helt eller delvis hindras att bestrida sin tjänst, skall han göra framställning om tjänstledighet i motsvarande omfattning.

2 avd. Tjänstemän, som åtnjuta lön enligt den allmänna löneplanen.

1 kap. Löneplan och löneklassplacering.

4 §.

Allmän löneplan.

Lönegrad		Löne- klass nr	Ortsgrupp				
nr	omfattar löne- klasserna nr		I	II	III	IV	V
Å r s l ö n , k r o n o r							
1	1—5	1	1 800	1 932	2 064	2 196	2 328
2	2—6	2	1 944	2 088	2 232	2 376	2 520
3	3—7	3	2 088	2 244	2 400	2 556	2 712
4	4—8	4	2 232	2 400	2 568	2 736	2 904
5	5—9	5	2 376	2 556	2 736	2 916	3 096
6	6—10	6	2 520	2 712	2 904	3 096	3 288
7	7—11	7	2 664	2 868	3 072	3 276	3 480
8	8—12	8	2 808	3 024	3 240	3 456	3 672
9	9—13	9	2 952	3 180	3 408	3 636	3 864
10	10—14	10	3 096	3 336	3 576	3 816	4 056
11	11—15	11	3 240	3 492	3 744	3 996	4 248
12	12—16	12	3 420	3 684	3 948	4 212	4 476
13	13—17	13	3 600	3 876	4 152	4 428	4 704
14	14—18	14	3 840	4 128	4 416	4 704	4 992
15	15—19	15	4 080	4 380	4 680	4 980	5 280
16	16—20	16	4 320	4 632	4 944	5 256	5 568
17	17—21	17	4 680	5 016	5 352	5 688	6 024
18	18—22	18	5 040	5 400	5 760	6 120	6 480
19	19—23	19	5 400	5 784	6 168	6 552	6 936
20	20—23	20	5 760	6 168	6 576	6 984	7 392
21	21—24	21	6 120	6 552	6 984	7 416	7 848
22	22—25	22	6 480	6 936	7 392	7 848	8 304
23	23—26	23	6 900	7 380	7 860	8 340	8 820
24	24—27	24	7 380	7 884	8 388	8 892	9 396
25	25—28	25	7 860	8 388	8 916	9 444	9 972
26	26—29	26	8 400	8 940	9 480	10 020	10 560
27	27—30	27	8 940	9 492	10 044	10 596	11 148
28	28—31	28	9 480	10 044	10 608	11 172	11 736
29	29—32	29	10 020	10 596	11 172	11 748	12 324
30	30—33	30	10 560	11 148	11 736	12 324	12 912
31	31—33	31	11 100	11 700	12 300	12 900	13 500
32	32—34	32	11 700	12 312	12 924	13 536	14 148
33	33—35	33	12 300	12 924	13 548	14 172	14 796
34	34—36	34	12 900	13 536	14 172	14 808	15 444
35	35—37	35	13 500	14 148	14 796	15 444	16 092
36	36—38	36	14 160	14 832	15 504	16 176	16 848
37	37—39	37	14 820	15 516	16 212	16 908	17 604
38	38—40	38	15 480	16 200	16 920	17 640	18 360
		39	16 680	17 424	18 168	18 912	19 656
		40	17 880	18 660	19 440	20 220	21 000

5 §.

De befattningar, för vilka *lön* utgår enligt den allmänna löneplanen, angivas i den vid detta reglemente fogade, av Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut fastställda *tjänsteförteckningen*, som jämväl utvisar den *lönegrad*, till vilken varje särskild befattning är att hänföra. Den *löneklass*, enligt vilken lönen skall beräknas, fastställas i enlighet med föreskrifterna i 6—9 §§. Inom löneklass bestämmas lönebeloppet efter den *ortsgrupp*, till vilken tjänstemannens stationeringsort blivit hänförd.

Fördelningen av stationeringsorter å de olika Ortsgrupperna fastställas av Kungl. Maj:t på grundval av de för orterna gällande allmänna levnadskostnaderna.

6 §.

1. Vid tillträddandet av ordinarie befattning erhåller tjänsteman, vare sig han förut innehade sådan tjänst eller ej, lön enligt den för lönegraden fastställda lägsta löneklassen, där ej föreskrifterna i 7—9 §§ giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas tjänstemannen till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess högsta löneklassen inom lönegraden uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 7 och 9 §§.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tiden i den lägre löneklassen tilländagått.

I övrigt gäller såsom villkor för tjänstemans uppflyttning till högre löneklass:

a) att han under minst fyra femtedelar av den tid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skall hava bestritt sin egen eller på grund av förordnande annan statens tjänst; dock att härvid såsom tjänstetid skall räknas jämväl tid, under vilken han åtnjutit semester (ferier) eller tjänstledighet av anledning, som omförmäles i 13 eller 14 §;

b) att uppskov med uppflyttning prövats icke böra äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid tjänstemannen tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken tjänstemannen särskilt bestraffats, icke i och för sig må föras honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att tjänstemannen icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, enligt vad därom är särskilt stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas,

utan att tjänstemannen erhållit tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

4. Har tjänsteman, med tillämpning av föreskrifterna i 3 mom. punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förordnas, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga tillgodoräkna sig jämväl den tid uppskovet varat.

7 §.

1. Ordinarie tjänsteman, som befordras till tjänst inom högre lönegrad, ävensom tjänsteman, vilken från extra ordinarie befattning med full tjänstgöring vinner befordran till ordinarie tjänst inom samma eller högre lönegrad, skall i den nya tjänsten placeras lägst i löneklass närmast högre än den han före befordringen tillhörde. Dessutom skall, för omedelbar eller framtida uppflyttning till högre löneklass, tillgodoräknas honom den tid, intill tre år, varunder han i den föregående tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklass, som är närmast lägre än den, till vilken han på grund av vad sålunda föreskrivits bör vid befordran hänföras.

2. Därest tjänsteman före sin befordran på förordnande uppehållit befattning inom samma eller högre lönegrad, må, i stället för vad i 1 mom. stadgas, vid bestämmandet av hans begynnelselönen i den nya tjänsten och sedermera för hans uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas honom den del av förordnandetiden, under vilken han uppburit vikariatslönen. Vid dylikt tillgodoräkande skall hänsyn tagas allenast till den effektiva tjänstgöringstiden; dock att häri må inräknas jämväl den tid, under vilken tjänstemannen åtnjutit semester (ferier) eller tjänstfrihet.

3. Har tjänsteman eljest i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete eller fullgjort uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet att skäligen böra tillgodoräknas honom vid bestämmandet av hans placering i löneklass i den erhållna ordinarie befattningen, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån dylikt tillgodoräkande må äga rum.

4. Tjänsteman, som efter egen ansökning flyttas till annan tjänst inom samma lönegrad eller från tjänst inom högre till tjänst inom lägre lönegrad, äger bibehålla den placering i löneklass han före tillträddandet av den nya tjänsten innehade; dock må lönen icke i något fall utgå enligt högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten fastställda.

8 §.

För vissa i tjänsteförteckningen närmare angivna befattningar utgår lönen omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

9 §.

Undantagsvis och så framt för främjande av statens intressen sådant kräves, må Kungl. Maj:t, för förvärvande av särskilt kvalificerad person till viss befattning eller för sådan persons bibehållande i tjänst, kunna tilldela honom högre lön, än han med tillämpning av de i 6—8 §§ angivna grunderna skolat uppbära; dock må lönen icke i något fall bestämmas till belopp, som med mer än tjugo procent överstiger lönen enligt den högsta för tjänsten fastställda löneklassen.

10 §.

1. Tjänsteman, som tillsättes genom *fullmakt*, är underkastad såväl föreskrifterna i den för verket gällande instruktionen som ock den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan bliva i behörig ordning beslutad. Dessutom är han, om organisatoriska skäl sådant påkalla, pliktig att, inom det verk han tillhör, låta sig förflyttas till annan stationeringsort ävensom till annan befattning i samma lönegrad.

Därest de med befattningen förenade göromålen överflyttas från det verk tjänstemannen tillhör till annat, åligger det honom även att efter Kungl. Maj:ts förordnande och med bibehållande av innehavande lönegrad tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnats.

2. Tjänsteman, som tillsättes genom *konstitutorial*, är underkastad såväl föreskrifterna i den för verket gällande instruktionen som ock den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet eller jämkning i åligganden, som kan bliva i behörig ordning beslutad. Dessutom är han pliktig att, inom det verk han tillhör, låta sig förflyttas till annan stationeringsort ävensom till annan befattning.

Varder tjänsteman utan något sitt förvållande sålunda förflyttad till tjänst inom lägre lönegrad, skall han likväl åtnjuta lön enligt den lönegrad han vid förflyttningen tillhörde.

Har förflyttning till tjänst inom lägre lönegrad däremot föranletts av något tjänstemannens förfarande i tjänsten, utgår lön enligt de för den lägre lönegraden stadgade grunderna, dock med iakttagande att lönen i intet fall skall utgå enligt lägre löneklass än den tjänstemannen före förflyttningen tillhörde.

Slutligen åligger det tjänsteman, om vilken i detta moment är fråga, att, därest de med befattningen förenade göromålen överflyttas från det verk han tillhör till annat, efter Kungl. Maj:ts förordnande och med bibehållande av innehavande lönegrad tjänstgöra i det verk, till vilket göromålen överlämnats.

3. Nedflyttas befattning till lägre lönegrad, äger den, som då innehar tjänsten, uppbära lön i den lönegrad befattningen förut tillhörde.

2 kap. Semester och tjänstledighet.

11 §.

1. Tjänsteman äger årligen å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålens behöriga gång, åtnjuta *semester* under nedan angivna antal dagar:

	Intill det år, under vilket tjänstemannen fyller 40 år	Från och med det år, under vilket tjänstemannen fyller 40 år
Tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—10	20 dagar	30 dagar
» » » 11—23.....	25 »	35 «
» » » 24—28.....	35 »	45 »
» » » 29—38.....	45 »	45 »

2. Semester beräknas för kalenderår. Har på grund av tjänstgöringsförhållandena full semester icke kunnat beredas tjänsteman före kalenderårets utgång, må felande antal semesterdagar tilldelas honom under första kvartalet påföljande år.

Tjänsteman, som är stationerad å ort, där kallortstillägg utgår, må, om särskilda skäl sådant föranleda, åtnjuta i följd icke blott honom för löpande år tillkommande semester utan jämväl semester för det näst föregående året, i den mån sådan icke redan av honom tillgodonjutits.

3. Därest tjänsteman tillträder eller skall avgå från befattning vid annan tidpunkt än kalenderårs början eller slut, beräknas hans semester i förhållande till den del av året, under vilken befattningen innehaves. Övergår tjänsteman under året från en med semesterrätt förenad befattning till annan dylik tjänst, tillämpas enahanda beräkningsgrund för bestämmande av hans sammanlagda semester för sådant år.

Uppstår vid beräkning, som här sagts, brutet tal, avrundas semestern till närmaste högre dagantal.

4. Så framt icke av särskilda skäl annorlunda beslutas, må semester icke tillgodonjutas, utan att tjänstemannen under sammanlagt minst hälften av närmast förflutna period av tolv månader bestritt sin egen eller annan statens tjänst eller fullgjort uppdrag för statens räkning.

5. Tjänsteman, som har sig anförtrodd uppbörd eller kontroll å uppbörd, är pliktig att årligen begagna sig av semester å tid, som bestämes av överordnad myndighet.

12 §.

För tid, under vilken tjänsteman åtnjuter *tjänstledighet* från sin befattning, skall med hans lön förhållas på sätt i 13—18 §§ stadgas, så framt icke Kungl. Maj:t finner skäl att för visst fall annorlunda bestämma.

Vid tjänstledighet förekommande avdrag å avlöningen, *tjänstledighets-*

avdrag, äro av tre slag, A-, B- och C-avdrag. A- och B-avdragens storlek framgår av nedanstående tabell. C-avdraget utgör för dag en trettiondel av och för kalendermånad hela månadslönen. På vederbörande myndighet ankommer att besluta, huruvida tjänsteman, som har att vidkännas C-avdrag, skall avstå jämväl övriga med tjänsten förenade förmåner.

Löneklass nr	A-avdrag		B-avdrag		Löneklass nr	A-avdrag		B-avdrag	
	för dag kr.	för månad kr.	för dag kr.	för månad kr.		för dag kr.	för månad kr.	för dag kr.	för månad kr.
1	—:80	24:—	1:60	48:—	21	3:50	105:—	7:—	210:—
2	—:90	27:—	1:80	54:—	22	3:70	111:—	7:40	222:—
3	1:—	30:—	2:—	60:—	23	4:—	120:—	8:—	240:—
4	1:10	33:—	2:20	66:—	24	4:80	129:—	8:60	258:—
5	1:20	36:—	2:40	72:—	25	4:60	138:—	9:20	276:—
6	1:30	39:—	2:60	78:—	26	5:—	150:—	10:—	300:—
7	1:40	42:—	2:80	84:—	27	5:40	162:—	10:80	324:—
8	1:50	45:—	3:—	90:—	28	5:80	174:—	11:60	348:—
9	1:60	48:—	3:20	96:—	29	6:20	186:—	12:40	372:—
10	1:70	51:—	3:40	102:—	30	6:60	198:—	13:20	396:—
11	1:80	54:—	3:60	108:—	31	7:—	210:—	14:—	420:—
12	1:90	57:—	3:80	114:—	32	7:50	225:—	15:—	450:—
13	2:—	60:—	4:—	120:—	33	8:—	240:—	16:—	480:—
14	2:10	63:—	4:20	126:—	34	8:50	255:—	17:—	510:—
15	2:30	69:—	4:60	138:—	35	9:—	270:—	18:—	540:—
16	2:50	75:—	5:—	150:—	36	9:50	285:—	19:—	570:—
17	2:70	81:—	5:40	162:—	37	10:—	300:—	20:—	600:—
18	2:90	87:—	5:80	174:—	38	10:50	315:—	21:—	630:—
19	3:10	93:—	6:20	186:—	39	11:50	345:—	23:—	690:—
20	3:30	99:—	6:60	198:—	40	12:50	375:—	25:—	750:—

13 §.

Tjänsteman, som av särskilt *tjänsteuppdrag* eller annat *offentligt uppdrag* eller *militär tjänstgöring* är förhindrad att bestrida sin tjänst, skall

1) uppbära oavkortad lön för tid,

a) under vilken han fullgjort statligt uppdrag, så framt icke annat följer av vad i denna paragraf nedan stadgas, eller ock Kungl. Maj:t eller den myndighet, som har att besluta angående tjänstledigheten, annorlunda bestämmer,

b) under vilken han deltagit såsom elev i utbildningskurs vid verket,

c) vilken han enligt uppdrag använt för att göra iakttagelser eller idka studier, som kunna tjäna verkets intressen,

d) vilken åtgått för fullgörande av de skyldigheter, som ålegat honom

såsom styrelsemedlem, fullmäktig eller revisor i pensionsanstalt, som tjänstemannen uti denna sin egenskap är pliktig att tillhöra;

2) vidkännas A-avdrag för tid, under vilken han med vederbörligt medgivande fullgjort offentligt, icke-statligt uppdrag, där ersättning icke utgår eller utgår allenast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag eller med däremot svarande arvode;

3) vidkännas B-avdrag för tid,

a) under vilken han fullgjort uppdrag såsom ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller såsom riksdagens revisor,

b) under vilken han fullgjort honom åliggande militär tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, å reserv- eller övergångsstat eller såsom värnpliktig;

4) vidkännas C-avdrag för tid,

a) under vilken han innehaft anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet,

b) under vilken han i andra fall, än här ovan omförmäls, åtnjutit ledighet av anledning, som i denna paragraf avses.

14 §.

1. Har tjänsteman skadats till följd av *olycksfall i tjänsten* och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning, skall han under tiden

1) åtnjuta oavkortad lön, intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet;

2) vidkännas A-avdrag för tid därutöver, så framt ej särskilda skäl föranleda, att sådant avdrag icke skall äga rum.

2. Vad i 1 mom. stadgas äger motsvarande tillämpning, därest tjänsteman på grund av sin tjänst blivit utsatt för *våld* eller annan *misshandel* eller i tjänsten ådragit sig svårare *smittsam sjukdom* och av sådan anledning hindrats att uppehålla sin befattning, så ock därest han förbjudits att tjänstgöra till förekommande av *smittofara*.

Med svårare smittsam sjukdom förstås härvid sådan smittsam sjukdom, vilken enligt bestämmelserna i gällande epidemilag skall föranleda anmälan till vederbörande myndighet.

15 §.

1. Därest tjänsteman av behörigen styrkt *sjukdom* i andra fall, än som avses i 14 §, hindras att tjänstgöra, skall han för den tiden vidkännas A-avdrag.

2. Har tjänsteman beviljats ledighet för *svag hälsas vårdande*, och är behovet av sådan ledighet behörigen styrkt, skall han vidkännas B-avdrag.

3. Vid ledighet för *havandeskap* eller *barnsbörd* skall kvinnlig tjänsteman

- 1) vidkännas B-avdrag under en tid av högst tre månader,
- 2) vidkännas C-avdrag för tid därutöver.

16 §.

Har tjänsteman erhållit ledighet för *enskild angelägenhet*, skall han för den tid ledigheten omfattar vidkännas C-avdrag. Såsom undantag härifrån gäller:

- 1) att tjänsteman må kunna under högst 15 dagar av ett och samma kalenderår medgivas ledighet för uppgiven enskild angelägenhet av vikt mot allenast B-avdrag,
- 2) att tjänsteman må kunna, likaledes mot B-avdrag, medgivas ledighet under högst tre månader för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för verket eller för tjänstemannens kompetens för viss uppgift eller befattning inom verket.

17 §.

1. Vid fall av befrielse från viss del av tjänstegöromålen eller nedsättning av tjänstgöringstiden bestämmes efter omständigheterna och under iakttagande i tillämpliga delar av föreskrifterna i 12—16 §§, huruvida och i vad mån avdrag å tjänstemans avlöning skall för sådan tid äga rum.

2. Kvinnlig tjänsteman, som har vårdnad om barn under 15 år, är skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter i fråga om fullständig eller partiell tjänstledighet, som kunna finnas erforderliga med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande.

18 §.

1. Tjänsteman, som avstängts från tjänstgöring eller tagits i häkte, skall under tiden vidkännas C-avdrag, så framt ej finnes skäligt att låta honom uppbära någon del av avlöningen. Prövas avstängningsåtgärden hava varit obefogad, eller blir för brott häktad frikänd, skall vad av hans avlöning innehållits till honom utbetalas.

2. Avhåller sig tjänsteman från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall, må han för den tiden icke åtnjuta avlöning.

19 §.

1. Där arbetets behöriga gång kräver tjänstgöring jämväl under sön- och helgdagar, skall tjänsteman, i den mån så utan avsevärda svårigheter kan ske, beredas *tjänstfrihet* minst varannan sådan dag.

2. Har semester eller tjänstledighet beviljats tjänsteman i olika perioder, åtskilda allenast av sön- eller helgdag, skall dylik mellanliggande dag inräknas i semestern eller ledigheten.

3. kap. Lönetillägg och särskilda ersättningar.

20 §.

Till tjänsteman, som är stationerad å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår *kallortstillägg* med nedanstående för olika *kallortsklasser* bestämda belopp för år räknat, nämligen:

för kallortsklass	I	90 kronor	för kallortsklass	IV	360 kronor
»	»	II 150	»	»	V 540
»	»	III 240	»	»	VI 720

Närmare bestämmelser för orternas fördelning å skilda kallortsklasser meddelas av Kungl. Maj:t.

21 §.

1. Tjänsteman, vilken förordnas att såsom vikarie bestrida befattning inom högre lönegrad, äger uppbära särskild *vikariatsersättning* med belopp, som framgår av nedanstående tabell:

Vid vikariat å befattning inom lönegraderna nr	Vikariatsersättning		Vid vikariat å befattning inom lönegrad nr	Vikariatsersättning	
	för dag kr.	för månad kr.		för dag kr.	för månad kr.
2—11	0: 70	21: —	31	3: 50	105: —
12—13	0: 80	24: —	32	4: —	120: —
14—16	1: —	30: —	33	5: —	150: —
17—21	1: 50	45: —	34	6: —	180: —
22—23	1: 80	54: —	35	7: —	210: —
24—25	2: —	60: —	36	8: —	240: —
26—28	2: 50	75: —	37	9: —	270: —
29—30	3: —	90: —	38	10: —	300: —

2. Kan vikariat å högre befattning beräknas bliva av längre varaktighet, minst sex månader, och har förordnandet meddelats i den ordning, som gäller för tjänstens tillsättande med ordinarie innehavare, äger vikarien, i stället för lön och vikariatsersättning, uppbära *vikariatslön* enligt löneklass närmast lägre än den, som skulle hava gällt, därest han varit ordinarie innehavare av den högre tjänsten. Vikariatslönen skall dock alltid med minst en löneklass överstiga vikariens lön å egen befattning.

Fortgår vikariat eljest längre tid än sex månader i följd, ankommer på vederbörande myndighet att pröva, huruvida vikarien må kunna för tid därutöver åtnjuta vikariatslön, ändock att förordnandet icke meddelats i den ordning, som i föregående stycke sägs.

För vikarie, som uppbär vikariatslön, gälla i övrigt i tillämpliga delar de stadganden, som i detta reglemente jämte tilläggsbestämmelser meddelats beträffande ordinarie tjänsteman i den lönegrad vikariatet avser.

3. Ersättning till tjänsteman, som erhållit uppdrag att bestrida göromål, vilka eljest ankomma på tjänsteman inom högre lönegrad, må, där ej ersättningen med hänsyn till göromålen omfattning finnes böra utgå enligt de i 1 mom. angivna grunderna, bestämmas till det lägre belopp, som prövas skäligt. Vad sålunda stadgats gäller även i fråga om ersättning till vikarie i fall, som avses i 17 §.

4. Tjänsteman, som förordnas att bestrida extra ordinarie befattning inom högre lönegrad, äger uppbära vikariatsersättning, på sätt i 1 mom. stadgas, och må i övrigt ej lida minskning i de förmåner, som tillkomma honom i hans ordinarie tjänst.

22 §.

Angående *ersättning vid resa* för förrättning i statens ärenden gäller vad därom är stadgat i allmänna resereglementet och i särskilda av Kungl. Maj:t meddelade föreskrifter.

23 §.

1. Under tjänstgöring å annan ort inom riket än stationeringsorten (tjänstgöringsområdet) äger tjänsteman åtnjuta *tjänstgöringstraktamente*, vilket från och med första till och med femtonde dygnet utgår med belopp, motsvarande den för tjänstemannen enligt allmänna resereglementet eller särskilda av Kungl. Maj:t utfärdade föreskrifter bestämda traktamentsersättningen. Fortgår tjänstgöringen å samma ort under mer än femton dygn i följd, skall tjänstgöringstraktamentet från och med sextonde dygnet till och med sjätte månadens utgång bestämmas till det lägre belopp, som med hänsyn till omständigheterna i varje särskilt fall prövas skäligt, dock högst till belopp, som nedan sägs:

Vid tjänstgöring å befattning inom löne- graderna nr	Till tjänsteman, som är familjeförsörjare			Till annan tjänsteman		
	för dag kr.	för natt kr.	tillhoppa för dygn kr.	för dag kr.	för natt kr.	tillhoppa för dygn kr.
1—6	3: 50	2: —	5: 50	2: —	1: 50	3: 50
7—16	4: —	2: 50	6: 50	2: 75	1: 75	4: 50
17—23	5: —	3: —	8: —	3: 50	2: —	5: 50
24—28	6: —	3: 50	9: 50	4: —	2: 50	6: 50
29—37	7: —	4: —	11: —	4: 75	2: 75	7: 50
38	8: —	4: 50	12: 50	5: 50	3: —	8: 50

2. Fortgår tjänstgöringen å samma ort under längre tid än sex månader i följd, må tjänstgöringstraktamentet kunna ytterligare nedsättas eller helt upphöra att utgå.

3. Därest tjänsteman, som för tjänstgöring vistas å annan ort än stationeringsorten, av sjukdom hindras att tjänstgöra, utgår det oaktat tjänstgöringstraktamente, så länge han kvarbliver å orten, dock icke, utan att särskilda skäl föranleda undantag, för längre tid än fjorton dygn.

4. Tjänstgöring å viss ort anses fortgå i sammanhängande tidsföljd, även om avbrott sker till följd av:

- a) semester,
- b) tjänstledighet under högst sju dygn i följd,
- c) tjänsteförrättning å stationeringsorten eller å annan ort, därest avbrottet icke överstiger sju dygn och detta kan av tjänstemannen på förhand beräknas.

Avbrottstiden medräknas dock icke vid bestämmandet av den tidsperiod, efter vilkens utgång nedsättning i tjänstgöringstraktamentet skall äga rum.

5. Traktamente för natt utgår icke i de fall, då tjänsteman enligt gällande bestämmelser erhåller kostnadsfri inkvartering, eller då tjänstgöringsorten är så belägen, att tjänstemannen finnes lämpligen kunna tillbringa nätterna i sitt hem.

6. För tid, under vilken tjänsteman på grund av tjänsteresa äger åtnjuta särskild traktamentsersättning, må han av tjänstgöringstraktamentet uppbära allenast så mycket, att den sammanlagda gottgörelsen icke överstiger traktamentsersättning enligt allmänna resereglementet.

24 §.

1. Tjänsteman är berättigad att erhålla skälig *ersättning för flyttningskostnad*, om han utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan förflyttats från en stationeringsort till annan eller om han vid övergång från icke-ordinarie till ordinarie tjänst eller till följd av befordran eller förordnande att uppehålla högre tjänst nödgats flytta till annan ort, så ock om han eljest fått sig ålagt att byta bostad.

2. Till flyttningskostnad, för vilken tjänsteman sålunda äger uppbära särskild ersättning, må hänföras:

a) resekostnad för den flyttande själv samt dennes hustru, barn och tjänare ävensom, beträffande tjänsteman, som icke är gift, för husföreståndarinna;

b) genom verifikationer styrkt kostnad för transport av flyttsaker;

c) skäliga och genom verifikationer styrkta kostnader för flyttsakers in- och uppackning samt för emballage;

d) den merutgift, som uppstått därigenom, att tjänsteman, trots styrkta försök att undvika dylik utgift, nödgats vidkännas kostnad för såväl den

graderna 1—20, kunna utbetalas *övertidsersättning* enligt de grunder och under de villkor, som i 2—5 mom. stadgas.

2. Övertidsersättning utgår med nedanstående belopp för timme:

Vid övertidsarbete å befattning inom lönegrad nr	Kr.	Vid övertidsarbete å befattning inom lönegrad nr	Kr.
1	1:—	11	2:—
2	1: 10	12	2: 10
3	1: 20	13	2: 20
4	1: 30	14	2: 30
5	1: 40	15	2: 40
6	1: 50	16	2: 50
7	1: 60	17	2: 60
8	1: 70	18	2: 70
9	1: 80	19	2: 80
10	1: 90	20	3:—

För arbete å övertid under sön- eller helgdag eller mellan klockan 10 e. m. och 6 f. m. förhöjes timersättningen med femtio procent.

3. Såsom allmänt villkor för utbetalande av övertidsersättning gäller, att överordnad i varje särskilt fall beordrat eller godkänt arbetets utförande å tid utöver fastställd arbetstid samt att mot övertidsarbetet svarande ledighet icke lämpligen kan beredas.

Med fastställd arbetstid förstås den för vederbörande tjänst normalt gällande tjänstgöringstiden, utan hänsyn tagen till under vissa förhållanden medgiven inskränkning i nämnda tid.

Övertidsarbete av den art, att detsamma, utfört under fastställd arbetstid, skulle enligt gällande bestämmelser beräknas motsvara viss kortare tjänstgöring, skall efter enahanda grund anses motsvara viss kortare övertidstjänstgöring.

4. Övertidsersättning må icke tillkomma tjänsteman, vars arbete är av den art, att kontroll över tjänstgöringstidens längd i allmänhet icke kan ifrågakomma. Ej heller må övertidsersättning annat än i särskilda undantagsfall utgå till tjänsteman, vars tjänstgöringstid på grund av göromålens beskaffenhet måste vara underkastad vissa växlingar.

5. Närmare bestämmelser rörande tillämpningen av föreskrifterna i denna paragraf utfärdas av vederbörande myndighet.

27 §.

Tjänsteman, tillhörande någon av lönegraderna 1—20, må för utförande av visst arbete kunna, efter därom träffad överenskommelse, i stället för fastställd avlöning uppbära *ersättning efter ackord eller beting*, där så prövas lämpligt för tillgodoseende av statens intressen.

28 §.

1. För vissa *särskilda uppdrag* utgår ersättning i enlighet med vad i tillägsbestämmelserna till detta reglemente stadgas eller eljest angives i vederbörande stat.

Tjänsteman, som bestrider göromål såsom *stenograf*, må kunna tillerkännas ersättning härför med högst 240 kronor för år räknat.

2. Har tjänsteman, som åtnjuter i 1 mom. omförmäld ersättning, erhållit annan ledighet än semester (ferier), beror på prövning av vederbörande myndighet, i vad mån ersättningen må för den tiden tillgodonjutas.

3. Därest anslag för sådant ändamål finnes anvisat, må tjänsteman kunna tilldelas särskild *gratifikation* eller *belöning*.

4. Ersättning till tjänsteman för tjänstgöring vid vederbörande verk må eljest icke utbetalas utöver vad i detta reglemente jämte tillägsbestämmelser förutsättes eller enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå, så framt ej Kungl. Maj:t för uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom tjänstemannens vanliga tjänstutövning, anvisat särskilda medel eller eljest finner skäl medgiva särskild gottgörelse.

4 kap. Sjukvård och begravningshjälp.

29 §.

1. Vid sjukdom erhåller tjänsteman på statens bekostnad *läkarvård* jämte *läkemedel* eller bidrag till kostnad därför samt vid skada till följd av olycksfall i tjänsten, som medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga hjälpmedel, allt i den omfattning och under de villkor, som i detta kapitel stadgas.

Till läkarvård hänföres icke tandvård i egentlig mening annat än vid olycksfall i tjänsten.

2. Den tjänstemannen tillkommande läkarvården ombesörjes i regel av särskilda, för sådant ändamål anställda *verksläkare*. Instruktion för verksläkare utfärdas av Kungl. Maj:t, som även meddelar närmare bestämmelser angående verksläkares anställande.

3. Vad i detta kapitel stadgas i fråga om olycksfall i tjänsten gäller även i fall, som avses i 14 § 2 mom.

30 §.

1. Tjänsteman är berättigad att kostnadsfritt anlita verksläkaren för erhållande av läkarvård och intyg, som i tjänsten erfordras rörande tjänstemannens hälsotillstånd. Röntgen- eller annan undersökning, som verksläkaren finner erforderlig för ställande av diagnos, må tjänsteman jämväl erhålla på statens bekostnad.

Kostnaderna för erforderlig läkarvård må bestridas av statsmedel även i de fall, då tjänsteman uppehåller sig å sådan ort, att han icke lämpligen kan anlita verksläkaren, eller då av särskild anledning, såsom vid trängande behov av läkarvård, verksläkarens bortovaro eller dylikt, nämnde läkare icke hinner anlitas. I dylika fall bör tjänstemannen i första rummet hänvända sig till annan av staten eller kommun anställd läkare.

2. Finnes ej läkare å platsen, må av statsmedel kunna bestridas skälig kostnad för den sjukes resa eller forslande till och från läkare eller sjukvårdsinrättning, under förutsättning att verksläkaren förklarar resan eller förflyttningen nödvändig för sjukdomens behöriga behandling. Likaledes må av statsmedel ersättas den resekostnad läkaren nödgats vidkänna för besök hos den sjuke i de fall, då denne ej utan våda kan flyttas.

3. Kostnaderna för läkemedel gäldas vid olycksfall i tjänsten helt och eljest till hälften av statsmedel; dock att myndighet, som innehar förråd av läkemedel, må kunna utan kostnad för tjänstemannen tillhandahålla honom sådana av mindre värde.

4. Läkarintyg, som i tjänsten åberopas för erhållande av tjänstledighet m. m., skall vara utfärdat av verksläkaren eller försett med dennes attest. Likaså skall räkning å kostnad för rådfrågning eller behandling av annan läkare ävensom räkning för medicin eller dylikt, innan utbetalning av statsmedel på grund av räkningen äger rum, vara attesterad av verksläkaren.

31 §.

1. Vård å allmänt sjukhus bekostas vid olycksfall i tjänsten helt och eljest till hälften av statsmedel, under förutsättning att verksläkaren eller annan läkare, som tjänstemannen enligt bestämmelserna i 30 § 1 mom. ägt anlita, förklarar sådan vård nödvändig samt under de villkor i övrigt, som nedan angivas.

Vid bestämmande av den tjänsteman sålunda tillkommande ersättningens storlek skola kostnaderna för sjukhusvistelsen beräknas:

a) i fråga om egentlig sjukhusvård enligt den för sjukhuset fastställda legosängsavgiften för plats

å *allmän sal* beträffande tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—8;
i *halvenskilt rum* eller, om sådant ej finnes tillgängligt, *enskilt rum*, beträffande tjänstemän, tillhörande lönegraderna 9—23; samt

i *enskilt rum* beträffande tjänstemän, tillhörande lönegraderna 24—38;

b) i fråga om vård å sinnessjukhus enligt den för sjukhuset fastställda avgiften för vård

i *allmän avdelning* beträffande tjänstemän, tillhörande lönegraderna 1—23; samt

i *avdelning för rumspatienter* beträffande tjänstemän, tillhörande lönegraderna 24—38.

Ersättning för vård å allmänt sjukhus må i intet fall beräknas efter dyrare plats än den, som kommit till användning.

Med allmänt sjukhus förstås i detta reglemente sjukhus eller sinnessjukhus, som tillhör eller åtnjuter bidrag av staten, landsting eller kommun, ävensom Konung Oscar II:s jubileumsfond tillhörigt lungotsatorium.

2. Om plats å allmänt sjukhus icke lämpligen kunnat beredas tjänsteman, som varit i trängande behov av sjukhusvård, och tjänstemannen på grund därav vårdats å enskild sjukvårdsanstalt, må kostnaderna härför bestridas av statsmedel intill det belopp, som skulle hava utgått i ersättning vid vård å allmänt sjukhus.

32 §.

Kostnad för hänvändelse till läkare, som specialiserat sig på behandling av vissa sjukdomsformer, bestrides vid olycksfall i tjänsten helt och eljest till hälften av statsmedel, under förutsättning att verksläkaren eller annan läkare, som tjänstemannen enligt bestämmelserna i 30 § 1 mom. ägt anlita, förklarar sådan specialistvård nödvändig samt verksläkaren antingen själv lämnat anvisning på eller ock godkänt valet av den läkare, till vilken hänvändelse skett.

33 §.

1. Behandling med bad, massage, elektricitet, hetluft m. m., som av verksläkaren ordinerar såsom nödvändig för botande av viss angiven sjukdom, må vid olycksfall i tjänsten bekostas helt och eljest högst till hälften av statsmedel.

2. Konstgjorda lemmar, kirurgiskt bandage och andra dylika hjälpmedel, som tjänsteman nödgas begagna till följd av olycksfall i tjänsten, bekostas av statsmedel.

3. I de fall, då vederbörande myndighet finner skäl anordna vaccination mot epidemisk sjukdom, gäldas kostnaden härför av statsmedel.

34 §.

Avlider tjänsteman, skall till hans dödsbo såsom *begravningshjälp* utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock lägst 300 kronor och högst 800 kronor. I nämnda belopp skall den vid dödsfall till följd av olycksfall i arbete enligt lag och särskild författning utgående begravningshjälpen anses inbegripen.

5 kap. Tjänstebostad m. m.

35 §.

Därest åt tjänsteman såsom *tjänstebostad* anvisas lägenhet, som disponeras av statsverket, är han skyldig att bebo densamma. I fråga om

lägenhetens begagnande och bestämmandet av ersättningen härför gälla de närmare föreskrifter, som i detta kapitel stadgas eller eljest i vederbörlig ordning meddelats.

36 §.

1. För tjänstebostads begagnande skall tjänsteman månadsvis erlägga ersättning genom avdrag å avlöningen. Är bostadsinnehavaren på grund av tjänstledighet icke berättigad att uppbära någon avlöning för månaden, eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, skall nämnda ersättning eller vad däri brister i stället kontant inbetalas.

2. Ersättning för tjänstebostad, däri inbegripen, i förekommande fall, gottgörelse för centraluppvärmning eller för tillhandahållande av möbler, så ock för ladugård, planteringsland eller dylikt, som följer med bostaden, bestämmes med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet, vilken beträffande storlek och bekvämlighet samt beskaffenhet i övrigt kan anses likvärdig med tjänstebostaden i fråga. Är tjänstebostad belägen å ort, där hyresmarknad, som kan tjäna till ledning vid ersättningens bestämmande, saknas, må i stället skälig hänsyn tagas till den hyresindex, som för orten beräknats i samband med dyrortsgrupperingen.

3. Kan överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan vederbörande myndighet och tjänsteman, som skall bebo lägenheten, skall frågan hänskjutas till *statens bostadsnämnd*, vilken består av en opartisk ordförande samt representanter för förvaltnings- och personalintressena. Över nämndens beslut i ärende, som hänskjutits till dess avgörande, må klagan icke föras.

Intill dess ersättningens storlek blivit bestämd, skall densamma utgå med det av myndigheten fordrade beloppet, med rätt för bostadsinnehavaren att, därest beloppet av bostadsnämnden nedsättes, återbekomma vad han erlagt för mycket.

Jämkning av fastställd ersättning för tjänstebostad må icke påkallas, förrän minst ett år förflutit från det ersättningen senast fastställdes.

37 §.

1. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall, såvida annat icke avtalats, avträda bostaden å fardag, som infaller näst efter tre månader från det uppsägning skett eller dödsfall timat; dock skall, om icke annorlunda överenskommes, avflyttning ske,

därest bostadsinnehavaren befordras eller i annan ordning förflyttas och ny tjänstebostad anvisas honom, inom skälig tid därefter, men då sådan bostad ej anvisas honom, å den fardag, som inträffar näst efter tre månader från det han erhöll kännedom om beslutet rörande befordringen eller förflyttningen,

därest bostadsinnehavaren avgår ur tjänst med pension, nästa fardag därefter, samt

därest han av annan anledning avgår ur tjänst eller entledigas, vid den löpande månadens utgång.

2. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall i den omfattning, som kan finnas lämplig, mot skälig gottgörelse upplåta nödigt utrymme i bostaden för tjänstemannens vikarie eller efterträdare.

38 §.

Då på grund av särskilda omständigheter prövas skäligt att tillhandahålla tjänsteman *bränsle* eller *belysning* för hans bostad, skall han erlagga ersättning därför, beräknad efter myndighetens självkostnadspris.

6 kap. Tjänstedräkt.

39 §.

Tjänsteman, som är pliktig att under tjänstgöring vara iförd *tjänstedräkt* (uniform) eller bära tjänstetecken, eller vars tjänstgöring påkallar nyttjandet av särskild skyddsbeklädnad, äger genom vederbörande myndighets försorg bekomma för ändamålet erforderliga persedlar och materialier, antingen med äganderätt, mot särskild ersättning enligt i 40 § angivna grunder, eller, där så prövas lämpligt, såsom lån.

40 §.

1. Ersättning för utbekomna klädespersedlar eller materialier skall motsvara myndighetens självkostnadspris; dock att i fråga om tjänsteman, vilken är pliktig att under tjänstgöring bära fullständig uniform, vid ersättningens bestämmande skall avdragas ett belopp, motsvarande lägst trettio och högst femtio procent av självkostnadspriset.

2. Ersättning skall i regel erläggas kontant vid persedlarnas eller materialiernas utbekommande. Efter lämnat medgivande må ersättningen dock kunna erläggas genom avdrag å tjänstemannens avlöning under viss tid.

3. Smärre tjänstetecken samt tillbehör till uniform, såsom gradbeteckningar, mössmärken och knappar, vilka utlämnats mot ersättning, må, efter skälig brukningstid, av myndigheten återinlösas med ett belopp, motsvarande hälften av den erlagda ersättningen.

41 §.

Till tjänsteman må icke utlämnas persedlar eller materialier i större omfattning eller av annat slag, än som erfordras för hans personliga bruk i tjänsten. Till ledning vid utlämnandet skall fastställas, vad som

De allmänna läroverken (forts.).

Lärlarinna i slöjd för flickor eller i hushållsgöromål.....	13
Förste vaktmästare	7
Vaktmästare	5

Övergångsstat.

Adjunkt utan föreskriven adjunktskompetens: manlig.....	22
kvinnlig	19

Högre lärarinneseminariet.

Rektor: manlig	34*
kvinnlig	30*
Lektor: manlig.....	28
kvinnlig	25
Adjunkt: manlig	24
kvinnlig	21
Ämneslärarinna	20
Gymnastik-, musik- eller teckningslärare: manlig	20
kvinnlig.....	18
Övningsskollärare: manlig.....	19
kvinnlig	16
Lärlarinna i hushållsgöromål.....	16
Lärlarinna i handarbete.....	14
Förste vaktmästare	7
Vaktmästare	5

Folkskoleseminarierna.

Rektor, seminarium av grupp I: manlig	34*
kvinnlig	30*
» » av grupp II: manlig.....	33*
kvinnlig	29*
» » av grupp III: manlig.....	32*
kvinnlig	28*
Lektor: manlig.....	27
kvinnlig	24
Gymnastik-, musik- eller teckningslärare: manlig	21
kvinnlig	19
Övningsskollärare: manlig.....	19
kvinnlig	16
Lärare i manlig slöjd: manlig	17
kvinnlig	15

* Lönen utgår omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

Vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte.

Rektor: manlig.....	26 *
kvinnlig	23 *
Ämneslärarinna	16
Slöjdlärarinna	18
Husmoder	7
Kanslibitråde	7
Översköterska	6
Vaktmästare	5

Småskoleseminarierna.

Rektor, treklassigt seminarium: manlig.....	25 *
kvinnlig	22 *
Rektor, tvåklassigt seminarium: manlig.....	24 *
kvinnlig	21 *
Ämnes- och övningsskollärare: manlig	19
kvinnlig.....	16
Skolköksföreståndarinna.....	14

Folkskolinspektionen.

Folkskolinspektör: manlig.....	24 *
kvinnlig	21 *

Dövstumskolorna.

Rektor, dövstumskola av grupp I: manlig	29 *
kvinnlig.....	26 *
» » av grupp II: manlig	27 *
kvinnlig.....	24 *
Ämneslärare: manlig	20
kvinnlig.....	17
Yrkeslärare: manlig.....	11
kvinnlig	8
Maskinist	7
Husmoder vid dövstumskola av grupp I	7
» » » av grupp II	6
Vaktmästare	5
Eldare.....	5

Skeppsgosseskolorna.

Rektor, Karlskrona	24 *
Ämneslärare	19

* Lönen utgår omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

Veterinärinrättningen i Skara.

Föreståndare och lektor.....	27
Instruktionssmed.....	11

Navigationsskolorna.

Rektor i Stockholm, Göteborg, Malmö och Härnösand.....	29*
Rektor i Kalmar.....	27*
Lärare.....	22

3. Förslag till Kungl. Maj:ts kungörelse med tilläggsbestämmelser till allmänna avlöningsreglementet.

De allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, de tekniska läroverken, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt statens folkskolinspektörer.

(VIII huvudtiteln.)

2 § 1 mom. Innehavare av sådan befattning vid de allmänna läroverken, med vilken rätt till särskilda förmåner är förenad, skall vara underkastad såväl minskning i avlöning från statsverket till belopp, motsvarande de i avlöningen ingående särskilda förmånerna, efter uppskattning i behörig ordning, som ock vad i laga ordning kan vara stadgat rörande upphörande eller ändring av nämnda särskilda förmåner; dock att vad genom donation av enskild tillförsäkrats innehavare av viss tjänst, i uttryckligt syfte att bereda denne särskild förmån utöver honom eljest tillkommande avlöning, skall oavkortat komma tjänstinnehavaren till godo.

3 § 1 mom. Med befattning som övningslärare vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium, som gymnastik- eller musiklärare vid institutet och förskolan för blinda å Tomtebodan eller som skolköksföreståndarinna vid småskoleseminarium må kunna förenas annan dylik tjänst.

5 §. 1. Till gymnastik-, musik- eller teckningslärare ävensom till annan lärare i övningsämne utom vid blindundervisningsanstalt och dövstumskola utgår lön med det för vederbörande löneklass gällande beloppet för tjänstgöring av 30 veckotimmar; för varje veckotimme, som över- eller understiger 30, sker tillägg respektive avdrag å årslönen med 3 %, dock att så uppkommet tal avrundas till närmaste med 3 jämnt delbara kronor.

* Lönen utgår omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

För gymnastiklärare vid allmänt läroverk skall emellertid vid bestämmandet av det antal veckotimmar, för vilket lön skall beräknas, antalet tjänstgöringstimmar ökas med 1, om det utgör högst 13, ökas med 2, om det utgör mellan 14 och 21, och ökas med 3, om det utgör mer än 21.

2. Därest läroanstalt, som med hänsyn till rektorernas eller föreståndarnas gruppering i lönehänseende hänförs till viss avlöningsgrupp, förflyttas från högre till lägre grupp, äger den, som då är förordnad såsom rektor eller föreståndare vid läroanstalten, att, så länge förordnandet varar, uppbära dittillsvarande lön.

Bestämmelserna i detta moment äga tillämpning jämväl å lärare, som 7 § 1 mom. befordras från tjänst vid annan än i allmänna avlöningsreglementet avsedd gren av undervisningsväsendet, där lön utgår enligt den i samma reglemente intagna löneplanen.

1. Ämneslärarinna vid allmänt läroverk eller högre lärarinneseminariet, 7 § 2 mom. vilken avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, må, för placering i löneklass, härför tillgodoräknas tre tjänstår.

2. Docent inom teologisk eller filosofisk fakultet vid universitet ävensom docent vid högskola inom läroområde, motsvarande teologisk eller filosofisk fakultet vid universitet, må, därest han utnämnes eller förordnas att innehava befattning vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarium eller tekniskt läroverk, för placering i löneklass, tillgodoräknas den tid, han vid universitet eller högskola med nit och skicklighet bestritt undervisning av den omfattning, som bestämts i fråga om docentstipendiats undervisningsskyldighet vid universiteten; och skall vid denna beräkning varje lästermin anses lika med ett halvt år.

3. Ämneslärarinna vid vårdanstalten i Lund må, för placering i löneklass, tillgodoräknas den tid hon tjänstgjort som lärarinna vid sänslöanstalt.

Med i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete må kunna likställas tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende stående icke-statlig gren av undervisningsväsendet. 7 § 3 mom.

1. Ämneslärare, som förordnats såsom rektor men vilkens förordnande upphör, återgår till sin ordinarie befattning i den lönegrad han tillhörde vid tillträddandet av förordnandet, eller den lönegrad han bort tillhöra på grund av utnämning under förordnandetiden; och skall för bestämmandet av hans placering i löneklass så anses, som om han under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning i nämnda lönegrad. 10 §.

Där så erfordras, äger Kungl. Maj:t besluta härav betingad tillfällig ökning av antalet ordinarie befattningar.

2. Med uttrycket »det verk han tillhör» förstås läroanstalt av samma slag som det, vid vilket läraren är anställd.

3. För övningslärares förflyttning gäller såsom villkor, att tjänstgöringsskyldigheten i den nya befattningen skall hava i huvudsak minst samma omfattning som den, vilken ålegat läraren i den föregående befattningen.

11 § 1 mom. Rektorer och folkskolinspektörer äga årligen å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålets behöriga gång, åtnjuta semester under 45 dagar.

I övrigt äger annan lärare än lärare i trädgårdsskötsel vid folkskoleseminarium i stället för semester årligen åtnjuta *ferier* å tider, som i vederbörande stadga eller reglemente föreskrivas.

12 §. Om lön till lärare i övningsämne utgår på grundvalen av ett lägre antal veckotimmar än 30, skall för varje understigande timme förekommande A-avdrag och B-avdrag minskas med 3 %, dock att så uppkommet tal avrundas till närmaste med 5 jämnt delbara tal.

13 §. Angående avlöningsförmåner under tjänstledighet, som i 13 § 1 a) omförmäles, bestämmer skolöverstyrelsen, där icke Kungl. Maj:t för särskilt fall annorlunda förordnar.

14 § 2 mom. Tjänsteman äger åtnjuta oavkortad lön för tid, under vilken undervisningen vid den läroanstalt, vid vilken han är anställd, blivit till följd av smittsam sjukdom inställd och han av sådan anledning hindrats tjänstgöra.

I de fall undervisningen av ovan nämnd anledning blivit inställd och läsåret på grund därav förlänges, skall av sådan anledning ingen särskild ersättning utgå.

21 §. 1. Har manlig tjänsteman förordnats att vikariera å befattning, som innehaves av kvinnlig tjänsteman, eller omvänt, skall vikariatsersättning utgå med belopp, som hänför sig till den lönegrad, vilken den vikarierande såsom ordinarie innehavare av befattningen skulle hava tillhört.

2. I fråga om ersättning till vikarie för rektor och folkskolinspektör bestämmer Kungl. Maj:t.

3. Angående ersättning till lärare, vilken förordnas att jämte egen tjänst såsom vikarie bestrida annan befattning, gäller vad därom särskilt stadgats.

26 §. Bestämmelserna angående övertidsersättning äga icke tillämpning på befattningshavare vid undervisningsväsendet.

1. Till rektor, som anordnar, och annan lärare, som förrättar fyllnadsprövningar eller jämförliga prövningar, utgår ersättning enligt grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t.

2. Angående särskild ersättning åt lärare vid provårsläroverk och provårseminarium för i provåret ingående metodiska föreläsningar och kurser gäller, vad därom särskilt stadgats.

3. I de fall, då lärare förordnats att bestrida befattning såsom biträde å rektorsexpedition eller såsom bibliotekarie vid vederbörande läroanstalt, utgår till honom ersättning med belopp och efter grunder, som fastställas av Kungl. Maj:t.

4. Till lärare, som vid sådant högre allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, förordnas till föreståndare för provårskursen, utgår ersättning efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder med belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmas, dock högst 1800 kronor för år.

5. Till lärare i läsämne vid sådant högre allmänt läroverk samt till lärare i läsämne och övningsskollärare vid sådant folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, utgår dels särskild ersättning med 400 kronor för år, dels ock, därest vederbörande lärare har sig handledning av lärarkandidater anförtrodd, ersättning härför med belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmas, dock att sagda ersättningar icke må tillhopa för år överstiga 800 kronor.

6. Till tillsynslärare vid läroverk kan, efter skolöverstyrelsens bestämmande, utgå särskild ersättning med högst 500 kronor för år.

7. Till biträdande föreståndarinna vid högre lärarinneseminariet utgår, efter skolöverstyrelsens bestämmande, särskild ersättning med högst 1500 kronor för år.

8. Till första lärarinna vid blindundervisningsanstalt eller vid vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte utgår särskild ersättning med 700 kronor för år.

9. Till rektor vid dövstumskolan å Manilla utgår, därest han tjänstgör såsom föreståndare för det med samma skola förenade seminariet för utbildande av dövstumslärare, ersättning efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder med belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmas, dock högst 1800 kronor för år.

10. Till rektor vid dövstumskola, där provårskurs är anordnad, utgår, då han tjänstgör såsom föreståndare för provårskursen, ersättning härför med belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmas, dock högst 400 kronor för år.

11. Till sådan lärare vid dövstumskolan å Manilla, vilken tillika tjänstgör som lärare vid det med skolan förenade seminariet, utgår ersättning, som vid slutet av varje termin bestämmas av skolöverstyrelsen.

12. Husmoder vid dövstumskola, som tillika tjänstgör såsom skolkökslärarinna, samt vaktmästare vid dövstumskola, vilken det åligger att

nattetid övervaka lärjungarna i sovsalarna, äga att uppbära särskild ersättning med belopp, som bestämmes av skolöverstyrelsen.

- 35 §. Tjänsteman, vilken anvisas tjänstebostad, vare sig av statsverket eller av vederbörande kommun, skall vara skyldig bebo densamma samt iakttaga föreskrifterna i avlöningsreglementets 35—37 §§.

Skeppsgosseskolorna.

(IV huvudtiteln.)

- 7 § 1 mom. Bestämmelserna i detta moment äga tillämpning jämväl å tjänsteman, som vinner anställning vid skeppsgosseskola efter att förut hava innehaft befattning vid annan gren av undervisningsväsendet, där lön utgår enligt den i allmänna avlöningsreglementet intagna löneplanen.
- 7 § 2 mom. Ämneslärare vid skeppsgosseskola, vilken avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, må, för placering i löneklass, härför tillgodoräknas tre tjänstår.
- 7 § 3 mom. Med i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete må kunna likställas tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende stående icke-statlig gren av undervisningsväsendet.
- 10 §. Lärare, som förordnats såsom rektor men vilkens förordnande upphör, återgår till ordinarie befattning i den lönegrad han tillhörde vid tillträddande av förordnandet, eller den lönegrad han bort tillhöra på grund av utnämning under förordnandetiden; och skall för bestämmandet av hans placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehaft ordinarie befattning i nämnda lönegrad.
- 11 § 1 mom. Lärare äga årligen i stället för semester åtnjuta *ferier* å tider, som i vederbörande stadga föreskrivas.
- 14 § 2 mom. Tjänsteman vid skeppsgosseskola äger åtnjuta oavkortad lön för den tid, under vilken undervisningen till följd av smittsam sjukdom blivit inställd och han av sådan anledning hindrats tjänstgöra.
I de fall undervisningen av ovan nämnd anledning blivit inställd och läsåret på grund därav förlänges, skall av sådan anledning ingen särskild ersättning utgå.
- 21 §. 1. I fråga om ersättning till vikarie för rektor skola gälla de särskilda bestämmelser, som därom i vederbörlig ordning fastställts.
2. Angående ersättning till tjänsteman, vilken förordnas att jämte egen tjänst såsom vikarie bestrida annan befattning, gäller vad därom särskilt stadgats.

Bestämmelserna angående övertidsersättning äga icke tillämpning på personalen vid skeppsgosseskola. 26 §.

Veterinärinrättningen i Skara.

(IX huvudtiteln.)

Till instruktionssmed må utgå *provision* efter tio procent å den vid smedjan inflytande inkomsten efter avdrag av kostnaderna för smedjans drift. 28 §.

Navigationsskolorna.

(X huvudtiteln.)

Bestämmelserna i detta moment äga tillämpning jämväl å tjänsteman, som vinner anställning vid navigationsskola efter att förut hava innehått befattning vid annan gren av undervisningsväsendet, där lön utgår enligt den i allmänna avlöningsreglementet intagna löneplanen. 7 § 1 mom.

Med i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete må kunna likställas tjänstgöring vid under skolöverstyrelsens inseende stående icke-statlig gren av undervisningsväsendet. 7 § 3 mom.

Lärare, som förordnats såsom föreståndare men vilkens förordnande upphör, återgår till ordinarie befattning i den lönegrad, han tillhörde vid tillträdande av förordnandet, eller den lönegrad han bort tillhöra på grund av utnämning under förordnandetiden; och skall för bestämmandet av hans placering i löneklass så anses, som om han även under den tid förordnandet varat innehått ordinarie befattning i nämnda lönegrad. 10 §.

Lärare äga årligen i stället för semester åtnjuta *ferier* å tider, som i vederbörande reglemente föreskrivas. 11 § 1 mom.

1. I fråga om ersättning till vikarie för föreståndare skola gälla de särskilda bestämmelser, som därom i vederbörlig ordning fastställts. 21 §.

2. Angående ersättning till tjänsteman, vilken förordnas att jämte egen tjänst såsom vikarie bestrida annan befattning, gäller vad därom särskilt stadgats.

Bestämmelserna angående övertidsersättning äga icke tillämpning på tjänsteman vid navigationsskola. 26 §.

Föreståndare, som anordnar, och annan lärare, som förrättar fyllnadsprovningar eller jämförliga provningar, äga därför uppbära ersättning enligt grunder, som bestämmas av Kungl. Maj:t. 28 §.

Tjänsteman, vilken anvisas tjänstebostad, vare sig av statsverket eller av vederbörande kommun, skall vara skyldig bebo densamma samt iakttaga föreskrifterna i avlöningsreglementets 35—37 §§. 35 §.

4. Utkast till tilläggsbestämmelser för det statliga undervisningsväsendets del till avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen.

I. De allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, de tekniska läroverken, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt folkskolinspektörer.

Med vederbörande verk eller myndighet förstås skolöverstyrelsen, där icke skolöverstyrelsen i särskilda fall överlåter sin befogenhet på rektor eller vederbörande läroanstalts styrelse.

§ Icke-ordinarie lärare anställas såsom *extra ordinarie lärare, extra lärare* eller *timlärare*.

§ 1. Till extra ordinarie lärare må endast den kunna antagas, vilken fullgjort tjänstgöring såsom extra lärare i motsvarande eller högre lönegrad under minst två år och i övrigt uppfyller de kompetenskrav, vilka äro fastställda för motsvarande ordinarie befattning. För anställning såsom extra lärare fordras att hava avlagt föreskriven examen eller eljest föreskrivna kunskapsprov.

2. Extra ordinarie lärare antages för full tjänstgöring under helt läsår, extra lärare för full tjänstgöring under kortare tid; i övrigt anställda icke-ordinarie lärare äro timlärare.

§ 1. Vid anställning i extra ordinarie befattning erhåller lärare skriftligt *antagningsbevis*. Före utfärdandet av dylikt bevis skall lärare efter undergången läkarundersökning hava godkänts till anställning inom statens undervisningsväsende.

2. Entledigande av extra ordinarie lärare sker efter skriftlig *uppsägning*, så vitt möjligt senast tre månader före anställningens upphörande.

3. Inskränkning av tjänstgöringstiden för extra ordinarie och extra lärare i övningsämne må kunna äga rum, där tjänstgöringsförhållandena sådant påkalla, dock att tjänstgöringen för sådan lärare icke må understiga 10 veckotimmar.

§ 1. Extra ordinarie lärare åtnjuta lön enligt följande grunder:

A. Vid de allmänna läroverken:

- a) manlig lärare i läsämne enligt 21 lönegraden;¹
- b) kvinnlig lärare i läsämne enligt 18 lönegraden;
- c) manlig lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 18 lönegraden;
- d) kvinnlig lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 16 lönegraden.

¹ Lönegrad för icke-ordinarie lärare hänför sig till löneplan för extra ordinarie tjänstemän inom den civila statsförvaltningen, så att lönegrad 3 omfattar löneklasserna 1-6 i det allmänna avlöningsreglementet, lönegrad 21 löneklasserna 19-23 o. s. v. Samma löneplan återfinnes i förslaget till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare (sid. 231).

B. *Vid högre lärarinneseminariet:*

- a) manlig lärare i läsämne enligt 22 lönegraden;
- b) kvinnlig lärare i läsämne enligt 19 lönegraden;
- c) manlig övningsskollärare enligt 17 lönegraden;
- d) kvinnlig övningsskollärare enligt 14 lönegraden;
- e) lärarinna i hushållsgöromål enligt 14 lönegraden;
- f) lärare i annat övningsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk.

C. *Vid folkskoleseminarierna:*

- a) lärare i läsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk;
- b) övningsskollärare enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid högre lärarinneseminariet;
- e) manlig lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 19 lönegraden;
- d) kvinnlig lärare i gymnastik, musik eller teckning enligt 17 lönegraden;
- e) manlig lärare i slöjd enligt 15 lönegraden;
- f) kvinnlig lärare i slöjd enligt 13 lönegraden;
- g) lärarinna i hushållsgöromål enligt 12 lönegraden.

D. *Vid de tekniska läroverken:*

enligt 22 lönegraden;

E. *Vid småskoleseminarierna:*

ämnes- och övningsskollärare enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma extra ordinarie övningsskollärare vid högre lärarinneseminariet.

F. *Vid dövstumskolorna:*

- a) manlig ämneslärare enligt 18 lönegraden;
- b) kvinnlig ämneslärare enligt 15 lönegraden.

2. De angivna lönerna utgå för full tjänstgöring; till extra ordinarie lärare med inskränkning i tjänstgöringstiden utgår lön i förhållande till tjänstgöringen.

För extra ordinarie lärare i övningsämne tillämpas lönesystemet på samma sätt som för motsvarande ordinarie lärare.

Beträffande andra extra ordinarie befattningshavare, än förut i dessa tilläggsbestämmelser nämnts, fastställas grunderna för avlöningsförmåner av Kungl. Maj:t, där ej i särskilda fall Kungl. Maj:t överlåter detta på vederbörande myndighet.

Lärare i läsämne vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium, vilken avlagt de prov och fullgjort den tjänstgö-

ring, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, må, för placering i löneklass, härför tillgodoräknas tre tjänstår.

§ Har extra ordinarie lärare, annorledes än genom uppehållande av till viss lönegrad hänförlig befattning, i undervisningsväsendets tjänst utfört arbete eller fullgjort uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet att skäligen böra tillgodoräknas honom för placering i löneklass, äger Kungl. Maj:t besluta, om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum.

§ Bestämmelserna om semester gälla icke för lärare; dessa åtnjuta *ferier* i stället för semester.

§ 1. Av de ersättningar, vilka omförmälas i de för undervisningsväsendet givna tilläggsbestämmelserna till 28 § avlöningsreglementet för ordinarie befattningshavare, kunna de i punkterna 1—4 angivna ersättningarna, under iakttagande av beträffande dem givna stadganden, utgå till extra-ordinarie lärare.

2. Till extra ordinarie lärare eller extra lärare i läsämne vid läroverk eller folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, utgår, därest vederbörande lärare har sig anförtrodd handledning av lärarkandidater, ersättning härför med belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmes, dock att sagda ersättning icke må för år överstiga 400 kronor.

3. Beträffande ersättning för andra särskilda uppdrag äger Kungl. Maj:t för extra ordinarie och extra lärare bestämma grunder och belopp, där ej i särskilda fall Kungl. Maj:t överlåter detta på vederbörande myndighet.

§ 1. Extra lärare åtnjuta lön enligt den för extra ordinarie tjänstemän gällande löneplanen och enligt följande grunder samt timlärare med nedan angivna belopp:

A. Vid de allmänna läroverken:

- a) manlig i läsämne enligt 18 löneklassen;
- b) kvinnlig i läsämne enligt 15 löneklassen;
- c) timlärare i läsämne, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk	204	216	228	240	252
annan manlig	180	192	204	216	228
kvinnlig, vilken avlagt de examina och prov, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk	192	204	216	228	240
annan kvinnlig	168	180	192	204	216

d) timplärare i övningsämne, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig gymnastiklärare, musiklärare eller teckningslärare	147	156	165	174	183
kvinnlig gymnastiklärare, musiklärare eller teckningslärare	141	150	159	168	177
manlig i slöjd	114	123	132	141	150
kvinnlig i slöjd eller hushållsgöromål	108	117	126	135	144

B. Vid högre lärarinneseminariet:

- a) manlig extra övningsskollärare enligt 15 löneklassen;
- b) kvinnlig extra övningsskollärare enligt 12 löneklassen;
- c) timplärrinna i handarbete 159 kronor för läsår och veckotimme;
- d) timplärrinna i hushållsgöromål 177 kronor för läsår och veckotimme;
- e) annan extra lärare eller timplärare i övningsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk;
- f) annan extra lärare eller timplärare i läsämne enligt av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

C. Vid folkskoleseminarierna:

- a) extra lärare och timplärare i läsämne enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid allmänt läroverk;
- b) extra övningsskollärare enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid högre lärarinneseminariet;
- c) timplärare i övningsämne, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig i gymnastik med lek och idrott, i musik eller teckning	159	168	177	186	195
kvinnlig i gymnastik med lek och idrott, i musik, i teckning samt manlig lärare i slöjd...	153	162	171	180	189
kvinnlig i slöjd	135	144	153	162	171
lärarinna i hushållsgöromål	129	138	147	156	165

D. Vid de tekniska läroverken:

- a) extra lärare efter 19 löneklassen;
 b) timlärare, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

Ortsgrupp				
I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
228	240	252	264	276

E. Vid småskoleseminarierna:

- a) extra ämnes- och övningsskollärare enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma extra övningsskollärare vid högre lärarinneseminarieret;
 b) timlärare, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig i läsämne.....	168	180	192	204	216
kvinnlig i läsämne	156	168	180	192	204
manlig i gymnastik, musik eller teckning	159	168	177	186	195
kvinnlig i gymnastik, musik eller teckning	153	162	171	180	189
kvinnlig i slöjd	135	144	153	162	171
lärarinna i hushållsgöromål	129	138	147	156	165

F. Vid dövstumskolorna:

- a) manlig extra ämneslärare enligt 16 löneklassen;
 b) kvinnlig extra ämneslärare enligt 13 löneklassen;
 c) timlärare i slöjd eller yrkesundervisning, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig	102	108	114	120	126
kvinnlig	96	102	108	114	120

2. Adjunktskompetent extra lärare vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminarieret eller folkskoleseminarium åtnjuter avlöning enligt löneklass närmast högre än den, som eljest är för sådan lärare stadgad.

3. Lönen utbetalas månadsvis i efterskott.

För extra lärare i övningsämne tillämpas lönesystemet på samma sätt som för motsvarande ordinarie lärare.

4. De i det föregående angivna lönebeloppen skola utgå för extra lärare och timlärare för läsår i förhållande till den tid, som vederbörande lärares ifrågavarande tjänstgöring vid läroanstalten omfattat.

Den årliga arbetstiden vid olika läroanstalter regleras enligt bestämmelser i för varje slag av läroanstalt gällande stadga eller reglemente.

Beträffande andra icke-ordinarie befattningshavare, än förut i dessa tilläggsbestämmelser nämnts, fastställas grunderna för avlöningsförmåner av Kungl. Maj:t, där ej i särskilda fall Kungl. Maj:t överlåter detta på vederbörande myndighet. §

De ersättningar, vilka i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet för ordinarie befattningshavare omförmälas i 28 § 1—4 mom., kunna jämväl, under iakttagande av beträffande dem givna bestämmelser, utgå till extra lärare. §

II. Skeppsgosseskolorna.

Extra ordinarie ämneslärare åtnjuter lön enligt 17 lönegraden. §

Extra ordinarie lärare i läsämne vid skeppsgosseskola, vilken avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, må, för placering i löneklass, härför tillgodoräknas tre tjänstår. §

Har extra ordinarie lärare, annorledes än genom uppehållande av till viss lönegrad hänförlig befattning, i undervisningsväsendets tjänst utfört arbete eller fullgjort uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet att skäligen bära tillgodoräknas honom för placering i löneklass, äger Kungl. Maj:t besluta, om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum. §

Bestämmelserna om semester gälla icke för lärare; dessa åtnjuta *ferier* i stället för semester. §

1. a) Extra ämneslärare åtnjuter lön enligt 15 löneklassen; §

b) timlärare åtnjuter avlöning, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

Ortsgrupp				
I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
168	180	192	204	216

2. Adjunktskompetent extra lärare åtnjuter avlöning enligt löneklass närmast högre än den, som eljest är för sådan lärare stadgad.

3. Lönen utbetalas månadsvis i efterskott.

4. De angivna lönebeloppen skola utgå för extra lärare och timlärare för läsår i förhållande till den tid, som vederbörande lärares ifrågavarande tjänstgöring vid läroanstalten omfattat.

Den årliga arbetstiden regleras enligt bestämmelser i den för läroanstalten gällande stadgan.

§ Beträffande andra icke-ordinarie befattningshavare, än förut i dessa tilläggsbestämmelser nämnts, fastställas grunderna för avlöningsförmånerna av Kungl. Maj:t, där ej i särskilda fall Kungl. Maj:t överlåter detta på vederbörande myndighet.

III. Navigationssskolorna.

§ 1. Timlärare, utom i hälsolära, åtnjuter avlöning, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

Ortsgrupp				
I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
228	240	252	264	276

2. Lönen utbetalas månadsvis i efterskott.

3. De angivna lönebeloppen skola utgå för läsår i förhållande till den tid, som vederbörande lärares ifrågavarande tjänstgöring vid läroanstalten omfattat.

Den årliga arbetstiden regleras enligt bestämmelser i det för navigationssskolorna gällande reglementet.

4. Beträffande timlärare i hälsolära samt andra icke-ordinarie befattningshavare, än förut i dessa tilläggsbestämmelser nämnts, fastställas grunderna för avlöningsförmånerna av Kungl. Maj:t, där ej i särskilda fall Kungl. Maj:t överlåter detta på vederbörande myndighet.

§ Lärare äga årligen i stället för semester åtnjuta *ferier* å tider, som i vederbörande reglemente föreskrivas.

C. Specialmotivering till de i föregående avdelning återgivna författningsförslagen.

Efterföljande motiv avse dels allmänna avlöningsreglementet i de avseenden, som påkalla särskilda uttalanden för undervisningsväsendets del, dels ock de för undervisningsväsendet erforderliga tilläggsbestämmelser, rörande vilka särskild motivering ansetts böra meddelas. Där kommitténs motivering sammanfaller med den, som lämnats av lärarelönekommittén, har sådan motivering emellertid icke här upprepats, utan hänvisas i dessa avseenden till nämnda kommittés betänkande.

1. De allmänna läroverken, högre lärarinneseminariet, folkskoleseminarierna, småskoleseminarierna, de tekniska läroverken, läroanstalterna för blinda, vårdanstalten i Lund för blinda med komplicerat lyte, dövstumskolorna samt statens folkskolinspektörer.

Inledningsvis torde böra nämnas, att där i tilläggsbestämmelserna talas om tekniskt läroverk, inbegripes häruti såväl tekniskt gymnasium som teknisk fackskola.

2 §.

Det i avlöningsreglementet 2 § förekommande uttrycket »från och med den dag tjänsten tillträdes» har kommittén ansett kunna tillämpas även på lärare, utan att särskild bestämmelse i reglementet närmare specificerat för lärare rådande förhållanden. Kommittén utgår nämligen från att, där dag för tillträddandet icke är i utnämningshandlingen angiven, vederbörande myndighet — skolöverstyrelsen — skall erhålla i uppdrag att bestämma dag för tjänstens tillträddande.

I detta sammanhang har kommittén — liksom lärarelönekommittén — övertvägt anordningen med endast ett fåtal data såsom tillträdesdagar, exempelvis den 1 januari och den 1 juli. För den närmare motiveringen härför hänvisas till lärarelönekommitténs betänkande, sid. 247. Kommittén anser, att utan olägenhet men med vinst av förenkling för skoladministrationen ifrågasatt praxis borde införas.

Lärarelönekommitténs förslag om bestämmelse rörande stärbhusdelägarers rätt under dem till äventyrs tillkommande tjänstår ämnar kommittén behandla i sitt blivande förslag till övergångsbestämmelser.

Utbetalning av sådan särskild ersättning, som nämnes i tilläggsbestämmelserna till avlöningsreglementet 28 §, avses böra ske i den ordning och enligt de grunder, som Kungl. Maj:t fastställer. Särskild ersättning åt lärare vid provårsläroverk för handledning av lärarekandidater kan icke utbetalas månadsvis i efterskott, för att nämna ett av de fall, då den allmänna regeln för lönedels utanordning icke är tillämplig.

I tilläggsbestämmelserna har medtagits en bestämmelse om särskilda förmåner, vilken har avseende å donationsmedel. Denna bestämmelse anser kommittén böra avfattas i anslutning till vad som föreslagits av lärarelönekommittén. Motivering återfinnes i nämnda kommittés betänkande sid. 318—325.

Då i bestämmelsen talas om »uppskattning i behörig ordning» avser kommittén, att Kungl. Maj:t bör fastställa sådan uppskattning. Huruvida och i vad mån en donation är av beskaffenhet att utgöra en förmån, som i vissa fall utan löneminskning kan tillgodonjutas, bör avgöras av Kungl. Maj:t. Såsom framgår av lärarelönekommitténs betänkande, är frågan om donation till undervisningsanstalter eller till avlönande av befattningshavare vid dessa av sådan art, att den tarvar ytterligare utredning. Kommittén anser sig icke inom sitt uppdrag att lönerreglera för undervisningsväsendets befattningshavare hava att verkställa sådan utredning. Sedan 1930 års riksdag hos Kungl. Maj:t begärt utredning om de statliga donationerna av hithörande slag, har Kungl. Maj:t anbefallt statskontoret och kammarkollegium att

dels verkställa utredning av frågan om indragning till statsverket eller övertagande till förvaltning av statsverket av de av kronan till de allmänna läroverken gjorda förläningar av hemman och andra donationer samt med sagda utredning och det utlåtande, vartill densamma kan föranleda, inkomma till Kungl. Maj:t,

dels ock före den 1 oktober 1930 till Kungl. Maj:t inkomma med förslag till sådana jämkningar i från och med budgetåret 1930/1931 gällande stater för de allmänna läroverken, att största möjliga överensstämmelse vinnes mellan den beräknade och den verkliga avkastningen av de av kronan till de allmänna läroverken lämnade donationer.

Med hänsyn härtill har kommitténs förslag till avlöningsbestämmelse i ifrågasvarande avseende erhållit den föreslagna lydelsen.

3 §.

Vad av lärarelönekommittén anförts i fråga om möjligheten för lärare att i vissa fall förena tjänster, har kommittén ansett böra äga giltighet och hänvisar i det avseendet till lärarelönekommitténs förslag s.d. 250, andra stycket.

Föreskrifter rörande befattningshavares undervisning i enskilda läroanstalter anser kommittén böra meddelas i stadga, reglemente eller instruktion, som gäller för sådan läroanstalt, vid vilken befattning innehaves.

I utredning av 1927 års gymnastiksakkunniga har ifrågasatts undersökning av möjligheten för lärare i övningsämne, vilka lärare oftast icke ha full tjänstgöring och således icke full lön, att tjänstgöra samtidigt vid flera skolor. Kommittén har i det avseendet föreslagit en tilläggsbestämmelse, som möjliggör förening av övningsläraretjänster vid olika läroanstalter. Det bör, synes det kommittén, kunna ifrågasättas och för

den skall utredas, huruvida icke sådana bestämmelser kunde ingå uti villkoren för statsbidrags erhållande till undervisning i övningsämne vid kommunal läroanstalt, att i smärre samhällen en och samma person kunde erhålla tjänst både vid statlig och kommunal skola, så att antalet veckotimmar för full tjänstgöring uppnåddes.

5 §.

För de flesta övningsläraretjänster föreslår kommittén, såsom i annat sammanhang närmare utvecklats (sid. 37), en särskild tillämpning av lönesystemet, vilken nödvändiggjort en tilläggsbestämmelse för deras vidkommande. Det förutsättes, att vederbörande myndighet föranstaltar om utarbetande av tabeller för uträknandet av de olika lönebeloppen för varje slag av övningslärare.

Med hänsyn därtill, att kommittén följt lärarelönekommittén i dess förslag om indelning av läroverken med avseende på rektorslöner i lönegrupper, har en tilläggsbestämmelse nödvändiggjorts för de fall, att sådan läroanstalt vid framtida omgruppering hänföres till annan grupp.

7 §.

Bestämmelserna om tillgodoräknande av föregående tjänstgöring för uppflyttning i högre löneklass har kommittén ansett böra i huvudsak vara desamma som motsvarande bestämmelser i det allmänna avlöningsreglementet. Undervisningsväsendets säregna förhållanden hava dock ansetts kräva några tilläggsbestämmelser.

Undervisningsväsendet, som står under överinseende av en gemensam central myndighet och i stort sett bildar en sammanhängande enhet, bör i fråga om befattningshavares placering i löneklass behandlas såsom ett helt. Där alltså lärare vinner anställning vid statens undervisningsanstalter, efter att förut hava tjänstgjort vid t. ex. kommunal realskola, böra allmänna avlöningsreglementets bestämmelser om placering i löneklass äga tillämpning. Om däremot en lärares tjänstgöring fullgjorts på annat sätt än genom uppehållande av befattning i viss lönegrad enligt det nya lönesystemet, kommer tredje momentet i 7 § till användning. Kommittén förutsätter, att likvärdigt med arbete eller uppdrag i statens eller det allmännas tjänst, som i nämnda moment avses, må för lärare kunna betraktas motsvarande arbete eller uppdrag i även sådana icke-statliga läroanstalter, vilka stå under skolöverstyrelsens inseende.

8 §.

För närvarande erhålla rektorer eller föreståndare vid de flesta läroanstalter slutlön omedelbart. Kommittén har för samtliga nu ifrågakvarande läroanstalter föreslagit lön i vederbörlig lönegrads sista löneklass.

För folkskolinspektörer hade den ordningen föreslagits av skolöverstyrelsen, i vilket förslag ingen ändring vidtagits.

Sådan alternativ tillsättningsform, antingen genom förordnande på viss tid eller genom fullmakt, som i fråga om vissa rektorsbefattningar nu förefinnes, har kommittén icke funnit sig böra förorda utan har avslutit sig till lärarelönekommitténs tillstyrkande av att ifrågavarande rektorer städse tillsättas genom förordnande på viss tid.

På grund av förslagen i ovan berörda avseenden erfordras ändringar i vissa stadgar, reglementen och andra författningar, som utfärdats i administrativ väg.

10 §.

I fråga om förflyttning till annan befattning vid det verk en tjänsteman tillhör, har kommittén ansett en tilläggsbestämmelse nödvändig såsom förklaring av termen »det verk han tillhör».

Då det kan tänkas, att i något fall en övningslärare förflyttas, synes det kommittén skäligt, att med hänsyn till det för övningslärare föreslagna systemet med lön efter tjänstgöringens omfattning en tilläggsbestämmelse fastslår, att sådan förflyttning bör ske under iakttagande därav, att förflyttningen icke medför avlöningens bestämmande enligt lägre antal timmar än vid den tidigare innehavda befattningen.

11 §.

Rektorer och folkskolinspektörer, vilka föreslagits till lön enligt vederbörlig lönegrads sista löneklass och vilkas ställning kommittén ansett böra betraktas såsom chefsställning, anser kommittén böra, oberoende av ålder och lönegradsplacering, åtnjuta semester under 45 dagar.

12 §.

Beträffande tjänstledighetsavdrag har tilläggsbestämmelse funnits nödvändig för övningslärare på grund av lönesystemets särskilda tillämpning för dem. Även i det avseendet torde tabeller bliva erforderliga.

Kommittén har förutsatt, att å de särskilda tillägg och ersättningar, som enligt 28 § skola i vissa fall utgå, avdrag icke sker annat än i de fall annan tjänsteman övertager och därför uppbär ersättning för det uppdrag, för vilket till den ordinarie tjänstemannen sådan ersättning utgår.

13 §.

Under 13 § torde en tilläggsbestämmelse vara erforderlig, så att, även om annan myndighet än skolöverstyrelsen beslutat om ledigheten, det dock bör ankomma på överstyrelsen att bestämma om löneförmånerna under ledigheten i fråga.

Kommittén har däremot ansett, att nu gällande bestämmelser om rätt för lärare, som är domkapitelsledamot, till oavkortade löneförmåner, då han åtnjuter tjänstledighet endast från domkapitelsgöromålen, böra falla

under 17 § och därför icke behöva nämnas i särskilt tillägg. Dock torde bestämmelse en gång för alla för ifrågavarande fall böra utfärdas.

14 §.

Tilläggsbestämmelse till 14 § anser kommittén erforderlig för de fall, då vid en läroanstalt undervisningen inställes på grund av smittsam sjukdom. Häri inbegripas helt naturligt sådana fall, då undervisningen inställes blott delvis, t. ex. för en undervisningsavdelning; kommittén anser bestämmelsen i den föreslagna formuleringen täcka även sistnämnda fall.

Huru förfaras skall med lärares lön i det fall, att han vid inställandet av undervisningen på grund av smittsam sjukdom redan åtnjuter tjänstledighet av annan anledning, torde böra bliva beroende av huruvida en motsvarande förlängning av läsåret sedermera kommer till stånd. Det kan synas obilligt, att en lärare, som är tjänstledig mot avstående av viss del av lönen, sedermera skall utan särskild ersättning fullgöra tjänstgöring efter läsårets slut.

17 §.

I avlöningsreglementet för kommunalt anställda lärare föreslår kommittén i fråga om tjänstledighet för kvinnlig lärare, som har vårdnad om barn, att skolöverstyrelsen skall utfärda de erforderliga föreskrifterna. För statens undervisningsväsende torde det även vara lämpligt, att den centrala myndigheten utfärdar motsvarande föreskrifter härutinnan.

21 §.

Där det allmänna avlöningsreglementets bestämmelser om vikariatsersättning och vikariatslön lämpligen kunna tillämpas även för lärare, bör så ske, t. ex. för adjunkt, som med full tjänstgöring upprätthåller lektors tjänst. Beträffande vikariat för rektor och folkskolinspektör kunna nämnda bestämmelser dock icke användas, vadan i tilläggsbestämmelser föreslagits, att Kungl. Maj:t skall särskilt bestämma angående ersättning till vikarier för dessa befattningshavare. Även i övrigt hava särskilda föreskrifter om vikariatsersättning i vissa fall synts nödvändiga för lärare på grund av skolväsendets särregna förhållanden. Det är härvid särskilt att observera, att lärare stundom måste utom och jämte egen tjänst åtaga sig partiell vikariatstjänstgöring för av olika anledningar tjänstlediga kolleger. Enär 26 § icke avser dylik »tjänstgöring utöver fastställd arbetstid», böra bestämmelserna om ersättning till lärare, vilken jämte egen tjänst bestrider annan befattning — vilket naturligtvis endast kan ske partiellt och i ringa omfattning — inflyta i tilläggsbestämmelserna. Det har därvid av kommittén ansetts lämpligast, att Kungl. Maj:t utfärdar de föreskrifter och fastställer de ersättningsbelopp, som för dylika vikariat äro erforderliga. För dessa fall passar i alla händelser icke tabellen i 21 §.

Bestämmelse om vaktmästares skyldighet att vid semester för annan jämställd befattningshavare bestrida även dennes göromål bör intagas i vederbörlig instruktion.

28 §.

Under denna paragrafs tilläggsbestämmelser äro sammanförda de av lärarelönekommittén i dess avlöningsreglemente så kallade lönetilläggen vid vissa tjänster, liksom även vad lärarelönekommittén benämnde ersättning för övertidsarbete m. m.

Uteslutet är det moment, som i lärarelönekommitténs förslag behandlar frågan om gottgörelse för den ökade tjänstgöring, vilken lärare åtager sig utöver egen tjänstgöringsskyldighet. Bestämmelse härom har synts kommittén höra under stadgandena om vikariatsersättningar (se tilläggsbestämmelse 21 § 3 mom.).

Ävenså är det moment uteslutet, som berör hyresbidrag till vissa lärare vid högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna i Stockholm och Göteborg; bestämmelsen anser kommittén böra förekomma endast övergångsvis och därför tillhöra övergångsbestämmelserna.

I överensstämmelse med avlöningsreglementets beteckningssätt äro alla »lönetillägg», »arvoden» och ersättningar sammanförda under en gemensam rubrik: *ersättning*. Även om i något fall termen skulle förmenas vara pressad eller mindre lämplig, har den synts kommittén behöflig, i det att på grund av denna generella beteckning tilläggsbestämmelserna lättast och organiskt kunde i fråga om alla sådana lönetillägg, arvoden m. m. sammanföras. Snart nog torde termen ersättning förefalla lika användbar som någon av de andra nämnda. Ändringen är från kommitténs sida icke avsedd att ovillkorligen medföra förändring i avseende å rätten till pension, en fråga, som bör övervägas vid en blivande revision av civila pensionslagen.

Beträffande motiveringen för de olika momentens medtagande anser sig kommittén, här såsom i ett flertal andra fall, icke böra tynga betänkandet med upprepning av vad som innehålles i lärarelönekommitténs betänkande, utan hänvisar härtill (sid. 283—284, 314—317). Endast i några avseenden vill kommittén göra några erinringar, vartill dess förslag föranleda.

Skolöverstyrelsen hade i fråga om provårsläroverk funnit såväl gällande bestämmelser som lärarelönekommitténs förslag beträffande arvode till provårsföreståndare mindre rationella och hade föreslagit,

att till rektor vid sådant högre allmänt läroverk eller folkskoleseminarium, där provårskurs är anordnad, må, därest han tjänstgör såsom föreståndare för provårskursen, utgå lönetillägg till belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestämmes, dock högst 2 000 kronor för läsår räknat,

att sådan rektor må vid sidan av sagda lönetillägg, därest han av skol-

överstyrelsen erhåller uppdrag att hålla sådana föreläsningar, som omförmälas i 10 § mom. 1 av vederbörande provårsstadgar och som i universitetsstäderna hållas av professorerna i pedagogik, eller sådana föreläsningar, som omförmälas i 10 § mom. 2 av samma stadgar, eller därest han har sig handledning av lärarkandidater anförtrodd, uppbära arvode efter samma grunder som andra föreläsare och handledare,

att det lönetillägg, som tillkommer lektor, adjunkt och övningsskollärare vid nu ifrågavarande läroanstalter, må tillkomma även rektor, som, utan att vara tjänstledig från den till rektorstjänsten hörande undervisningen, icke är föreståndare för provårskursen, samt

att det må tillkomma Kungl. Maj:t att giva närmare bestämmelser angående de grunder, efter vilka överstyrelsen skall bestämma lönetillägget, samt angående det sätt, varpå med detta skall förfaras för det fall, att rektor antingen är tjänstledig från rektorstjänsten eller befriad från nu ifrågavarande föreståndaruppdrag.

I överensstämmelse med de synpunkter, som följts vid uppgörande av dessa förslag, har kommittén för sin del föreslagit ersättningsbelopp till rektorer och lärare vid provårsläroverk. Kommittén utgår alltså ifrån att mom. 2 i tilläggsbestämmelserna, om ersättning åt lärare för föreläsningar och kurser, avser även rektor, ävensom att till rektor bör utgå ersättning för handledning av lärarkandidater.

Beloppen äro i huvudsak upptagna i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag. Dock har kommittén företagit vissa jämkningar. Såsom ersättning till provårsföreståndare hade skolöverstyrelsen föreslagit 2 000 kronor; kommittén har ansett, att nu utgående belopp, 1 500 kronor, icke bör höjas mer än till 1 800 kronor. Ersättningen till tillsynslärare hade föreslagits till 700 kronor; kommittén anser, dels att beloppet under alla omständigheter är för högt, dels att detsamma bör bestämmas i relation till ifrågavarande läroanstalts storlek och uppdragets omfång, vadan kommittén föreslår, att ersättningen må kunna växla och utgå med högst 500 kronor, i varje särskilt fall efter skolöverstyrelsens prövning.

34 §.

En föreskrift om att begravningshjälp icke utgår i de fall, då avliden befattningshavares stärbhusdelägare äro i åtnjutande av tjänstårsrätt, anser kommittén tillhöra övergångsbestämmelserna.

35 §.

Enär vissa rektorer anvisas tjänstebostad, som icke disponeras av statsverket, torde en tilläggsbestämmelse erfordras, som anger, att även för sådan tjänstebostad gälla föreskrifterna i 35—37 §§.

Kommittén förutsätter, att för sådana områden av undervisningsväsendet, inom vilka kommun är skyldig lämna bostad, fastställes boställsordning, som tydligt anger, hur sådan bostad skall vara beskaffad för att kunna godtagas såsom tjänstebostad.

2. Skeppsgosseskolorna, Veterinärinrättningen i Skara, Navigations- skolorna.

Under hänvisning till vad om de allmänna läroverken m. fl. undervisningsanstalter i det föregående anförts, får kommittén beträffande nu ifrågavarande undervisningsanstalter allenast anföra följande:

Kommittén avgiver förslag även beträffande skeppsgosseskolorna, ehuru en särskild kommitté behandlar frågan om löneroglering för militärväsendet. Det har ansetts lämpligt att icke ur förslaget om löneroglering för lärare utbryta en läraregrupp, vars löneförhållanden lärarelönekommittén behandlat i sitt betänkande.

Den omständigheten, att navigationsskolornas organisation är föremål för särskild, av Kungl. Maj:t anbefalld utredning, har kommittén ansett icke böra föranleda, att navigationsskolornas lärare undantagas från förslaget till löneroglering.

8 §.

I fråga om tillsättning av föreståndarebefattning vid navigationsskola har kommittén anslutit sig till lärarelönekommitténs mening, att tjänsten bör tillsättas förmedelst förordnande på viss tid, vilken tillsättningsform tänkts även för rektorstjänster vid andra skolor. Benämningen föreståndare synes böra utbytas mot rektor. Vad angår befattningen såsom föreståndare för veterinärinrättningen i Skara, har kommittén icke funnit anledning att föreslå ändring i den nuvarande ordningen.

3. Icke-ordinarie befattningshavare.

Kommittén har ännu icke slutfört arbetet med avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän inom den civila statsförvaltningen. Det har dock ansetts lämpligt att för undervisningsväsendets vidkommande i ett sammanhang lämna förslag även om icke-ordinarie, i vad avses anställningsform, lönebelopp, sätt för utbetalning av lönededel och därmed nära sammanhängande spörsmål.

Såsom i den allmänna motiveringen sagts, föreslår kommittén sådana anställningsformer för icke-ordinarie lärare, som motsvara, vad som vid kommitténs förberedande överläggningar tänkts skola gälla för andra icke-ordinarie tjänstemän inom den civila statsförvaltningen. Det har dock befunnits lämpligt, med hänsyn till undervisningsväsendets säregna förhållanden, att bibehålla beteckningen timplärare för sådana, som icke hava full tjänstgöring.

I fråga om extra ordinarie lärare anser kommittén minst två års tjänstgöring såsom extra lärare böra fordras, varjämte vederbörande bör uppfylla de övriga kompetenskrav, som må vara fastställda för motsvarande ordinarie befattning. I det avseendet torde för alla skolformer böra stadgas, att den för behörighets vinnande erforderliga tjänstetiden bestämmas till samma mått. Dessutom bör examensbehörighet föreligga

även för erhållande av anställning såsom extra lärare. Huru denna examensbehörighet skall i varje fall, d. v. s. för varje tjänst inom de olika skolformerna, närmare fixeras, bör skolans högsta myndighet bestämma. Det torde kunna förutskickas såsom ett allmänt krav, att för tjänst såsom extra lärare skall erfordras att hava avlagt sådan examen, som kräves för att få genomgå provår, eller att hava genomgått sådana utbildningskurser, t. ex. vid seminarium, gymnastiska centralinstitutet etc., som erfordras för att kunna bestrida tjänstgöring i vederbörligt ämne, vare sig läsämne eller övningsämne.

Kommittén förutsätter, att övningslärare må kunna antagas vare sig såsom extra ordinarie eller extra lärare, även om de icke erhålla full tjänstgöring. Enär motsvarande ordinarie lärare kunna och i de flesta fall måste anställas för mindre än full tjänstgöring, 30 veckotimmar, bör icke-ordinarie övningslärare kunna erhålla extra ordinarie eller extra anställning för reducerad tjänstgöring. Om t. ex. vid ett läroverk finnes permanent behov av en biträdande teckningslärare med mindre än full tjänstgöring, bör han kunna anställas som extra ordinarie eller extra lärare, för så vitt tjänstgöringen uppgår till ett visst timantal. Kommittén har för sin del ansett 10 timmar böra vara minimum för erhållande av anställning såsom extra lärare i övningsämne. Beträffande lärare i läsämne finner kommittén ingen anledning föreligga att medgiva sådan tjänstgöringsreduktion, utan bör den lärare, som icke har tjänstgöring, uppgående till motsvarande ordinarie lärares, anställas såsom timlärare.

Om antagning till extra ordinarie lärare torde den centrala myndigheten, skolöverstyrelsen, böra bestämma. Varje läroanstalt beräknar under vårterminen, huru stort dess behov av icke-ordinarie lärare under kommande läsår är. Skolöverstyrelsen bestämmer därefter antalet extra ordinarie lärare av varje slag för ifrågavarande läsår och fördelar dem på de olika läroanstalterna. De tjänstgöringstimmar, som efter denna fördelning bliva övriga, fördelas på extra lärare och timlärare.

Kommittén avser, att skolöverstyrelsen skall utfärda det antagningsbevis, som en extra ordinarie lärare föreslås skola erhålla, samt att likaledes uppsägning av extra ordinarie lärare skall ankomma på skolöverstyrelsen.

Löneplanen för extra ordinarie lärare är densamma, som kommittén kommer att föreslå för extra ordinarie tjänstemän inom civilförvaltningen. Varje lönegrad i nämnda löneplan börjar två löneklasser lägre och slutar en löneklass lägre än lönegrad med motsvarande ordningsnummer i löneplanen för de ordinarie tjänstemännen. Alltså omfattar t. ex. lönegrad 3 löneklasserna 1—6, lönegrad 19 löneklasserna 17—22 o. s. v. Då alltså extra ordinarie manlig lärare i läsämne föreslås till lön enligt 21 lönegraden, innebär det begynnelselön enligt 19 och slutlön enligt 23 löneklassen.

Lönerna för extra lärare äro föreslagna att för läsår utgå enligt löneplanen för de extra ordinarie tjänstemännen, varmed givetvis avses, att lönen skall i sin helhet utgå för tjänstgöring under ett läsår. Det senare

gäller även om avlöning till timlärare, för vilka sägs, att avlöningen utgår för läsår.

Lön till extra ordinarie lärare är tänkt böra utgå för kalenderår. Då det förhållandet kan inträda, att extra ordinarie lärare, som under vårterminen haft anställning vid en läroanstalt, för höstterminen vinner anställning vid en annan först t. ex. i augusti, torde den centrala myndigheten böra bestämma, var lön för tiden från och med den 1 juli till och med anställningens tillträdande skall utbetalas; dylik föreskrift torde dock icke tillhöra bestämmelser i avlöningsreglementet. Det kan här framhållas, hurusom genom anordningen med lön för kalenderår de svårigheter bortfalla, som göra sig gällande med nuvarande avlöningsbestämmelser, då t. ex. inträdesprövningar till läroverken äro i vissa fall förlagda till tider utom läsåret. I det sammanhanget vill kommittén ifrågasätta den anordningen, att läsår vid allmänt läroverk bestämmes skola utgöra 276 dagar, av vilka ett lämpligt antal skulle anses utgöra tid för inträdesprövningar. Genom den bestämmelsen vunnes två fördelar, dels en av löneteknisk natur, i det talet 276 är mera användbart såsom delningstal än nuvarande dagantal, dels att även extra lärare och timlärare, vilka åtnjuta lön för läsår, kunde åläggas tjänstgöring i sammanhang med inträdesprövningarna, vilket i många fall torde vara erforderligt.

Löneförmåner för extra ordinarie lärare har kommittén sökt anpassa i skäligt förhållande till de för motsvarande ordinarie lärare föreslagna lönerna. Kommittén har icke följt skolöverstyrelsens förslag om olika löneplacering för adjunktskompetenta och icke adjunktskompetenta lärare. Icke heller har kommittén följt skolöverstyrelsens förslag om avlöning efter högre löneklass för lektorskompetenta extra ordinarie lärare med tjänstgöring till huvudsaklig del å gymnasie-stadiet. Varken lärarelöne-kommittén eller skolöverstyrelsen hade föreslagit högre avlöning eller särskilt arvode för lektorskompetent adjunkt med dylik tjänstgöring. Över huvud taget har kommittén sökt att beträffande lön till icke ordinarie lärare undvika alltför långt gående uppdelning i olika avlöningskategorier. Den för extra ordinarie lärare medgivna uppflyttningen i högre löneklass bör kunna anses åstadkomma en tillräckligt effektiv löne-differentiering utöver den, som för dem placeringen i olika lönegrader innebär. Dessutom åstadkommes en viss efter kompensation graderad differentiering genom bestämmelsen om tillgodoräknande av tre tjänstår i vissa fall för adjunktskompetenta lärare.

Kommittén har ansett, att för de icke-ordinarie tjänstemän, som icke särskilt nämnas i kommitténs utkast till tilläggsbestämmelser, bör, vare sig de anställas såsom extra ordinarie eller extra tjänstemän eller ock dem givna tjänsteuppdrag ligga utom vad man kallar tjänstemans vanliga tjänstutövning, avlöning utgå efter av Kungl. Maj:t fastställda grunder.

Löner till timlärare äro i huvudsak beräknade med de för extra lärare för billigaste ort bestämda såsom utgångspunkt.

D. Jämförelse mellan nuvarande löner och olika förslag.

Anm. Lg. = lönegrad; lkl. = löneklass; lvk = läroverk; v:tr = veckotimmar. Här, liksom i övriga jämförelser, har räknats med 35 % dyrtidstillägg å nuvarande lön, och provisorisk avlöningsförbättring har medräknats. — Antalet befattningshavare enligt uppgifterna i 1930 års statskalender; vakanta medräknade såsom manliga. — I tabellerna angiver övre siffran begynnelselönen och undre siffran slutlönen. — Vid den approximativa beräkningen av kostnaderna har räknats med näst sista ålderstillägget respektive löneklassen av D-orts- resp. III-ortslön. — Nuvarande A- och B-orter äro räknade såsom I-orter, C-orter såsom II-orter, D- och E-orter såsom III-orter, F-orter såsom IV-orter och G-orter såsom V-orter. — Övningslärare och vaktmästare hava icke kostnadsberäknats; för beräkning av de förra erfordras uppgift om varje lärares timantal; de senares nuvarande löner uppgivna endast för ett fåtal befattningar.

1. Ordinarie befattningshavare.

Läroverk.

	Nu		Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen		Kommittén	
	A-ort	G-ort		III-ort	V-ort	III-ort	V-ort
Högre allmänt läroverk: Rektor, manlig	Bostad + 11 005	11 305	Grupp I: Bostad + 33 lkl.	33 lkl. + 1 440 = 14 988	16 236	36 lkl. 15 504	16 848
			Grupp II: Bostad + 32 lkl.	33 lkl. + 960 = 13 884	15 756	35 lkl. 14 148	16 092
			Grupp III: Bostad + 31 lkl.	I-ort V-ort 33 lkl. + 480 = 12 780	15 276	34 lkl. 12 900	15 444
D:o, kvinnlig	Bostad + 9 185	9 585	Grupp I			III-ort V-ort 33 lkl. 13 548	14 796
			Grupp II			II-ort V-ort 32 lkl. 12 312	14 148
			Grupp III			I-ort V-ort 31 lkl. 11 100	13 500
Realskola: Rektor, manl.	A-ort 9 585	G-ort 9 990	Grupp I			IV-ort V-ort 33 lkl. 14 172	14 796
			Grupp II: Bostad + 30 lkl.	II-ort V-ort 30 lkl. + 960 = 12 108	13 872	32 lkl. 12 312	14 148
			Grupp III: Bostad + 29 lkl.	I-ort V-ort 30 lkl. + 480 = 11 040	13 392	31 lkl. 11 100	13 500
D:o, kvinnlig	A-ort 7 560	G-ort 7 960	Grupp I			IV-ort V-ort 30 lkl. 12 324	12 912
			Grupp II	Samskola II-ort V-ort 26 lkl. + 960 = 9 900	11 520	29 lkl. 10 596	12 324
			Grupp III: Samskola Bostad + 25 lkl.	I-ort V-ort 26 lkl. + 480 = 9 420	11 040	28 lkl. 9 480	11 736

N u	Kommitténs förslag
<i>Högre allmänna läroverk</i>	
30 × 11 805 = 339 150	36 lkl.
10 × 11 205 = 112 050	8 × 15 504 = 124 032
7 × 11 105 = 77 735	5 × 16 176 = 80 880
1 × 11 005 = 11 005	4 × 16 848 = 67 392
1 × 9 585 = 9 585	35 lkl.
549 525 + bostad	2 × 14 148 = 28 296
	5 × 14 796 = 73 980
	1 × 15 444 = 15 444
	3 × 16 092 = 48 276
	34 lkl.
	1 × 12 900 = 12 900
	5 × 13 536 = 67 680
	8 × 14 172 = 113 376
	4 × 14 808 = 59 232
	2 × 15 444 = 30 888
	31 lkl.
	1 × 12 300 = 12 300
	12 300 734 676 (bo- stad inr. i lönerna)
<i>Realskolor¹</i>	
19 × 9 990 = 189 810	33 lkl.
13 × 9 855 = 128 115	1 × 13 548 = 13 548
27 × 9 720 = 262 440	2 × 14 172 = 28 344
10 × 9 585 = 95 850	2 × 14 796 = 29 592
676 215 + bostad	32 lkl.
	8 × 12 312 = 98 496
	12 × 12 924 = 155 088
	1 × 14 148 = 14 148
	31 lkl.
	10 × 11 100 = 111 000
	19 × 11 700 = 222 300
	10 × 12 300 = 123 000
	2 × 12 900 = 25 800
	2 × 13 500 = 27 000
	27 000 848 316 (bo- stad inr. i lönerna)

¹ Mellanskolor, som skola förstärkas t. o. m. år 1930, hava medräknats.

	Nu		Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
Lektor, manlig = 314 ¹	B-ort 8 770 10 120	G-ort 9 480 ¹ 10 830 ¹	27 lg.	27 lg.	27 lg. I-ort V-ort 8 940 11 148 10 560 12 912	
Lektor, kvinnl. = 2	7 290 8 370	7 930 9 010	27 lg.	27 lg.	24 lg. 7 380 9 396 8 940 11 148	
Adjunkt, manl. = 821	A-ort 6 615 8 640	G-ort 7 320 9 345	23 lg.	23 lg.	23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820 8 400 10 560	
D:o, kvinnlig = 3	5 600 6 815	6 180 7 395	20 lg.	20 lg.	20 lg. 5 760 7 392 6 900 8 820	
Ämnes- lärarinna: Adjunkts- komp. = 45 ²	A-ort 5 600 6 810	G-ort 6 180 7 390	19 lg.	19 lg.	19 lg. ³ I-ort V-ort 5 400 6 936 6 900 8 820	
Icke-adjunkts- komp. = 71	4 410 5 630	4 900 6 120	19 lg.	19 lg.	19 lg.	

Kostnad.

Nu	Kommittén
Lektorer: 314 × 9 720 = 3 052 080 2 × 8 100 = 16 200 3 068 280	314 × 11 172 = 3 508 008 2 × 9 480 = 18 960 3 526 968
Adjunkter: 821 × 8 235 = 6 760 935 3 × 6 680 = 20 040 6 780 975	821 × 8 916 = 7 320 036 3 × 7 392 = 22 176 7 342 212
Ämnes- 45 × 6 990 = 314 550 lärarinnor: 71 × 5 870 = 416 770 731 320	116 × 7 392 = 857 472

¹ Hyresbidrag i Stockholm (950) och Göteborg dessutom.

² Såsom adjunktskompetenta hava räknats de, vilka i statskalendern angivas hava akademisk examen.

³ Adjunktskompetent begynnelselön enligt 20 löneklassen.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
	30 v:tr	30 v:tr 21 lg	30 v:tr 22 lg.	30 v:tr 20 lg.
Manlig:	A-ort G-ort	I-ort V-ort	I-ort V-ort	I-ort V-ort
Gymn.- lärare = 68	5 575 6 060 7 400 7 880	6 120 7 848 7 380 9 396	6 480 8 304 7 860 9 972	5 760 7 392 6 900 8 820
Musiklärare = 69	15 v:tr 2 835 3 160	»	övriga 21 lg.	15 v:tr 3 195 4 062
Teckn.-lärare = 52	3 745 4 070			3 795 4 860
Kvinnlig gym- nastikl. = 9	30 v:tr 4 930 5 385	18 lg.	30 v:tr 19 lg.	30 v:tr 18 lg.
Musikl. = 7	6 385 6 845		I-ort V-ort 5 400 6 936 6 900 8 820	5 040 6 480 6 480 8 304
Teckn.-l. = 25			övriga 18 lg.	
Lärarynna i slöjd för flickor eller i hushålls- göromål = 18 (i slöjd)	6 v:tr 770 940 1 060 1 230			30 v:tr 13 lg. 3 600 4 704 4 680 6 024
	18 v:tr 2 065 2 230 2 940 3 105			6 v:tr 1 008 1 320 1 296 1 704
				18 v:tr 2 304 3 012 2 988 3 864

Högre lärarinneseminariet.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektor	11 800 + hyresersättn.	33 lkl. 14 796 + 600 + bostad	33 lkl. 14 796 + 480 + 1 800 = 17 076	36 lkl. 16 848
Lektor = 9	10 155 11 505 + 950 kr. hyresbidr.	28 lg.	28 lg.	28 lg. 11 736 13 500
Adjunkt = 1	7 995 10 020 + 750 kr. hyresbidr.	—	—	24 lg. 9 396 11 148
Övningsskol- lärare, man- lig = 1	5 850 7 470	—	—	19 lg. 6 936 8 820
D:o, kvinnlig = 2	4 905 6 120	—	—	16 lg. 5 568 7 392
Ämneslära- rinna = 12	5 510 6 545	20 lg. 7 392 8 820	20 lg.	20 lg. 7 392 8 820
Bitr. före- stånd:a = 3	+ bost. el. 1 250 kr.	+ bostad	+ 1 500 kr.	+ högst 1 500 kr.
Kvinnlig i gymn. = 1 musik = 1 teckning = 1	5 385 6 845	18 lg.	19 lg. Gymn.-lär. 18 lg. Musik-l. och teckn.-lärare	18 lg. 6 480 8 304
Lärarinna i handarbete = 2	28 v:tr 4 010 5 370	16 lg. 30 v:tr 5 568 7 392	16 lg.	14 lg. 30 v:tr 4 992 6 480 28 v:tr 4 692 6 090
Lärarinna i hushålls- göromål = 5	22 v:tr 3 830 4 900	—	—	16 lg. 30 v:tr 5 568 7 392 22 v:tr 4 224 5 616

Kostnad.

Nu		Kommittén
Rektor:	1 × 11 800 = 11 800 + bostad	16 848
Lektorer:	9 × 11 505 ¹ = 103 545 + hyresbidr.	9 × 13 500 ¹ = 121 500
Adjunkt:	1 × 7 995 ² = 7 995 + hyresbidr.	1 × 9 396 ² = 9 396
Övn.-skollär.:	1 × 5 850 ² = 5 850 2 × 4 905 ² = 9 810	1 × 6 936 ² = 6 936 2 × 5 568 ² = 11 136
Ämneslär.:or:	12 × 6 320 = 75 840	12 × 8 304 = 99 648
	15 660	18 072

¹ Slutlön.² Begynnelselön.

Folkskoleseminarier.

	Nu		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen	Kommittén
Grupp I ¹ Rektor, manl.	Bostad		Bostad 33 lkl.		33 lkl.	36 lkl.
	D-ort 11 200	G-ort 11 300	III-ort 13 548	V-ort 14 796	+ 1 440	= lvk. I
Lektorer 95 manl. 2 kvinnl.	= läroverk		= läroverk		= läroverk	= läroverk
Adjunkter = 1 Övningsskol- lärare, manl. = 50	»		» 20 lg.		» 20 lg. eller 21 lg.	» 19 lg.
	C-ort 5 430	G-ort 5 850	II-ort 6 168	V-ort 7 392		II-ort 5 784
	7 050	7 470	7 380	8 820		7 380
D:o, kvinnl. = 37	»		17 lg.		17 lg. eller 18 lg.	16 lg.
	C-ort 4 520	G-ort 4 905	II-ort 5 016	V-ort 6 024		II-ort 4 632
	5 740	6 120	6 552	7 848		6 168
Trädgårds- lärare, manl. vid dubbel- seminarium = 7	D-ort 5 060	G-ort 5 250	17 lg.		17 lg.	16 lg.
	6 280	6 465				III-ort 4 944
						V-ort 5 568
						6 576
D:o, kvinnl. = 1	F-ort		14 lg.		14 lg.	13 lg.
			IV-ort			IV-ort
			4 704			4 428
			5 585			5 688

¹ Övriga grupper rektorer = motsvarande grupper rektorer vid läroverk.

	Nu		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen		Kommittén	
Trädgårds-lärare, manl., vid enkel-seminarium = 6	C-ort 3 865 5 080	G-ort 4 170 5 385	13 lg.		14 lg. II-ort V-ort 4 128 4 992 5 400 6 480		13 lg. II-ort V-ort 3 876 4 704 5 016 6 024	
D:o, kvinnlig = 1	D-ort 3 295 4 305		9 lg. III-ort 3 408 4 152		10 lg.		10 lg. III-ort 3 576 4 416	
Hushålls-lärarynna = 6	22 v:tr. C-ort G-ort 3 200 3 470 4 270 4 535		30 v:tr. 18 lg. II-ort V-ort 5 400 6 480 6 936 8 304		30 v:tr. 18 lg.		30 v:tr. 14 lg. II-ort V-ort 4 128 4 992 5 400 6 480	
Slöjdlärare, manlig = 8	28 v:tr. C-ort G-ort 4 730 5 065 6 430 6 770		22 v:tr. 4 104 4 920 5 280 6 312		30 v:tr. 20 lg.		22 v:tr. 3 144 3 792 4 104 4 920	
D:o, kvinnlig = 6	22 v:tr. C-ort G-ort 3 200 3 470 4 270 4 535		30 v:tr. 20 lg. för 28 v:tr. = II-ort V-ort 5 796 6 948 6 936 8 292		30 v:tr. 18 lg.		30 v:tr. 17 lg. II-ort V-ort 5 016 6 024 6 552 7 848	
Slöjdlärare, kvinnl., vid manl. seminari-ums öv-ningsskola = 9	12 v:tr. C-ort G-ort 1 850 2 085 2 430 2 665		30 v:tr. 17 lg. för 22 v:tr. = II-ort V-ort 4 992 5 976		30 v:tr. 18 lg. för 22 v:tr. = II-ort V-ort 4 104 4 920 5 280 6 312		28 v:tr. 4 716 5 664 6 162 7 380	
Gymnastik-lärare, manlig = 8	25 v:tr. C-ort G-ort 5 400 5 765 6 980 7 340		22 lg. för 25 v:tr. = II-ort V-ort 6 315 7 557 7 632 9 072		23 lg. 28 v:tr., för 25 v:tr. = II-ort V-ort 6 714 8 028 8 139 9 615		13 lg. 30 v:tr. II-ort V-ort 3 876 4 704 5 016 6 024	
D:o, kvinnlig = 8	25 v:tr. 4 820 5 170 5 880 6 430		22 v:tr. 19 lg.		21 lg. 30 v:tr. II-ort V-ort 6 552 7 848 7 884 9 396		12 v:tr. 1 770 2 166 2 316 2 784	
					25 v:tr. 5 577 6 678 6 699 7 986		25 v:tr. 4 914 5 901 6 270 7 500	

¹ Hyresbidrag i Stockholm och Göteborg.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Tecknings- lärare, manl. = 8	15 v.tr. 3 125 1 3 395 4 035 4 305	22 lg.	22 lg. 30 v.tr., för 15 v.tr. = II-ort V-ort 3 831 4 569 4 608 5 472	21 lg. 30 v.tr. II-ort V-ort 6 552 7 848 7 884 9 396 15 v.tr. 3 627 4 338 4 329 5 166
D:o, kvinnlig = 6	15 v.tr. C-ort F-ort 2 770 1 3 020 3 495 3 750	19 lg.	19 lg. 30 v.tr.	19 lg. 30 v.tr. II-ort IV-ort 5 784 6 552 7 380 8 340 15 v.tr. 3 174 3 627 4 050 4 605
Musiklärare, manlig = 13	27 v.tr. C-ort G-ort 5 575 1 5 940 7 215 7 580	22 lg.	22 lg. 20 v.tr., för 27 v.tr. = II-ort V-ort 6 315 7 557 7 632 9 072	21 lg. 30 v.tr. II-ort V-ort 6 552 7 848 7 884 9 396 27 v.tr. 5 967 7 146 7 173 8 550
D:o, kvinnlig = 6	19 lg. 4 975 1 5 325 6 290 6 635	19 lg.	19 lg. 30 v.tr.	19 lg. 30 v.tr. II-ort V-ort 5 784 6 936 7 380 8 820 27 v.tr. 5 262 6 315 6 714 8 028

¹ Hyresbidrag i Stockholm och Göteborg.

Kostnad.

	Nu	Kommittén
Rektorer:	2 × 11 105 = 22 210 4 × 11 205 = 44 820 8 × 11 305 = 90 440 1 × 9 585 = 9 585 167 055 + bostad	Uppsala, Linköping, Falun, Lund, Göteborg, Karlstad, Umeå, Luleå = Grupp I. Växjö, Stockholm = Grupp II. Strängnäs, Kalmar, Skara, Landskrona, Härnösand = Grupp III. Grupp I: 4 × 15 504 = 62 016 3 × 16 176 = 48 528 1 × 16 848 = 16 848 Grupp II: 2 × 14 148 = 28 296 Grupp III: 1 × 13 536 = 13 536 3 × 14 172 = 42 516 1 = 14 808 = 14 808 226 548 (bostad inräknad)

Nu		Kommittén		
Lektorer:	95 × 9 720 = 923 400 2 × 8 100 = 16 200	939 600	95 × 11 172 = 1 061 340 2 × 9 480 = 18 960	1 080 300
Adjunkt:	1 × 9 045 ¹ = 9 045		1 × 9 480 ¹ = 9 480	
Övn.-skollär.:	50 × 6 630 = 331 500 37 × 5 470 = 202 390	533 890	50 × 7 392 = 369 600 37 × 6 168 = 228 216	597 816
Trädgårdslär.:	7 × 5 940 = 41 580 6 × 4 860 = 29 160 1 × 5 585 ¹ = 5 585 1 × 4 305 ¹ = 4 305	80 630	7 × 6 522 ² = 45 654 6 × 4 944 = 29 664 1 × 5 688 ¹ = 5 688 1 × 4 416 ¹ = 4 416	85 758

¹ Slutlön. — ² IV-ort.

Tekniska läroverk.

	Nu		Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektorer = 7	11 305 + bostad		Grupp I: 33 lkl. + bostad III-ort = 13 548 + bostad	Grupp I: 33 lkl. + 1 440	Grupp I: 36 lkl. = III-ort 15 504
			Grupp III: 31 lkl. + bostad III-ort IV-ort 12 300 12 900 + bost. + bost.	Grupp III: 33 lkl. + 480	Grupp III: 34 lkl. III-ort IV-ort 14 172 14 808
Lektorer = 36	E-ort 9 180 10 580	F-ort 9 480 10 830	27 lg.	27 lg.	27 lg. III-ort IV-ort 10 044 10 596 11 736 12 324
Lab.-vakt- mästare Maskinist	E-ort 2 780 3 185	F-ort 2 875 3 280	—	7 lg.	7 lg. III-ort IV-ort 3 072 3 276 3 744 3 996
Vaktmäst. ¹	2 370 2 780	2 470 2 875	—	5 lg.	5 lg. III-ort IV-ort 2 736 2 916 3 408 3 636
<i>Kostnad.</i>					

	Nu		Kommittén	
Rektorer:	7 × 11 305 = 79 135 + bostad		2 × 15 504 = 31 008 2 × 14 172 = 28 344 3 × 14 808 = 44 424	103 776 (bostad inräknad)
Lektorer:	36 × 10 580 ² = 380 880		36 + 11 736 ² = 422 496	
Första vaktm.:	7 × 3 185 ² = 22 295		7 × 3 744 ² = 26 208	
Vaktm.:	7 × 2 780 ² = 19 460		7 × 3 408 ² = 23 856	
	41 755		50 064	

¹ För bostad och bränsle avdrag med 150 kr., för lyse avdrag med 25 kr.

² Slutlön E-ort. — ³ Slutlön III-ort.

Folkskolinspektörer.

Folkskolinspektörer = 52	Nu		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen		Kommittén	
	A-ort	G-ort	26 lg.		26 lg. 29 lkl.		27 lkl.	
	8 100	9 480	I-ort	V-ort	I-ort	V-ort	I-ort	V-ort
	9 450	10 830	8 400	10 560	10 020	12 324	8 940	11 148
			10 020	12 324				

Kostnad.

Nu	Kommittén
3 × 9 450 ¹ = 28 350	3 × 8 940 = 26 820
13 × 9 585 ¹ = 124 605	13 × 9 492 = 123 396
11 × 9 720 ¹ = 106 920	24 × 10 044 = 241 056
25 × 9 855 ¹ = 246 375	7 × 10 596 = 74 172
506 250	6 × 11 148 = 66 888
+ prov.-avl.-förb. 3 600	532 332
+ ortstillägg 6 615	
10 215	
S:a 516 465	

¹ Slutlön.

Blindundervisningsanstalter.

	Nu	Lärarelöne-kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektor Tomtebodå	11 300 + bost. o. värme	32 lkl. = 14 148 + bostad m. m.	33 lkl. = 14 796 + 480	34 lkl. V-ort 15 444
Kristinehamn	8 640 + bost. o. värme	26 lkl. = 9 480 + bostad m. m.	29 lkl. 11 172	28 lkl. III-ort 10 608
Växjö	8 370 + bost. o. värme	26 lkl. = 8 940 + bostad m. m.	29 lkl. 10 596	27 lkl. II-ort 9 492
Lund, kvinnl.	6 750 + bostad m. m.	25 lkl. = 8 916 + bostad m. m.	25 lkl. 8 916	26 lkl. III-ort 9 480
Ämneslärare manl. = 3	G-ort 5 670 7 290 + bost. o. värme	18 lg. + bostad m. m. 6 480 8 304	20 lg. 7 392 8 820	19 lg. V-ort 6 936 8 820

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
D:o. kvinnl. = 13	C-ort 4 520 5 435 + bost. o. värme	G-ort 4 725 5 940	15 lg. + bostad m. m. II-ort V-ort 4 380 5 280 5 784 6 936	17 lg. II-ort V-ort 5 016 6 024 6 552 7 848	16 lg. II-ort V-ort 4 632 5 568 6 168 7 392
Arbetslärare = 6	5 030 6 245 + bost. o. värme	16 lg. + bost. m. m. III-ort V-ort 4 944 5 568 6 576 7 392	17 lg. III-ort V-ort 5 352 6 024 6 984 7 848	15 lg. III-ort V-ort 4 680 5 280 6 168 6 936	
Handarb.-la Slöjdl:a Hushålls:a = 7	D-ort 3 955 4 765 + bost. o. värme	G-ort 4 050 4 860	13 lg. + bostad m. m. III-ort V-ort 4 152 4 704 5 352 6 024	14 lg. III-ort V-ort 4 416 4 992 5 760 6 480	13 lg. III-ort V-ort 4 152 4 704 5 352 6 024
Husmoder	D-ort 1 890 2 700 bost., värme, lyse, kost, tvätt	7 lg. + bostad m. m. 3 072 3 744	8 lg. III-ort 3 240 3 948	7 lg. III-ort 3 072 3 744 Tomteboda: 6 lg. 3 288 4 056	
Översköterska	D-ort 1 350 1 955 bost., värme, lyse, kost, tvätt	5 lg. + bostad m. m. 2 736 3 408	6 lg.	6 lg. III-ort 2 904 3 576	
Kanslibitr.	D-ort 2 430 3 240	7 lg.	7 lg.	7 lg. III-ort 3 072 3 744	
Gymn. lärare	14 v:tr. G-ort 2 870 3 680	Såsom vid läroverk		20 lg. 30 v:tr. 14 v:tr. = 3 840 4 596	
Musiklärare	24 v:tr G-ort 4 220 5 435 + bost. o. värme	Såsom vid läroverk		20 lg. 30 v:tr. 24 v:tr. 6 060 7 236	
Vaktmästare	D-ort 2 280 2 685	5 lg.	5 lg.	5 lg. III-ort 2 736 3 408	

Kostnad.

Nu		Kommittén
Rektorer	11 300 8 640 8 370 6 750	15 444 10 608 9 492 9 480
	35 060	45 024
	+ bostad m. m.	
Ämneslärare	3 × 6 750 = 20 250 13 × 5 535 = 71 955	3 × 8 304 = 24 912 13 × 6 168 = 80 184
	92 205	105 096
	+ bost. m. m.	
Arb.-lärare	6 × 5 840 = 35 040	3 × 5 760 = 17 280
	+ bost. m. m.	3 × 6 480 = 19 440
		36 720
Hand.-arb.-la		
Slöjdlära- rinnor	3 × 4 495 = 13 485	3 × 4 944 = 14 832
Hushålls- la	4 × 4 590 = 18 360	4 + 5 568 = 22 272
	31 845	37 104
	+ bost. m. m.	
Husmoder	2 430	1 × 3 576
= 1	+ bost. m. m.	1 × 3 864
		7 440
Överskötterska	1 755 + bost. m. m.	1 × 3 408
Kanslibiträde	2 970	1 × 3 576

Statens småskoleseminarier.

	Nu		Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektor vid tre- klassigt sem. = 3	F-ort	G-ort	24 lg. + bostad	26 lg.	28 lkl.
	7 695		IV-ort V-ort	IV-ort V-ort	IV-ort V-ort
	9 315		8 892 9 396	10 020 10 560	11 172 11 736
	+ bostad		10 596 11 148	11 748 12 324	
D:o tvåklas- sigt sem. = 1	D-ort			25 lg.	27 lkl.
	6 750			8 916	III-ort
	8 370			10 608	10 044
	+ bostad				
Ämneslärare manl. = 5	D-ort	G-ort	20 lg.	20 lg.	19 lg.
	5 430	5 850		III-ort V-ort	III-ort V-ort
	7 050	7 470		6 576 7 392	6 168 6 936
				7 860 8 820	7 860 8 820
D:o, kvinnl. = 12			17 lg.	17 lg.	16 lg.
	4 520	4 905		III-ort V-ort	III-ort V-ort
	5 740	6 120		5 352 6 024	4 944 5 568
				6 984 7 848	6 576 7 392
Skolköksföre- ständerinna = 2	F-ort		12 lg.	15 lg.	14 lg.
	3 035		+ bostad m. m.	4 980	IV-ort
	4 050		4 212	6 552	4 704
	+ bost., kost, m. m.		5 256		6 120

Kostnad.

Nu	Kommittén
Rektorer: $3 \times 8\,775 = 26\,325 + \text{bostad}$ $1 \times 7\,830 = 7\,830 + \text{bostad} = 34\,155$	$2 \times 11\,172 = 22\,344$ $1 \times 11\,736 = 11\,736$ $1 \times 10\,044 = 10\,044$ 44 124
Ämneslärare $5 \times 6\,630 = 33\,150$ $12 \times 5\,470 = 65\,640$ = 98 790	$5 \times 7\,848^2 = 39\,240$ $12 \times 6\,552^2 = 78\,624$ 117 864
Skolköksföreståndarinnor $2 \times 3\,710 = 7\,420 + \text{bostad m. m.}$	$2 \times 5\,688 = 11\,376$

² IV-ort

Dövstumskolor.

	Nu	Lärarelöne-kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektorer = 7	C-ort 8 100 G-ort 8 590 9 450 10 045 + bostad o. värme (I Lund: slutlön = 10 700 + bostad m. m.)	29 lkl. II-ort 10 596 V-ort 12 324 + bostad m. m.	30 lkl. II-ort 11 148 V-ort 12 912 + 960 kr. vid internat	Grupp I: 32 lkl. III-ort 12 924 V-ort 14 148 Grupp II: 30 lkl. II-ort 11 148 III-ort 11 736
Ämneslärare manl. = 33	C-ort 5 400 G-ort 6 170 7 425 8 350	21 lg.	21 lg. II-ort 6 552 V-ort 7 848 7 884 9 396	20 lg. II-ort 6 168 V-ort 7 392 7 380 8 820
D:ö, kvinnl. = 31	C-ort 4 455 G-ort 4 790 5 670 6 100	18 lg.	18 lg. II-ort 5 400 V-ort 6 480 6 936 8 304	17 lg. II-ort 5 016 V-ort 6 024 6 552 7 848
Yrkeslärare manl. = 23	(Varierande) Å Manilla = Begynnelselön: 2 900 + bostad o. värme	13 lg.	13 lg. II-ort 3 876 V-ort 4 704 5 016 6 024	11 lg. II-ort 3 492 V-ort 4 248 4 380 5 280
D:o, kvinnl. = 4	(Varierande) Å Manilla = 1 740 + allt fritt	6 lg. II-ort 2 712 V-ort 3 288 3 336 4 056 + bostad	8 lg.	8 lg. II-ort 3 024 V-ort 3 672 3 684 4 476

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Husmoder vid grupp II = 4	(Varierande) å Manilla = 1 970 2 320 + allt fritt	8 lg. III-ort V-ort 3 240 3 672 3 948 4 476 + bostad	7 lg.	7 lg. III-ort V-ort 3 072 × 3 480 3 744 × 4 248
D:o, vid grupp I = 3		8 lg. + bostad	7 lg.	6 lg. II-ort III-ort 2 712 2 904 3 336 3 576
Vaktmästare	(Varierande)	—	—	5 lg. II-ort V-ort 2 556 3 096 3 180 3 864

Kostnad.

Nu	Kommittén
Rektorer: $1 \times 10\,045^1 = 10\,045$ $1 \times 10\,700^1 = 10\,700$ $5 \times 9\,450^1 = 47\,250$ 67 995 + bostad m. m.	Grupp I: $2 \times 12\,924 = 25\,848$ $1 \times 13\,536 = 13\,536$ $1 \times 14\,148 = 14\,148$
Ämneslärare: $33 \times 6\,750 = 222\,750$ $31 \times 5\,265 = 163\,215$ 385 965	Grupp II: $1 \times 11\,148 = 11\,148$ $2 \times 11\,736 = 23\,472$ 88 152
Yrkeslärare	$33 \times 7\,392 = 243\,936$ $31 \times 6\,576 = 203\,856$ 447 792
Husmoder	$23 \times 4\,416 = 101\,568$ $4 \times 3\,744 = 14\,976$ 116 544
	$4 \times 3\,816 = 15\,264$ $3 \times 3\,336^2 = 10\,008$ 25 272

¹ Slutlön.² Slutlön II-ort.

Skeppsgosseskolor.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Marinförvaltningen	Kommittén
Rektor Karlskrona	8 910	27 lkl.	28 lkl. 10 608	27 lkl. III-ort 10 044
D:o. Mar- strand	6 480 8 100	27 lkl. 10 044	28 lkl. 10 608	Lärarelön + 900 kr.
Ämneslärare = 8	D-ort E-ort 5 670 7 290	20 lg. 6 576 7 860	21 lg. 6 984 8 388	19 lg. III-ort 6 168 7 860
<i>Kostnad.</i>				

	Nu	Kommittén
Rektorer:	8 910 <u>8 100</u> ¹ 17 010	10 044 <u>8 760</u> ¹ 18 804
Ämneslärare: 8 × 6 750 = 54 000		8 × 7 392 = 59 136

¹ Slutlön.

Veterinärinrättningen i Skara.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Medicinalstyrelsen	Kommittén
Lektor	8 910 10 260 — 500 kr. för bostad	27 lg.	27 lg.	27 lg. II-ort 9 492 11 148
Instruktions- smed	4 050 4 860 + 10 % å vinsten av driften i smed- jan — 300 kr. för bostad	13 lg. + 10 % å vinsten	13 lg. 3 876 5 016 + 10 % å vinsten	11 lg. II-ort 3 492 4 380 + 10 % å vinsten
<i>Kostnad.</i>				

	Nu	Kommittén
	10 260 <u>4 860</u> 15 120	11 148 <u>4 380</u> 15 528

Navigationsskolor.

	Nu		Lärarelöne-kommittén		Kommerskollegium	Kommittén	
Förestånd. = 4	E-ort 8 370 9 720 + bostad	G-ort	29 lkl. III-ort 11 172 V-ort 12 324 + bostad		29 lkl. + bostad	Grupp I: 32 lkl. III-ort 12 924 V-ort 14 148	
D:o, Kalmar	7 560 8 910 + bostad		28 lkl. = 10 608 + bostad		28 lkl. + bostad	Grupp II: 30 lkl. III-ort 11 736	
Ämneslär. Sthlm, Gbg, Malmö = 14	E-ort 6 210 8 235	G-ort 6 510 8 535	23 lg.		23 lg. III ort 7 860 V-ort 8 820 9 480 10 560	22 lg. III-ort 7 392 8 916 V-ort 8 304 9 972	
D:o, Härnö- sand, Kalmar = 4	D-ort 6 005 8 030	F-ort 6 440 8 465					

Kostnad.

Nu	Kommittén
Rektorer: $4 \times 9\,045 = 36\,180$ $1 \times 8\,235 = 8\,235$ 44 415 + bostad	$1 \times 14\,148 = 14\,148$ $2 \times 13\,536 = 27\,072$ $1 \times 12\,924 = 12\,924$ $1 \times 11\,736 = 11\,736$ 65 880 (bostad inräknad)
Lärare: $18 \times 8\,235^1 = 148\,230$	$18 \times 8\,916^2 = 160\,488$

¹ Slutlön E-ort.² Slutlön III-ort.

2. Icke-ordinarie lärare.

Allmänna läroverk.

	Nu		Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
Extra ord. lär. i läsämnen manlig (Extra lär. o. vik. lär.)	A-ort	G-ort	Adj. komp. 19 lkl.	Adj. komp. 19 lkl.	21 lg.	
	5 265	5 715 ¹		I-ort V-ort 5 400 6 936	I-ort V-ort 5 400 6 936	6 900 8 820
	Efter 12 term. 5 940 6 390		Icke adj. komp. 18 lkl.	Icke adj. komp. 18 lkl.		
				I-ort V-ort 5 040 6 480		
D:o, kvinnlig (ämnesl:a)	4 870	5 240 ¹	Adj. komp. 17 lkl.	Adj. komp. 17 lkl.	18 lg.	
	5 330	5 850	Icke adj. komp. 16 lkl.	I-ort V-ort 4 680 6 024	I-ort V-ort 4 320 5 568	6 120 7 848
	Vid samskola: Behörig till ämneslärarinna 3 980 4 320		Behörig till ämneslärarinna 15 lkl. med uppflyttning i högre löneklass enl. av Kungl. Maj:t fastställda grunder	Icke adj. komp. 16 lkl.		
				I-ort V-ort 4 320 5 568		
				15 lkl.		
				I-ort V-ort 4 080 5 280		
Extra ord. i gymn., mu- sik l. teckn. manlig (nu timlär.)					18 lg.	
					I-ort V-ort 4 320 5 568	6 120 7 848
D:o, kvinnl.					16 lg.	
					I-ort V-ort 3 840 4 992	5 400 6 936
Extra lär. i läs- äm., man- lig (Icke adj. komp.)	A-ort	G-ort			18 lkl.	
	4 725	5 075			I-ort V-ort 5 040 6 480	
D:o, kvinnlig	4 250	4 565			15 lkl.	
					I-ort V-ort 4 080 5 280	

Högre lärarinneseminariet.

Extra ord. i läsäm. man- lig	5 715 ²	Adj. komp.	Behörig till lekt.	22 lg.
	eft. 12 term.: 6 390	20 lkl.	20 lkl. = 7 392	V-ort 7 392
		Icke adj. komp.	Icke beh. till lekt.	9 396
		19 lkl.	19 lkl. = 6 936	
D:o, kvinnlig	5 240 ²	Adj. komp.	Behörig till lekt.	19 lg.
	5 850	18 lkl.	18 lkl. = 6 480	V-ort 6 024
		Icke adj. komp.	Icke beh. till lekt.	8 304
		17 lkl.	17 lkl. = 6 024	

¹ Hyresbidrag i Stockholm och Göteborg.² Dessutom hyresbidrag.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Extra ord. övningskol- lärare manl.	4 725		16 lkl. 5 568	17 lg. V-ort 5 280 7 392
D:o, kvinnlig	4 050	m. löneklassuppl.	13 lkl. 4 704 m. löneklassuppl.	14 lg. V-ort 4 476 6 024
Extra ord. i hushålls- göromål	Timlärarearvode		Timlärarearvode	14 lg.
Andra e. ord. lärare	= läroverk	= läroverk	= läroverk	= läroverk
Extra övnings- skoll. manlig	4 725		16 lkl. 5 568	15 lkl. V-ort 5 280
D:o, kvinnlig	4 050			12 lkl. V-ort 4 476
Andra extra lärare	= läroverk	= läroverk	= läroverk	= läroverk

Folkskoleseminarier.

Extra ord. i läsämnen	= läroverk		= läroverk	= läroverk	= läroverk
Extra ord. öv- ningsskoll., manlig	C-ort 4 615	G-ort 4 725		16 lkl. II-ort 4 632	V-ort 5 568 17 lg. II-ort 4 380 V-ort 5 280 7 392
D:o, kvinnlig	3 980	4 050		13 lkl. II-ort 3 876	V-ort 4 704 14 lg. II-ort 3 684 V-ort 4 476 6 024
Extra ord. i gymn., mu- sik l. teckn., manlig (nu timl.)					19 lg. II-ort 5 016 V-ort 6 024 8 304
D:o, kvinnlig					17 lg. II-ort 4 380 V-ort 5 280 6 168 7 392
Extra lärare i läsämnen	= läroverk	= läroverk	= läroverk	= läroverk	= läroverk
Extra övnings- skollärare			m. löneklassuppl.	m. löneklassuppl.	

= h ö g r e l ä r a r i n n e s e m i n a r i e t

Tekniska läroverk.

	Nu	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Extra ord. lärare	Timlärararvode			22 lg. III-ort 6 576 IV-ort 6 984 8 388 8 892
Extra lärare	»			19 lkl. III-ort 6 168 IV-ort 6 552
Småskoleseminarier.				
Extra ordin. ämnes- och övn.-skollä- rare, manl.	D-ort 4 120	E-G-ort 4 405	} Lika med övningsskollärare vid folkskoleseminarium	
D:o, kvinnl.	3 520	3 765		
D:o, extra	»			
Dövstumskolor.				
Extra ord. äm- neslär. manl.	Varierande Manilla 4 720 Lund 5 000	17 lkl.	17 lkl. II-ort 5 016 V-ort 6 024	18 lg. II-ort 4 632 V-ort 5 568 6 552 7 848
D:o, kvinnl.	Manilla 4 235 Lund 4 200	14 lkl.	14 lkl. II-ort 4 128 V-ort 4 992 med löneklassuppl.	15 lg. II-ort 3 876 V-ort 4 704 5 400 6 480
Extra ämnes- manlig	Se ovan	17 lkl.	17 lkl.	16 lkl. II-ort 4 632 V-ort 5 568
D:o, kvinnlig	»	14 lkl.	14 lkl.	13 lkl. II-ort 3 876 V-ort 4 704
Skeppsgosseskolor.				
Extra ord. äm- neslärare	4 120	16 lkl.	Marinförvaltningen 16 lkl. 4 944 med löneklassuppl.	17 lg. III-ort 4 680 6 576
Extra ämnes- lärare	»	»	»	15 lkl. III-ort 4 680

3. Sammanfattning av kostnader för statsanställda lärare.

Anm. Kostnad för övningslärare, icke-ordinarie lärare och vaktmästare ej beräknade.
Till kostnader enligt kommitténs förslag kommer, vad som blir en följd av kallortstillägg, sjukvårdsförmåner, begravningshjälp.

	Nuvarande kostnader Kronor	Kommitténs förslag Kronor	
<i>Allmänna läroverk.</i>			
Rektorer: högre allm. läroverk	549 525 ¹	734 676 ²	
realskolor	676 215 ¹	848 316 ²	
Lektorer	3 068 280	3 526 968	
Adjunkter	6 780 975	7 342 212	
Ämneslärarinnor	731 320	857 472	13 309 6444 ²
		11 806 315 ¹	
<i>Högre lärarinneseminarier.</i>			
Rektor	11 800 ¹	16 848 ²	
Lektorer	103 545 ¹	121 500 ²	
Adjunkter	7 995 ¹	9 396 ²	
Övningsskollärare	15 660	18 072	
Ämneslärarinnor	75 840	99 648	265 4644 ²
		214 840 ¹	
<i>Folkskoleseminarier.</i>			
Rektorer	167 055 ¹	226 548 ²	
Lektorer	939 600 ¹	1 080 300	
Adjunkter	9 045	9 480	
Övningsskollärare	533 890	597 816	
Trädgårdslärare	80 630	85 758	1 999 9022 ²
		1 730 220 ¹	
<i>Tekniska läroverk.</i>			
Rektorer	79 135 ¹	103 776 ²	
Lektorer	380 880	422 496	
Vaktmästare	41 755	50 064	576 3366 ²
		501 770 ¹	
<i>Folkskolinspektörer.</i>			
		516 465	532 3322

¹ Utom bostad, hyresersättning eller hyresbidrag.

² Med bostad.

DEL III.

Kommunalt anställda lärare.**A. Placering i lönegrader.****1. Folk- och småskolor.**

**Ordinarie
lärare vid
folkskolor.**

Vid 1918 års lönereglering blev kontant lön för manlig lärare bestämd till 2 100 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor samt för kvinnlig lärare till 1 900 kronor med tre ålderstillägg à 200 kronor. Härtill kommer bostad med bränsle eller ersättning därför enligt ortens pris.

*Lärarelöne-
kommittén.*

Lärarelönekommittén ansåg inga mera hållbara jämförelser med andra tjänsteinnehavare, med hänsyn till de växlande förutsättningarna och de olika utgångspunkterna, kunna uppdragas. Beträffande folkskolans lärare lika väl som i fråga om ämneslärarna vid de allmänna läroverken borde lönefrågan bedömas från synpunkten av lärarnas utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter.

I övrigt yttrade kommittén huvudsakligen följande:

Utbildningen vore fyra-årig seminariekurs, efter inträdesprövning det kalenderår, under vilket sökande fyllde 17 år. Fordringarna för intagning i folkskoleseminarium motsvarade i vissa ämnen kurser i sexårig realskolas fem lägre klasser, vilket för den sökande medförde nödvändigheten av att under tiden mellan avgångsexamen från folkskolan och inträdesprövningen vid seminariet genom studier förbereda sig. Kostnaderna för utbildningen inskränkte sig alltså icke till utgifterna för enbart seminariekurser.

Folkskollärarens tjänstgöringsförhållanden vore ofta, särskilt på landsbygden, sådana, att honom ålåg funktioner av den art, som eljest plägade ankomma på en skolas föreståndare eller rektor.

Befordringsutsikterna vore så gott som inga. Endast helt få kunde, dock först efter fortsatt utbildning, bliva folkskolinspektörer eller lärare vid högre folkskolor.

Folkskollärarens arbete vore i kulturellt och socialt avseende synnerligen betydelsefullt. Flertalet barn undervisades vid folkskolan och komme icke

i åtnjutande av någon annan undervisning. Lärarelönekommittén ansåge över huvud taget, att på grund av den betydelse, folkskolan numera ägde i samhällslivet, och de anspråk, som i följd därav måste ställas på dess lärare, en väsentlig höjning av folkskolläraernas lönestandard vore ofrånkomlig.

Vad själva placeringen i lönehänseende angår, fann kommittén vid noggrant övervägande och ingående prövning av hithörande spörsmål skäligt förorda för manlig lärare 17 lönegraden. I fråga om kvinnlig lärare ansåg kommittén önskligt, att den nuvarande relationen mellan manlig och kvinnlig lärare i möjligaste mån bibehölles; därför föreslogs 15 lönegraden (B 11). Vissa reservationer voro fogade till detta kommitténs förslag.

Denna inplacering i lönegrad hade gjorts utan hänsyn till naturaförmåner. För att pröva, till vilken lägre lönegrad än den ovan nämnda befattningshavarna borde hänföras, om nämnda hänsyn toges, gällde det att värdera sagda förmåner. Kommittén ansåg, att värdet av naturaförmånerna torde kunna sägas fluktuera i förhållande till dyrorterna, och värderade därför för samtliga lärare naturaförmånerna till ett belopp, som för manlig lärare motsvarade skillnaden mellan 17 och 15 lönegraderna, vilket innebure en medelvärdering av å billigaste ort 592 kronor och å dyraste ort 762 kronor, för kvinnlig belopp i relation härtill.

Lönekommitténs slutförslag blev alltså: för manlig lärare 15 lönegraden och för kvinnlig 13 (B 9), vartill skulle komma bostad med bränsle m. m. enligt boställsordningen.

Lönetillägg till lärare i vissa lappmarksdistrikt skulle bortfalla, men enslighetstillägg för vissa avlägsna landsändar skulle utgå med för tre olika klasser bestämda belopp för år — enslighetsklass I: 200 kronor, II: 300 kronor, III: 400 kronor — samt kallortstillägg för vissa orter inom norra delarna av landet, enligt indelning i sex olika kallortsklasser — I: 60 kronor, II: 120 kronor, III: 195 kronor, IV: 300 kronor, V: 450 kronor, VI: 600 kronor. I båda fallen skulle Kungl. Maj:t bestämma ortsindelningen.

För lärare vid såväl folk- som småskola, som hade att bestrida befattning såsom timplärare, skulle inom de olika dyrortsgrupperna arvode utgå med följande belopp per veckotimme:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig timplärare i läsämne vid folkskola	91	95	99	103	107	112	116
kvinnlig timplärare i läsämne vid folkskola	77	81	85	89	93	97	101
manlig eller kvinnlig timplärare i övningsämne (gymnastik, musik, teckning, slöjd, hushållsgöromål m. m.) vid folkskola	56	59	62	65	68	71	74
manlig eller kvinnlig timplärare vid mindre folkskola eller småskola	50	53	55	58	61	64	67

Extra ordinarie och vikarierande lärare vid folkskolor.

Lärarelöne-kommittén.

Lärarelönekommittén ansåg, att de avlöningar till icke-ordinarie personal, vilka tillkommit med riksdagens medverkan, i detta fall år 1918, borde regleras i samband med ordinarie personals avlöningsförhållanden.

Liksom kommittén fann en viss relation skälig mellan avlöning till extralärare och sådan till adjunkt vid allmänt läroverk, ansåge den samma relation lämplig, vad beträffar icke-ordinarie vid folkskolorna. I avslutning härtill föreslogs åt manlig extra ordinarie och vikarierande lärare i folkskola lön för år räknat enligt 11 löneklassen samt åt kvinnlig enligt 8 löneklassen i löneplan B med rätt till löneuppflyttning efter av Kungl. Maj:t: bestämda grunder. Härtill borde komma bostad med bränsle.

Övningslärare vid folkskola.

Lärarelöne-kommittén.

Den synnerligen invecklade frågan om beredande av ordinarie anställning åt folkskolans övningslärare ansåg sig lärarelönekommittén icke böra upptaga till behandling. Någon av staten genomförd lönerreglering för dessa lärare funnes icke, och kommittén framställde icke förslag om sådan. Enligt 1919 års riksdags mening borde det ankomma på vederbörande skoldistrikt att sörja för en i ekonomiskt avseende mera fast och tryggad anställning för sådan lärare med tjänstgöring i full utsträckning. Åtskilliga skoldistrikt hade redan vid tiden för lärarelönekommitténs arbete därvid begagnat sig av den möjlighet, som erbjödes genom »reglering av befattning» enligt bestämmelserna i 5 § av reglementet den 31 december 1919 för statens anstalt för pensionering av folkskollärare m. fl.

Lärare vid småskolor.

Lärarelöne-kommittén.

Lärarelönekommittén behandlade frågan, huruvida en lärare i mindre folkskola borde i avlöningshänseende intaga en förmånligare ställning än en lärare, vars arbete huvudsakligen eller uteslutande vore förlagt till småskolan. Ehuru kommittén fann framställda krav i den riktningen berättigade, ansågs dock, att det borde ankomma på de kommuner, vilka ansågo sig böra bibehålla den mindre folkskolan, att lämna läraren den ersättning utöver lagstadgad lön, som kunde anses påkallad. Det samma borde gälla biträdande lärare vid folkskola.

Ordinarie lärare vid småskola placerades av kommittén i lönegrad 4 (B 4 a), med naturaförmåner därutöver; dock att häremot anmäldes vissa reservationer.

Det nu utgående arvodet till manlig lärare borde såsom sådant bibehållas, förhöjt till 300 kronor. Nu till lärare i vissa lappmarksförsamlingar utgående lönetillägg skulle upphöra att utgå, men enslighetstillägg skulle tillkomma för vissa lärare.

För icke-ordinarie lärare vid småskola föreslogs avlöning med följande belopp, allt efter respektive ortsgrupper: 1 512, 1 590, 1 668, 1 746, 1 824, 1 902 och 1 980 kronor, med rätt till löneuppflyttning samt till naturaförmåner.

Till manlig lärare utgående arvode skulle såsom sådant bibehållas, höjt till 300 kronor.

Beträffande placering i lönesystemet av olika lärarekategorier fann statskontoret icke anledning ingå på detaljgranskning av lärarelönekommitténs förslag men framhöll dock som sin åsikt, att föreslagen lönenivå, i synnerhet med hänsyn till naturaförmånerna, vore för hög, särskilt för de kommunalt anställda lärarna.

Myndigheter.

Frånsett invändningarna mot lönesystemets tillämplighet anfördes av länsstyrelserna följande i fråga om placeringen av läraretjänster vid folk- och småskolor.

Länsstyrelsen i Östergötlands län ansåg anledning föreligga att överväga, om icke folkskolans lärare placerats i en med hänsyn till kostnader för deras utbildning allt för hög lönegrad. Länsstyrelsen i Kalmar län fann avlöningsförmånerna till folk- och småskollärare hava blivit tillgodosedda med avsevärt större löneförhöjning än till befattningshavare vid statens undervisningsväsende, vilkas löner väl avvägs och innebure skälig förhöjning i nu utgående löner. Länsstyrelserna i Gotlands län samt Göteborgs och Bohus län ansågo, att undervärdering av folkskollärarkårens naturaförmåner hade lett till placering av denna kår i väl höga grader. Enligt länsstyrelsen i Malmöhus län borde naturaförmånerna regleras på annat sätt, än lärarelönekommittén föreslagit. Länsstyrelsen i Hallands län biträdde ett inom lärarelönekommittén reservationsvis framfört förslag, innebärande lägre placering, detta dock under förutsättning av någon ökning av undervisningstiden. Länsstyrelsen i Västmanlands län anslöt sig till samma förslag. Av länsstyrelsen i Gävleborgs län ansågos lärarelönekommitténs placeringar för höga. Länsstyrelserna i Värmlands och Kopparbergs län hade intet att erinra mot kommitténs förslag.

Domkapitlen i Uppsala och Göteborg funno kommitténs beräkning av naturaförmånerna för låg, vilket lett till missproportion vid jämförelse med adjunkternas lön. Enligt domkapitlet i Skara voro folkskollärarna för högt placerade; relationen mellan dem och till exempel läroverksadjunkterna vore orimlig, i betraktande av olikheten i utbildningstid och tiden för vinnande av ordinarie anställning. Manlig folkskollärare borde placeras i 12 lönegraden, kvinnlig i 8 (B 6 a). Domkapitlet i Växjö ansåg folk- och småskollärare placerade i en i förhållande till utbildningen alldeles för hög lönegrad. Stockholms stads konsistorium fann den föreslagna löneförhöjningen för statsanställda lärare måttlig, högst 25 %; för folkskollärarekåren opropotionerligt hög, nära 80 %. Folkskolans lärare borde placeras i en lönegrad, som stode i rimlig proportion till de statsanställdas löneplacering.

Skolöverstyrelsen utalade sin tillfredsställelse över att avlöningsfrågorna för lärarna vid rikets folk- och småskolor blivit prövade i ett så-

dant sammanhang, att verklig jämförelse ägt rum mellan dessa och andra befattningshavares arbete och betydelse för samhället. Utvecklingen hade givit vid handen, att under de senaste årtiondena förutsättningar skapats för att kraven på likställdhet i detta hänseende skulle kunna bli förverkligade. Överstyrelsen erinrade därom, att den konstanta lärareavlöningen till allt större del samt folkskollärarnas pensionering helt övertagits av staten, varjämte de för folkskollärarna gällande pensionsbestämmelserna bragts i nära överensstämmelse med dem, som gällde för statens befattningshavare. I fråga om principerna för dyrtidstilläggens utgående rådde likställighet mellan statens befattningshavare och de kommunalt anställda lärarna. Redan år 1912 hade Kungl. Maj:t anbefallt, att folk- och småskollärarnas löneförhållanden skulle utredas i samband med de statsanställda lärarnas (lärarelönenämnden), till följd varav ock 1918 års riksdag godkänt, att vid de då antagna löne-regleringarna enahanda grunder skulle i viktiga avseenden tillämpas för de kommunalt anställda lärarna som för de statsanställda. Överstyrelsen ansåge tiden nu inne att genomföra full likställighet i avlöningshänseende mellan folkskolans lärare och med dem jämförliga befattningshavare.

Vid övervägande av de olika omständigheter, som ansåges kunna inverka på löneplaceringen för folkskolans lärare, fann överstyrelsen riktigt att i likhet med lärarelönekommittén i första hand taga i betraktande lärarnas utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter. En väsentlig lyftning av folkskollärarnas lönestandard syntes därvid ofrånkomlig. Skolöverstyrelsen förordade för sin del de manliga lärarnas placering i den av kommittén föreslagna 17 lönegraden.

Som särskilt betydelsefullt anförde överstyrelsen, att av de 27 folkskolinspektörer, som yttrat sig om ifrågavarande löneplacering, 25 funnit förslaget riktigt (frånsett gjorda anmärkningar rörande naturaförmånernas beräkning), medan en yrkat på högre och en på lägre avlöning.

Då en reservant inom kommittén yrkat på lägre avlöning för folkskolans lärare, än kommittén föreslagit, och grundat detta sitt yrkande bland annat därpå, att »folkskollärarna ansetts icke behöva tillfällig löneförbättring», ansåg skolöverstyrelsen detta yttrande icke böra få stå oemotsagt. Överstyrelsen erinrade därom, att inom ecklesiastikdepartementet verkställda utredningar visat, att folkskolans lärare vore i stort behov av tillfällig löneförbättring och på grund av den år 1918 erhållna lönestandard i jämförelse med andra lärargrupper därtill fullt berättigade. Att det oaktat framställningar härom ej vunnit statsmakternas beaktande, hade uteslutande motiverats med statsfinansiella skäl.

I fråga om timlärare framhöll överstyrelsen, hurusom kommitténs förslag innebure i flera viktiga hänseenden ändring i nuvarande förhållanden. För närvarande utginge särskild avlöning och statsbidrag därtill endast för ämnena slöjd och hushållsgöromål. I förra fallet utginge

avlöningen för undervisningstimme och i senare fallet för kurs. Då nu ifrågasatts en omläggning av avlöningsformen till lön för veckotimme, måste en undersökning göras, huruvida detta läte sig göra beträffande ämnet hushållsgöromål. Vidare vore det en helt ny princip, att särskild avlöning och statsbidrag skulle utgå även till andra övningsämnen i folkskolan. I likhet med kommittén fann överstyrelsen det önskvärt, att frågan om timlärare och särskilda timlärararvoden på folkskolans område upptoges till lösning. Men med hänsyn till det anförda vore det uppenbart, att dessa spörsmål krävde ett mera ingående övervägande, än vad i nu förevarande sammanhang kunnat ske, varför överstyrelsen ansåg, att denna fråga borde bliva föremål för särskild utredning.

Beträffande den för småskollärarkåren föreslagna löneställningen erinrade skolöverstyrelsen om att av 33 folkskolinspektörer, som yttrat sig i denna punkt, 9 anslutit sig till kommitténs förslag, medan alla de övriga yrkat på högre placering. Överstyrelsen, som förordade den av kommittén föreslagna placeringen, lönegrad 6 (B 5 a), fann för sin del denna vara den lägsta, som i jämförelse med såväl andra lärargrupper som andra jämförliga befattningshavare i statens tjänst kunde ifrågakomma. Mot kommitténs förslag, att manlig småskollärare skulle erhålla ett särskilt tillägg av 300 kronor, hade överstyrelsen intet att erinra.

Ej heller mot lärarelönekommitténs förslag till avlöning åt extra ordinarie och vikarierande lärare vid vare sig folk- eller småskolor hade överstyrelsen något att erinra. Med inräkning av naturaförmånerna skulle alltså manlig lärare vid folkskola inplaceras i 13 löneklassen, kvinnlig i 10 (B 10) samt lärare vid småskola och biträdande lärare vid folkskola i löneklassen 3 (B 2), med rätt till uppflyttning i högre löneklass.

Skolöverstyrelsens förslag om placering av *manlig folkskollärare* i 17. lönegraden var, i motsats mot vad skolöverstyrelsen i sitt ovan refererade yttrande synes hava utgått från, icke grundat på några mera hållbara jämförelser med andra tjänstinnehavare; lärarnas utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter hade ansetts utan närmare jämförelse böra motivera placeringen. En direkt jämförelse med andra tjänstemän möter också på grund av olikheter i nämnda hänseenden stora svårigheter. I den mån jämförelse är möjlig — och en sådan kommer alltid att göras, sedan folkskolans lärare väl erhållit sin inplacering i det statliga lönesystemet — måste hänsyn tagas till förekommande likheter och olikheter i fråga om utbildning, tjänstgöringsförhållanden, befordringsutsikter m. m. I detta avseende böra särskilt beaktas lärarnas långa ferier, under vilka i vissa och talrika fall möjligheter till särskilt ersatt extra arbete, t. ex. med fortsättningsskola, erbjudas sig och vilka i alla händelser innebära bestämda fördelar framför andra befattningar. Att en lärare merendels under blott jämförelsevis kort tid behöver tjänstgöra före vinnandet av ordinarie anställning, anser kommittén även böra tagas

Kommittén.

i betraktande vid löneplaceringen. Ett tidigt ernående av ordinarie anställnings fördelar motsvarar i viss mån de befordringsmöjligheter, som stå med lärarna jämförbara tjänstemän i allmänhet till buds. Så mycket viktigare är det att icke förbise dessa omständigheter, som lönesättningen för folk- och småskolans lärare på grund av deras stora antal är av utomordentlig betydelse i statsekonomiskt hänseende.

Kommittén har vid överbägande av dessa synpunkter funnit sig icke kunna förorda en högre placering än i 15 lönegraden. Denna placering torde i det av kommittén föreslagna lönesystemet erbjuda en fullt tillfredsställande avlöning, vare sig man betraktar frågan ur lärarnas synpunkt och undersöker, vilka ökningar i nuvarande löner som vinnas med en dylik placering, eller man ser saken ur synpunkten av det allmännas intresse att erhålla en god rekrytering av läraretjänsterna. Ökningarna i nuvarande löner framgå av nedanstående jämförelse. Vid densammans bedömande bör icke förbises, att här — liksom i andra jämförelser — den nuvarande lönen inkluderar *dels* 35 procents dyrtidstilllägg, under det att för närvarande utgående dyrtidstilllägg utgör 32 procent, *dels ock* den provisoriska avlöningsförbättring, som lärarna erhållit fr. o. m. budgetåret 1929/1930 och som måste anses såsom ett förskott å den löne reglering, till vilken det anbefallts 1928 års lönekommitté att utarbeta förslag.

	Nuvarande lön		Lärarelönekommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
	A-ort	G-ort	15 lg. + bostad m. m.	17 lg.	15 lg.	
Begynnelselön	3 026	3 056 ¹			I-ort	V-ort
Slutlön	4 240	4 271			4 080	5 280
		jämte bostad och bränsle			5 400	6 936

Den nu vanligaste lästiden inom folk- och småskola är 34 ½ läsveckor. För arbete utöver denna tid lämnar kommun ersättning enligt bestämda regler. Kommittén finner skäligt, att så även sker för framtiden och att regler för dylik övertidsersättning meddelas i avlöningsreglementet. Visserligen har den tanken varit under överbägande, att lönesättningen för här ifrågavarande lärare skulle ske med utgångspunkt från en tjänstgöring av större omfattning än 34 ½ läsveckor, varvid avdrag å lönen skulle äga rum, där arbetet omfattade färre antal läsveckor, än som lades till grund för lönesättningen. Det lämpligaste måste emellertid enligt kommitténs mening anses vara, att den lagstadgade lönen utgår för det arbete, som är normalt, och att undantag från regeln bör gälla de fall, som äro de färre. Därför har kommittén stannat för att fastställa en lästid av 34 ½ veckor och föreslå särskild ersättning för undervisning där-

¹ Provisorisk avlöningsförbättring inräknad:

A-ort	G-ort
258	288 kr.

utöver. Med ett bruttolönesystem bör övertidsersättning beräknas på bruttolönen. Detta beräkningssätt ökar nämnda ersättning avsevärt. För lärare i kommuner, vilka för närvarande tillämpa en längre lästid än 34 1/2 veckor, medför placering i 15 lönegraden en löneställning, som i jämförelse med nuvarande löneförmåner måste anses väl avvägd.

Det förhållandet, att kostnadsökningen för folkskollärares avlöning enligt tidigare föreslagen placering skulle blivit så avsevärd, att ingen regering, sedan förslaget år 1923 framlades, ansett sig kunna avlåta proposition därom, har kommittén uppmärksammat. I dess direktiv, som innehållas i protokollet över finansärenden den 29 juni 1928, framhålles såsom ofrånkomligt att för folk- och småskollärare m. fl. lärare inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löneregleringen med mindre kostnad för statsverket, än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts.

Även ur kostnadssynpunkt anser kommittén placeringen av manliga lärare i 15 lönegraden lämpligt avvägd. Till vilka belopp den föreslagna löneregleringen belöper sig, framgår av en nedan lämnad kostnadsberäkning (sid. 185).

I fråga om löneställningen för *kvinnlig folkskollärare* har kommittén, med hänsyn till å ena sidan framställda förslag om löneplacering, å andra sidan nuvarande relation mellan lönerna för manliga och kvinnliga lärare, funnit sig böra föreslå den 12 lönegraden.

Den skillnad i lönehänseende, som faktiskt förefinnes mellan manliga och kvinnliga befattningshavare inom områden, där männens och kvinnornas arbetsförhållanden och teoretiska kvalifikationer äro i huvudsak lika, åstadkommes för kommunikationsverkens och den allmänna civilförvaltningens del icke genom en placering av manlig befattningshavare i högre och kvinnlig i lägre lönegrad utan därigenom, att för ett och samma arbetsområde två olika tjänster äro inrättade, en högre, teoretiskt öppen jämväl för kvinnor men i praktiken rekryterad så gott som uteslutande med män, och en lägre, teoretiskt öppen jämväl för män men i praktiken huvudsakligen rekryterad med kvinnor. En dylik metod för åstadkommande av erforderlig skillnad i lönehänseende mellan manlig och kvinnlig arbetskraft är enligt kommitténs mening icke lämplig för folkskolan. Då en lärartjänst skall tillsättas, är det nämligen ofta nödvändigt att på förhand bestämma, huruvida tjänsten skall besättas med man eller kvinna. Att vid sådant förhållande om en ledig befattning medgiva fri tävlan — låt vara i viss mån teoretisk — mellan män och kvinnor låter sig icke göra; befattningen måste i allmänhet ledigförklaras antingen såsom manlig eller såsom kvinnlig. I övrigt har kommittén i det föregående (sid. 23 och följ.) angivit de skäl, vilka föranlett kommittén att tänka sig frågan löst genom placering av de kvinnliga lärarna i andra och lägre lönegrader än de manliga.

Sveriges allmänna folkskolläraryörening och Sveriges folkskolläraryöre-

bund ha i sina framställningar alltsedan år 1919 begärt, att de olika befattningshavarna inom kåren skulle i lönehänseende bliva likställda med jämförliga befattningshavare i statstjänst. Ännu så sent som år 1928 heter det i nämnda förenings framställning av detta krav, att »lärarna inom folkskolan skola så avlönas, att de erhålla full likställighet i lönehänseende med de övriga med lärarna jämförliga befattningshavaregrupper, för vilka staten reglerar löneförhållandena». Kommittén har icke förbisett detta krav, då den nu föreslår de kvinnliga folkskollärarnas inplacering i 12 lönegraden eller således tre lönegrader lägre, än kommittén föreslår beträffande manliga folkskollärare. Genom denna inplacering komma nämligen de kvinnliga lärarna att bliva placerade en lönegrad högre än kansliskrivare samt post- och telegrafexpeditörer, och deras placering kommer att sammanfalla med vad som enligt kungl. brevet den 4 juni 1926 övergångsvis gäller för de vid tiden för 1925 års löne-reglering anställda post- och telegrafexpeditörerna.

Kommitténs förslag avviker från vad lärarelönekommittén ansåg, i det denna fann en skillnad av allenast två lönegrader mellan manlig och kvinnlig folkskollärare lämplig. Det syfte, i vilket lärarelönekommittén uttalade sig härför, nämligen önskan att bibehålla den hittillsvarande relationen mellan lärares och lärarinnors löner, kan emellertid, huvudsakligen med hänsyn till olika omfattande naturaförmåner för manlig och kvinnlig lärare, lika väl sägas vara vunnet genom kommitténs förslag till inplacering. Med en placering av de kvinnliga lärarna i en högre lönegrad än den 12 skulle skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares lön komma att minskas under vad nu är fallet. En skillnad av tre lönegrader mellan manlig och kvinnlig befattningshavare är ock, vad kommittén föreslår beträffande de flesta andra tjänster i läsåmnen inom undervisningsväsendet, och kommittén saknar anledning att på folkskoleväsendets område göra avsteg från vad den funnit lämpligt i allmänhet inom övriga grenar av undervisningsväsendet. Det bör i detta sammanhang även beaktas, att enligt kommitténs förslag någon förändring icke avses i fråga om familjepensionering för de kvinnliga folkskollärarna och att dessa således icke skola erlägga annan familjepensionsavgift än nu.

Följande jämförelse mellan olika förslag visar ökningen av lönerna enligt kommitténs förslag:

Nuvarande löner		Lärarelönekommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
		13 lg.	15 lg.	12 lg.	
A-ort	G-ort	+ bostad m. m.		I-ort	V-ort
2 714	2 738 ¹			3 420	4 476
3 524	3 548			4 320	5 368
		jämte bostad och bränsle			

¹ Därav provisorisk avlösningsförbättring

A-ort	G-ort
216	240 kr.

Kostnadsökningarna enligt kommitténs förslag uppgå, på grund av det stora antalet befattningshavare det gäller, till avsevärda belopp. En placering av kvinnlig folkskollärare i t. ex. 13 lönegraden skulle komma att höja kostnaderna för löneregleringen med omkring en och en halv miljon kronor.

Kommitténs förslag till löneplacering av folkskollärare är alltså: manlig lärare i 15 lönegraden, kvinnlig i 12 lönegraden.

Till kommittén har genom remiss överlämnats en framställning från slöjdlärarnas riksförbund angående löne-, tjänste- och pensionsreglering för manlig *facklärare i slöjd* vid folkskola. Skolöverstyrelsen, till vilken ärendet varit hänskjutet, har framhållit, att framställningen endast vore en del av den större frågan om avlöning och statsbidrag till avlöning för olika grupper av övningslärare vid folkskolor m. fl. läroanstalter samt att frågan borde göras till föremål för särskild utredning. Kommittén har övertvägt lämpligheten och möjligheten av en sådan utredning och har därvid ansett, att den inom ramen av sitt löneregleringsuppdrag, med utredningar av huvudsakligen löneteknisk art, icke lämpligen kunde utföra den åsyftade utredningen, som berör spörsmål mera av pedagogisk och organisatorisk än av lönereglerings natur. Till överstyrelsens mening, att sådan utredning bör åvägabringas, ansluter sig kommittén och delar uppfattningen, att denna utredning bör utsträckas till även andra övningslärare än slöjdlärare. Kommittén anser, att utredningen snarast möjligt bör komma till stånd.

Beträffande *småskollärare* ansåg sig lärarelönekommittén icke kunna tillmötesgå framställda krav om att deras löner skulle bestämmas i viss relation till folkskollärarynnors lön; i den nuvarande relationen borde emellertid en allt för stark förskjutning till småskollärarynnornas nackdel undvikas. Skolöverstyrelsen ansåg, att 6 lönegraden var den lägsta, som i jämförelse med andra läraregrupper och andra jämförliga befattningshavare i statens tjänst borde ifrågakomma.

Kommittén anser icke en jämförelse med andra statens tjänstemän leda till den placering, som lärarelönekommittén föreslog. De gjorda jämförelserna med rikstelefonisterna vid telegrafverket hava icke i tillbörlig mån skilt på obligatoriska krav på förbildning vid inträdet på banan och de skärpningar, som av olika anledningar tillkommit på grund av tillströmning och konkurrens. Det förhållandet, att inträde i småskoleseminarium numera sökes av ett stort antal, vilka avlagt real-skolexamen eller förvärvat normalskolekompetens, vittnar visserligen om trångheten just nu på de levnadsbanor, som en ung flicka även med nämnd utbildning har att välja på, men det vittnar även om att inom småskolan givna löneförmåner icke äro oskäligt låga. Kommittén anser det föga rationellt att höja lönerna till sådan nivå, att nya skärpningar vid inträdet på lärarbanan, som icke äro erforderliga, skulle

göra sig gällande. Även i det hänseendet är en jämförelse med rikstelefonist vilseledande, att ordinarie sådan tjänst erhålles vid långt senare ålder, än anställning såsom småskollärlarinna förvärfvas. För övrigt är det allmänt erkänt, att rikstelefonistens arbete är synnerligen slitsamt, och hänsyn därtill är tagen även i fråga om pensionsåldern, som är satt till 55 levnadsår.

I jämförelse med kvinnliga folkskollärare skulle småskolans lärare placeras i 4 lönegraden, om en »allt för stark förskjutning» i relationen skulle undvikas. Kommittén anser emellertid, att överstyrelsens starka framhävande av behovet av en avsevärd löneökning särskilt för ifrågavarande grupp lärare bör beaktas, och föreslår 5 lönegraden.

Jämförelse mellan nu utgående löner och olika förslag:

Nuvarande lön		Lärarelönekommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén	
A-ort	G-ort	4 lg. + bostad m. m.	6 lg.	5 lg.	
1 728	1 746 ¹			I-ort	V-ort
2 335	2 353			2 376	3 096
jämta bostad och värme				2 952	3 864

Förslaget om placering i 5 lönegraden innefattar även lärare vid mindre folkskola samt biträdande lärare vid folkskola. Kommittén biträder lärarelönekommitténs och överstyrelsens förslag om särskilt tillägg till manlig småskollärlare och föreslår beloppet 450 kronor.

De nu till lärare i vissa lappmarksdistrikt utgående lönetilläggen föreslår kommittén icke mera skola utgå. Lärarelönekommitténs förslag om enslighetstillägg kan kommittén icke biträda. Dessa båda slag av tillägg anser kommittén icke erforderliga, sedan ett lönesystem, byggt på dyrortsgruppering, kommer i tillämpning. Vad särskilt enslighetstillägg beträffar, kunna inga mera hållfasta allmänna grunder stipuleras för beräkning av enslighet, som i individuella fall kan vara lika stor eller obehagsbetonad i en skogsbygd i norra Skåne som i en norrländsk trakt. I och med motorismens utveckling torde även avståndet till »kommunikationsled», vilket av lärarelönekommittén föreslogs såsom grund för nämnt tilläggs utgående, vara ett vanskligt underlag för en avlöningsbestämmelse. Dessutom torde för de trakter, för vilka enslighetstilläggen närmast tänkts, kallortstilläggen få anses till fyllest.

Avlöningsförmånerna till folk- och småskolans lärare utgå nu dels i kontant lön, dels i naturaförmåner eller kontant ersättning för dessa. Till den kontanta lönen lämnar staten bidrag. Kommitténs förslag om bruttolönesystem innebär, att lönen utgöres av vederbörligt löneklass-

¹ Därav provisorisk avlöningsförbättring.

A-ort	G-ort
150	168 kr.

belopp. Till denna lämnar staten bidrag, vars storlek växlar efter löneklass och dyrortsgrupp. Kommunen bestrider återstoden.

I statsbidrag föreslår kommittén följande belopp:

		O r t s g r u p p				
		I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
till manlig folkskollärare:	15 löneklassen	3180	3270	3360	3450	3540
	16 »	3420	3522	3624	3726	3828
	17 »	3780	3906	4032	4158	4284
	18 »	4140	4290	4440	4590	4740
	19 »	4500	4674	4848	5022	5196
till kvinnlig folkskollärare:	12 »	3700	2814	2928	3042	3156
	13 »	3080	3006	3132	3258	3384
	14 »	3120	3258	3396	3534	3672
	15 »	3360	3510	3660	3810	3960
	16 »	3600	3762	3924	4086	4248
till småskollärarinna:	5 »	1926	2016	2106	2196	2286
	6 »	2070	2172	2274	2376	2478
	7 »	2214	2328	2442	2556	2670
	8 »	2358	2484	2610	2736	2862
	9 »	2502	2640	2778	2916	3054

Av kommunens medel skulle alltså utgå följande belopp inom de olika dyrortsgrupperna:

	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
till manlig folkskollärare	900	1110	1320	1530	1740
» kvinnlig »	720	870	1020	1170	1320
» småskollärarinna	450	540	630	720	810

Där värdering av tjänstebostad icke begäres av läraren eller den, som tillhandahåller bostaden, skall läraren till bostadens upplåtare erlægga ersättning för bostad och bränsle med för olika ortsgrupper nedan angivna belopp:

	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig folkskollärare (för 3 rum och kök)	660	870	1080	1290	1500
kvinnlig » (» 2 » »)	480	630	780	930	1080
småskollärarinna (» 1 » »)	300	390	480	570	660

Där åter värdering begäres, skall nämnda ersättning bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet, vilken

beträffande storlek och bekvämlighet samt beskaffenhet i övrigt kan anses likvärdig med tjänstebostaden i fråga. Har åt lärare anvisats större lägenhet, än som motsvarar boställsordningens bestämmelser, skall skälig jämkning av ersättningsbeloppet vidtagas. Om överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan vederbörande myndighet och lärare, som skall bebo lägenheten, skall frågan hänskjutas till länsstyrelsen, som har att i ärendet inhämta yttrande av statens folkskolinpektör inom skoldistriktet. Över länsstyrelsens beslut i ärende, som hänskjutits till dess avgörande, må besvär kunna anföras hos statens bostadsnämnd; över dess beslut må klagan icke kunna föras. Intill dess ersättningens storlek blivit bestämd, skall densamma utgå med i det föregående angivet belopp, med rätt och skyldighet för bostadsinnehavaren att, därest ersättningen slutligen fastställs till annat belopp, återbetomma respektive utgiva skillnaden.

Av förestående siffror framgår, att kommittén vid sina förslag om kommunandelar i lärarelönerna utgått från de belopp, vilka skolöverstyrelsen föreslog såsom lämpliga, nämligen 240 kronor till folkskollärare och 150 kronor till småskollärare. Dessa belopp utgöra nämligen skillnaden mellan av kommittén förslagna kommunandelar i lönerna och naturaförmånsvärdena. De senare torde få anses såsom lämpliga genomsnittliga värden för de olika dyrortsgrupperna. En invändning, att de i vissa fall för billigaste Ortsgrupp äro för höga respektive för dyraste Ortsgrupp för låga, anser kommittén vara mindre betydelsefull; under alla förhållanden måste för varje Ortsgrupp enhetliga värden användas i och för beräkning av statsbidragen, eftersom å ena sidan statsbidragen icke böra få växla inom en och samma Ortsgrupp, å andra sidan löneklassbeloppet inom varje Ortsgrupp måste vara enhetligt.

En approximativ beräkning av kostnaderna för stat och kommun av föreslagen lönereglering samt en jämförelse med nuvarande kostnader har kommittén verkställt. Siffrorna äro följande:

	O r t s t i l l ä g g					
	I	II	III	IV	V	Summa ¹
antal manliga folkskollärare	4 760	800	1 140	460	360	7 520
» kvinnliga »	2 390	580	1 070	470	1 020	5 530
» lärare vid småskolor	8 290	1 620	1 860	580	200	12 550

¹ Antalet lärare den 1 november 1928. Lediga tjänster hava icke medräknats. Fördelningen på dyrorter är summariskt verkställd på det sättet, att de av skolöverstyrelsen för vårterminen 1924 angivna antalen lärare inom de olika dyrorterna ökats med en proportionell del (avrundade tal) av skillnaden mellan totalantalet år 1924 och totalantalet år 1928. A- och B-orter = I-ort, C-orter = II-ort, D- och E-orter = III-ort, F-orter = IV ort, G-orter = V-ort.

	Nuvarande kostnad		Skolöverstyrelsen		Kommittén	
	Staten ¹	Kommun	Staten	Kommun ²	Staten	Kommun ²
manliga lärare	27 479 800	1 428 800	37 715 400	8 007 000	32 017 800	8 007 000
kvinnliga »	16 959 500	1 050 700	25 613 700	5 213 100	19 812 300	5 213 100
småskollärare	25 334 150	1 506 000	32 487 540	6 356 700	30 585 780	6 356 700
	³ 69 773 450	3 985 500 + bostad m. m.	95 816 640	⁴ 19 576 800	82 415 880	⁴ 19 576 800

Kommittén föreslår, att *icke-ordinarie lärares* avlöningsförhållanden ordnas i anslutning till förslaget om lönesystemets tillämpning på ordinarie lärare beträffande statsbidrag och kommuns andel i avlöningen.

Det synes därvid lämpligt, att även inom folk- och småskola skilja på extra ordinarie lärare, extra lärare och timplärare. Såsom extra ordinarie, med rätt till placering i viss lönegrad och rätt till vederbörlig löneklassuppflyttning, skulle den icke-ordinarie lärare kunna antagas, vilken vore behörig till ordinarie befattning och anställdes för helt läsår med full tjänstgöring; extra lärare skulle bliva den, vilken efter att hava avlagt föreskriven examen anställdes för kortare tid än helt läsår men med full tjänstgöring; andra icke-ordinarie lärare skulle vara timplärare.

Beträffande löneplaceringen har kommittén bibehållit av lärarelöne-kommittén föreslagen relation till de ordinarie och föreslår i enlighet därmed *manlig extra ordinarie* och *extra folkskollärare* till placering i 13 lönegraden samt *kvinnlig extra ordinarie* och *extra folkskollärare* till placering i 10 lönegraden.

I statsbidrag skulle utgå vederbörligt löneklassbelopp, minskat med följande av kommun inom de olika ortsgrupperna lämnade belopp:

I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
480	570	660	750	840

För bostad och bränsle betalar läraren följande belopp i ersättning inom de olika ortsgrupperna, såvida icke i den ordning här ovan föreslagits för ordinarie lärare, annorlunda bestämts:

I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
300	390	480	570	660

¹ Dyrtidstillägg räknade efter 35 %.

² Under förutsättning av kommitténs värden å naturaförmåner.

³ Inklusive provisorisk avlöningsförbättring. — I samtliga fall äro kostnaderna beräknade efter näst sista ålderstillägget resp. löneklassen.

⁴ Därav för naturaförmåner 14 569 800.

Kommittén har utgått från det av skolöverstyrelsen såsom lämplig kommunandel i lärarelönen föreslagna beloppet, 180 kronor, vilket utgör skillnaden mellan de av kommittén föreslagna kommunandelarna i lönen och naturaförmånsvärdena. Dessa senare äro lika med de för småskollärarinna föreslagna.

Beträffande *timlärare* hänvisas till avlöningsreglementet.

För icke-ordinarie lärare vid småskola bör i tillämpliga delar gälla, vad kommittén föreslagit för extra ordinarie lärare, extra lärare och timlärare vid folkskola.

I fråga om löneförmåner föreslår kommittén 4 lönegraden för *extra ordinarie* och *extra småskollärare*.

I statsbidrag skulle utgå vederbörligt löneklassbelopp, minskat med följande av kommun inom de olika ortsgrupperna lämnade belopp:

I	II	III	IV	V
kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
420	510	600	690	780

Ersättningen för bostad är lika med den inom de olika ortsgrupperna för icke-ordinarie folkskollärare och småskollärare angivna.

Kommittén har alltså utgått från det av överstyrelsen såsom lämplig kommunandel i lärarelön föreslagna beloppet 120 kronor.

Angående *timlärare* hänvisas till avlöningsreglementet.

Även manliga extra ordinarie och extra småskollärare böra komma i åtnjutande av sådant lönetillägg av 450 kronor, som föreslagits för ordinarie manlig småskollärare.

2. Högre folkskolor.

Lärarelöne-
kommittén.

Lärarelönekommittén föreslog för *rektor* utöver avlöning som lärare ett tilläggsarvode såsom nu, dock höjt från 300 kronor vid tvåklassig skola, 600 vid treklassig och 800 vid fyreklassig till respektive 400, 800 och 1.100 kronor.

Vad beträffar *ordinarie ämneslärare vid yrkesbestämd högre folkskola* erinrade kommittén därom, att vid 1918 års löne reglering lönen beräknats efter 36 veckors årlig lärotid till 3 100 kronor med tre ålderstillägg à 400 kronor för manlig samt till 2 650 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor för kvinnlig lärare, vartill komme fri bostad med bränsle eller ersättning därför, ej understigande 500 respektive 350 kronor. Dessa avlöningsbelopp stode i den relation till lönerna för lärare vid kommunal mellanskola, som betingades av den senares årliga lärotid av 38 veckor. Från och med år 1920 åtnjöte lärare vid de kommunala mellanskolorna tillfällig löneförbättring, vilken brutit nyssnämnda relation.

Med hänsyn till riksdagens beslut i detta hänseende föreslog lärelönekommittén för de yrkesbestämda högre folkskolornas ordinarie manliga lärare lönegraden 18 och för kvinnliga 15 (B 11 a), jämte bostad och bränsle eller ersättning därför, alltså två lönegrader lägre än för icke adjunktskompetenta lärare vid kommunala mellanskolor.

För *ordinarie ämneslärare vid allmän högre folkskola*, som nu hade i begynnelselön 2 800 respektive 2 400 kronor, med tillägg och naturaförmåner, som ovan sagts, föreslog lärelönekommittén lönegraderna 17 respektive 13 (B 10), jämte bostad och bränsle eller ersättning därför.

Icke-ordinarie lärare vid yrkesbestämd skola placerades i 16 löneklassen och vid allmän skola i 15 löneklassen med rätt till löneuppflyttning.

Timlärare skulle avlönas med följande veckotimbelopp:

allmän högre folkskola:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig timlärare i annat ämne än musik, gymnastik, slöjd eller husligt arbete	127	133	139	145	151	157	163
kvinnlig timlärare i annat ämne än musik, gymnastik, slöjd eller husligt arbete	122	128	134	140	146	152	158
manlig timlärare i gymnastik eller musik	122	128	134	140	146	152	158
kvinnlig timlärare i gymnastik eller musik	117	123	129	135	141	147	153
manlig lärare i slöjd	102	108	114	120	126	132	138
lärarinna i husligt arbete	97	103	109	115	121	127	133
kvinnlig lärare i slöjd	92	98	104	110	116	122	128

yrkesbestämd högre folkskola:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
manlig timlärare i annat ämne än musik, gymnastik, slöjd eller husligt arbete	130	140	150	160	170	180	190
kvinnlig timlärare i annat ämne än musik, gymnastik, slöjd eller husligt arbete	132	138	144	150	156	162	168
manlig timlärare i gymnastik eller musik	122	128	134	140	146	152	158
kvinnlig timlärare i gymnastik eller musik	117	123	129	135	141	147	153
manlig lärare i slöjd	112	118	124	130	136	142	148
lärarinna i husligt arbete	107	113	119	125	131	137	143
kvinnlig lärare i slöjd	102	108	114	120	126	132	138

Till *biträdande föreståndarinna* vid fyrklassig högre folkskola skulle utgå årligt lönetillägg med 200 kronor.

Skolöverstyrelsen erinrade om det nära samband i fråga om lärarnas avlöning, som ända sedan de kommunala mellanskolornas tillkomst förefunnits mellan dessa och de högre folkskolorna. Då vid 1911 års riksdag lärar-

Skolöverstyrelsen.

avlöningen vid kommunal mellanskola ställdes något högre än vid högre folkskola, motiverades skillnaden uteslutande med den längre årliga undervisningstiden och den högre lärarkompetensen vid de kommunala mellanskolorna. Vid 1918 års lönerreglering utjämnades denna olikhet, ja t. o. m. i själva verket upphävdes för en grupp högre folkskolor, nämligen de nytillkomna yrkesbestämda, i det att det föreskrevs, att lärare vid högre folkskola med längre undervisningstid än 36 veckor skulle av skolområdet erhålla särskild ersättning för varje överskjutande läsvecka med $\frac{1}{36}$ av den fastställda avlöningen. Överstyrelsen kunde icke finna, att 1920 års riksdags beslut om tillfällig löneförbättring åt kommunala mellanskolors lärare men icke åt högre folkskolors innebure avsikt att för framtiden häva det samband i lönehänseende, som förut ansetts böra råda mellan dessa båda lärarekategorier. Enligt statsutskottets uttalande hade man icke velat tillstyrka förslag om tillfällig löneförbättring åt högre folkskolors lärare av det skälet, att konsekvenserna i avseende å andra lärarekåder då icke kunde överblickas. Det ansågs av överstyrelsen synnerligen beklagligt, om denna på grund av mera tillfälliga omständigheter uppkomna löneskillnad skulle bliva för framtiden fastställd genom en definitiv lönerreglering. Högre folkskolan och kommunala mellanskolan hade i stort sett enahanda syftemål och verksamhetsområden: att bibringa fortsatt utbildning åt den ungdom, som avgått från folkskolan efter fullständigt genomgången kurs. Den ena skolarten vore mera teoretisk, den andra mera praktisk. Med fullt uppskattande av den teoretiska undervisningens betydelsefulla uppgift framhöll överstyrelsen nödvändigheten av att den undervisning, som toge sikte på livets praktiska verksamhetsområden, icke av statsmakterna placerades i en i jämförelse med motsvarande teoretiska undervisningsanstalter ogynnsam ställning. För att kunna motsvara sin uppgift och tjäna syftet att hämma en alltför stark tillströmning till de teoretiska studiebanorna måste den högre folkskolan, särskilt den yrkesbestämda, tillförsäkras så kvalificerade lärare, att den kunde upptaga konkurrensen med realskolor och kommunala mellanskolor.

Sedan år 1918 hade kompetensvillkoren för anställning vid högre folkskola ändrats till likhet med dem, som gällde för kommunala mellanskolor. Mot den lika kompetensen svarade samma undervisningsskyldighet och i det hela taget samma krav på undervisningens kvalitet. Beträffande de allmänna högre folkskolorna ansåg visserligen överstyrelsen skäl kunna anföras för upphävande av skillnaden i avlöning mellan deras lärare och de yrkesbestämda skolornas men yrkade detta endast så till vida, som den förordade likställdhet med de yrkesbestämda skolorna för sådana allmänna högre folkskolor, som vore fyrklassiga eller enligt för dem fastställda reglementen skulle övergå till kommunala mellanskolor. Det vore nämligen av stor vikt, att lärarekrafterna i sådan högre folkskola från

början vore så kvalificerade, att de även efter ombildningen kunde bestrida undervisningen.

Med den av överstyrelsen förordade ställningen i lönehänseende förut-sattes, att den årliga tjänstgöringstiden bleve lika för högre folkskola och kommunal mellanskola, d. v. s. 38 veckor, oberäknad för inträdesprövnin-gar eventuellt erforderlig tid. Emellertid ansåg överstyrelsen, att även framdeles borde finnas möjlighet för de högre folkskolorna att inskränka antalet läsveckor. För lärare vid skolor, som komme att erhålla medgi-vande till förkortad årlig lästid, skulle därför göras ett avdrag med $\frac{1}{38}$ av den kontanta minimilönen för varje under 38 veckor underskjutande arbetsvecka, vilket även skulle medföra motsvarande nedsättning i stats-bidraget. Om ett arbetsår på grund av särskilda lokala förhållanden komme att omfatta mindre tid än 36 veckor, borde avdraget dock begrän-sas till $\frac{2}{38}$ av kontant minimilön, för att icke lärare skulle få sämre av-löningsförhållanden än för närvarande.

Under hänvisning till sitt förslag beträffande naturaförmåner föreslog överstyrelsen följande placering för ordinarie lärare vid högre folk-skolor:

Vid yrkesbestämda högre folkskolor och vid sådana allmänna nögre folkskolor, som vore fyrklassiga eller enligt fastställda reglementen skulle utvecklas till sådana:

manlig	adjunktskompetent lärare i lönegrad	23
kvinnlig	» » » »	20 (B 14 b)
manlig icke	» » » »	22
kvinnlig »	» » » »	19 (B 14 a);

vid 1—3 klassiga allmänna högre folkskolor, därest Kungl. Maj:t icke medgivit, att lärare måtte åtnjuta samma löneförmåner som lärare vid fyrklassig skola:

manlig	adjunktskompetent lärare i lönegrad	22
kvinnlig	» » » »	19 (B 14 a)
manlig icke	» » » »	21
kvinnlig »	» » » »	18 (B 13);

dock att, då den årliga arbetstiden understege 38 arbetsveckor, avdrag skulle ske å lärares kontanta minimiavlönning med en trettioåttondel för varje understigande vecka, dock ej för mer än två veckor.

Överstyrelsen kunde icke ansluta sig till lärarelönekommitténs för-slag om storleken av det till rektor utgående särskilda arvudet. Kommit-tén hade tagit uteslutande hänsyn till klassernas antal, medan däremot i fråga om arvudet åt rektor vid kommunal mellanskola lärjungarnas an-tal varit bestämmande. Då beträffande kompetensvillkor och tillsättning skulle gälla ensartade författningsbestämmelser, fann överstyrelsen alla skäl tala för likställighet även i fråga om arvode.

För rektor vid kommunal mellanskola med över 250 lärjungar föreslog överstyrelsen ett arvode av 1800 kronor, för rektor vid skola med färre än 250 lärjungar ett arvode av 1500 kronor. Samma arvoden, utgående efter samma grunder, borde utgå till rektorer vid fyrklassig högre folkskola och sådan treklassig, som av Kungl. Maj:t förklarades likvärdig med fyrklassig; till rektor vid annan treklassig högre folkskola skulle arvode utgå med 1300 kronor respektive 1000 kronor; för rektor vid tvåklassig högre folkskola skulle arvodet utgöra 500 kronor; dock att till rektor, som vore ensam lärare vid högre folkskola, särskilt arvode icke skulle utgå.

Arvode till vikarierande rektor skulle utgå med hälften av ordinarie rektors arvode.

Därest gemensam rektor förordnades för flera högre folkskolor, borde sådan rektor åtnjuta endast det arvode, som tillkomme honom som rektor vid den största skolan.

Överstyrelsen ansåg, att då antalet lärjungar vid treklassiga skolor i vissa fall vore större än vid fyrklassiga, behov av biträdande föreståndarinnorna följaktligen förefunnos även vid de förra, och att därför rätten till arvode borde utsträckas att omfatta jämväl sådan treklassig högre folkskola, som av Kungl. Maj:t förklarades likvärdig med fyrklassig, samt att arvodet borde fastställas till 300 kronor årligen.

I motsats till lärarelönekommittén, som icke föreslagit uppdelning efter kompetens av icke-ordinarie lärare vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor, föreslog överstyrelsen sådan. På grund därav blevo dess förslag om avlöningsförhållanden följande:

adjunktskompetent manlig extra ordinarie eller vikarierande lärare i löneklass	19
adjunktskompetent kvinnlig sådan lärare i löneklass	17 (B 16)
icke » manlig » » » »	18
» » kvinnlig » » » »	16 (B 15 b),

i varje fall med rätt till uppflyttning i högre löneklass efter av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Även i fråga om timlärare ansåg överstyrelsen uppdelning i adjunktskompetenta och icke adjunktskompetenta böra göras och föreslog, att timarvodena fastställdes till samma belopp som för motsvarande lärare vid de kommunala mellanskolorna.

Överstyrelsen ansåg önskvärt, att vid högre folkskolor anställda övningslärare med full tjänstgöring måtte kunna anställas som ordinarie och extra ordinarie med löneförmåner anpassade efter de för ämneslärare utgående. I denna fråga av övertvägande organisatorisk natur hemställdes dock om närmare utredning.

I sitt förslag till reglemente hade lärarelönekommittén infört bestämmelse om möjlighet till viss löneökning för lärare i yrkesämne. Detta

lönetillägg vore emellertid icke på något sätt bundet vid övertidsarbete. Överstyrelsen föreslog därför, att den missvisande bestämmelsen rättades därigenom, att för ifrågavarande lönetilläggs utgående erforderliga föreskrifter meddelades i ett särskilt moment i § 14 i avlöningsreglementet.

Med avseende på *ämnesläraernas* löneplacering anser kommittén, att endast den högre folkskolans högsta form kan jämföras med de kommunala mellanskolorna eller, såsom kommittén benämner dem, de kommunala realskolorna. Kompetensvillkoren äro visserligen numera desamma för anställning vid de båda skolformerna. Men i ett avseende äro de bestämt åtskilda, i det för den kommunala mellanskolan studiemålet är fixerat, med en för alla likformigt censurerad slutexamen, identisk med statsrealskolans, medan de högre folkskolornas bildningsmål är skiftande, i vissa fall måhända högre än realskolans, i andra påtagligt lägre. Därtill äro de kommunala mellanskolorna alltid fyra-åriga, medan de högre folkskolorna, som i de flesta fall bygga på samma bottenskolegrund, mera sällan nå denna kursomfattning. Det kan icke anses vara en skärpning av kompetensbestämmelserna för yrkesbestämd högre folkskola, att för erhållandet av tjänst vid sådan varje sökande, även om han är adjunktskompetent, av skolöverstyrelsen måste förklaras behörig till varje särskild av honom sökt tjänst. Kommittén ser häri en bestämmelse, som är nödvändig för att tillgodose vissa skolors behov av speciellt yrkesbetonad undervisning, utan att däri ligger en gradering av högre och lägre kompetens.

Kommittén.

På varje ort har den högre folkskolan erhållit den organisation, som bäst passat ortens speciella behov. Skolan har så blivit än en- eller tvåklassig, än tre- eller fyra klassig, liksom även en orts behov av mera yrkesbetonad undervisning, mer eller mindre specialiserad, framskapat en yrkesbestämd skola, medan en annan ort funnit lämpligt att med en mera allmänt teoretisk undervisning bygga vidare på den i folkskolan lagda grunden. Denna mångfald har differentierat kraven på lärarekompetensen. Behovet av synnerligen väl kvalificerade lärarekrafter vid högre folkskola för teknisk utbildning t. ex. i Stockholm eller Göteborg har tvingat dessa kommuner att giva höga lärarelöner. Det måste anses riktigt, att även för framtiden lärarna vid de högsta formerna i lönehänseende tillgodoses bättre än vid de lägre. Lärarelönekommittén hade bibehållit lönedifferenteringen mellan yrkesbestämd och högre allmän skola. Skolöverstyrelsen har gått längre och inom var och en av dessa två huvudformer differentierat på olika sätt, dels efter lärarens kompetens, dels efter skolans klassantal. Kommittén använder en indelning, som anknyter till den av överstyrelsen föreslagna.

Ett bibehållande av nu gällande form för ersättning för adjunktskompetens har kommittén ansett lämpligare än skolöverstyrelsens förslag om olika lönegrad för adjunkts- och icke-adjunktskompetenta lärare. Kommittén anser, att liksom hittills båda slagen av lärare vid samma skola

böra placeras i samma lönegrad men att adjunktskompetent bör få tillgodoräkna sig tre år i och för placering i löneklass. Därigenom komma såsom nu slutlönerna att för lärare vid en skola bliva lika.

Skolöverstyrelsen har likställt alla yrkesbestämda högre folkskolor och även vissa allmänna med kommunal mellanskola. Kommittén anser, att endast högre folkskola för teknisk utbildning står på det plan, att sådan jämställdhet kan sägas förefinnas, detta vare sig det gäller studiemålets omfattning eller den för lärarna erforderliga kompetensen. En inskränkning anser kommittén emellertid nödvändig, då kommittén nu förordar, att lärare vid yrkesbestämd högre folkskola för teknisk utbildning erhåller lön enligt samma grunder som lärare vid kommunal mellanskola; denna löneställning bör tillkomma endast lärare vid sådana skolor av ifrågavarande slag, som äro tre- eller fyrklassiga.

Kommittén föreslår med dessa utgångspunkter uppdelning av de högre folkskolornas ordinarie ämneslärare i tre grupper; den första gruppen omfattande lärare vid tre- eller fyrklassiga skolor för teknisk utbildning, den andra övriga tre- eller fyrklassiga högre folkskolors ämneslärare samt den tredje lärare vid en- eller tvåklassiga skolor. Vid fall, då inom samma skola finnas linjer med olika antal klassavdelningar, bör Kungl. Maj:t, efter skolöverstyrelsens hörande, bestämma, till vilken grupp, å ena sidan tre- eller fyrklassiga, å andra sidan en- eller tvåklassiga, ifrågavarande skola skall hänföras. I regel torde den linje, som har det högsta klassantalet, böra anses konstituera skolan i dess helhet, enär i de flesta fall den vid en skola anställda läraren har arbete inom hela skolan.

I betraktande därav, att inom den yrkesbestämda högre folkskolan den praktiska utbildningens tillgodoseende ofta måste kräva med adjunktskompetens likvärdiga kvalifikationer av mera praktisk art, anser kommittén, att likvärdig med adjunktskompetens skall anses dels fil. ämbetsexamen eller högre akademisk examen jämte folkskollärarexamen, dels kompetens för lektorat i ingenjör- eller handelsämne vid tekniskt läroverk, i varje fall jämte två års tjänstgöring vid högre folkskola eller annan läroanstalt, som av Kungl. Maj:t i det avseendet föreskrivits.

I överensstämmelse med angivna ståndpunkt föreslår kommittén, att manlig ämneslärare vid tre- eller fyrklassiga högre folkskolor för teknisk utbildning placeras i 22 lönegraden samt kvinnlig lärare i 19 lönegraden och att lärarna vid övriga tre- eller fyrklassiga högre folkskolor erhålla lön manlig enligt 21 och kvinnlig enligt 18 lönegraden.

Beträffande de en- och tvåklassiga högre folkskolorna kan kommittén icke föreslå högre placering än i 19 respektive 16 lönegraden. Dessa skolor, som vanligen äro jämförelsevis små och avsedda att fylla rent lokala behov av något högre fortsättningsundervisning än den folkskolan i orten meddelar, kunna icke sägas vara i ovillkorligt behov av så kvalificerad lärarekompetens, som vid de tre- eller fyrklassiga skolorna erfordras. Skolöverstyrelsen hade föreslagit icke-adjunktskompetenta lärare

vid de smärre högre folkskolorna till placering i 21 respektive 18 lönegraden, d. v. s. manlig lärare 4 lönegrader högre än manlig folkskollärare. Enär kommittén förordat de senares placering i 15 lönegraden, bibehålles denna relation med placeringen av de en- eller tvåklassiga högre folkskolornas lärare i 19 respektive 16 lönegraden. Genom att riksdagen år 1929 beslutat provisoriska avlöningsförbättringar, till manlig lärare 360 och till kvinnlig 300 kronor, hava dessa lärares löner, jämförda med dem före år 1929 utgående, blivit avsevärt ökade. Kommittén anser sig med sitt förslag hava väl tillgodosett alla rimliga krav om förbättrad löneställning för den högre folkskolans lärare, även dem vid en- eller tvåklassiga skolor.

För den högre folkskolans lärare gäller för närvarande med avseende på avlöningsförmåner, att kommun är skyldig att tillhandahålla bostad och bränsle eller ersättning därför. Av skäl, som skolöverstyrelsen i sitt yttrande över lärarelönekommitténs betänkande anført, böra naturaförmånerna indragas i lönen, om det allmänna lönesystemet skall tillämpas. Givetvis bör kommun fortfarande bestrida mot naturaförmånerna svarande kostnader och statsbidraget till lärarelönen därför beräknas till allenast den återstående delen av avlöningen.

En undersökning av kommunernas sätt att bestrida naturaförmånerna till den högre folkskolans lärare ger vid handen, att endast på 16 orter, 9 A-orter, 3 C-orter, 2 D-orter och 2 E-orter, utgå förmånerna in natura. Det är sålunda endast fråga om ungefär 20 lärare med bostad och bränsle in natura. På alla övriga orter, ungefär 30 med ett 40-tal lärare, lämnas kontant ersättning. Här kan således icke sägas föreligga någon mera betydande svårighet att i varje särskilt fall åstadkomma en värdering av åtnjutna naturaförmåner.

För beräkning av statsbidragen böra naturaförmånerna anses motsvara följande genomsnittliga belopp i de olika ortsgrupperna:

	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
för 4 rum och kök samt bränsle	840	1 110	1 380	1 650	1 920
» 3 » » » » »	660	870	1 080	1 290	1 500

I överensstämmelse härmed böra de bestämmelser ändras, som nu gälla för statsbidragen till de högre folkskolorna, samt i erforderliga delar bestämmelserna i boställsordningen för samma skolor.

Enär lästiden vid högre folkskolor kan växla, föreslår kommittén, såsom även skolöverstyrelsen förordat, att om den årliga lästiden understiger 38 arbetsveckor, avdrag skall göras å lärares lön med en trettioåttiondedel för varje understigande vecka. Denna minskning i lärarens lön bör föranleda en motsvarande minskning av statsbidraget till avlöningen. Kommittén anser, att i reglemente för högre folkskola borde bestämmas, att årlig lästid fastställdes till 38 veckor såsom maximum.

Beträffande arvode till *rektor* vid högre folkskola anser kommittén, att

större skolor, som Kungl. Maj:t bestämmer, böra ställas i en grupp för sig. Vissa skolor äro icke avsedda att ombildas till kommunala mellan-skolor eller, enligt av kommittén på annat ställe föreslagen namnändring, kommunala realskolor, varför deras organisation är fixerad och formen för rektors anställning lämpligen kan ändras därhän, att rektor anställles såsom vid läroverk. I överensstämmelse därmed böra avlöningsförhållandena kunna ändras och lönen bestämmas såsom för läroverksrektor. För övriga skolor torde däremot nuvarande system med särskild ersättning utöver lärarelönen böra bibehållas. Kommittén föreslår, att till sådan lärare vid högre folkskola, som förordnas att uppehålla rektorsbefattningen vid skolan, må utgå särskild ersättning utöver lönen med 1 200 kronor vid tre- eller fyrtklassig skola samt med 600 kronor vid en- eller tvåklassig skola; dock att vid de större tre- eller fyrtklassiga högre folkskolorna, för vilka Kungl. Maj:t sådant medgiver, avlöning må utgå med lön högst enligt 28 lönegraden, 31 löneklassen, till manlig rektor och högst enligt 25 lönegraden, 28 löneklassen, till kvinnlig rektor vid högre folkskola för teknisk utbildning, samt högst enligt 27 lönegraden, 30 löneklassen, till manlig rektor och högst enligt 24 lönegraden, 27 löneklassen, till kvinnlig rektor vid annan skola. I dessa senare fall böra rektorstjänsterna förklaras lediga till ansökan.

I de fall, kommun till rektor, om vilken här är fråga, lämnar bostad och bränsle in natura, bör förmånen värderas och ersättning erläggas till kommunen. Statsbidrag bör utgå med två tredjedelar av den särskilda ersättningen utöver lärarelönen; där särskild rektorslön utgår, bör statsbidraget utgöra tre fjärdedelar av lönen.

Därest gemensam rektor förordnas för flera högre folkskolor, bör sådan rektor åtnjuta den lön eller den särskilda ersättning, som tillkommer honom såsom rektor vid den största av skolorna.

Kommittén anser särskilt arvode till *biträdande föreståndarinna* icke nödigt vid annan högre folkskola än sådan, som har ett större lärjungantal, förslagsvis mer än 250. Den särskilda omvårdnad, som kvinnliga elever vid mindre skola tilläventyrs kräva, bör kunna åläggas kvinnlig lärare utan särskilt arvode. För de fall, kvinnlig lärare icke finnes vid skolan, torde kommun böra i ekonomiskt avseende ordna med det biträde i fråga om de kvinnliga lärjungarna, som möjligen befinnes lämpligt anskaffa. Är rektor kvinnlig, bör bland de manliga lärarna vid ovan nämnda större skolor utses en tillsynshavande lärare med ersättning, som är lika med biträdande föreståndarinnas. Såsom skäligen ersättning föreslår kommittén högst 500 kronor för år.

För *extra ordinarie lärare* föreslår kommittén följande löneplacering: vid tre- eller fyrtklassiga högre folkskolor manlig i 19 lönegraden, kvinnlig i 16, vid en- eller tvåklassiga högre folkskolor manlig i 17, kvinnlig i 15 lönegraden, med rätt för adjunktskompetent till tre års tillgodoräkning. *Extra lärare* föreslås till placering i 17 respektive 15 lönegraden.

I fråga om *timlärare* föreslår kommittén belopp för veckotimme och läsår, som närmare angivas i förslaget till avlöningsreglemente. Lön för timlärare i verkstadsarbete vid teknisk högre folkskola bör utgå med högre belopp än till motsvarande lärare i slöjd vid kommunal realskola, detta med hänsyn till den högre kvalificerade undervisning, som verkstadsarbete vid teknisk högre folkskola kräver.

Slutligen anser kommittén i likhet med skolöverstyrelsen, att vid högre folkskolor anställda *övningslärare med full tjänstgöring* borde kunna anställas som ordinarie, med löneförmåner avpassade i förhållande till de för ämneslärare utgående. I denna fråga av övervägande organisatorisk natur ansåg överstyrelsen en särskild utredning krävas. Kommittén, som beträffande övningslärare vid folkskolor uttalat sig för sådan utredning, anser, att även i fråga om högre folkskolor utredning om övningslärarnas ställning är erforderlig. Dock torde utan närmare utredning kunna ifrågasättas, huruvida icke redan vid reglering av andra lärares löner den anordningen kunde vidtagas, att vid skolor av sådan storlek, att vid desamma behov av övningslärare med full tjänstgöring, d. v. s. 30 veckotimmar, är permanent, ordinarie tjänster inrättades i sådana övningsämnen, i vilka finnas ordinarie läraretjänster vid läroverk, samt i sådana praktiska läroämnen, vilka till följd av vederbörande skolas inriktning böra betecknas såsom hörande till huvudämnena. Dessa lärare, i gymnastik, teckning, verkstadsarbete, sömnad och hushållsgöromål, borde erhålla lön enligt samma system, som kommittén föreslagit för övningslärarna vid läroverken, alltså med lön enligt vederbörlig löneklass för 30 veckotimmars tjänstgöring och med tillägg av 3 % utav lönen för varje 30 timmar överskjutande veckotimme, dock att så uppkommet tal avrundas till närmaste med 3 jämnt delbara krontal.

I sitt förslag till reglemente hade lärarelönekommittén infört bestämmelse om viss löneökning för ämneslärare, som vid yrkesbestämd högre folkskola meddelar undervisning i yrkesämne, för intill 6 veckotimmar inom varje klassavdelning i andra, tredje eller fjärde klassen. Kommittén biträder förslaget om sådan löneökning, i den mån fråga är om timlärare, varvid skolöverstyrelsen skall äga pröva varje särskilt fall. Den avsedda veckotimersättningen föreslås till 60 kronor.

I detta sammanhang må slutligen erinras om vad kommittén tidigare anfört och föreslagit i fråga om upphörandet av kommuns hittills gällande rätt att utöver lagstadgad lön lämna tillägg.

I fråga om *statsbidrag* anser kommittén sådan ordning lämplig, att de skola utgå till lärareavlönning i stället för såsom nu dels för klassavdelning och dels för lärare. Kommittén ifrågasätter följande huvudbestämmelser för statsbidrag:

1. Statsbidrag utgår med ordinarie lärares lön, minskad med för varje ortsgrupp fixerat ersättningsbelopp för naturaförmåner, till lika många ordinarie lärare som antalet klasser.

2. Statsbidrag utgår med hela lönen till icke-ordinarie lärare, som anställts på grund av parallellavdelnings inrättande, dock med högst det belopp, som i motsvarande fall skulle hava utgått till ordinarie lärare.

3. Statsbidrag till andra lärare, än i punkterna 1 och 2 avses, utgår med skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärares lön.

4. Har parallellavdelning varit erforderlig under minst fem år, bör en ordinarie tjänst inrättas och statsbidrag till denna utgå, såsom i punkt 1 sägs.

5. Där särskild ersättning utöver lön utgår till lärare, som är förordnad såsom rektor, utgår statsbidrag med två tredjedelar av den särskilda ersättningen.

6. Där rektor åtnjuter rektorslön, utgår statsbidrag med tre fjärdedelar av lönen.

Vid utarbetande av förslag till bestämmelser för statsbidrags utgående torde i övrigt dessa bestämmelser få avpassas efter kommitténs förslag om löner till lärarepersonalen.

3. Kommunala mellanskolor (kommunala realskolor.)

Lärarelöne-
kommittén.

För rektor vid kommunal mellanskola, vilken vid 1918 års lönereglering utöver lön såsom ordinarie lärare tillerkändes särskilt arvode av 1 000 kronor, vartill numera kommer tillfällig löneförbättring, föreslog lärarelönekommittén bibehållandet av nuvarande avlöningssätt. Liksom beträffande rektorerna vid realskolor uppdelade kommittén de kommunala mellanskolornas rektorer i två grupper, med ett lärjungeantal av minst 250 såsom normerande för gruppindelningen. För rektor vid den högre gruppen skulle arvodet utgå med 1 500 kronor, för annan rektor med 1 300 kronor.

Beträffande avlöningarna till kommunal mellanskolas *ämneslärare* erinrade lärarelönekommittén därom, att de vid 1918 års lönereglering satts i viss relation till avlöningarna för lärare vid högre folkskola. Manlig lärares lön blev 3 300 kronor med tre ålderstillägg à 400 kronor, kvinnlig lärares 2 800 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor. Därtill skulle komma fri bostad och bränsle eller motsvarande ersättning, icke understigande för manlig 500 kronor och för kvinnlig 350 kronor, samt tillfällig löneförbättring med 600 respektive 500 kronor. Adjunktskompetent lärare skulle äga att tillgodoräkna sig fem tjänstår. Lärarelönekommittén ansåg, att denna rätt borde utbytas mot placering i en lönegrad högre av adjunktskompetenta än av icke-adjunktskompetenta. De förra borde i avlöningshänseende vara likställda med adjunkter vid de allmänna läroverken och därför, med hänsyn till naturaförmånerna, uppskattade till skillnaden

mellan 23 och 21 lönegraderna, placeras i lönegraden 21 respektive 18 (B 13).

Icke-adjunktskompetenta lärare borde placeras i lönegraden 20 respektive 17 (B 12).

För *biträdande föreståndarinna* föreslogs ett lönetillägg av 300 kronor.

Lärarelönekommittén ansåg inga vägande skäl föreligga för uppdelning av de *icke-ordinarie lärarna* i två kategorier utan föreslog för samtliga avlöning efter 18 löneklassen för manlig och 16 (B 15) för kvinnlig, med rätt till löneuppflyttning.

Timlärare skulle åtnjuta arvode, beräknat med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för veckotimme räknat:

	A kr.	B kr.	C kr.	D kr.	E kr.	F kr.	G kr.
manlig timlärare i läsämne.....	145	155	165	175	185	195	205
kvinnlig » » »	130	140	150	160	170	180	190

timlärare i teckning, musik eller gymnastik, manlig och kvinnlig, lika med motsvarande timlärare i gymnastik och musik vid högre folkskolor;

	A kr.	B kr.	C kr.	D kr.	E kr.	F kr.	G kr.
manlig lärare i slöjd	117	123	129	135	141	147	152
kvinnlig lärare i slöjd samt lärarinna i huslig ekonomi och kvinnligt handarbete	97	103	109	115	121	127	133

Olika länsstyrelser och domkapitel påvisade, hurusom enligt lärarelönekommitténs förslag lärarna vid kommunala mellanskolor skulle komma i en gynnsammare löneställning än motsvarande lärare vid läroverken, vilket skulle försätta dessa i ett sämre läge än andra skolförmer och innebära ett missgynnande av de statsanställda lärarna.

Skolöverstyrelsen ansåg de skäl övertygande, som talade för likställighet av adjunktskompetent ämneslärare vid kommunal mellanskola och adjunkt vid allmänt läroverk. Dock fann överstyrelsen tillämpningen av denna princip möta betydande svårigheter på grund av kommunala mellanskolans lärare tillerkända naturaförmåner. Mot kommitténs uppskattning av dessa hade enligt överstyrelsen kritiken från skilda håll varit välbefogad. Genom kommitténs förslag skulle kommunala mellanskolans lärare i stor utsträckning komma i åtnjutande av en reallön, som i vissa fall med flera löneklasser skulle överstiga den för adjunkter föreslagna avlöningen. En av överstyrelsen verkställd undersökning visade, att endast vid en skola helt och vid en annan delvis förmånen av bostad och bränsle utginge in natura, vadan alltså praktiskt taget lärarna vid samtliga kommunala mellanskolor erhöle kontant ersättning för bostad

och bränsle. Löneskillnaden mellan graderna 23 och 21, växlande mellan 720 och 912 kronor, uppvägdes av kontant ersättning för bostad och bränsle, som blott på en ort understeg 900 kronor (Örkelljunga 600 kronor), på 4 orter uppginge till 900 å 930 kronor, på 49 orter 1 200 kronor eller därutöver. I Norrköping, Malmö och Stockholm skulle en manlig ämneslärare i högsta lönegraden erhålla en avlöning, som med respektive 702, 937 och 1 238 kronor överstege adjunktslön i samma lönegrad. Överstyrelsen föreslog därför, att i detta som i andra fall ersättning för naturaförmåner skulle upphöra eller avdrag för naturaförmåner göras på den kontanta totallönen. Med denna utgångspunkt föreslog överstyrelsen lönegraden 23 respektive 20 (B 14 b). I anslutning härtill placerades icke-adjunktskompetent ordinarie ämneslärare i lönegraden 22 respektive 19 (B 14 a). Överstyrelsen ansåg sig icke kunna tillstyrka inom lärarelönekommittén reservationsvis gjort yrkande på dessa lärares slutgiltiga uppflyttning till samma löneställning som de adjunktskompetentas.

I fråga om rektor anslöt sig överstyrelsen till lärarelönekommitténs förslag om rektorsarvode liksom även angående uppdelningen härför av skolorna i två grupper. Naturaförmånerna skulle indragas i kontantlönen. Då emellertid de nu rektorer tillförsäkrade naturaförmånerna hade något högre värde än lärarnas, borde såsom ersättning för denna värdeskillnad det särskilda rektorsarvodet sättas något högre, än kommittén föreslagit, varjämte differensen mellan de olika arvodena borde göras något större, så att de bestämdes till respektive 1 500 och 1 800 kronor (det sista endast vid två skolor, Malmö och Stockholm).

Mot kommitténs förslag om arvode av 300 kronor till biträdande föreståndarinna hade överstyrelsen intet att erinra.

Beträffande extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring delade överstyrelsen icke lärarelönekommitténs uppfattning om likställighet mellan adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta. Denna fråga hade stor betydelse för rekryteringen av lärarekrafterna vid de kommunala mellanskolorna, enär undervisningen vid dessa i mycket stor utsträckning bedreves med extra ordinarie lärare. Överstyrelsen förordade, att adjunktskompetenta extra och vikarierande ämneslärare finge åttnjuta avlöning enligt löneklass 19 respektive 17 (B 16), icke-adjunktskompetenta enligt löneklass 18 respektive 16 (B 15), med rätt till löneuppflyttning.

För timplärare i läsämne föreslog överstyrelsen likaledes arvoden enligt uppdelning i adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta med belopp lika som för samma slags lärare vid statens undervisningsväsende.

Föreslagna arvoden för timplärare i övningsämnena fann överstyrelsen skäligen.

Kommittén.

De förslag om full likställighet mellan kommunala mellanskolorna och statsläroverkens lärare, som lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen

väckt, kan kommittén icke biträda. Så länge kompetensfordringarna för ordinarie tjänst icke äro i allo lika, torde skillnad i avlöningshänseende vara berättigad och lämplig. Denna skillnad är även numera motiverad därav, att sedan lärarelönekommittén avgivit sitt betänkande, den genomgripande förändringen inträtt i fråga om de kommunala mellanskolorna, att en stor del av dem och med få undantag de större förstatligats.

Såsom redan sagts, i sammanhang med förslag till lön för högre folkskolans lärare, anser kommittén, att *ämneslärare* vid den kommunala mellanskolan, med sitt slutmål, realskolexamen, i löneavseende bör sättas högre än lärare vid annan högre folkskola än tre- eller fyrtklassig för teknisk utbildning. Kommittén förmenar, såsom tidigare sagts i fråga om högre folkskolans lärare, att den nuvarande formen för kompensation av adjunktskompetens, med rätt att i och för uppflyttning få tillgodoräkna vissa år, är lämpligare än skilda lönegrader för adjunkts- och icke-adjunktskompetent. Överstyrelsen har framhållit, att de senares kompetens icke sällan är ganska svag. Häri ser kommittén ett bestämt skäl till lägre löneplacering för den kommunala mellanskolans lärare än för statsläroverkens adjunkter, för vilka en enhetlig utbildning med kompetens av bestämt fixerbara mått är erforderlig. Kommittén föreslår placering av kommunala mellanskolans manliga ämneslärare i 22 lönegraden och kvinnliga i 19 lönegraden.

Liksom för folkskolans och den högre folkskolans lärare är beträffande personalen vid de kommunala mellanskolorna kommun skyldig lämna bostad och bränsle eller ersättning därför.

För beräkning av statsbidragen till ordinarie lärares löner synes man böra utgå från samma ersättningsbelopp för naturaförmåner som beträffande den högre folkskolans lärare, alltså inom de olika ortsgrupperna följande belopp:

	I	II	III	IV	V
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
för 4 rum och kök samt bränsle.....	840	1110	1380	1650	1920
» 3 » » » »	660	870	1080	1290	1500

Återstoden av lönen skulle alltså utgå i statsbidrag. I övrigt hänvisar kommittén till avlöningsreglementets bestämmelser om tjänstebostad.

Beträffande *rektor* anser kommittén, att den nuvarande formen för tillsättning bör ersättas med en annan. Skolöverstyrelsen har framhållit som »ett önskemål, att ändring åvägabringas i bestämmelserna rörande tillsättningen av dessa rektorsbefattningar». Ehuru frågan står i nära samband med en lönereglering, ansåg emellertid överstyrelsen, att den borde särskilt utredas, innan den upptoges till lösning. 1928 års lönekommitté anser sig, efter övervägande av frågans olika sidor, böra förorda den av överstyrelsen antydda ändringen. Därav bör följa, att nuvarande form för avlöning åt rektor ersättes med en, som är analog med den,

vilken gäller för rektorer vid läroverk. Till rektorlönen torde böra utgå statsbidrag med tre fjärdedelar av lönen och icke såsom nu med två tredjedelar av ett rektor utöver lönen tillkommande särskilt arvode. Beträffande ersättning för naturaförmåner böra bestämmelserna rörande tjänstebostad gälla på sätt avlöningsreglementet närmare angiver.

Ehuru kommittén icke verkställt en i alla avseenden ingående utredning angående konsekvenserna av den föreslagna anordningen, tillsättning av rektor enligt samma grunder, som gälla för allmänna läroverk i motsvarande fall, vill kommittén antyda, hur förfaringssättet tänkts och anses kunna tillämpas. Först är att märka, hurusom rektor vid kommunal mellanskola — gäller även högre folkskola i vissa fall, kommunal flickskola och landstingsseminarium — förordnad efter det att tjänsten ledigförklarats och icke såsom nu alltid utsedd bland läroanstaltens egna lärare, bör tillförsäkras ställning såsom ordinarie lärare vid den skola, vid vilken han erhåller förordnande såsom rektor. Ehuru det kan antagas komma att bliva sällsynt, kan det dock tänkas, att en rektors förordnande icke förnyas. Har då en rektor lämnat t. ex. förutvarande kommunal ordinarie anställning i annan kommun, kan han icke utan dennas medgivande åter inträda i sin förra befattning, och å andra sidan torde möjlighet att bereda honom återinträde så gott som aldrig föreligga. Kommittén anser därför, att tillsättning av rektor vid kommunal mellanskola, kommunal flickskola, landstingsseminarium och sådan högre folkskola, vid vilken Kungl. Maj:t bestämmer, att rektorsbefattning skall tillsättas såsom vid allmänt läroverk, bör ske på sådant sätt, att rektorstjänst förenas med ordinarie läraretjänst. Den invändningen kan göras, att i vissa fall, särskilt vid mindre kommunal mellanskola med endast fyra avdelningar, svårighet uppstår att med rektorstjänst förena ordinarie läraretjänst med bestämd ämneskombination, vilken i varje fall kan finnas erforderlig med hänsyn till ämnesfördelningen på skolans övriga lärare. Detta äger emellertid giltighet redan i fråga om statens realskolor av ifrågavarande storlek, och där har anordningen likväl befunnits lämplig eller i varje fall möjlig. Till rektor måste utses någon av de sökande, som är lämplig icke blott med hänsyn till de kvalifikationer, som erfordras för rektorssysslan, utan även med hänsyn till möjligheten att bestrida undervisning i vissa bestämda ämnen. Svårigheten är fastmera att, då rektorförordnande icke förnyas, bereda den som rektor avgående ordinarie lärare anställning. Dels torde emellertid sådana fall, såsom sagts, bliva sällsynta, dels torde svårigheten icke vara oöverkomlig, dels torde fördelarna för undervisningsväsendet i sin helhet av den föreslagna anordningen med rektors tillsättning vara så betydande, att en svårighet i sällsynta undantagsfall icke bör överskugga gagnet av anordningen i de talrika och normala fallen. Kommittén anser den föreslagna anordningen och den föreslagna löneställningen för de kommunala läroanstalternas

rektorer vara väl ägnade att, så långt förhållandena i övrigt det medgiva, få rektorsbefattningarna besatta med dugande innehavare.

I överensstämmelse med vad ovan sagts böra nu gällande bestämmelser för tillsättning av rektor ändras.

Med hänsyn därtill, att ännu efter vissa kommunala mellanskolors förstatligande i större städer, t. ex. Stockholm, Malmö och Göteborg, komma att finnas kommunala mellanskolor, föreslår kommittén, i analogi med vad som föreslagits för de allmänna läroverken, en indelning av skolorna i tvenne avlöningsgrupper, med gränsen förlagd vid ett lärjungantal av 250. Kommittén förordar, att rektor vid skola inom den högre gruppen placeras i samma lönegrad som rektor inom realskolornas lägsta grupp, manlig i 28 lönegraden och kvinnlig i 25 lönegraden, med lön omedelbart i lönegradens högsta löneklass; rektor vid skola med färre än 250 lärjungar i 26 respektive 23 lönegraden, med lön omedelbart i lönegradens högsta löneklass.

Biträdande föreståndarinna åtnjuter nu ett särskilt arvode av 200 kronor jämte dyrtidstillägg. Kommittén har icke funnit några bärande skäl förebragta för bibehållande av sådant arvode vid smärre kommunala mellanskolor. I överensstämmelse med vad som föreslagits i fråga om högre folkskolor, vill kommittén emellertid även för de kommunala mellanskolorna förorda, att till tillsynshavande lärare vid större skolor må, efter skolöverstyrelsens bestämmande, kunna utgå en särskild ersättning med högst 500 kronor för år. Ingenstädes har givits fullt tillfredsställande motivering för särskilt arvode vid smärre skolor till en lärare, som utan sådant borde anses kunna gå rektor till handa vid de få tillfällen, då av särskilda skäl i fråga om disciplinmål eller dylikt manlig rektor kan behöva biträde av kvinnlig erfarenhet, kvinnlig rektor av manlig. I de fall, där rektor på grund av skolans storlek kan behöva åsyftade biträde, bör liksom vid läroverk benämningen ändras till tillsynslärare och befattningen givas åt, respektive ersättningen utgå till manlig lärare, då rektorstjänsten har kvinnlig innehavare.

Kommittén instämmer i skolöverstyrelsens uttalande om önskvärdheten av att fastare anställningsform skapas för *övningslärarna*, åtminstone vid de större mellanskolorna. I det syftet synes det kommittén, som om övningslärare med minst 20 timmars tjänstgöring i sådana övningsämnen, inom vilka vid läroverken anställas ordinarie lärare, skulle kunna erhålla ordinarie anställning och avlönas enligt samma system som motsvarande övningslärare vid läroverken. Något direkt förslag härom har kommittén emellertid icke ansett sig kunna i detta sammanhang framlägga.

Slutligen vill kommittén beträffande ifrågavarande skolors namn föreslå en ändring. Efter den nya skolorganisationens genomförande föreligger intet skäl att bibehålla benämningen »mellanskola». Denna är ofta missvisande och angiver icke den ställning i förhållande till motsvarande statliga läroanstalter, som skolorna intaga. Det synes kommittén vara

lämpligare och av olika praktiska skäl ändamålsenligare, att de nuvarande kommunala mellanskolorna benämnas *kommunala realskolor*.

I fråga om *statsbidrag* tänker sig kommittén samma grunder, som förutsatts beträffande de högre folkskolorna.

För icke-ordinarie lärare föreslår kommittén, att i tillämpliga delar de bestämmelser skola gälla, som föreslagits för motsvarande lärare vid högre folkskola. Även för här ifrågavarande lärare föreslås ingen annan skillnad mellan adjunks- och icke-adjunkskompetenta än den tillgodoräkningsrätt för de förra, som skulle gälla för motsvarande ordinarie lärare.

Följande placering föreslås:

manlig extra ordinarie och *extra lärare* i 20 lönegraden samt *kvinnlig extra ordinarie* och *extra lärare* i 17 lönegraden.

*Timlärare*s avlöning framgår av förslaget till avlöningsreglemente.

4. Kommunala flickskolor.

Enligt beslut av 1928 års riksdag har kommunal flickskola inrättats i Landskrona. Dess lärarepersonal åtnjuter enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid kommunala mellanskolor. Kommittén föreslår, att denna jämställdhet bibehålles, och förordar, att lärare vid kommunal flickskola avlönas enligt samma grunder som motsvarande lärare vid kommunal realskola.

5. Landstingsseminarier.

För *rektor* föreslog kommittén placering i lönegraden 23 respektive 20 (B 14 b) samt därutöver fri bostad eller motsvarande ersättning. Nuvarande avlöningsförmåner vore lön som ordinarie lärare jämte särskilt arvode av 1 000 kronor och bostad eller ersättning därför, icke understigande 800 kronor, sålunda icke full likställighet med rektor vid statens småskoleseminarium. Härtill komme tillfällig löneförbättring såsom för ordinarie lärare.

Lärarelönekommittén erinrade om att *ordinarie lärare* år 1919 likställdes med folkskoleseminariernas övningsskollärare. Lönen blev för manlig lärare 3 400 kronor med tre ålderstillägg à 400 kronor, för kvinnlig lärare 2 800 kronor med tre ålderstillägg à 300 kronor, vartill sedan kommit tillfällig löneförbättring med 397 kronor 50 öre respektive 352 kronor 50 öre (A- och B-ort), 465 kronor respektive 412 kronor 50 öre (C-ort), 532 kronor 50 öre respektive 487 kronor 50 öre (D-ort), 600 kronor respektive 525 kronor (E-, F- och G-ort). Lärarelönekommittén hänförde lärarna till lönegraden 20 respektive 17 (B 12), innebärande likställighet med motsvarande lärare vid statens småskoleseminarier.

Till *icke-ordinarie lärare*, som åtnjuter arvode med 2 800 respektive 2 400

kronor samt tillfällig löneförbättring med 315—270, 378—324, 462—396, 525—450 kronor, föreslogs avlöning efter 16 löneklassen med rätt till löneuppflyttning.

Timlärare i läsämne skulle åtnjuta arvode lika med motsvarande timlärare vid yrkesbestämd högre folkskola.

Övningslärares arvode skulle utgå efter följande grunder:

	A	B	C	D	E	F	G
	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.	kr.
timlärare i gymnastik, musik eller teckning	127	133	139	145	151	157	163
lärarinna i hushållsgöromål.....	125	131	137	143	149	155	161
lärarinna i kvinnlig slöjd	122	128	134	140	146	152	158

För lärarepersonalen vid såväl statens som landstingens småskoleseminarier — med undantag för rektorerna — föreslog skolöverstyrelsen samma avlöning och yttrade sig därför i ett sammanhang om båda slagen av seminarier.

Skolöverstyrelsen.

Överstyrelsen hade gjort en sammanfattning av de yttranden, som avgivits över lärarelönekommitténs betänkande i denna del från kollegier, domkapitel och småskoleseminariernas lärarförening, av vilken sammanfattning framgick, att yrkandena särskilt ginge ut på att skillnad borde göras mellan statens och landstingens seminarier, mellan ämnes- och övningskollärare vid de särskilda seminarierna och slutligen mellan å ena sidan småskoleseminariernas lärare och å andra folkskoleseminariernas övningskollärare.

Beträffande frågan om olikställighet i lönehänseende mellan ämneslärare och övningskollärare hade lärarelönenämnden år 1915 ansett, att det icke vore lämpligt att avgränsa dessa lärares tjänstgöring från varandra. Särskilt den viktiga uppgiften att leda elevernas praktiska övningar fördelades dessa lärare emellan, och ingen bestämd skillnad i kompetens ifrågasattes. Åren 1919 och 1920 godkände statsmakterna likställigheten. Överstyrelsen fann, att med nuvarande organisation ingen åtskillnad mellan ämnes- och övningskollärare vore erforderlig.

I fråga slutligen om avlöningen för småskoleseminariernas lärare i dess förhållande till avlöningen för folkskoleseminariernas övningskollärare hade visserligen statsmakterna år 1919 gjort ett principuttalande om likställighet, vilken dock ännu icke kommit till stånd. Överstyrelsen ansåg, att lärarelönekommitténs förslag om sådan likställighet innebure ett upplöftande ur försumpningen av småskoleseminariernas lönefråga och motsvarade den ställning i organisatoriskt och pedagogiskt hänseende, som dessa läroanstalter ägde eller borde äga.

Erfarenheten hade visat nuvarande avlönings otillräcklighet, när det gällt att locka kvalificerade sökande till småskoleseminariernas lärare-

beställningar. Helst hade överstyrelsen velat biträda reservanternas inom lärarelönekommittén yrkande om placering i 21 lönegraden, men då en dylik ändring av kommitténs förslag skulle draga med sig betydande rubbningar i fråga om andra lärargrupper, nödgades överstyrelsen stanna vid ett tillstyrkande av kommitténs förslag, dock med stark betoning av att 20 lönegraden vore den lägsta, som borde ifrågakomma, oavsett alla jämförelser för övrigt.

För rektorernas vidkommande följde överstyrelsen lärarelönekommitténs förslag, men med inberäkning av bostadsförmånen i lönen, och placerade rektorerna vid landstingsseminarierna i lönegraden 25 respektive 21 (B 15 b).

Icke-ordinarie befattningshavare placerades, såsom lärarelönekommittén föreslagit.

Kommittén. I fråga om statligt tvåklassigt småskoleseminarium har kommittén föreslagit följande löner: manlig rektor 24 lönegraden, 27 löneklassen, kvinnlig rektor 21 lönegraden, 24 löneklassen; manlig ämnes- och övningsskollärare 19 lönegraden, kvinnlig 16 lönegraden.

Enär landstingsseminarier äro närmast jämförliga med statliga tvåklassiga seminarier, föreslår kommittén ovan angivna löneplacering för rektorer respektive ämnes- och övningsskollärare vid ifrågavarande seminarier samt till *icke-ordinarie lärare* löner i likhet med vad kommittén föreslagit för motsvarande lärare vid statens småskoleseminarier.

Till rektor bör, såsom nu, landsting lämna tjänstebostad; bostad inräknas i lönen, och hyra erlägges i enlighet med bestämmelserna i avlöningsreglementet för tjänstebostad.

När senast ny lönereglering genomfördes för landstingens småskoleseminarier, tillämpades den principen, att detta icke skulle i stort sett föranleda några särskilda kostnader för landstingen. Överstyrelsen har föreslagit, att vid ny lönereglering samma princip måtte följas, dock att för vinnande av enkelhet i beräkningarna den ökning i lärarnas begynnelselön, som föranledes av seminariets läge inom en dyrare ortsgrupp, skulle utjämnas av landstingen. Kommittén anser, i överensstämmelse med vad som föreslås för andra områden av undervisningsväsendet, att även den nämnda ökningen av begynnelselönen bör bestridas av staten. I enlighet härmed böra bestämmelserna om statsbidrag ändras. En förenkling i det sammanhanget anser kommittén kunna åvägabringas, nämligen i fråga om statsbidrag till rektors lön. Kommittén föreslår därför, att två tredjedelar av rektors lön bestridas av statsmedel, återstoden av landstinget.

6. Folkhögskolor.

Enligt nu gällande bestämmelser, kungörelsen den 31 december 1919, utgår avlöning (minimiavlöning) till vid statsunderstödd folkhögskola anställda lärare med följande belopp:

För *manlig föreståndare*

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 5 400 kronor;

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 4 600 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 4 000 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett à 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring;

för *kvinnlig föreståndare*

a) vid folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 4 200 kronor;

b) vid folkhögskola med endast huvudkurs 3 800 kronor eller, då endast vare sig manlig eller kvinnlig avdelning däri ingår, 3 400 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma två ålderstillägg, vart och ett à 400 kronor, efter respektive 5 och 10 års oförvitlig tjänstgöring;

för *vikarierande föreståndare* ett särskilt arvode av 500 kronor vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs samt 400 kronor vid skola med endast huvudkurs;

för *manlig ämneslärare med fast anställning*

a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3 700 kronor;

b) vid endast huvudkurs 3 000 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett à 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *kvinnlig ämneslärare med fast anställning*

a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs 3 200 kronor;

b) vid endast huvudkurs 2 700 kronor;

till vilka avlöningsbelopp kunna komma tre ålderstillägg, vart och ett à 300 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 års oförvitlig tjänstgöring;

för *extra ordinarie* och *vikarierande manlig ämneslärare* med full tjänstgöring

a) vid huvudkurs 1 900 kronor;

b) vid fristående kvinnlig kurs 600 kronor;

för *extra ordinarie* och *vikarierande kvinnlig ämneslärare* med full tjänstgöring

a) vid huvudkurs 1 700 kronor;

b) vid fristående kvinnlig kurs 550 kronor;

för *manlig* eller *kvinnlig lärare i slöjd* arvode efter 2 kronor 50 öre för varje undervisningstimme;

för lärarinna i hushållsgöromål arvode efter 10 kronor för varje arbetsdag;

för lärare i gymnastik eller sång, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan har bestämd årslön, arvode efter 3 kronor 50 öre för varje undervisningstimme.

Utöver den kontanta lönen skola vidare, jämlikt § 2 i kungörelsen, förståndare och fast anställda ämneslärare åtnjuta fri bostad jämte för densamma erforderligt bränsle. Där bostadsförmån in natura icke tillhandahålles därtill berättigad befattningshavare, skall han erhålla kontant ersättning därför med så stort belopp, som efter ortens pris betingas för bostad av sådan beskaffenhet, som för olika befattningshavare stadgas, jämte för sådan bostad erforderligt bränsle.

Vid en jämförelse mellan lönerna för folkhögskolans lärare och de löneförmåner, som jämlikt nu gällande bestämmelser utgå till lärare vid kommunala mellanskolor och realskolor, framgår, att den lönereglering, som år 1919 genomfördes för folkhögskolans lärarpersonal, åtminstone i det närmaste avsåg att jämställa dessa lärare i ekonomiskt hänseende med nyssnämnda lärare.

Denna jämställighet blev emellertid av kort varaktighet, detta på grund av de omvälvningar, som den fortsatta dyrtiden medförde. Lärarpersonalen vid de ovannämnda kommunala och statliga läroanstalterna har erhållit tillfällig löneförbättring och dyrtidstillägg å de densamma genom 1918 års lönereglering tillförsäkrade avlöningsförmånerna, under det att folkhögskolans lärarkår dels icke erhållit någon tillfällig löneförbättring, dels tillförsäkrats dyrtidstillägg endast å halva lönen.

Lärarelönekommittén behandlade icke frågan om lönereglering för folkhögskolornas befattningshavare. I skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 december 1924 utvecklade styrelsen för svenska folkhögskolans lärareförening sina synpunkter och yrkanden i fråga om en lönereglering. Därvid framhölls, att en inkorporering av folkhögskolans lärare i det av lärarelönekommittén för andra lärargrupper föreslagna lönesystemet icke borde ske på sådant sätt eller under sådana villkor, att folkhögskolans frihet i organisatoriskt eller pedagogiskt avseende tillspillogäves. Denna frihet ansåge styrelsen vara en av de viktigaste förutsättningarna för att folkhögskolan även framdeles skulle kunna på det sätt erfarenheten hittills visat såsom lämpligt fylla sin uppgift. Då det emellertid för en numeriskt så liten lärarkår som folkhögskolans torde vara svårt att erhålla en lönereglering, som icke följde de för andra lärargrupper utarbetade normerna, och då styrelsens uppfattning om vad som i löneavseende kunde anses skäligt för folkhögskolans lärarkår i förhållande till andra lärargrupper tydligast kunde uttryckas genom användning av den föreslagna löneplanen, tilläte sig styrelsen att för sina förslag använda denna.

Styrelsen begärde i löneavseende likställighet med realskolorna och i

vissa fall kommunala mellanskolor. För föreståndare föreslogs 26 lönegraden; för ordinarie lärare 21 lönegraden; i båda fallen skulle tillkomma förmånen av fri bostad och bränsle. Föreståndare och lärare, som endast tjänstgjorde vid huvudkurs och icke vid fristående kvinnlig kurs, skulle hava lägre lön, dock så att förhållandet mellan de olika lönebeloppen bleve ungefär detsamma som hittills. Kvinnliga befattningshavare skulle placeras i lärarelönekommitténs löneplan B i samma lönegrader som manliga befattningshavare med motsvarande tjänst.

För extra ordinarie ämneslärare med full tjänstgöring ville styrelsen föreslå, att viss minimilön bestämdes för tjänstgöring under huvudkurs men att intet minimiarvode bestämdes för fristående kvinnlig kurs. Tjänstgöringens omfattning vid sistnämnda kurser vore nämligen för de extra ordinarie ämneslärarna mycket varierande, varjämte även dessa kursers längd (antal veckor) torde relativt taget variera betydligt mera, än vad förhållandet vore med huvudkurserna. Styrelsen ansåge det därför lämpligast, att extra ordinarie ämneslärare under sommarkurserna betraktades och avlönades som timlärare. Vid beräkningen av det lönebelopp, som skäligen borde tillerkännas extra ordinarie ämneslärare för tjänstgöring under huvudkurs, finge jämförelse göras med föreslagna löner för extra ordinarie lärare vid läroverk och kommunala mellanskolor. Då för folkhögskolor, som hade enbart manlig och kvinnlig huvudkurs, minsta undervisningstiden vore 24 veckor, torde vid beräkningen denna siffra böra användas. Därjämte syntes det styrelsen skäligt, att samma hänsyn borde tagas som i fråga om ordinarie lärare med tjänstgöring endast under huvudkurs, varjämte den synpunkten, att det vore genom de extra ordinarie lärartjänsterna, som kåren huvudsakligen rekryterades, torde böra tillmätas avsevärd betydelse. Styrelsen föreslog därför, att minimilönen för extra ordinarie ämneslärare med tjänstgöring under huvudkurs bestämdes till minst 2 700 kronor för manlig och minst 2 400 kronor för kvinnlig befattningshavare.

För timlärare i läsåmnen under de fristående kvinnliga kurserna föreslog styrelsen ett timarvode av minst 4 kronor för manliga och minst 3 kronor 50 öre för kvinnliga befattningshavare, så länge timantalet per vecka i genomsnitt icke överstege 15, samt för timmar, som översköte nämnda genomsnittstal, minst 2 kronor 50 öre per timme för såväl manliga som kvinnliga befattningshavare. För manliga och kvinnliga lärare i slöjd föreslogs ett arvode efter minst 3 kronor 50 öre per undervisningstimme. Att styrelsen i detta fall icke föresloge högre timarvode för manliga lärare, berodde på den omständigheten, att de kvinnliga lärarna så gott som undantagslöst torde ha längre och dyrbarare utbildning för sitt yrke.

För lärare, manlig eller kvinnlig, i gymnastik eller sång, vilken ej på grund av annan anställning vid skolan hade bestämd årslön, föreslogs ett arvode efter 4 kronor per undervisningstimme. Lärarinna i hushållsöromål borde hava ett arvode av 12 kronor per arbetsdag.

Styrelsen förutsatte givetvis, att om bestämmelserna angående avlöning till folkhögskolornas lärarpersonal ändrades i den riktning, som föreslagits, ändringar också vidtoges i stadgandena rörande statsanslag till folkhögskolor, då man säkerligen icke kunde utgå ifrån att den ökning av skolornas utgifter, som löneregleringen skulle medföra, skulle kunna bestridas ensamt med skolornas ortsbidrag.

Folkhögskolinspektören.

I sitt yttrande över styrelsens framställning framhöll folkhögskolinspektören, att en lönereglering för övriga läraregrupper, som icke följdes av sådan för folkhögskolans lärare, skulle försätta dessa i sådan ställning, att det knappast vore tänkbart att kunna rekrytera folkhögskollärarkåren med akademiskt utbildade krafter — annat än möjligen för föreståndarnas vidkommande.

I fråga om placering i lönegrad var inspektören i huvudsak ense med lärarföreningen men hade i några detaljer följande avvikande eller mera preciserade förslag:

Föreståndare vid skola med endast huvudkurs men med både manlig och kvinnlig avdelning placerades i 24 lönegraden och, då endast en avdelning förekomme, i 22 lönegraden, samt lärare med tjänstgöring endast vid huvudkurs i 18 lönegraden. Manlig extra ordinarie lärare med en tjänstgöring av minst 24 veckor borde i lön erhålla 2 700 kronor och kvinnlig 2 400 kronor; lärare med en minsta tjänstgöring av 21 veckor 2 400 kronor respektive 2 100 kronor. Vikarierande föreståndares arvode borde höjas från 500 till 900 kronor vid skola med två kurser och från 400 till 600 kronor vid skola med endast huvudkurs. Biträdande föreståndarinna borde tillerkännas särskilt arvode av 500 respektive 300 kronor.

Skolöverstyrelsen.

Skolöverstyrelsen avgav den 12 november 1926 till Kungl. Maj:t förslag till lönereglering för folkhögskolans lärarpersonal. Häri framhölls det obestridliga i behovet av snar lönereglering. Jämväl för nu ifrågavarande lärarkår ansåg överstyrelsen en reglering böra ske i principiell anslutning till det för civiltjänstförvaltningen gällande systemet.

I anslutning till sin uppfattning om undervisningstidens utsträckning för ett flertal läraregrupper ansåg överstyrelsen, att även för folkhögskollärarnas tjänstgöringsskyldighet vissa reglerande normer borde fastställas. Dock borde hänsyn tagas dels till att skolornas organisatoriska frihet i största möjliga utsträckning bibehölls, dels till den omständigheten, att folkhögskolorna i allmänhet vore internat eller i vart fall stode en dylik skolform synnerligen nära, varmed följde en tjänstgöringsskyldighet, vida överstigande den, som komme till synes i antalet lektioner per vecka, samt därjämte, att undervisningen i stor utsträckning bedreves i form av lärarens föredrag, för vilka det huvudsakliga arbetet låge utanför lärorummet. På grund av det anförda föreslog överstyrelsen, att tjänstgöringsskyldigheten för lärare med full tjänstgöring visserligen normalt fastställdes till samma antal timmar, som av skolöverstyrelsen före-

slagits för lärare vid realskola eller kommunal mellanskola, d. v. s. 25—30 undervisningstimmar per vecka, men därjämte, att vederbörande skolstyrelse måtte äga rätt att inskränka antalet undervisningstimmar för den enskilde läraren under den fastställda minimigränsen med det antal timmar, som med hänsyn till arten av den läraren åliggande tjänstgöringskyldigheten befundes skäligt, dock icke utan överstyrelsens medgivande med mera än fyra veckotimmar.

I fråga om föreståndares eller rektors tjänstgöringskyldighet erinrade överstyrelsen därom, att folkhögskolornas storlek, beträffande såväl antalet elever som vid desamma anordnade kurser, vore ganska växlande, vilket även medförde en växlande omfattning av respektive folkhögskolföreståndare åliggande arbetsuppgifter. Motsvarande förhållande vid realskolor och kommunala mellanskolor hade föranlett överstyrelsen att föreslå något olika löneförmåner för rektorer vid större och vid mindre skolor. Beträffande folkhögskolorna ansåg sig överstyrelsen endast i viss utsträckning kunna tillämpa ett liknande förfaringssätt, nämligen så till vida, att åtskillnad liksom hittills gjordes i fråga om folkhögskolor med endast huvudkurs och sådana med huvudkurs jämte fristående kvinnlig kurs ävensom i förstnämnda fall i fråga om huvudkurs, bestående av endast en undervisningsavdelning, och huvudkurs jämte samtidigt pågående kvinnlig kurs. Emellertid torde omfattningen av en folkhögskolföreståndares åligganden vara beroende jämväl av andra än nu nämnda förhållanden, exempelvis antalet lärjungar vid skolan, förekomsten av parallellundervisning och andra årskurs eller dylikt. Dessa förhållanden vore icke ägnade att läggas till grund för ytterligare variation i fråga om föreståndarnas löneförmåner, men däremot torde de böra föranleda medgivandet av en viss rörelsefrihet beträffande föreståndares tjänstgöringskyldighet. Överstyrelsen fann sig sålunda böra föreslå, att undervisningskyldigheten för föreståndare eller rektor vid folkhögskola normalt fastställdes till 18—22 timmar i veckan, alltså med ett minimitimantal lika med det för rektor vid realskola föreslagna och ett maximitimantal i enlighet med vad som föreslagits för rektor vid kommunal mellanskola. Därjämte borde, med hänsyn till ovan anmärkta förhållande, möjlighet förefinnas att såväl överskrida som understiga nu nämnda timantal. Till den föreslagna bestämmelsen rörande föreståndares eller rektors tjänstgöringskyldighet syntes fördenskull böra fogas en kompletterande föreskrift, att skolstyrelsen måtte kunna, där antalet elever vid skolan, antalet vid skolan anordnade kurser eller andra förhållanden därtill föranledde och efter överstyrelsens medgivande i varje särskilt fall, antingen minska föreståndares eller rektors undervisningskyldighet intill 14 timmar per vecka eller utsträcka ifrågavarande befattningshavares undervisningskyldighet utöver det fastställda maximitimantalet till högst 25 timmar per vecka.

Det ovan föreslagna veckotimantalet för lärare med full tjänstgöring ävensom för föreståndare skulle gälla allenast för tjänstgöring vid hu-

vudkurs; däremot torde det böra överlämnas åt vederbörande skolstyrelse att i varje särskilt fall bestämma tjänstgöringsskyldighetens omfattning för lärare vid fristående kvinnlig kurs. Vidare borde i de fall, då med folkhögskola vore förenad lantmannaskola, vid folkhögskolan anställda lärares tjänstgöringsskyldighet innefatta skyldighet att, om så befunnes lämpligt och erforderligt, undervisa jämväl i lantmannaskolan.

I fråga om naturaförmånerna föreslog överstyrelsen, att där sådana förekomme, avdrag borde ske å lönen därför.

Beträffande såväl kommunala mellanskolor som realskolor föreslogo både lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen en viss skillnad i avlöningen för adjunktskompetent och icke-adjunktskompetent lärare. Denna åtskillnad hade icke tidigare funnits beträffande folkhögskolans lärare, som vid senaste lönereglering blivit ungefärligen likställda med adjunkterna. Provåret syntes vidare icke hava samma betydelse vid folkhögskolorna med deras friare undervisningsmetoder som i de nämnda läroanstalterna. Härtill komme, att en åtskillnad mellan de adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta lärarna skulle hårt drabba ett stort antal av de nuvarande lärarna vid folkhögskolorna, där tidigare aldrig den speciella kompetens, som innefattades i provåret, varit erforderlig.

Slutligen erinrades i detta hänseende om att folkhögskolans lärare, innan de uppnådde ordinarie anställning, under sin tjänstgöring som extra och vikarierande lärare åtnjöte en avlöning, som understeg den för andra icke-ordinarie lärare vid jämförliga läroanstalter utgående, ett förhållande, som skulle komma att kvarstå jämväl efter genomförandet av ifrågasatt lönereglering med de av överstyrelsen föreslagna lönebeloppen, vadan tjänstgöring såsom extra eller vikarierande lärare vid folkhögskola i viss mån kunde betraktas såsom auskultant- eller provårstjänstgöring.

Vid löneplaceringen borde hänsyn tagas till den synnerligen omfattande representationskyldighet, som åvilade varje folkhögskoleföreståndare. En annan synpunkt, som också måste tagas med i beräkningen, vore den högst olika arbetsbördan för föreståndarna vid olika skolor. Med bortsseende från den tillfälliga löneförbättringen förefunnes en viss relation mellan lönen för rektor vid en realskola och lönen för en föreståndare vid folkhögskola med två kurser så till vida, som den senare efter att ha erhållit två ålderstillägg uppnådde samma lönenivå som den förre. Överstyrelsen föreslog placering med hänsyn härtill av *föreståndare vid folkhögskola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs* i 27 lönegraden, med begynnelseplacering i denna grads lägsta löneklass.

Det kontanta avlöningsbeloppet till *föreståndare vid folkhögskola med endast huvudkurs* vore för närvarande lägre, då endast manlig eller endast kvinnlig avdelning inginge i kursen, än då densamma innefattade både manlig och kvinnlig avdelning. Överstyrelsen föreslog, att *föreståndare vid skola med endast huvudkurs men med både manlig och kvinnlig avdelning* placerades i 24 lönegraden och *föreståndare vid skola med*

endast huvudkurs, bestående av en undervisningsavdelning, i 23 lönegraden.

För kvinnliga föreståndare föreslog överstyrelsen placering i motsvarande lönegrader å löneplan B.

Till vikarierande föreståndare, såväl manlig som kvinnlig, föreslogos följande arvoden: vid skola med både huvudkurs och fristående kvinnlig kurs 900 kronor, vid skola med endast huvudkurs 600 kronor, i båda fallen utan hänsyn till skolans placering i ortsgrupp. Till biträdande föreståndarinna borde utgå ett arvode med 200 kronor för huvudkurs och 200 kronor för fristående kvinnlig kurs.

Ämneslärare med fast anställning ansågos av överstyrelsen böra jämställas med adjunktskompetenta ordinarie ämneslärare vid kommunal mellanskola och placeras i lönegraden 23 respektive 20 (B 14 b), ifall tjänstgöringen omfattade såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, samt i lönegraden 20 respektive 17 (B 12), ifall tjänstgöringen omfattade endast huvudkurs.

Överstyrelsen kunde icke tillstyrka den förändring i fråga om benämningen, att »ämneslärare med fast anställning» utbyttes mot benämningen ordinarie ämneslärare, vilken förändring påyrkats av styrelsen för svenska folkhögskolans lärarförening och förordats av folkhögskolinspektören. Formen för dessa lärares anställning vore nämligen icke likartad med den, som gällde för ordinarie lärare i statens eller kommunens tjänst.

I fråga om extra ordinarie och vikarierande ämneslärare hade folkhögskolinspektören föreslagit likartade arvoden över hela landet, oavsett skolornas placering i ortsgrupp. Överstyrelsen följde i stället lönesystemets princip, med ungefärligt bibehållande av de utav folkhögskolinspektören föreslagna arvodesbeloppen, som överstyrelsen fann väl avvägda, och föreslog följande placering:

vid 24 veckors kurs löneklassen 10 respektive 7 (B 7) samt vid 21 veckors kurs löneklassen 8 respektive 5 (B 5), i varje fall med rätt till uppflyttning i högre löneklass enligt av Kungl. Maj:t angivna grunder.

Extra ordinarie och vikarierande ämneslärare vid fristående kvinnlig kurs ansågos av överstyrelsen, i överensstämmelse med folkhögskolinspektörens förslag, böra åtnjuta avlöning i form av timarvode.

I fråga om timlärare anslöt sig överstyrelsen helt till folkhögskolinspektörens åsikt, att avlöningen borde utgå efter undervisningstimme, icke efter veckotimme, och föreslog följande arvoden, lika för manliga och kvinnliga lärare:

Lärare	Ortsgrupp						
	A kr.	B kr.	C kr.	D kr.	E kr.	F kr.	G kr.
<i>Timlärare i läsämne.</i>							
för intill 14 veckotimmar, per undervisningstimme.....	3·50	3·75	4.—	4·25	4·50	4·75	5.—
för över 15 veckotimmar, per undervisningstimme.....	2·50	2·75	3.—	3·25	3·50	3·75	4.—
<i>Lärare i slöjd.</i>							
för undervisningstimme.....	3.—	3·25	3·50	3·75	4.—	4·25	4·50
<i>Lärare i gymnastik eller sång.</i>							
för undervisningstimme.....	3·50	3·75	4.—	4·25	4·50	4·75	5.—

För lärarinna i hushållsgöromål, av folkhögskolinspektören föreslagen till arvodesökning från 10 till 12 kronor för arbetsdag, ansåg överstyrelsen arvodet böra dels ökas, dels anpassas efter ortsgupp och utgå på följande sätt: per arbetsdag i de olika dyrortsgrupperna respektive 12, 12·50, 13, 13·50, 14, 14·50 och 15 kronor.

Statskontoret. Statskontoret hade intet att erinra mot skolöverstyrelsens förslag, att lärarna vid folkhögskolorna vid en definitiv lönerreglering i allt väsentligt likställdes med de kommunala mellanskolornas lärare. Dock måste den synpunkten, att folkhögskolornas lärarepersonal i allmänhet nu åtnjöt fri bostad, vid bedömandet av lönefrågan tillmätas särskilt stor betydelse. Därjämte syntes överstyrelsens förslag böra underkastas viss överarbetning även beträffande ordnandet av avlöningsförhållandena för de kvinnliga lärarna, enär överstyrelsen icke ansett sig böra i sitt förslag upptaga i det avseendet erforderliga jämkningar.

Kommittén. Endast med tvekan förordar kommittén inplacering av folkhögskolornas lärare i det lönesystem, som föreslås för kommunalt anställda lärare och som till sin innebörd bygger på det allmänna statliga lönesystemet.

Folkhögskolorna äro med avseende på sin verksamhet och dess mål långt ifrån av sådan enhetlig karaktär som de flesta andra skolformer. I organisatoriskt och pedagogiskt avseende äga de och böra äga en frihet, som möjligen utgör hinder för ett tillämpande på lärarna av avlöningsbestämmelser, som helt naturligt måste taga sikte på likheter och överensstämmelser i fråga om anställning, arbete och kompetens. Där i dessa hänseenden olikheterna äro väsentliga och talrika, torde sammanförandet i ett avlöningsreglemente med andra läroanstalters befattningshavare erbjuda svårigheter, icke enbart av löneteknisk art utan även sådana, som kunna äventyra den erforderliga friheten i olika avseenden att ordna med organisation, undervisning och även avlöningsförhållanden allt efter skiftande lokala behov.

I fråga om organisation är att märka, hurusom vid folkhögskolorna kurser och lästid kunna vara av olika art och längd. Utan att ingå på de olika slagen av kurser vill kommittén endast påvisa, hurusom lästiden vid sex skolor omfattar 24 veckor, vid sex mellan 26 och 28 veckor, vid tretton 34 veckor och vid tjugosju uppgår till 37 eller flera veckor.

Undervisningens mål är icke av den art, att examensfordringar stadgats. Därmed sammanhänger den omständigheten, att för lärare inga bestämda kompetensnormer befunnits erforderliga. Varken i det ena eller det andra av dessa avseenden uttalar kommittén med detta påpekande något klander eller någon misstro; det är endast ett konstaterande av att berörda förhållanden måste sägas innebära viss svårighet för ett enhetligt ordnande av lärarkårens avlöningsförhållanden.

Antydd svårighet ökas därigenom, att avlöningen bestrides från olika håll. Även om såsom hittills staten förutsattes skola lämna endast bidrag till lärarelöner, torde det kravet få betraktas såsom oeftergivligt, sedan lönerna bestämts skola utgå enligt på andra lärare anpassat system, att summan av löneförmåner icke får överstiga de belopp, som inplaceringen i lönesystemets lönegrader utvisar. Den frihet, som hittills t. ex. landsting ägt att efter behag giva utfyllnad i lön, måste med inordnandet i det nya lönesystemet upphöra. Ävenledes torde det vara ofrånkomligt, att folkhögskolans lärare mera än hittills beträffande totala lönebelopp komma i bestämd relation till andra undervisningsväsendets personalgrupper.

Hittills hava folkhögskolans lärare tillerkänts avlöningsförmåner, som äro närmast jämförliga med dem, som tillkomma lärarna vid kommunala mellanskolor (realskolor). Kommittén anser, att sådan jämlikhet bör bestå, även om vissa skäl kunna tala för en något lägre löneställning än för den kommunala realskolans lärare. Folkhögskolorna hava icke, såsom ovan sagts, ett fixerat examensmål såsom den kommunala realskolan; kraven i fråga om lärarnas kompetens äro obestämda; arbetstiden är varierande och i allmänhet kortare än i den kommunala realskolan. Då kommittén trots sin tvekan föreslår inplacering i lönesystemet, är det med hänsyn till önskvärdheten av att även beträffande ifrågavarande skolforms lärare ett lönesystem tillämpas, som överensstämmer med det för andra läraregrupper gällande.

Vid inplacering i lönesystemet har kommittén förutsatt, att avdrag skall ske å lönen i de fall naturaförmåner förekomma.

Beträffande åtskillnad mellan adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta lärare anser kommittén, att för de förra bör gälla samma rätt att tillgodoräkna tre tjänstår, som föreslagits skola gälla för motsvarande lärare vid högre folkskolor, kommunala realskolor m. fl. skolor.

Kommittén anser, att vid inplacering i lönesystemet bör för *föreståndare* gälla, vad i sådant avseende föreslagits för rektorer i allmänhet, nämligen att föreståndare omedelbart kommer i åtnjutande av lön enligt sista löneklassen i vederbörlig lönegrad. Överstyrelsen har föreslagit, att före-

ståndarna skola erhålla olika lön, allteftersom de äro förordnade vid folkhögskolor med kurser av olika omfattning. Kommittén ansluter sig till den så gjorda indelningen, vadan föreståndarna skulle indelas i tre grupper: föreståndare vid folkhögskola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, föreståndare vid skola med endast huvudkurs men med både manlig och kvinnlig avdelning samt föreståndare vid skola med endast huvudkurs, bestående av en undervisningsavdelning. För dessa avlöningsgrupper föreslår kommittén följande löneförmåner:

folkhögskola I, (högsta gruppen)

manlig föreståndare: 27 lönegraden, 30 löneklassen;

kvinnlig » : 24 » , 27 » ,

folkhögskola II,

manlig » : 25 » , 28 » ;

kvinnlig » : 22 » , 25 » ,

folkhögskola III,

manlig » : 23 » , 26 » ;

kvinnlig » : 20 » , 23 » .

Till *biträdande föreståndarinna* bör utgå lönetillägg med 300 kronor för huvudkurs och 200 kronor för fristående kvinnlig kurs.

Vid folkhögskolor kan antalet läsveckor inom olika slag av kurser växla. Med hänsyn härtill samt i anslutning till sitt förslag om avlöning för lärare vid högre folkskolor, vid vilka läsveckornas antal ävenledes kan växla, anser kommittén, att lönen bör för *ämneslärare* fastställas skola utgå för ett bestämt antal läsveckor, så att om detta antal över- eller underskrides, däremot svarande tillägg respektive avdrag göres å lönen. Kommitténs förslag är därför, att lön för ämneslärare med fast anställning, vilkens tjänstgöring omfattar såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, beräknas för 37 veckor, lön för ämneslärare med fast anställning, vilkens tjänstgöring omfattar endast huvudkurs, beräknas för 24 veckor, samt att för varje över- eller understigande vecka tillägg eller avdrag sker med en trettiosjundedel respektive en tjugofjärdedel av årslönen.

Kommittén föreslår lön till *ämneslärare med fast anställning* enligt följande grunder: 22 lönegraden för manlig lärare med tjänstgöring både vid huvudkurs och fristående kvinnlig kurs, 19 lönegraden för kvinnlig lärare med tjänstgöring vid båda nämnda slag av kurser samt 19 respektive 16 lönegraden för lärare vid endast huvudkurs. Å lönerna skola ske avdrag för lämnade naturaförmåner, bostad och värme. Värdet av dessa är av kommittén tänkt lika med dem, som beräknats för motsvarande lärare vid högre folkskola, alltså inom de olika Ortsgrupperna följande belopp:

	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
för 4 rum och kök samt bränsle	840	1 110	1 380	1 650	1 920
för 3 » » » » »	660	870	1 080	1 290	1 500

Då kommittén alltså även beträffande folkhögskolornas lärare lämnat den beräkningsgrund, med vilken skolöverstyrelsen i fråga om värdet av naturaförmånerna rörde sig, d. v. s. skillnaden mellan två löneklasser, blir därav en följd, att statsbidragen måste beräknas annorlunda, än skolöverstyrelsen tänkt sig. Härtill bör i sammanhang med en närmare utredning om statsbidragen hänsyn tagas.

Beträffande *icke-ordinarie lärare* förordar kommittén avlöningsförmåner enligt följande grunder: extra ordinarie och extra ämneslärare vid 24 veckors huvudkurs manlig enligt 12, kvinnlig enligt 10 lönegraden, extra ordinarie och extra ämneslärare vid 21 veckors huvudkurs manlig enligt 10, kvinnlig enligt 8 lönegraden. Rörande avlöning till timplärare hänvisar kommittén till avlöningsreglementets bestämmelser.

Kommittén ansluter sig till skolöverstyrelsens förslag beträffande reglering av folkhögskollärares tjänstgöringsskyldighet och föreslår därför, att för lärare med full tjänstgöring undervisningstiden per vecka fastställes till 25—30 undervisningstimmar men att minimiantalet veckotimmar må kunna underskridas med hänsyn till arten av lärarens tjänstgöringsskyldighet, dock icke utan skolöverstyrelsens medgivande med mer än 4 veckotimmar.

I skolöverstyrelsens förslag till fasta normer för föreständares undervisningsskyldighet instämmer kommittén likaledes och förordar 18—22 veckotimmar. Skolstyrelse må även beträffande föreståndare, om förhållandena därtill föranleda samt efter skolöverstyrelsens prövning och medgivande i varje särskilt fall, kunna underskrida minimum med högst 4 veckotimmar eller öka maximum med högst 3 veckotimmar.

Vad ovan föreslagits i fråga om tjänstgöringsskyldigheten gäller endast tjänstgöring vid huvudkurs. Tjänstgöringsskyldighetens omfattning vid fristående kvinnlig kurs bör i varje särskilt fall bestämmas av vederbörande skolstyrelse. Är lantmannaskola förenad med folkhögskola, bör vid den senare anställd lärare äga skyldighet att, om så befinnes lämpligt, undervisa jämväl i lantmannaskolan.

B. Förslag till Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för lärare vid folkskolor, småskolor, högre folkskolor, kommunala realskolor, kommunala flickskolor, landstingsseminarier och folkhögskolor.

Kungl. Maj:t har, med riksdagen, funnit gott fastställa följande

Avlöningsreglemente
för kommunalt anställda lärare m. fl.

1 kap. Allmänna bestämmelser.

1 §.

1. Detta reglemente äger tillämpning å lärare vid folkskolor, småskolor, högre folkskolor, kommunala realskolor, kommunala flickskolor, landstingsseminarier och folkhögskolor.

2. Där icke annat i detta reglemente uttryckligen sägs, tillkommer beslutanderätten i fråga, som i detta reglemente avses, skolöverstyrelsen eller den underordnade myndighet, på vilken skolöverstyrelsen i vissa fall överlåter sin befogenhet.

2 kap. Ordinarie lärare.

2 §.

Vad i detta kapitel föreskrives skall i tillämpliga delar gälla även beträffande sådan lärare vid mindre folkskola och sådan biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd tillsvidare med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning.

3 §.

1. Lärare äger åtnjuta *avlöning* enligt de föreskrifter och under de villkor, som reglementet innehåller.

2. Avlöning utgår, där ej annorlunda i reglementet stadgas, från och med den dag tjänsten tillträdes till och med den dag läraren avgår på grund av avsked, entledigande eller dödsfall.

3. Utbetalning av avlöning sker månadsvis i efterskott, så framt icke beträffande särskild ersättning utbetalning i annan ordning finnes lämpligen böra ske.

4. Angående lärares skyldighet att avgå från tjänsten och om rätt till pension är särskilt stadgat.

4 §.

1. Med befattning, som avses i detta kapitel, må icke förenas annan ordinarie tjänst å rikets, riksdagens eller kommuns stat, så framt icke Kungl. Maj:t och riksdagen beträffande viss befattning annorlunda beslutat.

Lärare må med sin befattning kunna förena tjänst såsom övningslärare vid allmänt läroverk, högre lärarinneseminariet eller folkskoleseminarium, såsom gymnastik- eller musiklärare vid institutet och förskolan för blindas å Tomtebodas eller såsom skolköksföreståndarinna vid småskoleseminarium, därest skolöverstyrelsen prövar ett sådant förenande av tjänster kunna utan olägenhet för undervisningen äga rum.

I fråga om rätt för lärare vid folkskola att innehava organist- eller klockarebefattning eller prästerlig tjänst gäller vad därom är särskilt stadgat; dock att för sådant förenande av tjänster erfordras tillstånd av såväl domkapitlet som skolöverstyrelsen.

2. Erforderliga föreskrifter därom, att lärare icke må åtaga sig uppdrag eller utöva verksamhet av beskaffenhet att icke böra förenas med hans ordinarie tjänst, meddelas av skolöverstyrelsen.

3. Lärare, som utom sin ordinarie tjänst eljest innehar eller avser att åtaga sig bisyssla, skall, i den ordning skolöverstyrelsen föreskriver, göra skriftlig anmälan därom till vederbörande myndighet.

Med bisyssla förstås härvid befattning i allmän eller enskild tjänst, varaktigt eller mera tidskrävande tillfälligt uppdrag samt yrkesmässigt bedriven verksamhet.

4. Prövas bisyssla inverka hinderligt för tjänstens utövande, och är icke fråga om befattning eller uppdrag, som läraren erhållit av Kungl. Maj:t eller med Kungl. Maj:ts medgivande, eller om ledamotskap av riksdagen, skall förbud för honom meddelas att med den ordinarie tjänsten förena ifrågavarande bisyssla. Lärare må dock icke utan tvingande skäl förvägras att åtaga sig offentligt uppdrag.

5. För tid, varunder lärare av bisyssla helt eller delvis hindras att bestrida sin tjänst, skall han göra framställning om tjänstledighet i motsvarande omfattning.

Löneplan.

L ö n e g r a d		Löne- klass nr	O r t s g r u p p				
nr	omfattar löne- klasserna nr		I	II	III	IV	V
Å r s l ö n , k r o n o r							
1	1— 5	1	1 800	1 932	2 064	2 196	2 328
2	2— 6	2	1 944	2 088	2 232	2 376	2 520
3	3— 7	3	2 088	2 244	2 400	2 556	2 712
4	4— 8	4	2 232	2 400	2 568	2 736	2 904
5	5— 9	5	2 376	2 556	2 736	2 916	3 096
6	6—10	6	2 520	2 712	2 904	3 096	3 288
7	7—11	7	2 664	2 868	3 072	3 276	3 480
8	8—12	8	2 808	3 024	3 240	3 456	3 672
9	9—13	9	2 952	3 180	3 408	3 636	3 864
10	10—14	10	3 096	3 336	3 576	3 816	4 056
11	11—15	11	3 240	3 492	3 744	3 996	4 248
12	12—16	12	3 420	3 684	3 948	4 212	4 476
13	13—17	13	3 600	3 876	4 152	4 428	4 704
14	14—18	14	3 840	4 128	4 416	4 704	4 992
15	15—19	15	4 080	4 380	4 680	4 980	5 280
16	16—20	16	4 320	4 632	4 944	5 256	5 568
17	17—21	17	4 680	5 016	5 352	5 688	6 024
18	18—22	18	5 040	5 400	5 760	6 120	6 480
19	19—23	19	5 400	5 784	6 168	6 552	6 936
20	20—23	20	5 760	6 168	6 576	6 984	7 392
21	21—24	21	6 120	6 552	6 984	7 416	7 848
22	22—25	22	6 480	6 936	7 392	7 848	8 304
23	23—26	23	6 900	7 380	7 860	8 340	8 820
24	24—27	24	7 380	7 884	8 388	8 892	9 396
25	25—28	25	7 860	8 388	8 916	9 444	9 972
26	26—29	26	8 400	8 940	9 480	10 020	10 560
27	27—30	27	8 940	9 492	10 044	10 596	11 148
28	28—31	28	9 480	10 044	10 608	11 172	11 736
		29	10 020	10 596	11 172	11 748	12 324
		30	10 560	11 148	11 736	12 324	12 912
		31	11 100	11 700	12 300	12 900	13 500

6 §.

De befattningar, för vilka *lön* utgår enligt löneplanen, angivas i den vid detta reglemente fogade, av Kungl. Maj:t i överensstämmelse med riksdagens beslut fastställda *tjänsteförteckningen*, som jämväl utvisar den *lönegrad*, till vilken varje särskild befattning är att hänföra.

Där i tjänsteförteckningen viss högsta lönegrad är för befattning angiven, ankommer det på Kungl. Maj:t att närmare bestämma den lönegrad, till vilken befattningen skall hänföras.

Den *löneklass*, enligt vilken lönen skall beräknas, fastställs i enlighet med föreskrifterna i 7—9 §§. Inom löneklass bestämmas lönebeloppet efter den ortsgrupp, till vilken lärarens stationeringsort blivit hänförd.

Fördelningen av stationeringsorter å de olika ortsgrupperna fastställs av Kungl. Maj:t på grundval av de för orterna gällande allmänna levnadskostnaderna.

7 §.

1. Vid tillträddandet av ordinarie befattning erhåller lärare, vare sig han förut innehade sådan tjänst eller ej, lön enligt den för lönegraden fastställda lägsta löneklassen, där ej föreskrifterna i 8 och 9 §§ giva anledning till avvikelse härutinnan.

2. Efter att hava tillhört en och samma löneklass under tre år uppflyttas läraren till närmast högre löneklass samt efter ytterligare tre år till den därpå följande högre löneklassen och så vidare, intill dess högsta löneklassen inom lönegraden uppnåtts, allt så framt ej annat följer av föreskrifterna i 8 och 9 §§.

3. Uppflyttning till högre löneklass sker vid ingången av kalenderkvartalet näst efter det, under vilket den för sådan uppflyttning stadgade tiden i den lägre löneklassen tilländagått.

I övrigt gäller såsom villkor för lärares uppflyttning till högre löneklass:

a) att han under minst fyra femtedelar av den tid, som erfordras för vinnande av uppflyttning, skall hava bestritt sin egen befattning eller på grund av förordnande eller val befattning vare sig i statens tjänst eller vid läroanstalt, som avses i detta reglemente; skolvård härvid såsom tjänstetid räknas jämväl tid, under vilken lärare åtnjutit semester (ferier) eller tjänstledighet av anledning, som omförmäles i 13 eller 14 §;

b) att uppskov med uppflyttning prövats icke böra äga rum med hänsyn till mindre väl vitsordad tjänstgöring under den tid läraren tillhört den lägre löneklassen; dock att härvid viss i tjänsten begången förseelse, för vilken läraren särskilt bestraffats, icke i och för sig må föras honom till last, utan hänsyn därtill tagas, endast då förseelsen kan sägas karakterisera arten av tjänstgöringen i dess helhet; samt

c) att läraren icke redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han, en-

ligt vad därom är särskilt stadgat, skall vara skyldig att avgå från tjänsten.

Beslut om uppskov av anledning, som i punkten b) sägs, må icke fattas, utan att läraren erhållit tillfälle att förklara sig, och skall sådant beslut avse viss tid, minst ett halvt år och högst tre år. Vid uppskovstidens utgång skall uppflyttning ske, om ej tjänstgöringen under nämnda tid givit anledning till förnyat uppskov därmed.

4. Har lärare, med tillämpning av föreskrifterna i 3 mom. punkten b), först efter viss tids uppskov blivit uppflyttad till högre löneklass, må sedermera, om hans fortsatta tjänstgöring anses böra föranleda därtill, kunna förordnas, att han för uppflyttning till än högre löneklass skall äga tillgodoräkna sig jämväl den tid uppskovet varat.

8 §.

1. Ordinarie lärare, som befordras till tjänst inom högre lönegrad, ävensom lärare, vilken från extra ordinarie befattning vinner befordran till ordinarie tjänst inom samma eller högre lönegrad, skall i den nya tjänsten placeras lägst i löneklass närmast högre än den han före befordringen tillhörde. Dessutom skall, för omedelbar eller framtida uppflyttning till högre löneklass, tillgodoräknas honom den tid, intill tre år, varunder han i den föregående tjänsten tillhört eller beräknas hava tillhört löneklass, som är närmast lägre än den, till vilken han på grund av vad sålunda föreskrivits bör vid befordran hänföras.

Vad sålunda stadgas gäller i tillämpliga delar jämväl vid befordran från befattning inom statens undervisningsväsende.

2. I stället för vad i 1 mom. stadgas må beträffande nedan nämnda fall tillgodoräknande för placering i löneklass äga rum enligt följande grunder:

Docent inom teologisk eller filosofisk fakultet vid universitet ävensom docent vid högskola inom läroombåde, motsvarande teologisk eller filosofisk fakultet vid universitet, må, därest han utnämnes eller förordnas att innehava befattning vid läroanstalt, hörande under detta reglemente, för placering i löneklass, tillgodoräknas den tid han vid universitet eller högskola med nit och skicklighet bestritt undervisning av den omfattning, som bestämts i fråga om docentstipendiats undervisningsskyldighet vid universiteten. Vid denna beräkning skall varje lästermin anses lika med ett halvt år.

För enahanda ändamål, som nyss sagts, skall ämneslärare vid högre folkskola, kommunal realskola, kommunal flickskola, landstingsseminarium och folkhögskola, vilken avlagt de prov och fullgjort den tjänstgöring, som erfordras för behörighet till adjunktstjänst vid allmänt läroverk, tillgodoräknas tre år.

I och för sådant tillgodoräknande skall beträffande lärare, vilken tjänstgör vid yrkesbestämd högre folkskola, såsom likvärdig med adjunktskompetens räknas dels filosofie ämbetsexamen eller annan akademisk exa-

men i förening med folkskolläroexamen, dels kompetens för lektorat i ingenjör- eller handelsämne vid tekniskt läroverk, i båda fallen under förutsättning av minst två års fullgjord tjänstgöring vid högre folkskola eller annan läroanstalt, som av Kungl. Maj:t i det avseendet föreskrivits.

3. Har lärare eljest i statens eller det allmännas tjänst utfört arbete eller fullgjort uppdrag, som finnes vara av beskaffenhet att skäligen böra tillgodoräknas honom vid bestämmandet av hans placering i löneklass i den erhållna ordinarie befattningen, beror på Kungl. Maj:ts prövning, om och i vad mån dylikt tillgodoräknande må äga rum.

4. Lärare, som efter egen ansökan flyttas till annan tjänst inom samma lönegrad eller från tjänst inom högre till tjänst inom lägre lönegrad, äger bibehålla den placering i löneklass han före tillträddandet av den nya tjänsten innehade; dock må lönen icke i något fall utgå enligt högre löneklass än den högsta för den nya tjänsten fastställda.

Vad sålunda stadgas, gäller även vid övergång till kommunal tjänst från tjänst inom statens undervisningsväsende.

9 §.

1. För vissa i tjänsteförteckningen närmare angivna befattningar utgår lönen omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

2. I de fall, då den årliga lästiden vid högre folkskola understiger 38 läsveckor, sker avdrag å lärares avlöning med en trettioåttendedel av årslönen för varje understigande vecka.

3. Lön till lärare vid folkhögskola utgår för tjänstgöring vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs för 37 veckor, för tjänstgöring vid endast huvudkurs för 24 veckor; tillägg eller avdrag å lärares avlöning sker, då antalet läsveckor över- eller understiger 37 respektive 24, med en trettiosjundedel respektive en tjugofjärdedel av årslönen för varje över- eller understigande vecka.

10 §.

1. Lärare skall vara underkastad de föreskrifter, som äro eller varda meddelade i den för vederbörande skolform gällande stadgan.

2. Lärare vid högre folkskola, kommunal realskola, kommunal flickskola, landstingsseminarium eller folkhögskola skall vara pliktig att underkasta sig den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, ändring i tjänstgöring eller i övrigt jämkning i åligganden, som kan varda stadgad vid en möjligen inträdande av skolöverstyrelsen godkänd omorganisation av ungdomsskolorna i det skoldistrikt eller den eller de kommuner, inom vilka läraren har sin tjänstgöring, eller, vad angår lärare vid landstingsseminarium och folkhögskola, vid en möjligen förändrad organisation av landstingsseminarierna och folkhögskolorna.

Jämväl i övrigt skall lärare, som inbegripes under detta reglemente,

vara underkastad den vidsträcktare tjänstgöringsskyldighet, som genom beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen kan bliva honom ålagd, eller den jämkning i åligganden, som i vederbörlig ordning varder för honom bestämd.

3. Lärare vid högre folkskola, kommunal realskola, kommunal flickskola eller landstingsseminarium skall, för den händelse vid en möjligen inträdande förändrad organisation av den gren av undervisningsväsendet han tillhör hans tjänstgöring anses lämpligen böra förläggas till annan därmed jämförlig gren av undervisningsväsendet, ävensom eljest, då sådant med hänsyn till undervisningens behov prövas nödigt, vara pliktig att, med bibehållande av den lönegrad han innehar, låta sig förflyttas från den befattning han innehar till annan befattning inom undervisningsväsendet, jämväl med förändring av tjänstgöringsorten; dock skall sådan förflyttning kunna förekomma, endast i det fall att Kungl. Maj:t, efter lärarens hörande och sedan vederbörande kommunala samfälligheter förklarar sig vara ense om förflyttningen, förordnar därom.

Lärare vid folk- eller småskola i stad skall vara skyldig att, när skolans bästa det kräver, låta sig av vederbörande skolråd eller folkskolestyrelse förflyttas från en tjänst till en annan inom distriktet.

Lärare vid folk- eller småskola, som icke är förlagd till stad, skall vara skyldig att, om sådant befinnes nödigt för genomförande av omorganisation av distriktets skolväsende, låta sig genom vederbörande kyrkostämmas eller folkskolestyrelsens beslut förflyttas från en skola till en annan inom distriktet.

Beslut om förflyttning, som avses i detta moment, av lärare vid folk- eller småskola utom stad, för att bliva gällande, av domkapitlet, efter hörande av såväl ifrågavarande lärare som statens folkskolinspektör, prövas och godkänns.

4. Nedflyttas befattning till lägre lönegrad, äger den, som då innehar tjänsten, uppbära lön i den lönegrad befattningen förut tillhörde.

11 §.

1. Rektor vid högre folkskola, kommunal realskola, kommunal flickskola eller landstingsseminarium samt föreståndare för folkhögskola äga årligen å tid, som prövas lämplig med hänsyn till göromålets behöriga gång, åtnjuta *semester*: intill det år, under vilket vederbörande fyller 40 år, 35 dagar samt från och med det år, under vilket vederbörande fyller 40 år, 45 dagar.

2. Annan lärare åtnjuter *ferier* å tider, som i vederbörande stadgar föreskrivas.

12 §.

För tid, under vilken lärare åtnjuter *tjänstledighet* från sin befattning, skall med hans lön förhållas på sätt i 13—16 §§ stadgas, så framt icke Kungl. Maj:t finner skäl att för visst fall annorlunda bestämma.

Vid tjänstledighet förekommande avdrag å avlöningen, *tjänstledighetsavdrag*, äro av tre slag: A-, B- och C-avdrag. A- och B-avdragens storlek framgår av nedanstående tabell. C-avdraget utgör för dag en trettiondedel av och för kalendermånad hela månadslönen. På skolöverstyrelsen ankommer att besluta, huruvida lärare, som har att vidkännas C-avdrag, skall avstå jämväl övriga med tjänsten förenade förmåner.

Löne- klass nr	A-avdrag		B-avdrag		Löne- klass nr	A-avdrag		B-avdrag	
	för dag kr.	för månad kr.	för dag kr.	för månad kr.		för dag kr.	för månad kr.	för dag kr.	för månad kr.
1	0: 80	24: —	1: 60	48: —	17	2: 70	81: —	5: 40	162: —
2	0: 90	27: —	1: 80	54: —	18	2: 90	87: —	5: 80	174: —
3	1: —	30: —	2: —	60: —	19	3: 10	93: —	6: 20	186: —
4	1: 10	33: —	2: 20	66: —	20	3: 30	99: —	6: 60	198: —
5	1: 20	36: —	2: 40	72: —	21	3: 50	105: —	7: —	210: —
6	1: 30	39: —	2: 60	78: —	22	3: 70	111: —	7: 40	222: —
7	1: 40	42: —	2: 80	84: —	23	4: —	120: —	8: —	240: —
8	1: 50	45: —	3: —	90: —	24	4: 30	129: —	8: 60	258: —
9	1: 60	48: —	3: 20	96: —	25	4: 60	138: —	9: 20	276: —
10	1: 70	51: —	3: 40	102: —	26	5: —	150: —	10: —	300: —
11	1: 80	54: —	3: 60	108: —	27	5: 40	162: —	10: 80	324: —
12	1: 90	57: —	3: 80	114: —	28	5: 80	174: —	11: 60	348: —
13	2: —	60: —	4: —	120: —	29	6: 20	186: —	12: 40	372: —
14	2: 10	63: —	4: 20	126: —	30	6: 60	198: —	13: 20	396: —
15	2: 30	69: —	4: 60	138: —	31	7: —	210: —	14: —	420: —
16	2: 50	75: —	5: —	150: —					

13 §.

Lärare, som av särskilt *tjänsteuppdrag* eller annat *offentligt uppdrag* eller *militär tjänstgöring* är hindrad att bestrida sin tjänst, skall

1) uppbära oavkortad lön för tid,

a) under vilken han fullgjort statligt uppdrag, så framt icke annat följer av vad i denna paragraf nedan stadgas, eller ock Kungl. Maj:t eller skolöverstyrelsen annorlunda bestämmer.

b) under vilken han tjänstgjort å annan befattning inom det undervisningsområde han tillhör,

c) vilken han enligt uppdrag av skolöverstyrelsen eller Kungl. Maj:t använt för att göra iakttagelser eller idka studier, som kunna tjäna undervisningsväsendets intressen;

2) vidkännas A-avdrag för tid, under vilken han med vederbörligt medgivande fullgjort offentligt, icke-statligt uppdrag, där ersätt-

ning icke utgår eller utgår allenast med visst belopp för sammanträdes- eller förrättningsdag eller med däremot svarande arvode;

3) vidkännas B-avdrag för tid,

a) under vilken han fullgjort uppdrag såsom ledamot av riksdagen eller kyrkomötet eller såsom riksdagens revisor,

b) under vilken han fullgjort honom åliggande militär tjänstgöring såsom beställningshavare i reserven, å reserv- eller övergångsstat eller såsom värnpliktig;

4) vidkännas C-avdrag för tid,

a) under vilken han innehaft anställning hos riksdagen eller dess revisorer eller hos kyrkomötet,

b) under vilken han i andra fall, än här ovan omförmäls, åtnjutit ledighet av anledning, som i denna paragraf avses.

14 §.

1. Har lärare skadats till följd av *olycksfall i tjänsten* och därigenom blivit hindrad att tjänstgöra å egen eller annan befattning, skall han under tiden

1) åtnjuta oavkortad lön, intill dess sex månader förflutit från dagen för olycksfallet;

2) vidkännas A-avdrag för tid därutöver, så framt ej särskilda skäl föranleda, att sådant avdrag icke skall äga rum.

2. Vad i 1 mom. stadgas äger motsvarande tillämpning, därest lärare på grund av sin tjänst blivit utsatt för *våld* eller annan *misshandel* eller i tjänsten ådragit sig svårare *smittsam sjukdom* och av sådan anledning hindrats att uppehålla sin befattning, så ock därest han förbjudits att tjänstgöra till förekommande av *smittofara*, ävensom då undervisningen vid den läroanstalt, vid vilken läraren är anställd, blivit till följd av smittsam sjukdom inställd och han därigenom hindrats tjänstgöra.

I de fall undervisningen till följd av smittsam sjukdom blivit inställd och läsåret på grund därav förlänges, skall av sist nämnda anledning ingen särskild ersättning utgå.

Med svårare smittsam sjukdom förstås härvid sådan smittsam sjukdom, vilken enligt bestämmelserna i gällande epidemilag skall föranleda anmälan till vederbörande myndighet.

15 §.

1. Därest lärare av behörigen styrkt *sjukdom* i andra fall, än som avses i 14 §, hindras att tjänstgöra, skall han för den tiden vidkännas A-avdrag.

2. Har lärare beviljats ledighet för *svag hälsas vårdande*, och är behovet av sådan ledighet behörigen styrkt, skall han vidkännas B-avdrag.

3. Vid ledighet för *havandeskap* eller *barnsbörd* skall kvinnlig lärare
- 1) vidkännas B-avdrag under en tid av högst tre månader,
 - 2) vidkännas C-avdrag för tid därutöver.

16 §.

Har lärare erhållit ledighet för *enskild angelägenhet*, skall han för den tid ledigheten omfattar vidkännas C-avdrag. Såsom undantag härifrån gäller:

1) att lärare må kunna under högst 6 dagar av ett och samma kalenderår medgivas ledighet för uppgiven enskild angelägenhet av vikt mot allenast B-avdrag;

2) att lärare må kunna, likaledes mot B-avdrag, medgivas ledighet under högst tre månader för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för undervisningsväsendet eller för lärarens kompetens för viss uppgift eller befattning inom undervisningsväsendet.

17 §.

1. Vid fall av befrielse från viss del av tjänstegöromålen eller nedsättning av tjänstgöringstiden bestämmes efter omständigheterna och under iakttagande i tillämpliga delar av föreskrifterna i 12—16 §§, huruvida och i vad mån avdrag å lärares avlöning skall för sådan tid äga rum.

2. Kvinnlig lärare, som har vårdnad om barn under 15 år, är skyldig att ställa sig till efterrättelse de föreskrifter i fråga om fullständig eller partiell tjänstledighet, som skolöverstyrelsen prövar erforderliga med hänsyn till befattningens behöriga upprätthållande.

18 §.

1. Lärare, som avstängts från tjänstgöring eller tagits i häkte, skall under tiden vidkännas C-avdrag, så framt ej finnes skäligt att låta honom uppbära någon del av avlöningen. Prövas avstängningsåtgärden hava varit obefogad, eller blir för brott häktad frikänd, skall vad av hans avlöning innehållits till honom utbetalas.

2. Avhåller sig lärare från tjänstgöring utan att hava i vederbörlig ordning erhållit tjänstledighet eller kunna styrka giltigt förfall, må han för den tiden icke åtnjuta avlöning.

19 §.

Har semester eller tjänstledighet beviljats lärare i olika perioder, åtskilda allenast av sön- eller helgdag, skall dylik mellanliggande dag inräknas i semestern eller ledigheten.

20 §.

Till lärare, som är stationerad å sådan ort inom de norra delarna av landet, där vistelsen på grund av klimatiska och fysiologiska förhållanden kan, fränsett ökade levnadskostnader, anses medföra avsevärda olägenheter, utgår *kallortstillägg* med nedanstående för olika *kallortsklasser* bestämda belopp för år räknat, nämligen:

för kallortsklass I	90 kronor	för kallortsklass IV	360 kronor
»	»	II 150	»
»	»	III 240	»
		»	»
		»	»
		V 540	»
		VI 720	»

Närmare bestämmelser för orternas fördelning å skilda kallortsklasser meddelas av Kungl. Maj:t.

21 §.

1. Lärare, vilken förordnas att såsom vikarie bestrida befattning inom högre lönegrad, äger för den tid vikariatet varar uppbära särskild *vikariatsersättning* med belopp för dag räknat, som framgår av nedanstående tabell:

Vid vikariat å befattning inom lönegraderna nr	Vikariatsersättning	
	för dag kr.	för månad kr.
2—11	0: 70	21: —
12—13	0: 80	24: —
14—16	1: —	30: —
17—21	1: 50	45: —
22—23	1: 80	54: —
24—25	2: —	60: —
26—28	2: 50	75: —

Därest lärare förordnas att såsom vikarie bestrida befattning, med vilken är förenad sådan ersättning, som omförmäles i 23 §, bestämmer skolöverstyrelsen, om och i vad mån sagda ersättning må åtnjutas av vikarien.

Har manlig lärare förordnats att vikariera å befattning, som innehaves av kvinnlig lärare, eller omvänt, skall vikariatsersättningen utgå med belopp, som hänför sig till den lönegrad, vilken den vikarierande såsom ordinarie innehavare av befattningen skulle hava tillhört.

2. Till lärare, vilken förordnas att jämte egen tjänst bestrida undervisning å annan befattning, utgår särskild ersättning härför enligt bestämmelserna för timplärare vid vederbörlig läroanstalt.

22 §.

Lärare, som utan egen ansökan eller därom uttryckt önskan förflyttats från en tjänstgöringsort till en annan eller som eljest fått sig ålagt att byta bostad, är berättigad att av den samfällighet, vilken står som målsman för den läroanstalt, dit han förflyttas, erhålla skälig ersättning för flyttningskostnad samt i förekommande fall för den merutgift, som uppstått därigenom, att han nödgats vidkännas kostnad för såväl den gamla som den nya bostaden, allt enligt de närmare bestämmelser skolöverstyrelsen meddelar.

23 §.

1. Rektor vid högre folkskola, som icke enligt Kungl. Maj:ts bestämmande är tillerkänd lön enligt viss lönegrad, åtnjuter utöver innehavande lärarlön särskild ersättning med, för år räknat, 1 200 kronor vid tre- eller fyrtklassig samt 600 kronor vid en- eller tvåklassig sådan skola.

2. Biträdande föreståndarinna eller tillsynslärare vid högre folkskola eller kommunal realskola kan, efter skolöverstyrelsens bestämmande, åtnjuta särskild ersättning med högst 500 kronor för år.

3. Till den lärare, som av skoldistrikt utses till överlärare eller tillsynslärare vid folkskola, må kunna utgå särskild ersättning med belopp, som av skoldistriktet bestämmes.

4. Lärare vid folk- eller småskola, som efter i vederbörlig ordning meddelade bestämmelser bestrider hjälpundervisning för svagt begåvade barn, äger att för dylik undervisning åtnjuta särskild ersättning med 300 kronor för år räknat.

5. Till manlig lärare vid småskola eller mindre folkskola utgår, utöver vad lärare tillhörande småskollärarkåren eljest åtnjuter, särskild ersättning med 450 kronor för år räknat.

6. Därest lärare vid folk- eller småskola bestrider befattning såsom timlärare vid sådan skola, åtnjuter han ersättning, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och vecko-timme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig timlärare vid folkskola	108	114	120	126	132
kvinnlig timlärare vid folkskola.....	96	102	108	114	120
manlig eller kvinnlig timlärare vid mindre folkskola eller småskola	66	69	72	75	78

7. Pågår undervisning vid folk- eller småskola mera än åtta månader, beräknade utgöra 34 1/2 veckor, skall lärare för övertidsläsningen erhålla

särskild ersättning, utgörande för varje månad, beräknad till 30 dagar, en åttondel av årslönen.

8. Till biträdande föreståndarinna vid folkhögskola utgår särskild ersättning med 300 kronor för huvudkurs och 200 kronor för fristående kvinnlig kurs.

9. Har lärare, som åtnjuter i 1, 2, 4, 5 eller 8 momentet omförmäld ersättning, erhållit annan ledighet än semester (ferier), beror på prövning av skolöverstyrelsen, i vad mån ersättningen må för den tiden tillgodonjutas.

10. Ersättning till lärare för tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt må varken av statsmedel eller av kommuns medel utbetalas utöver vad i detta reglemente förutsättes eller enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå, så framt ej Kungl. Maj:t för visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom lärarens vanliga tjänstutövning, anvisat särskilda medel eller eljest finner skäl medgiva särskild gottgörelse.

24 §.

1. Lärare erhåller vid skada till följd av olycksfall i tjänsten på statens bekostnad erforderlig *läkarvård* jämte läkemedel samt, där olycksfallet medfört förlust eller nedsättning av arbetsförmågan, jämväl andra till arbetsförmågans höjande eller eljest till lindrande av menliga följder av olycksfallet nödiga hjälpmedel, allt enligt de närmare bestämmelser Kungl. Maj:t meddelar.

2. Kommun är obetaget att även i andra fall, där så prövas skäligt, bidra till kostnaderna för lärares sjukvård.

25 §.

Avlider lärare, skall till hans dödsbo såsom *begravningshjälp* utbetalas ett belopp, motsvarande en tiondel av hans oavkortade årslön vid tiden för dödsfallet, dock lägst 300 kronor och högst 800 kronor. I nämnda belopp skall den vid dödsfall till följd av olycksfall i arbete enligt lag utgående begravningshjälpen anses inbegripen.

26 §.

Därest åt lärare anvisas *tjänstebostad*, vilken motsvarar fordringarna i gällande boställsordning, är han skyldig att bebo densamma. I fråga om lägenhetens begagnande och bestämmandet av ersättningen härför gälla de närmare föreskrifter, som i 27 och 28 §§ stadgas eller eljest i vederbörlig ordning meddelats.

27 §.

1. För tjänstebostads begagnande skall lärare månadsvis erlægga ersättning genom avdrag å avlöningen. Är bostadsinnehavaren på grund av

tjänstledighet icke berättigad att uppbära någon avlöning för månaden, eller förslår ej utgående avlöningsbelopp, skall nämnda ersättning eller vad däri brister i stället kontant inbetalas.

2. Där värdering av tjänstebostad icke begäres av läraren eller den, som tillhandhåller bostaden, skall ersättning för bostad och bränsle utgå med för olika ortsgrupper nedan angivna belopp:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
1 rum och kök samt bränsle	300	390	480	570	660
2 rum och kök samt bränsle	480	630	780	930	1 080
3 rum och kök samt bränsle	660	870	1 080	1 290	1 500
4 rum och kök samt bränsle	840	1 110	1 380	1 650	1 920
5 rum och kök samt bränsle	1 080	1 410	1 740	2 070	2 400

Begäres särskild värdering, skall ersättning för tjänstebostad, däri inbegripen, i förekommande fall, gottgörelse för bränsle, bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för lägenhet, vilken beträffande storlek och bekvämlighet samt beskaffenhet i övrigt kan anses likvärdig med tjänstebostaden i fråga.

Har åt lärare anvisats större lägenhet, än som motsvarar boställsordningens bestämmelser, skall skälig jämkning av hyresbeloppet vidtagas.

3. Kan överenskommelse rörande ersättningens storlek icke träffas mellan vederbörande myndighet och lärare, som skall bebo lägenheten, skall frågan hänskjutas till länsstyrelsen, som har att i ärendet inhämta yttrande av statens folkskolinspektör respektive folkhögskolinspektör.

Över länsstyrelses beslut i ärende, som hänskjutits till dess avgörande, må besvär kunna anföras hos statens bostadsnämnd, över vars beslut klagan icke må föras.

Intill dess ersättningens storlek blivit bestämd, skall densamma utgå med ovan angivet belopp, med rätt och skyldighet för bostadsinnehavaren att, därest ersättningen slutligen fastställs till annat belopp, återbetomma respektive utgiva skillnaden.

Jämkning av fastställd ersättning för tjänstebostad må icke påkallas, förrän minst ett år förflutit från det ersättningen senast fastställdes.

4. Där andra förmåner än bränsle tillhandahållas läraren i samband med bostad, bestämmas ersättningen för dessa enligt av skolöverstyrelsen fastställda grunder.

28 §.

1. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall, såvida annat icke avtalats, avträda bostaden å fardag, som infaller näst efter tre månader från det uppsägning skett eller dödsfall timat; dock skall, om icke annorlunda överenskommes, avflyttning ske,

därest bostadsinnehavaren befordras eller i annan ordning förflyttas och ny tjänstebostad anvisas honom, inom skälig tid därefter, men då sådan bostad ej anvisas honom, å den fardag, som inträffar näst efter tre månader från det han erhöll kännedom om beslutet rörande befordringen eller förflyttningen,

därest bostadsinnehavaren avgår ur tjänst med pension, nästa fardag därefter, samt

därest han av annan anledning avgår ur tjänst eller entledigas, vid den löpande månadens utgång.

2. Innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo skall, där sådant med hänsyn till bostadsförhållandena å orten nödvändigöres, i den omfattning, som kan finnas lämplig, mot skälig gottgörelse upplåta nödigt utrymme i bostaden för tjänstemannens vikarie eller efterträdare.

3 kap. Icke-ordinarie lärare.

29 §.

Icke-ordinarie lärare anställas såsom *extra ordinarie lärare*, *extra lärare* eller *timlärare*.

30 §.

1. Extra ordinarie lärare antages för full tjänstgöring under helt läsår samt, beträffande folkhögskola, endast för huvudkurs och full tjänstgöring, extra lärare för full tjänstgöring under kortare tid; i övrigt anställda icke-ordinarie lärare äro timlärare.

2. Till extra ordinarie lärare må allenast den kunna antagas, vilken äger behörighet till motsvarande ordinarie befattning. För anställning såsom extra lärare fordras att hava avlagt föreskriven examen eller eljest föreskrivna kunskapsprov.

31 §.

Löneplan för extra ordinarie och extra lärare.

L ö n e g r a d		Löne- klass nr	O r t s g r u p p				
nr	omfattar löne- klasserna nr		I	II	III	IV	V
Å r s l ö n , k r o n o r							
1	a, b, 1— 4	a	1 512	1 620	1 728	1 836	1 924
2	b, 1— 5	b	1 656	1 776	1 896	2 016	2 136
3	1— 6	1	1 800	1 932	2 064	2 196	2 328
4	2— 7	2	1 944	2 088	2 232	2 376	2 520
5	3— 8	3	2 088	2 244	2 400	2 556	2 712
6	4— 9	4	2 232	2 400	2 568	2 736	2 904
7	5—10	5	2 376	2 556	2 736	2 916	3 096
8	6—11	6	2 520	2 712	2 904	3 096	3 288
9	7—12	7	2 664	2 868	3 072	3 276	3 480
10	8—13	8	2 808	3 024	3 240	3 456	3 672
11	9—14	9	2 952	3 180	3 408	3 636	3 864
12	10—15	10	3 096	3 336	3 576	3 816	4 056
13	11—16	11	3 240	3 492	3 744	3 996	4 248
14	12—17	12	3 420	3 684	3 948	4 212	4 476
15	13—18	13	3 600	3 876	4 152	4 428	4 704
16	14—19	14	3 840	4 128	4 416	4 704	4 992
17	15—20	15	4 080	4 380	4 680	4 980	5 280
18	16—21	16	4 320	4 632	4 944	5 256	5 568
19	17—22	17	4 680	5 016	5 352	5 688	6 024
20	18—22	18	5 040	5 400	5 760	6 120	6 480
21	19—23	19	5 400	5 784	6 168	6 552	6 936
22	20—24	20	5 760	6 168	6 576	6 984	7 392
23	21—25	21	6 120	6 552	6 984	7 416	7 848
24	22—26	22	6 480	6 936	7 392	7 848	8 304
25	23—27	23	6 900	7 380	7 860	8 340	8 820
26	24—28	24	7 380	7 884	8 388	8 892	9 396
27	25—29	25	7 860	8 388	8 916	9 444	9 972
28	26—30	26	8 400	8 940	9 480	10 020	10 560
		27	8 940	9 492	10 044	10 596	11 148
		28	9 480	10 044	10 608	11 172	11 736
		29	10 020	10 596	11 172	11 748	12 324
		30	10 560	11 148	11 736	12 324	12 912

32 §.

Extra ordinarie och extra lärare åtnjuta *lön* enligt lönegrad, som angives i den vid detta reglemente fogade *tjänsteförteckningen*. Lönen utgår för läsår och utbetalas månadsvis i efterskott under läsåret.

33 §.

För extra ordinarie lärare gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 §, tredje och fjärde styckena, 7—9 §§, 12—21 §§, 23—28 §§, dock att i 25 § omförmäld begravningshjälp utgår med lägst 300 kronor och högst 600 kronor.

För extra lärare gälla i tillämpliga delar bestämmelserna i 6 §, tredje och fjärde styckena, 7 § 1 mom., 9 §, andra och tredje mom., 14 §, utom 1 mom., 2), 18—21 §§, 23—28 §§, dock att i 25 § omförmäld begravningshjälp utgår med lägst 200 kronor och högst 400 kronor.

Adjunktskompetent extra lärare vid sådan läroanstalt, där ordinarie lärare enligt 8 § 2 mom., andra stycket, äger att tillgodoräkna sig tre tjänstår, åtnjuter avlöning enligt löneklass närmast högre än den, som eljest är för sådan lärare stadgad.

Har extra lärare till följd av olycksfall i tjänsten hindrats att tjänstgöra längre tid än sex månader eller eljest av behörigen styrkt sjukdom hindrats att tjänstgöra, äger han uppbära halva lönen, dock högst under en tid av tolv månader.

34 §.

Lön till timplärare utgår enligt följande grunder:

A. Vid folk- och småskolor:

Timplärare åtnjuter avlöning enligt de grunder, som innehållas i 23 § 6 mom.

B. Vid högre folkskolor:

1. Timplärare åtnjuter avlöning, beräknad med följande för olika ortsgrupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig adjunktskompetent i annat ämne än gymnastik, musik, teckning, slöjd eller husligt arbete	180	192	204	216	228
manlig icke-adjunktskompetent i annat ämne än gymnastik, musik, teckning, slöjd eller husligt arbete.....	156	168	180	192	204
kvinnlig adjunktskompetent i annat ämne än gymnastik, musik, teckning, slöjd eller husligt arbete.....	168	180	192	204	216
kvinnlig icke-adjunktskompetent i annat ämne än gymnastik, musik, teckning, slöjd eller husligt arbete.....	144	156	168	180	192
manlig i gymnastik, musik eller teckning	147	156	165	174	183
kvinnlig i gymnastik, musik eller teckning.....	141	150	159	168	177
manlig i slöjd vid yrkesbestämd skola.....	132	141	150	159	168
manlig i slöjd vid annan skola	114	123	132	141	150
lärarinna i slöjd eller husligt arbete vid yrkesbestämd skola	126	135	144	153	162
lärarinna i slöjd eller husligt arbete vid annan skola	108	117	126	135	144

2. Till timlärare, vilken i yrkesbestämd högre folkskola meddelar fackundervisning i ämne, som i det för skolan fastställda reglementet betecknas såsom yrkesämne, må kunna för intill sex veckotimmar inom varje klassavdelning i andra, tredje eller fjärde klasserna utgå tillökning till lönen, efter prövning i varje särskilt fall av skolöverstyrelsen, med högst 60 kronor för läsår och veckotimme.

C. Vid kommunala realskolor:

Timlärare åtnjuter avlöning, beräknad med följande för olika ortsgupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsgrupp				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig adjunktskompetent i läsämne	192	204	216	228	240
manlig icke-adjunktskompetent i läsämne	168	180	192	204	216
kvinnlig adjunktskompetent i läsämne	180	192	204	216	228
kvinnlig icke-adjunktskompetent i läsämne.....	156	168	180	192	204
manlig i gymnastik, musik eller teckning	147	156	165	174	183
kvinnlig i gymnastik, musik eller teckning.....	141	150	159	168	177
manlig i slöjd	114	123	132	141	150
kvinnlig i slöjd, kvinnligt handarbete eller huslig ekonomi	108	117	126	135	144

D. Vid kommunala flickskolor:

Timlärare åtnjuter enahanda avlöningsförmåner som de, vilka tillkomma motsvarande lärare vid kommunal realskola.

E. Vid landstingsseminarier:

Timlärare åtnjuter avlöning, beräknad med följande för olika ortsg grupper bestämda belopp, allt för läsår och veckotimme räknat:

	Ortsg r u p p				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig i läsämne	168	180	192	204	216
kvinnlig i läsämne	156	168	180	192	204
manlig i gymnastik, musik eller teckning	159	168	177	186	195
kvinnlig i gymnastik, musik eller teckning.....	153	162	171	180	189
i slöjd	135	144	153	162	171
i hushållsgöromål	129	138	147	156	165

F. Vid folkhögskolor:

Timlärare åtnjuter, där ej skolöverstyrelsen för särskilda fall medger högre ersättning, avlöning, beräknad med följande för olika ortsg grupper bestämda belopp:

	Ortsg r u p p				
	I kr.	II kr.	III kr.	IV kr.	V kr.
manlig i läsämne:					
för intill 15 veckotimmar, per undervisningstimme...	4: 50	4: 75	5: —	5: 25	5: 50
för över 15 veckotimmar, per undervisningstimme ...	3: 50	3: 75	4: —	4: 25	4: 50
kvinnlig i läsämne:					
för intill 15 veckotimmar, per undervisningstimme ...	4: —	4: 25	4: 50	4: 75	5: —
för över 15 veckotimmar, per undervisningstimme ...	3: —	3: 25	3: 50	3: 75	4: —
manlig i slöjd:					
per undervisningstimme	3: —	3: 25	3: 50	3: 75	4: —
kvinnlig i slöjd:					
per undervisningstimme	3: 25	3: 50	3: 75	4: —	4: 25
manlig i gymnastik eller sång:					
per undervisningstimme	4: —	4: 25	4: 50	4: 75	5: —
kvinnlig i gymnastik eller sång:					
per undervisningstimme	3: 75	4: —	4: 25	4: 50	4: 75
lärarinna i hushållsgöromål:					
per arbetsdag	13: —	13: 50	14: —	14: 50	15: —

Läroanstalter och befattningshavare	L ö n e g r a d	
	ordinarie	extra ordinarie och extra
	5 §	31 §
<i>Landstingsseminarier.</i>		
Rektor: manlig	24 *	
kvinnlig.....	21 *	
Ämnes- och övningskollärare: manlig	19	17
kvinnlig	16	14
<i>Folkhögskolor.</i>		
Föreståndare, folkhögskola av grupp I: manlig	27 *	
kvinnlig.....	24 *	
» folkhögskola av grupp II: manlig	25 *	
kvinnlig	22 *	
» folkhögskola av grupp III: manlig	23 *	
kvinnlig	20 *	
Ämneslärare med fast anställning vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs: manlig	22	vid 24 veckors huvudkurs: 12
kvinnlig.....	19	10
» med fast anställning vid endast huvudkurs; manlig	19	vid 21 veckors huvudkurs: 10
kvinnlig	16	8

C. Specialmotivering till förslaget till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare.

Det har befunnits nödvändigt att för kommunalanställda lärare utarbeta ett särskilt avlöningsreglemente. Lärarelönekommittén hade ävenledes funnit detta nödigt. Dock har det tett sig såsom mest praktiskt att i fråga om byggnad och innebörd giva reglementet sådan avfattning, att det så nära, som lämpligt är, ansluter sig till det allmänna avlöningsreglementet,

I vissa avseenden äro föreskrifterna för statsbidrags utgående i behov av ändring, efter det att avlöningsförhållandena för lärarna ändrats och nyreglerats. Det torde få anses vara lämpligare, att Kungl. Maj:t genom vederbörligt ämbetsverk föranstaltar om statsbidragsbestämmelsernas omarbetning, än att kommittén i denna fråga, som icke är av lönereglerings natur, avger detaljerade förslag.

Kommittén har haft sig anförtrott att föreslå lönereglering även för

* Lönen utgår omedelbart enligt den högsta för lönegraden fastställda löneklassen.

folkhögskolornas personal. Enär för denna sådana förhållanden råda, att densamma närmast är jämförlig med andra läraregrupper, till vilkas avlöning staten lämnar bidrag, hava folkhögskolornas lärare inordnats i avlöningsreglementet för kommunalt anställda lärare. Utan att ingå på frågan om lämpligheten av utbyte för folkhögskolans lärare av benämningen »ämneslärare med fast anställning» mot »ordinarie ämneslärare» har kommittén förutsatt, att avlöningsreglementets bestämmelser angående ordinarie lärare skola gälla för ämneslärare med fast anställning vid folkhögskola.

I överensstämmelse med i annat sammanhang framställt förslag användes beteckningen »kommunal realskola» i stället för »kommunal mellanskola».

Från och med år 1928 finnes en kommunal flickskola (i Landskrona), vid vilken lärarnas avlöningsförhållanden nära ansluta sig till vad som gäller för de kommunala realskolorna. Kommittén föreslår med hänsyn härtill lönerreglering för kommunal flickskola enligt samma grunder som för kommunal realskola.

I överensstämmelse med uppställningen av det allmänna avlöningsreglementet hava icke medtagits föreskrifter om tillsättningsformer beträffande de olika slagen av lärare; föreskrifter, som härför äro erforderliga, äga sin rätta plats i instruktion, stadga eller reglemente för ifrågasvarande slag av undervisningsanstalter. Icke heller den av lärarelönekommittén föreslagna, allmänt hållna bestämmelsen om hur antalet ordinarie befattningar fastställles, synes kommittén hava sin plats i ett avlöningsreglemente.

I fråga om gift kvinnlig lärare vid småskola och vid mindre folkskola ävensom gift kvinnlig biträdande lärare vid folkskola innehåller folkskolestadgan särskilda bestämmelser rörande entledigande, vilka kommittén anser icke behöva intagas i reglementet.

Bestämmelse om åtnjutande av tjänstgöringstraktamente för tjänstgöring å annan ort än anställningsorten har kommittén utelämnat i detta reglemente. För de få fall, där sådan tjänstgöring kan ifrågakomma för kommunalt anställda lärare, torde Kungl. Maj:t böra bestämma.

Där kommitténs motivering rörande förslag till bestämmelser sammanfaller med den av lärarelönekommittén lämnade, har kommittén icke upprepat denna utan hänvisar till nämnda kommittés betänkande. Ävenledes har särskild motivering ansetts onödig i de fall förslagen helt motsvara allmänna avlöningsreglementets bestämmelser.

1 §.

Med beteckningen lärare avses såväl lärare i ordets vanliga bemärkelse som rektorer och föreståndare. Den valda termen möjliggör både i reglementets rubrik och flerstädes i bestämmelserna en önskvärd korthet.

2 §.

Lärarelönekommittén hade ansett en uttrycklig bestämmelse behövas i reglementet därom, att lärare vid mindre folkskola och biträdande lärare vid folkskola, anställda med ömsesidig rätt till minst fyra månaders uppsägning, vore att i lönehänseende framdeles såsom hittills betrakta såsom ordinarie lärare. Kommittén har även medtagit en sådan bestämmelse, ehuru viss tvekan kan råda, huruvida icke vad om ifrågasvarande lärare särskilt stadgas kunde anses till fyllest.

3 §.

I fråga om avlönings utgående, från och med den dag tjänsten tillträdes till och med den dag läraren avgår, torde överensstämmelse med allmänna avlöningsreglementet vara lämplig.

Angående tillträdesdag torde samma anordning böra träffas, som omförmäls i motiveringen till motsvarande paragraf i allmänna avlöningsreglementet.

I övrigt ansluter sig kommittén till vad härom sagts i lärarelönekommitténs förslag (sid 246—247).

Beträffande särskild ersättning torde i vissa fall annan ordning än utbetalning månadsvis i efterskott vara lämplig. Skolöverstyrelsen bör härom närmare bestämma.

4 §.

Vad i allmänna avlöningsreglementet sagts, att Kungl. Maj:t utfärdar föreskrifter därom, att tjänsteman icke må åtaga sig uppdrag etc., som icke böra förenas med ordinarie tjänst, har i förevarande reglemente ändrats därhän, att skolöverstyrelsen i stället för Kungl. Maj:t skall meddela de erforderliga föreskrifterna. Med hänsyn såväl till omfattningen av den kår det här är fråga om som till det förhållandet, att det rör sig om kommunalt anställda befattningshavare, bör den myndighet, under vilkens inseende de kommunala och likartade skolorna stå, kunna lättast överblicka och avgöra frågor av hithörande art.

Andra och tredje styckena av paragrafens första moment äro att anse såsom av Kungl. Maj:t och riksdagen med tillämpning av första styckets princip fattade beslut om undantag från regeln.

För förening av folkskollärartjänst med organistbefattning eller annan därmed jämförlig syssla bör fordras godkännande av såväl domkapitlet som skolöverstyrelsen. I de säkerligen få fall nämnda myndigheter skulle hava skilda meningar, får medgivande till sådant förenande av tjänster anses icke vara lämnat, vederbörande lärare givetvis dock obetaget att i besvärsväg söka vinna ändring härutinnan.

Från representanter för lärareorganisationerna hava farhågor uttalats, att bestämmelsen i 4 mom. om prövning av bisysslas hinderlighet för tjänstens utövande skulle kunna leda till slitningar, därest lokala myn-

digheter skulle i sista hand avgöra ärenden, vilka här avses. Sådan anordning torde därför böra åvägabringas, att skolöverstyrelsen utfärdar generella föreskrifter med den innebörden, att prövning visserligen tillkommer lokal myndighet men att frågan skall hänskjutas till överstyrelsens slutliga prövning, därest den lokala myndigheten anser förbud böra meddelas att med ordinarie tjänst förena bisyssla.

5 §.

Ehuru några av de införda löneklasserna icke äro åtminstone för närvarande erforderliga, har det för fullständighetens skull ansetts lämpligt att intaga de trettioen första löneklasserna i obruten följd; därigenom gives en kanske i vissa fall önskvärd möjlighet till insikt i löneplanens struktur. Löneplanen sammanfaller i de delar den här införts, med allmänna avlöningsreglementets löneplan.

6 §.

En särskild bestämmelse har befunnits nödig för de fall, då Kungl. Maj:t i enlighet med förslaget om lön till vissa rektorer bestämmer, att lön enligt viss högsta lönegrad i stället för särskild ersättning utöver lärarelönen skall tillkomma rektor vid högre folkskola.

7 §.

De bestämmelser om undervisningstidens årliga längd vid varje slag av läroanstalt, vilka lärarelönekommitténs betänkande i motsvarande paragraf (9) innehöll, har kommittén ansett icke behövas här. I och för uppflyttning skall villkoret om tjänstgöring under fyra femtedelar av tre år vara uppfyllt; bestämmelse om hur lång den årliga undervisningstiden är, bör innehållas i vederbörlig stadga.

8 §.

De principer, som ligga till grund för kommitténs förslag till avlöningsreglemente för statsanställda tjänstemän, medgiva icke sådant tillgodoräknande av föregående tjänstgöring, som lärarelönekommittén föreslog för folkskollärare, vilka vinna anställning vid andra skolformer, t. ex. högre folkskola eller kommunal realskola (lärarelönekommittén sid. 224, andra stycket.) Kommittén har därför utelämnat det av lärarelönekommittén ifrågasatta medgivandet.

Beträffande lärare, på vilken redan tillämpats bestämmelsen om tillgodoräknande för adjunktskompetens och vilken i den lägre lönegraden kommit i så hög löneklass, att han vid befordran till tjänst i högre lönegrad genom tillämpning av regeln om sneddnig omedelbart kommer i högre löneklass än den lägsta för lönegraden fastställda, gäller givetvis, att han icke skall ånyo tillgodoräknas tjänstår för adjunktskompetensen.

Enär det kan förutses, att docenter komma att söka befattningar vid

t. ex. folkhögskolor, torde sådan bestämmelse för deras vidkommande vara erforderlig, som motsvarar den i reglementet för statsanställda lärare intagna.

Jämlikt 3 mom. böra sådana specialfall prövas, för vilka lärarelön-kommittén givit särskilda bestämmelser, t. ex. lärares tjänstgöring vid skyddshem eller statsunderstödd svensk skola i utlandet. Härunder bör även falla frågan om tillgodoräknande av tjänstgöring vid lotsbarnsskola, ävensom förut bestridd tjänst vid statsunderstödd enskild läroanstalt.

Liksom kommittén föreslagit rätt för statliga lärare att räkna sig till godo föregående tjänstgöring vid kommunala skolformer, har kommittén ansett motsvarande böra föreslås för de från statlig till kommunal skola överflyttande.

9 §.

Kommittén har ansett, att rektorstjänster vid kommunala realskolor, landstingsseminarier samt vissa högre folkskolor ävensom föreståndartjänster vid folkhögskolor böra avlönas såsom motsvarande tjänster vid statliga undervisningsanstalter, d. v. s. med lön omedelbart enligt den för befattningen gällande lönegradens högsta löneklass. I tjänsteförteckningen har detta närmare angivits genom en särskild beteckning.

I sammanhang med motivering för placering i lönegrad har nämnts om avdrag å lön för lärare vid högre folkskola med kortare lästid än den normala samt om tillägg och avdrag å lön beträffande lärare vid folkhögskola.

10 och 11 §§.

I fråga om förflyttningsskyldighet m. m. samt semester och ferier har kommittén i huvudsak icke funnit anledning att frångå, vad lärarelön-kommittén i sådant avseende förordat.

Första mom. i 10 § innehåller en generell bestämmelse om skyldighet för lärare att vara underkastad föreskrifterna i den för vederbörande skolform gällande stadgan.

Kommittén anser, att i sådan stadga är lämpliga platsen för bestämmelser om läsårs längd. På grund härav har dylik bestämmelse icke intagits i avlöningsreglementet. Däremot har självfallet föreskrift om ersättning för övertidsläsning eller läsning under tid utöver normal lästid sin plats i avlöningsreglementet. Kommittén har ansett en bestämmelse av sistnämnda art höra närmast till den paragraf (23), vari stadgas om särskild ersättning utöver lön.

Beträffande i stad anställd folk- eller småskollärares förflyttning inom distriktet anser kommittén intet behov föreligga att bibehålla bestämmelsen därom, att förflyttning har till förutsättning, att den sker »utan förnärmande av lärares vid tjänstens tillträdande tillförsäkrad rätt».

12 §.

Denna paragraf upptager de olika tjänstledighetsavdragen till samma belopp som i det allmänna avlöningsreglementet. Såsom framgår av 9 § 2 och 3 mom., förekommer i vissa fall, då den årliga lästiden understiger det antal läsveckor, som lagts till grund för lönesättningen, att avdrag göres å lärarens avlöning. Kommittén har övervägt, huruvida i sådana fall tjänstledighetsavdragen skulle i motsvarande mån minskas, men har av praktiska skäl och då det i varje fall här rör sig om obetydligheter, ansett sig icke böra föreslå något stadgande i sådan riktning.

13—16 §§.

Såsom kommittén förfarit i fråga om tjänstledighetsavdrag för statsanställda tjänstemän, har skett även här.

Enär uppdrag i den pensionsanstalt, vilken här ifrågavarande lärare tillhöra, lämnas under former, som utesluta möjligheten av att i tjänstvarande lärare blir styrelsemedlem, fullmäktig eller revisor i densamma, har det i allmänna avlöningsreglementet förekommande stadgandet om löneförmåner under tid för dylikt uppdrags fullgörande uteslutits.

Särskilda bestämmelser hava befunnits nödiga för de fall undervisningen vid en läroanstalt inställes på grund av smittsam sjukdom. Bestämmelserna äro avsedda att äga giltighet, vare sig undervisningen inställts beträffande hela skolan eller tjänstgöringshindret gäller endast avdelning inom densamma. I övrigt hänvisas till specialmotiveringen för motsvarande bestämmelse rörande det statliga undervisningsväsendet (sid. 145).

Kommittén har ansett, att någon mindre ledighet för enskild angelägenhet av vikt mot B-avdrag borde medgivas även kommunalanställda lärare. Sådan ledighet föreslår kommittén skola få åtnjutas intill sex dagar årligen.

17 §.

Kommittén har ansett, att skolöverstyrelsen och icke lokal skolmyndighet bör pröva, vilka föreskrifter som kunna vara erforderliga för de fall en kvinnlig lärare med vårdnad om barn kan anses böra åtnjuta tjänstledighet, fullständig eller partiell. Yrkande från personalhåll, att 17 § andra mom. skulle helt utgå, anser sig kommittén icke kunna tillmötesgå. Den trygghet, som lärare kan anses böra äga anspråk på i ifrågavarande fall, torde ernås genom bestämmelsen om att den centrala myndigheten skall ordna med lämpliga föreskrifter.

20 §.

Kommittén förutsätter, att kallortstilläggen skola helt utgå av statsmedel. Bestämmelse härom, liksom även om huruvida och i vad mån i

andra avseenden, där fråga är om särskilda förmåner, vilka delvis hava karaktär av lön, delvis — såsom i fråga om begravningshjälp — äro förmåner av annan art, vilka icke direkt höra samman med frågan om statsbidrag till lön, torde tillhöra de blivande författningarna om statsbidrag till olika kommunala läroanstalter.

En undersökning har verkställtts för att utröna, till vilka kostnader kallortstillägg till den största gruppen av kommunalt anställda lärare uppgå. Därvid har använts den zonindelning, som kommunikationsverkens lönenämnd förordat. Kostnaderna skulle uppgå till i runt tal 735 000 kronor för folk- och småskolans lärare. Enär kommittén föreslagit, att i och med löneregleringen de särskilda lönetillägg skulle upphöra, som nu utgå till lärare inom vissa av rikets nordligaste gränsorter (K. kung. den 5 november 1924, nr 469), minskas den verkliga merkostnaden för kallortstillägg till folk- och småskolans lärare med ungefär hälften av ovan nämnda summa.

21 §.

I fråga om vikariat har kommittén företagit smärre ändringar i vad av lärarelönekommittén föreslagits, huvudsakligen sådana, som betingas av kommitténs förslag om naturaförmånernas inordnande i lönen. Vad lärarelönekommittén föreslog om lärares skyldighet att i vissa fall åtaga sig ökad tjänstgöring, har ansetts höra till de bestämmelser, som hava sin lämpligaste plats i vederbörlig stadga eller instruktion.

Till en arbetsordning, d. v. s. till vederbörande skolforms stadga, höra även bestämmelser, som kunna vara erforderliga för att reglera lärares skyldighet att åtaga sig vikariat inom eller i vissa fall utom skoldistrikt.

Med vikariat inom högre lönegrad avser kommittén icke endast tjänst vid läroanstalt, som avses i föreliggande reglementsförslag, utan även tjänst inom högre lönegrad vid sådana statliga skolor, som inbegripas i det allmänna avlöningsreglementet.

Lärare, som uppehåller ledig tjänst, bör utan vidare stadgande anses vara förordnad såsom vikarie.

Kommittén har funnit bestämmelse erforderlig för vikariat i förening med egen tjänstgöring, av lärarelönekommittén kallat övertidsarbete. Det synes kommittén naturligtast, att ersättning i dylika fall utgår såsom till timplärare.

23 §.

I fråga om särskilda ersättningar vid vissa tjänster har kommittén företagit sådana ändringar i lärarelönekommitténs förslag, som betingas av i annat sammanhang framställda förslag enligt andra principer än lärarelönekommitténs.

Till huru stor del de olika slagen av särskild ersättning böra utgå av statsmedel, är en fråga, som kommittén anser böra behandlas i samman-

hang med bestämmelser om statsbidrag. Här torde emellertid böra nämnas, att kommittén tänkt sig särskild ersättning till lärare, vilken förordnas såsom rektor vid högre folkskola, till tillsynslärare samt till biträdande föreståndarinna vid folkhögskola böra utgå med två tredjedelar av statsmedel. Ersättningen för hjälpundervisning bör utgå med nio tiondelar av statsmedel och statsbidrag knyts till sådana villkor, som lärarelönekommittén föreslog: hjälpklass bör innehålla minst 15 barn, därest läraren endast undervisar en klass, och minst 12 barn, därest läraren undervisar mer än en klass.

Föreskrift om särskild ersättning till manlig biträdande lärare vid folkskola, vilken blivit anställd före den 1 januari 1919, hör till övergångsbestämmelserna.

Ersättningsbeloppen till ordinarie lärare vid folk- eller småskolor, vilka bestrida befattning såsom timplärare, äro satta högre än i lärarelönekommitténs förslag och hava bragts i överensstämmelse med lönerna för extra lärare. Kommittén har icke funnit lämpligt att inom folkskolan bestämma om olika avlöning för timplärare i läsämnen och timplärare i övningsämnen, enär oftast samma lärare undervisar i såväl de senare som de förra. Dessutom bliver med de föreslagna beloppen ersättningen till särskilda övningslärare, där sådana anställas, skälig.

Kommittén har ansett, såsom nämnts i sammanhang med förslag om placering i lönegrad av folk- eller småskolans lärare, att särskild ersättning bör utgå för läsning utöver normalt läsår, således även för timplärares övertidsläsning. Sådan ersättning anser kommittén böra utgå efter nuvarande grunder med de ändringar, som betingas av kommitténs ställning till kommunala lönetillägg. I senare avseendet hänvisar kommittén till vad därom sagts i den allmänna motiveringen till förslaget om avlöningsreglemente.

Kommittén föreslår, såsom i den allmänna motiveringen omnämnts (sid. 8), att ersättning till lärare för tjänstgöring vid vederbörande läroanstalt icke må utbetalas utöver vad i avlöningsreglementet förutsättes eller enligt beslut av Kungl. Maj:t och riksdagen må utgå. Dock bör, i anslutning till vad i allmänna avlöningsreglementet föreslagits, Kungl. Maj:t äga att för visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom lärarens vanliga tjänstutövning, ställa medel till förfogande eller för visst fall medgiva särskild gottgörelse. Till sådant uppdrag eller arbete hör exempelvis tjänstgöring i fortsättningsskolan, vilken tjänstgöring icke kan eller bör klavbindas genom förbud för läraren vare sig att bestrida sådan undervisning eller att därför uppbära ersättning.

24 §.

Kommittén har icke, i betraktande av de för kommunalt anställda befattningshavare i allmänhet rådande förhållandena, funnit sig böra föreslå sådana förmåner i fråga om sjukvård, vilka enligt allmänna avlönings-

reglementet åtnjutas av statsanställda. Emellertid finner kommittén det naturligt, att av kommun bidrag till kostnaderna för kommunalt anställd befattningshavares sjukvård må kunna få lämnas, där så prövas skäligt.

26—28 §§.

Ingen särskild motivering synes behöflig rörande förslaget om tjänstebostad. Det torde vara till fyllest att erinra om den i annat sammanhang (sid. 6) givna motiveringen för dessa förmåners inordnande i lönen. Då sådant inordnande skett, behöver blott hänvisas till gällande boställsordningar, vilkas bestämmelser böra bringas i överensstämmelse med här givna förslag. Dessutom torde boställsordning vara erforderlig för sådana lärare, till vilka samfällighet har att lämna bostad, t. ex. rektorer vid landstingsseminarier, men för vilka boställsordning ännu icke utfärdats.

Då kommittén föreslagit, att i de fall särskild värdering begäres, ersättning för tjänstebostad skall bestämmas med hänsyn till det pris, som å orten i allmänhet gäller för liknande lägenhet, har kommittén icke förbiset det förhållandet, att en tjänstebostad kan vara belägen å ort, som saknar egentlig hyresmarknad. För sådana fall torde av kommittén fixerade ersättningsbelopp kunna tjäna som ett visst underlag för fastställandet av den lämpliga bostadsersättningen och i dessa belopp skälig jämkning företagas. Å andra sidan bör termen *med hänsyn till* icke fattas så, att ersättningen nödvändigtvis sättes *lika med* å en ort för liknande lägenhet gällande pris.

Såsom lämpligt organ för avgörande av besvär över länsstyrelses beslut i fråga om hyresersättning har kommittén föreslagit statens bostadsnämnd. I dess instruktion böra intagas härför erforderliga bestämmelser.

Beträffande stadgandet i 27 § 4 mom. har yrkande framställts, att uttrycket »andra förmåner än bränsle» skulle utbytas mot »andra förmåner, än i boställsordningen angivas». Därvid har man särskilt haft i tankarna, vad i boställsordning föreskrives om planteringsland eller trädgård. För dylik förmån skulle hädanefter komma att krävas ersättning, medan å andra sidan boställsordnings åläggande för tjänstnehavare att vårda och vidmakthålla trädgården etc. fortfarande skulle gälla. I fråga om avlöningsreglementets formulering bör först framhållas, att densamma har ansetts även i ifrågavarande avseende böra anknyta till allmänna avlöningsreglementets bestämmelser, vilka för statens befattningshavare stadga åläggande att ersätta med bostad förenade andra förmåner. Däri, att grunder för ersättnings utgående skola fastställas av skolans centrala myndighet, ser kommittén en garanti för att befattningshavarna komma att vinna önskvärd trygghet och icke behöva befara, att oskäliga ersättningsanspråk resas av lokala myndigheter. Skulle boställsordningens föreskrifter i detta eller något annat avseende

befinnas böra ändras med anledning av avlöningsreglementets bestämmelser, bör så givetvis i vederbörlig ordning ske.

I förslaget till allmänt avlöningsreglemente förekommer en bestämmelse om skyldighet för innehavare av tjänstebostad eller, om han avlidit, hans dödsbo att upplåta nödigt utrymme i bostaden för vikarie eller efterträdare. I föreliggande avlöningsreglemente har med hänsyn till nu gällande stadganden för kommunalt anställda lärare i fråga om upplåtelse av utrymme i tjänstebostad bestämmelsen erhållit tillägget »där sådant med hänsyn till bostadsförhållandena å orten nödvändiggöres». Kommittén förutsätter, att skälig tillämpning av bestämmelsen kommer att iakttagas.

29—30 §§.

Bestämmelserna i fråga om icke-ordinarie lärare torde i vissa avseenden böra ansluta sig till motsvarande bestämmelser rörande statliga lärare. Enär sådana återigen tillhöra avlöningsreglementet för extra ordinarie och extra tjänstemän inom civilförvaltningen och detta ännu icke fullständigt utarbetats, torde bestämmelserna om kommunalt anställda icke-ordinarie lärare behöva vederbörliga kompletteringar i sinom tid.

Inom kommunala och närstående skolformer böra icke-ordinarie lärare kunna anställas jämväl såsom extra ordinarie; kommittén har ansett, att med rådande befodringsförhållanden en tryggare ställning, än nuvarande bestämmelser möjliggöra, bör kunna givas en icke-ordinarie lärare, som för längre tid knytes vid en läroanstalt.

I en del fall torde ändringar bliva erforderliga i vederbörande stadgar rörande icke-ordinarie lärares anställning. Kommittén har ansett sådana ändringar kunna verkställas, utan att därigenom något väsentligt värdefullt i nuvarande ordning äventyras, och att i alla händelser värdet av de föreslagna avlöningsbestämmelserna för icke-ordinarie, särskilt extra ordinare lärare, är så betydande, att eventuella mindre olägenheter av den gamla anordningens utbytande mot den nya väl kunna tagas.

Kommittén har helt naturligt icke avsett saklig ändring i det förhållandet, att icke-ordinarie lärare förordnas till vikarier, t. ex. såsom vakansvikarier; därvid är endast att observera, att anställningen i varje särskilt fall beträffande avlöning sker med iakttagande av reglementets indelning av icke-ordinarie, så att extra ordinarie ställning erhålles, då förordnandet avser full tjänstgöring för minst helt läsår och den förordnade äger behörighet till motsvarande ordinarie befattning, extra lärares ställning erhålles, då förordnandet avser full tjänstgöring under kortare tid än helt läsår och den förordnade äger examensbehörighet, samt att i övrigt, till icke-ordinarie lärare, som anställas för partiell tjänstgöring, timlärararvode utgår.

Härvid torde dock beträffande övningslärare iakttagas, att en icke-ordinarie bör kunna erhålla anställning som extra ordinarie respektive extra lärare, därest för motsvarande ordinarie lärare är eller varder stad-

gat, att ordinarie anställning kan vinnas för även mindre än full tjänstgöring. Det torde böra ankomma på skolöverstyrelsen att härom närmare bestämma och föreskriva.

Med ikraftträdandet av bestämmelserna i avlöningsreglementet skulle ingalunda den rätt för kommun bortfalla, som nu finnes att genom »reglering av befattning» bereda pensionsrätt och fastare anställning åt sådana lärare, särskilt övningslärare, som icke i nu föreliggande lönerегleringsförslag förordats till omedelbart erhållande av ordinarie anställning.

31 §.

Liksom för statliga extra ordinarie tjänstemän särskild löneplan gäller, föreslår kommittén motsvarande anordning för extra ordinarie och extra lärare, som äro kommunalt anställda. Anordningen innebär, vilket framgår av löneplanens byggnad, att varje lönegrad i de icke-ordinaries löneplan börjar två löneklasser lägre och slutar en löneklass lägre än lönegrad med motsvarande ordningsnummer i löneplanen för de ordinarie tjänstemännen.

33 §.

För uppflyttning i löneklass böra bestämmelserna i reglementets 7 § för en extra ordinarie lärare tillämpas på det sättet, att han oavsett eventuellt avbrott i anställning äger att tillgodoräkna all föregående tid, under vilken han såsom extra ordinarie åtnjutit lön i den löneklass, från vilken uppflyttning ifrågasättes. Det är härvid icke fråga om blott sådant avbrott i *tjänstgöring*, som t. ex. tjänstledighet förorsakar, och vilket avbrott icke för någon tjänsteman övar annat inflytande på tillgodoräkande, än som bestämmelserna i 7 § reglera. För extra ordinarie lärare kunna dessutom förekomma fall av avbrott i *anställningen*, enär t. ex. anställning för ett läsår kan följas av arbetslöshet; det är sådant avbrott, som i det förestående åsyftas.

Då beträffande extra ordinarie lärare är stadgat, att 8 § skall gälla i tillämpliga delar, avses likväl icke, att regeln om sneddnings skall tillämpas vid övergång från extra till extra ordinarie befattning.

Beträffande kallortstillägg är att märka, att de utgå per kalenderår, vadan lärare, som anställas för helt läsår, icke kunna komma i åtnjutande av kallortstillägg för tid utöver tjänstetiden. Dock förutsätter kommittén, att lärare, som anställts för helt läsår, får uppbära kallortstillägg jämväl under julferierna.

34 §.

Beträffande avlöning till timlärare vid folk- och småskolor förutsätter kommittén, att bestämmelser skola intagas i skoldistrikts reglemente om i vilken utsträckning undervisning av timlärare i olika övningsämnen vid skola inom distriktet får äga rum. Därigenom skulle staten erhålla infly-

tande vid bestämmandet av sådan undervisnings omfattning och normer för statsbidrags utgående för varje särskilt slag av dylik undervisning kunna fastställas.

Beträffande timlärare vid folkskola föreslår kommittén lika belopp för läsämne och övningsämne ävensom den reglering av ersättning för övningslärare, att densamma skall utgå med fixerade belopp, så att olika skoldistrikt icke må förfara olika. Huruvida statsbidrag skola utgå till undervisning i varje övningsämne, som bestrides av timlärare, är en angelägenhet, som kommittén i detta sammanhang icke anser sig böra pröva. Frågan, om skoldistrikt ensamt eller med hjälp av statsmedel skall ersätta ifrågavarande undervisning av timlärare, kan icke sägas direkt sammanhänga med frågan om vilka avlöningsbelopp som äro lämpliga. Detta gäller även beträffande övriga skolformer, som det föreliggande avlöningsreglementet berör.

Med avseende på timlärarlönernas storlek har kommittén i huvudsak utgått från förslagen om löner till extra befattningshavare å billigaste ort och sökt med denna utgångspunkt anpassa timersättningen efter orternas fördelning på fem ortsgrupper.

På sätt framgår av vad kommittén anfört i motiveringen till förslaget om löneplacering för lärare vid högre folkskolor och kommunala realskolor, har kommittén icke på samma sätt som skolöverstyrelsen skilt mellan adjunktskompetenta och icke-adjunktskompetenta. I stället har kommittén föreslagit rätt till tillgodoräknande av tre tjänstår för adjunktskompetenta. Sådant tillgodoräknande är uteslutet för timlärare, och därför har beträffande dem den nämnda indelningen ansetts lämplig.

Lärarelönekommittén föreslog olika timarvoden vid allmän och yrkesbestämd högre folkskola. I föreliggande reglementsförslag har sådan indelning icke gjorts; dock har i fråga om slöjd och husligt arbete den yrkesbestämda skolan ansetts stå högre än övriga former av den högre folkskolan. Beträffande slöjd och husligt arbete inbördes har kommittén ansett ingen skillnad böra göras med avseende å ersättningsbeloppen.

Enär vid folkhögskolor för vissa ämnen sådana speciallärare äro erforderliga, vilkas anlitande torde förutsätta högre ersättningar, än reglementets bestämmelser om ersättning till timlärare i de olika fallen stadga, har kommittén ansett föreskrift behöflig därom, att skolöverstyrelsen för sådana fall må kunna bestämma.

Lärarelönekommittén föreslog särskild *lönenämnd* för undervisningsväsendet. Kommittén, som tänkt sig lönenämndsinstitutionens centralisering på det sättet, att en gemensam lönenämnd inrättas för kommunikationsverken och övriga civila verk, anser, att denna lönenämnd bör fungera även för det statliga undervisningsväsendet, vars befattningshavare

av kommittén förordats till inordnande i det allmänna avlöningsreglementet. Det torde icke kunna anses praktiskt, att ett särskilt statligt centralorgan, med befogenhet som löneteknisk institution, inrättas för kommunalt anställda lärare, utan kommittén anser den för civilförvaltningen tänkta lönenämnden böra handlägga även sådana frågor rörande tillämpning och tolkning av avlöningsreglementet för kommunalt anställda lärare, som kunna bliva till densamma hänskjutna. Dock finner kommittén, att dylika ärenden i första hand böra anförtros åt den centrala skolmyndigheten, skolöverstyrelsen, och att endast frågor av större principiell betydelse av skolöverstyrelsen vidare befordras till civilförvaltningens lönenämnd. Denna bör icke betungas med ärenden, rörande vilkas avgörande eventuellt blott kräves kännedom om administrativ praxis inom ifrågavarande område.

I civilförvaltningens lönenämnd böra även representanter för skolmyndigheterna och av personalens föreningar föreslagna representanter för dem av Kungl. Maj:t utses, för att kunna av lönenämnden vid behov inkallas såsom sakkunniga, på sätt föreslagits i motiven till det allmänna avlöningsreglementet.

D. Jämförelse mellan nuvarande löner och olika förslag.

Anm. Lg = lönegrad; lkl = löneklass. — I tabellerna angiver övre siffran begynnelselönen och undre siffran slutlönen. — Vid den approximativa beräkningen av kostnaderna har räknats med näst sista ålderstillägget respektive löneklassen av D-orts-respektive III-ortslön. — Nuvarande A- och B-orter = I-ort, C-orter = II-ort, D- och E-orter = III-ort, F-orter = IV-ort, G-orter = V-ort. — Dyrtidstillägg på nuvarande lön beräknat efter 35 % här och i följande jämförelser. Provisorisk avlöningsförbättring inkluderas i nuvarande lön. — Lärare vid folkhögskolor, övningslärare samt icke-ordinarie lärare hava icke kostnadsberäknats.

1. Ordinarie lärare.

Folk- och småskolor.

	Nu ¹		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen		Kommittén	
	A-ort	G-ort	15 lg. I-ort	V-ort	17 lg. I-ort	V-ort	15 lg. I-ort	V-ort
Folkskollär., manlig								
Begynnelse- lön	3 026	3 056	4 080	5 280	4 680	6 024	4 080	5 280
Slutlön	4 240	4 271	5 400	6 936	6 120	7 848	5 400	6 936
	jämt bostad och bränsle		+ bostad m. m.					
D:o, kvinnlig								
			13 lg. I-ort	V-ort	15 lg. I-ort	V-ort	12 lg. I-ort	V-ort
	2 714	2 738	3 600	4 704	4 080	5 280	3 420	4 476
	3 524	3 548	4 680	6 024	5 400	6 936	4 320	5 568
	jämt bostad och bränsle		+ bostad m. m.					
Småskollärare								
			4 lg. I-ort	V-ort	6 lg. I-ort	V-ort	5 lg. I-ort	V-ort
	1 728	1 746	2 232	2 904	2 520	3 288	2 376	3 096
	2 335	2 353	2 808	3 672	3 096	4 056	2 952	3 864
	jämt bostad och bränsle		+ bostad m. m.					

Kostnad.

Statens		Statens	
27 479 800		32 017 800	
16 959 500		19 812 300	
25 334 150	69 773 450	30 585 780	82 415 880

¹ Minimilöner.

Högre folkskolor.

	Nu ¹	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektor vid 3- l. 4-klass. skola med mer än 250 lärj., manl. = 5	Vid 4-kl. yrkesbestämd 5 435 7 060 jänte bostad och bränsle 4-kl. allm. 5 040 6 660 jänte bostad och bränsle 3-kl. yrkesbestämd 5 190 6 810 jänte bostad och bränsle	Lärarelön + 1 100 + bostad m. m. Lärarelön + 800 + bostad m. m.	Lärarelön + 1 800	Högst 31 lkl. III-ort V-ort 12 300 13 500
D:o, kvinnl. = 1	4-klassig yrkesbestämd 4 770 5 985 jänte bostad och bränsle	Lärarelön + 1 100 + bostad m: m.	Lärarelön + 1 800	Högst 28 lkl. V-ort 11 736
Rektor vid 3- l. 4-klass. skola med intill 250 lärj. = 24	3-klassig allmän 4 795 6 415 jänte bostad och bränsle	Lärarelön + 800 + bostad m. m.	Lärarelön + 1 200	Lärarelön + 1 200
Rektor vid 1- l. 2-klass. skola = 25	Yrkesbestämd 4 820 6 440 jänte bostad och bränsle Allmän 4 425 6 045 jänte bostad och bränsle	Lärarelön + 400 + bostad m. m.	Lärarelön + 600	Lärarelön + 600
Ämneslärare, manl. = 116 (Rektorer in- beräkn.) Där- av yrkesbest. = 70	Yrkesbestämd 4 450 6 070 jänte bostad och bränsle	18 lg. I-ort V-ort 5 040 6 480 6 480 8 304 + bostad m. m.	4-klassig skola Adj. kompetent 23 lg. Icke adj. kompetent 22 lg.	3- eller 4-klassig teknisk skola 22 lg. II-ort V-ort 6 936 8 304 8 388 9 972
Allmän = 46	Allmän 4 055 5 675 jänte bostad och bränsle	17 lg. I-ort V-ort 4 680 6 024 6 120 7 848 + bostad m. m.	Övriga skolor Adj. kompetent 22 lg. Icke adj. kompetent 21 lg.	3- eller 4-klassig annan skola 21 lg. I-ort V-ort 6 120 7 848 7 380 9 396

¹ Minimilöner.

	Nu ¹	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Vid 3- l. 4- klassig tek- nisk = 32		+ bostad m. m.		
Vid övriga 3- l. 4-klassiga = 53				Övriga skolor 19 lg. I-ort V-ort 5 400 6 936 6 900 8 820
Övriga = 31				
Ämneslärare, kvinnlig = 72	Yrkesbestämd 3 785 5 000 jämte bostad och bränsle	15 lg. I-ort V-ort 4 080 5 280 5 400 6 936 + bostad m. m.	4-klassig skola Adj. kompetent 20 lg.	3- eller 4-klassig teknisk skola 19 lg. II-ort V-ort 5 784 6 936 7 380 8 820
Därav yrkes- bestämda = 52			Icke adj. kompetent 19 lg.	
Allmänna = 20	Allmän 3 455 4 670 jämte bostad och bränsle	14 lg. I-ort V-ort 3 840 4 992 5 040 6 480 + bostad m. m.	Övriga skolor Adj. kompetent 19 lg.	3- eller 4-klassig annan skola 18 lg. I-ort V-ort 5 040 6 480 6 480 8 304
Vid 3- l. 4- klassig tek- nisk = 13			Icke adj. kompetent 18 lg.	
Vid övriga 3- l. 4-klassiga = 51				Övriga skolor 16 lg. I-ort V-ort 4 320 5 568 5 760 7 392
Övriga = 8				

Kostnad.

Nu	Kommittén
70 × 5 530 = 387 100	32 × 8 388 = 268 416
46 × 5 135 = 236 210	53 × 7 860 = 416 580
52 × 4 595 = 238 940	31 × 7 392 = 229 152
20 × 4 265 = 85 300	13 × 7 392 = 96 096
947 550	51 × 6 984 = 356 184
+ bostad m. m.	8 × 6 168 = 49 344
+ rektorsarvoden	1 415 772
	+ rektorsersättning (Bost. inräknad i lönerna)

¹ Minimilöner.

Kommunala realskolor.

	Nu ¹	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektorer manl. = 54 ²	Bost. o. värme 6 400 8 020	Bost. m. m. Lärarelön + 1 500 vid skola med över 250 lärj.; vid övriga: detsamma + 1 300	Lärarelön + 1 800 Lärarelön + 1 500	Grupp I: med minst 250 lärj. 31 lkl. I-ort V-ort 11 100 13 500 Grupp II, 29 lkl. I-ort V-ort 10 020 12 324
Rektorer kvinnl. = 2	Bost. o. värme 5 590 6 805	Bost. m. m. Lärarelön + 1 500 vid skola med över 250 lärj.; vid övriga: detsamma + 1 300	Lärarelön + 1 800 Lärarelön + 1 500	Grupp I: 28 lkl. I-ort V-ort 9 480 11 736 Grupp II: 26 lkl. I-ort V-ort 8 400 10 560
Ämneslärare manl. = 82 ³	Bost. m. m. 5 165 6 785	Bost. m. m. Adj. komp. 21 lg. I-ort V-ort 6 120 7 848 7 380 9 396 Icke adj. komp. 20 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392 6 900 8 820	Adj. komp. 23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820 8 400 10 560 Icke adj. komp. 22 lg. I-ort V-ort 6 480 8 304 7 860 9 972	22 lg. I-ort V-ort 6 480 8 304 7 860 9 972
D:o, kvinnl. = 76	Bost. m. m. 4 355 5 570	Adj. komp. 18 lg. I-ort V-ort 5 040 6 480 6 480 8 304 Icke adj. komp. 17 lg. I-ort V-ort 4 680 6 024 6 120 7 848	Adj. komp. 20 lg. Icke adj. komp. 19 lg.	19 lg. I-ort V-ort 5 400 6 936 6 900 8 820

Kostnad.

Nu	Kommittén
Rektorer: 54 × 7 345 = 396 630 2 × 6 265 = 12 530 409 160 + bost. m. m.	2 × 13 500 = 27 000 1 × 12 900 = 12 900 2 × 12 300 = 24 600 49 × 11 172 = 547 428 ³ 2 × 8 400 = 16 800 628 728 (Bost. inr. i lönerna.)
Ämnes- lärare: 82 × 6 245 = 512 090 76 × 5 165 = 392 540 904 630 + bostad m. m.	82 × 8 388 = 687 816 76 × 7 392 = 561 792 1 249 608 (Bost. inr. i lönerna.)

¹ Minimilöner. — ² III-ortslön. — ³ Efter det fullständiga förstatligandet av en del av nuvarande kommunala mellanskolor.

Kommunala flickskolor.

	Nu ¹	Kommittén
Rektor, 1 kvinnl.	5 590 6 805 + bostad och värme	26 lkl. III-ort 9 480
Ämneslärare, kvinnlig = 6	4 355 5 570 + bostad m. m.	19 lg. III-ort 6 168 7 860

Kostnad.

Nu	Kommittén
1 × 5 590 ¹ = 5 590	1 × 9 480 = 9 480
6 × 4 355 ¹ = 26 130	6 × 6 168 ¹ = 37 008
31 720	46 488
+ bostad m. m.	(Bost. inr. i lönerna.)

¹ Begynnelselön.

Landstingsseminarier.

	Nu ¹		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektorer, manlig = 9	B-ort 6 260 7 880 + bostad	G-ort 6 535 8 155	23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820 8 400 10 560 + bostad		25 lg. I-ort V-ort 7 860 9 972 9 480 11 736	27 lkl. I-ort V-ort 8 940 11 148
D:o, kvinnlig = 10	5 390 6 605 + bostad	5 625 6 840	20 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392 6 900 8 820 + bostad		21 lg. I-ort V-ort 6 120 7 848 7 380 9 396	24 lkl. I-ort V-ort 7 380 9 396
Ämnes- och övningsskol. manl. = 2	B-ort 5 025 6 645	G-ort 5 300 6 920	20 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392 6 900 8 820		20 l. 21 lg.	19 lg. I-ort V-ort 5 400 6 936 6 900 8 820
D:o, kvinnlig = 53	4 155 5 370	4 390 5 605	17 lg. I-ort V-ort 4 680 6 024 6 120 7 848		17 l. 18 lg.	16 lg. I-ort V-ort 4 320 5 568 5 760 7 392

¹ Minmilöner.

Kostnad.

Nu	Kommittén
Rektorer: $9 \times 7\,510 = 67\,590$ $10 \times 6\,245 = 62\,450$ 130 040 + bostad	Rektorer: $9 \times 10\,044 = 90\,396$ $10 \times 8\,838 = 88\,380$ 178 776 (Bost. inr. i lönerna.)
Lärare: $2 \times 6\,275 = 12\,550$ $53 \times 5\,010 = 265\,530$ 278 080	Lärare: $2 \times 7\,392 = 14\,784$ $53 \times 6\,168 = 326\,904$ 341 688

Folkhögskolor = 52.

	Nu ¹	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Rektor, manlig, huvudkurs och kvinnlig kurs	Bostad och värme 6 945 8 120	27 lg. I-ort V-ort 8 940 11 148	Grupp I: 30 lkl. I-ort V-ort 10 560 12 912
		23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820	27 lkl. I-ort V-ort 8 940 11 148
D:o, kvinnlig	Bostad m. m. 5 435 6 375	24 lg. I-ort V-ort 7 380 9 396	Grupp II: 28 lkl. I-ort V-ort 9 480 11 736
D:o, manlig, huvudkurs med två avdelningar.....	Bostad m. m. 5 905 7 080	21 lg. I-ort V-ort 6 120 7 848	25 lkl. I-ort V-ort 7 860 9 972
D:o, kvinnlig	Bostad m. m. 4 905 5 845	23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820	Grupp III: 26 lkl. I-ort V-ort 8 400 10 560
D:o, manlig, huvudkurs med en avdelning.....	Bostad m. m. 5 120 6 295	20 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392	23 lkl. I-ort V-ort 6 900 8 820
D:o, kvinnlig	Bostad m. m. 4 380 5 320	23 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820	22 lg. I-ort V-ort 6 480 8 304
Ämneslärare, manlig, huvudkurs och kvinnlig kurs	Bostad och värme 4 845 6 610	20 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392	19 lg. I-ort V-ort 5 400 6 936
D:o, kvinnlig	Bostad m. m. 4 210 5 265	20 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820	19 lg. I-ort V-ort 6 900 8 820
D:o, manlig, endast huvudkurs...	Bostad m. m. 3 910 5 670	17 lg. I-ort V-ort 4 680 6 024	16 lg. I-ort V-ort 4 320 5 568
D:o, kvinnlig	Bostad m. m. 3 535 4 595	17 lg. I-ort V-ort 6 120 7 848	16 lg. I-ort V-ort 5 760 7 392

¹ Minimilöner (landstingen lämna dessutom dyrtidstillägg på halva lönen).

2. Icke-ordinarie lärare.

Folk- och småskolor.

	Nu ¹	Lärarelöne- kommittén	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Extra ord. folkskoll., manl.	A-ort B-G-ort 2 425 2 445 + bost. o. värme	11 lkl. I-ort V-ort 3 240 4 248 + bost. m. m. m. löneklassuppl.	13 lkl. I-ort V-ort 3 600 4 704 m. löneklassuppl.	13 lg. I-ort V-ort 3 240 4 248 4 320 5 568
D:o, kvinnl.	2 130 2 150 + bost. o. värme	8 lkl. I-ort V-ort 2808 3672 + bost. m. m. m. löneklassuppl.	10 lkl. I-ort V-ort 3 096 4 056 m. löneklassuppl.	10 lg. I-ort V-ort 2 808 3 672 3 600 4 704
Extra ord. lär. vid små- skola	1 425 1 435 + bost. o. värme	lkl. b. I-ort V-ort 1 656 2 136 + bost. m. m. m. löneklassuppl.	3 lkl. I-ort V-ort 2 088 2 712 m. löneklassuppl.	4 lg. I-ort V-ort 1 944 2 520 2 664 3 480
Extra lärare	Ovanstående belopp	—	—	Ovanst. lönegraders första löneklass
Högre folkskolor.				
Extra ord. ämneslärare, manl.	Yrkesbest. 3 785	16 lkl. I-ort V-ort 4 320 5 568 m. löneklassuppl.	Adj.-komp. 19 lkl. I-ort V-ort 5 400 6 936 m. löneklassuppl.	3-1. 4-klass. skola 19 lg. I-ort V-ort 4 680 6 024 6 480 8 304
	Allmän 3 585	15 lkl. I-ort V-ort 4 080 5 280 m. löneklassuppl.	Icke adj.-komp. 18 lkl. I-ort V-ort 5 040 6 480 m. löneklassuppl.	1-1. 2-klass. skola 17 lg. I-ort V-ort 4 080 5 280 5 760 7 392
D:o, kvinnl.	Yrkesbest. 3 470	13 lkl. I-ort V-ort 3 600 4 704 m. löneklassuppl.	Adj.-komp. 16 lkl. I-ort V-ort 4 320 5 568 m. löneklassuppl.	3-1. 4-kl. skola 16 lg. I-ort V-ort 3 840 4 992 5 400 6 936
	Allmän 3 275	12 lkl. I-ort V-ort 3 420 4 476 m. löneklassuppl.	Icke adj.-komp. 15 lkl. I-ort V-ort 4 080 5 280 m. löneklassuppl.	1-1. 2-klass. skola 15 lg. I-ort V-ort 3 600 4 704 5 040 6 480
Extra lärare	Ovanstående belopp	—	—	Ovanst. lönegraders första löneklass

¹ Minimilöner.

Kommunala realskolor och kommunala flickskolor.

	Nu ¹		Lärarelöne-kommittén		Skolöverstyrelsen		Kommittén	
Extra ord. ämneslärare i läsämne manlig	4 265		18 lkl. I-ort V-ort 5 040 6 480		Adj.-komp. 19 lkl. I-ort V-ort 5 400 6 936		20 lg. I-ort V-ort 5 040 6 480 6 480 8 304	
D:o, kvinnl.	3 840		med löneklass- uppflyttning 16 lkl. I-ort V-ort 4 320 5 568		Icke adj.-komp. 18 lkl. I-ort V-ort 5 040 6 480 med löneklass- uppflyttning Adj.-komp. 17 lkl. I-ort V-ort 4 680 6 024		17 lg. I-ort V-ort 4 080 5 280 5 760 7 392	
Extra lärare	Ovanstående belopp		—		—		Ovanstående lönegraders första löneklass	
Landstingsseminarier.								
Extra ord. ämnes- o. övningsskol- lärare, manl.	B-ort	E-G-ort	16 lkl. I-ort V-ort 4 320 5 568		16 lkl.		17 lg. I-ort V-ort 4 080 5 280 5 760 7 392	
D:o, kvinnl.	3 520	3 765	13 lkl. I-ort V-ort 3 600 4 704 med löneklass- uppflyttning		13 lkl.		14 lg. I-ort V-ort 3 420 4 476 4 680 6 024	
Extra lärare	Ovanstående belopp		—		—		Ovanstående lönegraders första löneklass	

¹ Minimilöner.

Folkhögskolor.

	Nu ¹	Skolöverstyrelsen	Kommittén
Extra ord. lärare manlig, i huvud- kurs	2 515 + bostad och värme	24 veckors kurs 10 lkl.	24 veckors kurs 12 lg.
		I-ort V-ort 3 096 4 056	I-ort V-ort 3 096 4 056
		4 080 5 280	4 080 5 280
D:o, kvinnlig, i huvudkurs	2 260 + bostad och värme	21 veckors kurs 8 lkl.	21 veckors kurs 10 lg.
		I-ort V-ort 2 808 3 672	I-ort V-ort 2 808 3 672
		med löneklassuppflyttn. 3 600 4 704	3 600 4 704
D:o, kvinnlig, i huvudkurs	2 260 + bostad och värme	24 veckors kurs 7 lkl.	24 veckors kurs 10 lg.
		I-ort V-ort 2 664 3 480	I-ort V-ort 2 808 3 672
		3 600 4 704	3 600 4 704
Extra lärare	Ovanstående belopp	21 veckors kurs 5 lkl.	21 veckors kurs 8 lg.
		I-ort V-ort 2 376 3 096	I-ort V-ort 2 520 3 288
		med löneklassuppflyttn. 3 240 4 248	3 240 4 248
Extra lärare	Ovanstående belopp	—	Ovanstående lönegraders första löneklass

3. Sammanfattning av kostnader för kommunalt anställda lärare.

Till kostnader enligt kommitténs förslag kommer, vad som blir en följd av kallortstillägg och begravningshjälp.

	Nuvarande kostnader Kronor		Kommitténs förslag Kronor	
<i>Folk- och småskolor.</i>				
Manliga folkskollärare	28 908 600 ²		40 024 800 ³	
Kvinnliga folkskollärare.....	18 010 200 ²		25 025 400 ³	
Småskollärare	26 840 150 ²	73 758 950*	36 942 480 ³	101 992 680 ³
<i>Högre folkskolor.</i>				
Ämneslärare		947 550		1 415 772 ³
		+ rektorsarvoden		+ rektorersättningar
<i>Kommunala realskolor.</i>				
Rektorer	409 160 ²		628 728 ³	
Ämneslärare	904 630 ²	1 313 790 ²	1 249 608 ³	1 878 336 ³
<i>Kommunala flickskolor.</i>				
Rektorer	5 590 ²		9 480 ³	
Ämneslärare	26 130 ²	31 720 ²	37 008 ³	46 488 ³
<i>Landstingsseminarier.</i>				
Rektorer	130 040 ²		178 776 ³	
Lärare	278 080	408 120 ²	341 688	520 464 ³
	Summa	76 460 130²	105 853 740³	
* Därav kommunernas kostnader				
		1 428 800	8 007 000	
		1 050 700	5 213 100	
		1 506 000	6 356 700	
	Summa	3 985 500²	19 576 800³	

¹ Minimilöner.

² Utom bostad

³ Med bostad.

Särskilda yttranden.

A. Ordinarie ledamöter.

1) Herr Carlström.

Kommittén har följt lärarelönekommitténs exempel och föreslagit inplacerandet av samtliga här ifrågavarande läraregrupper i allmänna lönesystemet. Det vore nog överdrivet att påstå, att kommitterade känt någon djupare övertygelse om systemets lämplighet för lärarekårerna. Ur lärarelönekommitténs betänkande, och i synnerhet ur de av vissa kommitténs ledamöter särskilt avgivna yttrandena, kan nog med tämlig tydlighet utläsas, att systemet *icke* är lämpligt för lärarna och i varje fall ej för de kommunalanställda. Att emellertid vissa skäl tala för ett inordnande av även dessa, kan ju ej förnekas, även om det otvivelaktigt starkaste — lärarnas enstämmiga önskan i detta avseende — ej kan få tillmätas avgörande betydelse. Dyrortsgrupperingen och bruttolöneplanen äro väl de egentliga fördelar, som skulle vinnas med uniformiteten, men å andra sidan förloras åtskilligt i enkelhet och reda, och då en av här nämnda fördelar kan vinnas på ett lika rättvist sätt genom ett enklare system och det andra, som längre ned skall visas, kan vålla rätt stora besvärligheter, synes det vara anledning att noggrant överväga, vilken-dera vägen man bör gå. I det särskilda yttrande, som jag avgivit till kommitténs betänkande, angående allmänt avlöningsreglemente för den civila statsförvaltningen, har jag uttalat mig ej ha många erinringar att göra mot allmänna avlöningsreglementets utökade omfattning till de *statliga* grenarna av förvaltningen, men då det gäller de kommunala områdena med deras i flera avseenden skilda förhållanden, kan jag ej gärna gå med på att inordna även dessa. Visserligen är det sant, att staten nu sörjer för den huvudsakliga delen av lärarnas avlöning, men de kommunala skolorna äro ändock fortfarande en utav kommunernas största angelägenheter både kulturellt och ekonomiskt. Deras ledning och förvaltning ligga alltjämt i kommunens händer, och dennas förtroendemän ha sålunda att syssla med avlöningsreglementets skilda bestämmelser. Att åt dessa, i många fall på det lönetekniska området litet bevandrade personer, överlåta att tolka ett avlöningsreglemente — om än i någon mån förenklat — som hittills satt myror i huvudet på ämbetsverkens löneexperter, torde knappast anses välbetänkt. Och detta så mycket mindre, som en del av de bestämmelser, som detta reglemente innehåller, i många fall saknar all tillämplighet på dessa områden av skolväsendet. Kommittén har visserligen sökt anpassa det särskilda reglemente, som utarbetats för de kommunala skolorna, efter dessas förhållanden, men å andra sidan är det märka en ytterligare komplikation, som ej finnes på det statliga området. I kommunernas skyldighet ingår ju nämligen att hålla lärarna

med bostad. Och eftersom kommittén givit sig det allmänna lönesystemet helt i våld, har den också till skillnad från lärarelönekommittén gått in för det s. k. bruttolönesystemet. Då detta nu tillämpas av staten, går det så till, att staten tillhandahåller befattningshavaren bostad, varefter hyra avdrages månadsvis å avlöningen; samma metod föreslås nu för de kommunalanställda. Men skillnaden är här, att det är kommunen, som behåller avdraget, eller med andra ord månadsvis uppbär hyra av läraren. Och storleken av denna hyresersättning är icke bestämd annat än genom vissa normer, som skola gälla, där parterna icke annorlunda kräva. Bostadsersättningen har för staten vållat icke ringa olägenhet genom de stridigheter, som uppstått om hyrornas skälighet, och ändock har staten förhållandevis ett *mindre antal hyresgäster*. På det kommunala området gäller motsatsen; där håller det stora flertalet — på landsbygden praktiskt taget alla — kommuner bostäder åt lärarna, och här öppna sig oändliga möjligheter till konflikter om hyresbeloppen. Det kan ju invändas, att redan sådana konflikter kunna uppstå, där bostad ej tillhandahålles, men det är att märka, att detta nu i regel berör bostadsersättning i eller i närheten av samhällen, där bostadsmarknad finnes och man sålunda lättare kan värdesätta en lägenhet. På avlägsen landsbygd är hyresvärdet däremot nästa obestämbar, och i en avkrok av bygden skall det måhända lyckas läraren att få detta fastställt till halva det belopp, som normerna ge, ändock att kommunen haft lika dryga byggnadskostnader som en ort i ett samhälles närhet. Å andra sidan komma de nu föreslagna bruttolöner att vålla missnöje av tvåfaldigt slag i kommuner, där bostad ej tillhandahålles. För närvarande ha kommunen och läraren möjlighet att överenskomma om ett visst belopp allt efter ortens dyrhetsgrad för hyra och bränsle; efter nu föreslagna bestämmelser är kommunen bunden att utbetala det inom respektive ortsgrupp normerade beloppet och läraren likaledes bunden att nöja sig med detta, vare sig det är skäligt eller ej. Då kommunen dessutom är förhindrad att ge något som helst kommunalt bidrag utöver den fastslagna lönen, lär detta på vissa orter kunna leda till en försämring av lärarnas löner mot nu.

Såsom framgår av kommitténs betänkande sid. 5, ha »synnerligen ingående undersökningar av olika möjligheter att ordna kommunalt anställda lärares löneförhållanden» blivit gjorda jämväl efter andra linjer. Främst har då undersökts en in naturalinje med viss begränsad ortsgruppering, efter ett s. k. tregruppssystem. Eftersom bostadsposten är den mest utslagsgivande i dyrortsgrupperingen, visade det sig nämligen till fyllest med 3 ortsgrupper, när denna post frånskildes. Och enligt min mening bör detta förslag icke utan vidare lämnas ur räkningen. Kommunerna ha *skyldighet* att tillhandahålla bostad och bränsle eller att lämna kontant ersättning därför. På det viset löses huvudfaktorn i dyrortsgrupperingen på det mest rättvisa sätt, som över huvud taget kan åstadkommas. Med ledning av socialstyrelsens för dyrortsgrupperingen i övrigt tillgängliga material kan sedan lätt en gruppering med hänsyn till övriga faktorer företagas, och att lägga normen efter tre grupper i stället för fem vållar icke någon svårighet.

Genom ett sådant tillvägagående kan man, som denna löneplan tab. I utvisar, avväga lönebeloppen på ett enligt min mening lämpligare sätt, så att begynnelselönerna bliva något högre jämförda med slutlönerna, än efter det andra systemet. I kommitténs direktiv heter det bl. a. i detta avseende: »Särskilt torde böra undersökas olika utvägar att differentiera

bestämmelserna på ett sådant sätt, att de med hänsyn till skilda förhållanden i lönehänseende sämst ställda befattningshavarnas behov av förbättrad löneställning rimligen tillgodoses.» På folkskolans område lära väl lärarna ha det svårast under de första åren i de lägre löneklasserna; när längre fram möjligheter till fortsättningsskole- och andra särskilt betalda kurser yppa sig, är läget mindre bekymmersamt.

Da jag sålunda ur skilda synpunkter anser detta system praktiskt lämpligare och mera rättvist, samt framförallt mindre invecklat än det andra, förordar jag detsamma. De nuvarande avlöningsreglementena böra kunna tillämpas utan större förändringar, men med anpassning i vissa punkter efter det allmänna avlöningsreglementets linjer.

Förslaget kräver givetvis en överarbetning i fråga om detaljerna, enär jag ej kunnat fordra, att kommitténs sekretariat skolat medhinna utarbetandet av ett fullständigt förslag enligt detta system, under den brådska, som på sistone präglat kommitténs arbete. En sådan överarbetning bör dock ej bliva vare sig tidsödande eller kostsam, då det huvudsakliga materialet finnes tillgängligt genom kommitténs ingående utredningar av denna fråga på ett tidigare stadium av sitt arbete. Från början var det egentligen meningen att alternativt framlägga ett fullständigt förslag enligt detta system; då emellertid kommitténs majoritet sedermera frångick denna mening, har jag av ovan antydda skäl ej kunnat här framlägga förslaget annat än till sina grundlinjer.

Summan av de kostnader, som detsammans tillämpning krävde enligt de föreslagna lönebeloppen — med bibehållande av de nu utgående kommunbidragen, vilket jag yrkar — går som det synes av tab. 2 på en ökning utöver det nuvarande med 87 miljoner kronor enbart för folk- och småskolans del. Härtill komma dessutom årliga kostnader för kallortstillägg och begravningshjälp på omkring 400 000 kronor. Jag har nämligen ansett mig böra biträda nämnda förmånens utgående till även dessa befattningshavare i likhet med allmänna avlöningsreglementets bestämmelser.

Da jag under arbetets gång givetvis måst deltaga även i utformningen av kommittémajoritetens förslag, har jag givit till känna, att om detta system skulle bli föremål för statsmakternas prövning, jag då nödgades föreslå en lönegrads lägre placering för samtliga grupper hela linjen utefter. En sådan placering skulle leda till ungefärligen samma kostnadsökning som det av mig förordade systemet, för så vida den av kommittén i annat sammanhang föreslagna dyrtidstilläggsprocenten fastställdes i 5-gruppssystemets löneplan. Som jag emellertid i fråga om detta procenttal stannat vid nu utgående procent och sålunda löneplanen enligt mitt förslag kommer att få något lägre siffror än kommitténs, leder detta till att vissa befattningshavare vid anknytning till densamma få lägre löner än efter 3-gruppssystemet och följaktligen samtliga lägre än av kommittén föreslagna. Kommitténs beräkningar i fråga om nuvarande lönebelopp — såväl som i fråga om kostnaderna — grunda sig på ett dyrtidstilläggsprocenttal, som är 3 enheter högre än det, som f. n. gäller; detta gör, att den faktiska skillnaden i nuvarande och föreslagna lönebelopp blir större, än de av kommittén förebragta jämförelserna utvisa. Genom naturaförmånernas inblandning i de föreslagna lönerna framgå ej direkt de löneökningar, som förslaget i regel innebär, men om man utgår ifrån de ersättningsbelopp kommittén normerat för bostad och bränsle och värme, får man för folk- och småskolans ordinarie lärare

följande ökningar i slutlön på billigaste ort: folkskollärare 500 kronor, folkskollärarynna 316 kronor och småskollärarynna 317 kronor. Jämfört med nu utgående lön blir emellertid den verkliga löneökningen för respektive: 583, 385 och 362 kronor. En så kraftig löneökning utöver den tillfälliga löneförbättring ifrågavarande läraregrupper förra året erhöillo kan jag ej finna tillräddig, då densamma skulle medföra en kostnadsökning på omkring 14¹ miljoner kronor årligen för staten och dessutom öka kommunernas utgifter för samma ändamål med närmare en miljon kronor om året. Någon lämplig avvägning med utgångspunkt från nuvarande löneställning, för här ifrågavarande grupper, låter sig för övrigt med detta system ej genomföras. Löneplanens struktur lägger hinder i vägen härför. Och då jag — hänvisande till den motivering jag förebragt i kommitténs betänkande angående allmänt avlöningsreglemente för civila statsförvaltningen — anser det ekonomiska tidsläget mana till försiktighet i fråga om lönebeloppen, har jag ej kunnat gå in för högre placering, även om den jämställdhet med andra grupper, som lärarna åberopat, härmed ej kan vinnas. Några direkta jämförelser mellan andra kategorier av statens befattningshavare låter sig ej heller, som kommittén också framhållit, göra. De kommunalanställda lärarnas ställning och arbetsuppgift är allt för artskild från statens befattningshavare i allmänhet, för att en sådan jämförelse skall kunna ske. Arbetstidens längd såväl per dag som år, den i regel tidigare ordinarie anställningen, det alltiid med studierna avsedda slutmålets uppnående, jämte den tillökning i lönen, som flertalet kan uppnå genom fortsättningsskole-, slöjd- eller annan liknande undervisning, gör, att, i synnerhet i vad det gäller folk- och småskolans lärare, jämförelse är nästan utesluten. Den möjlighet till ökade inkomster utöver den ordinarie arbetsuppgiften, som för vissa lärare inom dessa grupper står till buds, utan att egentligen den årliga arbetstiden därigenom oskäligt förlänges, synes också i kommitténs direktiv ha förestavat den hänvisning till differentiering, som av mig redan omnämnts i sammanhang med förordandet av 3-gruppssystemet. En sådan differentiering, om än teoretiskt sett önskvärd, får dock praktiskt föga betydelse, enär man ändå alltiid måste utgå från enbart lärarlönen som grundläggande, eftersom en del lärare endast kunna komma i åtnjutande av denna. Emellertid bidrager detta förhållande till att försvåra avvägningen av lönebeloppen i fråga.

Då jag i detta yttrande huvudsakligen uppehållit mig vid folk- och småskolans lärare, har detta sin förklaring däri, att dessa kårer på ett ojämförligt sätt i förhållande till de andra läraregrupperna dominera såväl i fråga om antalet som ock i fråga om det intresse, som från det allmänna sida fästes vid här ifrågavarande lönerogleringsförslag. Det av mig förordade 3-gruppssystemet anser jag givetvis böra omfatta samtliga kommunalanställda lärare; liksom även, om kommitténs förslag skulle läggas till grund för lönerogleringen för dessa, jag, som redan förut nämnts, yrkat på placering en lönegrad lägre utefter hela linjen — för rektorerna respektive löneklass — samt jämförliga jämkningar nedåt för titlärare.

I fråga om de statsanställda lärarna finner jag ävenledes kommitténs placering avsevärt hög. Ty även om för dessa lärarekårer löneökningen nu ej blir vidare stor för flertalet befattningshavare — i vissa få fall minskning t. o. m. — komma dock dessa kårer, genom den löneställning,

¹ Beräknat efter nu utgående dyrtidsprocent (32).

Tab. 1.

Löneklass	Ortsgrupper			Löneklass	Ortsgrupper		
	I	II	III		I	II	III
1 a	1 530	1 620	1 710	15	3 600	3 840	4 080
1 b	1 620	1 710	1 800	16	3 840	4 080	4 320
1	1 710	1 800	1 890	17	4 080	4 320	4 560
2	1 800	1 890	1 980	18	4 320	4 560	4 860
3	1 890	1 980	2 100	19	4 560	4 860	5 220
4	1 980	2 100	2 220	20	4 860	5 220	5 580
5	2 100	2 220	2 340	21	5 220	5 580	5 940
6	2 220	2 340	2 460	22	5 580	5 940	6 360
7	2 340	2 460	2 580	23	5 940	6 360	6 780
8	2 460	2 580	2 700	24	6 360	6 780	7 260
9	2 580	2 700	2 880	25	6 780	7 260	7 740
10	2 700	2 880	3 060	26	7 260	7 740	8 220
11	2 880	3 060	3 240	27	7 740	8 220	8 700
12	3 060	3 240	3 420	28	8 220	8 700	9 180
13	3 240	3 420	3 600	29	8 700	9 180	
14	3 420	3 600	3 840	30	9 180		

Tab. 2.

	Nu med 32 % dyrtids- tillägg		Kommittén		3-gruppssystem		V-gruppssystem med en lönegrad lägre än kommittén	
	A-ort	G-ort	I-ort	V-ort	1 gr.	3 gr.	I-ort	V-ort
Småskolan	1 695	1 713	2 376	3 096	1 980	2 220	2 232	2 904
	2 290	2 308	2 952	3 864	2 460	2 700	2 808	3 672
	+ bostad m. m.				+ bostad m. m. kommunbidrag 120		kommunbidrag 120	
Kvinnl. folk- skollärare	2 663	2 687	3 420	4 476	2 880	3 240	3 240	4 248
	3 455	3 479	4 320	5 568	3 600	4 080	4 080	5 280
	+ bostad m. m.				+ bostad m. m. kommunbidrag 196		kommunbidrag 196	
Manl. folk- skollärare	2 969	2 999	3 400	5 280	3 420	3 840	3 480	4 992
	4 157	4 187	5 400	6 936	4 320	4 860	5 040	6 480
	+ bostad m. m.				+ bostad m. m. kommunbidrag 196		kommunbidrag 192	
<i>Kostnad.</i>								
Småskolan	Staten		Staten		Staten		Staten	
	24 875 550		30 585 780		28 465 800		29 060 520	
	16 695 370		19 812 300		18 751 520		18 629 900	
Kvinnl. folksk.	26 988 320		32 017 800		30 066 880		29 499 900	
Manl. »	68 559 240		82 415 880		77 284 200		77 190 320	
Därav prov. avl. förbättr.	5 114 400							
Kommunen	3 985 500		19 576 800		4 063 800		18 626 100	
	+ bostad m. m.				+ bostad m. m.			

som av dem redan förut genom upprepade löneförbättringar uppnåtts, i en position, som hotar att störa borgfreden i den allmänna löneplanen med hänsyn till andra jämförbara tjänstemäns placering. I synnerhet gäller detta rektorerna och i viss mån även lektorer och adjunkter. För de förstnämnda anser jag därför en löneklass lägre placering inom samtliga befattningar vara försvarbar.

Till slut vill jag än en gång betona, att en »lämplig» inplacering från det gamla systemet till den allmänna löneplanen av det antal tjänstemän av skilda slag i fråga om befattningens valör, som det här gäller, måste anses nästan utesluten. Rör man vid en tjänsteman på ett visst område, så krälar automatiskt hela gruppen; och helst uppåt. Och där avstånden mellan lönegrader och löneklasser, i synnerhet i de högre tjänsterna äro avsevärda, blir en lämplig och rättvis differentiering efter befattningarnas art, vid en övergång från ett system till ett annat, svår att åstadkomma.

2) Herr Eriksson.

Till kommitténs denna dag avgivna betänkande med förslag till allmänt avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän tillhörande den civila statsförvaltningen har jag avgivit ett särskilt yttrande med yrkande om en del ändringar i kommitténs ifrågavarande förslag. De i detta särskilda yttrande framställda yrkandena anser jag böra i tillämpliga delar även avse undervisningsväsendet. Enär jag i nämnda särskilda yttrande föreslagit en löneplan med åtta ortsgrupper, erfordras i anslutning härtill vissa kompletterande bestämmelser för undervisningsväsendets del, exempelvis i fråga om normer för beräkningen av värdet å bostad och bränsle. Emellertid förutsätter jag, att de av kommittén beräknade beloppen å billigaste och dyraste ortsgrupperna skola komma till användning å de av mig föreslagna billigaste respektive dyraste ortsgrupperna, och att beloppen för mellanliggande ortsgrupper skola bildas med lämpliga intervaller mellan dessa ytterpunkter. Jag har därför ej ansett nödigt att utarbeta förslag till dylika bestämmelser, som ej hava motsvarighet i det allmänna avlöningsreglementet.

3) Fröken Koersner.

Det statliga undervisningsväsendet.

Tjänsteförteckningen över de statsanställda lärarna är i tre hänseenden ägnad att väcka förvåning. 1) I motsats till vad förhållandet är i tjänsteförteckningen för civilförvaltningen i övrigt hava befattningarna uppdelats i manliga och kvinnliga med olika lönegradsplaceringar. 2) Brist på system råder i relationen mellan manlig och kvinnlig befattningshavare, i det att för vissa rektorer fyra lönegraders skillnad ansetts lämplig, medan för andra, rektorer, lärare i läsämnen och trädgårdsskötsel, tre lönegraders skillnad och i övningsämnena två lönegraders skillnad är den vanliga. 3) En egendomlig värdesättning inbördes föreligger mellan vissa kvinnliga lärarbefattningar.

Vid inplaceringen av kvinnlig lärare i lägre lönegrad än motsvarande manlig hänvisar kommittén till 1925 års riksdagsbeslut och anför, att detsamma »icke kan sägas innebära något steg i riktning mot genomföran-

de av den s. k. likalönsprincipen. I realiteten bibehöllo de kvinnliga tjänstemännen i avlöningshänseende samma ställning som förut.» Om innebörden av 1925 års beslut kunna ju olika meningar råda. Riktigt är, att då inplaceringen av ordinarie kvinnliga tjänstemän gjordes å den gemensamma löneplanen, detta ej skedde efter respektive tjänsts art utan efter förutvarande lön. Ett faktum är dock, att lönerna å de tjänster, som efter behörighetslagens ikraftträdande öppnats för kvinnor, liksom å de tjänster, som tidigare endast kunnat innehavas av kvinnor, utgå med samma belopp, vare sig det är man eller kvinna, som innehar tjänsten, med undantag av att kvinna ej erhåller sista löneklassen inom respektive lönegrad. Denna undantagsbestämmelse har dock kommittén föreslagit skola upphöra. Med hänsyn till att arten och omfattningen av lärarnas arbete, kvalifikationerna för och tillsättningen av tjänsterna äro identiska för manlig och kvinnlig lärare, har kommittén ansett det omöjligt att kunna göra en uppdelning av respektive lärarbefattningar på olika lönegrader i avsikt att de lägre skulle komma att huvudsakligen innehavas av kvinnor och de högre av män. Det enklaste sättet att lösa problemet angående de kvinnliga lärarnas lönefråga synes kommittén anse vara att bibehålla systemet av år 1918 med olika löner för män och kvinnor och även bibehålla den nuvarande relationen mellan manlig och kvinnlig lön, oaktat ej längre samma förutsättningar för relationen existerar. Man måste ovillkorligen finna det egendomligt, att de kvinnliga lärarna, som redan år 1918 fingo behörighet att innehava fullmaktstjänster, nu när deras avlöningsförhållanden skola regleras efter för hela statsförvaltningen gällande system, skola ställas i ett undantagsförhållande. Kvinnliga jurister, läkare, akademici etc. erhålla samma lön för sitt arbete som sina manliga kolleger. Det ter sig onekligen ganska underligt, att en kvinnlig filosofie doktor, som erhåller plats såsom förste bibliotekarie, placeras i 26 lönegraden, medan hon såsom lektor skulle tillhöra 24 lönegraden, oaktat den förra tjänsten är lägre placerad på löneskalan än lektorstjänst i allmänhet. Erhåller en kvinnlig lektor laboratorbefattning vid ett universitet, blir hon placerad fyra lönegrader högre än såsom lektor, medan en manlig lektor endast kommer respektive en lönegrad högre.

Ett beslut enligt kommitténs förslag måste för de kvinnliga lärarna te sig som stridande mot rättsmedvetandet och således bliva en anledning till ny strid för rättvisa åt denna kår. Frågan har icke heller någon statsfinansiell betydelse, eftersom det här gäller ett relativt litet antal befattningshavare, då t. ex. vid allmänna läroverken hela antalet kvinnliga lärare är: 1 rektor, 2 lektorer, 3 adjunkter, 9 gymnastiklärare, 25 teckningslärare och 7 musiklärare. Det är ju omöjligt att tänka sig, att lärartjänsterna i syfte att förbilliga undervisningsväsendet skulle komma att besättas uteslutande med kvinnor.

Med instämmande i av rektorerna Mörner och Sörensen avgivna särskilda yttranden får jag hemställa, att kvinnlig lärare måtte placeras i samma lönegrad som manlig i respektive slag av befattning.

Något annat skäl till att kvinnlig lärare placerats än två än tre lönegrader lägre än motsvarande manlig anföres ej, än att den nuvarande relationen är sådan. Det synes mig vara i högsta grad irrationellt att, när man inför ett gemensamt avlöningssystem för lärare i såväl läsämnen som övningsämnen, föreslå olika relation mellan manliga och kvinnliga lärare, när det gäller å ena sidan läsämnen och trädgårds-

skötsel och å andra sidan s. k. övningsämnen. Att hittills förekommit olika relation beror på att för den senare kategorien lönerna beräknats efter ett fåtal veckotimmar. De föreslagna lönerna för vissa kvinnliga lärare i läsämnen äro så knappt tillmätta, att kommittén för att undvika löneminskning måste taga ännu ett avsteg från vad som gäller för civilförvaltningen i övrigt och föreslå bibehållandet av olika familjepensionsavgifter för manliga och kvinnliga lärare. Dessa utgå nu med $\frac{1}{6}$ % för kvinnliga och 4 % för manliga lärare av respektive egna pensionsunderlag. Detta undantag från 1925 års bestämmelser om att kvinna skall erlægga samma avgift som man i samma lönegrad, kommer säkerligen att medföra krav från övriga kvinnliga befattningshavare, å vilka allmänna avlöningsreglementet blir tillämpligt, att icke behöva erlægga större avgifter för sina barns pensionering, än som försäkringstekniskt motsvarar statens kostnader för ifrågavarande pensionering.

Därest likalönsprincipen ej skulle fullföljas för lärarna, får jag hemställa, att ett enhetligt system av högst två lönegraders skillnad mellan manlig och kvinnlig lärare måtte genomföras.

Den föreslagna placeringen av kvinnliga adjunkter i 20 lönegraden och ämneslärarinnor i 19 lönegraden med faktiskt samma lön under större delen av deras tjänstetid kan ej vara lämplig och torde för framtiden medföra vittgående konsekvenser. Den betydligt längre och dyrbarare utbildning, som den adjunktskompetenta läraren har (c:a 5 år efter studentexamen) än den seminarieutbildade lärarinnan (3 år efter 8-klassigt läroverk), måste ersättas högre än genom en 3 år tidigare nådd slutlön. För närvarande är skillnaden mellan en kvinnlig adjunkt och en ämneslärarinnas lön c:a 1200 kronor. Ämneslärarinneinstitutionen vid allmänna läroverk har ju ansetts vara en övergångsanordning dels för att tillförsäkra läroverken kvinnlig arbetskraft, därest ej tillräckligt antal adjunktskompetenta lärarinnor funnes att tillgå, och dels för att bereda arbete åt seminariebildade ämneslärarinnor, som vid förståtligande av kommunala skolor eljest skulle bliva utan anställning. Skulle adjunktskompetensen ej komma att medföra någon ekonomisk fördel, vore det ju meningslöst att skaffa sig annan utbildning än den seminariet skänker. Detta skulle göra, att ämneslärarinnetjänsterna vid de allmänna läroverken bleve permanenta till skada för undervisningens kvalitet, och som konsekvens medföra krav på inrättandet av tjänster, öppna även för män med lägre kompetens. Den av mig i reservation till kommitténs förslag till allmänt avlöningsreglemente gjorda framställningen, att lönegraden 20 skulle omfatta fem löneklasser i stället för fyra, skulle i någon mån lindra dessa organisatoriska svårigheter. Jag anser dock, att skillnaden mellan adjunkters och ämneslärarinnors placering bör vara minst två lönegrader.

Vid högre lärarinneseminariet anställda ämneslärarinnor äro hänfödda till lönegrad 20 och skulle således ej erhålla högre slutlön än motsvarande lärarinnor vid allmänna läroverken, ehuru de nu hava en lön, som med 425 kronor i slutlön överstiger dessas. Skillnaden i arbetsuppgifter mellan dessa olika slag av lärarinnor överensstämmer i huvudsak med skillnaden i arbetsuppgifter emellan å ena sidan övningsskollärarna vid seminarierna och å andra sidan folkskollärarna. Mellan de sistnämnda slagen av lärare har föreslagits en löneskillnad av fyra lönegrader.

Jag får i fråga om högre lärarinneseminariets ämneslärarinnor instämma i av fröken Greta Stendahl avgivet yttrande och i hennes hemställan.

Enär lärarinnor i hushållsgöromål vid högre lärarinneseminariet hava att utbilda lärarinnor i detta ämne, anser jag dem böra placeras högre, än vad kommittén föreslagit. En skillnad av fyra lönegrader mellan dem och lärarinnorna i hushållsgöromål vid realskolan, vilka endast hava att meddela barn en grundläggande undervisning, synes mig vara lämplig.

Vid bedömande av löneställningen för lärarinnor i handarbete, slöjd och hushållsgöromål anser jag i likhet med kommittén, att de böra jämsättas med folkskollärarinnor. Enär läsåret vid det statliga undervisningsväsendet är längre än vid folkskola, hava de placerats en lönegrad högre än folkskollärarinnorna. På grund av att jag föreslagit folkskollärarinnorna till placering i 13 lönegraden, får jag hemställa, att samtliga lärarinnor i handarbete, slöjd och hushållsgöromål måtte uppflyttas en lönegrad högre, än vad kommittén föreslagit, dock att lärarinna i hushållsgöromål vid högre lärarinneseminariet uppflyttas två lönegrader.

För yrkeslärare vid dövstumskolorna har föreslagits tre lönegraders skillnad mellan manlig och kvinnlig lärare, då däremot endast en lönegrads skillnad föreslagits mellan lärare i slöjd för gossar och lärarinnor i slöjd för flickor vid allmänt läroverk. Detta förefaller så mycket egenomligare, som av lärarinnorna vid dövstumskolorna numera även fordras godkänd lärarinneutbildning, medan av de manliga yrkeslärarna endast fordras yrkesutbildning. Dessa lärare, såväl manliga som kvinnliga, hava dels att undervisa barnen i respektive slöjd under ett kortare antal veckotimmar dels att utföra yrkesarbete för respektive skolas behov. På grund härav anser jag, att yrkeslärarinna vid dövstumskola bör vara lägre placerad än motsvarande lärarinna vid allmänt läroverk, och får därför hemställa, att hon placeras i 11 lönegraden.

Därjämte får jag hemställa, att extra ordinarie och extra lärare måtte bliva placerade i relation till ovan föreslagna placeringar av ordinarie lärare och att timlönerna måtte omräknas i relation till lönerna för extra lärarna.

I likhet med kommittén finner jag, att en utsträckning av tjänstgöringstiden i allmänhet bör uppsättas som villkor för löneregleringen. På skäl, som anföras av lektor Swenning i hans särskilda utlåtande, anser jag dock det vara bättre att bibehålla nuvarande minimitid och genom utökning av maximitiden få en större latitud mellan olika lärares tjänstgöring. Jag får därför hemställa, att förlängning av lärarnas tjänstgöring måtte ske endast genom ökning av maximiantalet veckotimmar i den utsträckning kommittén föreslagit.

I fråga om den *särskilda ersättning*, som enligt tilläggsbestämmelser till § 28 mom. 6 skall utgå till tillsynslärare, föreslår jag maximibeloppets fastställande till 700 kronor. Enär arbetet för dessa lärare kan vara mycket växlande, är jag ense med kommittén om att ersättningen bör bestämmas för varje särskilt fall, men anser, att arbetet vid de större samläroverken motiverar, att nu utgående belopp (500 kronor + dyrtidstillägg) ej sänkes. Därest kvinnlig lärare i trädgårdsskötsel vid enkel-seminarium blir placerad i lägre lönegrad än elfte, bör i analogi till vad som föreslagits beträffande rektorer, i tilläggsbestämmelserna införas en bestämmelse, som tillerkänner henne lika lång semester som de andra trädgårdslärarna.

Kommunalt anställda lärare.

För de kommunalt anställda lärarna råda vissa bestämmelser, som vid en placering av manlig och kvinnlig lärare i samma lönegrad skulle kunna medföra mindre nettolön för manlig än för kvinnlig lärare.

Boställsordningen fastställer nämligen ett större antal rum för manlig än för kvinnlig lärare och ålägger respektive lärare att bebo dem anvisad bostad. Enligt föreslagna bestämmelser skall hädanefter hyra erläggas efter respektive bostads hyresvärde. Detta gör, att en manlig lärare alltid måste för sin bostad vidkännas ett större avdrag å sin lön än en kvinnlig lärare, även om han skulle föredraga en mindre bostad. Här-till komma de avsevärt högre avgifter en lärare har att betala för sin familjs pensionering. Tager man hänsyn till dessa båda faktorer, torde de representera skillnaden mellan tvenne lönegrader.

Den nuvarande relationen mellan manlig och kvinnlig folkskollärares lön utgör något mer än två lönegraders skillnad. Alltså innebär kommitténs förslag en försämring av relationen. Vad denna stora kår beträffar, nödgas jag böja mig för kostnadssynpunkten och föreslå en större skillnad mellan manlig och kvinnlig lärares lön än jag — med min inställning till likalönsprincipen — anser vara rättvist. Dock kan jag ej godtaga en försämring av den nuvarande relationen.

Jag får därför hemställa, att, så länge ovannämnda förhållande råder, kvinnlig folkskollärare placeras i 13 lönegraden och kvinnlig lärare vid övriga skolformer en lönegrad lägre än motsvarande manlig lärare.

Inom skolöverstyrelsen har reservationsvis framförts förslag, att folkskollärarkårens löner skulle beräknas efter ett normerat läsår av omkring 9 månader, med avdrag eller tillägg till lönen för under- eller överstigande lästid i stället för efter 34 1/2 veckors läsår.

Jag har i kommittén framkastat tanken, att man med tillämpning av denna beräkningsmetod skulle kunna tillmötesgå folkskollärarkårens framställning att bli placerad i 17 respektive 15 lönegraden. Härigenom skulle man möjligen kunna inränga fortsättningsskolan i respektive lärares ordinarie lästid. Mot detta förslag har gjorts den invändningen, att det vore riktigare att beräkna lönen efter den lästid, som vore vanligast förekommande. En undersökning av lärarnas löner för olika antal läsveckor ger vid handen, att desamma bliva ungefärligen lika stora, vare sig man väljer ovan skisserade system med placering i 17 lönegraden eller kommitténs system med placering i 15 lönegraden. Jag har därför intet yrkande att framställa i frågan.

Den i kommitténs förslag gjorda löneplaceringen av småskolläraryrinnorna är för låg i förhållande såväl till deras arbete som till deras utbildning. Däremot finner jag skolöverstyrelsens förslag om 6 lönegraden vara lämpligt avvägt. En väl kvalificerad småskolläraryrinnas arbete är av största vikt och betydelse för svenska folkets läs- och skrivkunighet, och om möjligt i än högre grad, sedan bottenskoleidén kommer i sin fulla tillämpning. I förhållande till andra befattningshavaregrupper — t. ex. kontorsbiträden och vaktmästare, för vilka såsom kompetens ej heller formellt fordras annat än folkskolebildning liksom för inträde till småskoleseminariekurs, är placeringen i 5 lönegraden även för låg. Man har här att taga hänsyn till ränta och amortering av studiekostnaderna under den 2-åriga seminarietiden.

Jag får således hemställa, att småskolläraryrinnorna placeras i 6 lönegraden och att manlig småskollärare erhåller ett tilläggsarvode av 300 kronor.

Därjämte får jag hemställa, att den icke-ordinarie personalens löner måtte utgå i relation till vad som föreslagits för de ordinarie lärarna.

Av samma skäl, som jag yrkat ett högre maximibelopp för tillsynslärare vid allmänna läroverken, får jag hemställa, att ersättningen i § 23 mom. 2 måtte utgå med högst 700 kronor.

Med den formulering, som givits åt § 23 mom. 9, synes det mig omöjligt för en kommun, som önskar anordna annan sär läsning än för svagt begåvade barn, att giva någon särskild ersättning åt den lärare, som bestrider denna undervisning, för vilken han ofta nog måst skaffa sig särskild utbildning. Möjligen föreligger också hinder för kommun att utbetala den av lärarelönekommittén föreslagna ersättningen till lärare, tillhörande småskollärarkåren, som tjänstgör vid mindre folkskola. Där emot är jag helt ense med kommittén, att kommunala lönetillägg ej må utbetalas till lärare utöver lönen för hans vanliga lärargärning.

Jag får därför hemställa, att § 23 mom. 9 måtte givas en sådan formulering, att kommun må kunna erhålla rätt att giva ersättning för sådant arbete, som ligger utanför respektive lärarekategoris vanliga tjänsteutövning.

4) Herr Nilsson.

När 1920 års lärarelönekommitté i sitt den 15 augusti 1923 avgivna förslag till löne reglering för det statliga och kommunala skolväsendet upptog det nya lönesystemet, ursprungligen avsett för kommunikationsverken men vid nämnda tidpunkt tillämpat jämväl på den allmänna civilförvaltningen och försvarsväsendet, såsom mönster och förebild och i väsentliga delar kalkerade löne regleringen för lärarnas många och långa skaror på detta moderna system, som mötts av allmän kritik och allmänt gillande, gjorde den detta icke därför, att den egentligen *ville* det eller tyckte det var bra — tvärtom passade systemet här efter kommitténs mening mycket illa — utan därför att *primo* departementschefen anbefallt saken och *secundo* kommittén tyckt sig finna, att lärarna ständigt blivit tillbakasatta i lönehänseende, och befarade, att lärarna även framdeles skulle röna samma oblida öde, därest man icke lyfte dem över i kommunikationsverkens väl smorda lönekärna och surrade dem fast där. Dessa motiv kunna för visso sägas vara i hög grad talande, vartdera på sitt sätt och sitt håll. Det första skälet, departementschefens direktiv i hans uttalande till statsrådsprotokollet, verkar visserligen avgörande men icke i och för sig tillfyllestgörande. Det andra skälet, lärarnas tillbakasatta ställning, har spelat en stor roll i agitationen för våldsamt uppblåsta lönekrav. Men det är icke riktigt. Under utredningens gång har man inom 1928 års lönekommitté vid upprepade tillfällen kunnat konstatera överbetalning av lärararbetet, överbetalning i jämförelse med de löne förmåner, som kommit andra jämförbara tjänstemannagrupper till del. Som ett allmänt omdöme, gällande i stor utsträckning om än icke längs hela linjen, kan det sägas, att lärarekåren blivit icke missgynnade utan gynnade med hänsyn till förmåner av olika slag. Och när 1928 års lönekommitté i sitt nu föreliggande förslag tillerkänt lärarna, både de statliga och de kommunala, en mycket fördelaktig löne placering, har detta väl föranletts av olika skäl och hänsyn, men en starkt bidragande och stundom utslagsgivande omständighet ha varit de överlägsna lönevillkor, som lärarna, tack vare skickliga ledare,

inflytelserika förespråkare och sin makt som massa, tidigare lyckats tillvinna sig.

Även jag godtager det nya lönesystemet för det vidsträckta verksamhetsområde, som vi här behandla, och förordar det på de grunder, som anförts i kommitténs motivering. Men till kommitténs grunder knyter jag en förhoppning av helt annat slag än den, som tröstade 1920 års lärarelönekommitté i dess mödosamma bestyr. Jag hoppas nämligen, att genom lärarnas inkoppling på det statliga lönesystemet skall det yppa sig en möjlighet att hålla eljest tygellösa pretentioner inom rimlighetens gränser.

Som en illustration till det sagda må jag till en början anföra några siffror från den läroanstalt, som är den första för oss alla och vars befattningshavare ofta fått skylta som de värst misshandlade, *småskolan*.

Småskollärarinnan på billigaste ort åtnjuter för närvarande en slutlön av 2 580 kronor.¹ Häri har då inräknats såväl det av kommittén till 300 kronor uppskattade värdet av bostad (ett rum och kök) och bränsle som ock den provisoriska avlöningsförbättring om 150 kronor, som beviljades av 1929 års riksdag såsom förskott på den stundande löneregleringen. Denna avlöning kan tyckas liten för folk med god aptit på livet, men den är ungefär lika stor som den lön, staten sedan länge består sina kvinnliga kontorsbiträden — och manliga med förresten — vilkas arbete är vida längre och tyngre, mera bundet och inte alls så intressant som arbetet med de kära barnen. Genom sin fackorganisation och dess speciella representant i kommittén har hon begärt en slutlön av 4 320 kronor — fyra femtedelar av folkskollärarinnas lön enligt 15 lönegraden — d. v. s. en löneförhöjning av ej mindre än 1 740 kronor eller rättare 1 890 kronor, om förskottet, som sig bör, inräknas här. Kommittén föreslår för småskollärarinnorna en placering i femte lönegraden, vilket för lärarinnan å billigaste ort betyder en slutlön av 2 952 kronor eller en löneförhöjning av 522 kronor och för småskollärarinnan å dyraste ort betyder en slutlön av 3 864 kronor eller en löneförhöjning av 1 074 kronor. Visserligen må det icke fördöljas, att på de dyrare orterna har kommunen genom kontanta tillägg, till mycket växlande belopp, i någon mån gottgjort dessa såväl som andra kommunalanställda lärare för dyrortstrycket, och enligt det framlagda förslaget skulle kommunerna nu betagas denna möjlighet att förbättra och välla oreda i lönesystemet. Men å andra sidan må sägas om dessa såväl som andra lärare, att de varken ha fullt dagsverke eller fullt årsverke. De äga i sina långa ferier en utomordentlig förmån, värd lika mycket som tre eller fyra löneklasser. För min del har jag, om än med någon tvekan, biträtt det av kommittén framlagda förslaget till lönereglering för småskolan.

Innan jag går över till nästa kategori, anhåller jag att något få beröra en omständighet ur det förgångna, visserligen mera kuriös än betydelsefull men dock ägnad att belysa den sak, som här avhandlas.

Vid tillkomsten av 1920 års lärarelönekommitté gav departementschefen densamma i sitt yttrande till statsrådsprotokollet även ett annat direktiv, som i kommitténs senare betänkande återgives med dessa ord:

»Det syntes departementschefen fördens skull lämpligt, att kommittén jämväl upptog — i samband med de allmänna läroverken — frågan om ny definitiv lönereglering för de kommunala läroanstalter, som reglerats vid 1918 års riksdag, — — — nämligen folk- och småskolor, kommunala

¹ Dyrtdistillägget inräknar jag här och överallt i det följande med 32 % i överensstämmelse med *nu* — tredje kvartalet 1930 — gällande författning.

mellanskolor, högre folkskolor och de s. k. landstingsseminarierna. Vad nu angivna kommunala läroanstalter beträffade, borde — — — uppmärksamhet ägnas jämväl åt frågan därom, vilken utgångspunkt med hänsyn till gällande prislägen kunde anses hava varit den normerande vid fastställandet av nu gällande ordinarie avlöningar».

Det kan synas egendomligt, att man i själva departementet svävade i ovisshet om en så fundamental sak beträffande en stor löneroglering, som genomförts två korta år tidigare. Visste man då inte vad man gjort? Och regerades det här i landet med så liten vishet — eller visshet? Saken finner sin, låt vara onöjaktiga, förklaring i den omständigheten, att 1902 års lönerogleringskommitté, som under loppet av år 1917 utarbetade det betänkande, som låg till grund för 1918 års löneroglering för undervisningsväsendet, aldrig gav skriftligt besked, hur det förhöll sig i nämnda hänseende. Det har sagts om den gamla lönerogleringskommittén, att den skrev dåliga motiveringar men goda klämningar, i motsats till 1914 års lärarlönenämnd, som skrev dåliga klämningar men goda motiveringar. Tack vare kommitténs dåliga, d. v. s. knapphändiga motivering, har man svävat i ovisshet om det prisläge, varpå 1918 års lönesatser baserades. Som gammal ledamot av 1902 års lönerogleringskommitté kan jag med bestämdhet hävda, att utgångspunkten för kommitténs förslag beträffande de kommunalanställda lärarnas avlöningar var det prisläge, som förefanns vid början av år 1917. Därför var det också kommitténs mening, att dyrtidstilllägg icke skulle utgå till dessa lärare för den prisstegring, som uppstått under världskriget före 1917, utan blott för den därefter inträdande prisstegringen, en mening, som uttryckligen biträdades av folkskolekårens adjungerade ledamot i kommittén. Därför var det likaså en given sak, att dessa lärare varken då eller senare kunde komma i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring, som, ävenledes enligt förslag av 1902 års lönerogleringskommitté, beslöts år 1919 och som avsåg att bringa upp vissa tjänstemannagrupper till 1914 års prisnivå. Under tidens lopp har det genom livlig agitation och tappert motionerande lyckats de kommunala lärarna att tillvinna sig fullt dyrtidstilllägg. Men den tillfälliga löneförbättringen har alltjämt, trots många verop och beskärnelser, uteblivit — den provisoriska avlöningsförbättringen, som medgavs 1929, har som sagt ett annat syfte, nämligen att vara ett förskott på den löneroglering, som nu förberedes.

Naturligtvis kan det gentemot mitt påstående invändas, att det gör detsamma, vad ledamöterna av gamla lönerogleringskommittén menade eller kommo överens om, det betyder ingenting, ty löneförhöjningen 1918 var dock ej större, än att den gott och väl behövde kompletteras både med fullt dyrtidstilllägg och annan förbättring. Må så vara! Det bör dock ihågkommas, att lönerogleringen 1918 långt mer än fördubblade lönerna för samtliga befattningshavare vid folk- och småskolor och lät dem förbli i okvald besittning av natura- och övriga förmåner. Löneförhöjningen var i själva verket så stor, att när underrättelsen därom nådde ut i bygderna, »blixtrade det för ögonen», som det sagts, på både lärare och lärarinnor, och de vågade knappt tro på ett så ljuvligt budskap. Och vidare bör det observeras, *dels* att de av staten reglerade lönerna för kommunalanställda lärare uttryckligen angåvos i reglementet som minimilöner, vilka kommunen hade rätt att — särskilt för utjämning av dyrorststrycket — förbättra med kontanta tilllägg, och *dels* att den obligata tjänsten icke tar dem längre tid i anspråk, än att de kunna väsentligen öka sina inkomster

genom undervisning i slöjd, i fortsättningskola, på vanlig övertid, i annan tjänst — klockare — eller annat arbete.

Efter denna utvikning, som i någon mån torde belysa på ifrågavarande område framställda lönekrav och deras tillfredsställande, övergår jag till *folkskolan*, i första hand dess lärarinnor.

Folkskolläraryninnan på billigaste ort åtnjuter för närvarande en slutlön av 3 935 kronor. Häri har då inräknats såväl det av kommittén till 480 kronor uppskattade värdet av bostad (2 rum och kök) och bränsle som ock den provisoriska avlöningsförbättring om 216 kronor, som beviljades av 1929 års riksdag såsom förskott på den stundande löne regleringen. Genom sin fackorganisation har hon begärt den 15 lönegraden för sin räkning, d. v. s. en slutlön av 5 400 kronor och alltså en löneförhöjning av 1 465 kronor eller rättare 1 681 kronor, om förskottet, som sig bör, här inräknas. Kommittén föreslår för folkskollärarynnorna den 12 lönegraden, vilket för läraryninnan å billigaste ort betyder en slutlön av 4 320 kronor eller en löneförhöjning av 601 kronor och för folkskolläraryninnan å dyraste ort betyder en slutlön av 5 568 kronor eller en löneförhöjning av 1 249 kronor, varvid det observandum, som nyss gjordes beträffande småskollärarynnor på dyrorter, givetvis gäller även folkskolan. För min del kan jag icke biträda kommitténs förslag i denna punkt utan föreslår en grad lägre eller den 11 lönegraden. Då jag gör detta, tänker jag icke på den besparing av halvannen miljon kronor, som genom en sådan lägre löne placering beredes det allmänna, utan på de jämförelser med andra befattningshavare, som vid en tillämpning av statens allmänna lönesystem bliva oundvikliga. I elvte lönegraden ha vi statens kansliskrivare. På dessa ställes det ingalunda mindre krav än på folkskollärarynnorna, vad beträffar utbildning, kunskaper, omdöme, arbetsskicklighet och ledareförmåga. Att sköta pensionsstyrelsens kassarörelse, att handhava räkenskapsväsendet i arméförvaltningens civila departement, att klarera den maskinella statistiken i riksförsäkringsanstalten eller att övervaka och leda en mängd kontorsanställda i deras skiftande bestyr, dessa arbetsuppgifter kunna ingalunda betraktas som mindre krävande än arbetet i folkskolan. Lärarynnorna anföra frånvaron av befordringsmöjligheter som ett motiv för högre lön åt sig. Kansliskrivarna ha icke större befordringsutsikter än lärarynnorna. Man säger, att den fyraåriga seminarieutbildningen ställer sig något dyrbarare än kansliskrivarnas åttaklassiga flickläroverk. Det är möjligt. Men så har läraryninnan sina långa ferier och andra fridagar, som kunna vara ej blott behagliga utan även inkomstbringande. Och härtill komma de förut påpekade möjligheterna till extra inkomster i eller på grund av läraretjänsten. Allt som allt — ett rättvist avvägande kan efter min mening icke medföra en högre placering än i 11 lönegraden. Denna grad ger på billigaste ort en slutlön av 4 080 kronor eller en förhöjning av nuvarande reglerade lön med 361 kronor och på dyraste ort en slutlön av 5 280 kronor eller en löneförhöjning av 961 kronor. Naturligtvis anses dessa löner av vederbörande som otillräckliga. Men då de mycket betrodde kansliskrivarna, som till på köpet icke nå upp till 11 gradens högsta löne klass, kunna leva på dem, borde det ej heller vara omöjligt för lärarynnorna. Och när folkskolans befattningshavare med så mycken iver begärt att få komma in på statens allmänna lönesystem, så få de också taga konsekvenserna därav.

Vad folkskollärarynarna beträffar, biträder jag kommitténs förslag att place-

ra dessa tre grader högre än lärarinnorna, även om jag gör detta på delvis andra grunder än kommitténs.

Folkskolläraren på billigaste ort åtnjuter f. n. en slutlön av 4 817 kronor. Häri har då inräknats såväl det av kommittén till 660 kronor uppskattade värdet av bostad (3 rum och kök) och bränsle som ock den provisoriska avlöningsförbättring om 258 kronor, som beviljades av 1929 års riksdag såsom förskott på den stundande löneregleringen. Genom sin fackorganisation har han begärt den 17 lönegraden, d. v. s. en slutlön av 6 120 kronor och alltså en löneförhöjning av 1 303 kronor eller rättare 1 561 kronor, om förskottet, som sig bör, här inräknas. Kommittén föreslår för folkskollärarna den 15 lönegraden, vilket för läraren på billigaste ort betyder en slutlön av 5 400 kronor eller en löneförhöjning av 841 kronor och på dyraste ort en slutlön av 6 936 kronor eller en löneförhöjning av 1 537 kronor. För min del kan jag med min utgångspunkt från lärarinnornas 11 lönegrad icke komma med de manliga kamraterna högre än till den 14, tre grader högre än de förra. Den fjortonde graden ger på billigaste ort en slutlön av 5 040 kronor eller en förhöjning av nuvarande lön med 481 kronor och på dyraste ort en slutlön av 6 480 kronor eller en löneförhöjning av 1 081 kronor. Även detta är naturligtvis i vederbörandes ögon fullkomligt otillräckligt. Och jag medger, att efter de kolossala löneförbättringar, som beviljades av 1918 års riksdag, te sig dessa ökningar mycket futtiga. Och futtiga te sig även de av kommittén föreslagna ökningarna, om man ser dessa mot den lysande bakgrunden från 1918. Men jämför man dem med de gracer, som staten eljest består vid sina lönerogleringar, te de sig nästan imponerande. Härtill komma de goda extra inkomsterna och de långa ferierna, som i själva verket föra dessa befattningshavare fram till deras längtans närmaste mål, den sjuttonde lönegraden. Och härtill kommer vidare, därest mitt i särskilt yttrande till kommitténs första betänkande framlagda förslag vinner nådigt beaktande, för folk- och småskolans befattningshavare den extra lönegrad, som behovsprincipens tillämpande på lönesystemet skänker åt familjeförsörjare. För dessas vidkommande sammanfaller således i lönehänseende mitt förslag med kommitténs. Men givetvis blir mitt förslag i dess helhet väsentligen billigare, då det håller åtskilliga tusental ensamförsörjare kvar i en lägre lönegrad.

Jag övergår nu till befattningshavare vid *de allmänna läroverken*, adjunkter och lektorer.

Vid föregående lönerogleringar hava läroverksadjunkterna i lönehänseende jämförts med gamla första normalgradens tjänstemän (notarier, revisorer, statsgeodeter o. s. v.) och lektorerna med andra normalgradens tjänstemän (sekreterare m. fl.). Vid den senaste stora lärarlönerogleringen, år 1918, fullföljdes denna tanke på det sättet, att den avlöning, som tillkom en i Stockholm stationerad andra normalgradens tjänsteman — 5 400 kronor i lön och tjänstgöringspenningar samt 400 kronor i ortstillägg jämte två ålderstillägg om 500 kronor vardera efter fem och tio år — tillerkändes samtliga lektorer, var de än voro stationerade, och att den avlöning, som tillkom en i Stockholm stationerad första normalgradens tjänsteman — 3 700 kronor i lön och tjänstgöringspenningar samt 300 kronor i ortstillägg jämte tre ålderstillägg om 500 kronor — förhöjd med 300 kronor, tillerkändes samtliga adjunkter över hela riket. Härigenom kom adjunktens slutlön, 5 800 kronor, att sammanfalla med lektors begynnelselön, en relation, som direkt åsyftades såsom den lämpliga. Där emot var det varken lönerogleringskommitténs eller regeringens avsikt,

att dessa läroverkslärare skulle komma i åtnjutande av den tillfälliga löneförbättring, som efter kungl. proposition beslöts av 1919 års riksdag och som för andra normalgraden belöpte sig till 1 000 kronor och för första normalgraden till 900 kronor. På enskild motion tillerkändes icke desto mindre även lektorer och adjunkter dylik löneförbättring, dock, med hänsyn till de i samtliga dessa lärares avlöningar inräknade ortstilläggen om respektive 400 och 300 kronor, minskad med motsvarande belopp. Den sålunda beviljade tillfälliga löneförbättringen, 600 kronor över lag, blev emellertid senare något förhöjd och då en smula differentierad efter dyrtort. Året efter den stora lärarlöneregleringen kom så kommunikationsverkens nya lönesystem. Två år därefter vann detta system tillämpning på den allmänna civilförvaltningen, varvid första normalgradens tjänstemän hänfördes till den 21 och andra normalgradens tjänstemän till den 24 lönegraden. När det nu gäller att företaga samma operation på förevarande område, torde adjunkter och lektorer liksom tidigare böra placeras något högre på löneskalan än dessa tjänstemannagrupper, med vilka de blivit jämförda, vadan jag hemställer, att läroverksadjunkterna måtte hänföras till den 22 lönegraden och lektorerna icke till den 25 utan till den 26 lönegraden, alldenstund vissa med byråchefsuppgifter betrodda sekreterare som ock de vetenskapliga andragradstjänstemännen, statsgeologer och andra, blivit löneplacerade i sistnämnda grad, den tjugusjätte. Jag avviker alltså här från kommitténs förslag, som upphöjer adjunkterna till den 23 och lektorerna till den 27 lönegraden. Att de förra begärt för sin räkning den 24 och de senare den 28 lönegraden, d. v. s. en förhöjning av adjunkts slutlön å dyraste ort med 2 304 kronor och lektors slutlön med 3 204 kronor, antecknar jag blott som ett vittnesbörd om att icke heller den akademiska bildningen skyddar mot överdåd i lönepretentioner.

Det nu av mig framställda förslaget medför visserligen den olägenheten, att adjunkt på billigaste och nästbilligaste ort får vidkännas någon minskning i nuvarande löneinkomst. Men denna olägenhet gör sig ofta kännbar, när det gäller att överföra en kår, som förut icke varit dyrtortsgrupperad, på det nya systemet, där lönebeloppen blivit så skarpt differentierade efter dyrtort. Härtill kommer, att efter mitt fullständiga förslag skulle de adjunkter, som äro familjeförsörjare, komma i åtnjutande av en extra lönegrad, varigenom alltså dessa icke bliva sämre ställda än enligt kommitténs förslag.

Lektorerna åter bliva fullt gottgjorda med den 26 lönegraden, där vetenskapsmän i mängd höra hemma. Då kommittén hänför lektorerna till den 27, har detta skett av respekt för deras akademiska doktorsgrad eller kanske rättare av hänsyn till den stundom förekommande rekryteringssvårighet, som de högre kompetenskraven föranlett. Härtill må anmärkas, att staten har i sin tjänst en mängd filosofie doktorer i lägre lönegrader, både den 24 och 21 och andra — även bland adjunkterna har det förekommit många med den akademiska lagern, och åtskilliga finnas där än. Och 50 % av lektorstjänsterna skötas med gott resultat av adjunkter. Men lektorstjänsten är den enda, för vilken det författningsmässigt fordras doktorsgrad? Det är möjligt. Låt oss då något minska på det kompetenskravet. Det bör räcka med licentiatexamen för lektorstjänsten. Därigenom inbesparas ett studieår och många fåfängliga doktorsavhandlingar, som kosta stora pengar och tynga lumpmarknaden. De verkliga vetenskapsmännen bland våra lektorer skaffa sig nog sin doktorsgrad i alla fall. Och man

har sett även licentiater — ja t. o. m. simpla kandidater — som bedrivit ett vackert arbete av vetenskaplig halt.

De avvikelser från kommitténs förslag, som jag nu förordat, föranleda givetvis ändringar i löneplaceringen även för andra tjänstegrupper, både statliga och kommunala. Summariskt hemställer jag, att samtliga tjänstegrupper — med nedan uppräknade undantag — måtte sänkas en lönegrad under de i kommitténs tvenne tjänsteförteckningar angivna lönegraderna, när de alla i kommitténs förslag blivit reglerade i förhållande till varandra och således även i förhållande till adjunkt, folkskollärare och folkskollärarynna, som enligt förslaget härövan nerflyttas med just *en* lönegrad. Undantagen i den statliga tjänsteförteckningen, nämnda i den ordning vederbörande tjänster där förekomma, äro följande: rektor, förste vaktmästare, vaktmästare, övningsskollärare, lärare i trädgårds-skötsel, laboratorievaktmästare, maskinist, arbetslärare, husmoder, kansli-biträde, översköterska, folkskolinspektör, yrkeslärare, eldare och instruktionssmed; och i den kommunala tjänsteförteckningen äro undantagen dessa: lärare vid småskola och mindre folkskola, rektor samt folkhögskoleföreståndare. Möjligen borde ett eller annat undantag göras härutöver, men det må överlåtas åt den fackliga sakkunskapen. Någon särskild motivering för de här gjorda undantagen torde ej vara erforderlig. Dels ligga motiven i öppen dag, dels kunna de utläsas ur kommitténs framställning och dels bero de på erinringar av vederbörande myndighet.

Redan ett par gånger har jag härövan erinrat om det yrkande, som jag gjort i mitt särskilda yttrande till kommitténs första betänkande, nämligen att en förmånligare löneställning måtte beredas åt familjeförsörjaren än åt ensamförsörjaren. Jag gör nu samma yrkande i fråga om undervisningsväsendet, det kommunala såväl som det statliga: att envar befattningshavare, i någon av de 22 lägsta lönegraderna, som är eller varit gift och har eller haft barn att försörja, skall avlönas en lönegrad högre än den lönegrad, till vilken vederbörande tjänst blivit hänförd i tjänsteförteckningen. I sammanhang därmed har jag godtagit kommitténs förslag att slopa barntilläggen, varom stadgas i dyrtidsförfattningen, som ock det för kvinnor i nyreglerade verk gällande förbudet att tillgodogöra sig högsta löneklassen i innehavande lönegrad.

Det var emellertid min förhoppning att med sådan tillämpning av behovsprincipen kunna i övrigt hävda principen om lika lön för man och kvinna i samma befattning och låta denna likalöneprincip komma till sin rätt inom undervisningsväsendet, åtminstone det statliga, på samma sätt och i samma utsträckning som den redan kommit inom allmänna civiltjänstverken. Men dess värre synes det vara omöjligt att för närvarande infria denna förhoppning. Det har behagat den allsvåldiga kommittémajoriteten att i anslutning till nu rådande förhållanden bygga upp ett system, som i detta hänseende är svårt att bryta — trots dess svagheter. Det starka systemets svaghet visar sig bjärtast i fråga om topplönerna. Beträffande rektorerna går det kanske för sig att skäligen ställa de kvinnliga i lägre lönegrad än de manliga, ty då i motiveringen för rektors höga löneställning ingår en viss hänsyn till den ekonomiskt känbara representationsplikt, som en rektor, enligt uppgift, icke kan undandraga sig, så torde en kvinnlig rektors representationskostnad än så länge väga ganska lätt i jämförelse med en manlig rektors. Men varför skall en kvinnlig lektor avlönas lägre än en manlig eller en kvinn-

lig adjunkt lägre än en manlig, då den kvinnliga hospitalsläkaren får samma lön som den manlige, den kvinnliga kassören och bokhållaren samma lön som mannen i samma befattning o. s. v. Det finns intet godtagbart skäl för denna inkonsekvens. Sätillvida vore det också ingen konst att här skipa logisk rättvisa. Helst som de kvinnliga rektorerna, lektorerna och adjunkterna äro så få, att det inte skulle kännas ekonomiskt. Men angripa vi problemet nerifrån, ställer det sig vida svårare, både ekonomiskt och logiskt. Det är omöjligt att nu föra upp folkskollärarinnorna till lika lön med folkskollärarna. Det skulle ställa sig för dyrbart, det skulle kosta miljoner, det skulle ej heller vara fullt rättvist, ty om så skedde, skulle på grund av de olika bostadsavdragen lärarinnan få större behållen kontantavlönning än läraren, och slutligen ha folkskollärarinnorna själva medgivit en viss skillnad i lön till de manliga kamraternas förmån. Detta offer av kvinnorna kunna vi icke förkasta utan måste med tacksamhet acceptera detsamma. Men på samma gång måste jag konstatera, att detta ståndpunktstagande i fråga om folkskolans lärare och lärarinnor medför konsekvenser uppåt längs hela eller nästan hela linjen. Skiljer man i lön mellan folkskolans manliga och kvinnliga lärare, måste man göra detsamma i fråga om högre folkskolans och kommunala realskolans ämneslärare och med ännu större nödvändighet i fråga om de manliga och kvinnliga övningsskollärarna. Men därmed ha vi kommit över i det statliga undervisningsväsendet. Övningsskollärarna, vilka kommittén såväl som jag placerat fyra lönegrader över folkskolans lärare, äro icke kommunalanställda, fastän de undervisa i folkskola, utan statsanställda, de tillhöra seminarierna — och därmed visar det sig ogörligt att mellan det kommunala skolväsendet å ena sidan och det statliga å andra sidan draga den gräns, som kunde bereda möjlighet att på de statsanställda lärarna tillämpa likalönsprincipen. I detta tvångsläge måste jag godtaga kommitténs grunder för lönesättningen, och förhoppningen om en mera tillfredsställande anordning får skjutas på framtiden. Därest emellertid statsmakterna skulle acceptera kommitténs förslag om den 12 lönegraden för folkskollärarinnorna, bleve det möjligt att minska avståndet mellan manlig och kvinnlig folkskollärarelön från tre till två lönegrader och därmed också möjligt att företaga en motsvarande minskning av skillnaden mellan manlig och kvinnlig lärarelön i allmänhet. Detta innebure ett aktningvärt steg fram emot den eftersträfvade jämlikheten. Här vill jag nu endast konstatera, att den olikhet i lön mellan man och kvinna i samma befattning, som med rättfram öppenhet urgeras av kommittén och som på sitt sätt utgör ett offer åt behovsprincipen, icke ställer sig hindrande i vägen för *den* tillämpning av behovsprincipen, som jag förfäktar, en något bättre löneställning åt familjeförsörjaren än åt ensamförsörjaren — den gör det så mycket mindre, som vi även inom allmänna civilförvaltningen ha kvar rester av det gamla betraktelsesättet, i det att inom den statliga sinnessjukvården skötare blivit hänförd till den 6 lönegraden men sköterska till den 3, överskötare till den 8 men översköterska till den 6, vidare inom fångvården vaktkonstapel till den 6 men vaktfru till den 1, och — märk väl — vid gymnastiska centralinstitutet, där lärare haver undfått den 21 lönegraden men lärarinnan endast den 18.

I övrigt anhåller jag, att de yrkanden, som jag gjort i mitt särskilda yttrande till kommitténs första betänkande, måtte i tillämpliga delar få gälla även här.

5) Herr Reinwall.

Vid behandling inom lönekommittén av frågan om lönereglering för undervisningsväsendets befattningshavare har jag icke kunnat undgå ett efter hand allt mera stadgat intryck av att det knappast kan vara lämpligt att söka på detta område införa ett lönesystem av samma slag som det vid kommunikationsverken och vissa delar av den allmänna civilförvaltningen tillämpade. Förhållandena inom undervisningsväsendet äro ju i väsentliga delar helt annorlunda än inom den övriga civila förvaltningen, och en tillämpning vid undervisningsväsendet av förenämnda lönesystem synes mig därför föranleda allt för många och betydelsefulla avvikelser.

Vad som i första rummet skiljer undervisningsväsendet från kommunikationsverken och flertalet av statens övriga civila verk, är dess korta, i allmänhet till omkring blott åtta månader begränsade arbetsår och därpå grundade nuvarande avlöningsförhållanden, med rätt för lärarpersonalen att erhålla ökad lön, då arbetsåret i vissa fall utsträcker öfver den normala tiden, samt icke ordinarie personalens avlöande per läsår i stället för per kalenderår, ävensom där rådande utvecklade system med ordinarie befattningar, vilka icke giva innehavaren full sysselsättning och utkomst utan föranleda till att en och samme befattningshavare ej sällan innehar mer än en befattning eller såsom så kallad timlärare åtnjuta inkomst vid sidan av innehavd ordinarie befattning. Härtill kommer, att lärare i visa fall — om också undantagsvis — kunna vara tillförsäkrade inkomst av donation, vilken inkomst anses icke kunna frångämmas dem eller tagas hänsyn till vid avlöningens bestämmande. Någon avveckling av i tjänsten förekommande extra inkomster — såsom eljest i allmänhet skett vid nyregleringar under senare tid — skall enligt förslaget icke heller företagas för undervisningsväsendets vidkommande.

Att under sådana förutsättningar kunna åstadkomma en med hänsyn till andra befattningshavare riktig inplacering av lärarpersonalen å löneskalan synes mig erbjuda nästan oöverstigliga svårigheter. En med hänsyn blott till utbildning och kvalifikationer till synes riktig inplacering förefaller fullständigt orimlig, om man tager i betraktande, att den inplacerade läraren för samma lön är skyldig att tjänstgöra blott omkring åtta månader, under det att andra i lönegraden placerade befattningshavare hava omkring elva månaders årlig tjänstgöringsskyldighet. Inplaceringen försvåras även i många fall av vissa lärares redan nu uppnådda löneställning.

Det synes mig, att en lönereglering vid undervisningsväsendet i sina väsentligaste delar borde byggas upp på det avlöningssystem, som där utvecklats, och icke inriktas på något för detsamma främmande och svårtillämpligt system.

Då jag emellertid, på grund av det därmed förenade arbetets omfattning och krävande art, icke sett mig i stånd att framlägga något på grundval av undervisningsväsendets nuvarande lönesystem utarbetat särskilt förslag, har jag funnit mig böra — om ock med tvekan — ansluta mig till majoritetens förslag.

6) Herr Sjöwall.

En av kommitténs huvuduppgifter har varit att förbereda och föreslå lönereglering för de olika lärarekärerna. Dels i betraktande därav, att dessa stora befattningshavaregrupper's löneförhållanden ännu icke ord-

nats i överensstämmelse med övriga tjänstemäns, dels med hänsyn till den alldeles särskilda betydelse, som uppfostrarens gärning har inom samhällslivet, torde denna kommitténs arbetsuppgift kunna betraktas såsom synnerligen viktig.

Endast två företrädare hava undervisningsväsendets många och skiftande former haft inom kommittén. Därtill har kommit, att dessa lärare visserligen kunna säga sig besitta erfarenhet om vissa skolformer men icke om alla. På flera områden hava kommitténs beslut och förslag kommit att grunda sig enbart på lärarelönekommitténs utredningar. I några fall hava dels vissa för en frågas bedömande nödiga synpunkter icke kommit med till övervägande, dels och detta särskilt på områden, där problem av organisatorisk art icke tillräckligt kunnat beaktas, på vissa frågor influerande omständigheter icke så fullständigt hunnit utredas, att de blivit behandlade med den allsidighet, som varit önskvärd.

Då jag nu i olika avseenden reserverar mig mot kommittémajoritetens förslag, nödgas jag erkänna, att jag icke kunnat hinna eller av olika anledningar icke haft förutsättningar att undersöka varje detalj. Särskilt är det mig angeläget att betona, att jag icke sällan nödgats bortse från organisationsdetaljer, vilka, om än var och en viktig för den eller den undervisningsväsendets gren eller befattningshavargrupp, dock måst stå tillbaka för huvudfrågorna, de större grupperna eller de av mig såsom viktigast ansedda undervisningsintressena.

Jag nödgas även konstatera, att löneroglering för lärarekåren kommit att förberedas och föreslås under i ett avseende ogynnsamma förhållanden. Övriga grupper befattningshavare inom vårt offentliga liv hava i allmänhet fått sina avlöningsförmåner ordnade grupp för grupp, kår för kår. Skolans talrika lärarepersonal har kommit att få sina lönefrågor insatta i ett sådant sammanhang, att en skarpt ensidig, budgetär synpunkt lagts på dem. Därvid har i viss mån undanskymts den vikt uppfostrarkallet har, rättmätigheten, ja nödvändigheten av att detta kalls utöfvare i jämförelse med andra samhällets funktionärer icke ställas för lågt, icke snävt och blott rent lönetekniskt jämföras med andra tjänstemän.

I allmänhet har jag vid mina yrkanden följt överstyrelsen, ehuru jag i en del avseenden kommit till annan ståndpunkt, huvudsakligen därför, att under tiden efter dess förslags avgivande omfattande och djupt ingripande organisationsändringar beträffande undervisningsväsendet trätt i kraft eller nu förberedas.

I de flesta fall har jag vid förslag om löneplacering haft som utgångspunkt, dels att intet inom skola och i fråga om dess ställning till samhällets övriga funktioner motiverar lönesänkning för någon grupp befattningshavare, alltså icke heller för några inom lägsta ortsgrupp, dels att riksdagen med sin begäran om åtgärder för förbättrade löneförhållanden för undervisningsväsendets befattningshavare icke kan hava åsyftat motsatsen.

Tilläggas bör, att jag dock i åtskilliga fall ansett mig icke kunna avvika från den gamla regeln, att det bästa icke får vara fiende till det goda.

Avlöningsreglementet 16 § 2 mom.

Inom kommittén har jag yrkat, att tjänsteman skulle kunna erhålla tjänstledighet mot B-avdrag för idkande av studier eller bedrivande av arbete, som prövas vara av betydelse för verket eller för tjänstemannens

kompetens för viss uppgift eller befattning inom verket, under högst *sex månader*. Då detta yrkande icke vunnit bifall, hade i tilläggsbestämmelser för det statliga undervisningsväsendet bort inflyta ett stadgande, som möjliggjort sådan tjänstledighet för lärare under åtminstone full termin. Utan svårighet inses, att den föreslagna tiden, tre månader, kan leda till brytande av undervisningens kontinuitet på ett för skolans arbete skadligt sätt. Till förebyggande av dylik menlig konsekvens för undervisningen — samt även det vetenskapliga forskningsarbetet — bör bestämmelsen på nämnt sätt ändras.

Om kommunala tillägg utöver lön.

Kommittén har föreslagit, att tillägg från kommun eller annan samfällighet till lärarelöner skola förbjudas. Den tankegång, som ligger bakom detta ställningstagande till en fråga, som särskilt för kommunalt anställda lärare och än mera för kommuner, som genom lönetillägg vilja uppmuntra och visa månhet om sina skolor, är av en viss betydelse, kan jag icke dela.

Det kan icke vara ett samhällsintresse, icke ett statsintresse att för vinnande av uniformitet i fråga om avlöningsbestämmelser lägga hinder i vägen för vad som kan främja växt och utveckling av undervisningsinstitutioner, vilka gagna allmänt väl. Genmälet, att de goda lärarna icke försvinna utan träda i andra skolors, alltså i andra samhälleliga institutioners tjänst, torde kunna bemötas därmed, att det i själva verket i stället blir så, att det antal av bättre platser eller, som man även kan uttrycka det, av befordringsmöjligheter, som förut funnits, minskas; ett eggelse- och tävlingsmoment försvinner; följden blir nivellerung — nedåt.

Att jag icke är ensam om min mening om lämpligheten av att kommun får behålla sin rätt i förevarande avseende, visar bland annat hr Helgers reservation till lärarelönekommitténs betänkande, sid. 326. Vilken syn lärarelönekommittén i juridiskt avseende hade på frågan, kan utläsas i orden: »Då emellertid de lärare, varom nu är fråga, äro kommunala tjänstemän, har det icke syntts vara möjligt att genom ett avlöningsreglemente av det slag som det föreliggande betaga vederbörande kommunala myndigheter deras rätt att besluta i nu förevarande hänseende.»

Det bör även ihåggkommas, att skolöverstyrelsen ansett, att kommuns självbestämmelserätt icke bör i detta avseende inskränkas. I överstyrelsens yttrande sägs härom: »Den i § 29 mom. 2 innefattade bestämmelsen synes i betraktande av den kommunerna i dylika fall tillkommande självbestämmelserätten vara överflödig och därför böra utgå.»

Bortser man från sakens formella sidor och anlägger rent praktiska synpunkter, torde frågan ligga till på följande sätt.

Landet omfattar ungefär 2 500 kommuner. De flesta äro landsbygdskommuner. Ungefär 19 % av dessa senare giva kommunala tillägg, alltså blott en ringa del; där tillägg lämnas, äro de vanligen så obetydliga, att de icke spela någon nämnvärd roll; i intill städer liggande kommuner äro tilläggen i vissa fall av större betydelse, men fallen äro procentuellt sett få. Städer och stadsliknande samhällen giva merendels tillägg, men dessa äro i de flesta fall betingade av speciella dyrorätsförhållanden eller, vilket torde vara det vanligaste, av kommuns särskilda omvårdnad om sina skolor. — Vad här sagts, gäller folk- och småskolornas personal.

I många fall äro tilläggen lämnade på det villkoret, att de skola upphöra att utgå, så snart en statlig lönereglering ändrar förutsättningarna för lärareavlönarna.

Det torde med visshet kunna sägas, att under alla omständigheter komma så gott som alla kommunala tillägg att indragas i sammanhang med en lönerегlerings ikraftträdande. I allmänhet endast i de fall, då i anställningsvillkoren dylika tillägg ingått, komma de att kvarstå; men så måste under alla förhållanden ske, liksom det i vissa andra fall kan bli nödvändigt eller skäligt att genom övergångsbestämmelser tillförsäkra vissa nuvarande tjänst innehavare nu utgående förmåner av ena eller andra slaget. Detta har intet med den principiella sidan av frågan att skaffa.

Till den hör även något annat, som åtminstone en skolman icke kan förbise: det är behovet för kommun att tillse, att dess institutioner för fostran och undervisning motsvara de krav, som de lokala förhållandena betinga. Att t. ex. en sådan kommunal skolform som den tekniska högre folkskolan skulle hämmas i behövlig utveckling av en löneteknisk detalj, torde icke vara förenligt med tidens i övrigt praktiska inriktning.

Enär intet hinder bör eller kan läggas för en kommun att bestämma löner för sina tjänstemän, komma efter ett förbud för kommunala tillägg till lärare de kommunalt anställda lärarna i en egendomlig undantagsställning i förhållande till kommunens andra tjänstemän. Göteborg t. ex. har så sent som hösten 1929 reglerat lönerna för alla sina tjänstemän, inklusive lärarna. Statsbidragen ha därav icke rönt någon inverkan, staten har ingenting förlorat. Att så icke skulle kunna ske, icke vara lika lämpligt hädanefter som hittills, torde icke kunna bevisas.

Kommittén har ägnat synnerlig uppmärksamhet åt frågan om ett annat lönesystem för kommunalt anställda lärare. Om detta hade kommit att föreslås, skulle icke, så tänktes det, förbud för kommunala tillägg föreslagits. Avlöningsförmånerna enligt det systemet hade icke tänkts mindre än de, som nu förordats. Man kan icke undertrycka förvåning över att en etikett kan ha en så kraftig verkan. I sak äro förhållandena desamma, x kronor i lön; men om dessa kronor, givna av samme arbetsgivare, hållas i vänstra handen, får eventuellt något däröver icke framsträckas med den högra; ligga däremot pengarna i högra handen, kan något tilläggas i den vänstra.

Vad kommer att ske, om det får vara som nu? Alla lönetillägg slopas, utom där de behövas. Dit vill jag, och därför anser jag, att kommittén *icke* hade bort föreslå, att rätt för kommun att lämna tillägg utöver lönen skall upphöra.

Utsträckning av undervisningstiden.

Lärarelönekommittén framställde intet positivt förslag om utsträckning av undervisningstiden; den endast hemställde, att vid förslag om lönerегlering den hänsyn måtte tagas till i utredningen berörda förhållanden, som Kungl. Maj:t kunde finna skälig.

Inom 1928 års lönekommitté har man gått längre, vilket i betydande mån berott på skolöverstyrelsens ställningstagande. Utan att ingå på frågan, hurvida i alla avseenden överstyrelsens ståndpunkt var riktig år 1923, vill jag framhålla, att något har hänt sedan nämnda år. Jag åsyftar statsmakternas beslut om omorganisation av våra läroverk. Mitt yrkande har gått och går ut på att sådan hänsyn borde tagas till denna omorganisation, att skolans myndigheter finge först säga sitt ord, med anledning av den nyinträdda situationen, innan i samband med ett lönerегleringsförslag en tjänstgöringsökning ifrågasattes.

Så mycket är för mig alldeles klart, att man icke utan vidare kan följa de gamla linjerna. Särskilt i fråga om gymnasiet äro de nu erforderliga anordningarna beträffande skolarbetets läggning både organisatoriskt och pedagogiskt så djupt ingripande, att endast sakkunskap kan helt bemästra spörsmålet. Detsamma gäller realskolan, som flerstädes fått helt ny gestaltning.

Ändrade bestämmelser om tjänstgöringstid äro möjligen erforderliga; det är dock icke a priori säkert, att de endast böra tillfredsställa sparsamhetssträvanden — möjligen är här det goda fiende till det bästa, vilket är skolarbetets rationella växt och utveckling: löneteknik bör för skolans folk anpassas efter skolans liv; ett tvärtom kan förstöra, vad riksdagen avsett med den nya skolorganisationen.

Jag behöver icke upprepa, vad i lärarelönekommitténs betänkande anförts om och mot utsträckning av undervisningstiden; jag endast erinrar därom och om det kompromissförslag, som tidigare framkommit. Bäst är det formulerat i orden: »Skulle dock, trots allt, en utsträckning ifrågasättas, bör den — — —, för att icke få alltför genomgående menliga verkningar, åvägabringas blott genom någon höjning av stadgat maximum — — —, icke jämväl genom höjning av minimum.»

Detta är även min mening. För mig ter det sig, som om i samband med en eventuell ändring av bestämmelserna om tjänstgöringstid en verklig översyn av själva systemet behöfde åvägabringas. Här är icke platsen att ingående behandla de olika sidor, som frågan har; antydast må endast några.

Med inträdda krav på specialisering hava ettämnestjänster blivit och komma att bliva vanliga. Lärare i ett skrivämne, framför allt modersmålet, kunna icke, om det skall bliva någon mening och effekt med tjänsten, belastas med så stort antal skrivlag, som 21 timmars eller 19 timmars tjänstgöringsskyldighet innebär. Innehåller tjänsten två skrivämnen, t. ex. modersmålet och tyska, är förhållandet i huvudsak detsamma. Det måste anses som en bjudande nödvändighet, att administrativ stelhet och löneteknisk småsyn på denna punkt vika för sunna förnuftets reagens. Latituden mellan minimum och maximum måste vidgas — åtminstone inom gymnasiet. Sagt är, att nuvarande minimum i vissa fall är för högt; slutsatsen ger sig själv.

Universitetsmännen klaga, att ämneskombinationerna i magisterexamen bliva allt mera ensidiga. Allt flera blivande läroverkslärare måste i sina examina medtaga ämnen, som kvalificera för tjänster i modersmålet, Universitetsstudiet förryckes. En av orsakerna härtill äro olyckliga bestämmelser i läroverksstadgan om tjänstgöringsskyldigheten. Dessa borde så formuleras, att lärare i modersmålstjänster kunde i full utsträckning användas i tjänstens ämne; nu är det ofta omöjligt.

Pekas kunde på förhållandet i t. ex. Finland i detta avseende. Där tillämpas en ordning, som innebär klara grunder för uppskatningen av hemarbetet. Dylik anordning borde tagas i övervägande vid myndigheternas prövning av frågan.

Så hava vi provårsläroverken. Lärarelönekommittén ansåg ökning av tjänstgöringsskyldighet vid dessa icke böra ifrågasättas; skolöverstyrelsen delade icke denna uppfattning.

Har något hänt i fråga om provårsinstitutionen? Kanske icke. Men kanske något borde hända. Voré det icke lämpligt att föra lärareutbild-

ningen upp på det plan, där den bör stå, att göra provårsinstitutionen till det obligatoriska utbildningsinstitut för lärareverksamhet, som den väl är avsedd att vara. Nu är den ett ogräsrödjande på en självsådd åker: först skola magistrarna ut som lärare, sen skola de gå provår, först vara lärare, sedan utbildas till lärare. I detta sammanhang bör jag icke skissera en plan för provåret; men jag bör fordra, att vissa förutsättningar för lärareutbildningsinstitutets rationalisering skapas och att de, som finnas, icke förstöras. Lärarna, handledarna, vid provårsläroverken böra sättas i stånd att i vår av ständigt växande lärostoff fyllda tid följa med utvecklingen, att taga del av de pedagogiska rörelser, som, på gott eller ont, ge sig till känna. Öka icke dessa lärares skyldighet att sitta i katedern, öka fastmera deras möjlighet att förbli *ledare* i arbetet inom våra läroverk.

Bestämt yrkar jag, att undervisningsskyldigheten för provårsläroverkens lärare icke ökas.

Av lärarelönekommitténs utredning om tjänstgöringstiden framgår, att en utsträckning av undervisningsskyldigheten skulle få katastrofala följder för den nuvarande uppsättningen extralärare. »Genom en ökning av de ordinarie ämneslärares tjänstgöring med 1 timme per vecka skulle en inbesparing kunna ske av omkring 40 extralärare och — — — 128 000 kronor.» Sannolikt skulle än flera extralärare lösgöras på grund därav, att deras tjänstgöringsskyldighet skall anpassas efter de ordinaries, och följaktligen komme kvarstående extra lärare att med sin tjänstgöringsökning även åstadkomma »inbesparing» av f. d. kolleger. Det är att hoppas, att ovan citerade kalla formel för besparings vinnande icke kommer att av statsmakterna allt för bryskt tillämpas vid eventuellt ikraftträdande. Övergångsanordningar, som möjliggöra humana hänsyn tillgodo-seende, äro av nöden.

Adjunkter.

Genom 1918 års löneroglering erhöles adjunkterna lön, som med 600 kronor översteg lönen för en första grads tjänsteman. I propositionen fastslogs uttryckligen, att lärarelönernas relation till normalgradstjänstemännens åvägabragts utan hänsyn till ortstillägg; därom vittna otvetydigt propositionens uttryck »bortsett från ortstilläggen» och »frånräknat ortstillägg» m. fl. Denna relation rubbades i och med att tillfällig löneförbättring undanhölls adjunkterna, då sådan beviljades vissa befattningshavare inom den civila statsförvaltningen.

Mot detta förfaringsätt anfördes i en reservation till yttrande från 1902 års lönerogleringskommitté angående frågan om tillfällig löneförbättring: — — — »Nu skulle dessa lärare åter tillbakasättas och avlönas sämre än de ämbetsmän, med vilka de — — — blivit jämförda.» — — — »Visserligen är det sant, att lektors- och adjunktstjänsterna vid 1918 års riksdag nyreglerades efter andra grunder än dem, som följts vid de äldre staternas fastställande. Men detsamma kan sägas om åtskilliga andra tjänster, t. ex. expeditionssekreterarna och vissa tjänstemän i statistiska centralbyrån, kartverket, kontrollstyrelsen och fiskeriedministrationsen, statskonsulenterna o. s. v., och dock hava dessa medtagits i kommitténs förslag. Och än en gång må jag betona, att de nya grunder, efter vilka läroverkslärarna nyss fingo sina avlöningsförhållanden reglerade, voro de gamla från 1907. Ej heller kan väl den omständigheten, att läroverks-

lärarna fått vänta längre än t. ex. universitetslärarna på en lönerogering efter 1907 års principer, motivera, att de senare upptagas, men de förra kvarlåtas.»

I överensstämmelse med denna ståndpunkt väcktes av herr A. Nilsson jämte 64 andrakammarledamöter och av 44 förstakammarledamöter motioner vid 1919 års riksdag för lärarnas delaktighet i den tillfälliga löneförbättringen.

Dåvarande chefen för ecklesistikdepartementet hade reserverat sig för löneförbättring även åt läroverkens lärare.

Inom 1919 års statsutskott reserverade sig 9 ledamöter till förmån för ett förslag om 600 kronors tillfällig löneförbättring för lektorer och adjunkter. Riksdagen beslöt i enlighet härmed samt anbefalldes ny utredning beträffande framtida omfattning av lärarnas tillfälliga löneförbättring.

För lärarnas delaktighet i denna löneförbättring med fulla belopp, 1000 kronor för lektor och 900 kronor för adjunkt, motionerades vid 1920 års riksdag av 32 ledamöter i första kammaren och 41 i andra. Statsutskottet avstyrkte, mot 10 reservanter. Reservationen bifölls i första kammaren med 58 röster mot 33 och samlade i andra kammaren 75 röster mot 77; i gemensam votering blevo rösterna för reservationen 170, mot 182.

I propositioner till 1921 och 1922 års riksdagar för det gamla beloppet, 600 kronor, reserverade sig ecklesiastikministrarna för beloppen 1000 respektive 900 kronor. Först år 1925 kom emellertid en viss justering av lärarnas tillfälliga löneförbättring till stånd, i det de då erhöilo fulla förbättringsbelopp å E-, F- och G-orter men reducerade belopp å lägre orter.

Den kungliga propositionen till 1925 års riksdag innehåller följande uttalande om lärarnas tillfälliga löneförbättring: »Emellertid blev som bekant denna fråga vid behandlingen inom riksdagen sammankopplad med frågan om ortstillägg för lärarepersonalen å ena sidan och för övriga befattningshavare inom den civila statsförvaltningen å den andra. Följden härav blev, att den åt lärarna beviljade löneförbättringen bestämdes till ett belopp, som ansågs ungefär motsvara det för de övriga befattningshavarna medgivna, med avdrag av belopp motsvarande det till sistnämnda befattningshavare utgående ortstillägget». Även ringa förtrogenhet med parlamentariskt tungomål möjliggör översättning: lärarna hava, oberoende av boningsort, fått *ortsavdrag*.

Om lärarna redan från början fått tillfällig löneförbättring enligt samma grunder som övriga tjänstemän, hade lärarelönekommittén näppeligen kunnat föreslå adjunkternas placering i 23 lönegraden. Detta skulle nämligen hava inneburit minskade löneförmåner för en avsevärd del av kåren, både begynnelse- och slutlön för A-ort och slutlön för B-, C- och D-ort.

Alltså: adjunkterna borde år 1919 hava tillerkänts å alla orter tillfällig löneförbättring med 900 kronor; de fingo 600 kronor. Lärarelönekommittén borde ha räknat med 900 kronor men räknade med 600 kronor. Emedan lärarelönekommittén — och skolöverstyrelsen — föreslog adjunkternas placering med hänsyn till löneförbättringsbeloppet 600 kronor, kunde icke utan »föregripande» statsmakterna sedan höja A-ortsförbättringen över 600 kronor. Därför att denna således fortfarande är 300 kronor för låg, anses icke högre placering än 23 lönegraden kunna ifrågakomma för adjunkterna. Detta är en särdeles *circulus vitiosus*.

Orimligt ter det sig, att 1919 års olyckliga beslut om tillfällig löneför-

bättring, som av riksdagen själv senare underkänts, skulle få sträcka sina verkningar ända in i den »definitiva» löneregleringen. Att dessa verkningar därtill skulle bli sådana, att icke ens nuvarande löner, med ortsavdrag för billigaste ort, skulle få bibehållas, ter sig som ett bistert hän.

Vid sitt förslag om adjunkternas placering har kommittémajoriteten anlagt synpunkter, vilka jag vill skärskåda i det följande.

Det har ansetts, att vid tillämpningen på lärarekårerna av föreslaget lönesystem sådan hänsyn skall tagas till de alldeles speciella arbetsförhållanden, som råda inom undervisningsväsendet, att därvid andra synpunkter åsidosättas.

Den snäva jämförelsen med administrativa tjänstemän, som utan att taga sikte på lärarearbetets viktiga uppgift i det allmännas tjänst uppställer såsom avlöningsprincip för lärare dessas ferier, »friare tjänstgöring» och tillströmning till banan, anser jag hava lett till en orättvisa. Därvid har tillbörligt avseende icke fästs vid den för lärarnas arbetsuppgift nödiga *utbildningen*. Detta gäller om flera grupper av befattningshavare inom skolstaten, men i särdeles hög grad om läroverkens lärare. Studietiden och följande provår utgöra för lektorer och adjunkter 10 respektive 6 år. I intet fall kan ordinarie lektors- eller adjunksbefattning erhållas, utan att stadgade examens- och övriga utbildningskrav uppfyllts. Hänsyn härtill berättigar dessa lärargrupper till ett upplyftande ur den i ekonomiskt avseende tillbakasatta ställning, de sedan gammalt intagit i förhållande såväl till sin utbildning och med deras yrke förbundet ansvar som ock till övriga statens funktionärer.

Med placering i 23 lönegraden skulle adjunkter i lägsta dyrortsgruppen få avlöningsförsämring i förhållande till nu utgående löneförmåner. Då riksdagen år 1928 skrev till Konungen, att det måtte tagas under övervägande huruvida förslag till *förbättrade löneförhållanden* för lärare vid de allmänna läroverken etc. måtte kunna snarast möjligt föreläggas riksdagen, torde detta icke kunna tolkas så, att ett förslag skulle kunna innebära *försämrade löneförhållanden* för en del av åsyftade befattningshavare, vilket för nämnda adjunkter skulle bli fallet med placering i 23 lönegraden.

Därtill kommer en annan omständighet, som alls icke eller endast i synnerligen ringa grad i detta sammanhang beaktas. Då lärarelönekommittén avgav sitt betänkande, väckte den intet förslag om utsträckning av undervisningstiden; den endast hemställde, att vid lönereglering den hänsyn måtte tagas till verkställd utredning angående undervisningstiden, som Kungl. Maj:t kunde finna skälig. Av motiveringen för lärarelönekommitténs återhållsamhet vid ställningstagandet i denna fråga framgår tydligt, att den icke ansett en utsträckning av tjänstgöringen självfallet böra åtfölja en lönereglering. Då lärarelönekommitténs förslag till placering av adjunkter i 23 lönegraden icke innebär någon ökning av löneförmånerna, bleve en utsträckning av undervisningstiden, med lönekommitténs placering, ur ekonomiska synpunkter svårbegriplig. Om i vissa fall löneminskning ställes i utsikt och samtidigt föreslås en arbetsökning, blir det näppeligen, vad enligt praxis statsmakterna inlagt i begreppet lönereglering, utan blir i verkligheten en betydande lönereduktion. En sådan skulle stå i en egendomlig och uppenbar motsats till det löfte om löneförbättring, om än en blygsam, som vid tillsättandet av lära-

relönekommittén givits lärarna¹. Lönereduktion på annat sätt, än som eventuellt för alla tjänstemannakärer kan bli va en följd av dyrtidstilläggens inarbetande i fast lön, skulle även stå i strid med de riktlinjer för 1928 års lönekommittés utredningsarbete, som innehållas i statsrådsprotokollet angående lönekommitténs tillsättning. Nedsättning av lärarens lön skulle slutligen illa harmoniera såväl med den utomordentligt betydelsefulla pedagogiska utveckling, vilken på alla områden inom undervisningsväsendet givit sig till känna under de senaste årtiondena, som ock med den statsmakternas omtanke om och omsorg för uppfostringsfrågornas rationella lösning, varom senaste årens för hela vårt undervisnings- och uppfostringsväsen viktiga skolorganisationsbeslut bära vittne. Förutvarande chefen för skolöverstyrelsen, under vars överinseende landets skolväsen lyder, har före sitt avträdan från sin generaldirektörstjänst yttrat, att viktigaste medlet att göra en skolorganisation god vore att bestämma för lärarna goda löner.

För detta sammanhang mellan läraregärningens betydelse och det av statsmakterna givna vederlaget för gärningens utförande torde ingen med blick för samma kalls samhällliga vikt kunna vara blind. Tidigare har även detta i viss mån beaktats, då för läroverkens lärare tillfällig löneförbättring bestämts. Liksom städse sådan löneförbättring givits befattningshavare under iakttagande därav, att definitiv lönereglerings belopp icke föregrepos, har riksdagen vid bestämmandet av tillfällig löneförbättring för adjunkter förutsatt, att en kommande definitiv lönereglering skulle med något om än möjligen ringa belopp överstiga den löneställning, som inträdde i och med utgående av tillfällig löneförbättring. Med fasthållande av denna grundsats skulle lönereduktion för nämnda lärares vidkommande icke vara tänkbar.

Inom 1921 års lönekommitté yttrades: »Statstjänstemännens lön enligt gällande lönesystem bestämmas efter arten av befattningen, icke efter kvantiteten av det presterade arbetet.» Detta har tillämpats vid reglering av löner för andra befattningshavare, vilka i likhet med de lärare, som ännu hava oregrerade löner, åtnjuta *ferier*. Oberoende av dessa feriars längd hava t. ex. lärarna vid universiteten, högskolorna, tandläkarinstitutet, farmaceutiska institutet, Chalmers tekniska institut och gymnastiska centralinstitutet blivit lönereglerade. Varken ferier eller »den kortare och friare tjänstgöringen under terminerna», för att tala med skolöverstyrelsen, har här inverkat på lönesättningen. Att så skulle ske ensamt för de grenar av undervisningsväsendet, som ännu hava oregrerade löner, skulle innebära införandet av en ny lönesättningsprincip, som med ensidig tillämpning icke torde vara i överensstämmelse med statens hittills hävdade grundsats att vid lönesättning för en befattningshavaregrupp dels jämföra med beträffande arbetsförhållanden så närstående

¹ Om nuvarande begynnelselön å A-ort sättes lika med 6 600 kronor och adjunkts medeltjänstgöring sättes till 26 veckotimmar, utgör lönen per år och veckotimme i runt tal 250 kronor; i slutlön blir beloppet per år och veckotimme ungefär 330 kronor. Ökas tjänstgöringen med blott *en* timme, skall adjunkts nuvarande lön å A-ort egentligen utgöra begynnelselön 6 865, slutlön 8 970 kronor. De föreslagna I-ortslönerna äro 6 900 respektive 8 400; alltså torde man kunna påstå, att adjunkt å A-ort förlorar på löneregleringen, fränsett redan nu verkande ortstilläggsminskning, i slutlön nära 600 kronor årligen. Förlusten blir i verkligheten än större, på grund av bestämmelsen om maximitjänstgöringens ökning med två veckotimmar.

grupper som möjligt, dels taga hänsyn till vid sådan jämförelse framkomna syn- och utgångspunkter.

Innebörden av uttrycket »den kortare och friare tjänstgöringen under terminerna» kan jag icke underlåta att närmare klarlägga. Överstyrelsen torde ha menat, att lärarnas lektionstjänstgöring under terminerna är kortare än andra jämförbara tjänstemäns arbetstid å tjänsterummet. Så är otvivelaktigt fallet. Men härvid bör ihågkommas, att adjunkters tjänstgöringstid utöver lektionerna, med rättandet av skrivningar, granskning av herbarier, vård av undervisningsmateriell, förarbeten för laborationer, vakttjänstgöring av olika slag, klassföreståndareåligganden m. m., uppgår per läsdag till över 3 timmar. Uppgiften är lämnad av lärarelönekommittén efter en noggrann undersökning av olika lärarekategoriers arbetsbelastning. Beräknas adjunkternas lektionstjänstgöring till 26 timmar i veckan och härtill lägges tiden för ovan nämnda *obligatoriska* arbetsuppgifter, blir sammanlagda tjänstgöringstiden 45 timmar i veckan eller 7½ timme per dag, alltså ½ timme mer än de 7 timmar, som åligga andra tjänstemän. Det bör även observeras, att i talrika fall, av schematekniska skäl, lärarens lektionstjänstgöring ofta avbrytes av mellantimmar, som långt ifrån alltid kunna av honom användas till annat än en död paus — de lokala förhållandena vid läroverket hindra tidens utnyttjande. Men sådana döda mellantimmar utöka arbetsdagen, i det de binda läraren vid ämbetslokalen utöver den på schemat angivna tidslängden. Tages slutligen hänsyn till den halva timme, med vilken lärarens arbetsdag överskrider 7 timmar, blir det för läsåret en tid av 1177 arbetstimmar eller 18 arbetsdagar, d. v. s. 3 veckor. Ferierna äro nu alltså i själva verket 3 veckor kortare, än vad som framgår av läsårets längd. Om arbetstiden per vecka ökas med en timme, kommer ferieminskningen att uppgå till ytterligare 78 timmar, d. v. s. något mer än 11 arbetsdagar. Adjunkternas årliga arbetstid blir alltså ungefär 5 veckor längre, än vad läsårets längd anger. I själva verket blir arbetstiden med kommitténs förslag i flera fall ännu längre.

Vad som kan hava åsyftats med »friare» tjänstgöring, undrandager sig mitt bedömande. Bundenheten vid bestämd lokal på bestämd tid, åliggandet att inom läsårets ram medhinna kurser av bestämd omfattning, kontroll av vaken ungdom samt censur av rektor, allt detta gör näppeligen lärarens tjänstgöring »friare» än andra tjänstemäns, t. ex. inom de centrala ämbetsverken. Att den innebär en viss frihet i fråga om tillvägagångssätt och val av former, torde icke rimligen böra föranleda lägre lön; initiativmöjligheten och individuell anpassning efter miljöförhållanden m. m. borde snarare uppmuntras — för undervisningsarbetets egen skull.

Vid löneroglering för andra statens befattningshavare har följts, såsom ovan antytts, den grundsatsen, att befattningens art bestämt löneplaceringen. Den möjlighet till urval, som större *tillströmning* till bananskapat, har samhället, till fördel för de olika samhällsuppgifternas rationella fyllande, tillgodogjort sig, utan att nedsätta lönen. Avgörande synpunkter vid alla tidigare lönerogleringar hava varit statens skyldighet att bereda sina tjänare en efter ställningen anpassad bärning, värdesättningen av utbildningen och med den förbundna kostnader samt hänsynen till de särskilda tjänsternas uppgifter och ansvar. Dessa synpunkter hava fått gälla för kommunikationsverken, trots tillströmning till befattningarna, och för den centrala statsförvaltningen, trots antalet stu-

derande inom t. ex. den juridiska fakulteten. Det är att märka, att såväl riksdagen som Kungl. Maj:t tydligt uttalat, att åsyftade löneregleringar skola tjäna som förebild för lärarnas lönereglering.

I detta sammanhang bör innebörden av termen tillströmning, då det gäller lärarebeställningar, närmare skärskådas. I fråga om adjunksbefattningarna har detta slagord fått spela en ödesdiger roll. Vad innebär slagordet tillströmningen använt i det sammanhanget? Jo, man räknar, hur många som söka tjänsterna. Jag bortser i detta sammanhang från transportsökande. Vilka andra söka? Icke-ordinarie lärare med full tjänstgöring i befattningar, som borde varit ordinarie adjunkturen. Att många söka, beror således icke på tillströmning till lärarbanan, utan det beror på att av olika anledningar ett stort antal befattningar, av vilka länge funnits permanent behov, fortfarande besättas med icke-ordinarie innehavare, som avlönas dåligt och ha en osäker ställning. Att här tala om »tillströmning» till banan är lika oriktigt, som om man påstode, att det vore stor tillströmning till exempelvis notarietjänsterna i ett ämbetsverk, om varje dylik tjänst söktes av verkets samtliga amanuenser. Strängt taget innebär »tillströmningen» ingenting annat, än att denna permanenta kår av icke-ordinarie, som ingalunda äro arbetslösa, söka en mindre förbättring i sina anställnings- och avlöningsförhållanden; det innebär icke, att utanför lärarebanan i kö stående rusa till för att få en tjänst; den ha de redan, ehuru i fråga om lön och anställningsvillkor sämre än de ordinaries. Det är icke rätt att först bibehålla många tjänster som icke-ordinarie, sedan förklara, att av den anledningen även de ordinarie skola vara sämre avlönade, än om de icke-ordinarie varit färre. Motsatsen skulle fastmera hava fog för sig. Här kommer möjligen den invändningen att göras, att »tillströmningen» till lärarebanan visar sig i antalet sökande till provåret. År 1930 hava 96 sökt att få gå provår. Av dessa hava 50 tjänstgöring, som varierar mellan 4 och 30 terminer, 7 hava 3 terminer, 12 hava 2 terminer, 4 hava 1 termin, 23 hava ingen föregående tjänstgöring, utom en med 14 terminer och en med 24 terminer i folkskola. Tillströmning till lärarebanan torde icke kunna mätas genom att räkna med åtminstone två tredjedelar av dem, som ansökt att få gå provår: de äro redan inne på banan, ehuru med låga avlöningsförhållanden, dem de söka förbättra.

Den av skolöverstyrelsen gjorda jämförelsen med de s. k. första- och andrageradstjänstemännen är föga klaggörande och sakligt sett icke övertygande. Men även om jämförelsen vid tiden för skolöverstyrelsens yttrande kunde anses ha något fog för sig, då så många andrageradstjänstemän ännu befunno sig i 24 lönegraden, synes den mig hava förlorat beviskraft såsom argument för adjunkternas placering i 23 lönegraden, då ett betydande antal av de tjänstemän, med vilka skolöverstyrelsen jämförde adjunkterna, genom senare riksdagsbeslut uppflyttats ej mindre än två lönegrader och nu äro placerade i 26 lönegraden.

Frånsett detta förhållande måste adjunkternas arbete, såväl å realskolestadiet som — och det ännu mer — inom gymnasiet i fråga om art och ansvar anses minst likvärdigt med det, som åligger förutvarande andrageradstjänstemän, vilka ännu kvarstå i 24 lönegraden. Det är svårt att föreställa sig, att t. ex. pastorer och lärare vid tvångsarbetsanstalter, sjötekniskt biträde i kommerskollegium eller fältkontrollanter skulle fylla mera betydelsefulla uppgifter än de, som åligger den grupp av vår högre undervisnings handhavare, som kallas adjunkter. Detta ter sig dess mer

svårförståeligt i belysning därav, att en stor del, för närvarande drygt hälften, av gymnasieundervisningen bestrides av adjunkter och att staten, genom att icke lämna något ekonomiskt vederlag för denna lektorstjänstgöring, årligen inbesparar i runt tal 400 000 kronor. Även skolöverstyrelsen erkände oförbehållsamt i sitt yttrande över lärarelönekommitténs förslag, att en gottgörelse borde tillerkännas adjunkterna för det arbete de utföra, samt för deras sena befordran till ordinarie tjänst — numera åldern mellan 36 och 37 år (åren 1924—1929 var medelåldern 36:s år och, om man endast tar åren 1928—1929, lika med 38:s år).

Vid bedömandet av frågan om adjunkternas löneplacering bör emellertid knappast jämförelse göras med befattningar inom andra verksamhetsområden. Naturligast och ändamålsenligast är att göra jämförelsen med andra läroverkens lärare, såsom även gjordes så sent som av 1918 års riksdag, vilken avvisade en direkt jämförelse mellan adjunkterna och normalgradstjänstemännen och fastslog principen, att adjunkts slutlön bör vara lika med lektors begynnelselönen. Intill år 1918 var adjunkts slutlön 5 000 kronor och lektors begynnelselönen 4 000 kronor. Nämnda år skedde förskjutningen till adjunkternas nackdel. Nu skulle klyftan än mera vidgas. Det torde näppeligen stå i överensstämmelse med det faktum, att adjunktskompetensen ökats, i det att filosofie kandidatexamen ersatts av filosofie ämbetsexamen, som med sina skärpta specialiseringskrav ökat adjunkternas kvalifikation för gymnasietjänstgöring.

Om adjunkt erhåller 23 lönegraden, blir hans slutlön — medeltal för samtliga dyrortsgrupper — under förutsättning av den framlagda löneplanens godkännande, 80,7 % av lektors, medan hans slutlön nu är 85,3 % av lektors slutlön. Genom placering av adjunkt i 24 lönegraden uppnås denna relation; motsvarande procenttal blir då 85%. Denna överensstämmelse med av riksdagen så sent som 1918 fastslagen relation mellan lektors och adjunkts lön bleve även på annat sätt bibehållen genom adjunkternas placering i 24 lönegraden, i det att adjunkts slutlön därigenom bleve lika med lektors begynnelselönen.

Placering av adjunkterna i 24 lönegraden innebär med nuvarande antal adjunkter eller 824 i runt tal 465 000 kronor mer än 23 lönegraden. Härifrån bör emellertid fråndragas det belopp, som på grund av förslaget om ökad undervisningsskyldighet inbesparas genom minskningen av antalet extralärartimmar. Antages denna minskning beträffande adjunkterna hållas vid en veckotimme, blir besparingen 824 timmar eller ungefär 32 extralärarearvoden, vilket uppgår till i runt tal 200 000 kronor. Med detta belopp bör ovan nämnda summa 465 000 kronor minskas, vadan alltså statsverkets merkostnad på adjunkts placering i 24 i stället för 23 lönegraden blir endast 265 000 kronor. Beräkningarna äro gjorda med hänsyn till extralärarens placering i 19 lönegraden, andra löneklassen, varvid såsom medellönen tagits III-ortslönen.

Till sist fogas här till en reflektion, som den föreslagna löneregleringen i allmänhet föranleder: Statsmakterna hava nyligen fattat beslut, som innebära en total omläggning av *läroverken*, deras arbete, studiekurser m. m. Beslutet innebar icke någon som helst ändring av de kommunala skolförmerna. Då denna omorganisation följes av en *lönereglering*, är det egendomligt, att denna anses med nödvändighet böra innebära ökning av löner för de flesta läraregrupper, vilkas arbetsförhållanden förblivit oförändrade, men däremot *lönereduktion* för vissa läroverkslärare. Och dock är det läroverkslärarna, som grundlägga den bildning, vilken

skall utgöra grunden för högskolestudier och för alla de samhällsuppgifter, vilka av ålder betraktats såsom de viktigaste och mera kvalificerade; från läroverken skola utgå ett flertal av landets blivande ämbetsmän, ledare av utvecklingen inom industri och andra näringar samt den andliga odlingens bärare och föregångsmän. Jag anser, att liten och snål syn här minst är på sin plats och alldeles säkert i längden icke kan kallas sparsamhet och varken nu eller i framtiden rättvisa.

I överensstämmelse med manlig adjunkts placering i 24 lönegraden bör kvinnlig adjunkt erhålla lön enligt 21 lönegraden, liksom även icke-ordinarie lärare böra få sina avlösningsförhållanden bestämda i relation till nämnda ordinarie befattningshavare.

Övningslärarna.

Kommittémajoriteten har icke, synes det mig, förebragt bärande skäl för sin placering av övningslärarna lägre, än lärarelönekommittén och skolöverstyrelsen föreslagit. Även om hänsyn tages till adjunkternas placering så lågt som i 23 lönegraden, visar det sig, att man icke, för att å ena sidan icke förrycka nuvarande relation, å andra sidan icke alltför kraftigt nedsätta lönen för övningslärarna med högsta tjänstgöring, kan gå lägre än till 21 lönegraden för manlig lärare, vilket skulle innebära 19 lönegraden för kvinnlig lärare. Först med denna placering undgår manlig lärare inom de billigaste dyrortsgrupperna löneminskning.

Med hänsyn till mitt yrkande om 24 lönegraden för adjunkterna borde jag komma till 22 lönegraden för övningslärarna. Man har emellertid att räkna med icke blott sådana med full tjänstgöring utan även och i synnerligen många fall med lärare med lägre tjänstgöringsskyldighet. Dessa senares löneläge ställer sig fördelaktigare, såsom kommittémajoriteten anført. Även jag kan därför gå en medelväg och föreslår 21 lönegraden för manlig övningslärare och 19 lönegraden för kvinnlig övningslärare. I överensstämmelse härmed böra timpläroverken till övningslärare proportionellt höjas.

Emellertid kan jag icke underlåta att i skolöverstyrelsens motivering för högre lönegrad för gymnastiklärare se ett visst berättigande. Det särskilt vid läroverken betydande ansvar i förhållande till lärjungarnas fysiska fostran, som gymnastikläraren alltid haft, har i och med skolomorganisationen utvidgats. På gymnastiklärarens kompetens ställas allt mera ökade krav. I och med uppgiften, numera allt vanligare, att individuellt omhändertaga från vanlig gymnastik befriade lärjungar, blir tredje utbildningsåret vid gymnastiska centralinstitutet normalt. Även i fråga om kompetensvillkor och utbildning torde man därför kunna anse gymnastiklärare stå högre än förr. Endast med tvekan har jag kunnat gå på den linjen att föreslå gymnastiklärare till samma lönegrad som andra övningslärare.

Vaktmästare vid läroverk.

Kommittén har föreslagit, att läroverksvaktmästare placeras i 7 och 5 lönegraderna. Jag anser, att vid de läroverk, där två eller flera vaktmästare äro anställda, en bör erhålla lön enligt 6 lönegraden, under förutsättning, att hans uppgift huvudsakligen består uti att vara värmeledningsskötare. För läroverken är det ett viktigt intresse att till befattningen som värmeledningsskötare förvärva mekaniskt mångkunniga personer, vilka kunna utföra reparationer o. d. med avseende på instrument

och apparatutrustning. Läroverkens utgifter hållas därigenom nere: slöjdverktyg och fysikaliska apparater, för att nämna ett par exempel, kunna i ett flertal fall utan särskilda kostnader repareras och hållas i stånd, om en vid läroverket anställd besitter den erforderliga insikten och hantverksskickligheten. För dess förvärvande torde placering i 6 lönegraden vara lämplig eller t. o. m. behöflig.

Folkskoleseminarierna.

I överensstämmelse med förslaget om placering av läroverkens *övningslärare* föreslår jag för folkskoleseminariernas *gymnastik-, teknings- och musiklärare* följande placering: manlig i 22 och kvinnlig i 20 lönegraden.

Beträffande *övningskollärarna* är jag principiellt av annan mening än kommittémajoriteten. De böra icke snävt jämföras med folkskollärarna, utan hänsyn bör tagas till arten av deras uppgift. I det avseendet kan jag inskränka mig till instämmande i vad som härom anfördes inom lärarelönekommittén av rektor Sörensen: »Deras arbete är både svårt och betydelsefullt, vare sig det gäller undervisningen av barnen i övnings-skolan, därvid i regeln varje lektion åhöres av en eller flera seminarie-elever, för vilka den skall tjänstgöra som ett mönster, eller det gäller den omedelbara handledningen av eleverna för deras praktiska utbildning.

Det bör ock ihågkommas, att tillsynen över barnen och uppgiften att söka sammanhålla det på olika lärare splittrade undervisningsarbetet inom skolavdelningen gör det nödvändigt för dem att vara närvarande i skolan även många av de timmar, då de enligt arbetsordningen skulle vara fria.¹ Övningskollärarnas arbete är vidare sådant, att det ställer stora krav på deras rent personliga egenskaper, enär dessa lärare måhända äga större betydelse för seminarieelevernas utbildning till att sköta en skola än några andra. De böra alltså vara goda förebilder icke blott genom sin undervisning utan genom hela sitt väsen. Med hänsyn till dessa omständigheter synas övningskollärarna böra erhålla en förmånligare löneställning än den av kommittén föreslagna.

Även med hänsyn till rekryteringen av övningskollärarkåren är en gynnsammare löneställning nödvändig. Det är icke tillräckligt, att löneförmånerna äro sådana, att dessa tjänster verka tilldragande på helt unga folkskollärare. För en energisk och duglig folkskollärare finns tillfälle till befordran dels till överlärtjänster, dels till lärarbefattningar vid kommunala ungdomsskolor. Övningskollärarnas löner måste därför vara så avvägda, att de i någon mån kompensera de möjligheter till befordran, som dessa lärare avstå ifrån, då de övergå till statstjänst.»

För egen del vill jag tillägga, att även om man upprätthåller en jämförelse med folkskollärarna, man icke bör bortse ifrån att dessa å sådana orter, som inom sig hava folkskoleseminarier, och även flerstädes annars, nu erhålla och föreslås skola åtnjuta ersättning för övertidsläsning. Därigenom blir den verkliga relationen mellan de båda gruppernas avlöningsförmåner icke den, som framgår ur placeringen i lönegrad, utan synnerligen oförmånlig för övningskollärarna. Detta torde i icke ringa mån försvåra rekryteringen av övningskollärarekåren, en rekrytering, som av statsmakterna måste anses vara en synnerligen viktig angelägenhet.

Då emellertid slutlön inom 19 och 20 lönegraderna är densamma, innebär den senare lönegraden icke sådan löneplacering, som giver övningskollärarna den ställning de torde kunna äga anspråk på och som skol-

¹ Anförandets två första punkter äro av rektor Sörensen gjort citat från folkundervisningskommittén.

överstyrelsen ansett böra tillkomma dem. I likhet med överstyrelsen förordar jag placering i 21 respektive 18 lönegraden. Motsvarande lärare vid högre lärarinneseminarier böra helt naturligt placeras i samma lönegrad.

Även för *lärare i trädgårdsskötsel* är jag så till vida av annan mening än kommittémajoriteten, att jag anser manlig sådan lärare vid enkelseminarium böra placeras i 14 och kvinnlig i 11 lönegraden. Redan placering av övningsskollärare i 19 lönegraden ger med nuvarande lön som utgångspunkt för relationen den 14 lönegraden för manlig lärare i trädgårdsskötsel. Lägre placering torde vara oförenlig med kravet på en viss pedagogisk standard hos i övrigt lämpliga sökande.

För *slöjdlärare* anser jag löneplaceringen oskäligt låg. Överstyrelsen har föreslagit 20 lönegraden för lärare med full tjänstgöring; kommittén sänker detta med tre lönegrader. Jämföras nu utgående löner för manlig övningsskollärare och manlig slöjdlärare, finner man skillnaden utgöra omkring 700 kronor. Överstyrelsen har för lärare med full tjänstgöring upphävt denna skillnad; kommittén ökar den. För egen del anser jag mig icke kunna föreslå lägre placering än 18 lönegraden för manlig och 16 lönegraden för kvinnlig.

Slutligen anser jag *lärarinna i hushållsgöromål* böra placeras i 15 lönegraden.

Småskoleseminarierna.

Jag kan icke dela kommittémajoritetens uppfattning, att ingen åtskillnad bör göras mellan ämneslärare och övningsskollärare, utan föreslår sådan uppdelning.

Att denna skillnad icke tidigare gjorts, beror därpå, att en del småskoleseminarier varit enklassiga, med intagning av elever blott vartannat år; på grund därav blev antalet lärare så begränsat, att en uppdelning av läraretjänstgöring i seminarieklassen och arbete i övningsskoleavdelningen varken var möjlig eller lämplig. Uppdelningen har i organisatoriskt avseende redan åvägabragts vid statsseminarier och även vid de landstingsseminarier, där seminariets storlek möjliggjort detsamma. Vid de 2- och 3-klassiga statsseminarierna äro en grupp lärare ämneslärare, en annan övningsskollärare. Även vid landstingsseminarium borde sådan ordning lagfästas, vilket enligt mitt förmenande vore till bättnad för den lärareutbildning, som seminarierna äro avsedda att bibringa.

Då förslag om lärarepersonalens löneförmåner i icke ringa mån kan sägas förutbestämma de ifrågavarande läroanstalternas utveckling, anser jag, att man bör mera beakta betydelsen av att erhålla för lärarinneutbildningen väl kvalificerade krafter. Sådana torde, vilket erfarenheten även visat, icke söka sig till småskoleseminarierna i den utsträckning, som för ett fullgott urval är önskvärdt, med mindre än att lönen tillmättes högre, än kommittémajoriteten avsett. Det är särskilt för undervisningen inom själva seminariet, av de blivande lärarinnorna, som fördjupade kunskaper utöver folkskolläraryxamen äro av nöden. Tjänst som övningsskollärare kräver naturligtvis i ingen mån högre kvalifikationer än sådan tjänst vid folkskoleseminarium.

På grund av det anförda anser jag, att tjänsterna vid småskoleseminarier, stats såväl som landstingsseminarier, böra uppdelas i ämneslärare-tjänster och övningsskolläretjänster;

att kompetensen för ämnesläraretjänst bör sättas lika med den för dy-

lik tjänst vid kommunal realskola, samt att ämneslärarna böra erhålla samma löneställning som kommunala realskolans ämneslärare.

Skulle emellertid organisatoriska skäl anses ännu en tid hindra uppdelning av alla läraretjänster på av mig ifrågasatt sätt, böra i varje fall vid tre- och tvåklassiga seminarier, där uppdelningen av tjänsterna redan ägt rum, ämneslärarna placeras i lönehänseende högre än övningskollärarna och de senare i samma lönegrad som folkskoleseminariernas övningskollärare; då jag för dessa föreslagit 21 respektive 18 lönegraden, följer därav, att jag för här ifrågavarande övningskollärare föreslår samma placering.

Folkskolinspektionen.

Inom lärarelönekommittén yrkades av dess ordförande jämte en annan ledamot, att inspektör borde placeras i 27 lönegraden. Statens inspektörsbefattningar sökas, såsom redan då påvisats och vilket bekräftats av senare vunnen erfarenhet, icke av seminarielektorer och kommunala inspektörer. Det torde vara av största intresse för staten, att så väl kvalificerade personer som möjligt beklädas med ansvaret för kontrollen över användningen av de betydande medel, som utgifterna för folkskoleväsendet innebära. En garanti för att vinna de lämpligaste personerna för dessa uppdrag är, att lönen icke sättes så lågt, att staten icke har någon utsikt att förvärva aspiranter till tjänsterna från något av ovan nämnda områden.

Det kan i det sammanhanget framhållas, att i Danmark inspektörer i avlöningshänseende jämförts med läroverks- och seminarierektorer; lönen är i Sönderjylland 12 400 kronor, vartill kommer ämbetsrum samt bidrag till sekreterare. I Finland äro folkskolinspektörerna placerade i samma löneklass som vissa lektorer; i Frankrike äro de jämförliga med rektorer vid högre skolor (lycées och collèges); i England överstiga lönerna i vissa fall folkskoleseminariernas rektorslöner. I Sverige har inspektör tidigare jämförts med statens yrkesinspektörer, vilka placerats i 28 lönegraden.

Hänsyn bör även tagas därtill, att under de senaste åren arbetsbördan i fråga om inspektion, administration och expedition varit i stadigt stigande i och med tillkomsten och utvecklingen av fortsättningsskolorna. En inspektör är dessutom även under de tider, skolorna hava ferier, upptagen av handläggning av olika ärenden, vilka därtill i flera fall taga i anspråk av skolöverstyrelsen medgiven semestertid.

Med hänsyn till skolväsendets utveckling under det senaste årtiondet torde det icke vara riktigt att stanna vid nuvarande lönenivå. Än mindre kan den sänkning av densamma, som kommittén förordar, anses lämplig. Riksdagen har år 1928 begärt åtgärders vidtagande för förbättring av lönerna och har år 1929 tillerkänt inspektörer å F- och G-orter provisorisk avlöningsförbättring med 300 kronor. Med placering i 27 löneklassen blir lönen inom lägsta ortsgrupp ungefär 500 kronor mindre än nuvarande slutlön å A- och B-ort. Vissa av de inspektörer inom några inspektionsområden, som åtnjuta särskilda statliga ortstillägg, få även mindre än nu, inom vissa ortsgrupper ungefär 300 kronor. Placering i 27 löneklassen kan alltså icke vara överensstämmande med av statsmakterna tidigare uttalade önskingar och fattade beslut.

Om skolöverstyrelsens mening är riktig, att inspektör är att betrakta såsom skolchef, vilket även kommittén menar, bör näppeligen den oständigheten, att inspektör är chef över ett större område än andra skol-

chefer, geografiskt som ock med avseende på under hans inseende stående antal lärare, kunna motivera den låga löneställningen.

Reservanten kan icke, såsom kommittén vill göra, underkänna skolöverstyrelsens uppfattning om folkskolinspektionens betydelse, icke heller om behovet av för denna viktiga samhällseliga uppgifts lämpligaste fyllande väl kvalificerade krafter. Med hänsyn såväl härtill som till den omständigheten, att nuvarande löneförmåner icke kunna anses böra sänkas, då statsmakterna beslutat åtgärder för deras förbättrande, är en placering i 25 lönegraden den lägsta tänkbara.

Nu har emellertid skolöverstyrelsen redan år 1923 förordat placering i 26 lönegraden. Med hänsyn till de förhållanden, som sedan dess inträtt och som ovan berörts, tillkomsten och utvecklingen av nya skolformer och i följd därav utökningen av arbetsområde och ansvar, kan näppe-ligen folkskolinspektör tänkas placerad lägre, än skolöverstyrelsen tidigare ansett lämpligt. I den mån förhållandena ändrats, motivera de fastmera en högre placering.

År 1918 hävdade folkskoleöverstyrelsen den principen för inspektörskårens rekrytering, att till inspektörer borde företrädesvis utses aspiranter från följande persongrupper: seminarielärare, enkannerligen folkskoleseminariernas lektorer, rektorer vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor, kommunala folkskolinspektörer och överlärare. År 1919 underströks detta ytterligare av vederbörande departementschef. Riksdagen har vid intet tillfälle haft något att härom erinra.

De, som bäst inse och behärta skolans behov i ifrågavarande avseende, äro alltså av samma mening som lärarelönekommitténs ordförande, vilken ansåg, att män med oomtvistlig kapacitet borde förvärvas för att helt motsvara det kravet från det allmänna, att full garanti vinnes, för att de till folkskolan anslagna betydande medlen riktigt användas. Det bör härvid observeras, att statens folkskolinspektörer skola utöva en rådgivande och kontrollerande verksamhet beträffande de kommunala skolmyndigheternas förvaltning.

En höjning av folkskolinspektörernas avlöning torde ur anförda synpunkter vara väl motiverad. Den förorsakade lilla ökningen av statsutgifterna skulle medföra allmänt ökade möjligheter till främjande av folkundervisningens utveckling i den riktning, statsmakterna under senare tid ansett vara en för hela vårt folk viktig angelägenhet.

Nuvarande kostnad för folkskolinspektörernas avlöning uppgår, om man räknar med slutlön, till 516 000 kronor. Kommittémajoritetens förslag innebär höjning till 532 000 kronor. Skolöverstyrelsens förslag uppgår till 581 000 kronor, alltså en höjning av nuvarande kostnader med ungefär 50 000 kronor. Denna summa kan icke avskräcka en skolman, som har för ögonen en av de viktigaste samhällsuppgifternas verkliga behov. Att den skulle kunna verka avskräckande för statsmakterna, kan icke förutsättas av någon, som vill, vad statsmakterna under de senaste årtiondena åsyftat: vår folkundervisnings främjande.

Vissa jämförelser äro förut gjorda med tjänster utomlands. En blick på en civilförvaltningens tjänsteförteckning ger anledning till ännu ett par jämförelser. Utan att vilja förringa vikten av den uppgift, som åligger förste pastor vid ett fängelse, placerad i 26 lönegraden, frågar man sig, huruvida själavården för ett fängelses fångar är förmer än överinseendet av ett 500-tal av vårt folks uppfostrare. En yrkesinspektris är placerad i 26 lönegraden; kommittémajoriteten vill placera manlig folkskolinspektör i 24 och kvinnlig i 21 lönegraden, det senare jämförligt med notarie, t. ex.

i skolöverstyrelsen; jag avhåller mig från reflektioner. Vissa tullförvaltare stå i 26 lönegraden; folkskolinspektör föreslås till 24.

Vad nu anförts motiverar väl en placering i 27 lönegraden, vilket även jag helst velat föreslå. Emellertid anser jag mig, i betraktande av kommittémajoritetens ståndpunktstagande, nödsakad att ansluta mig till skolöverstyrelsens förslag om 26 lönegraden, högsta löneklassen, med den förhoppningen, att vid granskningen av olika förslag Kungl. Maj:t, med möjlighet till annan och bättre överblick inom detta område av löne-reglering för undervisningsväsendet, måtte överväga möjligheten av en folkskolinspektörernas löneplacering, som bättre motsvarar det allmännas krav på stora synpunkter i stora saker — och folkskolinspektionen är en stor sak.

Blindundervisningsanstalterna.

I överensstämmelse med mitt förslag om placering av folkskoleseminariernas övningsskollärare — 21 respektive 18 lönegraden — och med hänsyn till av kommittémajoriteten godtagen jämställdhet mellan nämnda lärare och blindskolornas *ämneslärare* föreslår jag dessa senare till placering i åtminstone 20 respektive 17 lönegraden.

Det försteg i avlöningshänseende, som blindlärarna nu hava, synes berättigat med hänsyn till deras krävande tjänstgöring och deras åliggande att även under viss del av ferierna öva tillsyn över eleverna. Med inordnande i lönen av naturaförmånerna bliva lönerna i 19 lönegraden för de manliga ämneslärarna å Tomteboda näppeligen ens de nuvarande. Tager man därtill i betraktande, att deras inordnande i dyrortsgrupperingssystemet borde innebära någon kompensation för dyrortsläget, Gort, måste man finna lönesättningen för deras vidkommande kräva åtminstone 20 lönegraden, vilken med högre begynnelselön än 19 lönegraden tidigare ger det löneläge, som kommittémajoriteten åsyftat. Beträffande de kvinnliga ämneslärarnas placering i 16 lönegraden ter sig saken ännu betänkligare. En lärarinna i Växjö erhåller ungefär samma kontanta begynnelselön som nu, i slutlön ungefär 700 kronor mer än nu; alltså försämras hennes löneställning i stort sett med värdet av den nu åtnjutna förmånen utöver kontant lön av bostad och värme. En ämneslärarinna vid vårdanstalten i Lund får ungefär 800 kronor att betala bostad och värme med; hennes lön efter löne regleringen kommer att stå i egendomlig proportion till lönen för kanslibiträdet vid samma institution; kanslibiträdets lön ökas med ungefär 500 kronor, medan lärares löner minskas.

Det torde kunna ifrågasättas, huruvida av blindinspektören påpekade rekryteringssvårigheter beträffande blindläraresysslorna böra ökas, vilket otvivelaktigt blir följden av sådan lönesättning. Att, såsom nedan visas, arbetslärare och, såsom ovan sagts, ämneslärare för landets blinda skulle för framtiden få lägre löner än nu men att ändå för kallet väl lämpade sökande skulle ställa sig till blindundervisningens förfogande, är icke sannolikt. Jag anser, att lönerna icke böra sänkas, dess mindre som det gäller ett befattningshavareantal så lågt, att staten icke gör några vinster av större betydelse — om nu staten ens avsett vinst på löne reglering för de blindas lärare. Mitt förslag blir därför, och det anser jag vara ett minimum, 20 lönegraden för manlig ämneslärare och 17 lönegraden för kvinnlig lärare.

För *arbetslärare* hade lärarelönekommittén föreslagit blott 2 lönegraders lägre placering än för ämneslärarna: skolöverstyrelsen föreslog 3 lönegraders skillnad, vilket med hänsyn till beräkningen av de olika värda naturaförmånernas inräknande i lönen torde vara detsamma; kommittémajoriteten ökar skillnaden ända till 4 lönegrader. Resultatet härav blir, att arbetslärarna i Kristinehamn, E-ort, få lägre kontant lön än nu men av denna i framtiden skola betala för bostad och värme, vilka förmåner hittills åtnjutits utöver kontantlönen. Arbetslärarna å Tomteboda skulle först med slutlön få ungefär 700 kronor utöver nu utgående kontantlön att gälda kostnaderna för naturaförmånerna. Det synes mig, som om sex, säger 6, lärares lönesättning icke skulle behöva ens av den lönetekniskt mest skrupulöse anses medföra för annan lönesättning så betydelsefulla konsekvenser, att man behövde tveka att åtminstone bibehålla nämnda lärare vid nuvarande löneställning. Med hänsyn härtill och med tanke på blindundervisningens behov av visserligen yrkesskicklig men även för sitt ömtåliga lärarevärv pedagogiskt skickad personal förordar jag arbetslärarnas placering i lägst 16 lönegraden samt placering av *lärarinna i handarbete, kvinnlig slöjd och hushållsgöromål* i 14 lönegraden.

Det är härvid att märka — liksom vid annan för undervisningsväsendet ifrågasatt löne reglering — att det är med noggrann hänsyn till statsmakternas tidigare lönesättning för befattningshavare, som mina förslag framställas: jag utgår ifrån att regering, statsutskott och riksdag haft välgrundade skäl för sin ståndpunkt.

Dövstumskolorna.

I överensstämmelse med mitt förslag om blindlärares placering i 20 respektive 17 lönegraden föreslår jag *ämneslärare* vid dövstumskolorna till 21 respektive 18 lönegraden. Detta torde även ur synpunkten av nuvarande löneställning vara väl motiverat. Ämneslärare i Lund skulle med en placering i 20 lönegraden få ungefär samma slutlön som nu. En sådan konsekvens av inordnandet i ett lönesystem, grundat på dyrortsindelning, torde icke av statsmakterna hava avsetts.

Yrkeslärarna förordar jag likaledes till högre placering än den av kommittémajoriteten föreslagna. Särskilt med hänsyn till ökade krav i fråga om undervisningsskicklighet, vilka synas ofrånkomliga med dövstumundervisningens omorganisation, torde placering i 11 lönegraden vara för låg. Jag förordar 12 lönegraden för manlig lärare.

Skeppsgosseskolorna.

Jag kan icke förena mig med kommittémajoriteten om 19 lönegraden för skeppskosseskolornas ämneslärare. Stationsbefälhavarna i Stockholm och Karlskrona hava föreslagit 21 lönegraden. Med hänsyn till den relation mellan ifrågavarande lärare och lärarna vid högre folkskola, som kommitténs majoritet ansett lämplig, förordar jag skeppsgosselärarna till placering i 20 lönegraden, den av lärarelönekommittén ursprungligen föreslagna. Med samma slutlön som den 19 lönegraden skapar 20-grads-placeringen inga nämnvärda merutgifter, medan å andra sidan fördelen för skolorna är påtaglig: ställes en viss lön tidigare i utsikt, kan skolan säkrare vinna och även räkna på att få behålla en lärare, som den möjligen eljest skulle gå förlustig.

Navigationsskolorna.

Av föregående behandling utav lönespörsmålet för *navigationsslärare* framgår, att statsmakterna avsett jämställdhet med adjunkter. Detta behöver här styrkas blott med hänvisning till kungl. propositionen (nr 167) till 1911 års riksdag angående omorganisationen av navigationsskolorna (se särskilt sid. 37 och 46), 1911 års riksdags skrivelse med anledning härav (nr 5, sid. 29) samt vederbörande departementschefs uttalande i propositionen (nr 295) till 1917 års riksdag angående tillfällig löneförbättring.

Lärarelönekommittén delade denna uppfattning, och kommerskollegium har hävdadt det berättigade i åsyftade lärares placering lägst i samma lönegrad som adjunkter. Den av kommittémajoriteten företrädde uppfattningen om placering en lönegrad lägre än adjunkter kan jag, om än med tvekan, ansluta mig till. Därvid tager jag bland annat i betraktande, att tjänstgöringsskyldigheten föreslås något utökad för läroverkens lärare, medan den för navigationslärare skulle förbliva som nu. Då jag emellertid för adjunkt föreslagit 24 lönegraden, anser jag navigationslärare böra placeras åtminstone i 23 lönegraden. Jag kan icke underlåta att som min åsikt framhålla, att starka skäl tala för placering i samma lönegrad, som för adjunkt bliver bestämd. Det kan svårigen bevisas, att navigationsläraretjänsterna beträffande sitt innehåll undergått sådan förändring, att realskäl kunna sägas hava förelegat för upphävandet av den före år 1918 rådande likställigheten mellan dessa och adjunkterna i fråga om löneförmåner.

Folkskollärare.

Att kommunalanställda lärare till övervägande del äro bosatta å landsbygden, kan icke utgöra ett skäl för att dessa grupper befattningshavare i det allmänna tjänst avlönas lägre än jämförbara andra tjänstemän. Visserligen komma å ren landsbygd bosatta med löneplacering i enlighet med de i städer boende jämförbara tjänstemännen att få nuvarande löner avsevärt höjda. Detta bevisar endast, att tidigare löner varit för låga. I städer och stadsliknande samhällen hava de kommunalanställda lärarna i stor utsträckning måst tillerkännas kommunala lönetillägg. År 1929 gävo alla städer, utom Säter, Mariefred, Öregrund, Sigtuna och Trosa, lärarna kommunalt tillägg. Även å landsbygden åtnjöt dylikt, ehuru i mindre utsträckning; ungefär 19 % av lärarna å landsbygden hade år 1925 tillägg. Alltså hava de samhällen, inom vilka jämförelse mellan lärare och andra tjänstemän är naturlig, funnit skäligt att genom tillägg höja lärarnas löner. Att å ren landsbygd detta skett endast i ringa omfattning, har sin grund i naturliga förhållanden: läraren jämföres där icke med tjänstemän utan med befolkningsgrupper, vilka i stor utsträckning hava naturhushållning i stället för penningshushållning och bland vilka kontantavlöning lätt övervärderas. Följden därav har blivit, att lärarna där hållits nere på låg lönenivå, som icke motsvarar utbildningskostnader och tjänsteställning och icke stått i rimlig proportion till övriga tjänstemäns eller till kollegers i städer och stadsliknande samhällen lönenivå.

Det torde icke av någon kunna bevisas, och ingen har på allvar försökt bevisa, att nu av folkskollärare i städer och liknande samhällen åtnjutna löneförmåner äro för höga. De uppgå till ungefär 17 lönegra-

den. Är denna riktig för städer, torde heller ingen kunna bevisa lön i denna lönegrad vara för hög för landsbygden. Det vore att påstå, att ett lönesystem efter dyrortsgruppering icke är baserat på riktiga grunder. Även folkskollärarna på A- och B-ort hava rätt att anse sig böra behandlas på samma sätt i förhållande till sina yrkesbröder som övriga tjänstemän å A-ort etc. i förhållande till sina å dyrare ort.

Nu kan det emellertid sägas, att större städer med högt utvecklat skolväsen ansett angeläget vara att genom jämförelsevis höga kommunala lönetillägg tillförsäkra sig goda lärarekrafter. Ett dylikt intresse från en kommun bör uppmuntras, enär det måste gagna landets uppfostringsväsen i dess helhet, att ett antal lärarebeställningar göras till föremål för tävlan och därigenom bidra till skapandet av bättre utkomstmöjligheter för en kår, som praktiskt taget är i fullkomlig avsaknad av möjligheter till befordran. Den jämnstrukenhet, som utan eggelse till fortkomst skulle bli kårens prägel, skulle även bli skolans. Även efter en löneroglering torde det därför inte minst ur samhällets synpunkt vara lämpligt, att kommunerna få bibehålla sin rätt att allt efter egen vilja giva lärarna lönetillägg.

Under förutsättning, att så bestämmes, kan lägre placering än i 17 lönegraden ifrågasättas. Detta synes även böra ske i betraktande därav, att en löneroglering för folkskolans personal i enlighet med lärarelönekommitténs förslag ansetts draga för höga kostnader in summa. Även kommitténs direktiv anbefalla såsom angeläget, att löneroglering föreslås med mindre kostnad för statsverket, än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts.

På grund av kommitténs förslag om ersättning för övertidsläsning anser jag mig kunna övergiva den ståndpunkt jag i början av arbetet med lönerogleringen för folk- och småskolans personal intog. Fullt berättigade synas mig kraven på och förslagen om 17 lönegraden för manlig folkskollärare vara. Enär emellertid med av kommittén föreslagen beräkning av övertid ersättning löneförmånerna i vissa fall även med lägre placering komma att uppgå till föreslagen storlek, anser jag mig böra taga sådan hänsyn därtill, att jag anpassar lönegradsplaceringen därefter.

Därvid är emellertid att märka, att för flertalet av lärarna inom de lägsta Ortsgrupperna, d. v. s. å ren landsbygd, torde övertidsläsning icke vara vanlig. Inom dessa Ortsgrupper befinna sig mer än hälften av samtliga lärare. Det kan icke vara billigt, att lönen, som för nämnda lärare i de flesta fall således blir maximilön, sättes med hänsyn uteslutande till de lärare inom högre dyrortsgrupper, vilka erhålla övertid ersättning. Enär två lönesättningar äro praktiskt otänkbara, anser jag ett slags medelväg böra tänkas.

Enligt denna utgångspunkt skulle »medelvägen» vara den 16 lönegraden. Denna torde även ur en annan synpunkt med hänsyn just till övertid ersättningen vara en medelväg. Det är nämligen, såsom även en flyktig undersökning ger vid handen, ingalunda alltid fallet, att övertidsläsning, där den förekommer, uppgår till en månad; flerstädes inskränker den sig till ett mindre antal veckor. För den, som befarar för hög lönenivå för folkskolans lärare, innebär min medelväg alltså intet avskräckande: lärare med den av staten garanterade lönen komma endast i undantagsfall upp till 17 lönegradens belopp och detta i huvudsak blott å orter, t. ex. i de större samhällena, där denna lönenivå redan

uppnåtts på grund av kommunala lönetillägg och nu utgående ersättning för övertidsarbete.

Med placering i 16 lönegraden skulle folkskollärare komma en lönegrad högre än t. ex. postassistenter. Denna placering måste anses fullt berättigad med hänsyn till utbildning och utbildningskostnader. En i detalj genomförd jämförelse anser jag onödig; endast följande må framhållas. Postassistentutbildning är praktiskt taget följande: studentexamen, tre månaders provtjänstgöring och 30 månaders utbildningskurs; kursen är i huvudsak vikariat eller annan avlönad tjänstgöring vid postkontor; endast tre månader utgöra teoretisk elevkurs, under vilken även en viss avlöning utgår; blott den första provtjänstgöringen är helt oavlönad. Folkskollärareutbildningens omfattning framgår därunder, att den i alla ämnen godkände student, som vill bli lärare, måste före intagning i seminariet prövas i musik och slöjd samt därpå underkasta sig ett års seminariestudier; under denna tid åtnjuter han icke något som helst arvode, dagtraktamente eller lön. Postassistenten kan vinna och vinner i de flesta fall befordran; redan vid en första befordran uppnår han 17 lönegraden. Folkskolläraren kan, praktiskt taget, aldrig vinna någon befordran. Även om utbildningen skulle jämställas, torde med hänsyn till senare förhållandet 16 lönegraden för lärare vara riktigare än en lägre placering.

Vad beträffar lärares tjänstgöring, utgör den icke såsom i trafikverken 7 timmar per dag; minimitjänstgöringen är synnerligen ofta, vilket var och en lätt kan kontrollera, ungefär 8 timmar per dag, då man däri inräknar, vilket man vid en rättvis och opartisk beräkning av arbetstiden naturligtvis icke kan underlåta, den för lektionsförberedelser och rättandet av skripta nödvändiga tiden. Lärarnas minimitjänstgöring är $34\frac{1}{2}$ veckor; alltså utgör hans överskott av 6 timmar per vecka sammanlagt 207 timmar eller ungefär 29 arbetsdagar, d. v. s. något mer än en månad. Ferierna äro alltså faktiskt minst en månad kortare, än även den kortsyntaste allmänuppfattning räknar med. Därtill kommer, att dessa lärare så gott som alltid äro klassföreståndare, vilket för med sig ett icke ringa arbete såväl under läsåret som vid dess början och avslutning.

Det bör här framhållas, att läraren även nödgas taga befattning med otaliga fall utom det egentliga skolarbetet, där omtanke och tid måste offras. Till hans gärning hör bl. a. plikten att samarbeta med hem och målsmän, att — särskilt i städerna — deltaga i den sig allt mera vidgande sociala omvårdnad om barnen, som numera är ett led i folkskolans verksamhet. Någon motsvarighet härtill föreligger icke för andra tjänstemän, i varje fall icke såsom plikt. Dessa uppgifter äro oftast av sådan art, att de kräva medverkan från *varje* lärares sida.

I det sammanhanget kunde även åtskilligt sägas om den särskilda art av ansvar, som en lärare har. Beträffande andra tjänstemän framhålles icke sällan, att ett visst mått av ekonomiskt ansvar motiverar en viss löneställning. Större berättigande, i varje fall icke mindre, synes mig ligga i kravet på att de, som hava ansvaret för våra barns uppfostran, icke betraktas och behandlas, som om av dem förvaltade värden vore betydelselösa. Samhället lider skada utav att förbise lärareansvaret, utav att underskatta dess vikt för samhällets vård och växt.

Då jag placerar de manliga lärarna en lönegrad högre, än kommittémajoriteten gjort, bör detta hava till konsekvens högre placering även av de kvinnliga. Liksom för lärarna föreslår jag för lärarinnorna en lönegrads högre placering än kommittén, alltså 13 lönegraden.

Beträffande de kvinnliga lärarna är det att märka, att kommitténs kvinnliga ledamot föreslår samma placering som jag. Hon gör detta utav rent lönetekniska skäl. Kommittémajoritetens mening om manlig lärares placering i 15 lönegraden godtager hon dock och placerar kvinnlig lärare på grund av annan utgångspunkt blott två lönegrader lägre. Ehuru jag önskar, att kvinnliga lärares löner måtte bli de högsta skäligen i förhållande till männens, har jag icke kunnat föra opp kvinnorna i 14 lönegraden. Därvid ha budgetära skäl varit avgörande.

En lönereglering enligt mitt förslag gör en merkostnad i jämförelse med kommitténs förslag av i runt tal $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor för folkskolan. I den kungliga propositionen till riksdagen år 1929 angående provisorisk avlöningsförbättring säges, att bakom kraven på ökade löneförmåner »ligga synnerligen kännbara behov». Då jag föreslagit högre löneplacering än kommittén, har jag tagit fasta på sådana behov. Det har därvid av mig ansetts nödvändigt att söka tillfredsställa de största först.

Till sist vill jag framhålla, att efter en lönereglering i enlighet med mitt förslag praktiskt taget alla kommunala lönetillägg sannolikt bortfalla. Det bygger nämligen på sådana lönesatser, att nuvarande löner + nu utgående kommunala tillägg icke underskridas. Kostnadsökningen för det allmänna blir därför icke identisk med kostnadsökningen för statsverket: en del av kommunernas bördor avlyftas; det blir flerstädes blott en annan fördelning mellan stat och kommun.

I tidigare nämnd proposition om provisorisk avlöningsförbättring säges: »att det av lärarelönekommittén framlagda förslaget — — — ännu icke givit anledning till någon framställning till riksdagen — — — torde i huvudsak hava berott på det statsfinansiella läget.» Om detta skäl tidigare ansetts vara för handen, torde med nuvarande statsfinansiella läge intet hinder längre föreligga för infriandet av Thorssons löfte till landets lärare. Jag anser mig icke hava nämnvärt försvårat detta genom att minska lärarelönekommitténs förslag med $3\frac{1}{2}$ miljoner kronor mindre, än 1928 års lönekommittés majoritet tänkt.

Under hänvisning till här ovan framförda motivering och under förutsättning av att de i densamma angivna villkoren beträffande kommunernas rätt att utbetala kommunala tillägg fastställas, föreslår jag alltså, att manlig folkskollärare placeras i 16 lönegraden och kvinnlig folkskollärare i 13 lönegraden; i relation härtill böra löner till icke-ordinarie lärare fastställas.

7) Herr Wagnsson.

Utsträckning av undervisningstiden.

På de skäl, som av rektor Sjöwall i det av honom under ovanstående rubrik avgivna särskilda yttrandet anföras, har jag icke ansett mig böra medverka till den av kommittén förordade utsträckningen av undervisningstiden.

Om kommunala tillägg utöver lön.

I likhet med rektor Sjöwall har jag icke kunnat biträda förslaget att genom avlöningsreglementet skapa ett hinder för kommunala lönetillägg. Jag är övertygad om att efter en lönereglering, genom vilken de kommunalt anställda lärarna erhöle en skäligen löneplacering, de kom-

munala tillägen i de flesta fall skulle försvinna. Men för undervisningsväsendet och för kommunerna kunna uppstå stora olägenheter, om alla kommunala tillägg, på sätt kommittén föreslagit, förbjödes. I all synnerhet skulle dessa olägenheter framträda i skoldistrikt med ett starkt utvecklat och välorganiserat skolväsen. I dessa kommuner förekommer nu i viss utsträckning specialundervisning av olika slag. Endast för hjälpklassundervisningen medger kommittén högre löner än för den vanliga undervisningen. För de däremot icke mindre betydelsefulla pedagogiska försöksklasserna liksom specialklasser för lomhörda, tuberkulösa o. s. v. skulle i vissa fall erbjuda sig svårighet att med tillämpning av den föreslagna bestämmelsen erhålla lämpliga lärare. Vidare måste det anses egendomligt, om genom en bestämmelse av denna art kommunerna förhindras att honorera det icke oväsentliga merarbete, som åvilar lärarinnor i mindre folkskolor och biträdande lärarinnor. Lärarlönekommittén, som föreslagit småskollärarynnorna till en förmånligare löneplacement, än 1928 års lönekommitté förutsatte, att »det må ankomma på de kommuner, vilka anse sig böra bibehålla den mindre folkskolan, att lämna lärare den ersättning utöver laglig lön, vilken på grund av tjänstgöringen i denna skola kan anses påkallad. Detsamma torde böra gälla i avseende å biträdande lärare vid folkskola».

Då i det statliga avlösningsreglementet ges en möjlighet att i undantagsfall, »så framt för främjande av statens intressen sådant kräves för förvärvande av särskilt kvalificerad person till viss befattning», utdela en lön, som intill 20 % överstiger lönen enligt den högsta för tjänsten fastställda löneklassen, synes det i analogi därmed böra medgivas, att, där för främjande av kommunens intressen sådant kräves, kommunen erhåller rätt att utöver de i löneplanen fixerade beloppen lämna tillägg.

Slutligen ifrågasätter jag den föreslagna bestämmelsens förenlighet med den gällande kommunala självbestämmanderätten.

Med instämmande i vad rektor Sjöwall rörande denna fråga anfört och under hänvisning till det ovan yttrade har jag ansett mig böra påyrka, att kommunerna bibehålla sin nuvarande rätt att bevilja tillägg till de fastställda lönerna.

Läroverksadjunkterna.

Då läroverksadjunkternas placering i 23 lönegraden på billigaste ort skulle medföra en försämring i lönehänseende i jämförelse med vad de för närvarande åtnjuta, har jag anslutit mig till yrkandet på deras placering i 24 lönegraden. Ett ytterligare skäl för detta ställningstagande anser jag mig ha i det förhållandet, att den nödvändiga utbildningstiden för adjunkterna successivt ökats, så att den för närvarande torde uppgå till sex år efter avlagd studentexamen (däri inräknat provåret) och att samtidigt befodringsförhållandena försämrats, så att medelåldern för befordran till ordinarie tjänst nu uppges vara mellan 36 och 37 år. Dessutom har för de adjunkter, som undervisa vid de högre allmänna läroverken, arbetets art förändrats. Mer än hälften av all gymnasieundervisning bestrides numera av adjunkter. Enligt gällande läroverksstadga äro dessa skyldiga att undervisa å gymnasiet, och såväl vid universitet som under provår utbildas de för denna undervisning.

Slutligen förtjänar erinras därom, att riksdagen vid löne regleringen 1918 avvogde adjunkts lön så, att slutlönen skulle sammanfalla med lek-

tors begynnelselön. Den av kommittén föreslagna placeringen av lektor i 27 lönegraden — en placering, som enligt mitt förmenande är den lägsta, som kan ifrågakomma — talar också för adjunkternas placering i 24 lönegraden. I anslutning härtill bör kvinnlig adjunkt hänföras till 21 lönegraden.

Kommittén föreslår en uppdelning i löneavseende av adjunksbefattningarna i två grupper. Till den ena av dessa hänföras adjunkter med föreskriven adjunktskompetens, medan den andra utgöres av de i och med de kommunala mellanskolornas förstatligade överflyttade ordinarie ämneslärare, vilka i de förstatligade läroverken erhållit adjunkturer utan att innehava föreskriven adjunktskompetens. De senare placeras en lönegrad under de förra. Då för närvarande någon dylik gradering av adjunksbefattningarna icke finnes, har jag icke velat medverka till dess införande. Jag förordar samma löneställning för alla läroverksadjunkter.

Vaktmästare vid läroverk.

På av rektor Sjöwall i ett av honom under denna rubrik avgivet särskilt yttrande anförda grunder har jag biträtt förslaget att placera vaktmästare, vars huvudsakliga uppgift består uti att vara värmelednings-skötare, i 6 lönegraden.

Statens folkskoleseminarier.

I konsekvens med mitt yrkande angående folkskollärares placering har jag hemställt, att *övningskollärare* vid statens folkskoleseminarier hänföras till 21 och 18 lönegraden för respektive manlig och kvinnlig befattningshavare.

Lärare i trädgårdsskötsel vid enkelseminarier har jag ansett böra hänföras till 14 respektive 12 lönegraden.

Slöjdlärare synes mig icke böra placeras lägre än 18 lönegraden för manlig och 16 lönegraden för kvinnlig befattningshavare.

Lärarinna i hushållsgöromål anser jag böra placeras i 15 lönegraden. För icke ordinarie lärare förutsätter jag motsvarande placering.

Statens småskoleseminarier.

På de av rektor Sjöwall utvecklade grunderna har jag anslutit mig till förslaget om en uppdelning av *ämnes- och övningskollärartjänster* i två tjänster med kompetenskrav för ämneslärare likvärdig med för kommunala mellanskolans ämneslärare gällande och med samma löneställning som dessa. Beträffande de egentliga övningskollärarna vid småskoleseminarierna synas deras löner böra vara desamma som övningskollärarnas vid folkskoleseminarierna, vilka jag hänfört till 21 respektive 18 lönegraden.

Om organisatoriska skäl anses hindra den ovan omförmälda uppdelningen av småskoleseminariernas ämnes- och övningskollärartjänster, förordar jag lön åt dessa befattningshavare: manlig efter 21 lönegraden och kvinnlig efter 18 lönegraden.

Icke ordinarie lärare förutsättes erhålla motsvarande placering.

Landstingsseminarier.

Vad jag anført angående statens småskoleseminarier äger sin fulla tillämplighet också för landstingsseminarierna. Jag hänvisar alltså till mitt särskilda yttrande här ovan.

Navigationsskolorna.

På de skäl, som angivas i ett särskilt yttrande av rektor Sjöwall angående navigationslärares löneplacering får jag hemställa, att dessa hänföres till 23 lönegraden.

Högre folkskolor.

Ifråga om placeringen av lärare i en- och tvåklassiga högre folkskolor har jag icke kunnat ansluta mig till kommitténs förslag, som för denna lärargrupp torde medföra minskningar i nu utgående löner. Lönen bör enligt mitt förmenande icke sättas lägre än 20 respektive 17 lönegraden.

För icke ordinarie lärare förordar jag en motsvarande löneplacering.

Ordinarie lärare vid folkskola.

Jag har utan tvekan biträtt kommitténs förslag att inplacera undervisningsväsendets personal i det allmänna lönesystemet. En dylik anordning synes mig ur såväl statsmakternas som befattningshavarnas synpunkt påtagligt förmånlig. Lärarna erhålla sina bestämda platser i statens avlöningsreglemente, och deras löner kunna utmätas efter för övriga tjänstemän fastställda grunder. Detta torde för ifrågavarande personalgrupper medföra en tryggare ställning och för statsmakterna en önskvärd förenkling i det statliga löneväsendet och större överskådlighet beträffande gällande stadganden på detta område.

Vid bestämmandet av lönerna för folk- och småskolans lärare har 1928 års lönekommitté sökt undgå jämförelser med övriga tjänstemän, för vilka staten fastställer lönerna. Det synes mig, som om detta förfaringsätt icke vore riktigt. Lärarelönekommittén hade vid sitt ställningstagande till folkskollärares lönefråga ansett denna liksom andra tjänstemäns lönefrågor böra prövas från synpunkten av vederbörandes utbildning, deras tjänstgöringsförhållanden och befordringsutsikter. Jag har vid mitt ställningstagande till denna fråga ansett mig böra granska den från de tre synpunkter lärarelönekommittén anlade.

Vad beträffar folkskolläroinläring, må erinras därom, att denna bedrivs efter två olika linjer vid statens seminarier: en ettårig kurs för studenter och en fyraårig kurs, som förutsätter lägre förkunskaper hos de inträdessökande.

Intagning i den ettåriga seminariekursen föregås av inträdesprov, där den sökande, som skall ha avlagt studentexamen, prövas i musik och slöjd samt i sådana i det fyrklassiga seminariets undervisning ingående ämnen eller ämnesgrenar, som tillhöra gymnasiets undervisning (med undantag för främmande språk och kemi), men i vilka sökanden icke erhållit godkänt vitsord i studentexamen. Den inträdessökande studenten måste alltså utöver studentexamen skaffa sig särskild utbildning i musik och slöjd samt bedriva ytterligare studier för erhållande av godkänt vitsord i vissa ämnen, vari han eventuellt icke godkänts i studentexamen. Därefter måste han underkasta sig ytterligare ett års studier vid seminarium, varunder visserligen själva undervisningen är kostnadsfri, men då han själv får bekosta sitt uppehälle samt alla läroböcker och för utbildningen erforderlig arbetsmateriel, i undervisningen ingående studieresor och utflykter. Han har därunder icke något som helst arvode, dagtraktamente eller lön, såsom förekommer vid t. ex. kommunikationsverkens elevkurser.

För inträde i den fyraåriga seminariekursen erfordras enligt seminariestadgan att vid inträdesprov ha ådagalagt kunskaper i överensstämmelse med kurserna för folkskolan littera A, i kristendomskunskap, matematik och naturkunnighet. I ämnena historia och geografi skall den sökande redovisa kunskaper till *omfattning motsvarande kurser i realskolans fem lägre klasser*. Därutöver förekommer prov i teckning, sång och slöjd. Härav framgår, att även om man vid inträdesprövningen endast tillämpade seminariestadgans minimikrav, krävas av de inträdessökande studier efter genomgången folkskola. Aspiranter, som icke undervisats i någon annan läroanstalt, måste före inträdesprövningen bedriva särskilda studier för att kunna fylla fordringarna för proven. Dessa inträdessökandes utbildning utöver folkskolan har staten icke på något sätt underlättat varken i skolorganisatoriskt eller i ekonomiskt avseende. Då inträdessåldern till seminariet är fastställd till lägst 16 år, är aspiranten hänvisad att under tiden från avslutad folkskola, tills inträdesprövning kan ske, på sätt han själv bäst kan utfinna komplettera sina kunskaper. I de olika seminariestäderna anordnas privata kurser för inträdessökande. Undervisningen här få aspiranterna helt och hållet bekosta själva, även i vad det gäller avlönande av lärare och hyra för undervisningslokaler.

Seminarierna ha emellertid höjt de stadgade kraven vid inträdesproven, så att i själva verket de inträdesfordringar, som numera tillämpas, närmast svara mot realexamen. Vid utlåtande över besvärsmål har skolöverstyrelsen fastslagit, att den ettåriga studentkursen och den fyraåriga seminariekursen skola anses ge fullt enahanda lärarekompetens. Detta förhållande bestyrker, att myndigheterna stå bakom de krav, som seminarierna numera ställa på de inträdessökande till de fyraåriga kurserna.

Av det anförda torde framgå, att vid en jämförelse mellan folkskollärare å ena sidan och å den andra viss rekryteringspersonal till ett flertal befattningar av förutvarande s. k. högre grad vid statens affärsdrivande verk eller vissa stater, såsom fångvårdsstaten och tullstaten, de förra måste ur synpunkten på uppställda krav på teoretisk utbildning ställas framför vissa grupper av de senare.

Beträffande *arbetsförhållandena* i folkskolan yttrade lärarelönekommitén bl. a.:

»Folkskollärarens tjänstgöringsförhållanden skilja honom föga från andra lärare. I ett avseende torde man kunna säga, att en skillnad föreligger, därutinnan nämligen, att hans ställning är mera självständig och hans ansvar därigenom större. Han tjänstgör alltid som klassföreståndare och har vid flertalet skolor utom undervisningen jämväl att fullgöra en hel del åligganden av pedagogisk art, som eljest pläga ankomma på en skolas föreståndare eller rektor. Flertalet skolor ligga på landsbygden, i många fall avlägset och långt borta från mera befolkade centra; läraren är ofta ensam, har ingen att rådföra sig med och företräder stundom det enda bildningsmomentet på orten. Den betydelse, han i sistnämnda hänseende äger, får ingalunda underskattas.»

Till ovanstående bör beträffande jämförelsen med övriga lärare även framhållas, att folkskolan som regel saknar de möjligheter, som stå andra skolor till buds, att från skolan skilja sådana elever, vilka på grund av bristande begåvning eller disciplinära förhållanden göra skolarbetet särskilt betungande. Elever av båda dessa kategorier äro ingalunda ovanliga. I förra fallet kräves av läraren ofta ett under elevens hela skoltid fortgående extra arbete, därest eleverna i fråga skola kunna bibringas även

en ganska ytlig kännedom om skolans kurser, och i det senare fallet kan icke sällan en enda elevs bristande sinne för disciplinära krav skapa svårigheter av för läraren mycket betungande beskaffenhet.

En annan omständighet är, att folkskollärarens undervisning icke inskränker sig till ett eller annat ämne utan som regel omfattar samtliga på skolans schema förekommade ämnen. Detta måste givetvis medföra, att det arbete, som folkskolläraren har att nedlägga på lektionsförberedelser och för att inte förlora kontakten med utvecklingen på olika undervisningsområden, blir synnerligen omfattande.

Angående läsarets längd inom folkskolan är detta i folkskolestadgan fastställt till minst $34\frac{1}{2}$ veckor per år. Antalet tjänstgöringstimmar per vecka är för folkskolans lärare med tjänstgöring inom 4—6 (eventuellt 7) klasserna $31\frac{1}{2}$ timme, tiden för morgonandakten inberäknad. Enligt kommitténs förslag svarar häremot för

lektor vid allmänt läroverk	21—24	timmar
adjunkt vid allmänt läroverk	25—30	»
övningsskollärare vid seminarium	22—26	»
lärare vid högre folkskola	25—30	»
ämneslärare vid kommunal mellanskola	25—30	»
lärare vid landstingsseminarium	22—26	»

Härtill är att märka, att folkskollärarens tjänstgöring i 4—6 (eventuellt 7) klasserna alltid uppgår till de nämnda $31\frac{1}{2}$ tim., medan för övriga här angivna lärare maximitiden icke alltid uttages. Folkskollärarens arbete på tjänsterummet är alltså längre per vecka än övriga lärares. En beräkning visar, att om man räknar med att i medeltal 28 timmar uttagas av övriga lärare, uppväger antalet av folkskollärares under $34\frac{1}{2}$ veckor meddelade lektioner det antal, som uppnås av övriga skolors lärare under 39 läsveckor. En lärare i folkskolan har dessutom att rätta och granska *alla* av eleverna utförda skrivningar och prov. Folkskollärare måste också ofta undervisa två eller flera klasser samtidigt.

Tar man vederbörlig hänsyn till den tid, som åtgår för rättandet av skripta, lektionsförberedelser o. dyl., torde lärarnas arbetsdag ofta uppgå till åtta timmar. I detta sammanhang bör observeras, att tid dessutom kräves för samarbete mellan skola och hem samt att lärarnas medverkan med all rätt av kommunerna kräves i fråga om de särskilt i städerna förekommande olika grenarna av social verksamhet, såsom barnbespisning, skolresor, uttagning till skollovskolonier, utdelandet av fri undervisningsmateriel, tandvård och läkarvård. I regel åligger läraren att inhämta och kontrollera de hjälpsökandes ekonomiska villkor.

Vidkommande folkskollärares befodringsmöjligheter bör erinras därom, att dessa i förhållande till kårens storlek äro ett försvinnande fåtal. Dessutom stå de överlärar- och folkskolinspektörstjänster, som finnas inom folkskolan, öppna för såväl präster som akademiskt utbildade lärare. Vad överlärarejänsterna beträffar, äro dessa ofta förenade med full eller i det närmaste full tjänstgöring i klass. Arvodet bestämmes helt av kommunerna och har ofta satts till ytterst blygsamma belopp. Praktiskt taget kan det sålunda sägas, att folkskolans lärare sakna befodringsmöjligheter, medan kommunikationsverken äro så organiserade, att assistent- och skrivartjänsterna äro avsedda som rekryteringstjänster för högre befattningar inom dessa verk.

Med hänsyn tagen till dessa faktorer synes den av kommittémajoriteten föreslagna placeringen av de manliga folkskollärarna för låg. Jag har i kommittén påyrkat, att den av skolöverstyrelsen förordade placeringen i 17 lönegraden måtte av kommittén accepteras samt att de lärare, som tjänstgöra utöver den lagstadgade minimtiden, måtte efter av kommittén föreslagna grunder erhålla övertidersättning. Mot kommitténs förslag rörande naturaförmånernas uppskattning har jag intet att invända.

Beträffande *folkskollärarynnornas* utbildning, tjänsteställning och befordringsmöjligheter äger vad jag anfört rörande folkskollärarna sin fulla tillämplighet. Med hänsyn härtill vore det, enligt mitt förmenande, riktigtast att tillämpa likalöneprincipen. Då emellertid en bestämd skillnad i lönerna mellan manlig och kvinnlig lärare nu förefinnes och statsfinansiella skäl för närvarande lägga oöverkomliga hinder i vägen för en lösning av lärarinnornas lönefråga efter dessa linjer, har jag stannat vid att föreslå bibehållandet av den nuvarande relationen mellan manlig och kvinnlig folkskollärares lön. Ett exakt bibehållande av denna relation skulle för folkskollärarynnornas del vid folkskollärarnas placering i 17 lönegraden innebära lönebelopp mellan den 14 och 15 lönegraden. Jag har ansett det önskvärt, att den relativa skillnaden mellan manlig och kvinnlig lön ej ökas, och har därför påyrkat folkskollärarynnornas placering i 15 lönegraden.

För extra ordinarie och extra såväl manlig som kvinnlig folkskollärare förutsätter jag, att en motsvarande löneförhöjning sker.

Lärare vid småskolor.

Kommitténs förslag att placera lärarinnor vid småskola i 5 lönegraden har jag icke kunnat biträda. Förslaget innebär, att småskolans lärarinnor erhålla en sämre löneställning, än lärarelönekommittén föreslagit och som skolöverstyrelsen för sin del fann vara den lägsta, som i jämförelse med såväl andra läraregrupper som andra jämförliga befattningshavare i statens tjänst kunde ifrågakomma.

Kommittén har utan att närmare precisera sina påståenden ansett en jämförelse med andra statens tjänstemän icke peka i den riktning, skolöverstyrelsen framhållit. Obestridligt torde emellertid vara, att inga ordinarie statstjänster, av vilkas innehavare kräves någon teoretisk utbildning utöver den i folkskola meddelade, erhålla så knappt tillmätta löner.

För erhållande av tjänst som småskollärare erfordras genomgången två-årig seminariekurs. Därvid bör beaktas, att minimiåldern för inträde i småskoleseminarium är satt till 17 år. Man måste förutsätta, att de, som önska vinna inträde vid ett småskoleseminarium efter avslutad folkskola, ha vidareutbildat sig för att vid inträdesproven uppfylla de föreskrivna villkoren. I den mån aspiranterna icke avlagt realexamen eller genomgått flickläroverk eller högre folkskola, torde de därför — helt och hållet på egen bekostnad — ägnat tid åt förberedande kurser eller erhållit privatundervisning. Den utbildning småskollärarynnorna numera erhålla kan alltså icke betraktas såsom så betydelselös, att hänsyn till densamma icke bör tagas vid bestämmandet av dessa lärarinnors avlöning.

Vidkommande tjänstgöringsförhållandena i småskolan bör erinras om den betydelse, som måste tillmätas den grundläggande barnundervisningen. Barnens omplantering från hemmet till skolan innebär en genomgripande förändring i deras liv. Det arbete och ansvar, som därvid ålig-

ger lärarinnorna, är av den betydelse, att det bör framstå som ett statsintresse att ej genom en alltför låg löneplacering avskräcka för lärarinnekallet lämpliga personer att ägna sig åt denna verksamhet. Ur undervisningsväsendets synpunkt är det önskvärdt, att man skall kunna ställa stora krav på de lärare, som undervisa å småskolestadiet.

Arbetet i småskolan är betungande och ansvarsfullt. Den nya undervisningsplanen ställer stora fordringar på småskolläraryrket. Dessutom är den första undervisningen förknippad med speciella svårigheter. Arbetet måste betraktas som starkt nervpåfrestande. Detta faktum — som kommittén icke synes mig hava tagit tillbörlig hänsyn till — illustreras därmed, att en viss icke obetydlig del av dessa lärarinnor — ferierna till trots — duka under för överansträngning och ådraga sig mer eller mindre långvariga nervsjukdomar.

Till sist bör understrykas, att småskolläraryrket så gott som undantagslöst är en sluttjänst. Några befordringsmöjligheter finnas praktiskt taget aldrig för denna grupp befattningshavare. Också när småskolläraryrket undervisa på folkskolestadiet i egenskap av biträdande lärarinnor eller lärarinnor vid mindre folkskolor, åtnjuta de endast lön som småskolläraryrket.

Med stöd av de skäl, som ovan anförts, och under åberopande i tillämpliga delar jämväl av vad jag anförde rörande folkskollärares avlöning, har jag ansett, att småskolläraryrket icke bör placeras lägre än i 9 lönegraden. Denna min ståndpunkt sammanfaller med den i lärarelönekommitténs reservationsvis av överlärare Helger och rektor Sörensen framförda uppfattningen. Jag förbiser därvid ingalunda, att småskolans lärare med den föreslagna placeringen skulle erhålla en procentuellt större löneförhöjning, än vad som föreslagits för folkskolans övriga läraregrupper. Detta förhållande betingas därav, att småskolans lärare tidigare i högre grad än andra grupper varit underbetalda. Av såväl sociala som ekonomiska skäl anser jag det riktigt, att också på detta område de lägst avlönade tillgodoses med löner, som innebära en procentuellt större förbättring och följaktligen även en rättvisare relation i förhållande till lönerna för övriga lärargrupper. Därest de manliga folkskollärarna placeras, såsom jag förordade, i 17 lönegraden, böra småskolläraryrket icke placeras lägre än i 9 lönegraden.

I konsekvens härmed bör motsvarande löneökning ske för extra ordinarie och extra lärare.

Folkhögskolor.

I likhet med kommittén är det endast med tvekan, som jag förordar inplacering av folkhögskolans lärare i det lönesystem, som föreslås för de kommunalt anställda lärarna. Folkhögskolorna äro såväl med avseende på sin organisation som de för dess verksamhet uppställda målen av så skiftande karaktär, att det erbjuder stora svårigheter att inpressa dessa skolor i ett enhetligt lönesystem. Då det emellertid kan förväntas, att i framtiden liksom hittills samma lärare med därför avpassad utbildning kan komma att tjänstgöra vid olika slag av skolor och därvid även folkhögskolor, erbjuder det vissa bestämda fördelar, om även folkhögskolans lärare inplaceras i ett lönesystem, som till sin innebörd bygger på det allmänna statliga lönesystemet.

Vid denna inplacering är det emellertid av största vikt att tillse, dels

att de föreslagna lönerna icke ställa folkhögskolorna i sämre läge än andra skolor, då det gäller att erbjuda läraraspiranter ersättning för av dem krävt arbete, dels att icke genom bestämmelser i avlöningsreglementet framkallas organisationsförändringar, som icke äro till gagn för folkhögskolorna. Hittills ha dessa skolor haft större frihet än kanske några andra statsunderstödda skolor i vårt land att anpassa sig efter sina särskilda uppgifter och efter lokala förhållandes krav. Det vore en olycka, om genom några uniformitetssträvanden hinder skulle resas för folkhögskolornas fortsatta utveckling efter hitintills följda riktlinjer.

Vad beträffar de av kommittén förordade löneplaceringarna, synas mig dessa för låga. Vidkommande *folkhögskoleföreståndarna* skulle dessa med de föreslagna lönerna komma att i vissa fall drabbas av lönesänkningar. Få skolor äro i högre grad än folkhögskolorna i behov av att förvärva verkligt kvalificerade föreståndare. Dessa skolors utvecklingsmöjligheter betingas i hög grad av föreståndarnas och lärarkrafternas personliga duglighet och förmåga att tillvinna sig allmänhetens förtroende. En lönesättning, som försvårar rekryteringen av folkhögskolornas föreståndarbefattningar och som skulle locka de bäst kvalificerade att söka sig från folkhögskolorna till lektorat eller andra lärarebefattningar vid undervisningsväsendet, skulle till sina verkningar kunna bli ödeläggande för de svenska folkhögskolorna, eller i varje fall tillfoga dem avsevärda svårigheter. Det synes mig, som om de lägsta löner, vilka i förhållande till övriga av kommittén bestämda skolchefslöner borde ifrågakomma, vore:

folkhögskola I,		
manlig föreståndare:	28	lönegraden
kvinnlig	»	: 25 »
folkhögskola II,		
manlig föreståndare:	26	lönegraden
kvinnlig	»	: 23 »
folkhögskola III,		
manlig föreståndare:	24	lönegraden
kvinnlig	»	: 21 »

Beträffande kommitténs förslag till löneplacering för folkhögskolornas *ordinarie ämneslärare* bör erinras därom, att detta i vissa fall skulle komma att medföra lönesänkningar för vederbörande lärare. För att undvika detta och i stället erhålla en rättvisare avvägd löneplacering förordar jag för manlig ämneslärare vid folkhögskola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs lön enligt 23 lönegraden, för kvinnlig lärare med samma tjänstgöring 20 lönegraden samt för ämneslärare vid endast huvudkurs 20 respektive 17 lönegraden. I förra fallet utgår den nämnda lönen för 37 veckors tjänstgöring och ökas, respektive minskas för varje över- eller underskjutande tjänstgöringsvecka med $\frac{1}{37}$. För lärare vid endast huvudkurs ökas respektive minskas lönen på sätt kommittén föreslagit, om tjänstgöringstiden ej utgör 24 veckor.

Genom de av mig förordade lönerna skulle folkhögskolans lärare hållas uppe på en lönestandard, jämförlig med den andra grenar av undervisningsväsendet erbjuder lärare med motsvarande utbildning. Tjänstgöringstiden i folkhögskolan är visserligen ofta kortare än i flertalet högre skolor, men de ferier, folkhögskolornas ämneslärare erhålla, äro å andra sidan mycket söndersplittrade. En lärare med 34 veckors tjänstgöring

har ett par veckors ledighet vid julen, ett par veckor i slutet av april eller början av maj och sedan resten av ferierna under hösten.

Hur de av mig förordade lönerna ställa sig till nu utgående löner, framgår av nedanstående jämförelse. Å den nuvarande lönen beräknas dyrtidstillägg efter 35 % samt provisorisk avlöningsförbättring. Från de föreslagna lönerna har dragits ersättning för bostad och bränsle efter de av kommittén förordade grunderna, detta för att få beloppen jämförliga med de nuvarande lönerna, som utgå utöver nämnda naturaförmåner. Siffrorna hänföra sig till billigaste ortsgrupp. Föreståndare skulle enligt förslaget börja i lägsta löneklass inom sin lönegrad.

Befattning	Nuvarande lön		Min reservation		Ökning + minskning — I ortsgruppen	
	lägsta	högsta	lägsta	högsta	lägsta	högsta
Förestånd. manl. 37—34 v.	7 990	9 240	8 400	10 020	+ 410	+ 780
» kvinnl. d:o	6 170	7 250	7 020	8 640	+ 850	+ 1 390
» manl. 24 v. samsk.	6 710	8 060	7 320	8 940	+ 610	+ 880
» kvinnl. d:o	5 570	6 650	6 060	7 560	+ 490	+ 910
» manl. 24 v. ej samsk.	5 820	7 160	6 300	7 860	+ 480	+ 700
» kvinnl. d:o ...	4 975	6 055	4 920	6 060	— 55	+ 5
Fast ämnesl. manl. 37 v.	5 494	7 640	6 060	7 560	+ 566	— 80
» » » 34 »	»	»	5 501	6 879	+ 7	— 761
» » kvinnl. 37 »	4 626	5 985	5 100	6 240	+ 474	+ 255
» » » 34 »	»	»	4 632	5 681	+ 6	— 304
» » manl. 24 »	4 435	6 459	4 920	6 060	+ 485	— 399
» » » 21 »	»	»	4 200	5 198	— 235	— 1 261
» » kvinnl. 24 »	4 010	5 225	4 020	5 460	+ 10	+ 235
» » » 21 »	»	»	3 435	4 695	— 575	— 530

I likhet med folkhögskolinspektören anser jag det av betydelse, att den intima förbindelsen mellan folkhögskolorna och det fria folkbildningsarbetet ytterligare utvidgas. Jag förutsätter, att vid tolkningen av avlöningsreglementets 4 § vederbörlig hänsyn skall tagas härtill samt att i stadgan för folkhögskolor införas erforderliga bestämmelser i syfte att också för framtiden bevara folkhögskolorna som centralpunkter för det fria folkbildningsarbetet på de orter, där dessa skolor verka.

Till slut anser jag mig också i detta sammanhang böra understryka, att bestämmelsen i avlöningsreglementets 23 § 10 mom. blir till hinder för en önskvärd utveckling av undervisningsväsendet. Jag har i annat sammanhang närmare utvecklat de skäl, som motivera detta omdöme. Icke minst förhållandena på folkhögskolans område styrka mig i min uppfattning av det nämnda momentets skadlighet. Genom den kategoriska form åsyftade bestämmelse har, hindras eller försvåras en av förhållandena betingad anpassning av lönerna till den nivå, som i vissa speciella fall kan anses vara den riktiga. Också folkhögskolans förhållander äro bäst betjänade utav att 23 § 10 mom. uteslutes ur avlöningsreglementet.

Avlöningsreglementet för de kommunalt anställda lärarna m. fl.

3 § 3 mom. I likhet med vad jag påyrkat beträffande det statliga avlöningsreglementet har jag här önskat tredje momentet kompletterat med följande tillägg:

Från anmälningsplikt äro dock undantagna alla icke avlönade för-

troendeuppdrag inom personalsammanslutningar, ideella och politiska föreningar samt sådana offentliga uppdrag, för vars fullgörande icke utgår särskild ersättning.

4 mom. Efter slutet av meningen Lärare — — — uppdrag tillägges:

Har nämnt förbud utfärdats, kan ändring av beslutet sökas hos skolöverstyrelsen, som äger upphäva eller fastställa detsamma.

13 § mom. 1 c). Momentet föreslås erhålla följande lydelse: »*vilken han enligt uppdrag av vederbörande kommunala skolmyndighet, skolöverstyrelsen eller*» etc.

23 § 10 mom. På grunder, som i annat sammanhang utvecklats, har jag påyrkat, att momentet helt utgår.

24 §. Kommittén har utslutet de kommunalanställda lärarna helt från förmånen av fri läkarvård utom i vad det gäller olycksfall i tjänsten. De skäl, kommittén utvecklat och som föranlett förslag om bestämmelser rörande fri sjukvård för övriga tjänstemän, tala lika kraftigt för samma bestämmelsers tillämpning beträffande de kommunalanställda lärarna. Jag har påyrkat, att dessa i förevarande hänseende likställas med tjänstemän tillhörande den civila statsförvaltningen.

B. Tillfälliga ledamöter.

1) Rektor G. E. Göransson.

När jag, i stort sett, icke skriftligen anmäler avvikande mening rörande 1928 års lönekommittés betänkande, sådant detta i avseende på det statliga undervisningsväsendet förelåg vid sammanträdet med de tillfälliga ledamöterna den 27 och 28 juni 1930, så beror detta icke därpå, att det icke i betänkandet fanns åtskilligt, varemot jag hyste betänkligheter — exempelvis rörande den ändrade ordningen i fråga om rektors bostadsförmån och denna ändrings eventuella inverkan på förhållandet mellan rektor och läroverkskommitté — eller där jag för min del skulle önskat ändringar; men då jag haft tillfälle att muntligen framföra min mening i dessa avseenden och då ett välvilligt övervägande av mina synpunkter, liksom övriga tillfälliga ledamöters, från kommitténs sida utlovats samt då jag i det hela icke trots möjligheter föreligga till ett bättre ordnande av den komplicerade lönefrågan för statslärarnas vidkommande, vilkas äntliga inordnande i det allmänna statliga avlöningssystemet givetvis icke blott är möjligt utan, under förutsättning av vissa behövliga särbestämmelser, väl numera måste anses och tämligen allmänt också verkligen anses såsom någonting ganska självfallet, så har jag såsom representant speciellt för rektorskåren vid de allmänna läroverken ansett mig här kunna inskränka mig till ett par påpekanden.

1) Den föreslagna föreskriften, att tjänsteman vid fullgörande av riksdagsmänna- eller kyrkomötesuppdrag skall vidkännas B-avdrag (Avlöningsregl. § 13 mom. 3 a), innebär för de allmänna läroverkens lärare och i synnerhet deras rektorer en ekonomisk försämring. För rektor vid högre allmänt läroverk å billigaste ort synes sålunda avdraget, per år räknat, efter det föreliggande förslaget komma att uppgå till omkring 47 å 48 % av hela avlöningen, medan det enligt 1918 års löne reglering för samma slags tjänsteinnehavare — som t. ex. vid kyrkomötesuppdrag fått avstå allenast tjänstgöringspengarna — kunnat stanna vid 25 å 30 %, likaledes per år räknat och naturligtvis med inberäkning av bostadsförmånen i avlöningen. Åtminstone för rektorerna och framför allt för dem bland desamma, som ha sin tjänst å billig ort, kan det ifrågasättas, om icke denna försämring blir så betydande, att den i viss mån inskränker värdet av den i § 3 mom. 4 tjänstemännen givna försäkringen, att de icke utan tvingande skäl skola vägras tjänstledighet för offentligt uppdrag. Då det torde vara ett statsintresse att tillse, att möjligheten för därtill lämpliga krafter att deltaga i statens offentliga värv ej försvåras, anser jag, att tjänstemännen för detta fall böra få vidkännas endast A-avdrag. Då detta ju berör statens tjänstemän över hela linjen, har detaljen givetvis en betydande principiell betydelse.

2) I fråga om lärares tjänstledighet för idkande av studier (Avlöningsregl. § 16 mom. 2) anser jag i likhet med vad lektor Swenning vid ovan-

nämnda sammanträde anfört, att tiden för åtnjutande av sådan ledighet mot B-avdrag bör utsträckas till allra minst en termin, detta så mycket mer, som en följd annars skulle bli, att lärare stundom toge tjänstledighet endast under 3 månader av en termin, vilket skulle vålla stora olägenhet genom växlingen i pågående undervisning. Det ligger alltså, såsom lektor Swenning påpekat, även i skolans, d. v. s. statens intresse, att tiden utsträcker till hel termin, om ej till helt läsår, en uppfattning, vars riktighet och vikt till fullo kan och bör bestyrkas från rektorshåll, liksom det måste vara allom uppenbart, att värdet av fortsatta studier just inom undervisningsområdet är synnerligen stort.

3) Med anledning av det föreslagna stadgandet i § 10 av tilläggsbestämmelserna vid åttonde huvudtiteln bör, när pensionsreglementet utarbetas, den tidigare framförda meningen beaktas, att rektor, som önskar återgå till den ämneslärarbefattning, han före rektorsförordnandet innehåft, mot fortsatt erläggande av rektors pensionsavgift tillförsäkras rektors pension. Härigenom skulle nämligen en från det allmännas sida önskvärd ökad lätthet åvägbringas för rektor att i tid få draga sig tillbaka från det nu för tiden alltmer uppsplitande rektorsarbetet.

2) Rektor **Marianne Mörner.**

Med anledning av lönekommitténs förslag till inplacering av statsanställda lärare i den allmänna löneplanen för statens befattningshavare får jag, tillkallad representant för Akademiskt bildade kvinnors förening, anföra följande.

Enligt kommitténs förslag ligga de kvinnliga statsanställda ämneslärarnas löner genomgående tre löneklasser under de manligas. Om man jämför med nuvarande förhållanden, finner man, att differensen i lön mellan manlig och kvinnlig innehavare av lika befattning enligt kommittéförslaget icke väsentligt skiljer sig från den nuvarande; i båda fallen utgör kvinnlig lärares lön cirka 80—85 % av manlig lärares i samma tjänsteställning.

Det måste sägas, att det är med förvåning och besvikelse man konstaterar kommitténs ståndpunkt härvidlag.

Att en kvinnlig lärare, som har samma utbildning — och en lika dyrbar utbildning — som en manlig, som har samma tjänstgöring, samma tjänsteansvar som han, även erhåller samma lön som han, synes i och för sig rättvist.

Det rättmätiga i detta krav på att likställdhet, då det gäller att söka och innehava statstjänst, även bör medföra likställdhet i lönehänseende, har i själva verket redan erkänts, i det principen om lika lön för man och kvinna tillämpats på sådana befattningar, till vilka kvinnor efter behörighetslagens ikraftträdande vunnit tillträde. Som exempel kunna anföras läkarebefattningar, där kvinnlig innehavare av tjänst åtnjuter samma lön som manlig, likaså befattningar vid universitet.

Att samma princip successivt skulle tillämpas vid löneroglering för sådana statliga kårer, där kvinnor före 1925 vunnit anställning, hade man därför haft all rätt att vänta. I all synnerhet gäller detta ämneslärarbefattningarna med kunglig fullmakt, där arbetet är av den art, att de tidigare än övriga fullmaktstjänster öppnats för kvinnorna. Då dessa ligga i lönegrader över den 22, har redan 1921 års lönekommitté för dem föreslagit samma behållna lön för män och kvinnor i samma tjänsteställning.

1928 års lönekommittés förslag att beträffande lärare upprätthålla skillnaden i lön mellan manlig och kvinnlig befattningshavare innebär därför ett inkonsekvent tillämpande, beträffande en kategori statstjänstemän, av avlöningsprinciper, vilka man i fråga om andra grupper av befattningshavare ansett sig böra övergiva.

Några statsfinansiella skäl härför torde icke kunna anföras, då de kvinnliga lärare det här gäller utgöra ett relativt fåtal.

På grund av vad ovan anförts får jag till lönekommittén hemställa, att den vid framläggande av definitivt förslag till lönereglering för lärarkårerna i den allmänna löneplanen ville inplacera de kvinnliga statsanställda lärarna efter principen om lika lön för man och kvinna i samma befattning.

Då kommittén icke yttrat sig om pensionsfrågan, har jag icke haft anledning gå in härpå, men vill i detta sammanhang betona, att likställighet i lönehänseende bör grundas på full likhet i pensionsförhållanden mellan manlig och kvinnlig lärare.

3) Lektor Julius Swenning.

Undertecknad, vederbörligen förordnad representant för Läroverkslärarnas riksförbund, anhåller vördsamt att för kommittén få anföras följande att närslutas kommitténs betänkande.

I. I samband med frågan om ny lönereglering för läroverkslärarna har också tanken på en utsträckning av deras tjänstgöringsskyldighet tagit form. 1920 års lärarelönekommitté företog en utredning av denna fråga men stannade vid att för vissa lärarekategorier avstyrka en utvidgning av tjänstgöringsskyldigheten och beträffande andra, däribland läroverkens lärare i allmänhet, lämna frågan öppen efter att ha anført skäl för och emot. I sitt yttrande över kommitténs betänkande ifrågasatte K. Skolöverstyrelsen en höjning av ämneslärarnas tjänstgöringsskyldighet så, att gällande maximum, för adjunkterna 28, för lektorerna 22 timmar, ökades med 2 veckotimmar, minimum, respektive 24 och 20 timmar, med 1 veckotimme. 1928 års lönekommitté lär ha anslutit sig till detta skolöverstyrelsens förslag.

Undertecknad tillåter sig att i denna fråga, för läroverkslärarnas del, hävda samma ståndpunkt, som jag i ett till 1920 års lönekommittés betänkande fogat yttrande intog i egenskap av tillkallad representant för läroverkens lektorer, och således hemställa, att kommittén helst måtte förorda ett bibehållande av det i nuvarande stadga gällande timantalet eller eljes, om kommittén anser sig icke böra underlåta att föreslå en ökning, låta denna gå ut endast över maximum, ej över gällande minimum för veckotjänstgöringen.

Med hänvisning i övrigt till den motivering, som jag i mitt yttrande till 1920 års lönekommittés betänkande förebragte, vill jag särskilt framhålla, att även utan en siffermässig ökning av tjänstgöringsskyldigheten lärarnas arbete blir alltmera tidskrävande och betungande. Den pedagogiska utvecklingen har lett till en intensifiering och en individualisering av undervisningen, som ställer allt större krav på lärarens aktuella kunskaper och metodiska skicklighet och därmed ock på hans krafter och tid, även utanför lektionstimmarna. I all synnerhet torde den såväl organisatoriska som metodiska omläggning, som 1927 års skolreform medför för läroverken, komma att stegra kraven på lärarnas arbete i en omfatt-

ning, som borde mana till eftertanke inför frågan om en ökning av tjänstgöringsskyldigheten.

Skall den genom reformen starkt sammanträngda nederskolan kunna vinna arbetsresultat likvärdiga med dem, som den gamla realskolan nått, måste icke blott lärjungar utan ännu mer lärare här utveckla ett både kvalitativt och kvantitativt stegrat arbete. För de ena som de andra får stegringen falla icke blott inom utan även utanför lektionstiderna. Den nödvändiga koncentrationen på lektionerna blir rätt möjlig endast under förutsättning av ett förberedande samlings- och sovringsarbete. Och åtskilliga arbetsmoment, som hittills kunnat förläggas till lektionstiderna, måste falla utanför dessa.

Vad beträffar läroverkens högstadium med den specialisering och fördjupning, som avses i det nya gymnasiet, ligger det i öppen dag, att de ökade kraven på läraren här betyda en starkt markerad ökning av arbetsbördan, ett vidgat ianspråkstagande av lärarens tid utanför lektionstimmarna. Ett alldeles särskilt betydande plus i lärarens arbete komma här de enskilda arbetsuppgifterna, vilka enligt den nya ordningen skola åläggas lärjungarna, att utgöra. Den individuella handledning såväl som den grannliga och säkert mycket besvärliga kontroll, som när komma att bli nödvändiga, skola utan allt tvivel i mycket väsentlig mån öka gymnasielärarnas arbete.

Inför sådana utsikter borde, synes det, varje ökning av lärarnas tjänstgöringstimal få anstå, till dess man åtminstone vunnit någon erfarenhet av den nya ordningen. Den stora risken är, att lärarna genom en alltför starkt tillmätt arbetsbörda bli så att säga andliga instängda, mista tid och håg för fria studier och fri produktion, de bästa medlen för vinnande av vyer och väckande av impulser. För vårt lands vetenskapliga alstring torde här också hota en verklig fara. Läroverkslärarnas hittills omfattande och erkänt betydelsefulla insatser i vårt vetenskapliga liv skola säkert minskas och försvinna, till skada för vårt kulturarbete i allmänhet och även direkt för skolarbetet.

Man skall kanske härvid erinra om lärarnas ferier, som skulle kunna lämna någon tid till studier och vetenskapligt arbete. Mycket torde emellertid icke få byggas på dem. Dels bli de, i samma mån som läsårets arbete göres betungande och ensidigt, alltmera behövliga för rekreation, dels kräves, i synnerhet i den mån det gäller vetenskaplig forskning och produktion, en viss kontinuitet i verksamheten, vilken icke blir möjlig med en alltför exklusiv skoltjänstgöring under läsåret och utan vilken intresset för vetenskapliga ämnen sällan kan väntas framträda i aktiv form vid sidan av rekreatjonsbehovet under ferietiden.

Försiktigast vore helt visst att tills vidare icke öka lärarnas tjänstgöringstimal. Skall emellertid detta ovillkorligen ske, borde ökningen, på rationella och praktiska grunder, drabba endast maximitimalet. Ett bibehållande av minimum är i högsta grad önskvärt icke minst med hänsyn till fördelningen av tjänstgöringen lärarna emellan vid varje läroverk. Skillnaden i fråga om arbete utanför lektionstid, i form av rättande av skrivingar m. m., är så stor i olika ämnen, att det för visso i många fall t. o. m. skulle fordras en avsevärd sänkning av gällande minimum, för att vissa lärare icke skulle bli sämre ställda än andra, även om dessa senare ha ett ökat maximum av lektionstimmar. Jämväl här kommer gymnasireformen att försvåra förhållandena i hög grad. Genom uppdelningen av ämnena i obligatoriska och fritt valda, de förra för fulltaliga avdelningar, de senare ofta för bråkdelar av klasser, komma

skrivlagen att variera mycket mera i fråga om storlek än hittills, liksom ju arbetet över huvud taget i de ojämnt besatta avdelningarna blir mycket olika betungande. En större latitud i timtalen för tjänstgöringen, om denna skall tillmätas med någon rättvisa, blir för visso behövlig i än högre grad än hittills.

II. I anknytning till den här behandlade frågan om tjänstgörings-skyldigheten tillåter jag mig beröra ytterligare ett moment i den nu tilltänkta löneregleringen för läroverkslärarna, då det i sina verkningar torde komma att bli likartat med tjänstgöringsökningen i visst, övan antytt avseende, nämligen därutinnan, at lärarnas tillfällen till studier och vetenskaplig verksamhet skulle komma att inskränkas.

Enligt § 16, mom. 2 i förslaget till allmänt lönereglemente skulle tjänsteman kunna erhålla tjänstledighet mot s. k. B-avdrag under högst tre månader för idkande av studier etc. Vid tjänstledighet därutöver för samma ändamål skulle tjänsteman vidkännas C-avdrag, d. v. s. avstå samtliga löneförmåner.

För lärarna har hittills gällt, att de i liknande fall under hela den tid, som tjänstledighet åtnjutits, fått behålla av sina löneförmåner, vad som blivit över efter vikariens avlönande. Då de under sådana förhållanden, allt efter sin olika löneställning, fått tillgodonjuta större eller mindre del (intill hälften) av sina ordinära inkomster, har det ofta varit möjligt för dem att under tillräckligt lång tid avstå från förmånerna av aktiv lärareutövning för att genom studier förvärva högre kompetens eller för att utföra ett vetenskapligt arbete, för vilket de intresserat sig och vars utförande varit av betydelse, kanske mindre för dem själva än för det allmänna.

Den enligt förslaget till allmänt lönereglemente nu förestående ordningen kommer uppenbart att medföra en avsevärd försämring av villkoren för lärarna i ifrågavarande hänseende. Efter den, ofta alldeles för korta tiden av tre månader, förenad med en kännbar ekonomisk uppoffring redan den, blir det som regel icke möjligt för lärarna att vara lediga från sin tjänst för studieändamål eller i vetenskapligt syfte. Det säger sig självt, att både undervisningen och vetenskapen komma att bli lidande härpå. Lärarnas kunskapsnivå kommer att sänkas därigenom, och många av dem komma att förhindras att skaffa sig den högre kompetens för skol-tjänstgöringen, som hittills ofta förvärvats även efter det definitiva be-trädandet av lärarebanan. För lärarnas vetenskapliga insatser kommer här ifrågavarande moment, liksom kanske åtskilliga andra i det allmänna lönereglementet, att allvarligt förstärka de förut berörda verknin-garna av en utvidgad tjänstgöringsskyldighet, därest tanken på en så-dan realiseras.

Såsom ett för undervisningen mycket menligt förhållande må det i be-stämmelsen angivna tidsmättet för tjänstledigheten med B-avdrag ock-så betecknas. Det utgör endast en del av en termin och måste därför verka onödigt tudelande och förryckande på läsårets arbete genom lärar-bytet under pågående termin. Ingen kan ju nämligen tvinga den ordinarie läraren att emot C-avdrag, som han sällan torde kunna bära, för-länga tjänstledigheten till en hel termin, än mindre till ett läsår.

Det synes mig, allra helst ur det allmännas synpunkt, av hänsyn till skolan och av hänsyn till vetenskapen, vara i hög grad angeläget, att i tilläggsbestämmelserna för lärarna till det allmänna lönereglementet in-

föras modifikationer av det här berörda momentet, ägnade att icke i så avsevärd mån försämra de nu rådande villkoren för lärares tjänstledighet i studiesyfte eller för vetenskapligt arbete. Jag vågar därför vördsamst hemställa, att kommittén måtte föreslå sådant stadgande i dessa tilläggsbestämmelser, att lärare må kunna erhålla tjänstledighet i här angivet syfte mot B-avdrag, om möjligt, under ett läsår eller i alla händelser under full termin.

4) Läroverksadjunkten **Baltzar Wahlström.**

Undertecknad, tillfällig ledamot av 1928 års lönekommitté, får härmed, sedan tillfälle beretts mig att taga del av kommitténs förslag till »Kungl. Maj:ts avlöningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen», tilläggsbestämmelser till detta jämte tjänsteförteckning och löneplan, och sedan jag vid sammanträden den 27 och 28 juni 1930 fått tillfälle att diskutera nyss nämnda handlingar, anföra följande:

Kommittén har föreslagit manlig läroverksadjunkt till placering i 23 lönegraden. Emot detta får jag anföra nedanstående:

1. Det skulle medföra *löneminskning* för vissa adjunkter i förhållande till vad de nu åtnjuta.

2. Det skulle medföra en *relativ löneminskning i förhållande till lektors lön*. Genom 1918 års löneroglering blev skillnaden mellan lektors och adjunkts slutlöner 1 000 kronor. Enligt det nu föreliggande förslaget skulle skillnaden bli 2 160 kronor — 2 450 kronor. Genom 1918 års löneroglering blev adjunkts slutlön 85 $\frac{3}{4}$ % av lektors. Enligt förslaget skulle den bli 80 $\frac{3}{4}$ %. Placeras adjunkt i 24 lönegraden, bibehålles procenttalet från år 1918. Vid 1918 års löneroglering godtog riksdagen den principen, att adjunkts slutlön skulle vara lika med lektors begynnelselön. Även denna princip bibehålles genom adjunkts placering i 24 lönegraden, allt under förutsättning att lektorerna placerats i 27 lönegraden, vilket måste anses vara ett minimikrav.

3. En placering av adjunkt i 23 lönegraden skulle, enligt det nya avlöningsreglementet, även på annat sätt medföra en *deklassering* av adjunktskåren. I reglementet är ett »streck» draget mellan 23 och 24 lönegraderna exempelvis beträffande tjänstgöringstraktamente, reseersättning, flyttningkostnadsersättning, ersättning vid vård å sjuk- eller sinnessjukhus. Ett dylikt åtskiljande av adjunkter och lektorer vore ej lyckligt och har tidigare i tillämpliga delar icke förekommit.

4. En försämring *i relation till de förutvarande tjänstemännen av 1:a normalgraden* skulle adjunkterna även få vidkännas. En del av dessa tjänstemän äro t. o. m. placerade i 22 lönegraden, som de nå inom rimlig tid och utan att någon som helst akademisk examen erfordras. Ansvar och arten av dessa tjänstemäns arbete kan ej ställas högre än adjunkternas. Skillnaden i lön mellan 23 och 22 lönegraden är endast 400—500 kronor; allenast *räntorna* på en adjunkts utbildningskostnader överstiga väsentligt detta belopp, varför en adjunkt har att disponera *lägre* verklig inkomst än dessa tjänstemän. Tages dessutom även amortering på studieskulder med i räkningen, blir situationen än mer orättvis ur adjunktens synpunkt.

5. För så gott som samtliga de befattningar, som nu äro placerade i 24 lönegraden, fordras *kortare nödvändig utbildningstid* efter studentexamen än för adjunkter, och ansvaret och arten av det med dessa befattningar förenade arbetet kan i ett mycket stort antal fall icke sättas högre än ad-

junkts arbete. En likställdhet i lönehänseende med 24-gradens tjänstemän synes därför riktig.

6. Enligt vad under sammanträdena i lönekommittén framkom, ha adjunkterna att emotse en *ökning i antalet undervisningstimmar per vecka*. Den nya läroverksorganisationen kommer vidare att i stor utsträckning medföra en splittring av lärarnas arbetsdag och öka deras hemarbete. Det extra arbete i form av lektioner i andra skolor, som en del lärare i de större städerna kunnat åtaga sig, kommer sannolikt i avsevärd grad att omöjliggöras härigenom, vilket blir till ekonomiskt förfång för dessa lärare. Det vore också lyckligt, om lärarelönerna sattes så höga, att lärarna ej tvingades åtaga sig extra arbete i nuvarande utsträckning. En placering i 23 lönegraden skulle ej åvägbringa en förbättring i detta hänseende.

7. Möjligheterna till *tjänstledighet för studier* komma enligt det nya reglementet att minskas för adjunkterna. F. n. kan en ordinarie lärare erhålla dylik tjänstledighet under *ett år*, mot att han avlönar sin vikarie. Enligt det nya reglementet skulle han kunna erhålla dylik ledighet (mot att han får vidkännas B-avdrag) endast under *3 månader*. Då avlagd licentiatexamen och disputation för doktorsgrad är *nödvändig* för befordran till rektor, kommer detta för en hel del studieintresserade adjunkter med lägre examen att bli en känbar minskning i förmånerna. Att dessa möjligheter till fortsatta studier även varit av betydelse för undervisningsarbetet, säger sig självt. Betonas må här än en gång, att de nyss nämnda högre vetenskapliga kvalifikationerna äro *nödvändiga* för befordran, vilket, med få undantag, icke är fallet inom andra verk.

8. Det måste vara ett statsintresse att till ämneslärarebanan locka verkliga studiebegåvningar i tillräcklig utsträckning. Utvecklingen har knappast tenderat i den riktningen under senare år. Talet om stor tillströmning till lärarbanan är ej heller riktigt. Svårigheter att erhålla dugliga och fullt kompetenta extra lärare ha redan visat sig och komma med stor sannolikhet att bli större. Så exempelvis funnos, då i dagarna en extralärarebefattning vid Norra Realläroverket i Stockholm skulle besättas, endast *två* lärare, som kunde komma i fråga, båda med mycket jämnstruktura betyg i ämbetsexamen och medelgoda provårsbetyg och detta trots att ämneskombinationen var matematik, fysik och kemi, en av de kombinationer, där tillströmningen är starkast. När fördelningen av extralärare-tjänster på läroverken nu i dagarna blir klar, komma på många håll säkert svårigheter att erhålla kompetenta krafter att yppa sig.

9. Ehuru givetvis lärarna komma i åtnjutande av en del nya fördelar i och med att de inrangeras i den allmänna civilstatens lönesystem, har dock visats, att även nackdelar finnas. Sannolikt väga för- och nackdelar ungefär jämnt. Då en placering av adjunkterna i 23 lönegraden medför en relativ — i vissa fall absolut — *löneförsämring*, kan en dylik placering ej anses vara rättvis. Det synes alltjämt, som tillmättes utbildningen för och arbetet i undervisningens tjänst för litet värde i jämförelse med den utbildning och det arbete, som är juridiskt eller ekonomiskt betonat, ett förhållande, som ej kan annat än verka irriterande och nedstämmande på kåren, som nu genom en rättvis lönereglering hoppats kunna slutligen lägga ned den strid för någorlunda drägliga löneförhållanden, som praktiskt taget utan uppehåll fortgått under de senare decennierna, tack vare den missgynnade ställning, kåren i detta avseende sedan gammalt intagit.

10. Jag instämmer vidare i de reservationer eller särskilda yttranden, som avgivits eller komma att avgivas av rektor C. Sjöwall och lektor J.

Swenning i vad dessa yttranden röra adjunkternas placering i lönegrad och ämneslärarnas tjänstgöringsförhållanden.

Med hänsyn till vad ovan sagts och med hänvisning till vad Allm. adjunkt-föreningen och Läroverkslärarnas riksförbund i tidigare skrivelser till kommittén ytterligare anfört anser jag.

att manlig adjunkt vid de allmänna läroverken bort av kommittén föreslås till placering i 24 lönegraden.

5) Ämneslärarinnan Greta Stendahl.

Med anledning av de delar av 1928 års lönekommittés förslag, varav jag såsom tillfällig ledamot av kommittén och representant för Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund erhållit del och varöver jag haft tillfälle uttala mig, får jag avgiva följande erinringar.

Att det föreliggande förslaget innebär en verklig löneförbättring för många kategorier och att åtskilliga av det nuvarande systemets svårigheter synas stå inför en lycklig lösning, skall tacksamt erkännas. Vad beträffar den inom Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund talrikast representerade gruppen, *de seminariebildade ämneslärarinnorna*, skulle denna erhålla en god lönegradsplacering, innebärande en efterlängtd löneförhöjning. Dessutom komma bestämmelserna om tjänstårsberäkning, därest den föreslagna möjligheten att i statstjänst tillgodoräkna tjänstgöring vid enskild läroanstalt blir i full utsträckning tillämplad, att för gruppen i fråga undanröja en av de största olägenheterna i den nuvarande organisationen.

Man skulle med glädje hälsa ett genomförande av detta förslag till tillämpning av det för övriga statstjänare gällande lönesystemet på de statsanställda lärarkårerna, om icke däri medtagits en av de mest påtalade principiella bristerna i det nu för lärare gällande lönesystemet. Att genom ett bibehållande av status quo beträffande *löneskillnad mellan manlig och kvinnlig innehavare av samma tjänst* alltjämt ställa de statsanställda lärarkårerna i en särklass inom statsförvaltningen synes oberättigat och oklokt och måste ge förslaget en karaktär av provisorium, som tarvar en snarast möjligt genomförd revision av principiell natur. Det förefaller vara fördelaktigare att redan från början bygga på en princip, som icke strider mot rättsmedvetandet hos en stor grupp individer, detta till undvikande av mycken misstro och otilfredsställdhet. Rörande tillämpningen av »likalönsprincipen» inom lärarkårerna kan jag helt *ansluta mig till rektor Mörner* och önskar *uttala mitt instämmande i av henne ingivet yttrande såväl vad beträffar dess motivering som dess yrkande.*

Utöver detta principiella yrkande ber jag få för vissa inom Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund representerade kategorier föreslå följande ändringar i lönegradsplaceringen.

1. *Ämneslärarinnorna vid Statens normalskola för flickor* äro i förslaget placerade en lönegrad över ämneslärarinnorna vid allmänt läroverk, detta huvudsakligen med hänsyn till normalskolans karaktär av övningsskola för Högre lärarinneseminarie elever eller om man så vill provårsläroverk för dessa. Mellan en ämneslärarinnas tjänstgöring vid normalskolan och vid en statsrealskola råder samma relation som mellan en övnings-skollärares och en lärares vid annan folkskola eller som mellan en lärares vid ett provårsläroverk och en lärares vid ett läroverk utan provårskurs.

Övningsskolläraren sättes i förslaget *fyra* lönegrader över annan folkskol-lärare, vilken skillnad dock med hänsyn till den senares kortare lästid och möjlighet till ersättning för övertimmar anses kunna reduceras till *två å tre* lönegrader. Den motivering, som av övningsskollärarnas representanter lämnas för en ökad löneskillnad mellan dessa kategorier, äger i allt väsentligt tillämpning för en jämförelse mellan normalskolans och realskolornas ämneslärarinnor, och jag kan därför här hänvisa till denna. Ämneslärare vid provårsläroverk erhåller »400 kr. för år, dels ock, därest vederbörande lärare har sig handledning av lärarkandidater anförtrodd, ersättning här-för till belopp, som vid slutet av varje termin av skolöverstyrelsen bestä-mes, dock att sagda ersättningar icke må tillhopa överstiga 800 kronor» samt dessutom ersättning för metodiska föreläsningar. Samtliga skyldig-heter, som genom dessa arvoden ersättas, åligger varje ordinarie ämnes-lärarinna vid normalskolan och skulle kompenseras genom skillnaden mel-lan lönegrad 19 och lönegrad 20, vilket betyder: ingen ersättning alls, så snart nio tjänstår intjänats. (Att i undantagsfall ordinarie ämneslärarinna icke haft sig förelagt att hålla metodikföredrag kan i detta samman-hang förbises, enär det inträffat under den första tjänstetiden.) Redan tidigare, då mångdubbelt större löneskillnad rådde mellan ämneslärarin-nebefattningarna vid normalskolan och andra motsvarande tjänster, före-drogo lärarinnor icke sällan anställning vid privata flickskolor med låg lön och osäker tjänsteställning framför det krävande och ofta mycket pressande arbetet vid normalskolan, där man har sig förelagd den dubbla uppgiften att föra sina elever i skolklasserna fram till goda kunskaper, av-gångsbetyg med lagstadgad kompetens och numera i den nyinrättade realskolan till realexamen trots de störningar, som hospitering och täta öv-ningslektioner innebära, och desslikes tillgodose de seminarieelever, som den ena efter den andra rycka in i undervisningen. Om i framtiden en ämneslärarinna med nio tjänstår icke har några förmåner att påräkna vid normalskolan utöver vad som bjudes i en skola utan provlektioner och hos-pitering, torde det kunna med mycken sannolikhet förutses, att det blir svårt för normalskolan att förvärva lärarinnor med mångårig erfarenhet eller att få behålla sina lärarinnor hela deras tjänstetid. Även den om-ständigheten, att i normalskolan, där de högsta klasserna ligga över real-skolan och kunna sägas vara i många avseenden parallella med gymnasiets lägre ringar, ämneslärarinnorna undervisa på ett högre stadium än i regel i de allmänna läroverken, talar för högre lön för normalskolans ämnes-lärarinnor.

På grund av vad ovan anförts och under hänvisning till och instämman-de i vad rektor Fåhraeus i övrigt yttrat i detta avseende, får jag hem-ställa, att *ämneslärarinnorna vid Statens normalskola placeras i lönegrad 21.*

Skulle i kommitténs slutliga yrkande skillnad i lön mellan manlig och kvinnlig innehavare av adjunktstjänst kvarstå, vill jag som en konsekvens av mitt förslag rörande ämneslärarinnorna yrka, att för de kvinnliga ad-junkterna såväl vid normalskolan som vid de allmänna läroverken mot-svarande höjning göres.

2. Då Sveriges flick- och samskolors lärarinneförbund bland sina med-lemmar räknar även *övningsämneslärarinnor*, vill jag å deras vägnar, under påpekande av att mitt yrkande rörande lika lön för manlig och kvinnlig innehavare av samma lärartjänst innefattar även tjänster i öv-ningsämnen,

a) instämman i de krav, som av representanterna för *handarbetslärarinorna* och *lärarinnorna i husligt arbete* framförts,

b) instämman i av rektor Fåhraeus framställt yrkande om *lönegradshöjning* för *lärarna i teckning, musik och gymnastik vid Högre lärarinneseminarium* ävensom att *det timtal, som för full lön erfordras*, sättes lika med det timtal, som för motsvarande lärare vid folkskoleseminarierna kommer att stadgas.

6) Gymnastikläraren, major Carl O. Lönnqvist.

I enlighet med kommitténs anmodan den 10 sistlidne juni, får jag härmed å Svenska gymnastikläraresällskapet vägnar ingiva dessa erinringar beträffande kommitténs förtroligt översända författningsförslag.

Till en början uttrycker jag sällskapets tacksamhet däröver, att gymnastiklärarekåren medtagits i förslaget samt att åt densamma beretts tillfälle genom ombud deltaga i förhandlingarna den 25—28 juni.

Att åtskilliga förmåner genom förslaget tillföras personalen inom undervisningsväsendet, och då speciellt den yngre och tillträdande, erkännes villigt. Därjämte har gymnastiklärarekåren att tacksamt erkänna två för densamma värdefulla bestämmelser, av vilka den ena i någon mån kommer de flesta till godo, låt vara genom vidgad arbetsuppgift, under det att den andra proportionellt förbättrar ekonomien för dem, som icke komma upp till ett normallönen motsvarande timantal. Vi inse dock, att den sistnämnda förmånen delvis finansieras därigenom, att de fullt sysselsatta bliva, i jämförelse med nuvarande löneberäkning, oavlönade för två veckotimmar. Därav följer naturligtvis, att vid eventuell omarbetning den ifrågavarande förmånen icke kan få bortfalla, under det att offret blir kvarstående.

Vi äro nu underrättade därom, att de andra övningslärarna väl inse, att ersättningen för idrottsarbetet blott innebär, att gymnastiklärarna numera också kunna erhålla avlöning för mera än en form av verksamhet i undervisningens tjänst.

Enär, enligt vad från sakkunnigt håll upplysts, gymnastiklärarnas trygghet mot en orimlig inskränkning i veckotimmarnas antal — vid elevernas uppdelning på manliga och kvinnliga avdelningar — ligger uti det nu gällande minimiantalet, 13 timmar för realskola och 21 timmar för högre allmänt läroverk, böra gränserna för lönetillägget för idrotten ansluta därtill, så att till lön för veckotimmar intill 13 tillägges lön för 1 timme, till lön för veckotimmar mellan 14 och 21 tillägges lön för 2 timmar, och till lön för 21 veckotimmar och däröver tillägges lön för 3 timmar. Gymnastiklärarna skulle önskat tillägg med lön för 4 timmar vid ett högre antal veckotimmar, men därifrån torde vi böra avstå, om ett motsvarande tillägg som till ordinarie lärare blir författningsenligt tillerkänt också extra ordinarie och extra lärare.

Vi hysa en fast förvisning därom, att de här nämnda fördelarna skola bibehållas vid den slutliga överarbetningen av förslaget, samt att den ovan förordade ändringen skall kunna införas däri.

Men gymnastiklärarna få dessutom värdsamt påyrka förbättring uti den dem tillämnade löneställningen.

Principiellt vidhålla vi vårt krav på jämställdhet med adjunkterna. Fysisk fostran, liksom överhuvudtaget den praktiska inriktningen av skolans fostringsuppgift, kommer därförutan aldrig till sin rätt. Men

då vi inse, att en däremot svarande ruckning av förslagets lönegrader icke nu lärers kunna genomdrivas, nödgas vi att med så mycket större eftertryck angiva skäl för åtminstone den förbättring i löneställning, som synes möjlig redan i och med lönekommitténs konsekventa fasthållande vid det uppgjorda systemets principer.

Utbildningen för kvinnliga gymnastiklärare.

Denna bygger på studentexamen eller 8-klassig flickskola. Till följd av konkurrensen mellan inträdessökande blir studentexamen numera vanligast (t. o. m. i högre grad än bil. 1 ang. inträdessökande år 1929 händelsevis giver vid handen¹). På grund av den fastställda minimiåldern för inträde vid G. C. I. måste kunskaper och färdigheter underhållas efter studentexamen, resp. avgångsexamen från 8-klassig flickskola, tills inträde vid G. C. I. kan vinnas, i regel under 1—3 år. Konkurrensen bland inträdessökande leder därtill, att mellantiden späckas med kurser. Huru föga studentexamen, resp. avgångsbetyg från 8-klassig flickskola är till fyllest för vinnande av inträde, visa bilagorna 1 och 2, vilka angiva, den förra förutbildningen — utöver den stadgade — för de år 1929 antagna kvinnliga eleverna, den andra förutbildningen för de år 1915 antagna. Endast studenter med mycket höga betyg kunna utan mera omfattande extra förutbildning vinna inträde. Alla övriga nödgas genomgå mycket omfattande och tidskrävande sådan. Då utbildningstiden vid G. C. I. är tvåårig, kan fastslås, att två års utbildning efter studentexamen är ett sällsynt förekommande minimum, att tre års utbildning är vanlig efter sådan examen, och att utbildningstiden efter avgångsexamen från 8-klassig flickskola är 3- eller 4-årig, stundom än längre. Härav framgår också, att kvinnorna icke kunna avlägga sin gymnastikdirektörexamen tidigare än ämneslärarinorna sin avgångsexamen från högre lärarinneseminarier eller sina akademiska examina.

Det lärers under sådana förhållanden svårligen kunna bestridas, att de kvinnliga gymnastiklärarna vid läroverk m. m., i konsekvens med lönekommitténs principer för inplacering i lönegrader, böra sättas åtminstone i 19 lönegraden, de kvinnliga gymnastiklärarna vid seminarier i 20 lönegraden. Skolan tillföres ju också en verklig elit av kvinnliga krafter, kroppsligen sunda och vältränade, andligen vakna, mångsidiga och energiska, samt därjämte med praktiskt handlag och dokumenterad pedagogisk lämplighet.

Utbildningen för manliga gymnastiklärare.

Utbildningen bygger på studentexamen och är tvåårig, i verkligheten nästan undantagsvis treårig. Endast om man vid beräkningen av adjunkternas studietid begränsar sig till de sju nödvändiga betygsenheterna, är man berättigad att för gymnasternas del stanna vid två år. Även de manliga gymnasterna hava numera goda studentbetyg, och en synnerligen omfattande extra utbildning, före, i samband med eller efter fackutbildningen, förekommer också här, exempelvis reservofficersutbildning, skidkurser, idrotts- och lekkurser m. m., utan vilken de svårligen skulle besitta den befälsvana och det praktiska handlag, som de stora gymnastik-

¹ Bilagor icke medtagna.

avdelningarna kräva. Även här tillföres skolan en elit. De manliga gymnastiklärarna vid läroverk m. m. skulle i konsekvens med lönekommitténs princip placeras i 22 lönegraden, eller enligt det för övningslärare gällande undantaget i 21 lönegraden, de manliga gymnastiklärarna vid seminarier i 23 eller 22 lönegraden. Om vi åtnöja oss med den för övningslärare föreslagna relationen mellan manliga och kvinnliga lärare, alltså med 21 lönegraden för manliga gymnastiklärare vid läroverk och med 22 lönegraden vid seminarier, så hysa vi den förhoppningen, att åt gymnastiklärarna i allmänhet kan beredas ytterligare en fördel i fråga om antalet veckotimmar för normallön.

Gymnastiklärarnas svåra ställning vid jämförelse med andra lärares.

Principiellt hava gymnastiklärarna intet att invända mot åtnjutandet av den ovan föreslagna blygsamma lönegradsuppflyttningen tillsammans med tecknings- och sånglärare. Men om svårigheter skulle möta för en gemensam uppflyttning, så önska vi giva skäl för gymnastiklärarnas tillgodoseende i första hand. Vi hava då att hänvisa till de särskilda svårigheter, som just möta inom vårt fack, men icke inom andra, då det gäller ernående av betryggande lön och pension. Undervisningstimmarnas i gymnastik ringa antal samt traditionen med stora gymnastikavdelningar har alltid medfört en för lärarnas ekonomi mycket kännbar begränsning av antalet veckotimmar. Den fortgående sönderstyckningen av undervisningsväsendet i till omfånget ofta mycket blygsamma skolutyer har ytterligare bidragit till veckotimmarnas begränsning och till ökning av antalet lärare utan betryggande anställningsformer. Härtill kommer slutligen, att samskoleformens pågående genombrott i flertalet skolor nödgår till en småningom utpräglad halvering av det förr på samma hand samlade antalet veckotimmar. De nu anställda ordinarie lärarna riskera sålunda att få sina inkomster högst väsentligt reducerade, kanske till blott halv- eller tvåtredjedels-försörjning. Samtidigt härmed tilltager antalet timlärare (eller möjligen efter löneregleringen: extra ordinarie, extra och timlärare) i så hög grad, att samtliga dessa svårligen någonsin kunna nå en ordinarie anställning, vilken ju, även den, sedan kommer att ge otillräckliga inkomster. Dessa för gymnastiklärarna alldeles säregna svårigheter, vilka även med god vilja hos vederbörande myndigheter icke nämnvärt kunna avhjälpas under denna generation, synas oss starkt motivera, att en *lönegradsuppflyttning*, som eventuellt icke anses ekonomiskt möjlig för alla övningslärare, *åtminstone medgives gymnastiklärarna*, kvinnliga såväl som manliga.

Veckotimmar för normallön.

Meddelande av gymnastikundervisning har alltid betraktats såsom mycket ansträngande. Av sakkunniga har uppgiftens krävande art framhållits med efterhand allt större skärpa. Man har att beakta, vid läroverken avdelningarnas storlek, vid folkskolorna lektionernas tillåtna fördelning på halvtimmar, samt för övrigt den kroppsliga ansträngningen vid rörelsernas förevisande och rättande samt vid det ständiga vinstandet på rörlig fot, ansträngningen för röstorganen, den psykiska ansträngningen vid övervakandet av den i rörelse stadda, vid olika redskap fördelade och ofta i riskfyllda lägen sysselsatta stora elevskaran. Ansträngnings-

graden för läraren har på senare tid tilltagit i och med större individuell frihet för ungdomen och inläggandet även i gymnastiklektionerna av idrotts- och lekmoment, samt till följd av nutidsungdomens fordran på större djärvhet krävande rörelseformer. På samma gång har det s. k. hemarbetet ökat genom en mera individuell behandling, trots avdelningarnas bestående storlek, genom registrering även av idrottsresultat samt genom nödvändigheten av ökad kontakt med hemmen. Då nu gällande lönestadga av 1918 erkänner arbetets krävande art genom bestämmelsen, att gymnastiklärare icke må utan eget medgivande åläggas mera än sammanlagt 28 veckotimmar, kunna vi icke gå med på att normallönen fastställas att utgå för 30—32 timmar. Det kan icke vara rätt, att gymnastikläraren, som kanske under de flesta av sina arbetsår fått åtnöja sig med starkt begränsat antal veckotimmar och otillräckliga inkomster, skall vid eventuellt ernående av någon av det fåtal befattningar, som giva normallön, finna denna knuten till ett så stort antal veckotimmar (t. ex. förslagets 32), att han under de sista tjänstgöringsåren möjligen icke orkar med hela sin tjänst och därigenom icke heller då uppnår normallön.

Vi anse oss också böra påpeka, att förslagets marginal, 30—32 timmar, icke medgiver avsedd tillämpning på gymnastiklärarna, men väl på tecknings- och eventuellt sånglärare. Veckotimmarna för de förstnämnda äro nästan undantagslöst jämnt delbara med 4, och de komma säkerligen att så förbli under en lång följd av år.

På grund härav hemställa vi vördsamt, att den för lönegraden gällande lönen får utgå för 28—30 timmar vid läroverk m. m. och för 26—28 timmar vid seminarier. En självfallen konsekvens härav är, att timlönen bör uträknas genom division med 28 respektive 26, icke med 30 respektive 28.

Extra ordinarie, extra och timlärare.

Enär inom gymnastiklärarekåren det stora flertalet komma att få åtnöja sig med dylika befattningar, är det av så mycket större vikt, att lönen i desamma icke blir knappt tillmätt. Det visar sig nu, att enligt förslaget gymnastikläraren i extra ordinarie ställning, vilken ju alltid innehar full kompetens, blivit missgynnad i förhållande till de adjunktskompetenta. Även den förre borde tillerkännas löneklass såsom efter tre tjänsteår redan vid första anställning, i praktiken innebärande placering i en lönegrad högre än den, som ger av kommittén avsedd relation till ordinaries lönegrad. Då även denna sistnämnda av oss begäres höjd med en grad, skulle gymnastiklärarna i tabellen för extra ordinarie uppflyttas två lönegrader. Detta torde vara mera praktiskt än att tillgodoräkna tre tjänsteår, ty timlönens uträknande faller sig därigenom enklare.

Organisationsfråga eller lönefråga.

Det har anmärkts, att vissa påpekade svårigheter för gymnastiklärarna böra undanröjas genom organisationsåtgärder eller anslag, som icke avse den enskilda lönen. Det skulle då gälla anskaffande av flera gymnastiksalar, varigenom avdelningarnas storlek kunde minskas, och det sambruk i fråga om gymnastiksalar kunde undgås, vilket nu splittrar gymnastiklektionerna till olika tider på dagen och hindrar annat förvärvsarbete

för lärare med begränsat timantal. Det skulle vidare gälla sådan ökning av totala antalet lektionstimmar, att avdelningarna kunna väsentligen minskas och gymnastik för svaga och deformerade igångsättas.

Naturligtvis skulle gymnastiklärarna gärna se en rask utveckling i sådan riktning. Men vi äro tillräckligt realistiskt betonade för att inse, att de anslagsbelopp, som därtill skulle erfordras, blott småningom kunna påräknas. Om efter en mansålder gymnastikavdelningarnas storlek överallt kunna nedbringas till maximum 70 elever, och om här och där, i den mån förhållandena medgivit, hållningsrättande gymnastik börjat införas, så vore detta mycket nog. Gymnastiklärarnas löneroglering nu kan naturligtvis inte grundas på vad som kan vara realiserat efter en eller annan mansålder.

Ekonomisk rimlighet.

Den kår det här gäller är icke så mångtalig, att staten icke skulle hava råd att behörigen tillgodose densamma. Däremot har icke gymnastiklärarekåren råd att obehörigen utnyttjas för gymnastikundervisningens förbilligande i den grad det föreliggande förslaget i sina konsekvenser innebär. En jämförelse mellan vad en gymnastiklektion kostar per barn, då den hålles av folkskollärare och av gymnastiklärare vid läroverk (speciellt vid gossavdelning), giver vid handen — om man utgår från ord. lön i lägsta lönegrad på billigaste ort — att kostnaden blir för folkskolebarn 13¹ öre och för läroverkselev 5⁹ öre. Vid här föreslagen uppflyttning av gymnastikläraren en lönegrad och vid uträkning av timlönen från 28 veckotimmar stiger kostnaden för läroverkselev blott till knapast 7² öre! Inte ens *småskollärarynnornas* undervisning blir per barn så billig för det allmänna! Ej ens när i en framtid gymnastikavdelningarna minskats till 70 elever. Siffror pläga kunna övertyga. Vi hoppas, att så blir fallet även härutinnan.

7) Teckningsläraren **Arthur Johansson.**

Begagnande mig av den befogenhet, som tillerkänts tillfällig ledamot av 1928 års lönekommitté att inkomma med skriftliga erinringar, ber jag härmed beträffande kommitténs förslag angående teckningslärares löneförhållanden vördsamt få anföra följande.

Den erkänt stora betydelse, som teckningsämnet har ur pedagogisk, estetisk och praktisk synpunkt, motiverar i och för sig full likställighet i lönehänsende mellan detta ämnes representanter å ena sidan och läsämnenas jämförliga representanter å den andra. Då emellertid 1928 års lönekommitté huvudsakligen har till uppgift att inarbeta dyrtidstilläggen i de fasta lönebeloppen och inordna de olika tjänstemannagrupperna i det allmänna avlöningsreglementet, bör väl teckningslärares placering i lönegrad nu närmast ses mot bakgrunden av den relation, som teckningslärare i lönehänsende fick till dels adjunkt, dels annan övningslärare vid senaste lönerogleringen. Lönerna för de olika läraregrupperna avvägdes då särskilt i proportion till utbildningstiden. För gymnastiklärare, teckningslärare och musiklärare blev resultatet, att avlöningen skulle vara lika pr veckotimme räknat, alldenstund utbildningstiden vore något så när lika. Övningslärares avlöning sattes i förhållande till adjunkts lön på så sätt, att jämförelse gjordes mellan adjunkt och öv-

ningslärare med maximitjänstgöring å 32 veckotimmar. Adjunkts begynnelselönen blev 4300 och slutlön 5800 kronor. Motsvarande siffror för övningslärare blevo 3840 och 5280, alltså i medeltal 90 % av adjunkts lön.

Kommittén har hänfört adjunkt vid allmänt läroverk till 23 lönegraden och teckningslärare till 20 lönegraden. Jämför man lönerna i ortsgrupp I, finner man, att adjunkts begynnelselönen är 6900 och slutlön 8400, under det att teckningslärares motsvarande löner äro 5760 och 6900, alltså i medeltal 83 % av adjunkts lön. Relationen har således ändrats till teckningslärares nackdel.

För vissa teckningslärare innebär kommitténs förslag jämväl en absolut förminskning i löneförmåner även å ort, där annars absolut ökning av löneförmånerna förekommer över lag beträffande lärarna i läsåmnena. En teckningslärare i högsta lönegraden vid högre allmänt läroverk i Stockholm har för närvarande, om det kommunala hyresbidraget inbegripes, och om dyrtidstillägg beräknas efter 35 %, en sammanlagd inkomst av 8978 kronor. Enligt kommitténs förslag blir hans lön 8820 kronor, varför inkomsten minskas med 158 kronor.

För undvikande av relativ och, som i berörda fall, absolut lönesänkning torde det därför vara lämpligt, att teckningslärare hänföras till 21 lönegraden. Begynnelselönen blir då i ortsgrupp I 6120 och slutlönen 7380, alltså i medeltal 88 % av adjunkts lön, vilket närmare överensstämmer med den ursprungliga procentsiffran 90. Detta skulle också för ovan specificerade teckningslärare medföra en inkomstförhöjning av 418 kronor, en förbättring, som är proportionerlig med motsvarande förbättring av 465 kronor för adjunkt.

Såsom tilläggsbestämmelse till avlöningsreglementet föreslår kommittén beträffande teckningslärare, att lönen skall utgå med fulla beloppet enligt vederbörande löneklass för tjänstgöring av 30—32 veckotimmar, samt att för varje veckotimme, som överstiger 32 eller understiger 30, tillägg respektive avdrag skall ske med 3 %. Med hänsyn till nuvarande system, efter vilket lönen utgår för varje veckotimme, kan det ifrågasättas, om icke *gränsen även uppåt borde vara 30*. Då emellertid representanterna för gymnastiklärarna och musiklärarna som önskemål framfört, att full lön bör utgå för 28 veckotimmar, men icke haft något att invända mot en rörlig slutsiffra, och då 28-timmarsgränsen nedåt skulle medföra en väsentlig förbättring i lön särskilt för lärare med färre veckotimmar, anser jag mig böra, för bevarandet av likheten i lön övningslärarna emellan, i allo instämma i detta önskemål även för teckningslärares räkning.

Beträffande extra ordinarie lärare föreslår kommittén, att lärare i läsåmne må under vissa förutsättningar för bestämmandet av begynnelselönen och sedermera för uppflyttning till högre löneklass tillgodoräknas tre tjänsteår. Samma förmån synes böra tillkomma extra ordinarie lärare i teckning.

Då någon utredning icke föreligger, som visar, att utbildningstiden för teckningslärare nu är mindre i förhållande till lärare i läsåmne och i förhållande till annan övningslärare än förut, och då teckningsämnet i uppfostrans tjänst icke är av mindre betydelse än något annat ämne, bör det vara uteslutet, att någon som helst försämring inträder i lönehänseende för teckningslärare i den förutvarande relationen till adjunkt och till annan övningslärare.

8) Handarbetslärarinnan **Maria Hertzman.**

Å handarbetslärarinnornas vägnar får jag framhålla, att det är med stor besvikelse vi se, hur lågt det praktiska arbetet i våra skolor värdesättes i förhållande till andra ämnen.

Handarbetslärarinnan har blivit placerad i lägsta lönegraden inom kollegierna. Efter det nya löneförslaget kommer dessutom skillnaden att bli större än den förut har varit mellan å ena sidan lärarinna i teckning, sång och gymnastik, som nu vid de allmänna läroverken placerats i 18 lönegraden, samt å andra sidan lärarinna i handarbete, som fått sin placering i 12 lönegraden.

Handarbetslärarinnans arbete och utbildning är närmast jämförligt med teckningslärarinnans. Fackutbildningstiden kan för handarbetslärarinnan ej räknas kortare än 4 år, detsamma som för teckningslärarinnan, nämligen 2 år på seminarium och ytterligare minst 2 års utbildning. Jag talar nu ej om den utbildning hon får skaffa sig, då det gäller konkurrensen om platser, utan om den utbildning hon oundgängligen behöver för att kunna sköta sitt arbete efter tidens krav.

Handarbetslärarinnans utbildning blir också i jämförelse med andra lärarinnors synnerligen dyrbar. Alla andra lärarkategorier kunna få sin utbildning i det närmaste fritt av staten, men ej handarbetslärarinnan. Hon är uteslutande hänvisad till privata utbildningsanstalter, där avgifterna äro höga.

En nackdel för handarbetslärarinnan är också, att hon såsom redan antytts icke i likhet med andra lärarinnor kan få sin utbildning på en enda anstalt. Utom den 2-åriga kursen på ett handarbetsseminarium får hon skaffa sig kunskaper och färdigheter i klädsömnad på ett håll, i vävning på ett annat, och den för nutida handarbetsundervisning nödvändiga kunnigheten i teckning, mönsterkonstruktion m. m. på ett tredje o. s. v., vilken olägenhet ännu mer fördyrar och förlänger utbildningstiden.

Handarbetslärarinnan får för övrigt, liksom andra lärare, aldrig upphöra att vidare utbilda sig och måste alltid följa med det nyaste inom facket. (Så måste hon t. ex. vid linne- och klädsömnad ha grundligt satt sig in i de nyaste modellerna.)

Angående handarbetslärarinnans tjänstgöring vill jag framhålla, att även hon har att räkna med mycket hemarbete (exempelvis anskaffande av material, förberedelsearbeten och utarbetande av modeller) och dessutom krävande ansvar för dyrbart material, såväl skolans som elevernas. Hon har således, om hon skall helt fylla sin uppgift, ingen tid att skaffa sig extra inkomster.

Jag hemställer således att, om handarbetslärarinnan icke *ännu* kan placeras i samma löneplan som lärarinnorna i teckning, sång och gymnastik, vilket Sveriges Slöjdläraryrkesförbund, som jag här representerar, anser som det enda rättvisa och vilken synpunkt såväl av nämnda förening som av Övningslärareorganisationernas centralråd upprepade gånger i skrivelser till Kungl. Maj:t i underdånighet framhållits, det åtminstone borde företagas någon, helst ett par lönegraders höjning för handarbetslärarinnan. Då kåren ju är jämförelsevis fåtalig, skulle en dylik höjning ej innebära någon nämnvärd utgift för statsverket, men däremot ett betydelsefullt tillskott i den enskilda lärarinnans årsinkomst.

Under pedagogiska diskussioner har upprepade gånger betonats övningsämnenas stora betydelse, då det gäller den moderna skolans utveck-

ling, liksom dessa ämnens egenskap av nödvändig förutsättning för ungdomens sunda ekonomiska fostran.

Det ställes alltså stora krav på en handarbetslärarinna. En bättre ekonomisk ställning skulle ge henne möjlighet att sätta in hela sin kraft i arbetet och kunna göra de insatser, som hon velat, men många gånger på grund av för hennes ekonomi oundgängligt övertidsarbete ej nu förmått.

Vad särskilt beträffar handarbetslärarinnan vid Högre lärarinneseminarium föreslår jag för henne placering i 15 lönegraden, vilket jag motiverar därmed, att lärarinnans tjänstgöring här är mer krävande än vid allmänt läroverk. Hon har elever från nybörjare upp till omkring 18 års ålder och undervisar dessutom seminarieeleverna i handarbetets metodik samt leder dessas hospitering i ämnet. Dessutom har hon, liksom läroverkets övriga lärare, att mottaga och att lämna upplysningar åt lärarinnor, såväl svenska som utländska, vilka i studiesyfte under längre eller kortare tid besöka läroverket.

För timplärlarinna i handarbete vid allmänt läroverk och Högre lärarinneseminarium föreslår jag motsvarande löneförhöjning.

Jag föreslår också, att handarbetslärarinna vid högre folkskola och vid småskoleseminarium måtte uppflyttas i samma löneplacering som lärarinna i hushållsgöromål vid respektive läroanstalter.

Som min åsikt får jag vidare framhålla, att klyftan i lönehänseende mellan å ena sidan teckning, sång, gymnastik och å andra sidan handarbete och skolkök är alltför stor. Inga vägande skäl för den föreslagna placeringen torde kunna framhållas.

9) Skolkökslärarinnan **Elsa Thune**.

Som tillfällig ledamot av 1928 års lönekommitté, där jag företrädde Svenska skolkökslärarinnornas förening, vill jag härmed närmare precisera de yrkanden, som av mig framställdes vid deltagandet i lönekommitténs förhandlingar den 26—28 juni 1930.

Skolkökslärarinnorna ha enligt min mening av kommittén erhållit en synnerligen ogynnsam placering i lönehänseende. Särskilt beklagar jag den stora differens, som gjorts sig gällande mellan å ena sidan tecknings-, gymnastik- och sånglärarinnorna samt å andra sidan handarbets- och skolkökslärarinnorna, vilka senare placerats 4—6 lönegrader lägre än de förra.

Vi anse ej, att det finns verkligt skäl för att vi skola placeras så långt under lärarinnorna i övriga övningsämnen. Vår utbildningstid är i stort sett densamma som övriga övningslärarinnors, och de kunskaper och förberedande kurser, som fordras för att komma in på ett skolköksseminarium, äro för oss lika omfattande och kräva lika lång tid som för dessa andra lärarinnor.

Innan en sökande till ett skolköksseminarium blir antagen, måste hon, förutom att ha avlagt avgångsexamen från högre flickläroverk eller däremot svarande examen, vara fullt förtrogen med den praktiska sidan av vårt ämne. För inträde vid seminariet fordras därför, att sökanden genomgått en ettårig husmoderskurs samt under minst 2 år praktiserat i hushållsarbete av olika slag. Seminarietiden är sedan 1½ till 2 år, varför skolkökslärarinnan måste räkna med minst 4½ till 5 år för sin utbildning.

Vad sedan skolkökslärarinnans arbete i skolköket beträffar är det utan tvivel mera maktpåliggande, slitande och mera fysiskt ansträngande än övriga övningslärarinnors. Bidragande orsaker härtill äro den värme, som där alltid är rådande, vidare att eleverna äro i oavbruten rörelse och att lärarinnan ständigt måste övervaka alla på en gång. Det är ju ofta värden, som stå på spel — matvaror och kokkärl m. m. kunna lätt förstöras, om eleverna ej erhålla nödig tillsyn. Arbetstiden i skolköket är alltid sammanhängande, icke avbruten av regelbundna raster mellan varje timme.

Vidare har skolkökslärarinnan ett stort och dyrbart inventarium att vårda och ansvara för och även matvaruförråd, som kräver noggrann tillsyn.

Jag vill också erinra om det arbete för elevernas personliga kultur och den uppfostrargärning, skolkökslärarinnan bedriver och som är en av de starkaste och mest betydelsefulla sidorna av hennes arbete.

I dessa tider, då det så vitt och brett talas om, hur viktigt det praktiska arbetet är och då strävandena gå ut på att få ungdomen in i dessa yrken — då synes det mig ej riktigt och föga konsekvent att placera de lärarinnor, som representera de praktiska ämnena, så lågt på löneskalan.

Vad så beträffar ett par särskilda grupper av skolkökslärarinnor, nämligen de statligt anställda, så vill jag här ånyo framhålla några synpunkter. Skolkökslärarinnorna vid statens skolköksseminarium böra placeras betydligt högre än, som av kommittén föreslagits, i 15 lönegraden. Mitt yrkande för dessa lärarinnor avsåg placering i 17 lönegraden. Sedan jag emellertid funnit, att teckningslärarinnan vid högre lärarinneseminarier placerats i 18 lönegraden, anser jag mig böra yrka, att skolkökslärarinnan vid nämnda läroanstalt måtte komma i samma lönegrad. Hon har ett särskilt krävande och ansvarsfullt arbete, då hennes uppgift är att utbilda *facklärarinnor*, vilket *ej* är fallet med någon annan övningslärarinna, vare sig teckningslärarinnan vid högre lärarinneseminarier eller handarbetslärarinnorna vid folkskoleseminarierna, med vilka senare lärarinnor hon i förslaget jämförts.

Vad så beträffar skolkökslärarinnan vid folkskoleseminarium, ansluter jag mig helt till rektor Sörensens yttrande i kommittén och ber få understryka, vad hon däri framhöll om den stora betydelsen i uppfostringshänseende av att det finns en lärarinna i husligt arbete vid dessa läroanstalter.

Undervisningen i hushållsgöromål åt de blivande folkskollärarinnorna har också en ekonomisk betydelse, som ej bör underskattas.

Vidare vill jag upplysa om att det ofta händer, och vid det seminarium (Landskrona) jag företräder, är det så alltid, att skolkökslärarinnan får åtaga sig att vara klassföreståndarinna, något som är förenat med mycket extra arbete. Ett arbete, som vi dock ej vilja vara av med, då det ger rika tillfällen att komma i kontakt med eleverna.

På grund av vad jag här framhållit ber jag kommittén taga i allvarligt övervägande, om det ej skulle kunna anses med rättvisan överensstämmande, att lärarinnorna i hushållsgöromål vid folkskoleseminarierna bleve placerade betydligt högre än vad som skett i kommitténs förslag. Det är en så liten grupp lärarinnor det gäller, ungefär ett tiotal, att det ur ekonomisk synpunkt borde kunna låta sig göras.

Därjämte ansluter jag mig till rektor Sörensens yrkande, att ingen skillnad måtte göras mellan skolkökslärarinnorna och handarbetslära-

rinnorna vid folkskoleseminarierna, utan att de måtte komma i samma lönegrad samt väsentligt närmare gymnastik-, sång- och teckningslärrinnorna. Sistnämnda yrkande gäller jämväl vad beträffar småskoleseminarierna.

10) Maskinisten E. Wallstedt.

Då undertecknad såsom representant för Sveriges läroverksvaktmästares förening först vid kommitténs sammanträde den 27 och 28 juni blott delvis erhållit kännedom om de förslag i löne- och andra hänseenden, som äro förknippade med vår tilltänkta statsanställning, och på grund därav ej kunde i nämnvärd grad muntligen yttra mig i saken, så får jag härmed värdsamt anföra följande.

Kommittén föreslår benämningen förste vaktmästare för en vid varje läroverk; detta anser jag vara riktigt, *där* mer än en är anställd, men oegentligt, där blott en är anställd. Läroverk med blott en anställd torde också vara betydligt flera än de med 2 och 3 anställda. Övriga anställda skulle benämnas vaktmästare i motsats till maskinist och gymnastikvaktmästare, som för närvarande i regel är benämningen. Jag kan ej finna skälet, varför den, som så gott som uteslutande är sysselsatt med uppvärmning, bad och duschningar, rörledningar och ventiler av olika slag, lås och dörrstängare jämte övrigt arbete av mer eller mindre mekanisk natur, skall kallas vaktmästare. Benämningen maskinist säger kanske något för mycket, dock ej mer än benämning förste vaktmästare, där blott en finnes. Benämning eldare skulle kanske kunna tänkas, men täcker knappast det ansvar, som är förenat med befattningen.

Vid Stockholms folkskolor användes benämningen vaktmästare och värmeledningsskötare. Dessa båda befattningar äro där också lika avlönade, ungefär i motsvarighet eller en aning över vad som kommittén föreslagit för förste vaktmästare. Jag vill också tillägga, att även om samtlig vid läroverken här nämnd personal sättes i 7 lönegraden, så bli alla förste vaktmästare, så gott som alla s. k. maskinister, och i något fall även gymnastikvaktmästare här i Stockholm ej oväsentligt sämre ställda än hitintills.

Vid yrkande om lönegradsplacering kan jag dessutom även erinra om ett av läroverksöverstyrelsen den 12 september 1911 avgivet förslag till läroverksvaktmästares pensionering, senast åberopat i Kungl. Maj:ts proposition nr 183 till senaste riksdag med anledning av begärd pension åt gymnastikvaktmästaren och eldaren N. Nilsson vid högre allmänna läroverket i Malmö.

Där säges bland annat, att sökandes vaktmästar- och eldarbefattning är att hänföra till den pensionsklass, som överstyrelsen föreslagit för förste vaktmästare vid högre allmänt läroverk. Detta överstyrelsens förslag har också alltsedan dess tillkomst följts av statsmakterna. Därav följer ju helt naturligt, att de även nu böra sättas i samma lönegrad.

För den händelse kommittén på grund av vad som här ovan anförts skulle finna skäligt föreslå åtminstone de s. k. maskinisterna och kanske även gymnastikvaktmästarna, då ju de senares antal är mycket ringa, till 7 lönegraden, i likhet med vad som är föreslaget för förste vaktmästare, så kan mitt yrkande i benämningsfrågan bortfalla men i motsatt fall icke.

I fråga om hyresersättning för bostad torde kommittén lämpligare

böra undersöka, vad folkskolornas vaktmästare i Stockholm få betala och i mån därav även vad som kan anses vara rättvist att bestämma för läroverken i landet.

Beträffande de skriftliga instruktioner, som måste finnas vid varje läroverk, är det naturligt, att dessa måste i detalj uppgöras av respektive lokalstyrelser. Från vår sida är det dock ett ofrånkomligt krav, att lönekommittén för dessa instruktioners avfattande utarbetar en ram eller norm, inom vilken dessa få röra sig. I motsatt fall blir den trygghet, som för oss är åsyftad, fullständigt illusorisk.

Vi vilja också anhålla, att de eventuellt blivande övergångsbestämmelser, som torde vara nödvändiga, taga sådan hänsyn till nuvarande befattningshavare, att sänkningar av deras avlöningsförmåner måtte undvikas. För den händelse § 10 punkt 3 i allmänna bestämmelser kan tillämpas även på oss, så äro vi givetvis därmed belåtna.

Enär vi ännu sakna uppgifter om dels våra blivande pensioners storlek och dels storleken av de pensionsavgifter vi i framtiden skola erlægga samt storleken av det avdrag vi skola vidkännas för våra bostäder, dels ock om ortsgrupperingen, är det för oss omöjligt att inom föreskriven tid inkomma med slutgiltigt yttrande i saken.

Jag vill därför fördsamt anhålla, att kommittén tager de av mig nu framhållna synpunkterna under förnyad omprövning, och även tillerkänner oss rätt till nytt yttrande, då alla upplysningar kommit oss till handa.

11) Rektor Anna Sörensen.

Undertecknad, som såsom representant för Svenska seminarieläraryöreningen varit förordnad till tillfällig ledamot i 1928 års lönekommittén den 27 och 28 juni 1930, anhåller att till kommitténs protokoll få foga särskilt uttalande rörande de kvinnliga lärarnas löneplacering.

Någon motivering för den ståndpunkt kommittén intagit i denna fråga har jag icke varit i tillfälle att taga del av. Kommittén synes emellertid vid uppgörande av sitt löneförslag hava följt det tillvägagångssättet, att den behållit den nuvarande relationen mellan manliga och kvinnliga lärares löner. Kommittén har sålunda icke tagit hänsyn till att kvinnor i tjänster, som öppnats för dem genom behörighetslagen, erhållit samma lön som motsvarande manliga befattningshavare, med det undantag att kvinnlig befattningshavare icke äger rätt att åtnjuta lön enligt högsta klassen inom vederbörande lönegrad.

Det har för mig varit en bitter besvikelse att finna, att kommittén, sedan årtiondens utredningsarbete nedlagts på frågan om de grunder, med tillämpning av vilka kvinnor må kunna utnämnas och befordras till tjänster, som tillsättas genom kunglig fullmakt, återgått till den gamla ståndpunkten att tillmäta åt kvinnor en fullständigt godtycklig avlöning. Kommitténs förslag skulle komma att innebära, att de kvinnogrupper, som tidigast — år 1918 — fingo tillträde till fullmaktstjänster, nämligen lektorer och adjunkter vid allmänna läroverk, högre lärarinneseminariet och folkskoleseminarierna, skulle erhålla en i förhållande till motsvarande manliga befattningshavare sämre löneplacering än sådana kvinnliga befattningshavare, som först senare vunnit behörighet till sådana tjänster. Att just lärartjänsterna bland alla fullmaktstjänster tidigast öppnats för kvinnor, torde likväl ha berott på att kvinnor på undervisningsområdet

gjort sådana insatser, att man av dem ansett sig kunna förvänta ett arbete, som vore likvärdigt med de manliga befattningshavarnas. Kommitténs åtgärd att sätta just kvinnliga lärare i en ogynnsam undantagsställning kan endast förklaras av att kommittén tycks anse, att en orättvisa vunnit berättigande, då den har några års hävd.

1928 års lönekommitté tycks i många avseenden ha byggt på 1920 års lärarelönekommitté. När det gäller de kvinnliga befattningshavarnas löneplacering i relation till de manligas, saknas emellertid varje stöd i 1920 års lärarelönekommittés betänkande. Denna kommitté arbetade nämligen parallellt med 1921 års lönekommitté, som hade till uppdrag att verkställa utredning i frågan om ordnande av kvinnliga befattningshavares avlönings- och pensionsförhållanden. Lärarelönekommittén ansåg sig därför böra avstå från att taga ståndpunkt till kvinnornas lönefråga och sökte i stället uppbygga ett lönesystem, som vilade på de dåvarande grunderna för kvinnliga lärares avlöning. Den yttrade emellertid om detta sitt tillvägagångssätt följande: »Dock har kommittén härvid uttryckligen velat betona, att en dylik anordning torde vara att betrakta såsom ett provisorium, vilket bör i sinom tid avlösas av de definitiva anordningar, som må framgå såsom det slutliga resultatet av 1921 års lönekommittés utredningsarbeten.» Det är detta provisorium, som 1928 års lönekommitté nu synes vilja göra permanent.

Ett sådant förslag kan emellertid icke accepteras som en slutgiltig lösning. Den enda principiellt tillfredsställande lösningen av kvinnliga befattningshavares lönefråga är enligt min mening, att kvinnlig befattningshavare erhåller samma behållna lön som motsvarande manlige befattningshavare.

12) Rektor Anna Sörensen och övningskolläraren L. G. Sjöholm.

Undertecknade, vilka såsom representanter för Svenska seminarie-läraryöreningen beretts tillfälle att deltaga i kommitténs arbete den 27 och 28 juni detta år, få enligt medgivande och under hänvisning till vad vi anfört i debatten och till innehållet i kommitténs då framlagda förslag härmed avgiva följande erinringar beträffande kommitténs förslag, i vad det avser befattningshavare vid folkskoleseminarierna.

Undertecknad Sörensen, som samtidigt ingiver särskilt yttrande rörande kvinnliga lärares löneplacering, bortser i här föreliggande yttrande från denna fråga.

Det av kommittén framlagda förslaget till seminariernas inordnande i det nya lönesystemet finna vi beträffande dess tekniska utformning synnerligen tillfredsställande. Och mot dess allmänna bestämmelser ha vi icke något väsentligt att erinra. Fastmera finna vi, att en tillämpning av dessa bestämmelser, av vilka vissa tillförsäkra seminariernas lärare viktiga förmåner, som de hittills saknat, kommer att visa sig vara för seminarierna gagneligt. Beträffande systemets tekniska detaljer vilja vi såsom särskilt förtjänstfullt framhålla kommitténs förslag till beräkning av övningslärares löner.

Vad åter angår den för de olika lärargrupperna föreslagna inplaceringen i det allmänna löneplanet, kunna vi endast beträffande rektor, lektor och gymnastiklärare yrka bifall till kommitténs förslag. Beträffande övriga lärargrupper måste vi, i enlighet med seminarie-läraryöreningens

tidigare intagna ståndpunkt, yrka på vissa justeringar och i några fall på betydande höjningar. Därvid vilja vi dock framhålla, att vi med tillfredsställelse funnit, att kommittén tagit hänsyn till de ökade krav, som ställas på seminariernas övningslärare i jämförelse med de allmänna läroverkens och som betingas av seminariernas uppgift att utbilda lärare.

Kommittén föreslår, att manlig gymnastiklärare, teckningslärare och musiklekrare placeras i 21 lönegraden. Därmed är med hänsyn till tidigare förslag intet att erinra. Enligt tilläggsbestämmelsernas § 5 utgår lön med fulla beloppet enligt vederbörande löneklass i nämnda lönegrad till gymnastiklärare för en tjänstgöring av 28—30 veckotimmar och till tecknings- och musiklekrare för en tjänstgöring av 30—32 veckotimmar med tillägg respektive avdrag med 3 % för varje överstigande respektive understigande veckotimme. Den förbättring i gymnastiklärarnas ställning, som kommittén sålunda föreslagit, måste betecknas som synnerligen väl motiverad. Gymnastiklärarens arbete är av den krävande art, att full lön bör uppnås vid en tjänstgöring av 28 veckotimmar. Men föreningen har tidigare uttalat, att den finner samma skäl tala för en förbättrad löneställning för tecknings- och musiklekrare som för gymnastiklärare. Vi få därför hemställa, att det måtte stadgas, att även till tecknings- och musiklekrare utgår lön med fulla beloppet för en tjänstgöring av 28—30 veckotimmar.

Övriga övningslärare, nämligen lärarinnor i hushållsgöromål, lärare i manlig slöjd, lärarinna i kvinnlig slöjd, lärarinna i kvinnlig slöjd vid manligt seminariums övningsskola, lärare i trädgårdsskötsel vid dubbelseminarium och lärare i trädgårdsskötsel vid annat seminarium, hava i kommitténs förslag erhållit en alldeles för låg löneplacering. Dessa övningslärare liksom de förutnämnda tre grupperna ha hittills intagit en mycket ogynnsam löneställning, betingad av en äldre tids uppfattning av de s. k. övningsämnenas betydelse i uppfostringsarbetet. Numera erkännes det dock allmänt, att de ämnen, som med ett missvisande namn kallas övningsämnen, ha en grundläggande betydelse, framför allt på folkskoleseminarierna, som utbilda lärare för barndomsskolan jämväl i dessa ämnen. I barndomsskolans undervisningsarbete intaga dessa praktiska ämnen en framskjuten plats, och deras betydelse stegras i samma mån som skolans arbetssätt utvecklas i sådan riktning, att större utrymme ägnas åt barnens skapande verksamhet, en utveckling som är starkt framträdande i våra dagar. Det ligger därför en utomordentlig vikt vid att de blivande lärarna erhålla bästa möjliga utbildning även i dessa ämnen. Men utbildningen beror på de personliga kvalifikationerna hos seminariets lärare. Och skola personer med dessa kvalifikationer dragas över till seminarierna, kräves en verkligt god löneställning. Denna är i detta avseende av långt större betydelse än stadgemässigt föreskrivna formella kompetensvillkor. En löneplacering, grundad endast på dessa anställningsvillkor och på beräknad utbildningstid, kan därför icke bliva tillfredsställande eller med seminariets intressen förenlig. Vi våga i detta sammanhang erinra om vad föreningen anfört i sitt yttrande över 1920 års lönekommittés förslag: »Övningslärarna ha att meddela eleverna fackutbildning. De ha att delta i handledningen av elevernas undervisningsövningar samt att undervisa i respektive ämnens metodiska behandling i skolan. Övningslärarens undervisningsarbete är jämväl av teoretisk art och sålunda jämförbart med ämneslärarens. Övningslärare ha

att leda elevens enskilda arbete, vårda material och förestå ämnesinstitutioner. Undervisningen kräver hemarbete av dem liksom av andra seminarielärare. — Övningsämnen representera inom nutida reformsträvanden på folkundervisningens område en framträdande undervisningsprincip. På deras företrädare vid seminarierna måste under sådana förhållanden ställas stora fordringar och krävas en skärpt saklig kompetens.

Vad här anförts äger visserligen icke till alla delar tillämpning på lärarinna i hushållsgöromål, vilken icke direkt utbildar lärare i sitt ämne. Men hennes arbete för seminarieelevernas fostran och utbildning till lärare är icke därför mindre betydelsefullt. Det arbetssätt, som tillämpas vid undervisningen i hushållsgöromål, är nämligen i hög grad ägnat att föra de blivande lärarna in i arbetsskolans metoder, liksom det fostrar till ordning, vakenhet och förmåga till initiativ.

Med stöd av dessa synpunkter få vi, utan att anse oss behöva i detalj gå in på varje ämnes särskilda betydelse, hemställa, *dels att den tjänstgöring, för vilken lön till fulla beloppet enligt 21 lönegraden utgår, måtte bestämmas till samma omfattning för tecknings- och musiklärare som för gymnastiklärare eller 28—30 veckotimmar, dels att lärarinna i hushållsgöromål samt lärare i manlig och kvinnlig slöjd och trädgårdsskötsel måtte beredas en väsentligt gynnsammare löneplacering än den av kommittén föreslagna.*

Även för övningsskollärarna måste vi, i enlighet med föreningens tidigare uttalade uppfattning, yrka på en gynnsammare löneplacering än den av kommittén föreslagna 19 lönegraden för manlig lärare. Föreningen har förut yrkat på samma placering av övningsskolans lärare som för gymnastik-, tecknings- och musiklärare vid en undervisningsskyldighet av 25—29 veckotimmar, nämligen i lönegrad A 13 respektive B 13 enligt 1920 års lönekommittés förslag. Och i enlighet härmed få vi föreslå, att manlig övningsskollärare placeras i lönegrad 21 och kvinnlig övningsskollärare i relation till denna lönegrad. För denna placering talar dels vad vi i det föregående anført om den skärpta sakliga kompetensen, vilken äger samma giltighet beträffande dessa lärare som övningslärarna: den formella kompetensen (folkskollärarexamen) kan *icke* få tillmätas avgörande betydelse, dels arbetets art, dels slutligen vissa andra skäl. Övningsskollärens arbete erbjuder alldeles särskilda svårigheter. Han leder en väsentlig del av elevernas praktiska lärareutbildning, och på honom vilar en god del av ansvaret för huru de blivande lärarna gripa sig an det självständiga arbetet i vårt lands folkskolor. Han måste följa med de i vår tid livaktiga pedagogiska reformrörelserna, pröva dem och i den mån de representera för skolans inre liv betydelsefulla uppslag, demonstrera dem, så att seminarierna kunna vara vägledande beträffande dessa rörelser. Han har att sörja för, såsom redan folkundervisningskommittén påpekade, att övningsskolan är en god skola. Och på hans egen undervisning, städse iakttagen av åhörare, ställes krav på föredömlighet. Slutligen måste han vara förtrogen med den psykologiska forskningen dels för att kunna fota sitt eget skolarbete på en psykologisk grund, dels för att kunna vägleda eleverna i de psykologiska iakttagelser, för vilka övningsskolan utgör ett naturligt fält.

Beträffande dessa synpunkter kunna vi hänvisa till vad skolöverstyrelsen anförde i sitt yttrande den 23 juni 1924 över lönekommitténs förslag: »Den erfarenhet överstyrelsen besitter rörande betydelsen av dessa befatt-

ningshavares gärning i lärarutbildningens tjänst, inskräper synnerligen starkt den grundläggande betydelsen av övningsskollärarnas insats i seminariets hela arbete. Det torde ock förhålla sig så, att i den mån för ämneslärarbefattningarna förvärvats personer med mera vetenskapligt inriktad och betonad utbildning än tidigare varit fallet, den yttrest betydelsefulla uppgiften att uppehålla seminariets förbindelse och sammanhang med folkskolan i mycket hög grad kommit att påvåla övningsskolans lärare. Härav blir det uppenbart, att det måste ligga synnerlig vikt uppå att för dessa befattningar kunna förvärva personer med ej blott gedigen utbildning och levande pedagogiskt intresse utan alldeles speciellt mångsidig och omfattande praktisk erfarenhet om folkskolans arbete.

Ur sistnämnda synpunkt ha under senare år icke sällan svårigheter mött för en god rekrytering, vilka svårigheter med stor sannolikhet kunna återföras på den ekonomiskt ogynnsamma ställning, som en övningsskollärare intagit i förhållande ej blott till lärare i folkskolans överbyggnader utan jämväl i den egentliga folkskolan i städer, där särskilda kommunala lönetillägg hittills utgått.»

I sistnämnda hänseende vilja vi framhålla, att kommitténs förslag om övningsskollärarnas placering i 19 lönegraden synes komma att erbjuda gynnsammare löneplacering än för folkskollärarna i större städer — ett bestämt uttalande därom kan icke avgivas, dels emedan vi icke känna folkskollärarnas slutliga placering, dels emedan ersättning för överläsningsmånad och extra tjänstgöring i folkskolan icke kan exakt angivas —, men att denna placering avgjort gör det omöjligt för övningsskolan att konkurrera med den högre folkskolan om de bästa lärarkrafterna — lärarna i den fyraåriga högre folkskolan har kommittén placerat i den 21 lönegraden, en placering som synes starkt motiverad även för övningsskolans lärare.

Ehuru vi anse, att de av oss nu hävdade och på skolöverstyrelsens uttalande stödda skälen tala för, att en gynnsammare löneplacering tillförsäkras övningsskolans lärare på grundval av de arbetsuppgifter, som påvåla dessa lärare, vilja vi dock ytterligare anföra ett skäl, nämligen det, att medan för folkskollärare och andra lärargrupper olika möjligheter till befordran stå öppna, äro övningsskollärarybefattningarna med ytterst sällsynta undantag sluttjänster.

Med hänvisning till det anförda få vi sålunda hemställa, att *manlig övningsskollärare placeras i 21 lönegraden och att kvinnlig övningsskollärare erhåller motsvarande placering*. Det må tilläggas, att en placering i 20 lönegraden icke kan anses tillfredsställande, enär dess sista löneklass (23) är densamma som för 19 lönegraden.

Slutligen få vi anhålla, att om kommittén icke anser sig kunna bifalla vår framställnings samtliga yrkanden, denna vår skrivelse måtte som särskilt yttrande bifogas kommitténs slutliga förslag.

13) Folkskolinspektören P. Holmvall.

Enligt lönekommitténs för mig tillgängliga preliminära förslag skulle folkskolinspektörerna hänföras till 24 lönegraden med omedelbar placering i 27 löneklassen.

Ur olika synpunkter måste detta förslag betecknas såsom högst otillfredsställande. Den ogynnsamma ställning i löneskalan, som folkskol-

inspektörerna enligt detsamma skulle komma att intaga, framträder särskilt i två hänseenden.

För det första skulle avlöningen för en del inspektörer komma att utgå med *lägre belopp, än vad för närvarande är fallet*. Detta gäller dels inspektörerna på de billigare A- och B-orterna, dels, i den mån kompensation icke erhålles genom föreslagna kallortstillägg, jämväl inspektörerna på C-, D- och E-orter i Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län. Antalet av de inspektörsbefattningar, för vilka en absolut lönesänkning föreslås, bleve följaktligen icke så litet. Och de belopp, med vilka de nuvarande lönernas slutsummor skulle reduceras, kunna icke anses obetydliga. Dessa belopp skulle, om man bortser från eventuella kallortstillägg och tager hänsyn till de nuvarande stationeringsorterna, komma att växla mellan cirka 550 kronor och cirka 250 kronor. Att märka är emellertid, att till grund för beräkningarna i förevarande hänseende lagts de nuvarande och de föreslagna lönernas bruttobelopp. Om man i stället utgår från lönernas behållna nettobelopp, med andra ord frånräknar de obligatoriska avgifterna för tjänste- och familjepension, blir den absoluta lönesänkningen självfallet ännu större.

En löneroglering, som resulterar i lönesänkningar, är nu något ganska ovanligt i vårt land. Och det föreliggande förslaget ter sig närutinnan så mycket egendomligare, som inspektörslönerna, även vad de billigare orterna angår, länge ansetts otillräckliga ej allenast av inspektörerna själva utan ock av personer utanför inspektörskåren, vilka måste anses både allmänt omdömesgilla, speciellt sakkunniga och fullt opartiska. Jag erinrar därom, att folkskolöverstyrelsen år 1918 föreslog lektorslön för folkskolinspektör, att 1920 års lönekommittés majoritet placerade inspektörerna i en lönegrad, som motsvarar den nuvarande 26, att två reservanter tillhörande samma kommittés ordinarie ledamöter ville ha inspektörerna placerade i den nuvarande 27 lönegraden, samt att skolöverstyrelsen i sitt yttrande den 30 september 1924 över nyssnämnda kommittés betänkande sökte utverka åtminstone den förbättringen i förslaget, att inspektör komme att omedelbart hänföras till 26 lönegradens högsta löneklass. I detta sammanhang torde icke heller böra alldeles förbises, att 1928 års riksdag i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställt, att Kungl. Maj:t måtte taga under övervägande, huruvida förslag till *förbättrade löneförhållanden* för bland andra statens folkskolinspektörer kunde snarast föreläggas riksdagen.

För det andra skulle, enligt det föreliggande preliminära förslaget, *de nuvarande relationerna mellan å ena sidan inspektörslönerna och å andra sidan löneförmånerna för vissa andra befattingshavare i undervisningsväsendets tjänst, med vilka inspektörerna brukat i lönehänseende jämföras, förändras till folkskolinspektörernas nackdel*. Jag tänker härvid företrädesvis på sådana skolmän, som antingen i likhet med folkskolinspektörerna ha att intaga en ledande ställning inom skolförvaltningen, d. v. s. chefer för olika slag av läroanstalter, eller som man eljest har att räkna med för en önskvärd rekrytering av folkskolinspektörskåren. De åsyftade skolmännen äro: rektorer vid folkskoleseminarier och högre allmänna läroverk, rektorer vid statens realskolor, rektorer vid kommunala mellanskolor och högre folkskolor, lektorer och adjunkter vid allmänna läroverk och folkskoleseminarier samt folkskollärare i ledande ställning

Uppmärksammas bör, att vid de jämförelser, som här nedan komma att göras, hänsyn tagits endast till slutlönerna, att det procental, efter vilket

dyrtidstilläggen beräknats, är 32, att värdet av bostad och bränsle i förekommande fall inräknats i lönerna med belopp, som av 1928 års lönekommitté förslagsvis upptagits i avlöningsreglementet för kommunalt anställda lärare m. fl., att nu utgående ortstillägg för vissa inspektörer icke medtagits, att den ändrade relationen i lönehänseende mellan inspektörerna å ena sidan samt rektorerna vid folkskoleseminarier och högre allmänna läroverk samt statens realskolor å andra sidan icke ansetts behöva siffermässigt konstateras, då den i alla fall lär vara påtaglig, samt slutligen att procenttalen, vad angår folkskollärarna, avse endast de obligatoriska minimilönerna för lärare och att i de belopp, som ligga till grund för procenttalen, följaktligen icke ingå vare sig frivilliga kommunala tillägg å lärarlönerna eller arvoden för uppdrag som kommunal skolledare (överlärare eller inspektör).

Enligt de gjorda uträkningarna förhåller sig folkskolinspektörernas avlöning procentuellt till avlöningen för nedan angivna befattningshavare på sätt som följer:

A. Enligt nu gällande lönebestämmelser.

	Medeltal för samtliga ortsgupper
Rektor vid kommunal mellanskola av grupp I	Omkring 100·6 %
» » » » av grupp II	» 100·6 %
Rektor vid fyrklassig högre folkskola, yrkesbestämd	» 111·7 %
» » » » allmän	» 117 %
Lektor	» 93·5 %
Adjunkt	» 109·1 %
Lärare vid folkskola med 38 $\frac{6}{7}$ läsveckor	» 171·5 %

B. Enligt lönekommitténs preliminära förslag.

	Medeltal för samtliga ortsgupper
Rektor vid kommunal realskola av grupp I	Omkring 81 %
» » » » av grupp II	» 89·9 %
Rektor vid högre folkskola (högst)	» 85·5 %
Lektor	» 85·5 %
Adjunkt	» 106 %
Lärare vid folkskola med 38 $\frac{6}{7}$ läsveckor	» 144·9 %

Förestående siffror synas otvetydigt ådagalägga, att folkskolinspektörerna i jämförelse med vissa andra befattningshavare, för vilka en säkerligen välbehövligen löneförhöjning föreslagits, blivit av kommittén ganska styvmoderligt tillgodosedda. Så skulle inspektörslönen, som för närvarande utgör omkring 100·6 % av lönen för rektor vid kommunal mellanskola (realskola) av grupp I, komma att utgöra endast omkring 81 % av den kommunala realskolerektorns lön, efter det en reglering i enlighet med det föreliggande förslaget genomförts. Än mera anmärkningsvärd ter sig den förändrade relationen till lönen för rektor vid högre folkskola. Inspektörslönen är nu icke obetydligt högre än avlöningen för rektor vid fyrklassig högre folkskola (111·7 % eller 117 %), men skulle efter regleringen komma att sjunka till lägst 85·5 % av samma lön. Jämväl

torde särskilt observeras, att den relation till lektorslöner, som vid senaste löne reglering etablerades och som man därefter varit angelägen om att åtminstone icke försämra vid beviljande av tillfälliga löneförbättringsbelopp, skulle förryckas till folkskolinspektörernas nackdel.

Man frågar sig ovillkorligen: *vilka kunna skälen vara till en dylik nedflyttning* av inspektörerna i löneskalan? Säkerligen är en sådan nedflyttning icke påkallad av statsfinansiella skäl. Har staten råd att förbättra avlöningen för vida talrikare personalgrupper, så lär den också ha råd att låta folkskolinspektörerna, som utgöra en kår på i allt endast 52 personer, komma i åtnjutande av en motsvarande löneförbättring. Lika visst synes det vara, att den förhållandevis hårdhanta behandlingen av inspektörerna icke är att förklara genom något åt kommittén givet direktiv. Genomläser man vad vederbörande departementschef vid kommitténs tillsättande anförde till statsrådsprotokollet, finner man, att endast i fråga om »folk- och småskollärare m. fl. lärare», gjordes det särskilda uttalandet, att kommittén torde böra »inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löne regleringen med mindre kostnad för statsverket, än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts». Någon anmaning från högsta ort att nedpressa särskilt folkskolinspektörernas lönestandard i jämförelse med andra befattningshavares har uppenbarligen härmed icke givits.

Då det är svårt, för att icke säga omöjligt, att finna några fullt bärande skäl till det föreliggande förslaget i det hänsende, varom fråga är, ligger det antagandet synnerligen nära till hands, att kommitténs bestämmande flertal icke vare sig tillräckligt behjärtat folkskolinspektiörens uppgift och betydelse eller närmare tänkt sig in i de menliga konsekvenser för folkundervisningen i det hela, som ett bifall till förslaget i oförändrat skick med den allra största sannolikhet skulle komma att medföra. *En riktig och fullständig kännedom om de plikter, som påvila en statens folkskolinspektör, och de mångsidiga kompetenskrav, som dagligen ställas på honom i hans ämbetsgärning, synes nämligen med nödvändighet böra leda till den uppfattningen, att avlöningen till en befattningshavare av detta slag icke rimligen kan eller bör sättas lägre än för andra ledare av en mera omfattande praktisk-pedagogisk verksamhet.*

För att dessa plikter och kompetenskrav må bli åtminstone i någon mån närmare belysta, tillåter jag mig i korthet erinra om följande. Statens folkskolinspektörer ha att utöva en kontrollerande och rådgivande inspektionsverksamhet ej allenast beträffande folk- och småskolor samt fortsättningsskolor utan även, efter skolöverstyrelsens bestämmande, med avseende på de högre folkskolorna, vilkas lärare numera i regel torde hava en akademisk eller därmed likvärdig utbildning. Under varje folkskolinspektör sorterar en lärarpersonal, ofta uppgående till 500—600 personer. Man jämföre härmed förhållandena vid exempelvis de högre folkskolor, vilkas rektorer skulle placeras icke mindre än tre lönegrader högre än inspektörerna, eller vid de i det föregående icke omnämnda småskoleseminarierna! Vid sidan av sin kontrollerande och pedagogiskt-konsultativa verksamhet ha inspektörerna att vidkännas en administrativ arbetsbörda, som svårigen kan angivas i en kort framställning som denna. Skolorganisationsspörsmål skola genomtänkas och ledas till sin lösning, byggnadsritningar granskas, ifrågasatta skoltomter besiktigas, statsbidragsansökningar — ofta uppgående till flera hundra om året — skola

genomgås och attesteras, skolstatistiska uppgifter nagelfaras och befordras vidare, reglementsärenden behandlas, invecklade och svårbedömda disciplinära frågor undersökas och utredas, utlåtanden beträffande allmänna skolärenden avgivas, andra remisser av olika slag besvaras, vitsord rörande lärarduglighet i många fall utfärdas. Ständigt sättas omdömesförmågan och sakkunskapen på prov. Och att folkskolinspektörernas verksamhet hädanefter icke kommer att till betydelse och omfattning minskas torde framgå ej mindre av den allmänna utvecklingen på folkundervisningens område än även av de nya uppgifter, som vänta på inspektörerna med anledning av senaste riksdags beslut om folkskoleärendenas överflyttning till den borgerliga kommunen, om delvis nya former för statsbidragets utgående m. m.

Om för en dylik mångskiftande och påfrestande skolmannaverksamhet skola kunna förvärvas personer med verkligt goda kvalifikationer, kräves för visso, att den ekonomiska gottgörelsen icke sättes för lågt. En minskad benägenhet hos framstående skolmän att söka ledigblivna inspektörsbefattningar har man på senare år trott sig förmärka. I sitt utlåtande över 1920 års lönekommittés betänkande yttrade skolöverstyrelsen närmast med tanke på möjligheten att till dylik befattning erhålla lämpliga sökande bland kommunala skolfunktionärer: »Inför utsikterna till löneminskning eller i bästa fall oförändrade ekonomiska villkor vid övergången till en mera arbetsfylld och ingalunda mindre ansvarsfull post i statstjänst har man — — — icke alltid lyckats förvärva den, som främst borde ifrågakomma.» Och som en kritisk anmärkning till nämnda löneförslag, som dock placerade folkskolinspektörerna i 26 lönegraden, tillade överstyrelsen: »I detta avseende medför kommittéförslaget ingen så grundväsentlig förändring, att man kan våga vid detsamma genomförande i oförändrat skick knyta förhoppningar om förbättrade rekryteringsutsikter för här avsedda kategorier och en verkligt rättvis anpassning av avlöningsfömanerna.» *Under sådana förhållanden lär ingen tvekan kunna råda därom, att rekryteringen av folkskolinspektörskåren skulle, om det nu föreliggande preliminära löneförslaget bleve slutligt fastställt, därav röna ett högst betänkligt inflytande.*

Då jag i det föregående gjorde det uttalandet, att avlöningen för en statens folkskolinspektör icke rimligen kunde eller borde sättas lägre än avlöningen för andra ledare av en mera omfattande praktisk-pedagogisk verksamhet, tänkte jag icke minst just på de kommunala skolledarna (folkskolinspektörer och överlärare) i de större städerna. Slutlönen för dessa befattningshavare utgår i många fall med 12 000—13 000 kronor eller däröver (t. ex. i Uppsala med 12 500 kronor, i Malmö med 12 800 kronor + dyrtidstillägg, i Hälsingborg med 14 100 kronor + dyrtidstillägg). Överlärarna åtnjuta visserligen icke så hög avlöning, men det förtjänar nämnas, att exempelvis i Göteborg, där överlärarna dock sortera under en kommunal folkskolinspektör, de nämnda befattningshavarna nå upp till en slutlön av nära 10 000 kronor. Emellertid är det att vänta, att, sedan folkskollärlönerna höjts genom blivande statlig lönereglering, jämväl överlärarnas löner komma att stiga, i många fall automatiskt, med rätt avsevärda be-
lopp.

Slutligen må erinras därom, att i flera främmande länder folkskolinspektörerna äro i avlöningshänseende ungefär jämställda med rektorer och lektorer vid högre läroanstalter. Så är förhållandet i *Danmark*. Där i detta vårt grannland Amtsskolekonsulenter (motsvarande hos oss statens

folkskolinspektörer) blivit anställda, åtnjuta de en avlöning av 12 400 kronor. I *Finland* äro folkskolinspektörerna placerade i samma löneklass som exempelvis yngre lektor vid normallyceum och äldre lektor vid klassiskt lyceum samt rektor vid enkelt lägre folkskoleseminarium. I *Frankrike* ha folkskolinspektörerna en avlöning, som i stort sett är jämförlig med eller överstiger löneförmånerna för rektorer och lektorer (principeaux et professeurs licenciés ou certifiés) vid högre skolor (lycées och collèges). I *Storbritannien* uppbyro folkskolinspektörerna, särskilt de s. k. distriktsinspektörerna, vid tiden närmast före världskriget en lön, som i vissa fall icke obetydligt översteg de lönebelopp, som utgingo till rektorerna och lärarna vid folkskoleseminarierna.

Med stöd av det nu anförda har jag som tillfällig ledamot av 1928 års lönekommitté hemställt, att statens folkskolinspektörer måtte hänföras till 27 lönegraden.

14) Byråchefen **A. Ripe.**

Sedan 1928 års lönekommitté framlagt förslag till lönereglering för, bland andra, befattningshavare vid rikets navigationsskolor, får jag härmed å lärarnas vägnar anföra följande rörande deras tilltänkta placering i löneklass.

De ordinarie lärarna vid navigationsskolorna böra placeras åtminstone i lika hög löneklass som adjunkterna vid de allmänna läroverken. För en dylik löneklassplacering tala flera fullt bärande skäl. Redan tidigare hade lärarna vid navigationsskolorna varit i löneavseende fullt jämställda med adjunkterna. En dylik likställighet genomfördes redan vid navigationsskolornas nyorganisation år 1911. På sätt framgår av Kungl. Maj:ts proposition nr 167 till 1911 års riksdag och samma års riksdags skrivelse nr 5 var det avsett, att navigationslärarna skulle i löneavseende likställas med adjunkter, dock med en begynnelseavlöning av 500 kronor mera för år än adjunkterna. Och denna 1911 års lönebestämning är den, som ännu gäller vid navigationsskolorna. Emellertid hava även efter 1911 vid flerfaldiga tillfällen förekommit uttalanden om förberörda likställighet. I samband med beslut om tillfällig löneförbättring vid navigationsskolorna år 1917 uttalades, att lärarna vid navigationsskolorna borde erhålla sådan tillfällig löneförbättring, att de bleve likställda med adjunkter. På likställighet i löneavseende bygger även Kungl. Maj:ts proposition nr 258 till 1920 års riksdag. Även i 1921 års statsverksproposition (se tionde huvudtiteln sid. 38) förekommer uttalande, som baseras på att likställighet i avlöningsavseende bör bibehållas. Att lärarna vid navigationsskolorna nu hava något mindre avlöning än adjunkterna vid de allmänna läroverken beror därpå, att dessa lärare (av förbiseende antagligen) ej inrymts i den motion, som föranledde 1920 års riksdag att bevilja en tillfällig löneförbättring åt adjunkter. Men att nu låta en dylik omständighet leda till att navigationslärarna för framtiden skulle erhålla en sämre löneställning än adjunkterna är oriktigt. Lärarelönekommittén föreslog också likställigheten bibehållen.

Ser man navigationslärarnas löneklassplacering fristående, skall man också finna, att en något högre placering än i 22 löneklassen är befogad.

Jag vill erinra om att för ordinarie lärare i övermaskinistklass vid navigationsskolorna kräves såväl utbildning vid teknisk högskola som praktisk tjänstgöring. Denna utbildning motsvarar minst den, som erfordras

för lektor vid tekniskt läroverk, vilken placerats i 27 löneklassen. Det torde ock böra framhållas den betydande mognad och praktiska erfarenhet, som återfinnes hos de elever, som läraren vid navigationsskolorna har att undervisa, och som ställer stora krav på undervisningen.

Vad beträffar övriga ordinarie lärare vid navigationsskolorna erfordras visserligen icke akademisk examen för erhållande av lärarbefattning men däremot andra examina och stor praktisk erfarenhet, som uppväger både den tidsspillan och de kostnader, som avläggandet av sådan akademisk examen, som erfordras för adjunktur, medföra. För övrigt kräves av dessa lärare en arbetsprestation och ett ansvar, som är mera betydande än för de flesta andra lärare.

Jag hemställer därför vördsamt, att lönekommittén behagade i sitt slutliga förslag upptaga de ordinarie lärarna vid rikets navigationsskolor åtminstone i lika hög löneklass som adjunkterna vid rikets allmänna läroverk.

15) Folkskollärare **Viktor Fredriksson** och överlärare **Hedvig Norgren**.

I anslutning till de av undertecknade i egenskap av tillfälliga ledamöter av 1928 års lönekommitté vid sammanträden den 25 och 26 juni framförda synpunkterna och förslagen angående det av kommittén uppgjorda förslaget till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare m. fl. få vi härmed sammanfattningsvis anföra följande:

Då 1928 års lönekommitté i likhet med lärarelönekommittén föreslår, att det allmänna lönesystemet skall tillämpas även på folkskolans lärare, står detta förslag i fullaste överensstämmelse med ett av de huvudönskemål, som från lärarkårens sida framförts med avseende på den blivande löne-regleringen. Det är vår uppfattning, att den av 1928 års kommitté föreslagna lösningen av frågan om naturaförmånernas värdering och tjänstebostadens inpassande i lönesystemet icke blott kan godtagas av lärarna utan också är ägnad att helt förta bärligheten av de invändningar mot lärarnas inplacering i lönesystemet, vilka från vissa håll kommo till synes med anledning av den av lärarelönekommittén föreslagna anordningen beträffande dessa spörsmål.

Vad beträffar *löneplaceringen* ansåg lärarelönekommittén, att denna borde företagas efter samma grunder för lärarna som för övriga befattningshavare i allmän tjänst, nämligen under beaktande av deras utbildning, tjänstgöringsförhållanden och befordringsmöjligheter. Med dessa utgångspunkter och under hänsynstagande jämväl till lärarnas ferier i jämförelse med övriga befattningshavares semester ansåg lärarelönekommittén, att manlig lärare borde hänföras till nuvarande 17 lönegraden. Ehuru reservationer anfördes från en del av kommitténs ledamöter beträffande vissa andra punkter av betänkandet, ansåg likväl ingen av dem annat än att dessa lärares löneförmåner borde fullt motsvara 17 lönegraden. I fråga om kvinnlig folkskollärare föreslog lärarelönekommittén en placering, som synes närmast svara mot 15 lönegraden i den nu gällande löneplanen.

I likhet med vad folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor i framställning till 1928 års lönekommitté tidigare påyrkat och under hänvisning till den därvid anförda liksom till den av oss inom kommittén framförda motiveringen anse vi, att en lägre placering av folkskolans lärare

än den av lärarelönekommittén föreslagna icke skäligen kan ifrågakomma.

För folkskolans vidkommande har emellertid 1928 års lönekommitté varit hänvisad till att i enlighet med kommitténs direktiv inrikta undersökningen på angelägenheten av att genomföra löneregleringen med mindre kostnad för statsverket än som enligt det tidigare framlagda förslaget förutsatts. I det vi konstatera, att 1928 års lönekommitté sålunda av sina direktiv varit förhindrad att föreslå en löneplacering för folk- och småskolans lärare efter samma grunder som för övriga statsavlönade befattningshavare och under framhållande av obilligheten i att folkskolans lärare i större utsträckning än andra samhällets tjänare skola drabbas av de statsfinansiella hänsynen, få vi föreslå, att manlig folkskollärare placeras i 17 och kvinnlig folkskollärare i 15 lönegraden samt att de icke ordinarie lärarnas placering höjes i relation härtill.

Vad slutligen angår avlöningsreglementets olika paragrafer har kommittén i stort sett kunnat tillämpa samma bestämmelser för de kommunalanställda lärarna som för de statsanställda befattningshavarna. De av oss här nedan på ett fåtal punkter föreslagna ändringarna och tilläggen äro ettdera betingade av att de kommunalanställda lärarna erhållit en mindre gynnad ställning än statens tjänstemän, eller av hänsyn till det önskvärda i att slutavgörandet i vissa frågor lägges i händerna på central myndighet samt att nu befintlig frihet för kommunerna i ekonomiska eller skolorganisatoriska spörsmål icke onödigtvis beskäres.

De av oss föreslagna ändringarna och tilläggen följa här nedan paragrafvis.

§ 4, mom. 4: Efter slutet av meningen »Lärare må — — — offentligt uppdrag» tillägges: »Har här nämnt förbud utfärdats, kan ändring av beslutet sökas hos Skolöverstyrelsen, som äger upphäva eller fastställa det samma.»

§ 13, mom. 1 c: Momentet föreslås erhålla följande lydelse: »vilken han enligt uppdrag av vederbörande kommunala skolmyndighet, skolöverstyrelsen eller etc. — — —

§ 23, mom. 3 erhåller följande lydelse: »Till lärare, som av skoldistrikt varder anställd som överlärare eller tillsyningslärare vid folkskola, skall utgå särskild tilläggs-lön med belopp, som av skoldistriktet bestämmes.»

§ 23, mom. 10: Bibehållandet av bestämmelserna i förestående moment, vilka innebära förbud för de kommunala myndigheterna att, där så av förhållandena kunde anses påkallat, utbetala ersättning utöver den i reglementet fastställda lönen, skulle vad lärarna beträffar såväl principiellt som realiter försätta dessa i en ogynnsam undantagsställning i förhållande till de statsanställda befattningshavarna. Dessa senare kunna sedan gammalt dels på grund av stadganden i de allmänna reglementsbestämmelserna och dels i kraft av förbehåll i de särskilda tilläggsbestämmelserna utbekomma särskilda ersättningar eller ekonomiska förmåner utöver lönen i den fastställda lönegraden. Då dylika förmåner icke föreslagits för de kommunalanställda lärarna, synes det oss vara i hög grad obilligt att därtill utfärda förbud för kommunal myndighet att i förekommande fall, där detta kan befinnas vara lämpligt med hänsyn till skolans och kommunens intressen, utbetala ersättning utöver reglementets bestämmelser. Mot införandet av dylikt förbud talar också den låga lönegrads-placering, som föreslagits för folkskolans lärare och som utan tvivel torde komma att på vissa håll medföra minskning i de nu utgående lärarlönerna,

detta särskilt i sådana fall, då kommun vid beslut om kommunala tillägg ansett den av lärarelönekommittén föreslagna lönenivån såsom skälig och normerande.

För skolans och kommunernas vidkommande måste det anses vara en bestämd olägenhet, att det existerar ett statligt förbud för kommunal myndighet att vidtaga ekonomiska dispositioner för att vid folkskolan binda särskilt kvalificerade lärarkrafter. Redan nu förekommer inom vissa kommuners folkskolor en stark differentiering av skolväsendet, något som också beaktats av kommittén i vad det gäller hjälpklassundervisningen, för vilken föreslås särskild ersättning utöver föreslagna lärarlöner. Vid sidan av denna undervisning förekommer emellertid specialundervisning av flera andra slag, exempelvis hälsoklasser, klasser för lomhörda och pedagogiska försöksklasser, av vilkas lärare kräves särskild, nästan undantagslöst på deras egen bekostnad förvärvad utbildning.

Därtill kommer, något som också lärarelönekommittén särskilt understök, att det knappast kan vara riktigt att i ett avlöningsreglemente betaga vederbörliga kommunala myndigheter deras rätt att själva besluta i förevarande hänseende.

Under hänvisning till vad som här ovan anförts få vi sålunda föreslå, att mom. 10, § 23 utgår eller, om detta icke anses böra ske, en tilläggsbestämelse av den av lärarelönekommittén föreslagna innebörden fogas till sagda moment, nämligen: »Därest vederbörande skolområde, skoldistrikt eller stadsfullmäktige besluta att, där förhållandena sådant föranleda, bevilja lärare högre avlöning än detta reglemente föreskriver, må läraren, utan hinder av vad i 1 mom. sägs, äga tillgodonjuta sådan högre avlöning.»

§ 24. Enligt kommitténs förslag skulle fri läkarvård tillerkännas folkskolans lärare endast vid olycksfall i tjänsten, under det att statsanställd personal tillförsäkras kostnadsfri läkarvård, sjuktransport och sjukhusvård samt till hälften kostnadsfri medicin även vid sjukdom.

Det i paragrafens andra moment gjorda tillägget, att det är kommun obetaget att, där så prövas skäligt, bidra också till lärarens sjukvårdskostnader, torde i praktiken få högst ringa betydelse för lärarna, då beviljandet av dylika bidrag helt överlämnas åt kommunernas godtycke. Det bör också framhållas, att staten undan för undan iklätt sig en allt större andel av kostnaderna för folkskoleväsendet, något som talar för att även det allmännas bidrag till sjukvårdskostnader för här ifrågakvarande lärare helt bestridas med statsmedel, på samma sätt som kommittén föreslår beträffande övrig personal i allmän tjänst.

Då vi icke kunna finna några bärande skäl för att lärare i detta avseende fränkännas samma förmåner som tillkomma tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen, få vi föreslå, att bestämmelserna angående läkarvård i full utsträckning komma även folkskolans lärare till godo.

§ 27, mom. 4. Följande formella ändring föreslås: »Då andra förmåner än i boställsordningen angivna tillhandahållas läraren etc — — — fastställda grunder».

§ 28, mom. 2: Följande ändring föreslås: »Därest innehavaren av tjänstebostad avlidit, skall hans dödsbo i den omfattning, som kan finnas lämpligt etc. — — — efterträdare».

Till ovanstående har överlärare *Hedvig Norgren* fogat följande särskilda uttalande:

Som bekant omfattar det stora flertalet i allmän tjänst anställda kvin-

nor principen lika arbete, lika lön. Bland folkskolans lärarinnor har likalönsprincipen av gammalt haft lika hängivna som bestämda anhängare, och säkerligen har i detta hänseende ingen förskjutning i tänkesätten ägt rum. En löneroglering, varigenom icke denna princip förverkligas, kommer därför alltid för oss att framstå såsom otillfredsställande.

Då emellertid en *snar löneroglering* för folkskollärarkåren är en angelägenhet av den mest trängande beskaffenhet, ha vi ansett oss böra i nu föreliggande situation avstå från att kräva ett omedelbart aktualiserande av likalönsfrågan och biträtt framställningen om en löneroglering i avslutning till lärarlönekommitténs förslag. Detta sker emellertid under framhållande av, dels att vi därmed icke frånträtt vår principiella uppfattning i likalönsfrågan, dels ock av att vi under inga omständigheter kunna anse med rättvisa och billighet förenligt, att den nuvarande relationen mellan manlig och kvinnlig lärares lön försämras till de senares nackdel.

16) Slöjdlärare **Robert Ahlén.**

Frågan om löne- och tjänstereglering har länge varit ett önskemål för slöjdlärarekåren.

Petitionsvis har ärendet upprepade gånger framburits till Kungl. Maj:t och nu senast i okt. 1928, med begäran, att 1928 års lönekommitté måtte få i uppdrag att utreda och avgiva förslag till löne-, tjänste- och pensionsreglering för facklärare i slöjd vid folkskola.

Kommittén har emellertid icke velat upptaga ärendet till behandling och anför såsom skäl härför, att dess uppdrag vore huvudsakligast av löneteknisk art, och att kommittén därför lämpligen icke kunde utföra en för lönerogleringen nödvändig utredning av pedagogisk och organisatorisk innebörd.

En sådan utredning från sakkunnigt håll, som här ifrågasättes, hade dock säkerligen kunnat erhållas på grundval av det lönerogleringsförslag, som skolöverstyrelsen år 1918 upprättat för ifrågavarande tjänster, och vilket i endast en del fall behövde kompletteras.

Jag anser därför, att något egentligt hinder knappast förelåg för kommittén att icke upprätta ifrågavarande lönerogleringsförslag.

Då emellertid så icke skett och skolöverstyrelsen, vid remiss av ärendet, anser, att en ny utredning är behövlig, icke allenast för slöjdlärarekåren, utan även för övriga i folkskolans tjänst anställda övningslärare, vilket förslag kommittén för sin del också förordar, så vill jag på det livligaste instämma i att en allsidig utredning för här ifrågasatta tjänster snarast möjligt måtte komma till stånd.

17) Småskollärarynnan **Karola Pålsson.**

Sedan undertecknad tagit del av det från kommittén till mig såsom tillfällig ledamot av kommittén översända förslag till avlöningsreglemente för kommunalt anställda lärare m. fl., får jag i anledning härav vördsamt avgiva följande erinringar.

Beträffande avlöningsreglementets olika paragrafer instämmer under-

teknad i vad herr Viktor Fredriksson och fröken Hedvig Norgren härom i sina till 1928 års lönekommitté ingivna skriftliga erinringar anfört.

Rörande frågan om småskollärarynnornas placering i viss lönegrad tillåter sig undertecknad vördsamt anföra följande:

I sitt den 15 augusti 1923 avlämnade betänkande gör 1920 års lönekommitté följande uttalande: »Då det nu är fråga om att placera lärarna i lönegrader, som gälla och äro avsedda att gälla för nästan all statens personal, träder självfallet den uppgiften i förgrunden att söka inplacera lärarna på den plats i lönesystemet, som kan i betraktande av deras utbildnings- och tjänstgöringsförhållanden anses med rättvisa och billighet förenlig. Det må härvid framhållas, hurusom enligt kommitténs mening den verksamhet och det arbete, som lärare av olika slag utöva i samhällets och det allmännas tjänst, av ålder underskattats i förhållande till de funktioner, som inom andra samhällslivets områden verka i det allmännas intressen. Till följd härav hava också lärarkårerna sedan gammalt kommit att intaga en i förhållande till andra tjänstemannagrupper i ekonomiskt avseende tillbakasatt ställning.»

Att detta uttalande äger tillämplighet icke minst på småskolans lärarkår, torde vara oemotsägligt. I en av Alfred Carlsson år 1928 på uppdrag av centralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskollärareförening verkställd utredning angående folkskollärarnas lönefråga betonas också kraftigt småskolekårens i löneavseende tillbakasatta ställning. I nämnda utredning framhålles även, att småskollärarynnorna kommit att intaga »en orimligt låg löneställning». Deras allmänna lönestandard har, säger författaren, »icke ens nått fullt upp i nivå med de lägsta ordinarie befattningshavare i de nyreglerade verken». En jämförelse mellan de av 1928 års lönekommitté föreslagna småskolelärarynnornas samt de sedan lång tid tillbaka utgående löneförmånerna åt rikstelefonisterna är i detta avseende belysande. Dessa senare befattningshavare äro i det allmänna lönesystemet placerade i 6 lönegraden, medan småskollärarynnorna av kommittén placerats i den femte. En undersökning av de faktorer, som kunna tänkas vara bestämmande vid småskolekårens inordnande i det allmänna lönesystemet, torde emellertid få anses motivera en löneställning, som ligger högre än rikstelefonisternas. Så kan det först beträffande utbildningen påpekas, att av telefonisterna icke kräves någon specialutbildning, medan småskollärarynnorna måste genomgå dels en tvåårig seminariekurs, dels också i de allra flesta fall undergå en omfattande förberedelse till inträdesprövningen bl. a. genom att deltaga i en kostsam preparandkurs, vilken i allmänhet sträcker sig över en hel termin. Vad åter angår själva arbetet torde en objektiv granskning giva ännu starkare stöd åt kravet på en löneplacering av småskollärarynnor, som ligger avsevärt över rikstelefonisternas. Det är naturligtvis här icke meningen att förringa det samhällsnyttiga arbete, telefonisterna utföra, ett arbete, som förvisso kräver stor påpasslighet och noggrannhet. Men det torde icke kunna förnekas, att lärarens arbete är mera maktpåliggande och ansvarsfullt. Att uppgiften att fostra det uppväxande släktet till rättskaffens och dugande samhällsmedlemmar ställer stora personliga krav på läraren torde erkännas av envar. Även om det är svårt eller rent av omöjligt att siffermässigt visa, att lärarynnans arbete är mera kraftförbrukande än telefonistens, så torde dock var och en, som äger någon kännedom om skolarbete, veta och erkänna, att detta — icke minst på

det första stadiet — fordrar en aktivitet och en anspänning av själskrafterna, som tröttar mera än den uppmärksamhet, som fordras i en hel del andra yrken. Att så är förhållandet bestyrkes jämväl därav, att antalet nerv- och sinnessjuka inom småskolläraryrket är procentuellt större än inom någon annan kår — ett faktum, som bestyrkes såväl av medicinska auktoriteter som av utredningar, verkställda under innevarande år av medlemmar inom folkskolekåren på skilda platser. Visserligen äro många orsaker bidragande till detta förhållande. Sålunda ställer redan seminariekursen med dess forcerade arbetstempo mycket stora krav på elevernas hälsa och krafter. Vidare inverka helt visst i vissa avseenden de yttre tjänstgöringsförhållandena, såsom skolornas avskilda läge, ohygieniska lokaler m. m., i många fall nedbrytande på lärarinnans hälsotillstånd. Därtill kommer, att småskolkårens ekonomiska villkor alltför ofta lagt hinder i vägen för sjuka lärarinnor att i tid söka bot genom läkarevård och vila. Men det torde inte lida något tvivel om att orsaken till den påfallande sjukligheten bland småskolläraryrket i ett mycket stort antal fall är att söka i själva arbetets art, oberoende av de yttre förhållandena.

På grundval av dessa fakta torde därför småskolkåren med skäl kunna påyrka en avsevärd höjning av vissa löneförmåner. Från småskoleläraryrket måste därför inläggas en bestämd gensaga mot en lönereglering, vilken — sannolikt för lång tid framåt — skulle komma att göra kåren ekonomiskt sämre ställd än den säkerligen ingalunda för högt avlönade telefonistpersonalen, vilken, såsom i det föregående påvisats, både med hänsyn till utbildning och arbetets samhällseliga betydelse får anses vara småskolkåren underlägsen.

En lönereglering i enlighet med kommitténs förslag skulle för övrigt, såsom framgår av bilaga I¹, i ett stort antal fall bliva en reglering nedåt av småskolläraryrket löner — ett i sanning nedslående resultat av en tioårig utredningsprocedur, under vars gång riksdagen dock gång på gång uttalat sitt behjärtande av lärarekårens, däri inbegripet småskolläraryrket framställningar om en förbättring av sina ekonomiska villkor.

På grund av förut anförda omständigheter kan det sålunda anses berättigat, att småskolläraryrket erhålla en placering, som tillförsäkrar dem avsevärt högre lön än den de enligt kommitténs förslag skulle erhålla. Då det nu gäller att fastställa denna placering, torde det vara riktigt att utgå från en jämförelse med befattningshavare, som dels redan fått sina löner reglerade, dels också med hänsyn till utbildnings- och arbetsförhållanden intaga en med småskolläraryrket i viss mån jämförlig ställning. För sådant ändamål må en jämförelse med telegrafexpeditörerna, vilka i det allmänna lönesystemet äro placerade i 11 lönegraden, ligga närmast till hands, en jämförelse, som f. ö. gjorts redan av folkskollärarkårens representantskap för lönefrågor i skrivelse till 1928 års lönekommitté, där det heter: »Den kategori av kvinnliga funktionärer inom kommunikationsverken, varmed småskolläraryrket synas kunna och böra jämföras beträffande utbildnings- och tjänsteförhållanden, torde vara de i lönegraden B 11 upptagna kvinnliga tjänsteinnehavarna, exempelvis telegrafexpeditörerna».

¹ Bilagorna icke tryckta.

Vad då först angår utbildningen har för småskolläraryrinnornas del denna redan i det föregående avhandlats. För anställning som telegrafexpeditör fordras realskolexamen eller avgångsbetyg från 8-klassig flickskola. Därtill kommer en särskild utbildningskurs på i medeltal 4 månader samt en kortare tids övningstjänstgöring å någon lokalstation. Under den teoretiska utbildningskursen uppbära eleverna ett dagtraktamente av 4 kronor och 50 öre. Under övningstjänstgöringen utgår visserligen intet dagtraktamente, men eleven har däremot möjlighet att under denna erhålla avlönade förordnanden. På grund av särskilda omständigheter har dylik kurs ej anordnats sedan 1920, ett förhållande som dock icke ändrar något i jämförelsens riktighet och beviskraft.

Frågan blir då om småskolläraryrinnutbildningen kan jämföras med telegrafexpeditörernas. Det kan därvid beaktas, att inträde vid seminarium ej kan vinnas förrän på ett åldersstadium, då den blivande telegrafexpeditören redan är färdig med sin real- eller flickskolexamen. Vid en ålder då telegrafistaspiranten således redan undagjort sin utbildning med undantag för den rent praktiska sidan därav — som dock i viss utsträckning kompenseras med ekonomiskt vederlag — har den blivande småskolläraryrinnan framför sig tvenne synnerligen arbetsfyllda och ansträngande seminarieår. De år, som ligga emellan avgången från folkskolan och inträdet i seminariet, kunna utan tvekan sägas i de allra flesta fall hava helt upptagits av förberedelser till inträdesprövningen vid seminariet, antingen genom enskild läsning eller genom fortsatt skolgång; förberedelser, som i de flesta fall avslutats med den så gott som oundvikliga preparandkursen. De inträdessökandes förkunskaper belysas närmre av nedanstående uppgifter från småskoleseminarierna i Linköping, Eksjö, Växjö, Halmstad, Örebro och Västerås samt från Stockholms Ateneum under åren 1921—1923.

Inträdessökandes och intagnas förkunskaper vid småskoleseminarierna i Linköping, Eksjö, Växjö, Halmstad, Örebro, Västerås och Stockholms Ateneum 1921—1923.

hands med anledning av de likartade uppgifter, som påvila de båda kårerna.

Alltsedan folkskolans tillkomst i vårt land hava dess lärare varit synnerligen lågt avlönade för att ej säga underbetalda, en underbetalning, vilken i alldeles särskild grad drabbat småskolans lärare, såsom torde framgå av nedanstående tabell.

Småskol- och folkskollärarinnornas lagstadgade löner.

S = Småskollärarinna.

F = Folkskollärarinna.

	Lägsta lönegraden			Högsta lönegraden		
	S	F	S:F %	S	F	S:F %
Grundlön + ålderstillägg 1900	300	600	50	350	800	44
1901—1904	300	700	43	400	1 000	40
1905—1906	350	700	50	450	1 000	45
1907—1908	350	900	39	450	1 200	38
1909—1918	500	900	56	680	1 200	57
1919—	1 200	1 900	63	1 650	2 500	66
Grundlön + ålderstillägg + dyrtidstillägg ¹ + prov. avl. förb. ² 2. kvartalet 1930	1 696	2 663	64	2 290	3 455	66
Som ovan + bostad och bränsleersättning för S = 300 och för F = 480 2. kvartalet 1930 ...	1 996	3 143	64	2 590	3 935	66
Kommitténs förslag:						
Ortsgrupp I	2 376	3 420	69.5	2 952	4 320	68.3
» II	2 556	3 684	69.4	3 180	4 632	68.7
» III	2 736	3 948	69.3	3 408	4 944	68.9
» IV	2 916	4 212	69.2	3 636	5 256	69.2
» V	3 096	4 476	69.2	3 864	5 568	69.4

¹ Icke familjeförsörjare över 25 år.

² A-ort.

Vid 1900-talets början utgjorde enligt förestående tablå småskollärarinnans lön 50 % av folkskollärarinnans i lägsta lönegraden och 44 % i högsta. För närvarande utgör relationstalet mellan de båda kårernas löneförhöjningar 64 resp. 66 %. Enligt kommitterades förslag skulle småskollärarinna erhålla omkring 69 % av folkskollärarinnans löneförhöjningar. I någon mån har följaktligen genom kommitterades förslag småskollärarinnornas ekonomiska ställning förbättrats i förhållande till folkskollärarinnorna, en höjning, som emellertid i realiteten för småskollärarinnorna endast kommer att medföra en skenbar förbättring i lönehänsende, då folkskollärarinnorna i kommitterades förslag placerats i en för dem synnerligen ofördelaktig lönegrad.

Alltjämt har småskolkåren anledning känna sig tillbakasatt i lönehänsende, icke endast i förhållande till befattningshavare på andra jämförbara områden utan även till lärarekåren i den egentliga folkskolan. En jämförelse mellan utbildnings- och tjänstgöringsförhållanden för småskollärarinnor och folkskollärarinnor torde giva stöd för riktigheten av detta påstående.

Vad då först angår utbildningen bör framhållas, att inträdesfordringarna till småskole- och folkskoleseminarium i stort sett kunna sägas vara desamma. Den väsentliga skillnaden betingas av seminarietidens längd.

Beräknas utgifterna för ett års seminarievistelse till 1500 kronor, en siffra som enligt erhållna uppgifter torde komma medelkostnaden tämligen nära, blir folkskollärarynnas studiekostnad 3 000 kronor högre än småskollärarynnas. Amorteringen av denna summa jämte ränta därå, fördelad på en beräknad ordinarie tjänstgöringstid av 35 år, torde få anses belöpa sig på i runt tal 150 kronor pr år.

Denna merkostnad för folkskollärarynneutbildningen samt det faktum att småskollärarynna till följd av sin kortare utbildningstid kommer i tjänstgöring 2 år tidigare än folkskollärarynna, motiverar sålunda en viss minskning av småskollärarynnas lön i förhållande till en folkskollärarynnas sammanlagda löneförmåner under en antagen ordinarie tjänstgöringstid av 35 år.

Härtill kommer, att arbetet i folkskolan är mera omfattande än i småskolan.

Enligt gällande undervisningsplan utgör lästimmarnas antal pr vecka i medeltal 29:5 i folkskolan och 25:5 i småskolan. Härtill kommer hemarbetet. Generellt torde kunna sägas, att hemarbetet är mera omfattande i folkskolan än i småskolan. Undersökningar, som gjorts i detta avseende, bekräfta riktigheten härav, även om en mångfald svårigen påvisbara faktorer här spela in. En utredning, som verkställdes av Sveriges folkskollärarynneförbund, har givit till resultat, att folkskollärarynna i medeltal använder 13 timmar 13 minuter i veckan för sitt hemarbete, medan motsvarande siffran för småskollärarynna vid en liknande undersökning inom Sveriges småskollärarynneförening stannat vid 9 timmar i veckan. (Medeltalet för småskollärarynnas hemarbete grundar sig på uppgifter, hämtade ur 1 100 svar på en förfrågan i detta avseende.)

I detta sammanhang böra emellertid ett par saker observeras, som kunna vara ägnade att i motsatt riktning inverka på relationsförhållandet mellan folk- och småskolkårens löner. Det anses ju vara av synnerlig vikt, att skola och hem träda i nära förbindelse med varandra. Alldeles särskilt framträder behovet av dylikt samarbete på det lägsta stadiet, då barnet omplanteras från hemmet till skolan. Den genomgripande förändring i barnets liv, som detta innebär, gör en intim samverkan mellan skolan och hemmet icke endast önskvärd, utan mången gång till en tvingande nödvändighet. I hur stor utsträckning detta samarbete med föräldrarna lägger beslag på lärarens tid och krafter är givetvis omöjligt att statistiskt fixera, men att det utgör ett icke oväsentligt plus i särskilt småskollärarynnas arbete torde vara ovedersägligt.

Något, som också torde böra tagas med i räkningen i detta sammanhang, äro de speciella svårigheter, som äro förknippade med den första undervisningen — svårigheter som otvivelaktigt bidra till att göra denna undervisning synnerligen både fysiskt och psykiskt påfrestande, vilket f. ö. redan påpekats vid omnämmandet av den höga nervsjukprocenten inom småskolkåren. När småskollärarynna får hand om barnen, äro dessa ovana vid regelbunden verksamhet. Vilken ansträngning det kräver att införa dem i skolans regelmässiga och ordnade arbete och samtidigt tillgodose deras oavvisliga behov av sysselsättning och omväxling har från auktoritativt håll vid olika tillfällen framhållits. Folkundervisningskommittén säger i sitt betänkande rörande folkskoleseminarierna bl. a.: »De mindre barnens undervisning och handledning är icke lättare utan i vissa avseenden svårare än de störres; faran för slentrian och mekanisering är i småskolan ej lättare att undgå än i folk-

skolan, snarare tvärtom, behovet av bildning och pedagogisk insikt hos läraren gör sig i det stora hela gällande i lika mån å barnskolans alla stadier, så snart man uppställer kravet på en verkligt utvecklande och uppfostrande lärareverksamhet.»

Seminarielärare L. G. Sjöholm yttrade vid tionde svenska seminarie-läraremötet i Göteborg i augusti 1919 bl. a.: »Komma vi så till det andra antagandet, att den första undervisningen skulle ställa mindre krav på sina utövare än den följande, där har jag en personlig erfarenhet att om-tala. Jag har undervisat på alla stadier i folkskolan, från nybörjare till folkskolans högre avdelning, ja, jag har jämväl något litet sysslat med undervisningen av vuxen ungdom och vuxet folk.

Arbetsättet synes mig alldeles givet ställa störst krav på undervisa-ren på nybörjarstadiet, liksom också det metodiska förfarandet i de skilda läroämnena är mera invecklat, mera krävande i den elementära under-visningen. Ju mera utvecklade barnen äro, dess lättare förstå de, vad man har att undervisa om.»

Folkskoleinspektör J. A. Näslund angives i ett citat, hämtat ur tid-ningen Småskolan, nr 26 år 1930, vid en intervju angående en småskol-lärarinnornas fortbildningskurs i Kramfors år 1930 hava givit uttryck åt samma tanke. Tidningen skriver: »Det kan sättas i fråga, framhöll folk-skoleinspektören, huruvida icke det arbete, som nedlägges för de ungas undervisning och fostran under de två första skolåren, är det betydelse-fullaste. En lärarkår, som under sommarferierna offrar tid, krafter och pengar för att göra sig bättre skickad för detta ansvarsfulla arbete, är därför värd all heder.»

I sina ord om småskolan, införda i Sveriges småskolläraryrkesförbunds årsberättelse för år 1926, har ärkebiskop Söderblom givit uttryck åt samma tanke med följande ord: »Men jag har sedan länge tyckt, att av de kårer, som äro anställda i det allmännas tjänst, ingen överhuvud ta-get kan ställas framför småskolläraryrkesförbundets kår. Den utför i ödmjuk-het och trohet utan stora anspråk en gärning, som, fastän undangömd, är en välsignelse för vårt folk och av många vuxna med minnesgod tack-samhet välsignas.»

Allmänt känt torde även vara, att nyare psykologisk forskning påvisat den stora betydelse, som uppfostran och intryck under de tidigare barn-åren har för barnets framtida utveckling. Av vad som här anförts be-träffande såväl samarbete mellan skolan och hem som de stora krav, den första undervisningen ställer på lärarinnan, torde framgå, att en procen-tuell höjning av småskolläraryrkesförbundets lön i förhållande till folkskollära-rinnornas kan anses motiverad, och sålunda den skillnad, som f. n. före-ligger mellan dessa båda kårers lönevillkor böra mera utjämnas. Sveri-ges allmänna folkskolläraryrkesförbund har även hävdadt denna synpunkt i ett uttalande, som gjordes av denna förbunds ombudsmöte i Göteborg år 1919. Detta ombudsmöte, vid vilket både folkskollärare, folkskollära-rinnor och småskolläraryrkesförbundets representanter, uttalade sig nämligen enhälligt för att småskolläraryrkesförbundets lön borde utgöra minst $\frac{3}{4}$ av folk-skolläraryrkesförbundets. I anslutning till detta uttalande har sedermera cen-tralstyrelsen för Sveriges allmänna folkskolläraryrkesförbund vid två olika tillfällen gjort framställning hos Kungl. Maj:t om ett behjärtande av detta krav vid kommande löneregleringar.

Sedan nämnda uttalande gjordes, ha emellertid tillkommit vissa om-

ständigheter, till vilka hänsyn alltså icke kunde tagas vid ombudsmötet år 1919. Hit hör bl. a. den nya undervisningsplanens tillkomst. Denna har betytt en genomgripande omläggning ej minst med hänsyn till den första undervisningen. De många fortbildningskurser, som hållits runt om i vårt land under det sista decenniet, visa såväl de ökade kraven på lärarekåren som ock dennas villighet att söka tillmötesgå dessa krav. En del av dessa kurser hava stått öppna för och besökts av lärare från samtliga kategorier. En del däremot — och otvivelaktigt de mest besökta — hava varit avsedda endast för småskolläraryrinnor. Till vissa av dessa senare kurser ha av statsmedel utbetalats stipendier åt 50 deltagare. Dessa kurser ha emellertid under de senare åren besökts av c:a 300 personer från skilda delar av landet, av vilka de 250 alltså fått själva helt bekosta sitt deltagande. Då kurserna varje år pågå i 10 dagar, blir det en icke obetydlig utgift, som en stor procent småskolläraryrinnor årligen offra för sin fortbildning.

Denna offervillighet, som tager sig uttryck i dessa kursbesök, har naturligtvis i främsta rummet sin orsak i ett levande intresse för skolan och dess problem. Men den bottnar tvivelsutan jämväl i en stark känsla av de svårigheter, som genom den nya undervisningsplanens tillkomst beretts särskilt den första undervisningens handhavare.

En annan omständighet, som tillkommit efter 1919 års ombudsmöte, är den nya seminariestadgans ikraftträdande. Genom tillkomsten av denna stadga, som lagfäst en tvåårig utbildningstid för småskolläraryrinnor, hava fordringarna på de blivande lärarinnorna högst väsentligt utökats.

Slutligen må i detta sammanhang jämväl framhållas pensionsålderns höjning för småskolläraryrinnor från 55 till 60 levnadsår.

Med anledning av dessa organisationsförändringar har Sveriges småskolläraryrinneförening och dess styrelse vid upprepade tillfällen uttalat sig för en höjning av förhållandet mellan småskolläraryrinnas och folkskolläraryrinnas lön med en tjugonedel eller en ökning av detta tal från av ombudsmötet och S. A. F:s centralstyrelse i skrivelse till Kungl. Maj:t föreslagna »minst $\frac{3}{4}$ » till $\frac{4}{5}$.

Utom förut åberopade omständigheter komma härtill ytterligare tvenne synpunkter, som göra det svårt att frånsä behövet av en ökning av småskolläraryrinnornas löner. Dels tvingar en småskolläraryrinnas låga lön henne i regel att leva vid ett existensminimum, som gör det för henne omöjligt att vid mera extra-ordinära påfrestningar på hennes ekonomi, sjukdom eller dylikt, finna medel till det nödvändiga. Vilken verkan detta skall hava på arbetsresultatet, i all synnerhet i en gärning, där effektiviteten är i så hög grad beroende av lärarinnans fysiska och psykiska jämvikt, torde säga sig självt. Det kan sålunda icke vara med det allmännas intresse förenligt, att den kår, som har de yngstes fostran om hand, nödgas leva efter en synnerligen låg levnadsstandard. I detta sammanhang torde även få anföras det yttrande, vilket vederbörande löneregeringskommitté i sitt betänkande gjort i frågan om löneförbättring åt småskolläraryrinnor och som i Kungl. Maj:ts proposition av år 1918 omnämnes i följande form: »Kommittén framhåller ock den betydelse för en grundläggande barnundervisning denna talrika kår kan äga inom landets olika delar, en betydelse så mycket större ju förmånligare de villkor äro, under vilka den blir i tillfälle att bedriva sitt arbete.»

Det är också för småskolläraryrinnorna som för alla andra, som leva vid ett existensminimum, av större vikt att erhålla någon löneförbättring än

för de bättre situerade, då verkan av en lika stor ökning av lönen proportionellt är större vid lägre lön än vid högre.

Vidare torde det för samhället vara av vitalt intresse att till dessa anställningar erhålla så kvalificerad arbetskraft som möjligt — och att detta i längden ej torde låta sig göra med nuvarande låga löner är nog ostridigt. Symptomatiskt är i detta hänseende, att antalet inträdessökande till småskoleseminarierna procentuellt minskats under senare år. Ur skolans synpunkt måste det vara särdeles angeläget, att småskolans lärarekår väl rekryteras av för den första undervisningen verkligt skickade lärarekrafter. Om antalet inträdessökande till småskoleseminarierna nedgår alltför starkt, äventyras uppenbarligen möjligheten att rekrytera småskolläraryrket på önskvärd sätt, då härigenom möjligheten att utgalla de bästa eleverna minskas. Under de senaste åren har emellertid som nämnts antalet inträdessökande till småskoleseminarierna betydligt nedgått — så har t. ex. år 1923 intagits 28,18 % av de sökande, under det att år 1929 52,11 % intagits.

Med hänsyn till vad här ovan anförts kommer man alltså till det resultat, att småskolläraryrket bör avsevärt höjas utöver vad av löne-regleringskommittén föreslagits. En placering av småskolläraryrket i högre lönegrad har visserligen beräknats skola medföra en betydlig ökning av statens utgifter för denna kår. Denna höjning har dock redan i viss mån kompensrats, då staten genom höjning av småskolläraryrket pensionsålder inbesparat c:a 700 000 kronor pr år, och som denna höjning fortgått sedan år 1919, har alltså hittills c:a 7 miljoner inbesparats (se bil. 2 med tabell, utarbetad av byråchefen doktor Göransson).

Härtill kommer, att i vårt land, i olikhet med andra ledande kulturländer, för undervisningen på småskolestadiet användes lägre avlönad personal än inom folkskolan, och att härigenom staten årligen har mindre utgifter för denna undervisning än den skulle haft, om samma utbildningsvillkor uppställdes för småskolans lärarinnor som för folkskolans, vilket på ett fullt tydligt sätt framgår av bifogade, likaledes av doktor Göransson uppställda tabeller (bil. 3—4). Det torde emellertid kunna påstås, att trots denna lägre kompetensfordran småskolläraryrket i vårt land, tack vare sin speciella utbildning äro i stånd att på ett tillfredsställande sätt sköta den undervisning, som åligger dem — ett påstående som vinner stöd av bland annat den omständigheten, att rikets folkskoleinspektörer i sina berättelser för i år ej framställt någon kritik av småskolläraryrket utan snarare vitsordat detsamma såsom gott. (För andra år har undertecknad ej haft tillfälle taga del av dessa berättelser.) Med hänsyn härtill framgår, att staten väl borde kunna avstå från en del av de medel, som genom användandet av dessa lägre betalda lärarinnor inbesparats, till en förhöjning av dessas lönevillkor, då deras arbete dock är av så vital betydelse för landet.

Den nuvarande tiden är på skolans liksom på så många andra områden en brytningstid. Nya metoder och nya uppfostringsideal tränga fram. Försök i syfte att utröna dessa metoders värde pågå mångenstädes i vårt land. Hur mycket av det nya, som är framtidsdugligt, kan ännu icke avgöras. Säkert är emellertid, att om Sveriges folkskolor skola kunna hålla jämna steg med utvecklingen beror detta i första rummet av intresset och dugligheten hos dess lärarekår. En lönepolitik, som är ägnad att beröva skolan lärareintresset och lärardugligheten, kommer därför ofelbart att hämma sig. Tecken saknas ingalunda på att den känsla av un-

dervärdering av dess arbete, som genom lönefrågans hittillsvarande behandling ingivits lärarekåren, redan kommit skada åstad. Skall skadan icke bliva obotlig, kräves, att statsmakterna infria det löfte F. V. Thorsson i egenskap av finansminister en gång gav Sveriges lärare.

I anslutning till vad som i det föregående anförts hemställes vördsamt 1) att småskollärarynnorna, i enlighet med de krav, som framstälts vid ombuds- och föreningsmöten i Sveriges småskollärarynnoförening samt vid dess styrelsesammanträden, måtte vid en förestående löne reglering placeras i en lönegrad, motsvarande $\frac{4}{5}$ av folkskollärarynnas lön,

2) dock att denna placering — i enlighet med den ståndpunkt, som intogs av representantskapet i skrivelse av den 28 september 1928 till 1928 års lönekommitté — icke blir lägre än telegrafexpeditörernas, d. v. s. 11 lönegraden.

18) Rektor L. F. Bäckström.

Undertecknad, som beretts tillfälle att i egenskap av representant för högre folkskolornas lärareförening såsom tillfällig ledamot deltaga i kommitténs överläggningar onsdagen den 25 och torsdagen den 26 juni d. å., får härmed i enlighet med lämnat medgivande översända en sammanfattning av mina under överläggningen gjorda uttalanden med anhållan, att detta mitt skriftliga yttrande måtte bifogas kommitténs blivande betänkande. Jag tillåter mig ansluta min framställning till den vid sammanträdet följda förhandlingsordningen.

A. *Lämpligheten av de kommunalt anställda lärarnas inpassning i kommunikationsverkens m. fl. lönesystem.*

Det synes mig rent allmänt sett både möjligt och lämpligt, att lärarepersonalen vid kommunala läroanstalter och alltså även vid högre folkskolor avlönas efter samma grunder, som redan tillämpas vid ett flertal av statens verk. Den anpassning efter levnadskostnaderna på olika orter, som därigenom skulle vinnas, kan nämligen med det nuvarande lönesystemet endast uppnås i ett fåtal samhällen. Lärarepersonalen är dessutom i detta avseende helt beroende av den stämning, som förefinnes inom majoriteten av den beslutande kommunala myndigheten, och ortstillägg, som lärarepersonalen möjligen en gång erhållit, bliva på grund av växlande förhållanden ej sällan åter borttagna. En högst eftersträfvansvärd stabilitet och uniformitet på detta område skulle bliva följderna, om lärarepersonalen i likhet med statens tjänstemän avlönades med utgångspunkt från tjänsteortens placering i dyrortsgrupperingen.

En annan betydande fördel skulle uppstå beträffande extra ordinarie lärars avlöning, enär för dessa lärare, som med det nuvarande lönesystemet ofta under en lång följd av år få uppbära samma löneförmåner, lönen skulle utgå i olika löneklasser med stigande lönebelopp.

Emellertid torde det på enstaka punkter förefinnas olikheter mellan statstjänstemännens och lärarepersonalens arbets- och anställningsförhållanden, vilka olikheter kunna kräva särbestämmelser i avlöningsreglementet för lärarepersonalens vidkommande. Denna omständighet synes mig dock ej böra lägga några hinder i vägen, och för de kommunala läro-

anstalternas personal erforderliga jämkningar i det allmänna avlöningsreglementet förefalla vara möjliga att åstadkomma utan några nämnda svårigheter.

B. Sättet för lärarepersonalens inplacering i löneplanerna.

I anslutning till de framställningar, som högre folkskolornas lärareförening vid flera tillfällen avgivit, anser jag, att en högre placering på löneplanerna bort tillerkännas de högre folkskolornas lärare. Hänvisande till dels i förut återopade framställningar angivna skäl, dels den under överläggningen framförda muntliga motiveringen tillåter jag mig föreslå, att ordinarie ämneslärare, såväl manlig som kvinnlig, vid tre- och fyrrklassiga högre folkskolor måtte jämsställas med motsvarande befattningshavare vid kommunala realskolor, samt att ordinarie ämneslärare, såväl manlig som kvinnlig, vid övriga högre folkskolor måtte, i likhet med vad kommitterade föreslagit, placeras två lönegrader lägre. Vid fall, då inom samma skola finnas flera linjer med olika antal klassavdelningar, torde den linje, som har det högsta klassantalet, böra anses konstituera skolan i dess helhet, enär som regel den enskilde lärarens arbete är fördelat över hela skolan och ej begränsat till någon viss linje inom densamma.

Särskilt anhåller jag att få fästa uppmärksamheten vid att framdeles under alla förhållanden lärarepersonalen vid sådana högre folkskolor, vilka eventuellt kunna komma att tillerkännas rätt till meddelande av praktisk realexamen, måtte placeras i samma lönegrad som de kommunala realskolornas lärare.

Angående de föreslagna timlönerna åt lärare i övningsämnen tillåter jag mig endast föreslå den förändringen, att lärarinna i slöjd vid yrkesbestämd skola måtte få uppbära samma avlöning som lärarinna i husligt arbete vid sådan skola, eller på billigaste ort 132 kronor för läsår och veckotimme. Utbildningen för dessa båda lärarinnekategorier är nämligen fullt likartad, och båda slagen av lärarinnor undervisa samma elever, i motsats till vad som är fallet i t. ex. den egentliga folkskolan, där skolkökslärarinns arbete uteslutande är förlagt till de sista årsklasserna, medan slöjdlärarinns undervisning även avser lågstadiet. Därtill kommer, att målet för undervisningen i båda fallen är detsamma, nämligen att göra kvinnlig ungdom i 13—16-års åldern förtrogen med i ett hem förekommande göromål. Att målet för den handledning, lärarinnor av här avsett slag hava att lämna, också bör öva inflytande på lönebeloppens storlek, framgår med all önskvärd tydlighet av kommitterades förslag rörande folkskoleseminarierna. Vid dessa undervisningsanstalter anställda slöjdlärarinnor, som hava att utbilda sina elever till att själva undervisa i ämnet kvinnlig slöjd, föreslås nämligen till erhållande av högre avlöning än folkskoleseminariernas skolkökslärarinnor, vilkas uppgift är begränsad till att lära de blivande lärarinnorna att sköta sitt eget hushåll.

Enligt vad som framgick under överläggningen kan det förväntas, att frågan om fastare anställning för övningslärare med full tjänstgöring ävensom dessas inplacering i de olika löneplanerna kommer att bli föremål för särskild utredning. Därvid torde då också böra tagas under övervägande lämpligheten av att vid högre folkskolor anställda övningslärare, som icke hava full tjänstgöring, avlönas efter samma grunder, som redan

gälla för statens läroverk, d. v. s. viss grundlön per veckotimme och därpå byggda löneklasser med stigande löneförmåner.

C. Avlöningsreglementets bestämmelser i övrigt.

Åtskilliga av lönerglementets detaljbestämmelser innebära för lärarepersonalen nya och värdefulla förmåner, vilka jag därför givetvis anser mig böra tillstyrka. Beträffande här nedan angivna paragrafer anhåller jag dock att få framföra en från kommittéförslaget i vissa delar avvikande ståndpunkt.

§ 9.

Då lästiden vid högre folkskolor kan tänkas ej blott understiga utan även överstiga 38 läsveckor, vore det önskvärt med ett tillägg till mom. 1, vari föreskrevs, att i senare fallet överläsningsersättning skulle utgå med $\frac{1}{38}$ för varje överskjutande vecka. Ett annat sätt för uppnående av mera rättvist avvägda löneförmåner vore, att vid dessa skolor lästidens längd fixerades till 38 veckor som normalt med undantag endast för de fall, då en kortare lästid kunde synas av lokala förhållanden påkallad.

§ 17 mom. 2:

För undvikande av växlande praxis från de lokala skolmyndigheternas sida vore det synnerligen önskvärt med ett tillägg av ungefär följande lydelse: »dock i varje särskilt fall efter skolöverstyrelsens prövning».

§ 23:

Med hänsyn till möjligheten av att i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag den till rektor utgående meravlöningen måtte bli pensionsbildande, anhåller jag att få föreslå, att uttrycket »ersättning», i vad avses rektor och tillsyningslärare vid högre folkskola, utbytes mot »tilläggs-lön». Därjämte tillåter jag mig framföra önskemålet om att mom. 2 angående meravlöning åt tillsyningslärare vid högre folkskola måtte få en mera positivt avfattad formulering.

Det i paragrafens sista mom. föreslagna förbudet för kommun, att till lärare utbetala särskild ersättning utöver i lönerglementet angivna belopp, förefaller mig böra i någon mån mildras, så att även den lokala skolmyndigheten må äga rätt att för visst uppdrag eller arbete, som kan anses falla utom lärares vanliga tjänstutövning, lämna skäligen ersättning.

§ 24:

Den åt statstjänstemännen redan garanterade och åt statsläroverkens lärare föreslagna förmånen av fri läkarevård synes mig också böra tillerkännas de kommunalt anställda lärarna.

§ 30:

De föreslagna bestämmelserna om samma kompetens, vad kunskapsmeriter angår, för extra lärare som för extra ordinarie och ordinarie lärare torde säkerligen i verkligheten bliva svåra att efterleva, då det gäller sjukvikarier för kortare tid. En uppmjukning av kommitterades förslag i ungefär den riktningen, att extra lärare ej må anställas för kortare tid än en månad, och att kompetensen för sjukvikarie under en tid av högst en månad prövas av den lokala skolstyrelsen, förefaller mig därför välbefogad.

§ 34 mom. b:

Beträffande timlärare i »annat ämne» bör bland de undantagna övningssämnena inskjutas ordet »teckning».

I lärarekategorien »kvinnlig i slöjd vid yrkesbestämd teknisk skola» bör ordet »teknisk» utgå.

19) Ämnesläraren N. O. Ekström.

Vördsamt anhålles, att, i den mån nedannämnda önskemål icke anses kunna upptagas bland Lönekommitténs förslag, de måtte fogas till betänkandet såsom särskilt yttrande.

Enär den kommunala mellanskolan eller kommunala realskolan, såsom lönekommittén kallar den, i fråga om undervisningens omfattning och mål fullständigt motsvarar den statliga realskolan, synes därav också böra följa, att inplaceringen i lönesystemet sker efter enahanda grunder vid dessa båda skolformer. I fråga om den kvinnliga lärarpersonalen har lönekommittén funnit skäl att tillämpa denna princip, men avvikelser från densamma har gjorts, då det gällt att ordna avlöningsförhållandena för de manliga lärarna vid den kommunala realskolan. Detta beror sannolikt därpå, att viss hänsyn tagits till den formella olikheten i nu gällande kompetensbestämmelser för lärarpersonalen vid de ifrågakvarande parallella skolformerna. Härvid torde emellertid böra beaktas först och främst den omständigheten, att även i de fall, där lärarnas kunskaper och utbildning ej vitsordats genom akademiska examina och genomgången provårskurs, den reella kompetensen underkastats särskild prövning och befunnits hålla måttet. Vidare är det tydligt, att utvecklingen mer och mer går i sådan riktning, att det ej torde dröja länge, förrän den grupp av lärare, som ej innehar adjunktskompetens, eller i varje fall kompetens såsom ämneslärarinna vid allmänt läroverk, på grund av den starka konkurrensen om platserna kommer att försvinna från de kommunala realskolorna.

För belysning av utvecklingen i detta avseende hänvisas till följande sammanställning rörande lärarkompetensen vid kommunala mellanskolor:

Ordinarie lärare.

	Akademisk examen	Därav med provår	Student- och folkskollärare-examen	Folkskol-lärare-examen	Student-examen	Högre lärarinne-seminarium	Annan utbildning
Vårterminen 1922	184	82	6	11	6	78	12
1928	295	179	6	15	5	93	3
Ökning	111	97	—	4	—	15	—
Minskning.....	—	—	—	—	1	—	9

Hade tillfälle givits att medtaga motsvarande siffror för vårterminen 1930, skulle utan tvivel utvecklingsgången framstått i ännu klarare belysning.

Av de anförda siffrorna framgår dock tydligt, att det under senare åren varit endast de adjunktskompetenta och de från högre lärarinne-seminarium utexaminerade lärarna, som i allmänhet kommit i fråga vid

förordnande av ordinarie lärare vid skolorna, samt att endast de förstnämnda kunnat med framgång göra sig gällande bland manliga lärare.

På grund härav och då avlösningsförhållandena nu böra ordnas med hänsyn till framtiden, synes det icke föreligga tillräckliga skäl för att vid inplacering i lönesystemet av den kommunala realskolans lärarpersonal göra avvikelser från de beträffande allmänna läroverken tillämpade grunderna. De manliga lärarna torde därför — med bortseende från den snabbt avtagande gruppen av icke adjunktskompetenta lärare — utan särskilda undantagsbestämmelser böra placeras i samma lönegrad som adjunkt vid allmänt läroverk.

Vad sedan det ifrågasatta avlösningsreglementet beträffar, torde det vara av största vikt för den kommande utvecklingen, att nu bestående skrankor, som verka hinderliga vid övergång mellan kommunala och statliga läroanstalter, genom lämpliga bestämmelser avlägsnas. I föreliggande förslag rörande den ordinarie lärarpersonalen synes detta hava skett. Beträffande extra ordinarie och extra lärare torde emellertid motsvarande anordningar vara behöfliga, därest icke vissa av de fördelar, som det nya lönesystemet erbjuder sådana lärare, skola bliva mer eller mindre illusoriska. I många fall komma nämligen dessa lärare på grund av rådande förhållanden att få sin tjänstgöring förlagd delvis till statliga, delvis till kommunala läroanstalter.

Dessutom torde de föreslagna reglementsbestämmelserna i enskilda punkter böra närmare anpassas efter förhållandena på det kommunala området. Sålunda bör särskild hänsyn tagas till den omständigheten, att man hos en kommunal styrelse icke alltid torde kunna förutsätta samma omsikt och objektivitet vid bedömandet av den underlydande personalens förhållanden, som man är van att finna hos styrelserna för statens centrala verk. Prövningen av mera ingripande frågor rörande lärarpersonalen bör därför enligt reglementet förbehållas skolöverstyrelsen. Vidare synas starka skäl kunna anföras mot att det skulle bli förbjudet att utgiva högre ersättning för tjänstgöring vid kommunala skolor än vad som föreskrives i reglementet. Skulle bestämmelser därom anses påkallade, böra de i varje fall så avfattas, att de ej lägga hinder i vägen för tillgodoseende av vissa från det allmännas synpunkt beaktansvärda strävanden, såsom åtgärder för specialundervisning av mera krävande art än den vanliga undervisningen, för lärarpersonalens utbildning eller hälsovård.

Till slut må det allmänna uttalandet göras, att det synes önskvärt, att det utarbetade lönesystemet efter det berörda jämkningar vidtagits må komma att tillämpas jämväl på den kommunala mellanskolan.

Ämneslärarinnan Anna Brita Bergstrand.

I ovanstående yttrandes syfte i vad det rör ett jämställande i lönehänseende mellan de vid de kommunala mellanskolorna och vid statens allmänna läroverk anställda adjunktskompetenta lärarna instämmer under-tecknad, som för egen del önskar framhålla, att, om i enlighet med yrkanden från andra håll de statsanställda lärarinnorna placeras i högre lönegrader än som nu föreslagits av lönekommitténs majoritet, samma lön bör tillerkännas respektive lärarinnor med samma kompetens vid de kommunala mellanskolorna. Vidare får jag hemställa, bl. a. med hänsyn till att den högre undervisningen för flickor i allt mera vidgad omfattning torde

komma att ombesörjas av det allmänna, att det till biträdande föreståndarinnor vid kommunala mellanskolor för närvarande utgående arvodet åtminstone ej nedsättes, utan fastställes till förslagsvis minst 300 kronor och högst 750 kronor, att utgå efter skolöverstyrelsens bestämmande.

20) Rektor Ivar Andrén.

Sedan undertecknad som representant för småskoleseminariernas lärarförening på kallelse i egenskap av tillfällig ledamot deltagit i lönekommitténs sammanträde för behandling av kommunalt anställda lärares lönefråga den 25 och 26 juni samt vid förfall för rektor E. B. Gezelius även beträffande statsanställda den 27 och 28 juni, ber jag härmed värdsamt få sammanfatta de synpunkter och yrkanden beträffande löneförmåner till vid statens och landstingens småskoleseminarier anställda rektorer och lärare, som jag vid sammanträdet framförde.

Sedan gammalt ha ämnes- och övningsskollärare vid statens och landstingens småskoleseminarier varit likställda i lönehänseende. De små förhållandena vid en del enkelklassiga seminarier ha ansetts göra det omöjligt att särskilja ämnes- och övningskollärare från varandra såväl i tjänstgörings- som löneförhållanden, och skillnad mellan större och mindre seminarier härutinnan har man ej ansett sig kunna göra.

På grund av den ansvarsfulla utbildningsuppgift, som påvilar dessa lärare, och därav följande krav på höga kvalifikationer hemställde undertecknad till 1920 års lärarlönekommitté, till vilken jag var inkallad som representant för landstingsseminarierna, att kommittén måtte placera småskoleseminariernas lärare i samma lönegrad som lärarna vid de kommunala mellanskolorna, de enda med oss jämförliga kommunalanställda lärarna, och får jag beträffande den närmare motiveringen för detta yrkanden hänvisa till tvenne av mig till lärarlönekommittén ingivna skrivelser. I detta yrkande ha ock lärarna vid småskoleseminarierna genom sin förening instämt, senast i skrivelse från föreningens styrelse till 1928 års lönekommitté.

På grund av riksdagsskrivelse hade emellertid Kungl. Maj:t anmodat skolöverstyrelsen att utreda frågan om förstatligande av landstingens småskoleseminarier. I sitt år 1927 avgivna utlåtande förordar överstyrelsen sådant förstatligande men föreslår på samma gång på grund av rådande överproduktion av småskollärarinnor, att halva antalet landstingsseminarier nedlägges och härvid i första hand de enkelklassiga seminarier. Sedermera har Kungl. Maj:t uppdragit åt 1929 års seminariesakkunniga att överarbeta förslaget och om möjligt avgiva förslag på sådan tid, att proposition i ärendet kunde föreläggas 1930 års riksdag.

I denna situation ingick styrelsen för småskoleseminariernas lärarförening den 9 januari i år till Konungen med en underdånig skrivelse, i vilken framhölls, att ett förstatligande av landstingsseminarierna syntes vara nära förestående och att härvid alla småseminarier tydligen komma att indragas. Vid övriga seminarier måste härvid ett särskiljande av ämnes- och övningsskollärare komma att ske till vinnande av likhet med förhållandena vid statens förutvarande småskoleseminarier. På grund härav hemställde styrelsen, »att vid förestående reglering av lärarlönerna småskoleseminariernas övningsskollärare jämställas med samma befattningshavare vid folkskoleseminarierna, och att små-

skoleseminariernas ämneslärare tillerkännas en avlöning, som motsvarar de krav den nuvarande utvecklingen av undervisningsväsendet ställer på dem, som skola utbilda lärarinnor för den grundläggande barnaundervisningen». Denna skrivelse har remitterats till 1928 års lönekommitté, men däri framförda yrkande har ej upptagits, tydligen på grund av att frågan om landstingsseminariernas förstatligande med åtföljande indragning av småseminarier ännu ligger under utredning.

Under sådant förhållande finner jag ej anledning nu påyrka särskiljande av ämnes- och övningsskollärare vid landstingsseminarierna eller införande av olikställighet dem emellan vid statsseminarierna. Under lönefrågans vidare behandling torde föreningsstyrelsen få tillfälle att vid lämplig tidpunkt göra de förnyade framställningar i denna riktning, som kunna befinnas påkallade.

Lönekommitténs föreliggande förslag utgår alltså från de bestående förhållandena vid småskoleseminarierna och förutsätter därför bibehållande av likställdheten i lön mellan småskoleseminariernas lärare och övningsskollärarna vid folkskoleseminarierna. Såväl i 1920 års lönekommitté som också vid det nu avslutade sammanträdet ha representanterna för folkskoleseminarierna, rektor Anna Sörensen och övningsskolläraren L. G. Sjöholm, framlagt mycket starka skäl för en förhöjning av löneställningen för dessa lärare. Då denna löneställning kanske för lång tid framåt kommer att gälla även för ämneslärarna vid småskoleseminarierna, blir det av utomordentlig vikt, att en förhöjning i kommitténs förslag göres, om det nämligen skall finnas någon möjlighet att på sistnämnda poster kunna vinna erforderliga tillräckligt kvalificerade krafter. Såsom undervisningsrådet Nylund vid sammanträdet betygade och jag i skrivelse till 1920 års lärarlönekommitté i siffror framvisat, har detta knappast varit möjligt under hittillsvarande löneförhållanden. Då numera t. o. m. ett stigande antal studenter ingår i elevstocken vid småskoleseminarierna, är det tydligt, att kraven på ämneslärarna ytterligare skärpas.

En förflyttning av de manliga lärarna från lönegrad 19 till 20 skulle i många fall ej utgöra någon löneförhöjning, då slutlönen är lika. Lärartjänst vid seminarium förutsätter i allmänhet flerårig praktik vid andra läroanstalter med åtföljande uppflyttning i högre löneklass, varigenom den högre lönegraden blir en chimär. Jag måste sålunda instämma med representanterna för folkskoleseminarierna i yrkandet, att övningsskollärarna vid folkskoleseminarierna jämte ämnes- och övningsskollärarna vid småskoleseminarierna uppflyttas två lönegrader, de manliga till lönegrad 21 och de kvinnliga till lönegrad 18, varigenom jämställdhet uppnås åtminstone med högre folkskolans lärare. Ihågkommas bör, att kompetenskravet för lärartjänst vid småskoleseminarium enligt auktoritativ tolkning är avsett att minst motsvara fordringarna för lärartjänst vid kommunal realskola. Det är vidare att märka, att de tilläggslöner ett ej ringa antal landsting utbetalar till sina lärare, enligt förslaget ej vidare skulle få utgå. En för låg lönesättning kan sålunda få en ödeläggande verkan på småskoleseminarierna.

Då skolöverstyrelsen vid småskoleseminariernas omorganisation år 1919 såg sig förhindrad att föreslå högre lön för ämneslärare än för övningsskollärare, fann den det vara så mycket nödvändigare att skapa möjlighet för vinnande av den bästa ledning av seminariet genom relativt goda rektorsförmåner. Lärarlönekommittén följde samma princip. Jag tillåter

mig här göra några sammanställningar mellan manlig rektors lön (vid tvåklassigt seminarium) och manlig lärares lön i högsta lönegraden.

Enligt <i>nu gällande bestämmelser</i> , lägsta dyrort:	
Rektorsarvode	Kr. 1 000
Dyrtdstillägg härpå efter nu gällande låga index	» 320
Hyresersättning enligt 1928 års lönekommitté	» 1 080
	Kr. 2 400
Enligt <i>nu gällande bestämmelser</i> , högsta dyrort:	
Rektorsarvode	Kr. 1 000
Dyrtdstillägg härpå	» 320
Hyresersättning enligt 1928 års lönekommitté	» 2 400
	Kr. 3 720
Enligt <i>lärarlönekommittén</i> , lägsta dyrort:	
Rektor lönegrad A 15 a, löneklass 23	Kr. 7 620
Hyresersättning enl. 1928 års lönekommitté	» 1 080
	Kr. 8 700
Manlig lärare lönegrad A 12, löneklass 19	— 5 880
	Kr. 2 820
Enligt <i>lärarlönekommittén</i> , högsta dyrort:	
Rektor lönegrad A 15 a, löneklass 23	Kr. 9 060
Hyresersättning enl. 1928 års lönekommitté	» 2 400
	Kr. 11 460
Manlig lärare lönegrad A 12, löneklass 19	— 7 212
	Kr. 4 248
Enligt <i>1928 års lönekommitté</i> , lägsta dyrort:	
Rektor lönegrad 24, löneklass 27	Kr. 8 940
Manlig lärare lönegrad 19, löneklass 23	— 6 900
	Kr. 2 040
Enligt <i>1928 års lönekommitté</i> , högsta dyrort:	
Rektor lönegrad 24, löneklass 27	Kr. 11 148
Manlig lärare lönegrad 19, löneklass 23	— 8 820
	Kr. 2 328

Med utgångspunkt från det innevarande kvartal utgående rektorsarvodet visar det sig sålunda, att *lärarlönekommitténs förslag innebar en förbättring* gent emot manlig lärare med på lägsta dyrort 420 kronor och på högsta dyrort 528 kronor, medan *1928 års lönekommittés förslag innebär en försämring* med på lägsta dyrort 360 kronor och på högsta dyrort *ända till 1392 kronor*. I sista fallet ställer det sig alltså på det sättet, att sedan rektor från sin lön 11 148 kronor fått vidkännas hyresavdrag på 2 400 kronor, har han kvar 8 748 kronor mot den manliga lärarens 8 820 kronor. Han har sålunda ej blott förlorat hela rektorsarvodet med dyrtdstillägg utan därtill fått en lägre lön än sin underlydande lärare. Jag nödgas sålunda påyrka, att rektor uppflyttas ytterligare två lönegrader över manlig lärare, så att rektorsarvodet motsvaras av sju lönegrader.

Beträffande icke ordinarie lärare har lönekommittén föreslagit avlöning lika med vad som föreslagits för folkskoleseminarierna utom vad beträffar timlärare i slöjd, vilken i likhet med vad som för närvarande

är fallet i lönehänseende likställt med timlärare i hushållsgöromål. Denna nu gällande löneställning måste emellertid bero på en lapsus. Lärarinnan i kvinnlig slöjd vid folkskoleseminarium är i lönehänseende placerad högre än lärarinnan i hushållsgöromål på den grund, att den förra utbildar sina elever till lärarinnor i ämnet, vilket ej är fallet med den senare. Alldeles samma är emellertid förhållandet även vid småskoleseminarierna, och de utgående småskollärarynnorna torde i minst lika stor utsträckning som folkskollärarynnorna tjänstgöra som lärarinnor i slöjd i den egentliga folkskolan. Slöjdlärarynnan vid småskoleseminariet bör sålunda intaga samma löneställning som kollegan vid folkskoleseminariet.

Under hänvisning till vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa, att rektor vid småskoleseminarium uppflyttas ytterligare två lönegrader i förhållande till manlig lärare, så att rektorsarvodet kommer att motsvaras av sju lönegrader i fråga om rektor vid tvåklassigt seminarium,

att övningskollärare vid folkskoleseminarium jämte ämnes- och övningsskollärare vid småskoleseminarium uppflyttas två lönegrader och sålunda jämföras med ämneslärare vid högre folkskola, samt

att slöjdlärarynnan vid småskoleseminarium i lönehänseende jämföras med slöjdlärarynnan vid folkskoleseminarium.

21) Folkhögskolinspektören E. Ingers.

Sedan undertecknad i egenskap av tillfällig ledamot av 1928 års lönekommitté erhållit del av kommitterades förslag till avlösningsreglemente för kommunalt anställda lärare m. fl., får jag i de hänseenden, där detta reglemente är avsett att tillämpas på folkhögskolornas lärarpersonal, göra följande erinringar.

På grund av den säregna, man kan säga, mycket elastiska organisation folkhögskolorna äga, måste det utan tvivel vara förenat med svårigheter att inpassa deras lärarekår i det lönesystem, som är uppgjort med hänsyn till skolor av en redan förut ganska starkt reglementsbinden art. En stadga för folkhögskolorna utfärdades visserligen 1919 (nr 866), men denna utgick i det hela från de rådande förhållandena och lämnade i övrigt ganska stor frihet för de särskilda skolorna att anpassa sig efter sina särskilda uppgifter och de lokala förhållandenas krav. Detta icke minst när det gäller tidslängden för de särskilda kurserna. Härom bestämmes i stadgan, att huvudkurs skall pågå minst 21 veckor men, då ingen fristående kvinnlig kurs förekommer, minst 24 veckor. Vid skola med bägge slagen kurser är minsta lästiden 34 veckor, men om undervisning i hushållsgöromål ingår i sistnämnda kurs, minst 37 veckor. Hur skiftande förhållandena på detta område i verkligheten gestalta sig, framgår av nedanstående översikt, som hänför sig till arbetsåret 1929—30.

Folkhögskolornas nuvarande organisation.

Folkhögskolorna äro för närvarande 52.

Skolor med *endast huvudkurs* äro till antalet 12. Av dessa hava 6 en lästid, som sammanfaller med minimitiden, 24 veckor, medan de andra 6 hava en lästid av 26—28 veckor.

Skolor med *huvudkurs och fristående kvinnlig kurs* äro till antalet 40. Därav ha 13 lästiden lika med minimitiden 34 veckor, ofta dock en halv vecka däröver, övriga 27 ha 37—39 veckor. (I två fall har på grund av

lokalförhållanden sommarens andra årskurs måst förläggas efter den första i stället för samtidigt med denna, varigenom undervisningstiden kommit att utsträckas till 45 veckor.)

De anförda uppgifterna äro icke utan vidare tillämpliga beträffande *lärarnas* tjänstgöringstid. En skola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs har ofta användning för två, ibland tre ordinarie lärare vid huvudkursen, men kan icke bereda sysselsättning, annat än möjligen som timlärare, åt mer än en vid den fristående kvinnliga kursen. I sådana fall kan en ordinarie lärares tjänstgöringstid inskränkas till 21 veckor. Även om den fast anställde läraren tjänstgör vid bägge kurserna, kan det vara så ordnat, att undervisningen vid den fristående kvinnliga kursen under sista delen är av övervägande praktiskt slag. Fastän skolan pågår 37 veckor eller mera, finnes då icke behov av den ordinarie läraren för mera än 34 veckor.

De *ordinarie lärarnas faktiska tjänstgöringstider* framgår av följande översikt.

Tjänstgöringstid	Antal lärare
21 veckor.....	5
24 »	9
26—28 veckor	14
34 veckor.....	26
37 » och däröver	26
	S:a 80

Skiftande såsom tjänstgöringstiderna hava även löneförhållandena varit vid folkhögskolorna. Den löneroglering, som, i huvudsaklig överensstämmelse med folkskolöverstyrelsens förslag stadgades av riksdagen 1919, var byggd på minimilönprincipen, vilken här måste anses särskilt motiverad med hänsyn till den stora olikhet, som kunde råda beträffande tjänstgöringstid och, i fråga om föreståndare, även skolornas elevantal och antalet undervisningsavdelningar vid varje skola. Å ena sidan har det blivit möjligt för folkhögskolor, som icke kunde ha en längre undervisningstid — dit måste i främsta rummet räknas de i nordliga trakter av landet belägna, där den kvinnliga ungdomen icke kan bli ledig för folkhögskolevistelsen under sommaren, samt de skolor, vilkas elever till större del utgöras av industriarbetare eller därmed likställda — att dock bereda föreståndare och lärare drägliga existensvillkor. Å andra sidan har en utsträckt undervisningstid för lärare samt en mera arbetskrävande föreståndarbefattning kunnat kompenseras med särskild ersättning utöver minimilönen. Vid större skolor förekommer det sålunda ibland särskilt representationsanslag till föreståndaren, vilket ofta torde anses högst befogat, eller också personliga lönetillägg eller förmåner av en eller annan art.

Beträffande extra ordinarie lärare samt slöjd- och hushållslärarinnor, åt vilka avlöningsförfattningen icke tillerkänner bostadsförmån, har det hört till regel, att dessa åtnjuta fri bostad, vilket i vissa fall har varit ett behöfligt lönetillägg för vederbörande men på samma gång har medfört skyldighet att hava tillsyn med eleverna i skolans internat och därför i lika grad kunnat anses såsom en förmån för skolan.

Till minimilönerna ha sedan en följd år tillbaka kommit dyrtidstillägg av stats- och landstingsmedel samt från den 1 juli 1929 provisorisk avlöningsförbättring. Jag återkommer härtill i det följande.

Att vissa svårigheter skola möta för en övergång från nuvarande löne- och tjänstgöringsförhållanden till dem, som krävas vid en inpassning av folkhögskolorna i reglementet för kommunalt anställda lärare, ligger i öppen dag.

I särskild skrivelse till kommittén har styrelsen för svenska folkhögskolans lärareförening givit uttryck åt de principiella betänkligheter, som härvid framställa sig, och då jag varit i tillfälle att taga del av denna skrivelse, vill jag i korthet referera styrelsens yttrande häruti, med egna anmärkningar där så behöves.

Styrelsen framhåller, att den faran kunde ligga nära till hands, att förändringar i folkhögskolornas organisation kunde påyrkas för att bereda lärarna större löneförmåner, fastän dessa förändringar icke vore av behovet påkallade, än mindre från skolans eller elevernas synpunkt fördelaktiga.

En sådan olägenhet är icke alldeles utesluten såsom en följd av det nuvarande avlöningssystemet, vilket ju t. ex. kan fresta en skola med endast huvudkurs att inrätta fristående kvinnlig kurs för den högre avlöningens skull. Om sådant någon gång förekommit, så har det å andra sidan i många gånger större utsträckning inträffat, att en skola med 34 veckors kurs på grund av elevernas förefintliga behov utsträckt undervisningen till 37 veckor, utan att detta medfört någon förhöjning av vare sig föreståndarens eller lärarnas löner. Enligt det nya reglementsförslaget skulle emellertid faran för en anpassning av skolorganisationen efter lönesystemet huvudsakligen bliva aktuell med hänsyn till de bestämmelser (§ 9, 3), som normera de ordinarie folkhögskolläraernas avlöning efter en tjänstetid av 37 veckor och därigenom nedpressa lönen för det stora antal, som blott har 34 veckor, långt under nu gällande nivå. En ändring på denna punkt, som jag i det följande vill föreslå, skulle efter mitt förmenande avlägsna den svåraste olägenheten härvidlag.

Synnerligen beaktansvärd är styrelsens erinran därom, att förbindelsen mellan folkhögskolan och det fria folkbildningsarbetet icke bör äventyras genom några alltför stränga bestämmelser rörande lärares möjlighet att erhålla tjänstledighet, när denna avser medverkan i sådan folkbildningsverksamhet, som till sitt väsen är närbesläktad med folkhögskolans arbete. Folkhögskolorna äro redan nu i stor utsträckning centralpunkter för det fria folkbildningsarbetet på den ort, där varje skola verkar, och en vidare utveckling i denna riktning bör icke hämmas utan befrämjas. I ett avseende finnas redan bestämmelser, avsedda att underlätta folkhögskollärares deltagande i statsunderstödda s. k. flyttande folkhögskolkurser, åt vilka riksdagen beviljat anslag sedan 1928. I k. kungörelser rörande sådana (nr 418/1928 och 420/1928) föreskrives, dels att folkhögskola äger utse en representant i styrelsen för sådana kurser, dels att folkhögskollärare, som meddelar undervisning vid sådan kurs, har rätt att för uppflyttning i högre lönegrad tillgodoräkna sig tjänstgöringen vid flyttande folkhögskolekurs. Statsmyndigheterna ha sålunda redan auktoriserat ett visst utbyte av tjänstgöring vid fast folkhögskola med den vid flyttande kurser, något vartill ock avlöningsreglementet torde böra taga hänsyn, därest det skall tillämpas på folkhögskollärarna.

Vad lärarföreningens styrelse i övrigt anfört av erinringar mot det föreslagna reglementet sammanhänger närmast med befattningshavarnas avlöningsförmåner, varför jag återkommer därtill i det följande.

Allmänna erinringar be-
träffande folk-
högskolornas
inpassning i
avlönings-
systemet.

Jag övergår nu till att behandla kommitténs placering av befattningshavarna vid folkhögskola i löneplanen.

Vad först föreståndarna beträffar, har kommittén i närmaste överensstämmelse med nu gällande avlöningsföreskrifter uppdelat skolorna i tre grupper, varvid grupp I omfattar föreståndare vid skola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, grupp II skola med endast huvudkurs men med mer än en undervisningsavdelning samt grupp III skola med endast huvudkurs och endast en undervisningsavdelning. I förbigående må erinras, att vid folkhögskola parallellavdelning icke torde böra räknas som särskild undervisningsavdelning, enär parallellundervisning endast undantagsvis genomföres i alla ämnen utan vanligen i sådana, som kräva mera individuell handledning, såsom modersmålet, matematik, ritning, laborationer o. d. Med mer än en undervisningsavdelning bör därför förstås dels sådan anordning vid skola för såväl manliga som kvinnliga elever, att särskild undervisning meddelas de senare i mera utsträckt grad, dels andra årskurs.

Föreståndarna vid dessa olika grupper har kommittén placerat i respektive 26, 24 och 22 lönegraderna med tre lönegrader lägre för motsvarande kvinnliga befattningshavare samt — i likhet med rektorer vid högre folkskolor och kommunala realskolor — med avlöning omedelbart i högsta löneklassen. Vid jämförelse med rektorer vid sistnämnda skolor ha folkhögskolföreståndarna satts i paritet med rektorer vid kommunala realskolor av grupp II. För dessa torde placeringen innebära en ganska betydlig förbättring av nuvarande löneförhållanden, men så är icke fallet för föreståndarna vid folkhögskolor. Kommittén synes ha beträffande såväl rektorer som lärare vid högre folkskolor och kommunala mellanskolor ansett, att nu utgående kommunala lönebidrag borde tagas i betraktande vid löneregleringen, men en motsvarande synpunkt har tydligen icke tillämpats beträffande folkhögskolornas befattningshavare.

Såsom redan förut antytts, ha folkhögskollärarna utom minimilönen åtnjutit dyrtidstillägg, vilket utgått av statsmedel å halva lönen tillika med barntillägg och å den andra hälften av landstingsmedel. Detta i allmänhet taget. Samtliga landsting ha beviljat anslag för detta ändamål, men i några fall, där flera folkhögskolor funnits inom länet, har landstingets dyrtidstillägg endast tillkommit de skolor, som tillhörde landstinget (så t. ex. i Stockholms län). I ett län (Örebro) utgår landstingets dyrtidstillägg endast med hälften av statsbidraget för samma ändamål. Men även vid de skolor, där landstingsmedel ej erhållits för dyrtidstillägg, har skolstyrelsen (så vitt jag känner med undantag blott för en skola inom grupp I och en inom grupp III) berett lärarna dyrtidstillägg å hela lönen. Härtill har så för senaste budgetåret tillkommit statens provisoriska avlöningsförbättring. Vid en jämförelse med de föreslagna nya lönerna bör vidare tilläggas det bostadsvärde, som ingår i dessa.

En sådan jämförelse ger då till resultat, att manlig folkhögskolföreståndare i grupp I, vilken nu i lägsta lönegraden har 8 970 kronor och i högsta lönegraden 10 320 kronor enligt den föreslagna löneregleringen, då han genast kommer upp i högsta löneklassen, skulle erhålla: gentemot nuvarande lägsta lönegraden en ökning med 1,500 kronor men gentemot nuvarande högsta lönegraden en löneminskning med 300 kronor. Denna som alla följande jämförelser avser ortsgroup I. Såsom närmare visas i bilagda tabell¹ (däri jämförelser äro uträknade jämväl för kvinnliga befatt-

¹ Tabeller icke tryckta.

ningshavare) skulle manlig föreståndare inom skolgrupp II erhålla en ökning gentemot nuvarande lägsta lönegraden av 1 150 kronor men en minskning vid jämförelse med nuvarande högsta av 200 kronor. För föreståndare inom grupp III bliva motsvarande jämförelsetal: ökning gentemot nuvarande lägsta graden med 970 kronor, minskning i jämförelse med högsta graden med 390 kronor.

När härtill kommer, att alla sådana nu utgående löneökningar som representationsanslag, personliga lönetillägg, fritt lyse m. m. enligt den nya ordningen skola bortfalla, torde det vara fullt förståeligt, att folkhögskolföreståndarna icke kunna hälsa denna lönerereglering med glädje. Styrelsen för lärarföreningen har också i sin förutnämnda skrivelse här emot inlagt en enligt mitt förmenande synnerligen berättigad gensaga.

I likhet med styrelsen vill jag understryka, att det för folkhögskolans framtid är ytterst betydelsefullt, att den beträffande löneförmåner såväl för föreståndare som lärare förblir någorlunda jämställd med andra skolformer, som använda lärarkrafter med likvärdig utbildning. En skola, som icke för till någon avslutande examen, innebärande viss kompetens, är i högre grad än andra beroende av lärarkrafternas personliga duglighet, om den skall kunna hävda sin ställning och tillvinna sig allmänhetens förtroende. Och folkhögskolan är alltså för en stor del av landsbygdens vuxna ungdom den otvivelaktigt lättillgängligaste, i många fall den enda skolan, när det gäller inhämtande av allmän bildning utöver vad barnskolan kunnat ge.

Den myndighet, som bör ha de största förutsättningarna att göra en rättvis jämförelse mellan olika skolformer, vad löneanspråk beträffar, nämligen skolöverstyrelsen, har i fråga om folkhögskolan intagit en helt annan ståndpunkt än kommittén. I utredning och förslag beträffande lönerereglering för lärare vid folkhögskolor den 12 nov. 1926 har överstyrelsen påpekat, att en viss relation mellan lönen för en rektor vid realskola och en föreståndare för folkhögskola med såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs avsågs genom den 1919 beslutade lönereregleringen för folkhögskolor, och överstyrelsen anser, att denna relation »bör i möjligaste mån upprätthållas även vid en framtida reglering av folkhögskolläraernas löner». Den åsyftade relationen har överstyrelsen angivit sålunda, att föreståndare vid folkhögskola med huvudkurs och fristående kvinnlig kurs (grupp I) bör hänföras till samma lönegrad som rektor vid realskola *men med begynnelseplacering i denna lönegrads-lägsta klass.*

Av det föregående i överstyrelsens yttrande framgår, att överstyrelsen med realskola åsyftat statlig sådan.

Överstyrelsen har icke motiverat olikheten mellan rektor vid realskola och folkhögskoleföreståndare beträffande begynnelseplaceringen annat än med hänvisning till den förutvarande relationen. För fortsatt uppehållande av denna kan dock i någon mån den omständigheten tala, som anförts av styrelsen för folkhögskolans lärarförening, att befordran till föreståndare vid folkhögskola kunde påräknas vid något lägre ålder än den motsvarande vid realskola. Några statistiska jämförelser härvidlag har jag dock icke varit i tillfälle att göra. Med tämlig visshet kan jag påstå, att detta förhållande ej är giltigt vid jämförelse mellan folkhögskolor och kommunala realskolor. Det synes mig dock i och för sig ganska berättigat, att löneskillnaden mellan en nytillträdande föreståndare och en äldre ordinarie lärare vid folkhögskola icke göres alltför stor.

Med stöd av detta skolöverstyrelsens uttalande och med instämmande

i det yrkande, som i denna punkt framställts av styrelsen för folkhögskolans lärarförening, vill jag alltså hemställa, att föreståndare vid folkhögskola grupp I måtte placeras i samma lönegrad som rektor för kommunal realskola av grupp I och rektor för statlig realskola grupp III, nämligen 28, dock med begynnelselönen inom lägsta löneklassen. I samband därmed bör en motsvarande uppflyttning ske av föreståndare grupp II och grupp III till resp. 26 och 24 graderna samt placeringen för kvinnlig föreståndare höjas i relation till manliga.

Hur detta skulle verka i jämförelse med nuvarande löner framgår av bifogade tabell. För manliga föreståndare, inom ortsgrupp I, skulle denna uppflyttning betyda

Föreståndare grupp I	lägsta lönegrad	ökning med	510 kr.	
»	högsta	»	»	780 »
»	grupp II lägsta	»	»	610 »
»	högsta	»	»	880 »
»	grupp III lägsta	»	»	480 »
»	högsta	»	»	690 »

Om man tar i betraktande, att alla de extra förmåner av förut antytt slag, som hittills kommit föreståndare till del, nu skulle försvinna, kan det icke med något fog påstås, att en sådan ökning av de nuvarande faktiska lönerna vore på något sätt en överkompensation.

Om föreståndare vid folkhögskolor kunde ha skäl anmäla missnöje med kommitténs löneplacering, måste detta i ännu högre grad gälla de ordinarie ämneslärarna. Kommittén har för de ordinarie ämneslärare, som tjänstgöra vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, föreslagit lönegrad 21 och för lärare vid endast huvudkurs lönegrad 18. Men denna löneplacering gäller i själva verket endast för de lärare inom vardera gruppen, som ha den längsta tjänstgöringstiden, d. v. s. respektive minst 37 och minst 24 veckor. Enligt reglementets § 9, mom. 3, skulle de, som ej uppnå denna tjänstgöringslängd, få vidkännas avdrag med respektive $\frac{1}{37}$ och $\frac{1}{24}$ för varje understigande vecka. Detta skulle betyda, att hälften av de lärare, som tjänstgöra vid både huvudkurs och fristående kvinnlig kurs (se sid. 362), skulle drabbas av en *löneminskning*, som för manliga lärare i lägsta löneklassen uppgingo till 711 kronor och i högsta löneklassen till 1,578 kronor. Men icke ens de lärare, som hade en tjänstgöring av 37 veckor eller däröver, skulle uppnå nuvarande löneställning. Såsom framgår av tabellen, skulle även för dem resultatet av löneregleringen bli en minskning med 215 kronor i lägsta och 980 kronor i högsta löneklassen. Allra värst skulle det gå ut över de lärare — visserligen ej många till antalet — som endast kunna få tjänstgöring vid huvudkurs om 21 veckor. Deras lönenedsättning skulle bli respektive 865 och 1 630 kronor.

Gentemot den låga klassering av folkhögskollärarna, som häri kommit tillsynes, må det tillåtas mig att med några ord beröra de uppgifter, som tillkomma en sådan lärare och de krav, som måste ställas på honom. Han har att undervisa elever av vuxen ålder, de flesta visserligen utan annan föregående utbildning än den folkskolan kunnat skänka, men i övrigt på de mest olika stadier i fråga om förkunskaper och vana vid studier. (Det må erinras, att vid folkhögskolornas andra årskurser förekomma ganska många elever, som avlagt realexamen eller erhållit liknande förkunskaper.) Olikheten i elevernas förutbildning nödvändiggör en långt ut-

sträckt individuell handledning av dessa. Läraren måste använda och behärska de mest olika läroformer: vanliga frågelektioner, föredrag, studiecirkelarbete. Hans göromål äro ej avslutade med timmarna på schemat och förberedelser till dessa. Det ställes i allmänhet fordran på honom att medverka vid elevernas fria arbete, och ofta har han att utom timmarna ge enskild handledning åt elever, som behöva sådan. Det är allmän praxis vid folkhögskolorna, att ingen betalning erlägges för enskilda lektioner; något tillfälle till extra förtjänster på sådana har han sålunda icke. Därtill kommer medverkan vid de ofta förekommande aftonsamkvämen samt, därest han har sin bostad på skolan, tillsyn över där boende elever.

Det är sant, att en stor del folkhögskollärare ha längre ferier än t. ex. lärarna vid realskola. Men dessa ferier äro fördelade på ett sätt, som ingalunda är till lärarens förmån. Den lärare t. ex., som har 34 veckors tjänstgöring, har två—tre veckors ledighet vid julen, ytterligare en—två veckor i slutet av april, sedan får han tjänstgöra under den vackraste tiden på året — den som bäst lämpar sig för rekreation — för att få sin egentliga ferie under senhösten. Det torde vara dessa längre ferier, som närmast vållat, att kommittén placerat folkhögskollärarna en lönegrad under de kommunala realskollärarna. Men icke ens om hänsyn tages härtill, har rättvisa skett dem. Folkhögskolläraren med 37 veckors tjänstgöring har, även i proportion till tiden, fått lägre lön än realskolläraren.

Den starka löneminskning, som enligt förslaget skulle drabba de ordinarie folkhögskollärarna, måste förr eller senare utöva en högst menlig inverkan på möjligheten att rekrytera denna kår med verkligt dugande krafter. Det överflöd, som nu finnes av läraraspiranter, torde ej alltid vara att räkna med — erfarenheten har visat, att starka växlingar kunna inträffa på denna bana inom ganska kort tidsrymd — och med den nu ifrågasatta placeringen skulle folkhögskolan kunna komma illa till korta i tävlan med de bättre ställda realskolorna.

Styrelsen för folkhögskolans lärarförening har uttalat sig för en förhöjning i placeringen även för de ordinarie lärarna med två lönegrader. Endast därigenom skulle, menar styrelsen, någon, om ock måttlig, ökning av deras nuvarande löner kunna komma till stånd. För min del anser jag mig böra påyrka den placering, som skolöverstyrelsen i sin förutnämnda utredning förordat, vilken för de lärare, som tjänstgöra vid både huvudkurs och fristående kvinnlig kurs innebär likställighet med de kommunala realskolornas lärare, alltså en uppflyttning till 22 lönegraden. Men denna lönegrad bör tillämpas på de lärare, som tjänstgöra minst 34 veckor, och för dem, som ha längre tjänstgöringstid, borde intill 37 veckor lämnas en förhöjning med $\frac{1}{34}$ för varje överskjutande tjänstgöringsvecka. Även därmed skulle ingen löneökning uppnås för lärare med 34 veckor. Såsom tabellen utvisar, skulle dessa visserligen i första löneklassen erhålla en ökning mot nuvarande lön med 145 kronor, men gentemot nuvarande högsta löneklassen skulle inträda en minskning med 500 kronor. För lärare med 37 veckor och däröver skulle mitt förslag innebära en ökning i första löneklassen med 715 kronor men i högsta löneklassen med blott 193 kronor.

En uppflyttning av en lönegrad bör likaledes ske för lärare vid endast huvudkurs, alltså från 18 till 19 graden. Därvid borde 24 veckor anses som norm och övertidsläsning ersättas med $\frac{1}{24}$ för varje överskjutande vecka intill 26, medan lärare med fast anställning för endast 21 veckor finge vidkännas en motsvarande minskning. Resultatet av denna place-

ring skulle för lärare med 24 veckors undervisning bliva en ökning i första löneklassen med 125 kronor men en minskning i högsta löneklassen med 400 kronor, för lärare med 26 veckor en ökning med respektive 5575 och 175 kronor och för lärare med endast 21 veckor en minskning redan i lägsta löneklass med 550 kronor upp till 1 262 kronor i högsta löneklass.

Med hänsyn till de ordinarie folkhögskolläraernas nuvarande fördelning inom olika tjänstgöringsgrupper (jfr sid. 362) skulle detta förslag innebära, att *hälften* av lärarna hade att motse någon ökning men den andra hälften en minskning i nuvarande löneställning — detta dock beräknat endast efter första ortgruppen. Det kan i detta sammanhang nämnas, att det övervägande antalet folkhögskolor äro belägna inom första eller andra ortgruppen.

Extra ordinarie och extra lärare.

I fråga om extra ordinarie och extra lärare innebär avlöningsförslaget i det hela en förbättring gentemot nuvarande förhållanden. Särskilt gällande detta lärare med 24 veckors tjänstgöringstid, medan de, som blott ha 21 veckor, erhålla någon minskning. I verkligheten blir förbättringen även för de förra icke så stor, som siffrorna angiva, enär dessa lärare, ehuru icke därtill berättigade, vanligen erhållit fri bostad, vilken nu skulle bortfalla. En betydande fördel för dem blir dock rätten till uppflyttning i högre löneklass. Jag har i denna punkt ingen erinran att framställa.

Timlärare.

Den största svårigheten för inpassning i det nya lönesystemet inträffar för folkhögskolorna i fråga om timlärarna. Dessa äro här proportionsvis mycket flera till antalet än vid andra skolor och, särskilt vad *timlärare i läsämnen* beträffar, av mycket olika beskaffenhet. Sistnämnda slag av lärare äro dels att likställa med extra lärare med mindre än full tjänstgöring. Denna är dock ofta av den omfattning, att läraren måste bo vid skolan och ha sin huvudsakliga inkomst av detta arbete. Andra timlärare i läsämnen äro vad man skulle kunna kalla speciallärare: t. ex. en läkare, som undervisar i hälsolära, en präst, som håller föredrag i religionshistoria, tjänstemän, anställda vid hushållningssällskap eller skogsväsendet, som hålla en mindre serie lektioner eller oftast föredrag inom sitt fack. Därtill kommer, att en skola kan anlita en såsom populär föreläsare känd vetenskapsman att hålla en serie föredrag under en kortare tid av kursen. Att man icke kan avlöna timlärare av detta slag med den av kommittén föreslagna timpenningen av 3⁵⁰ (i första ortgruppen) ligger i öppen dag. Men även för de timlärare, som kunna anses motsvara extralärare med minskad tjänstgöring, blir denna avlöning för låg. Den är ock tilltagen ett gott stycke under timarvodet vid de kommunala realskolorna. En god del av de befattningar, som nu upprätthållas med extralärare, torde också, då särskilda bestämmelser komma att införas beträffande sådan lärares minsta undervisningsskyldighet per vecka, komma att nedflyttas till timläraretjänster.

Hitintills ha icke funnits några bestämmelser angående avlöning av timlärare i läsämnen vid folkhögskolor. Endast i så måtto har en norm härför givits, att dyrtidstillägg åt sådana lärare icke fått räknas å högre timlön än 6 kronor — en föreskrift, som, enligt riksdagens bemyndigande, har utfärdats av skolöverstyrelsen. Ej heller beträffande undervisningsskyldigheten ha några föreskrifter funnits, varför det nog inträffat, att extralärare kommit i åtnjutande av stadgad minimilön redan vid en veckotjänstgöring av 20 timmar, något som i framtiden ej torde bli möjligt. Det synes mig emellertid nödvändigt, att de timlärare, som sålunda

få ersätta forna extralärare och ha en tjänstgöring upp till gränsen av ddet, som för extra lärare föreskrives som minimum, icke få det alltför illa ställt. Jag anser därför, att timlönen för vanliga timlärare i läsämnen icke bör sättas lägre än till 4⁵⁰ i första ortgruppen, ävensom att nedsättningen efter 15 timmar bör bortfalla. För lärare av det slag jag kallat speciallärare kan dock icke denna timlön tillämpas annat än undantagsvis. Det synes mig då rimligast, att skolöverstyrelsen får bestämma timlönen för de fall, där icke den vanliga timlönen för lärare i läsämnen kan användas. Den åtskillnad, som eljes gjorts i fråga om löneplacering för manliga och för kvinnliga lärare, saknar efter mitt förmenande varje berättigande, när det gäller timlärare. Någon sådan åtskillnad har icke he eller gjorts i skolöverstyrelsens förslag.

För lärare i *musik och gymnastik*, manliga såväl som kvinnliga, är nu sttadgat en minimiavlönning av 3⁵⁰. Inräknas häri dyrtidstillägg, skulle timlönen för närvarande uppgå till 4⁷². Kommittéförslaget har bibehållit nuvarande minimitimlön (alltså utan dyrtidstillägg) för manliga lärare, men nedsatt lönen för kvinnliga till 3²⁵. Nu är förhållandet det, att dessa ämnen ofta handhavas av en ämneslärare vid skolan, i vilket fall särskild ersättning efter timlön icke ifrågakommer. Skall man däremot anlita lärare utanför skolan, måste detta ställa sig relativt dyrt, eftersom flera timmar i följd icke gärna kunna komma i fråga och läroren dessutom ofta har lång väg till skolan. Timlönen bör därför sättas till samma som för läsämnen, d. v. s. 4⁵⁰, varjämte ingen åtskillnad bör göras mellan manliga och kvinnliga lärare.

För *lärare i slöjd* upptager förslaget en timlön av 2⁷⁵ för manliga och 2⁷⁵⁰ för kvinnliga lärare, d. v. s. någon höjning mot nuvarande minimilön för de förra men lika med denna minimilön för den senare. Tages hänsyn till det dyrtidstillägg, som nu utgår å dessa löner, blir nuvarande lönen 3²³⁷. Jag vill härvid föreslå 3²⁵. Någon anledning att ge de manliga lärarna större timlön än de kvinnliga finnes här mindre än någonsin, i det de sistnämnda ha en lång och dyrbar utbildning, som icke kan jämföras med den de manliga lärarna i slöjd vid folkhögskolorna äga. Manlig slöjd förekommer för övrigt endast vid ett mindre antal skolor, och läraren är då i regel yrkesman. Vid den kvinnliga folkhögskolan är däremot slöjden ett mycket betydelsefullt inslag i programmet såväl ur rent praktisk som uppfostrande synpunkt. Såsom lärareföreningens styrelse framhållit, är det därför av vikt för folkhögskolorna att erhålla väl kvalificerade slöjdlärarinnor. En minskning av timlönen under nuvarande standard är så mycket mindre befogad som slöjdlärarinnorna vid folkhögskolorna icke kunna, såsom lärarinnorna i städerna, tjänstgöra vid ett flertal undervisningsanstalter under samma termin utan äro för sitt uppehälle beroende av anställningen vid en enda skola. Det är därför nödvändigt, att deras lönevillkor åtminstone få förbli vid de nuvarande om den nu vanliga förmånen av fri bostad därtill skall bortfalla.

Även beträffande *lärarinnor i hushållsgöromål*, för vilka arvodet hittills utgått med 10 kronor för arbetsdag jämte dyrtidstillägg, synes det mig befogat, att vid regleringen hänsyn tages till den faktiska hittillsvarande lönen. Daglönen för dessa lärarinnor bör därför åtminstone höjas till 13 kronor i första ortgruppen.

Sedan jag sålunda framställt mina anmärkningar mot det nya avlöningssystemet, och särskilt beträffande lärarnas placering därinom, får jag å andra sidan villigt erkänna, att denna löneroglering även för folk-

Det nya avlöningssystemets fördelar.

högskollärarna skulle medföra beaktansvärda fördelar. Dit hör t. ex. rätten för föreståndare att erhålla semester, särskild ersättning till biträdande föreståndarinna, ålderstillägg för extra ordinarie lärare, begravningshjälp efter avliden lärare m. m. Därjämte skulle uppdelningen i ortsgupper medföra en mera rättvis avlöning för de befattningshavare, som leva inom de dyrare ortsgupperna. Så belägna skolor äro, som redan antytts, visserligen icke många, men bland dem, som höra dit, äro några i fråga om egna tillgångar bland de minst utrustade, och dessa ha icke ägt möjlighet att giva sina lärare någon kompensation för dyrortsbelägenheten. Härtill kommer också för några skolor i översta Norrland det synnerligen välbehöfliga kallortstillägget.

Om de synpunkter i fråga om löneplacering m. m. jag här framlagt vunno gehör, skulle troligen flertalet folkhögskollärare finna ett infogande i det nya systemet vara värt de därmed förenade olägenheterna. Dessa lärare begära förvisso ingen undantagsställning gentemot andra lärargrupper i fråga om fri- och rättigheter, annat än i den mån den måste anses betingad av folkhögskolans särart och dess möjlighet till fri utveckling och anpassning efter elevernas behov.

Skulle emellertid löne regleringen resultera i en allmän lönenedsättning, må man ej förtänka folkhögskollärarna, om de hellre vilja stå kvar vid den nuvarande ordningen. Det alternativ, som under sådant fall framlagts av styrelsen för lärareföreningen: bibehållande av minimilönsystemet, måste då även för mig te sig som den bästa utvägen.

Sammanfattning.

Under förutsättning att i stadgan för folkhögskolor sådana bestämmelser införas, som äro erforderliga för att underlätta folkhögskollärares deltagande i det fria folkbildningsarbetet och framförallt i statsunderstödda, under skolans medverkan anordnade flyttande folkhögskolkurser, har jag ingen annan ändring att föreslå beträffande reglementets bestämmelser utanför löneplanen än uti § 9, vars tredje moment bör äga följande lydelse:

§ 9.

3. Lön till lärare vid folkhögskola utgår för tjänstgöring vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs för 34 veckor, för tjänstgöring vid endast huvudkurs för 24 veckor. Pågår undervisningen längre än de angivna tiderna, skall läraren för overtidsläsningen erhålla särskild ersättning, utgörande för varje vecka en trettiofjärdedel, respektive en tjugofjärdedel av årslönen, dock ej för mera än respektive 37 och 26 veckor. För lärare, anställd vid endast huvudkurs, skall, då antalet läsveckor understiger 24, avdrag ske å avlöningen med en tjugofjärdedel av årslönen för varje understigande vecka.

Beträffande placering i löneplan föreslår jag för

föreståndare, grupp I,	manlig	lönegrad	28
»	» I, kvinnlig	»	25
»	» II, manlig	»	26
»	» II, kvinnlig	»	23
»	» III, manlig	»	24
»	» III, kvinnlig	»	20

med början för samtliga inom vederbörande lönegrads lägsta klass,

ämneslärare med fast anställning

a) vid såväl huvudkurs som fristående kvinnlig kurs, manlig.....	lönegrad 22
	kvinnlig » 19
b) vid endast huvudkurs, manlig.....	» 19
	kvinnlig » 16

(extra ordinarie och extra lärare ingen ändring),

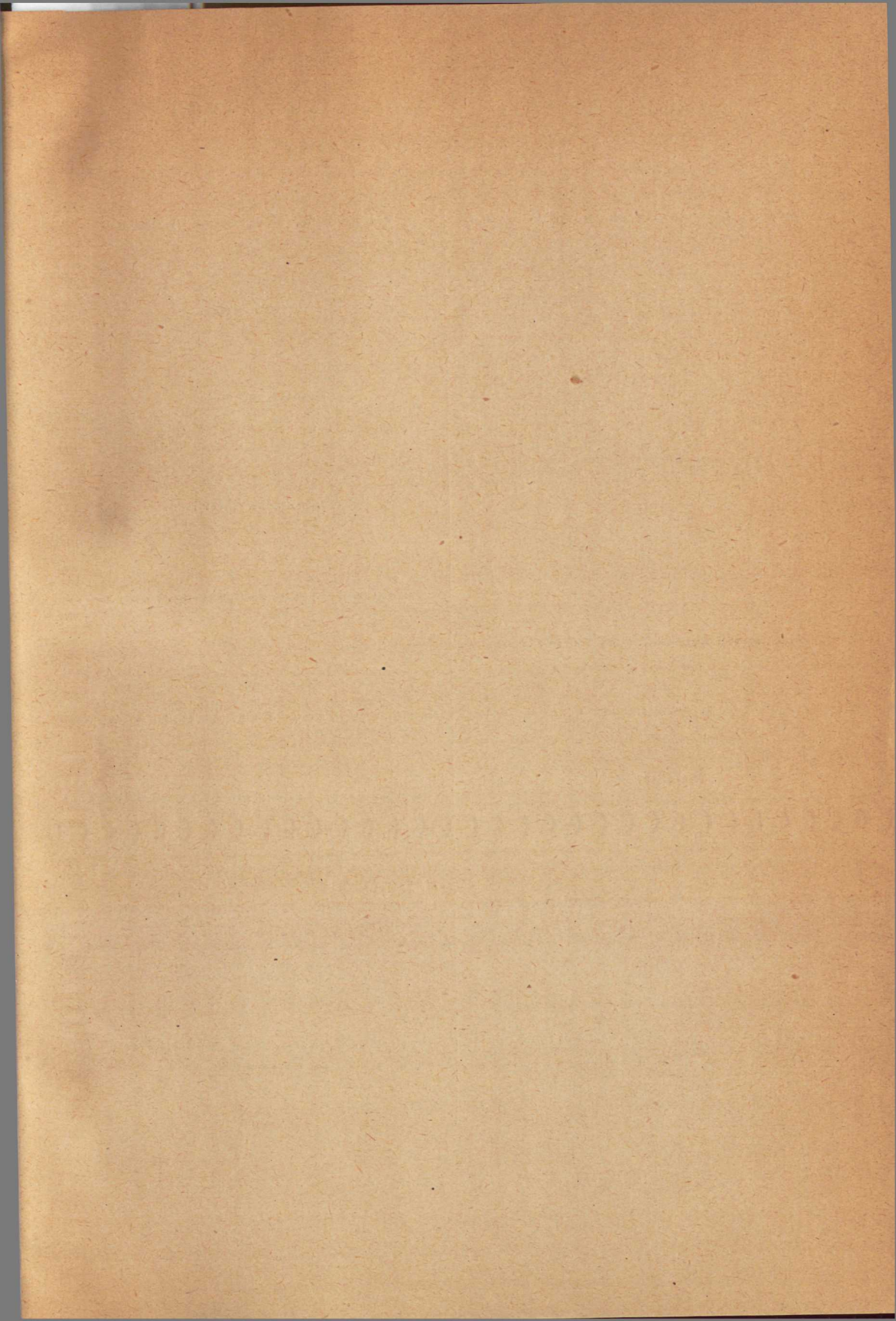
timlärare:

i läsämnen 4⁵⁰ inom ortsgrupp I med ökning av 25 öre för varje följande ortsgrupp, varvid dock skolöverstyrelsen, där så finnes skäligt, äger att faastställa högre timlön,

i slöjd 3²⁵ med ökning av 25 öre för varje ortsgrupp efter I,

i gymnastik och i musik 4⁵⁰ med ökning som föregående,

i hushållsgöromål 13 kronor för arbetsdag med ökning av 50 öre för dag för varje ortsgrupp efter den första.

Statens offentliga utredningar 1930

Systematisk förteckning

(Siffrorna inom klammer beteckna utredningarnas nummer i den kronologiska förteckningen.)

Allmän lagstiftning. Rättskipning. Fångvärd.

Statsförfattning. Allmän statsförvaltning.

Förslag till vissa ändringar i vallagen för skyddande av partibeteckningar. [5]
Betänkanden med förslag ang. skärpta kontrollföreskrifter rörande landsfiskalers och med dem jämställda befattningshavares medelsförvaltning m. m. [16]
1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till allmänt avlösningsreglemente för ordinarie tjänstemän, tillhörande den civila statsförvaltningen. [17]
Distriktsveterinärlovesakkunnigas utredning och förslag beträffande ordnandet av distriktsveterinärernas anställnings- och avlösningsförhållanden. [18]
1928 års lönekommitté. Betänkande med förslag till löneroglering för befattningshavare vid undervisningsväsendet. [20]

Kommunalförvaltning.

Utredning ang. kommunalförvaltningens ordnande i städerna efter processreformens genomförande. [13]

Statens och kommunernas finansväsen.

Politi.

Socialpolitik.

Domänverkets omfattning, uppgifter och organisation [8]

Hälsa- och sjukvård.

Allmänt näringsväsen.

Fast egendom. Jordbruk med binärningar.

Jordbruksutredningens betänkanden. 1. Betänkande ang. åtgärder för vete- och rågmärknadens stödjande. [1]
2. Betänkande ang. jordbrukets kreditförhållanden. [2]
3. Betänkande ang. vissa åtgärder för mejerihandlingens och smörexportens befrämjande. [4]
Utredning och förslag beträffande åtgärder för ökad användning av svenska lantbruksprodukter vid allmänna inrättningar m. m. [10]

Vattenväsen. Skogsbruk. Bergsbruk.

Industri.

Handel och sjöfart.

Betänkande med förslag till lotsförordning samt andra författningar och föreskrifter rörande lotsverket. [7]
Utkast till lagbestämmelser om befraktning. [11]

Kommunikationsväsen.

Bank-, kredit- och penningväsen.

Försäkringsväsen.

1928 års pensionsförsäkringskommitté och organisationsakkunniga. Statistiska undersökningar samt kostnadsberäkningar. [15]

Kyrkoväsen. Undervisningsväsen. Andlig odling i övrigt.

Skydd för äldre kulturföremål. [3]
Betänkande med förslag ang. ordnandet av den lägre lantbruksundervisningen. [9]
Utredning och förslag rörande praktiska bildningslinjer på realskolans åldersstadium. [14]

Försvarsväsen.

Utredning rörande Sveriges försvarspolitiska läge samt behov av försvarskrafter. [12]

Utrikes ärenden. Internationell rätt.

Gränsen för Sveriges territorialvatten. [6]